

पराशरधर्मसंहिता

अथवा

पराशरस्मृतिः

सायणमाधवाचार्यकृतटीकासहिता.

पाठान्तराणि, अर्थविवेचकटिप्पणी, वाक्यसूची, परिशिष्टानि च
इत्यादिभिः सहिता.

धर्मं चरत माऽधर्मं सत्यं वदत माऽनृतम् ।
दीर्घं पश्यत मा ह्रस्वं परं पश्यत माऽपरम् ॥
(वसिष्ठः)

प्रायश्चित्तकाण्डम्.

द्वादशोऽध्यायः ।

सा च

इस्लामपुरग्रामजनुषा विद्वद्वरगोविंदशास्त्रिसूनुना
वामनशर्मणा संशोधिता.

मुंबई:

शके १८९७.

राजकीयशकाब्दः १९०६.

मुम्बय्याम्:

एज्युकेशन-सोसायटी-मुद्रणालये मुद्रितम्

TABLE OF CONTENTS.

	PAGES
Prefatory Notes	vii—xviii
Table of Contents in Sanskrit	1—12
Text and Commentary... ..	1—293
Appendix No. 1.—Names occurring in Parâśara's Text of XII. Chapter	1—2
„ „ 2.—Names of Authors and Works occurring in Mâdhavâchârya's Commentary	3—6
„ „ 3.—Index of Quotations in Mâdhavâ- chârya's Commentary	7—48
„ „ 4.—Index of Words occurring in Parâśara's Text	1—46
„ „ 5.—General Index of Quotations occurring in Mâdhavâchârya's Commentary on Volumes I. and II. or on Chapters 1—12	1—322

PARÂSARA DHARMA SAMHITÂ.

VOL. II., PART II.

PREFATORY NOTES.

This part forms the concluding portion of the second volume of the great Parâsara Dharma Samhitâ with Śâyana Mâdhavâchârya's learned commentary on it. It consists of a single chapter, and treats of some of those questions of *âchâra* (usages, customs, and general conduct of life) and *prâyaścitta* (atonements and expiatory rites) which have not been noticed anywhere in the preceding chapters. It can, therefore, be said to be a supplementary chapter on this vast subject of *âchâra* and *prâyaścitta*. In fact the author himself regards the chapter as such.

As we have already seen the author has devoted the first three chapters of the work to *âchâra* and the next eight to *prâyaścitta*. He has thus dealt with these two divisions of the subject almost independently of each other in the main part of the work. But in the present chapter he has departed from this method ; for instead of dealing separately with the two divisions he has intermixed them, though thereby no inconvenience of any kind is caused to the reader.

For the purpose of collating and editing I have here used as my basis the same manuscripts as those which were used by me to prepare and edit the first part of this second volume. As these manuscripts have all been

already described in my prefatory notes to that part, a repetition of their description is, I think, needless here.

The learned Commentator, Sāyana Mādhavâchārya, quotes copiously from various authors and works in this part, as he does all throughout the work. I here subjoin, in alphabetical order, short notes on twenty of them, they being such authors and works as have not been previously referred to anywhere by the Commentator in the course of this work. The other authors and works I have already briefly noticed elsewhere, as a reference to my prefatory notes to the preceding parts will show.

I cannot close these notes without observing that although our author has now practically concluded the subject of *âchāra* and *prāyaścitta*, he does not feel satisfied that he has done full justice to it. For, in the very opening paragraph of this chapter he significantly remarks :—

अतिरिक्तानां परिशिष्टानां केषाञ्चिदाचाराणां प्रायश्चित्तानां च विधानायाऽयं द्वादशोऽध्याय आरभ्यते,

implying thereby that he takes up *a few* only of those questions of *âchāra* and *prāyaścitta* which have escaped his notice in the preceding chapters.

I have annexed at the end of this part two appendices of a general nature :—one, a list of the words occurring in the text of the two volumes now before the public ; and the other, a general index to Mādhavâchārya's numerous quotations. It is hoped that these additional appendices will prove to be of use to the reader as a means to easily find whatever reference he requires from either the text or the quotations in the commentary. It was my intention at first to attach these two appendices to the last (third) volume of the work which is now

in the press; but upon further consideration I thought it more proper and expedient to place them in as close a proximity as possible to that part of the work wherein the words and the quotations in question are met. Another reason which induced me to allot the said place to the appendices is that our author, the great sage Parâśara, has nothing whatever to do with the third volume, the same being all exclusively the work of the Commentator, Sâyaṇa Mâdhavâchârya. A further reason is that that volume does not deal with any question of *Âchâra* or of *Prâyaścitta*, it being solely devoted to questions of *Vyavahâra*, or the judicial or legal side of *Dharma*.* For these reasons the most appropriate place for the two appendices, I thought, was at the end of the second volume. That place, therefore, I have assigned to them.

BRIEF OBSERVATIONS ON SOME OF THE AUTHORS &c.,
QUOTED BY SÂYAṆA MÂDHAVÂCHÂRYA IN HIS
COMMENTARY ON THIS CHAPTER.

(1) अभिधानम् (*Abhidhānam*):—I have not come across any copy of any work on *Dharmaśāstra* of this name printed or manuscript, nor have I been aware of the existence of any work bearing this title. Mâdhavâchârya quotes *one* line under this heading. Exactly

---

* It will be a mistake to presume from this that the great Parâśara was not well versed in *Vyavahâra*. Though disinclined to treat the subject himself, he has duly hinted about it. The question then naturally arises, why did he not take up the subject himself? This question I propose to discuss at some length when a more fitting opportunity occurs. Mâdhavâchârya also slightly refers to this question in his introduction to the Commentary almost at the very outset. (See verses 8-24, pages 15-18, Part I., Vol. I.).

the same line appears, however, in *Brahmapurāṇa* (*vide* also my reference at page 206 of the text).

(2) उदाहरणम् (*Uddharanam*):— Though not extant now, at one time this work appears to have been a standard authority on questions of *dharma* (religious, moral, and civic duty). Mādhavāchārya in his allusion to it gives it the epithet “Śāstra.” He quotes from it two lines (page 273); and the idea conveyed in them is found expressed in many places in the *Śāntiparva* of the great Hindu epic the *Mahābhārata*.

(3) ऋग्विधानम् (*Rigvidhānam*):— I know of only one manuscript bearing this name. It contains 600 *ślokas* (verses) and ends with the colophon “शके १४२३ आश्विन शु०१ वातापिक्षेत्रे लिखितं” which means “transcribed at the holy place Vātāpi on the first of the bright half of *Āśvina* in the Śaka year 1423.” This date proves that the manuscript is very old. Vātāpikshetra† is perhaps our modern Vāi in the Satara District. Most of the thirty lines quoted by Mādhavāchārya at pages 279-281 as from this work are found in this manuscript. I may as well mention that in my search for manuscripts I once came across one bearing the title बृहद्ऋग्विधानम् (*Bṛihadrigvidhānam*). This too I found to be a very old manuscript, containing 1,000 *ślokas* (verses), and it bore the Śaka year 1691 as the year of its transcription.

---

† The writer of the colophon had perhaps in his mind the Paurāṇika story of Vātāpi and Ilvala who lived near the Sahya-mountains. And there is no *kshetra* near the Sahya-mountains except Vāi which bears a close resemblance to the word Vātāpi *kshetra*. The editor is aware that modern scholars have tried to identify Vātāpi with Bādāmi in the Bijapur District. But Bādāmi was never known as a *kshetra*, nor can it be said to be in the vicinity of the Sahya-mountains.

None of the lines quoted by the Commentator could, however, be traced in it.

(4) चमत्कारखण्डम् (*Chamatkârahanda*):—This is a portion of the great Skanda-purâna. Our Commentator, Mâdhavâchârya, also says so when he quotes from it. He borrows twenty-two lines from it at pages 220-221. What part this *Chamatkârahanda* forms of Skanda-purâna it is not possible to say. The *Purâna* itself consists of six volumes called *samhitâs*, each *samhitâ* being sub-divided into several parts called *khaṇḍas*. A complete copy of *Skanda-purâna* in any form has not yet been found anywhere. Some portions of it are found at one place and some others at another; but all these even if collected and put together can hardly make up a complete copy of the original voluminous work. I have seen a manuscript copy of a book styled *Chamatkârahanda*, but Mâdhavâchârya's quotations cannot be traced in it.

(5-6) तैत्तिरीयारण्यकम्, तैत्तिरीयसंहिता (*Taittirīyāranyakam, Taittirīyasamhitâ*):—These two works belong to the Black Yajurveda. I have noticed them elsewhere at some length. Mâdhavâchârya makes a few quotations under both these titles at pages 48, 53 and 282.

(7) नन्दिपुराणम् (*Nandi-purâṇam*):—It is not possible to say definitely what author or work our Commentator exactly alludes to under this title. There is a नन्दिकेश्वर पुराणम् (*Nandikeśvarapurâṇam*), a नन्दिपुराणम् (*Nandipurâṇam*) and a नन्दिधर्मः (*Nandidharmah*). The first two of these, differing as they slightly do from each other in their titles, may after all be identical so far as the subject they treat of is concerned.

I have in my possession a manuscript entitled *Nandikeśvara-purāṇa*. It is an old manuscript consisting of 76 folios, but it is incomplete and without date or colophon. Of the seventeen lines quoted by Mādhavāchārya as from *Nandipurāṇa* at pages 242 and 243, six are found in this manuscript. It can, therefore, be presumed that *Nandipurāṇa* and *Nandikeśvara-purāṇa* are one and the same. But at the same time the four lines which the Commentator quotes at page 375 of Part 1, Volume I., of this work as from नन्दिकेश्वर cannot be traced in it.

नन्दिधर्मः (*Nandi-dharmaḥ*) cannot surely be a work of the same class or kind as *Nandi-purāṇa*, or *Nandikeśvara-purāṇa*, as the very name implies. It has undoubtedly some reference to *dharma* or religious and moral conduct. I regret that I have not been able to find or trace any copy of any work bearing this name. The only information that I have about it is from Mādhavāchārya himself. From his remarks *Nandi* appears to be the name of an author, and in the list of law-givers copied by him from the *Āśvamedhika-parva* of the *Mahābhārata* the name *Nandi* occurs (*vide* page 109, Part 1, Vol. I., of this work). But this name cannot be found anywhere else among authors of *dharma*, and in the absence of any definite information on the point, it is impossible to hazard any opinion as to who or what *Nandi* is and what is meant by *Nandi-dharma*. One surmise, more probable than any other, appears to me to be that *Nandi* is a mythological name of God Śiva's Bull, and not the name of any human person. It was usual in old days to introduce, in the course of big epics and other works dialogues on metaphysical

theological or similar other subjects, the persons taking part in the dialogues being represented as super-human beings. Such dialogues, when of sufficient importance and of special interest to the public, were in course of time detached from the main work, and reproduced in the form of an independent work under the title of the name or the names of one or both of the persons concerned in the dialogue. In the same way, Nandidharma, a dialogue between *Nandi* the Sacred Bull of Śiva and some other mythical person, might have been detached from a bigger work and made to appear as an independent treatise under the Sacred Bull's name. This view appears to me to be more probable than the theory that Nandi is any real author or Smṛitikāra. Similarly the dialogue between Īśvara and Pārvatī called Umā-Maheśvara-saṁvāda (उमामहेश्वरसंवाद) in chapter 140 of the Ānuśāsanika (आनुशासनिक) *Parvan* of the Māha-bhārata is an instance of the kind which fully supports our view.

(8) नागरखण्डम् (*Nāgara-khaṇḍam*):—This is a portion of *Skandapurāṇa*. I had a manuscript copy of it in my collection which I have presented to the Ānandāśrama, founded at Poona by my friend, the late Mr. Mahādeva Chimnāji Āpte. This copy contains about 4,000 ślokas, and the lines quoted by Mādhavāchārya at page 230 are found in it, though with a great variation in the reading.

(9) नारदपुराणम् (*Nārada-purāṇam*):— There are two quotations from this work, one of nine lines at page 228, and the other of six at page 267. I have a manuscript of this name in my possession. It contains 2,700 ślokas; it has a colophon and all the semblance of com-

pleteness. But in my opinion the original work is much bigger, containing not less than 9,000 *ślokas*. The various *purāṇas* which refer to the work well nigh approach the latter figure, although they are not quite agreed as to its exact extent.

(10) **पराशरोपपुराणम्** (*Parāśaropa-purāṇam*):—As the name itself indicates, this is one of the eighteen Hindu *upa* or minor *purāṇas*. Its reputed author is Vyāsa,* but Mādhavāchārya seems to attribute the authorship to Parāśara and concludes his quotation with the remark:—
 “एतद् सर्वमुपपुराणे पराशरेण प्रपञ्चितं.” Whoever the real author may be, whether Vyāsa or Parāśara, there cannot be any harm in adhering to the general view that Vyāsa is the author or composer, and that he wrote it at the instance and initiative of Parāśara his father. The work has not yet been published, and so far as I am aware, only a few manuscript copies of it are available. One copy, I understand, is in the collection of the Government of Madras; and another of which I had recently a loan from Benares through Mr. Sadāshiva Kāshināth Abhyankar is in the possession of a Bengalee gentleman. I regret that the latter copy came to hand some time after the text had passed through the press, and that I was, therefore, not able to note any references from it in the body of the work. This latter manuscript contains 3,000 *Ślokas*, and the twenty-six lines quoted by Mādhavāchārya at pages 276-277 are found in it.

(11) **पौराणिकाः** (*Paurāṇikās*):— Under this heading

---

* I believe that Vyāsa was a real historical person in spite of the contrary view generally held by critical scholars, and I have got ample evidence in support of my view.

Mādhavâchârya quotes four lines (pages 124-125); but it is not possible to say from what particular work he borrows them. The term *Paurāṇika*, however, gives rise to the conjecture that the Commentator could have meant by it no others than some renowned and staunch believers in the teachings of the Purāṇas and scholarly expounders of those teachings, and that the lines quoted by him may be from some of their memorable sayings.

(12) बह्वचाः (*Bahvrichāḥ*):— There is a long quotation of seven lines at page 2 as from this. The quotation is obviously from the Rig-veda, as the term *Bahvricha* means one conversant with a collection of *Riks* from the Rig-veda.

(13) बृहद्याज्ञवल्क्यः (*Bṛihadṛyājñavalkya*):— Mādhavâchârya has quoted two lines at page 79 as from this work. But I have not been able to secure or trace any manuscript of it. There is a manuscript in the Deccan College collection, entitled बृहद्योगियाज्ञवल्क्यः, but the above lines cannot be traced in it. They cannot also be found in *Yājñavalkyasmṛiti* (याज्ञवल्क्यस्मृति) of which *Bṛihadṛyājñavalkya* may be an enlarged edition.

(14) भारद्वाजगृह्यम् (*Bhâradvāja-grihyam*):— Mādhavâchârya has quoted five sentences at page 109 as from this. I had on loan a manuscript of the work from one Sadâsiva Bhaṭṭi Dêva of Paithan, in which I could trace only the first and the last of the sentences. The manuscript, though evidently incomplete and incorrect, has a colophon.

(15) मध्यमांगिराः (*Madhyamāṅgirās*):—I have succeeded in collecting as many as nine different manuscripts of *Angiras-Smṛiti*. Of the two lines quoted at page 64 by

Mādhavāchārya and four at page 72, the former alone are found in one of these manuscripts as verse 36 of its 2nd chapter. The prefixes लघु (short or abridged), मध्यमे (ordinary or modified), and बृहत् (comprehensive or enlarged) are added generally to the titles of works to signify the various forms or recensions they pass through under the same or different hands, and thus Madhyamāṅgiras is probably only a modified edition of Angiras-Smṛiti and not an independent work.

(16) वृद्धबोधायनः (*Vṛiddhabaudhāyanah*):—*Baudhāyana-dharma-Sūtra* is pretty well-known, and is often quoted in works on *Dharma*. It has already been printed in Europe, and I have noticed the work at some length in my note at page 1 of Part 1, Vol. I. Nothing, however, is known, so far as I am aware, about *Vṛiddha-baudhāyana*. Mādhavāchārya quotes four lines at page 270, and these are such ordinary lines as can be met with in most works on *Dharma*, but in the European edition of *Baudhāyana* they do not appear.

(17) वृद्धहारीतः (*Vṛiddha-hārītaḥ*):—Three lines quoted at page 116 by the Commentator are found as verses 71 and 72 of chapter 11 of a manuscript which is in the possession of a gentleman at Pārnēr in the Ahmednagar District. This manuscript has 13 chapters and 1,723 *ślokas* in all. Other manuscripts of this work are also available. One is in the Deccan College collection, and another in the Ānandāśrama Library. Both these are modern recensions of the work, and are more or less of a sectarian nature, particularly the one in the Deccan College collection, it being too much in favor of Madhvaism or Dvaitism as preached by the great Vaishṇavite reformer Madhvāchārya.

(18) शिवधर्मोत्तरम् (*Śiva-dharmōttaram*) :— Our Commentator quotes frequently from this work. I found a manuscript of it at Indore, and another, an incomplete one, in the Deccan College collection; but neither of them contain the lines quoted by Mādhavâchârya.

(19) स्कान्दे रेवाखण्डम् (*Skānde Revâkhaṇḍam*) :— This is a portion of the great Skanda-purâṇa describing the river Revâ or Narmadâ and the holy places situated on its banks. I recently purchased a manuscript of the work at Mâlwa which is still in my possession. Mādhavâchârya quotes often from this work, six lines at page 224, twelve at pages 231-232, one at page 253, and two at 264; and most of these lines are found in my manuscript. A printed edition of Revâkhaṇḍa, I understand, is also available. It is published somewhere in Ahmedabad, but I have not been able to secure a copy of it, and as these pages are now passing finally through the press, it is too late to try to get one for reference.

(20) स्वप्नाध्यायविद् : (*Svapnâdhyâya-vidah*) :— Two verses are found in the commentary at page 3 under this heading. There might have been a collection of select but stray verses, mostly anonymous, on the subject of dreams. So also there might have been a class of persons who had made it their profession to explain the nature of dreams by interpreting the verses contained in

such a collection which had special reference to the dreams in question. As the verses are mostly anonymous the Commentator takes them to be the common property of these professors, and hence in quoting the verses he refers to these professors as a class. I recently obtained from Hyderabad (Deccan) a manuscript entitled स्वप्नाध्याय (Svapnâdhyâya) containing 177 verses. Verses 22nd and 23rd in this manuscript are the same as those quoted by Mâdhavâchârya.

46, GIRGAUM, }
BOMBAY. }

V. S. I.

TABLE OF CONTENTS.

विषयानुक्रमणिका ।

द्वादशाध्यायस्य.

	पृ०	पं०		पृ०	पं०
अध्यायार्थनिर्देशः ...	१	६	गङ्गा-यमुनासङ्गमे जल-		
दुःस्वप्नविचारः	१	११	प्रवेशः.....	९	१
स्वप्नारिष्ठानि	२	७	क्रोधादिना जलादि-		
दुःस्वप्नदर्शने स्नानम् ...	३	१३	मरणं प्रतिषिद्धम् ...	९	५
दुर्जनस्पर्शनादावपि			अत्रैव व्रतान्तराणि ...	११	१३
स्नानम्	३	१५	पारिव्रज्यनिवृत्तस्य आम-		
मैथुने स्नानम्.....	४	६	रणं राजदासत्वा-		
वमनादौ विशेषः	४	९	दिकम्	१२	७
अथ पुनःसंस्कारः			अथ स्नानविधिः		
प्रायश्चित्तिनः पुनः संस्कार-			स्नानभेदाः	१३	९
निमित्तानि	५	२	आग्नेय्यादिस्नानस्वरूपम्	१३	१४
अजिनाद्यपवादः	५	७	वारुणस्नाने विशेषः ...	१७	१२
वपनमपि निवर्तते.....	५	१०	तर्पणे तिलाः.....	१८	४
अकामतो विण्मूत्रादिभो-			स्नाने केशधूननादिप्र-		
जने प्रायश्चित्तम् ...	६	८	तिषेधः	१८	९
आत्मघातार्थमुद्यमनि-			आचमने शिरःप्रावरणा-		
वृत्तस्थ प्रायश्चित्तम्	७	५	दिनिषेधः	१९	७
जलादिमरणं त्रिविधम्	७	१७	आचमने नियमान्तरम्	१९	१२
तपोरूप आत्मघातः ...	८	२	द्विराचमननिमित्तानि	२०	३
गङ्गा-यमुनयोर्मध्ये अभि-			श्रोत्रस्पर्शो निमित्तानि	२०	७
प्रवेशः	८	७	श्रोत्रस्पर्शस्य शुद्धिहेतु-		
			त्वम्	२०	११

पृ०	पं०	पृ०	पं०
अरुणोदयात् पूर्वं स्नान-		शूद्रस्त्रीपाचित्तमन्नं नि-	
निषेधः २१	१	षिद्धम् २९	६
राहुदर्शने स्नान-दाना-		शूद्रस्त्रीनिषेधः २९	७
दिकम् २१	६	सूतक्रान्तिन्दा २९	१३
चन्द्रग्रहणस्य दानार्ह-		शूद्रार्थे होमानुष्ठानप्र-	
त्वम् २२	४	तिषेधः ३०	१३
खल्यज्ञादावपि रात्रौ		भोजने नियमाः	
दानम् २२	८	भोजनकाले मौनम् ... ३१	४
पुत्रजन्मादौ रात्रौ दा-		भोजनपात्रेण जलपान-	
नम् २२	१२	निषेधः ३१	११
पूर्व-पश्चिमयामयोः स्ना-		पतयुच्छिष्टकारित्वप्र-	
नस्य प्रतिप्रसवः ... २३	४	तिषेधः ३२	१
रात्रौ स्नानस्य निमित्ता-		श्राद्धे भोजनपात्रचालना-	
न्तरम् २४	१	तु पूर्वं स्वस्तिवाचन-	
अन्यदपि स्नानस्य नि-		निषेधः ३२	८
मित्तम् २४	८	अस्नातभोजनादिनि-	
चन्द्रग्रहणादिव्यतिरिक्त-		षेधः ३२	१२
विषये रात्रौ उदकस्य		धनार्जनादि.	
अशुद्धिः २५	४	अपहारादिना धनार्जन-	
कुशानामुदकप्राशस्य-		प्रतिषेधः ३३	६
हेतुत्वम् २६	२	पुण्यवस्तुदर्शनविधिः ३४	७
अशक्तस्य वेदाध्ययनम्.		रक्षणमात्रेण शुद्धिप्रदाः	
अध्ययनाभावादिन्दा ... २६	१०	पदार्थाः ३४	१८
वेदैकदेशाध्ययनम् ... २७	१	गोचर्मनिरूपणम् ... ३५	८
शूद्रान्नादिविषये.		तस्यैव प्रकारान्तरम् ... ३५	१४
शूद्रान्नप्रतिषेधः २७	८	गोचर्मदानविधिः ... ३६	५
शूद्रसम्पर्कादिप्रतिषेधः २८	१४	पात्रविशेषः ३७	१

पृ०	पं०	पृ०	पं०
परकीयभूम्यपहारे दो-		मरणकालोपहते प्राय-	
षाधिक्यम् ३७	९	श्चित्तम् ४६	७
रजस्वलाविषये विशेषः ३८	३	प्राजापत्यकृच्छ्रस्य प्र-	
चण्डालादिस्पर्शे व्यव-		त्याम्नायाः ४६	१५
धानपरिमाणम् ... ३८	१०	रेतःस्खलनप्रायश्चित्तम् ४७	१८
उक्तव्यवधानाभावे शुद्धिः ३९	१	अकामकृते प्रायश्चित्तम् ४८	३
तडागादौ मुखेन जल-		यतीनां वनवासिनां च	
पाननिषेधः ३९	१	प्रयत्नोत्सर्गे ४८	३
अथ प्रायश्चित्तकाण्ड-		स्वप्ने रेतस्तेके ४९	१
शेषः ४०	५	ब्रह्मचारिणम्प्रति ४९	५
क्रोधादिना स्वभार्याया		भयादौ ४९	९
अगम्यताप्रतिज्ञाने ४०	१३	एतस्मिन्नेव नैष्ठिकस्य ४९	१३
यात्रादिकं सङ्कल्प्य पश्चा-		ब्रह्मवधस्य प्रायश्चि-	
त् अश्रद्धाप्राप्तौ ... ४१	१०	त्तम् ४९	१७
उक्तेष्वेव वर्णभेदेन प्राय-		तस्यैव विधिः ५०	१०
श्चित्तम् ४१	१४	तत्रैव अध्वश्रान्तस्य अ-	
शपथं कृत्वा तत्कार्या-		वस्थाने देशविशेषः ५१	१३
करणे ४२	१	पापप्रख्यापनम् ५२	४
अनृतप्रायश्चित्तम् ... ४२	१०	सेतुदर्शनानन्तरं कर्तव्यं ५२	१२
प्रतिश्रुत्य अनृतोक्तौ ... ४३	७	अत्रैव भूपतेः पक्षान्तरं ५३	२
एतदेव ब्रह्मचारिविषये ४३	१०	सेतुयात्रां समाप्य प्रत्या-	
निमित्तविशेषे अनृता-		गतस्य कर्तव्यम् ... ५४	३
नुज्ञा ४४	४	मुन्यन्तरप्रणीतानां व्रत-	
आत्मवधप्राप्तौ अनृतं		विशेषाणां व्यवस्था ५५	६
वदेत् ४४	१२	तत्र याज्ञवल्क्यः ५५	७
दुर्ब्राह्मणगृहे भोजने		मनुः ५५	१२
प्रायश्चित्तम् ४५	१	शातातपः ५५	१५
अत्रैव प्रायश्चित्तान्तरम् ४५	७	गौतमः ५६	२

	पृ०	पं०		पृ०	पं०
शङ्खः	५६	९	दक्षवचनव्यवस्था ...	६५	९
मनुरपि	५७	४	आपस्तम्बवचनव्यवस्था	६५	१५
संवर्तः	५७	१०	उक्तप्रायश्चित्ते अज्ञातस्थ	६६	१२
आपस्तम्बः	५७	१४	अस्मिन्नेव विषये आक्षेपः	६७	६
वसिष्ठः	५८	४	समाधानं	६७	१०
संवर्त्तोऽपि	५८	७	पुनरपि आक्षेपः	६७	१९
यमप्रोक्ता नियमाः ...	५९	१	समाधानं	६७	२१
गौतमोक्ता ब्रह्मचर्यादि-			ब्रह्महत्यायामेव व्रता-		
नियमाः	५९	१५	न्तराणि	६९	२
काश्यपोऽपि	६०	५	कामकृतात्यन्ताभासे	७०	५
मनुनेकं निगमनं	६०	१०	मरणास्तिकस्य काम-		
आवृत्तब्रह्मवधे व्रतस्या-			कार्यत्वविषये	७२	७
प्यावृत्तिः	६०	१५	अप्रत्ययवधे	७३	११
तिरस्कारादिना ब्राह्मण-			दण्डतारतम्यं	७४	१४
वधनिमित्तत्वे	६१	७	प्रायश्चित्ताभ्यन्तरे		
निर्निमित्तं भर्त्सने ...	६२	१	विपत्तावपि पापक्षयः	७५	५
अत्रैव आत्मघाती निर्गुण-			वधोद्यमेऽपि वधप्राय-		
श्चेत् एकवर्षमेव व्रतम्	६२	५	श्चित्तं	७५	१४
अनुमन्त्रादीनां प्राय-			सवनस्थस्त्रीवधस्य म-		
श्चित्तं	६२	१०	हापापकृत्वं	७६	५
साक्षात् कर्तुरपि वयोवि-			विन्ध्यादुत्तरतो वसतः		
शेषेण प्रायश्चित्तस्य			ब्रह्मवधे सेतुदर्शनं	७७	१
हासः	६३	५	मद्यपानस्य प्रायश्चित्तम्		
कचित् कर्तुः प्रतिनिधिः	६३	१०	मद्यस्वरूपं	७७	१५
बालस्य प्रायश्चित्तान-			तस्य पाने प्रायश्चित्तं ...	७८	३
हृत्वं	६४	५	अकामतः पाने	७८	५
मध्यमाङ्गिरोक्तिव्यवस्था	६४	११	मद्यपानस्य ब्राह्मणस्यैव		
शङ्खवचनव्यवस्था ...	६५	४	निषेधः	७८	१०

पृ०	पं०	पृ०	पं०
राजन्य-वैश्ययोस्तु मदा-		तपः पक्षस्तु सवनस्थत्वा-	
पानानुज्ञा ७९	५	दिगुणोपेतब्राह्मण-	
उपनयनात् पूर्वं मदा-		विषयः..... ८६	१५
पाने ८०	१	तपसो विशेषः ८७	६
सुरापानस्य प्रायश्चित्तं ८०	६	न्यूनपरिमाणेषु हेमसु	
सुरास्वरूपं ८०	९	व्रतभेदाः ८७	१०
कामतः सुरापाने प्राय-		आत्मतुल्यसुवर्णदानं ध-	
श्चित्तं ८१	६	निकविषयम् ८८	६
अकामकृते सुरापाने ... ८१	१४	स्तेयप्रायश्चित्तं अपहृतं	
छर्दने कृते प्रायश्चित्तं... ८२	१	धनं स्वामिने दत्तैव	
तालुमात्रसंयोगे ८२	६	कार्यम् ८८	१३
वेदविद्विप्रस्य सुरापाने ८३	४	यदा राजा हन्तुमप्रवृत्त-	
सकृत् गौणसुरापाने... ८३	८	स्तदा वसिष्ठोक्तम्. ८८	१७
अत्रैव मुमन्तुनोक्तं बृहस्प-		गुणोपेतब्राह्मणद्रव्यस्य	
तिसवविषये द्रष्टव्यम् ८३	११	भूयसो असकृदपहारे ८९	१२
बृहस्पतिनोक्तमनन्यौ-		अथ पतितसंसर्गप्रा-	
षधसाध्यव्याध्युप-		यश्चित्तम्. ९०	६
शमविषयम् ८४	२	संसर्गस्य पापमात्रापा-	
अथ सुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तम्.		दकत्वम्. ९०	१८
सुवर्णपरिमाणविशेषः ८४	१५	साधारणप्रायश्चित्तानि ९१	३
ब्राह्मणसुवर्णापहरणे प्रा-		अनुदाहृतस्मृतिवचनव्य-	
यश्चित्तम् ८५	६	वस्था ९१	१६
राजा अहतश्चेद्विशुद्धय-		तत्रातिपातकस्वरूपम् ९२	२
त्येव ८६	१	अनुपातकस्वरूपम् ... ९३	९
मनुनोक्तं ब्राह्मणवधप्राय-		अनुपातकप्रायश्चित्तम् ९४	६
श्चित्तं नामधारक वि-		अश्वमेधो सार्वभौमराज-	
प्रविषयम् ८६	९	विषयः ९४	११
		मनुनोक्तानि ब्रह्महत्या-	
		समानि ९५	६

पृ०	पं०	पृ०	पं०
याज्ञवल्क्योक्तानि ब्रह्मह-		भरद्वाजगृह्योक्तमल्पप्रा-	
त्यासमानि ९५	१०	यश्चित्तं प्रमादादि-	
अधीतत्यागादीनां सुरा-		विषयम् १०९	२
पानसमत्वम् ९६	४	नास्तिक्पादमित्यागे... १०९	७
ब्रह्मोज्ञस्य प्रायश्चित्तम् ९६	९	व्रतानन्तरभावि कर्तव्यम् १०९	१२
कौटसाक्ष्यप्रायश्चित्तम् ९७	४	दारत्यागे..... १०९	१६
विष्णूक्तं ब्रह्महत्यासमम् ९७	११	अथ परस्वहरणप्राय-	
याज्ञवल्क्योक्तानि सुरा-		श्चित्तम् ११०	५
पानसमानि ९८	५	धान्यस्य परिमाणविशे-	
याज्ञवल्क्योक्तानि सुवर्ण-		षेण व्रतविशेषः ... १११	७
स्तेयसमानि ९८	१३	सकृद्भोजनपर्याप्तिकस्य	
उपपातकस्वरूपम् ... ९९	१०	भक्ष्यस्यापहारे ... १११	१३
याज्ञवल्क्योक्तानि कानि-		अल्पसारद्रव्यापहारप्रा-	
चिदुपपातकानि १०१	३	यश्चित्तम् ११२	४
कामकृतानृतोक्तौ याज्ञ-		अश्व-गवादिहरणप्रायश्चि-	
वल्क्योक्तं प्रायश्चि-		त्तम् ११२	१८
त्तम् १०४	६	अयाज्ययाजनप्राय-	
अकामकृते मनुनोक्तम् १०४	११	श्चित्तम् ११३	११
वेदनिन्दाप्रायश्चित्तम् १०५	५	प्रचेतसोक्तं कामकृता-	
अथोपपातकस्य साधा-		भ्यासविषयम्..... ११४	४
रणं प्रायश्चित्तम् १०६	४	यमेनोक्तमशक्तविषयम् ११४	८
कामकृतोपपातके प्राय-		गौतमोक्तं कामतोऽभ्या-	
श्चित्तम् १०६	१८	सविषयम् ११४	१२
प्रतिषेद्धोक्तप्रायश्चि-		पैठीनसिनोक्तमकामतो-	
त्तानि..... १०७	६	ऽभ्यासविषयम् ... ११५	१
गुरोरलीक निर्बन्धे प्राय-		असत्प्रतिग्रहप्रायश्चित्तम् ११५	४
श्चित्तम् १०७	८	तत्र जपसंख्या ११५	९
अमित्यागे..... १०७	१२		

पृ०	पं०	पृ०	पं०
उक्तप्रायश्चित्तं दातृ- व्ययोः सत्वे वेदित- व्यम् ११५	१३	पैठीनसीनोक्तमभ्यासवि- षयम् १३२	७
अन्यतरस्यासत्वे ११५	१४	कन्यादूषणप्रायश्चित्तम् १३२	१२
वृद्धहारीतोक्तमापद्विषयम् ११५	१९	द्यूतादिव्यसनप्राय- श्चित्तम् १३३	१३
अप्यद्रव्यपरिग्रहे प्राय- श्चित्तम् ११६	६	बौधायनोक्तं संवत्सर- तमभ्यासविषयम् ... १३३	१४
अविक्रयविक्रयप्रायश्चि- त्तम् ११७	८	प्रचेतसोक्तमप्यभ्यासविष- यमेव १३४	७
एतदेव हारीतोक्तम् ... ११९	१०	अनाश्रमवासे प्रायश्चि- त्तम् १३५	४
ब्राह्म्यप्रायश्चित्तम् १२०	१४	शूद्रसेवाप्रायश्चित्तम् ... १३५	१०
तत्रैव विशेषः १२९	१	जातिभ्रंशकरम् १३६	६
अवकीर्णिलक्षणम् ... १२९	५	तेषु साधारणं प्रायश्चि- त्तम् १३६	११
यति-वनस्थयोस्त्वधिकं व्र- तम् १२९	८	सङ्करीकरणम् १३७	३
यतेः पुनर्गार्हस्थ्यस्वी- कारे १२९	११	तत्र साधारणं प्रायश्चि- त्तम् १३७	७
अवकीर्णिव्रतस्यातिदेशः १३०	१०	अपात्रीकरणम् १३७	१२
याज्ञवल्क्योक्तं गुरुशुश्रु- षादिव्यग्रतयाऽकरणे द्रष्टव्यम् १३१	१	तस्य साधारणं प्राय- श्चित्तम् १३७	१७
मुतादिविक्रयप्रायश्चित्तम् १३१	१२	मलिनीकरणम् १३८	२
शङ्खेक्तमापदि अकाम- ते वेदितव्यम् ... १३१	१४	तस्य साधारणं प्रायश्चि- त्तम् १३८	८
वृद्धपराशरोक्तमपि तथैव १३२	१	प्रायश्चित्तविशेषः ... १३८	१३
चतुर्विंशतिमतोक्तं का- मकारविषयम् १३२	३	पतितादिसान्निधावध्य- ये १३८	१९

पृ०	पं०	पृ०	पं०
सर्पाद्यन्तरागमने	१३९ ८	श्राद्धे निमन्त्रितस्य का-	
खरोष्ट्रयानारोहणादौ	१३९ १६	लातिक्रमे	१४९ १०
अप्सु मूत्र-पुरीषादिकरणे	१४० १२	क्षत्रियाद्युपसङ्ग्रहणे ...	१४९ १६
श्रौत-स्मार्तिकर्मादिलोपे	१४१ ८	मिथ्याभिशंसने	१५० ८
पञ्चमहायज्ञाद्यकरणे ...	१४१ १३	अभिशस्तप्रायश्चित्तम्	१५१ १३
एकपङ्क्तौ वैषम्येण दा-		अथ रहस्यप्रायश्चि-	
नादौ	१४२ २१	त्तानि	१५२ १२
पतितादिसम्भाषणे ...	१४२ ३	रहस्ये नास्ति परिषदनुम-	
अशुचेर्भोजने	१४२ ८	त्यपेक्षा	१५३ ७
ब्रह्मसूत्रं विना मूत्र-पुरी-		तत्र प्राजापत्यादीनां व्य-	
षादिकरणे	१४३ १२	वस्था	१५४ १०
भोजनानन्तरमाचमना-		रहस्यानां साधारणप्रा-	
करणे	१४३ १	यश्चित्तानि	१५४ १४
अपाङ्क्त्यपङ्क्तिभोजने ...	१४४ ६	तत्र वेदाभ्यासः	१५४ १६
नीलीरक्तवस्त्रधारणे ...	१४४ ९	प्राणायामाः	१५५ ३
ब्रह्मतर्हनिर्मितखट्वाद्या-		वेदधारणम्	१५५ ७
रोहणे	१४६ ५	ब्रह्मप्रतिष्ठेत्यनुवाकजपः	१५५ ११
तीर्थयात्रामन्तरेण देशा-		गायत्रीजपः	१५६ २
न्तरागमने	१४७ ३	विराजजपः	१५६ ४
सूर्योदयादिकालशयने	१४७ ८	वामदेव्यजपः	१५६ ५
तत्र ब्रह्मचारिणो विशेषः	१४८ १	पुरुषसूक्तजपः	१५६ ६
यति-वनस्थयोर्विशेषः ...	१४८ ५	वृषभसूक्तजपः	१५६ ७
दण्ड-क्रमण्डलवादिना-		वेदपारायणम्	१५६ ८
शे	१४८ ९	रुद्रैकादशकजपः	१५६ ९
सन्ध्या अग्निकार्यलोपे ...	१४८ १३	सर्ववेदपवित्राणि	१५६ ११
स्वशकृन्निरीक्षणे	१४८ १७	प्राणायामादीनि	१५९ २
भोजनकाले अशुचि-वे	१४९ ४	बौधायनोक्ताः प्राणाय-	
		मादयः	१६० ४

Table of Contents.

१

पृ०	पं०	पृ०	पं०
मनूक्तं तपः	१६० ११	अस्य वामीयजपः	१६७ २
कूर्मपुराणोक्तानि पाष-		जले रुद्रजपः	१६७ ५
शोधनानि	१६१ २	गुरुतल्प प्रायश्चित्तम्	१६७ ११
पैठीनासिनोक्तमच्युत-		तत्र सहस्रशीर्षजपः ...	१६७ १२
ध्यानम्	१६२ ४	अन्तर्जलेऽघमर्षणावृत्तिः	१६७ १६
चतुर्विंशतिमतोक्ता मृ-		हविष्पान्तीयादिजपः ...	१६८ २
गारेष्ट्यादयः	१६२ ७	संसर्गिणः प्रायश्चित्तम्	१६८ ५
कूर्मपुराणोक्तो काशी-		अथ उपपातक रहस्य-	
वासः	१६२ १०	प्रायश्चित्तम्	१६८ ९
अथ प्रतिपदोक्तानि		तत्र प्राणायामाः	१६८ १०
प्रायश्चित्तानि ...	१६२ १६	अवेत्युचो जपः	१६९ २
तत्र ब्रह्महत्याप्रायश्चि-		यत्किञ्चेदमिति जपः	१६९ २
त्तानि	१६३ १	अथ व्रतलक्षणानि ...	१६९ ६
अघमर्षणम्	१६३ २	तत्र सर्वव्रतसाधारणा-	
अरण्ये वेदसंहिताभ्यासः	१६४ ६	न्यङ्गानि	१६९ ७
अघमर्षणहोमः	१६४ १०	प्राजापत्यव्रतलक्षणम् ...	१७० १०
सुरापानप्रायश्चित्तम्	१६४ १४	तस्यैव प्रयोगान्तरम् ...	१७१ १
कण्ठमात्रोदके सुतसोम-		एतदुभयेन प्राजापत्यकृ-	
प्राशनादि	१६५ १	च्छ्रो भवति	१७१ ७
कूष्माण्डीभिर्घृतप्रा-		एकभक्तादिषु ग्रास-	
शनम्	१६५ ५	संख्या	१७२ ७
कौत्सादिसूक्तजपः ...	१६५ ८	ग्रासपरिमाणम्	१७२ १२
शाकलमन्त्रैर्होमः	१६५ १०	चतुर्विंशतिमते प्रकारा-	
गवामनुगमनादि	१६५ १२	न्तरेण ग्राससंख्या	१७२ १५
अप्सु निमज्ज्याघमर्षण-		कृच्छ्राणां वर्षभेदेन व्य-	
जपः	१६६ २	वस्था	१७३ १
सुवर्णस्नेहप्रायश्चित्तम्		अर्धकृच्छ्र-पादोनकृच्छ्र-	
तत्र रुद्राध्ययनम्	१६६ ७	स्वरूपम्	१७३ ६
हिरण्यस्नानम्	१६६ १३		

पृ०	पं०	पृ०	पं०
अर्धकृच्छ्रप्रकारः.....	१७३ ११	अथ कृच्छ्राः.....	१८९ ९
गौतमोक्तो बह्वङ्गसहितः		तत्र वारुणकृच्छ्रः ...	१८९ १०
प्राजापत्यकृच्छ्रः ...	१७४ २	अघमर्षणकृच्छ्रः.....	१८९ १५
उक्तकृच्छ्रो ब्राह्मणादि-		प्रकारान्तरेणाघमर्षणकृ-	
विषयः.....	१७८ ३	च्छ्रः	१९० ६
शूद्रस्य जप-होमादिर-		यज्ञकृच्छ्रः	१९० १३
हितः	१७८ ४	देवकृच्छ्रः.....	१९१ १४
अथातिकृच्छ्रः	१७८ ९	यावककृच्छ्रः	१९२ ५
तस्य लक्षणम्.....	१७८ १०	प्रसूतियावककृच्छ्रः ...	१९२ १६
अथ कृच्छ्रातिकृच्छ्रः	१७९ ५	अथ व्रतग्रहणप्रकारः	१९४ १२
तस्य लक्षणम्.....	१७९ ६	प्रातर्होमाद्यङ्गानि.....	१९५ ११
पराकलक्षणम्	१८० ३	यमोक्तानि पश्चात्तापा-	
पर्णकृच्छ्रलक्षणम् ...	१८० ६	दीनि	१९५ १६
तस्यैव लक्षणान्तरम् ...	१८१ ३	गृहीतव्रतस्याऽऽसमापने	
फलकृच्छ्रादीनां स्वरूपम्	१८१ ८	प्रत्यवायः	१९६ ४
वारुणकृच्छ्रः	१८२ २	व्रतप्रत्याम्नायाः.....	१९६ ८
स्त्रीकृच्छ्रः.....	१८२ ४	तत्र प्राजापत्यप्रत्याम्नायाः	१९६ १०
सौम्यकृच्छ्रः	१८२ ७	चान्द्रायणादीनां प्रत्या-	
चतुरहव्यापी सौम्यकृ-		म्नायाः.....	१९८ १०
च्छ्रः	१८२ १३	सान्तपनादीनां प्रत्या-	
अथ तुलापुरुषः ...	१८३ ४	म्नायाः.....	१९९ १५
स एव पञ्चदशदिवस-		अध्ययन-जपादीनां व्य-	
साध्यः.....	१८३ ८	वस्था	२०० १३
स एव एकविंशतिदि-		तीर्थयात्रादिप्रत्याम्नायाः	२०१ ५
वससाध्यः.....	१८३ १४	तत्र पुण्या महानद्यः...	२०१ १२
तत्रेति कर्तव्यता	१८४ ४	सारस्वत तीर्थानि.....	२०२ २
तुलापुरुषस्य फलं का-		सामुद्रतीर्थानि	२०२ ५
लम्ब	१८९ २	पुण्यक्षेत्राणि	२०२ ७

	पृ०	पं०		पृ०	पं०
पुण्यायतनानि	२०२	८	हिंस्रकर्मशेषफलानि ...	२४६	६
पुण्यतमाः पर्वताः	२०२	११	हिंसाशेषकर्मफलानि...	२५०	६
प्रकाशे रहस्ये च शुद्धि-			अपेयपानादिकर्मशेषफ-		
कारणम्	२०३	२	लानि	२५२	१४
तीर्थे फलभेदः	२०३	६	स्तेयकर्मविशेषाद्योनि-		
अतिकृच्छ्रादयः सर्वेषु-			विशेषाः	२५३	१२
पातकेषु	२०३	११	अनृतवचनादिकर्मशेष-		
शक्त्यादिकमवलोक्य			फलानि	२५७	११
प्रायश्चित्तं योजनी-			अपहारविशेषाद्योनिवि-		
यम्	२०४	५	शेषः	२५९	७
रहस्ये विशो भागः ...	२०४	७	स्तेयकर्मफलानि	२६०	४
अथ कर्मविपाकः ...	२०५	१	अगम्यागमनकर्मविशेषा-		
कर्मविपाकशब्दार्थः ...	२०५	२	द्योनिविशेषः	२६४	१२
विपाकस्त्रिविधः	२०५	६	व्याभिचारिण्याः फलम्	२६८	६
विपाकविषये शंका-स-			गुरुतत्पगादीनां फलम्	२६८	११
माधानानि	२०६	१२	अगम्यागमनकर्मविशे-		
सामान्येन कर्मविपाकः	२०८	५	षात्फलविशेषः ...	२६९	१
मानसादिकर्मविशेषेण			कर्मविपाका निःशेषेण		
विपाकः	२११	९	वक्तुं न शक्याः ...	२७२	१४
आत्मन ईश्वरत्वे कथं क-			अशक्तिश्च कर्माऽऽन-		
र्मविपाकः	२१३	११	न्यात्	२७३	१
सत्त्वादिगुणविशेषात्-वि-			विपाकाभिधानव्यवस्था	२७३	१०
पाकविशेषः	२१४	१२	प्रारब्धे कर्मणि प्राय-		
नानाविधयोनिविशेषाः	२१९	७	श्चित्तमस्ति	२७३	१५
नानाविधनिषिद्धक-			अपरे पुनर्न मन्यन्ते...	२७४	१२
र्मशेषफलानि ...	२१९	१०	रोगशान्त्यादिप्रतिपाद-		
हिंसाविशेषाद्योनिविशेषः	२४२	३	कानि प्रारब्धभोगा-		
			विरोधेन	२७८	८

पृ	पं०	पृ०	पं०
ऋग्विधानोक्ता जपाः...	२७९ ५	ग्रन्थोपसंहारः	२८७ १३
होमः	२८१ ४	शास्त्राध्ययनफलम्	२८८ १४
तैत्तिरीयशास्त्रोक्ता होमाः	२८२ १	पराशरोक्ताः सर्वे कलि-	
अर्चनानि.....	२८६ ५	धर्माः	२८९ २
उक्तेषु जपादिषु शङ्का	२८६ ९	तत्रोपपत्तिः	२८९ ९
समाधानम्	२८६ १३		

ॐ नमः श्रीगणेशाय ।

पराशरसंहिता

माधवाचार्यकृतव्याख्यासहिता ।

प्रायश्चित्तकाण्डम् ।

तत्र द्वादशोऽध्यायः ।

अथ आचारकाण्डे त्रिभिरध्यायैर्यावन्त आचाराः प्रतिपा-
दिताः प्रायश्चित्तकाण्डे चाष्टभिरध्यायैर्यानि प्रायश्चित्तान्यभि-
हितानि तेभ्योऽतिरिक्तानां परिशिष्टानां केषाञ्चिदाचाराणां
प्रायश्चित्तानां च विधानायाऽयं द्वादशोऽध्याय* आरभ्यते ।
तत्रादौ दुःस्वप्नादिनिमित्तकं स्नानमाह—

दुःस्वप्नं यदि पश्येत् तु वान्ते तु क्षुरकर्मणि ।

मैथुने प्रेतधूमे च स्नानमेव विधीयते ॥ १ ॥

इति । स्वप्नो द्विविधः । सुस्वप्नो दुःस्वप्नश्च । तत्र यो दर्शनकाले
द्रष्टुः सुखं जनयन् भावि श्रेयश्च सूचयति स सुस्वप्नः । तस्यो-
दाहरणं छन्दोगा आमनन्ति—

* धरणीधरस्तु—‘अथ महापातकप्रायश्चित्ताभिधानाय द्वादशोऽध्या-
यः । तत्रानुकान्तप्रकीर्णकशेषं समापयितुमाह’ इत्यवतारयति ।

१. Except A. and G. all others do not insert अथ. २. B. and D.
omit परिशिष्टानां. ३. C. and F. read द्वादशाध्यायमारभ्यते; while I. and J.
द्वादशाध्याय आरभ्यते. ४. E. reads परिपश्येत् for यदि पश्येत्. ५. M. reads
वा for तु and K. and L. च for the same. ६. Except A. and I. all
others omit च.

‘यदा कर्मसु काम्येषु स्त्रियः स्वप्नेषु पश्यति ।
समृद्धिं तत्र जानीयात् तस्मिन् स्वप्ननिदर्शने’* ॥

(छां. उ. ५. २. ८)

इति । तद्वैपरीत्येन दर्शनकाले दुःखं जनयन् पुरुषस्य भावि
चारिष्टं यः सूचयति स दुःस्वप्नः । एतस्य तूदाहरणं बहुधाः
पठन्ति । तत्र हि मरणसूचकानि जागरणारिष्टानि बहून्यभि-
धाय अन्ते प्रत्यक्षदर्शनानीत्युपसंहृत्यानन्तरं स्वप्नारिष्टान्ये-
वमाम्नायन्ते—

‘अथ स्वप्नाः । पुरुषं कृष्णं कृष्णदन्तं पश्यति
स्वप्ने स एनं हन्ति वराह एनं हन्ति मर्कट
एनमास्कन्दयत्याशु वायुरेनं प्रवहति सुवर्णं
खादित्वाऽपगिरति मध्वश्चाति विसानि भक्षय-
त्येकं पुण्डरीकं धारयति खरैर्वराहैर्युक्तो याति
कृष्णां धेनुं कृष्णवत्सां नलदमाली दक्षिणाभि-
मुखो ब्रजति’ ।

* यदा कामार्थेषु कर्मसु स्त्रियं स्वप्नेषु स्वप्नदर्शनेषु स्वप्नकालेषु वा
पश्यति तत्र समृद्धिं जानीयात् । छायादिप्रशस्तस्वप्नदर्शने साति कर्मणां
फलनिष्पत्तिर्भविष्यतीति जानीयादित्यर्थः ।

१. J. reads स्वप्ने निदर्शनम्. २. Except A. and I. all others do not
insert पुरुषस्य. ३. G. omits -अरिष्टानि; while C. E. F. H. and J. read
जागरणारिष्टानि for जागरणारिष्टानि. ४. H. only insert स्वप्ने. ५. I.
reads ऽपगिरति for अपगिरति. ६. C. and F. read मध्वश्चाति for मध्वश्चाति.
७. All, except C. and F. substitute युक्तैः for युक्तो. ८. Except A.
B. C. F. and I. all others read ब्रजयति for ब्रजति.

इत्यादि । स्वप्नध्यायविदश्च स्वप्नस्य भाविसूचकं वचनमाहुः—

‘आरोहणं गो-वृष-कुञ्जराणां

प्रासाद-शैलाग्र-वनस्पतीनाम् ।

विष्ठाज्जुलेपो रुदितं मृतं च

स्वप्ने त्वगम्यागमनं च धन्यम्* ॥

कृष्णाम्बरधरा नारी कृष्णगन्धानुलेपना ।

अवगूहति यं स्वप्ने मृत्युं तस्य विनिर्दिशेत् ॥

इति । एतत् सर्वमभिप्रेत्य स्वप्नाधिकरणे भगवान् बादरायणः
सूत्रयामास—

‘सूचकश्च हि श्रुतेराचक्षते च तद्विदः† ।

(वा. सू. ३. २. ४)

इति । तत्र भाव्यरिष्टसूचके दुःस्वप्ने दृष्टे सति प्रातरुत्थाय
तन्निमित्तकं स्नानं कर्त्तव्यम् । तथा भुक्तेऽन्ने वान्ते सति
तदैव स्नातव्यम् । तथा क्षौर-मैथुन-प्रेतधूमाग्राणेषु च स्नान-
माचरेत् । एवं दुर्जनस्पर्शनादावपि स्नानं द्रष्टव्यम् । त-
दाह यमः—

*धन्यं इष्टफलदमित्यर्थः । अन्यान्यपि इष्टफलसूचकान्यनिष्टफलसूच-
कानि तथा जाग्रतावनिष्टसूचकानि च तत्र तत्र पुराणेष्वभिहितानि
विस्तारभयादत्र नोक्तानि ।

† भविष्यतोः साध्वसाधुनोः स्वप्नः सूचको भवति । कुतः । हि यस्मात्
तथा श्रूयते । तद्विदश्चाचक्षते । श्रुतिः तद्विदां वचनं च मूले स्पष्टम् ।

१. Except A. and I. all others read सूचयामास for सूत्रयामास. २. A.
reads सूचकस्य for सूचकश्च. ३. G. inserts च before भुक्ते and D. omits
अन्ते.

‘अजीर्णेऽभ्युदिते वान्ते इमेश्चकर्मणि मैथुने ।
दुःस्वप्ने दुर्जनस्पर्शे स्नानमेव विधीयते’ ॥

इति । वृद्धपराशरोऽपि—

‘दुःस्वप्ने मैथुने वान्ते विरिक्ते* क्षुरकर्मणि ।
चिति-यूप-इमशानानां स्पर्शने स्नानमाचरेत्’ ॥

इति । मैथुने तु स्नानमृतुकालविषयम् । तदाह शातातपः—

‘ऋतौ हि गर्भशङ्कित्वात् स्नानं मैथुनिनः स्मृतम् ।
अनृतौ तु यदा गच्छेत् शौचं मूत्र-पुरीषवत्’ ॥

इति । वमनादौ विशेषमाह मनुः—

‘वान्तो विरिक्तः स्नात्वा तु घृतप्राशनमाचरेत् ।
आचामेदेव भुक्त्वाऽन्नं स्नानं मैथुनिनः स्मृतम्’† ॥
(म. स्मृ. ५. १४४)

* वान्तं वमनम् । तत् जघन्य-मध्यम-प्रवरभेदेन त्रिधा । तत्र चत्वारः षट् अष्टौ चेति क्रमेणोच्चारवेगा भवन्ति । हरीतक्यादिभक्षणेन वातादिव्याधिना वा यत्र उच्चारवेगा दश-विंशतिः त्रिंशत् वा भवन्ति तज्जघन्य-मध्यम-प्रवरभेदेन त्रिधा भिन्नं विरिक्तम् । यथाह वाग्भटः—

‘जघन्य-मध्य-प्रवरे तु वेगाश्चत्वार इष्टा वमने षडष्टौ ।

दशैव ते द्वि-त्रिगुणा विरेके प्रस्थस्तथा स्यात् द्वि-चतुर्गुणश्च’ ॥

(अ. ह. सं. १. १८. ३१)

मेधातिथिस्तु—‘यस्योच्चारवेगा अष्टसंख्याया ऊर्ध्वं जाता हरीतक्यादिभक्षणेन व्याधिना वा स विरिक्तः’—इत्याह ।

† अत्र घृतप्राशनं स्नानं चेति द्वयमुक्तम् । अशितमन्नं येन मुखेनोद्वीर्णं स वान्तः । विरिक्तः पूर्वं व्याख्यातः । तौ प्रथमं स्नानं कृत्वा अनन्तरं

१. I. reads क्षुरकर्मणि for इमेश्चकर्मणि. २. We follow here A. I. and J. ; while all others substitute विरिक्तं for विरिक्ते. ३. Except A. and J. all omit तु. ४. C. F. E. I. and J. substitute तु for हि. ५. C. and F. read विरिक्तः for विरिक्तः.

इति । भुक्त्वाऽन्नमनन्तरं वान्तः आचामेदित्यर्थः ॥ १ ॥

अथ प्रायश्चित्तिनः पुनःसंस्कारनिमित्तान्याह—

अज्ञानात् प्राश्य विष्मूत्रं सुरासंस्पृष्टमेव च ।

पुनःसंस्कारमर्हन्ति त्रयो वर्णा द्विजातयः* ॥ २ ॥

इति । अयं च संस्कारो व्रतचरणानन्तरभावी । तत्रैव वचनानि तु पूर्वाध्याय एव प्रायश्चित्तप्रसङ्गादुदाहृतानि ॥ २ ॥

आद्यसंस्कारवत् पुनःसंस्कारेऽप्यजिनादिप्राप्तावपवदति—

अजिनं मेखला दण्डो भैक्ष्यचर्या व्रतानि च ।

निवर्त्तन्ते द्विजातीनां पुनःसंस्कारकर्मणि ॥ ३ ॥

इति । अजिनादिवद् वपनमपि निवर्त्तते । तदाह विष्णुः—

‘सर्वेष्वेतेषु द्विजानां प्रायश्चित्तान्ते

भूयः संस्कारं कुर्यात् । (४) वपनं-

घृतप्राशनं कुर्याताम् । ततश्च अन्यदन्नमप्यद्याताम् । न चात्र घृतप्राशनेन भोजननिवृत्तिः । प्रायश्चित्तषु द्रव्यशुद्धिरियम् । भस्मोदकमार्जनवत् घृतप्राशनम् । अन्नं भुक्त्वा तदहरेव यदि वमन-विरेचने स्यातां तदा आचमनमेव केवलम् । न स्नान-घृतप्राशने—इति मेधातिथेराशयः । ‘स्नानं घृतप्राशनं च कामतः । अकामतः स्नानमात्रम्’—इति सर्वज्ञनारायणः । विरिक्तस्य घृतप्राशनमायुर्वेदेनापि हितत्वेनाभिहितम् ।

* विष्मूत्रमिति समाहारात् कुणप-रेतसोरपि ग्रहणम् । सुराञ्च पैष्टी । अन्यस्याः क्षत्रिपादेरनिषेधात् । संसर्गश्चाऽनुपलभ्यमानरसः । रसोपलब्धौ तु सुरात्वमेव स्यात् ।

१. M. reads सुरां वा पिबते यदि for सुरासंस्पृष्टमेव च ; while J. सुराञ्च स्पृष्टमेव च for the same. २. B. D. and J. omit च. ३. B. D. read तत्र यस्यसाक्षिवचनानि and C. E. F. G. H. J. read तत्र च साक्षिवचनानि for तत्र वचनानि तु. ४. H. inserts अजिन- before वपन-.

मेखला-दण्ड-भैक्षचर्या-व्रतानि

पुनःसंस्कारकर्मणि वर्जनीयानि । (५)

(वि. स्मृ. ५१. ४-५)

इति । व्रतानि सौम्य-प्राजापत्यादीनि मधु-मांसाञ्जनादि-
वर्जनानि च ॥ ३ ॥

पूर्वाध्यायादौ 'अमेध्य-रेतो-गोमांस-विण्मूत्रप्राशने चान्द्रा-
यणमित्युक्तं' (११. १) तत् कामकारविषयम् । अत एव तत्र
बालापत्यसहभोजनमस्माभिरुदाहृतम् । अत्रै त्वकामतो वि-
ण्मूत्रादिभोजने प्रायाश्चित्तमाह-

विण्मूत्रभोजी शुद्ध्यै प्राजापत्यं समाचरेत् ।

पञ्चगव्यं च कुर्वीत स्नात्वा पीत्वा शुचिर्भवेत् ॥ ४ ॥

इति । प्राजापत्यं चरित्वा पश्चात् पञ्चगव्येनैव स्नानं कृत्वा
तत् पञ्चगव्यं प्राश्य शुद्धो भवति । एतच्च पुनःसंस्कारात्
प्रागेव कर्तव्यम् ।

'प्रायश्चित्तान्ते भूयः संस्कारं कुर्यात्' ।

(वि. स्मृ. ५१. ४)

इति विष्णुवचनात् । जले तु विण्मूत्रोपहते कूर्मपुरा-
णोक्तं द्रष्टव्यम्-

१. B. D. and H. substitute तत्र for अत्र. २. We follow here only
A. and I.; while M. reads this verse as follows:-

'स्त्री-शूद्रस्य तु शुद्ध्यै प्राजापत्यं विधीयते ।

पञ्चगव्यं ततः कृत्वा स्नात्वा पीत्वा विशुद्ध्यति' ॥

and others substitute विण्मूत्रस्य च for विण्मूत्रभोजी. ३. C. F. and I.
read विष्णुस्मरणम् for विष्णुवचनात्.

‘अपो मूत्र-पुरीषाद्यैर्दूषिताः प्राशयेद् यदो ।

तदा सान्तपनं कृच्छ्रं व्रतं पापविशोधनम्’ ॥

(कू. पु. १. २. ३३. ३८)

इति ॥ ४ ॥

चतुर्षु वर्णेषु यः कोऽपि स्वात्मघातार्थमुद्यम्य कथंचिद्घाता-
त्प्रागेव निवर्त्तते तस्य प्रायश्चित्तं प्रश्नपूर्वकमाह—

जला-ऽग्निपतने चैव प्रव्रज्याऽनाशकेषु च ।

प्रेत्यावसितवर्णानां कथं शुद्धिर्विधीयते ? ॥ ५ ॥

प्राजापत्यद्वयेनैव तीर्थाभिगमनेन च ।

वृषैकादशदानेन वर्णाः शुद्ध्यन्ति ते त्रयः ॥ ६ ॥

ब्राह्मणस्य प्रवक्ष्यामि वनं गत्वा चतुष्पथे^१ ।

सशिखं वपनं कृत्वा प्राजापत्यद्वयं^२ चरेत् ॥ ७ ॥

गोद्वयं दक्षिणां दद्यात् शुद्धिं स्वायम्भुवोऽब्रवीत् ।

मुच्यते तेन पापेन ब्राह्मणत्वं च गच्छति ॥ ८ ॥

इति । जला-ऽग्न्यादयः पञ्च मरणहेतवः । नदीतटाकादिप्रवे-
शेनाग्निप्रवेशेन भृगुपतनेन महाप्रस्थानगमनेनाऽनाशकेन च
त्रियन्ते । तत्र जलादिमरणं त्रिविधम् । विहितं प्रतिषिद्धमनु-

१. The text reads यदि for यदा and also B. and D. read the same.
२. K. and L. read वृत्त्यावसितवर्णानां, C. F. and J. ब्राह्म्यावसितवर्णानां
and M. प्रत्यावसितमेतेषां all for प्रत्यावसितवर्णानां. ३. M. substitutes अपि
for एव. ४. M. reads चतुष्पथम् for चतुष्पथे. ५. M. substitutes चयं
for द्वयं. ६. We follow here A. and M.; while all others पाराक्षरः
for स्वायम्भुवः. ७. M. substitutes पानेन; while K. and L. read सर्वपापेन
for तेन पापेन. ८. G. reads जलाग्निमरणं for जलादिमरणं.

ज्ञातं च । विहितं च द्विविधम् । काम्यतपोरूपं प्रायश्चित्ततपो-
रूपं च । तत्र तपोरूपं कूर्मपुराणे नर्मदामाहात्म्ये प्रदर्शितम्—

‘अग्निप्रवेशं यः कुर्यात् सोमतीर्थे नराधिप ।

जले वाऽनाशके वाऽपि नासौ मर्त्योऽभिजायते’* ॥

(कू. पु. १. २. ३९. ४९)

इति । तत्रैव प्रयागमाहात्म्ये ऽभिहितम्—

‘गङ्गा-यमुनयोर्मध्ये कारीषाग्निं[†] विशेषेण यः ।

अहीनाङ्गो ह्यरोगश्च पञ्चेन्द्रियसमन्वितः ॥ (३)

यावन्ति रोमकूपाणि तस्य गात्रेषु मानवः ।

तावद्वर्षसहस्राणि स्वर्गलोके महीयते ॥ (४)

* उक्तरीत्या जलप्रवेशकर्ता मर्त्यः मरणधर्मा अर्थात्—

‘जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च’ ।

इति न्यायेन तस्यावश्यं जन्मसद्विषयि स नाभिजायते । जन्मनि-
वृत्त्या मरणनिवृत्तेर्जनन-मरणातीतो भवतीत्यर्थः ।

† करीषं शुष्कगोमयम्—‘तत्तु शुष्कं करीषोऽस्त्री’ (२. ९. ५१)
इत्यमरः । तत्र स्थितोऽग्निः करीषाग्निः । अहीनाङ्ग इत्यनेन पञ्चकर्मेन्द्रिय-
वैकल्याभाववान् विवक्षितः । पञ्चेन्द्रियसमन्वित इत्यनेन पञ्चज्ञानेन्द्रियस-
म्पन्नत्वमभिहितम् । स मानवः स्वशरीरस्थितरोमकूपसंख्याकवर्षसह-
स्रमितं कालं स्वर्गलोके महीयते— इति योजनीयम् ।

१. I. reads प्रायश्चित्तरूपं ; while B. and D. omit the same. २. B. and D. substitute अभिहितम् for] प्रदर्शितम् ; while B. omits the following:—

‘अग्निप्रवेशं यः कुर्यात् सोमतीर्थे नराधिप ।

जले वाऽनाशके वाऽपि नासौ मर्त्योऽभिजायते’ ॥

इति । तत्रैव प्रयागमाहात्म्ये ऽभिहितम्—

३. C. and F. substitute च for वा, G. and J. read ऽनाशके ; while the text reads जले चानाशनं वाऽपि for जले वाऽनाशके वाऽपि. ४. The text reads च जायते for विशेषेण यः. ५. The text substitutes भूमिप for मानवः.

जलप्रवेशं यः कुर्यात् सङ्गमे लोकविश्रुते* ।

राहुग्रस्ते यदा सोमे विमुक्तः सर्वपातकैः ॥ (६)

सोमलोकमवाप्नोति सोमेन सह मोदते† । (७)

(कू. पु. १. १. ३७. ६-७)

इति । तदेतत् प्रायश्चित्तरूपं मरणम् । क्रोधादिना यज्जला-
दिमरणं तत् प्रतिषिद्धम् । तथाचाशौचप्रकरणे—

‘क्रोधात् प्रायश्च†’

इत्यादिस्मृतिवाक्यमुदाहृतम् । प्रबलरोगग्रस्तस्य यज्ज-
लादिमरणं न तद्विहितम् । नापि प्रतिषिद्धम् । किन्तु शा-
स्त्रेण केवलमनुज्ञातम् । तत्र तस्मिन्नेव प्रकरणे—

‘दुश्चिकित्स्यैर्महारोगैः’‡

इत्यादिवाक्येनोदाहृतम् । तत्राभ्यनुज्ञातस्यैच्छिकत्वात्तस्यै
फलालब्धिमात्रं केवलं भवति । न त्वसौ प्रायश्चित्ती । यो-
ऽपि प्रायश्चित्तार्थं मर्त्तुमुद्यम्य ततो निवर्त्तते तस्यापि पूर्वपापं
न निवर्त्तते इत्येतावदेव । न तु तेन कर्त्तव्यं किञ्चित् प्राय-

* सङ्गमः गङ्गा-यमुनासङ्गमः । तत्र देहत्यागे श्रुतिरुदाहृताऽस्माभिः ।
सा च तृतीयेऽध्याये (आचारकाण्डस्य द्वितीयभागे पृ० २२८) द्रष्टव्या ।
यदा राहुग्रस्ते सोमे जलप्रवेशं करोति तदा सर्वपातकैर्विमुक्तः सन्
सोमलोकमवाप्नोति ।

† ब्रह्मपुराणवचनमिदं आचारकाण्डे तृतीयेऽध्याये (द्वितीयभागे पृ०
२२६) द्रष्टव्यम् ।

‡ आदित्यपुराणवचनत्वेनोदाहृतमिदं वचनं आचारकाण्डे तृतीया-
ध्याये (द्वि० भा० पृ० २२८) द्रष्टव्यम् ।

१. H. substitutes तदा for यदा and omits सोमे विमुक्तः सर्वपातकैः ॥ सोमलो-
कमवाप्नोति; while the text reads राहुग्रस्तो यदा सोमो for राहुग्रस्ते यदा सोमे.
२. I. reads तत्राभ्यनुज्ञातस्य for तत्राभ्यनुज्ञातस्य. ३. I. reads तत्र फला-
लभमात्रं for तस्य फलालब्धिमात्रं. ४. B. D. and E. read तत्रासौ प्रायश्चित्ती
for न त्वसौ प्रायश्चित्ती and omit योऽपि.

श्चित्तान्तरमस्ति । एवं च सति प्रतिषिद्धमेव परिशिष्यते । तत्रापि मर्तुमुद्यम्य मृतस्य दुर्मरणत्वेऽपि न तत्रेदं प्रायश्चित्तम् । तत्कर्तुरेवाभावात् । यस्तूद्यम्य मरणान्निवर्त्तते तस्येदं प्रायश्चित्तम् ।

ननु-तस्यापीदं न युक्तम् । आत्महत्यायाः शास्त्रनिषिद्धत्वेन तन्निवृत्तेः शास्त्रीयत्वात् । बाढम् । न हि वयं निवृत्तिनिमित्तमिदं प्रायश्चित्तं ब्रूमः । किन्तु निषिद्धाचरणोद्यमनिमित्तम् । उद्यममौत्रस्य निमित्तत्वादेव प्रायश्चित्तस्य स्वल्पत्वमुपपद्यते ।

जलाग्न्यादिषु मर्तुमुद्यम्य ततो निवृत्ताः 'प्रत्यावसिताः' । तादृशानां चतुर्णां वर्णानां पृथक् पृथक् प्रायश्चित्तं वक्तव्यमिति प्रश्नवाक्यस्यार्थः । तत्र क्षत्रियस्य प्राजापत्यद्वयम् । वैश्यस्य तीर्थयात्रा । शूद्रस्य वृषभसहितगोदशकदानम् । ब्राह्मणस्य वनगमनादिव्रतम् । आत्महननोद्यमेन ब्राह्मणत्वमपगतम् । चण्डालत्वमायातम् । पुनर्व्रताचरणेन चण्डालत्वनिवृत्तौ पुनः पूर्वसिद्धं ब्राह्मण्यं प्रतिपद्यते । तदाह वृद्धपराशरः—

* अनाशकान्निवृत्तस्तु चातुर्वर्ण्यव्यवस्थितः ।

चण्डालः स तु विज्ञेयो वर्जनीयः प्रयत्नतः ॥

* अनाशकं मरणपर्यन्तमशनवर्जनसङ्कल्पेन स्थितिः । तस्मात् यो-निवर्त्तते पूर्वं सङ्कल्प्य कतिचित् कालं स्थित्वा पश्चान्निवर्त्तते स चातुर्वर्ण्यव्यवस्थितोऽपि चण्डालो भवति । मृत्वा पुनरागमनात् तस्य निन्द्यत्वम् । इदं च चण्डालत्वं न जात्या । अपि तु कर्मणैव । तदेवाह वर्जनीयः प्रयत्नत इति ।

१. B. and D. read तत्रेदं प्रायश्चित्तम्. २. B. and D. substitute नच for ननु. ३. J. omits -मात्रस्य and G. substitutes निषिद्धत्वात् for निमित्तत्वात्. ४. Except A. and I. all others do not repeat पृथक्. ५. Except A. I. and J. all others read अवगतम् for अपगतम्. C. also reads the same, but corrects in the margin अपगतम्. ६. We follow here A. and I.; while all others read प्रत्यापद्यते.

लुप्तधर्मास्तु चण्डालाः परिव्राजक-तापसाः ।
 तेभ्यो जातान्यपत्यानि चण्डालैः सह वासयेत् ॥
 जला-अग्निपतने चैव प्रव्रज्या-ऽनोशके तथा ।
 प्रत्यावसितवर्णानां प्रायश्चित्तं कथं भवेत् ? ॥
 ब्राह्मणानां प्रसादेन तीर्थाभिगमनेन च ।
 गवां च शतदानेन वर्णाः शुद्ध्यन्ति ते त्रयः ॥
 ब्राह्मणस्य प्रवक्ष्यामि गत्वाऽरण्यं चतुष्पथम् ।
 सशिखं वपनं कृत्वा त्रिसन्ध्यमवगाहनम् ॥
 सावित्र्यष्टसहस्रं तु जपेच्चैव दिने दिने ।
 मुच्यते सर्वपापेभ्यो ब्राह्मणत्वं च गच्छति ॥
 भैक्षार्थी विचरेद् ग्रामं गृहान् सप्त, वने वसन् ।
 तां च भिक्षां समश्नीयादब्दार्धेन त्रिशुद्ध्यति ॥

इति । अत्रैव व्रतान्तराण्याह वसिष्ठः—

'जीवन्नात्मत्यागी कृच्छ्रं द्वादशरात्रं चरेत् । (१९)
 त्रिरात्रं वाऽप्युपवसेन्नित्यं स्निग्धेन वाससा ।
 प्राणानात्मनि संयम्य त्रिः पठेदघमर्षणम् ॥ (२०)
 अपि वैतेन कल्पेन गायत्रीं परिवर्त्तयेत् । अपि
 वाऽग्निमुपसमाधाय कूष्माण्डैर्जुहुयाद् घृतम्' । (२१)
 (व. स्मृ. २३. १९-२१)

१. I. reads -ऽनशने for -ऽनाशके. २. B. and D. substitute प्रात्यावसित- for प्रत्यावसित-. ३. I. substitutes दश- for शत-; while B. and D. omit.

..... तीर्थाभिगमनेन च ।

गवां च शतदानेन. .... ॥.

४. G. and J. read गृहात् for गृहान्. ५. C. F. and J. read जीवन्मुखाऽऽत्म- त्यागी, G. जीवन्मुक्तात्मत्यागी and H. जीवन्वाऽऽत्मत्यागी all for जीवन्ना- त्मत्यागी. ६. We follow here H. I. and the text; while B. D. E. H. and J. add वा and C. F. स्वा before द्वादशरात्रं and G. omits it sub- stituting दशरात्रं for द्वादशरात्रं. ७. A. substitutes च for वा. ८. We follow here A. and the text; while I. reads अग्निं समाधाय and others अग्निमुपाशाय for अग्निमुपसमाधाय.

इति । तत्र जप-होमौ विद्वद्विशेषेण विकल्पनीयौ । द्वादशरात्र-त्रिरात्रौ त्वविद्वद्विषयेऽशक्ताशक्तभेदेन व्यवस्थापनीयौ ।

मूलवचने प्रव्रज्याशब्देन पूर्वं महाप्रस्थानगमनं व्याख्यातम् । अथ वा परिव्रज्या तेन विवक्ष्यते । तथा च सति परिव्रज्यातः प्रच्युतस्य ब्राह्मणस्य प्रायश्चित्तमुक्तं भवति । तदिदं श्रद्धालोः पुनरुपनयनादिपुरःसरं पारिव्रज्यं जिघृक्षोर्वेदितव्यम् । यस्तु पुनः पारिव्रज्यं न जिघृक्षति तस्य मरणान्तं राजदासत्वादिकम् । यच्चत्र नारदः—

‘राज्ञ एव तु दासः स्यात् प्रव्रज्याऽवसितो द्विजः* ।

न तस्य प्रतिमोकोऽस्ति न विशुद्धिः कथञ्चन’ ॥

(ना. स्मृ. ५. ३५)

इति तत् क्षत्रिय-वैश्यपरम् । यदाह कात्यायनः—

‘प्रव्रज्याऽवसिता यत्र त्रयो वर्णा द्विजातयः ।

निर्वासं कारयेद्विप्रं दास्यं क्षत्र-विशौ नृपः’† ॥

* प्रायश्चित्तार्थत्वादस्मिन् दास्ये भूतिः पारितोषिकादिकं च न ग्राह्यम् । न तस्य प्रतिमोकोऽस्ति इत्यनेन राजदास्य एव तस्य मरणं भवेत् । मरणपर्यन्तं तस्य कदापि शुद्धिर्नास्ति । मरणेनैव स शुद्धो भवतीत्यभिप्रायः ।

† उपरितनेन नारदवचनेनोक्तस्य राजदास्यस्य व्यवस्थेयम् । तत्र ब्राह्मणस्य निर्वासनम् । न दास्यम् । तत्प्रकारः समनन्तरोक्तेन दक्षवचनेन प्रदर्शितः ।

१. I. reads विद्वद्विषयौ कल्पनीयौ, G. reads विद्वद्विषयेण- and H. विद्वद्विशेषे विषयौ विकल्पनीयौ. २. We follow here A. and I.; while all others read च विद्वद्विषये for त्वविद्वद्विषये; while B. and D. omit -त्रिरात्रौ and read द्वादशरात्रं. ३. C. F. and J. substitute प्रतिमोहो. I. प्रतिशोधो for प्रतिमोको; while B. and D.—

..... प्रव्रज्यासहितो द्विजः ।

न तस्य प्रति होमोऽस्ति ..... ॥

४. Except A. all others omit तत् क्षत्रिय-वैश्यपरम् । यदाह. ५. C. and F. read प्रव्रज्या च सितो and B. and D. प्रव्रज्यासहितो both for प्रव्रज्यावसिता.. ६. G. H. I. and J. read -विशोः for -विशौ.

इति । दक्षः—

‘पारिव्रज्यं गृहीत्वा तु यः स्वधर्मे न तिष्ठति ।
श्वपदेनाङ्गयित्वा तं राजा शीघ्रं प्रवासयेत्’ ॥
(द. स्मृ. ७. ३४)

इति । याज्ञवल्क्यः—

‘प्रव्रज्याश्वसितो राज्ञो दासः स्यात् मरणान्तिकम्’* ।
(या. स्मृ. २. १८३)

इति ॥ ५-६-७-८ ॥

अथाचारकाण्डशेषत्वेन स्नानभेदानाह—

स्नानानि पञ्च पुण्यानि कीर्तितानि मनीषिभिः ।

आग्नेयं वारुणं ब्राह्मं वायव्यं दिव्यमेव च ॥ ९ ॥

इति ॥ ९ ॥

आग्नेयादीनामुपदिष्टानां पञ्चानां क्रमेण स्वरूपं विवि-
नक्ति—

आग्नेयं भस्मना स्नानमवगाह्य तु वारुणम् ।

आपो हिष्ठेति च ब्राह्मं वायव्यं गोरजः स्मृतम् ॥ १० ॥

यत्तु सातपवर्षेण तत् स्नानं दिव्यमुच्यते ।

तत्र स्नात्वा तु गङ्गायां स्नातो भवति मानवः ॥ ११ ॥

* इदमपि क्षत्त्रिय-वैश्ययोरेव दास्यं विधत्ते । तदपि अनभ्युपगत-
प्रायश्चित्तस्यैव ।

१. I. reads राज्यात् for राजा. २. The text reads दास आमरणान्तिकम् for दासः स्यान्मरणान्तिकम्. ३. L. does not insert the following verse :—

स्नानानि पञ्च पुण्यानि कीर्तितानि मनीषिभिः ।

आग्नेयं वारुणं ब्राह्मं वायव्यं दिव्यमेव च ॥

४. G. E. and I. read उदिष्टानां for उपदिष्टानां. ५. M. reads राजसा for गोरजः.

इति । भस्मस्नानं द्विविधम् । पादादिकं मूर्धादिकं च ।
तत्र पादादिकं विरक्तविषयम् । संहारक्रमत्वात्* । तच्च कूर्म-
पुराणे दर्शितम्—

‘आग्नेयं भस्मनाऽऽपादमस्तकाद्देहधूलनम्’ ।

(कू. पु. प. १. २. १८. १३)

इति । मूर्धादि लिङ्गपुराणे दर्शितम्—

‘ईशानेन शिरोदेशं मुखं तत्पुरुषेण तु । (३७)

उरोदेशमघोरेण गुह्यं वामेन सुव्रतैः ॥

सद्येनै† पादौ, सर्वाङ्गं प्रणवेन तु शोधयेत्’ ।

(लिं. पु. १. २६. ३७-३८)

इति । जलावगाहनरूपं तु वारुणस्नानं प्रथमाध्याये—

‘सन्ध्या स्नानं जपो होमः’

(प. स्मृ. १. ३९)

* तत्र तावत् स्नान-‘न्यासादिषु द्वौ क्रमौ विहितौ । सृष्टिक्रमः संहार-
क्रमश्च । भगवता जगत्स्रष्टा मूर्धानमारभ्य सृष्टिः क्रियते संहर्त्ता च पाद-
मारभ्य संहारः क्रियते इति श्रुति-स्मृत्यादिषु दर्शनात् तान्त्रिकैर्न्यासादिषु
क्रमद्वयमादृतम् । तत्र गृहस्थानां सृष्टिक्रमः विरक्तानां संहारक्रम इति
व्यवस्था ।

† सद्येन ‘सद्योजातं प्रपद्ये’ इति मन्त्रेणेत्यर्थः ।

१. B. and D. omit the following :—

‘आग्नेयं भस्मनाऽऽपादमस्तकाद्देहधूलनम्’ ।

इति । मूर्धादि लिङ्गपुराणे दर्शितम् ।

२. H. and I. read सुव्रतः for सुव्रताः this is not grammatically in-
correct but a quoted line and address to several Rishis. ३. G.
and J. read सद्येन for सद्येन. ४. B. and D. omit the following :—

जपो होमः—इत्येव प्रपञ्चितम् । आहं तु तिसृभिरापो हि द्वेष्टुभिः ।

पाद-द्वय-मूर्धप्रदेशेषु कुशोपकैर्माज्जनम् । तदुक्तं कूर्मपुराणे—

‘आहं तु माज्जनं . . . . .

इत्यत्र प्रपञ्चितम् । ब्राह्मं तु तिसृभिरापो हि ष्ठेत्यग्निः पाद-
हृदय-मूर्धप्रदेशेषु कुशोदकैर्मार्जनम् । तदुक्तं कूर्मपुराणे—

‘ब्राह्मं तु मार्जनं मन्त्रैः कुशैः सोदकबिन्दुभिः ।

(कू. पू. १. २. १८. १३)

इति । तच्च त्रिःकृत्वोऽभ्यस्तेषु स्थानेषु कर्त्तव्यम् ।
तत्प्रकारश्च बौधायनेन दर्शितः—

‘भुवि मूर्ध्नि तथाऽऽकाशे मूर्धन्याकाशे तथा भुवि ।

आकाशे भुवि मूर्ध्नीति मन्त्रस्नानं विधीयते’ ॥

(बौ. स्मृ. १. २. १०. २१)

इति । सायंकाले गोषु मार्गेष्वगच्छन्तीषु वायुना समु-
त्थिते गोपादरजस्यवस्थानं वायव्यम् । आतपयुक्तेन वर्षो-
दकेन देहस्याप्लावनं दिव्यस्नानम् । तदिदं पूर्वोक्तेभ्यः
प्रशस्तम् । एतेन यौगिक-सारस्वते अपि द्वे स्नाने उपलक्ष्येते ।
यौगिकं योगेन विष्णुचिन्तनम् । तदाह व्यासः—

‘ब्राह्ममाग्नेयमुद्दिष्टं वायव्यं दिव्यमेव च ॥ (१)

वारुणं यौगिकं तद्वत् षोढा स्नानं समासतः ।

ब्राह्मं तु मार्जनं मन्त्रैः कुशैः सोदकबिन्दुभिः ॥ (१०)

१. B. and D. read तत्र त्रिषु तभ्यस्तेषु स्नानेषु, C. and F. तत्र त्रिषुप्तेभ्य-
स्तेषु, E. and H. तत्र त्रिषुप् तभ्यस्तेषु स्नानेषु, G. त्रिविष्कृतिभ्यःस्नानेषु
and J. तत्र त्रिः कृत्वोऽभ्यस्तेषु स्थानेषु all for तच्च त्रिःकृत्वोऽभ्यस्तेषु स्थानेषु.
२. J. substitutes स्यात् for इति and for the same G. आदि. ३. B. D.
E. G. H. read गच्छन्तीषु for आगच्छन्तीषु. ४. Except A. I. and
J. all others omit. द्वे. ५. B. and D. substitute तच्च, J. तच्च. H. तत्तत्
for तद्वत्. C. and F. चातुर्विद्यौगिकं तत्तत् for वारुणं यौगिकं तद्वत्. ६. These
three lines appear only in A, and the text; while all others omit: but
the contents of the same are quite necessary here.

आग्नेयं भस्मना स्नानं वायव्यं गोरजः स्मृतम् ।
 यत्तु सातपवर्षेण तत् स्नानं दिव्यमुच्यते ॥ (११)
 वारुणं चावगाहस्तु मानसं त्वात्मवेदनम् ।
 यौगिकं स्नानमाख्यातं योगोद विष्णुविचिन्तनम् ॥ (१२)
 (ल. व्या. स्मृ. १. ९-१२)

इति । विद्वदाशिषा सम्पादितं सारस्वतं स्नानम् । तदाह
 बृहस्पतिः—

‘वायव्यं गोरजः प्रोक्तमस्तं गच्छति गोपतौ ।
 विद्वत्सरस्वतीप्राप्तं स्नानं सारस्वतं स्मृतम्’ ॥
 (बृ. स्मृ. ३. ४९)

इति । विद्वदुक्तिप्रकारमाह व्यासः—
 ‘स्वयमेत्रोपपन्नाय विनयेन द्विजातये* ।
 तज्ज्ञैः सम्पादयेत् स्नानं शिष्याय च सुताय च ॥
 दाक्षायणमयैः कुम्भैर्मन्त्रवज्जाह्नवीजलैः ।
 कृतमङ्गलपुण्याहैः स्नानमस्तु तदर्थिनाम् ॥
 (व्या. स्मृ. १. १४-१५)

आदौ तावत् प्रभासे बहुगुणसलिले मध्यमे पुष्करे वा
 गङ्गाद्वारे प्रयागे कनखलसलिले भद्रकर्णे गयायाम् ।

* विनयेन स्वयमेवोपपन्नयैव द्विजातये । उपपत्त्यभावेऽपि पुत्राय शि-
 ष्याय च स्नानसम्पादिका उक्तिर्देयेति भावः । तामेवोक्तिमाह दाक्षायण-
 मयैरिति । दाक्षायणं सुवर्णम् । तन्मयैः कुम्भैः । सन्निहत्यां कुरुक्षेत्रे ।

१. B. and D. read योगो विष्णुविचिन्तनम्, J. योगात् द्विष्णुं विचिन्तयेत् and
 the text योगैर्विष्णुविचिन्तनम्. २. B. and D. read -प्रोक्तं for -प्राप्तं. ३. B. D.
 G. and J. read ततः for तज्ज्ञैः. ४. We follow here A. C. F. and J.;
 while others read -सहिते for -सलिले.

साहुप्रस्ते च सोमे दिनकरसहिते सन्निहत्यो विशेषात्
एतैर्विख्याततीर्थैस्त्रिभुवनविदितैः स्नानमच्छिद्रमस्तु' ॥

(ल. व्या. स्मृ. १. ७)

इति स्नानानि । एतेषु सप्तसु स्नानेषु वारुणं मुख्यमित-
राणि षड्स्नानानि गौणानि । मुख्य-गौणभेदेन शङ्खवचनमा-
चारकाण्ड एवोदाहृतम्* । तत्रे गौणस्नानान्यशक्तविषयाणि ।
तदुक्तं कूर्मपुराणे—

‘अप्रायत्ये† समुत्पन्ने स्नानमेव समाचरेत् ।

ब्राह्मादीनि तथाशक्तौ स्नानान्याहुर्मनीषिणः’ ॥

(कू. पु. १. २. १८, १९)

इति ॥ १०—११ ॥

वारुणस्नाने तर्पणस्य पूर्वभावित्वं वस्त्रनिष्पीडनस्योत्तर-
भावित्वमुपपत्तिपुरस्सरं विदधाति—

स्नातुं यान्तं द्विजं सर्वे देवाः पितृगणैः सह ।

वायुभूतास्तु गच्छन्ति तृषार्त्ताः सलिलार्थिनः ॥ १२ ॥

निराशास्ते निवर्त्तन्ते वस्त्रनिष्पीडने कृते ।

तस्मान्न पीडयेद्वस्त्रमकृत्वा पितृतर्पणम् ॥ १३ ॥

इति । स्नातुं गच्छन्तं येऽनुगच्छन्ति ते सर्वे पूर्वं वस्त्रे निष्पीडिते

* प्रथमाध्याये स्नानप्रकरणे २६८ पृष्ठे तदमे च द्रष्टव्यमिदम् ।

† अप्रायत्यं अशुचितम् ।

१. I. reads सन्निपात्याः. C. D. and G. -विशेषः for विशेषात्. २. B. and D. omit स्नानानि गौणानि, while G. I. omits स्नानानि. ३. B. C. D. and F. substitute तत्र for तत्र. ४. The text reads असामर्थ्ये for अप्रायत्ये. ५. C. F. and I. read एवं for एवं. ६. B. D. G. H. and J. read उपपत्ति; पराशरो for उपपत्तिपुरस्सरं; while G. omits -पुरःसरं. ७. M. reads स्नानार्थे विप्रवाजान्ते देवैः for स्नातुं यान्तं द्विजं सर्वे देवाः. ८. K. reads अनुगच्छन्ति and M. हि गच्छन्ति for, तु गच्छन्ति. ९. I. reads दृष्टार्त्ताः for तृषार्त्ताः.

सति निराशाः गच्छन्ति—इत्येवोपेपत्तिः । अस्मिन्नर्थे योगियाज्ञ-
बल्क्यादिस्मृत्यन्तरवचनानि पूर्वमेवोदाहृतानि* ॥१२-१३॥

तर्पणवेलायां तिलाः पाणितले विलोमप्रदेशे पात्रान्तरे वा
स्थापनीयाः न तु सैलोमि पाणिपृष्ठे,—इत्यभिप्रेत्य तत्र स्था-
पने प्रत्यवायमाह—

रोमकूपेष्ववस्थाप्य येस्तिलैस्तर्पयेत् पितॄन् ।

पितरस्तर्पितास्तेन रुधिरेण मलेन च ॥१४॥

इति । अस्मिन्नर्थे देवलवचनं पूर्वमेवोदाहृतम् ॥ १४ ॥

स्नानवेलायां केशधूननादि प्रतिषेधति—

अवधूनोति यः केशान् स्नात्वा यस्तूत्सृजेन्मलम्† ।

आचामेद्वा जलस्थोऽपि स बाह्यः पितृ-दैवतैः‡ ॥१५॥

* आचारकाण्डे प्रथमोऽध्याये स्नानप्रकरणे द्रष्टव्यानीमानि वचनानि ।

† बी. संज्ञकं डी. संज्ञकं च पुस्तकद्वये वर्जयित्वा अन्येषु सर्वेष्वप्याद-
र्शपुस्तकेषु 'स्नात्वा प्रस्रवतो द्विजः' इति, जी. के. एल. संज्ञितपुस्तके-
षु 'प्रस्रवते' इति च पाठो दृश्यते । तथापि नायं माधवाचार्य-धरणीधरा-
दीनां सम्मतः । 'इत्यमेव पाठः सर्वत्र । परन्तु, "यश्च स्नानान्तरमार्द्र-
वस्त्रो मल-मूत्रे विसृजेत्" इति व्याख्यादर्शनात्, प्रस्रवते द्विजः—इति पाठ
एव समीचीनः प्रतिभाति'—इति वदन् बंगदेशीयास्यातिकसोसायटीमुद्रि-
तपुस्तकसम्पादनकर्ता चन्द्रकान्ततर्कालङ्कारस्वप्न भ्रान्त एव । केवलं
प्रस्रवते इत्यनेन व्याख्यानस्य कथं सङ्गतिरिति स एव प्रष्टव्यः ।

‡ केचित् 'पितृ-दैवते' इति पाठमाश्रित्य दैव-पिण्यकर्मणि स बाह्यः
वर्ज्यः भवतीति व्याचख्युः ।

१. Except A. and I. all others read इति तेषाम्; while, I. इत्येव for
इत्येषां. २. C. F. E. and H. read स्नानकर्तृपाणिपृष्ठे for सैलोमि पाणिपृष्ठे.
३. K. and L. read तिलैस्तर्पयेत् for यः स्तिलैस्तर्पयेत्; while M. does not
insert the whole verse, and G. reads -कूपे च संस्थाप्य for -कूपेष्ववस्थाप्य.
४. I. K. and L. read तर्पितास्तेन ते सर्वे for पितरस्तर्पितास्तेन. ५. B. and D.
read अथ for अव.- Except B. and D. others read this line as follows:—

अधूनोति यः केशान् स्नात्वा प्रस्रवतो द्विजः †;
while G. K. and L. read प्रस्रवते. and J. reads -स्वार्द्रो विसृजेन्मलम्. ६. K.
and L. read पितृ-दैवते for पितृ-दैवतैः.

इति । स्नात्वेत्येतत् पदं काकाक्षिवद् उभयतः सम्बद्ध्यते ।
 तथा च सति यः स्नानानन्तरमार्द्रान् केशानवधुनुयात्
 यश्च स्नानानन्तरमार्द्रवस्त्रो मल-मूत्रे विसृजेत् यश्च न-
 द्यादावस्नानकाले जलमध्ये स्थित्वा आचामेत्, स त्रिविधो-
 ऽपि पुरुषः पितृभिः दैवतैश्च बाह्यः कृतः । पैतृकं दैविकं चा-
 नुष्ठानमनुष्ठातुमनर्ह इत्यर्थः ॥ १५ ॥

आचमनकाले शिरःप्रावरणादीनि निषेधति—

शिरः प्रावृत्त्य कण्ठं वा मुक्तकच्छ-शिखोऽपि वा ।

विना यज्ञोपवीतेन आचान्तोऽप्यशुचिर्भवेत् ॥ १६ ॥

इति । वस्त्रेण शिरः कण्ठं वा प्रावृत्त्य नाचामेत् । तथा मुक्त-
 कच्छो वा मुक्तशिखो वा यज्ञोपवीतरहितो वा नाचामेत् ॥ १६ ॥

आचमने नियामान्तरमाह—

जले स्थलस्थो नाचामेत् जलस्थश्च बहिःस्थले ।

उभे स्पृष्ट्वा समाचान्तं उभयत्र शुचिर्भवेत् ॥ १७ ॥

इति । यो हि पदभ्यां जलमस्पृष्ट्वा शुद्धस्थल एवोपविश्य
 ईर्षप्रहो जल एव बिन्दून् पातयन्नाचमति स जल-स्थलयो-
 रुभयोर्न शुद्ध्यति । यश्च तद्वैपरीत्येन जले पादद्वयमवस्था-
 प्य स्थले बिन्दून् पातयन्नाचामति, सो ऽपि नोभयत्र शुद्ध्य-
 ति । अतस्तथा नाचान्तव्यम् । किन्त्वेकेन पादेन स्थलमप-

१. H. does not insert इत्यर्थः. २. H. reads मुक्तकक्षः शिखोऽपि for मुक्तकच्छ-शिखोऽपि. ३. J. reads यथायज्ञोपवीती स for विना यज्ञोपवीतेन. ४. K. and L. read समाचामेत् for समाचान्त. ५. B. and D. read उभयत्रा-शुचिर् for उभयत्र शुचिर्. ६. G. and I. do not insert ईर्षत्. ७. G. omits the following portion :—

यश्च तद्वैपरीत्येन जले पादद्वयमवस्थाप्य स्थले बिन्दून्
 पातयन्नाचामति सोऽपि नोभयत्र शुद्ध्यति ।;

रेण जलं स्पृष्ट्वा समाचमेत् । तथाचोभयत्र शुद्ध्यति । एतच्च
स्नात्वा य आर्द्रवस्त्रस्तद्विषयम् ॥ १७ ॥

द्विराचमननिमित्तान्याह—

स्नात्वा पीत्वा क्षुते सुप्ते भुक्त्वा रथ्योपसर्पणे ।

आचान्तः पुनराचामेद्वांसो विपरिधाय च ॥ १८ ॥

इति ॥ १८ ॥

* आचमनप्रतिनिधित्वेन श्रोत्रस्पर्शो निमित्तान्याह—

क्षुते निष्ठीर्वने चैव दन्तोच्छिष्टे तथाऽनृते ।

पतितानां च सम्भाषे दक्षिणं श्रवणं स्पृशेत् ॥ १९ ॥

इति ॥ १९ ॥

श्रोत्रस्पर्शस्य शुद्धिहेतुत्वमर्थवादपुरःसरमुपपादयति—

प्रभासादीनि तीर्थानि गंगाद्याः सरितस्तथा ।

विप्रस्य दक्षिणे कर्णे सन्तीति मनुरब्रवीत् ॥ २० ॥

अंगिरापश्च वेदाश्च सोम-सूर्या-ऽनिलास्तथा ।

सर्व एव तु विप्रस्य श्रोत्रे तिष्ठन्ति दक्षिणे ॥ २१ ॥

इति ॥ २०-२१ ॥

* आचमनानुकूल्यमाह—इत्यवतारयाति धरणीधरः ।

while J. omits:—

स जलस्थलयोरुभयोर्न शुद्ध्यति । यश्च तद्वैपरी-
त्येन जले पादद्वयमवस्थाप्य स्थले विन्दून् पातय-
न्नाचामति, सोऽपि नोभयत्र शुद्ध्यति ।

१. J. and M. substitute भुक्ते for भुक्त्वा and L. रथ्याप्रसर्पणे for रथ्यो-
पसर्पणे. २. K. reads जलस्यश्च बहिःस्थले for वासो विपरिधाय च.
३. M. reads निष्ठीर्वने for निष्ठीर्वने. ४. Except A. all others omit अर्थवा-
दपुरःसरम्. ५. We follow here A. K. and L.; while all others omit the
verse. ६. M. reads this verse as follows:—

ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च सोमः सूर्योऽनिलस्तथा ।

ते सर्वे ह्यपि तिष्ठन्ति कर्णे विप्रस्य दक्षिणे ॥

अरुणोदयात् पूर्वं स्नानं निषेधति—

भास्करस्य करैः पूतं दिवा स्नानं प्रशस्यते ।

अप्रशस्तं निशि स्नानं राहोरन्यत्र दर्शनात् ॥ २२ ॥

इति । ग्रहणस्नाने रात्रिस्नानस्य प्रतिप्रसवं विवक्षित्वा*
राहोरन्यत्र दर्शनादित्युक्तम् ॥ २२ ॥

स्नानदृष्टान्तेन दानादीनामपि प्रतिप्रसवमाह—

स्नानं† दानं जपो होमः कर्त्तव्यो राहुदर्शने ।

अन्यदा त्वशुची रात्रिस्तस्मात् तां परिवर्जयेत् ॥ २३ ॥

इति । यद्यपि रात्रौ दानादिप्रतिषेधो न मूलवचने प्रस्तुतः

* एवमेव पुत्रजन्मनिमित्तकं पित्रादिमरणनिमित्तकं च स्नानं रात्रावपि
भवत्येव । पराशरेणैव तदभ्यनुज्ञातमग्रे ।

† स्नानं ग्रहणनिमित्तकम् । तच्च स्पर्श-मोक्षकालयोः कर्त्तव्यम् । दानं
जन्मराश्यादिदुष्टस्थानस्थितग्रहणनिमित्तकपीडादिपरिहारार्थम् । तच्च
मुक्तयन्तरेमेव भवति । पुरश्चरणादिसङ्कल्पपूर्वको मन्त्रजपः । स च
स्पर्शादिमोक्षान्त एव । होमः ग्रहणपीडापरिहारार्थकः तस्यामेव रात्रौ
कर्त्तव्यः । पुरश्चरणाङ्गस्तु द्वितीयदिन एव ।

‡ नायं श्लोको धरणीधरेण गृहीतो नापि व्याख्यातः ।

१. M. reads दिवाकरकरैः for भास्करस्य करैः. २. C. E. F. and H. omit
the following :—

ग्रहणस्नाने रात्रिस्नानस्य प्रतिप्रसवं विवक्षित्वा राहोरन्यत्र दर्श-
नादित्युक्तम् ॥ २२ ॥ स्नानदृष्टान्तेन दानादीनामपि प्रतिप्रसवमाह—

स्नानं दानं जपो होमः कर्त्तव्यो राहुदर्शने ।

अन्यदा त्वशुची रात्रिस्तस्मात् तां परिवर्जयेत् ॥ २३ ॥ इति ।

while B. D. and G. substitute सोमग्रहणे for ग्रहणस्नाने. ३. C. E. F.
H. K. L. and M. do not insert this verse, but the author has
commentated this.

तथापि शास्त्रान्तरसिद्धं प्रतिषेधं हृदि निधायाज्यं प्रतिप्रसवे इति
ब्रष्टव्यम् । अन्यदा राहुदर्शनरहिते काले रात्रिः स्नानादिष्व-
शुचिः तस्मात् स्नानादिकं चिकीर्षुस्तां रात्रिं परिवर्जयेत् ॥ २३ ॥

सोमग्रहणकालस्य दानाद्यर्हत्वमुपपादयति—

मेरुतो वसवो रुद्रा आदित्याश्चैवं देवताः ।

सर्वे सोमे प्रलीयन्ते तस्माद्दानन्तु तद्ग्रहे ॥ २४ ॥

इति ॥ २४ ॥

राहुदर्शन इव खलयज्ञादावपि रात्रिदानमभ्यनुजानाति—

खलयज्ञे विवाहे च संक्रान्तौ ग्रहणे तथा ।

शर्वर्या दानमस्त्येव नान्यत्रैवं विधीयते ॥ २५ ॥

इति ॥ २५ ॥

पुनरपि राहुदर्शनं दृष्टान्तत्वेनोदाहृत्य पुत्रजन्मादौ रात्रि-
दानमभ्यनुजानाति—

पुत्रजन्मनि यज्ञे च तथा चात्ययकर्मणि ।

राहोश्च दर्शने दानं प्रशस्तं नान्यदा निशि ॥ २६ ॥

१. E. G. H. and J. substitute प्रतिषेधः for प्रतिप्रसवः. २. B. and D. read अन्यथा and G. अन्यत्र for अन्यदा. ३. I. reads मरुतो, but it seems to be incorrect. ४. B. and D. substitute अपि. C. E. F. J. K. and L. अथ for एव. ५. We follow here A. and M.; while all others substitute संग्रहे for तद्ग्रहे. ६. B. D. and G. read अनुजानाति for अभ्यनुजानाति and for the same C. and F. read इत्यनुजानाति. ७. M. reads ग्रहणेषु च for ग्रहणे तथा. ८. Except A. and I. all others substitute तु for एवं; while M. reads शान्त्येतेषु नान्यत्रेति विनिश्चयः for शान्त्येव नान्यत्रैवं विधीयते. ९. I. reads दृष्टान्तेन for दृष्टान्तत्वेन.

इति । अस्ययकर्म मरणम् । तस्मिन् प्रस्तुते सति गोदान-
तिलपात्रादिदानं* निश्चयं कर्त्तव्यम् ॥ २६ ॥

‘नान्यदा निशि’ इत्ययं निषेधो दान इव स्नानेऽप्यस्तीत्य-
भ्युपेत्य पूर्व-पश्चिमयामयोः स्नानस्य प्रतिप्रसवमाह—

महानिशा तु विज्ञेया मध्यस्थं प्रहरद्वयम् ।

प्रदोष-पश्चिमौ यामौ दिनवत् स्नानमाचरेत् ॥ २७ ॥

इति । निशि निषेधो महानिशाविषयः । महानिशाशब्दश्च
द्वितीय-तृतीययामावभिधत्ते । तथा च सति प्रथम-चतुर्थयामौ
दिनवत् स्नानादियोग्यौ । तस्मात्तत्र स्नानादिकमाचरेत् । एत-
च्चापद्विषयम् । अन्यथा ‘भास्करस्य करैः’ (प. स्मृ. १२. २२)
इत्यनेन विरुद्धयेत् । काम्य-नैमित्तिके स्नाने तु महानिशाया-
मप्यनिषिद्धे । तदाह देवलः—

‘महानिशा तु विज्ञेया मध्यस्थं प्रहरद्वयम् ।

तस्यां स्नानं न कुर्वीत काम्य-नैमित्तिकादृते’† ॥

इति ॥ २७ ॥

* तच्च मरणनिमित्तमुत्क्रान्तिधेन्वादिदानम् ।

† देवलैव —

‘महानिशा द्वे घटिके रात्रिर्मध्यमयामयोः’ ।

इत्युक्त्वात् रात्रिर्द्वितीयप्रहरान्त्यघटिका तृतीयप्रहराद्यघटिका चेति
घटिकाद्वयं महानिशासंज्ञकं भवति । तान्त्रिकमते प्रथमप्रहरानन्तरं घ-
टिकाद्वयं महानिशा ततश्चातिनिशेसाद्यलमप्रसक्तेन ।

१. B. D. C. and F. read इत्यपि for निश्चयि. २. B. C. E. F. and I.
read मध्यस्थ- for मध्यस्थं. ३. I. reads महानिशापि न निषिद्धयते; while B. D.
G. and J. read महानिशाप्यनिषिद्धा. ४. I. reads तच्च for तस्यां.

रात्रौ स्नानस्य निमित्तं राहुदर्शनं पूर्वमुक्तम् । इदानीं नि-
मित्तान्तरमाह—

चैत्यवृक्षश्चितिर्यूपश्चण्डालः सोमविक्रयी ।

एतांस्तु ब्राह्मणः स्पृष्ट्वा सवासा जलमाविशेत्* ॥२८॥

इति । चितेर्योग्यं श्मशानस्थानं चैत्यम् । तत्र समारो-
पितो वृक्षः चैत्यवृक्षः । चित्यादयः प्रसिद्धाः । तेषां स्पर्शनं
स्नाननिमित्तम् । तद् यदि कथञ्चित् रात्रौ सम्पद्यते तदा
रात्रावपि स्नातव्यमित्यभिप्रायः ॥ २८ ॥

स्नानस्य निमित्तान्तरमाह—

अस्थिसंचयनात् पूर्वं रुदित्वा स्नानमाचरेत् ।

अन्तर्दशाहे विप्रस्य ह्यूर्ध्वमाचमनं भवेत् ॥ २९ ॥

इति । 'प्रथमेऽह्नि' (व्या. स्मृ. ५९)—इत्यादिशास्त्रैर्विहितानां

* जलमाविशेत् । इत्यनेन उद्धृतजलानिषेधोऽवगम्यते इति धरणी-
धरः । तथा च उष्णोदकनिषेधोऽप्यनेनैवावगम्यत इति सुश्रुक्तं भवति ।

१. B. C. D. and F. add तत् before पूर्वम्. २. I. reads निमित्तान्तराणि
and B. and D. नैमित्तान्तरम् for निमित्तान्तरम्. ३. M. reads चित्तिस्थश्च for
चित्तिर्गृह्यश्च. ४. Except A. G. E. H. and I. all others omit चैत्यवृक्षः;
while B. D. E. H. and J. read चैत्यादयः for चित्यादयः. ५. B. and D.
omit the following :—

स्नातव्यमित्यभिप्रायः ॥ २८ ॥

स्नानस्य निमित्तान्तरमाह—

अस्थिसंचयनात् पूर्वं रुदित्वा स्नानमाचरेत् ।

अन्तर्दशाहे विप्रस्य ह्यूर्ध्वमाचमनं भवेत् ॥ २९ ॥

इति । 'प्रथमेऽह्नि' (व्या. स्मृ. ५९)—इत्यादिशास्त्रैर्विहितानां दिनानां
मध्ये यदाऽस्थिसंचयनं क्रियते ततः पूर्वस्मिन् काले रोदनं स्नाननिमित्तम् ।
अस्थिसंचयनापूर्वं रोदनं त्वाचमनस्यैव निमित्तम् । नतु स्नानस्य ॥२९॥

ननु—सोमग्रहणे रात्रावपि.

६. M. reads पूर्वम् for ह्यूर्ध्वम्; while K. and L. स्मृतम् for भवेत्.

दिनानां मध्ये यदा अस्थिसञ्चयनं क्रियते ततः पूर्वस्मिन्काले
रोदनं स्नाननिमित्तम् । अस्थिसंचयनादूर्ध्वं रोदनं त्वोचमनस्यैव
निमित्तम् । नतु स्नानस्य ॥ २९ ॥

ननु—सोमग्रहणे रात्रावपि स्नातव्यमित्युक्तं तदयुक्तम् ।
उदकस्य शुद्ध्यभावात् । तदाह पैठीनसिः—

‘अपेयं तु तदा तोयं रात्रौ मध्यमयामयोः ।

स्नानं चैव न कर्त्तव्यं तथैवाचमनक्रिया’ ॥

इति । तस्माद्रात्रौ स्नानं कथमभ्युपगम्यते?—इत्याशङ्क्य
सोमग्रहादिव्यतिरिक्तविषयेयमशुद्धिरित्याह—

सर्वं गङ्गासमं तोयं* राहुग्रस्ते दिवाकरे ।

सोमग्रहे तथैवोक्तं स्नान-दानादिकर्मसु ॥ ३० ॥

इति । सोमग्रहस्योपलक्षणत्वात् संक्रान्त्यादिष्वपि नास्त्य-

* ‘सर्वं गङ्गासमं तोयम्’—इत्यनेन पर्वनिमित्तकं पावित्र्यं गङ्गासम-
त्वेन रात्रिस्नानार्हत्वं चोक्तम् । तत्र गङ्गायां कालनियमो नास्ति । यथोक्तं
महाभारते अङ्गारपर्णगन्धर्वम्प्रत्यर्जुनेन—

‘समुद्रे हिमवत्पार्श्वे नद्यामस्यां च दुर्मते—

रात्रावहनि सन्ध्यायां कस्य गुप्तः परिग्रहः ॥

भुक्तो वाऽप्यथ वाऽभुक्तो रात्रावहनि खेचर ।

न कालनियमो ह्यस्ति गङ्गां प्राप्य सरिद्वराम्’ ॥

(म. भा. १. १७०. १६-१७.)

इति । ग्रहणे गङ्गासमत्वात् सर्वेष्वपि जलाशयेषु रात्रौ स्नानं न दो-
षावहमित्यर्थः ।

१. G. reads यथा for यदा. २. G. omits तु. ३. I. reads स्नातव्यमित्युक्तं
तद्युक्तम्. ४. I. reads तथा for तस्य. ५. K. and L. read सोमग्रस्ते for
सोमग्रहे.

शुद्धिदोषः ॥ ३० ॥

सोमग्रहादीनां यथा उदकप्राशस्त्यहेतुत्वं तथा कुशाना-
मप्याह—

कुशैः पूतं तु यत् स्नानं कुशेनोपस्पृशेद् द्विजः ।

कुशेन चोद्धृतं तोयं सोमपानसमं भवेत् ॥ ३१ ॥

इति । कुशैर्मार्जनं कृत्वा मन्त्रस्नानं क्रियते तत् कुशपूतं
स्नानम् । कुशाननामिकायां धृत्वा यदाचमनं तत् कुशोदको-
पस्पर्शनम् । सन्ध्यावन्दनादौ मार्जनार्थं कुशाग्रैरुद्धृतं बिन्दु-
जातं कुशोद्धृततोयम् । ततोयं सोमपानवत् प्रशस्तम् ॥ ३१ ॥

अथ कृत्स्नवेदाध्ययनं कर्तुमशक्तस्यैकदेशाध्ययनमभ्य-
नुज्ञातुमध्ययनाभावं निन्दति—

अग्निकार्यात् परिभ्रष्टाः सन्ध्योपासनवर्जिताः ।

वेदं चैवानधीयान्तास्सर्वे ते वृषलाः स्मृताः ॥ ३२ ॥

इति । उभयोः सन्ध्योर्ब्रह्मचारिभिः समिदाधानमग्नि-
कार्यम् । तेन गृहस्थानामौपासनमप्युपलक्ष्यते । अग्निकार्या-
दिरहितानां वृषलत्वं शूद्रादिसमानत्वम् ॥ ३२ ॥

१. B. D. E. H. I. and J. read कुशस्य for कुशानाम्. २. K. and L. read कुशैः पूतं भवेत्, B. D. C. E. F. H. and I. कुशपूतं तु यत्, and G. कुशपूर्वं तु यत् All for कुशैः पूतं तु यत्. ३. Except A. K. and L. all others read कुशेनोद्धृततोयं यत् for कुशेन चोद्धृतं तोयं. ४. M. substitutes स्मृतम् for भवेत्; while G. omits -समं and reads भवेदिति. ५. I. omits मन्त्र- and adds यत् after क्रियते. ६. Except A. and L. all read कुशमार्जनाद्यर्थं for मार्जनार्थं. ७. C. and F. read अग्निहोत्रम् for अ-
ग्निकार्यम्.

एकदेशाध्ययनमभ्यनुजानाति—

तस्माद्वृषलभीतेन ब्राह्मणेन विशेषतः ।

अध्येतव्योऽप्येकदेशो यदि सर्वं न शक्यते ॥ ३३ ॥

इति । न चाध्ययनन्यायेनाग्निकार्य-सन्ध्योपासनयोरप्येक-
देशानुष्ठानं शङ्कनीयम् । प्रयासरहितत्वेन तयोरशक्यसम्भ-
वात् । क्वचित्तद्वर्जनस्य नास्तिक्या-ऽऽलस्यादिमूलकत्वात् ।
वृषलभीतेन वृषलत्वार्द्धीतिनेत्यर्थः ॥ ३३ ॥

अथ शूद्रान्नं प्रतिषेधति—

शूद्रान्नरसपुष्टस्याऽप्यधीयानस्य नित्यशः ।

जपतो जुह्वतो वाऽपि गतिरूर्ध्वा न विद्यते ॥ ३४ ॥

इति । अध्ययन-जप-होमास्तावदशेषपापक्षयहेतुतया प-
वित्रतामापादयन्तीति धर्मशास्त्रेषु डिण्डिमः । तथाच मनुः—

‘वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्त्या महायज्ञक्रिया क्षमा ।

नाशयन्त्याशु पापानि महापातकजान्यपि’* ॥

(म. स्मृ. ११. २४५)

* वेदाभ्यासादीनि ब्राह्मणस्य नित्यानि । न तेषां पापप्रणोदनार्थत्वं
युक्तम् । तथापि प्रकारान्तरेणात्रोक्तम् । येषां पापानां शास्त्रकृद्भिः प्राय-
श्चित्तं नोक्तं तेषां, अप्रत्ययकृतानां, प्रतिभूतानां च वेदाभ्यासादिना निवृ-
त्तिर्भवतीति विज्ञायते । ‘महापातकजान्यपि’ इत्यनेन महापातकजनिता-
वान्तरपापानि नश्यन्ति । न महापातकानीति निष्कृष्टोऽर्थः ।

१. I. reads क्रियद्दशा- for एकदेशा- २. B. and D. read न लभ्यते for न
शक्यते. ३. G. reads प्रायश्चित्तरहितत्वेन and J. प्रयोगरहितत्वेन. ४. Except
A. E. H. and I. all read अशक्य- for अशक्य- ५. M. reads उक्ता for
ऊर्ध्वा; while A. substitutes हि for अपि. ६. L. reads डिण्डिमः for
नियमः. ७. E. does not insert तथा च मनुः.

इति । बृहस्पतिरपि—

‘यथा जातबलोवह्निर्दहत्यार्वा नपि क्रुमान् ।
तथा दहति वेदज्ञः कर्मजं दोषमात्मनः’* ॥

इति । वसिष्ठोऽपि—

‘यथाग्निर्वायुना ऽऽमातो हविषा चैव दीप्यते ।
एवं जप्यपरो नित्यं ब्राह्मणः सम्प्रदीप्यते’ ॥
(व. स्मृ. २३. १६)

इति । चतुर्विंशतिमतेऽपि—

‘वैश्वानरीं व्रातपतीं पवित्रेष्टिं तथैव च ।
ऋतावृतौ प्रयुञ्जानः पुनाति दशपूरुषम्’† ॥

इति । यस्तु नैरन्तर्येण शूद्रान्नं भुञ्जानः तद्वत्सेन पुष्टो
भवति तं पुरुषं यथोक्ता अध्ययनादयोऽपि न पोषयितुं क्षमाः
तस्मात् शूद्रान्नं यत्नेन वर्जयेदित्याशयः ॥ ३४ ॥

शूद्रान्नं दृष्टान्तीकृत्य तद्वच्छूद्रसम्पर्कादीन् प्रतिषेधति—

शूद्रान्नं शूद्रसम्पर्कः शूद्रेण तु सहासनम् ।

शूद्राज्ज्ञानागमश्चैव ज्वलन्तमपि पातयेत् ॥ ३५ ॥

इति । शूद्रान्नं व्याख्यातम् । एकस्मिन् गृहे शूद्रेण सह-

* अत्रापि ‘कर्मजं दोषम्’—इत्यनेन अनिर्दिष्टप्रायश्चित्तस्यैव दोषस्य
ग्रहणं कार्यम् ।

† वैश्वानर्यादय इष्टयः आहिताग्नेः । वेदज्ञानं जप्यं च अनाहिताग्नेः
इति यथाधिकारं सम्भवत्येव ।

१. B. and D. read पीतो, C. E. F. H. I. and J. पूतो and G. धूतो for
ऽमातो. २. We follow here A. and the text ; while all others substitute तथा
for एवं and मन्त्रयुक्तः समाहितः for ब्राह्मणः सम्प्रदीप्यते. ३. I. reads पूतयितुं,
C. F. and H. प्रापयितुं for पावयितुं ; while J. ऊर्ध्वं पारयितुं for the same.
४. Except A. B. and D. all others substitute अपि for एवं. ५. G.
omits शूद्रेण ; while except J. all others do not insert शूद्रान्नं व्याख्यातम्.

वासः गृहसम्पर्कः । कृष्यादिकं कारयतां कृषीवलैः शूद्रैः सह
कदाचिदेकस्मिन् शकटादावुपवेशेनं सहासनम् । पुराणश्रवणा-
दिजातधर्माधर्मविवेकात् प्राज्ञात् वाग्मिनः शूद्राद्धर्माधर्मप्राप्ति-
र्ज्ञानागमः । एते शूद्रान्नादयः ज्वलन्तं ब्रह्मवर्चसेन विख्यातमपि
पुरुषं नरके पातयन्ति । तस्मात्ते वर्जनीयाः ॥ ३५ ॥

वर्ज्यान्तरमाह—

यः शूद्र्या पाचयेन्नित्यं शूद्री च गृहमेधिनी ।

वर्जितः पितृ-देवेभ्यो रौरवं याति स द्विजः ॥ ३६ ॥

इति । यो^१ विप्रः केनचिन्निमित्तेन परस्थलादौ निवसन्
स्वकीयमेवान्नं शूद्रस्त्रिया पाचयेत्* यस्य च ग्रामे निवसतो
ऽपि ऊढाऽनूढा वा शूद्रा गृहिणी भवति द्विविधोऽपि स विप्रो
हव्य-कव्येऽनुष्ठानुमयोग्यः सन्नरकमाप्नोति ॥ ३६ ॥

शूद्रान्नवत् सूतक्रान्नं निन्दति—

मृत-सूतकपुष्टाङ्गो द्विजः शूद्रान्नभोजनः ।

अहं तन्न विजानामि कां कां योनिं गमिष्यति ॥ ३७ ॥

* पूर्वं एकादशेऽध्याये 'दास-गोपाल-नापित'—(प. स्मृ. ११. २१)
—इत्यादिना दासादयः भोज्यान्नत्वेन परिगणिताः । तत्कथमत्र शूद्र-

१. I. reads पुराणादि- for पुराण- २. I. omits वाग्मिनः; while except
A. G. I. and J. others omit. प्राज्ञात्. ३. B. D. and H. substitute
पितृ-देवस्ये for पितृ-देवेभ्यः; while M. does not insert this whole Sloka.
४. B. and D. omit यो. ५. J. substitutes पत्यादौ for परस्थलादौ and
except A. and I. others omit परस्थलादौ. ६. I. reads अनुष्ठानायोग्यः
for अनुष्ठानुमयोग्यः and B. C. D. F. G. and J. read स नरकम् for सन्
नरकम्. ७. We follow here A. and M.; while all others read सूत
सूतकपुष्टाङ्गं द्विजं. ८. B. C. D. E. F. G. and H. read शूद्रान्नभोजनम्, I.
K. and L. शूद्रान्नभोजिनम् and M. शूद्रान्नभोजने all for शूद्रान्नभोजनम्.
९. C. F. G. J. K. and L. read अथ तन्न, M. अहं तन्न for अहं तन्न; while B.
and D. अहं चापि न for the same.

गृध्रो द्वादश जन्मानि दश जन्मानि सूकरः ।

श्वयोनौ सप्तजन्मां स्यादित्येवं मनुरब्रवीत् ॥ ३८ ॥

इति । मृताशौचे जाताशौचे वा अशौचिनोऽन्नमन्यो यो विप्रो दशस्वपि दिनेषु भुक्त्वा शरीरं पुष्ट्याति सोऽयं मृत-सूतक-पुष्टांगो विप्रः बहुषु कष्टयोनिषु जायते । कां कां योनिं गमिष्यतीत्येतत् न जाने इत्युक्त्वा योनीनामतिकष्टत्वं वर्णितम् । न तु स्वाज्ञानं प्रकटीकृतम् । अन्यथा गृध्रादिजन्मोदाहरणं व्याहन्येत । न च-गृध्रादिवाक्ये^१ मनुरब्रवीदित्यभिधानात् तत्पूर्वकं स्वाज्ञानमुपवर्णितमिति शङ्कनीयम् । तद्वर्णने^२ 'प्रयोजनाभावात् । मनुशब्दोदाहरणं प्रामाण्यदाढ्यार्थम् । तथा च सति शूद्रान्न-सूतकान्नयोः कष्टत्वस्यात्यन्तं प्रमितत्वात्^३ । तदुभयं सर्वथा वर्जनीयमित्युक्तं भवति ॥ ३७-३८ ॥

शूद्रार्थे होमानुष्ठानं प्रतिषेधति—

दक्षिणार्थ* तु यो विप्रः शूद्रस्य जुहुयाद्धविः ।

ब्राह्मणस्तु भवेत् शूद्रः शूद्रस्तु ब्राह्मणो भवेत् ॥ ३९ ॥

स्त्रीपाचितान्नस्य निषेधः!—इति चेत् । नायं दोषः । दासाद्यतिरिक्तशूद्र-जार्तीयस्त्रिया एवायं निषेध इति समाधत्स्व ।

* अत्र 'दक्षिणार्थम्'—इत्युक्तेर्दक्षिणाग्रहणमन्तरा होमो न दोषावह—इति न शङ्कनीयम् । शूद्रस्याग्निसाध्ये कर्मण्यधिकाराभावात् । तत्करणे होमकर्तुर्दोषोऽस्त्येवेति सुधियो विदादुर्वन्तु ।

१. G. and M. read सप्तजन्म स्यात्, I. reads सप्त जन्मानि for सप्तजन्मा स्यात्. २. We follow here only A.; while J. reads शूद्रान्नरसपुष्टाङ्गः and all others शूद्रान्नपुष्टाङ्गः for मृत-सूतकपुष्टाङ्गः. ३. Except A. all others read -वाक्यं for -वाक्ये. ४. G. and H. read अभिधानपूर्वकं for अभिधानात्तत्पूर्वकं. ५. C. and F. वर्णन- and I. वर्णनेन both for वर्णने. ६. I. reads प्रतिपादितत्वात् for प्रमितत्वात्.

इति । यो विप्रः शूद्रादक्षिणामादाय तदीयं हविः शान्ति-
पुष्ट्यादिसिद्धये वैदिकैर्मन्त्रैर्जुहोति तस्य ब्राह्मणस्यैव तत्र
प्रत्यवायः । शूद्रस्तु होमफलं लभेदिति ॥ ३९ ॥

अथ भोजनकाले मौनं विदधाति—

मौनव्रतं समाश्रित्य आसीनो न वदेद् द्विजः ।

भुञ्जानो हि वदेद् यस्तु तदन्नं परिवर्जयेत् ॥ ४० ॥

इति । यस्तु मौनेन भोक्तव्यमिति व्रतं* तपोरूपेण स्वीकृत्य
वर्त्तते स भोक्तुमासीन उत्थानपर्यन्तं किमपि वचनं न वदेत् ।
यदि प्रमादाद्भोजनमध्ये किञ्चिद्वाक्यं वदेत् तदानीमवशिष्टमन्नं
परित्यजेत् न तु भुञ्जीत ॥ ४० ॥

भोजनपात्रेण जलपानं निषेधति—

अर्धे भुक्ते तु यो विप्रः तस्मिन् पात्रे जलं पिबेत् ।

हतं दैवं च पित्र्यं च आत्मानं चोपघातयेत् ॥ ४१ ॥

इति । कांस्यादिपात्रे प्रक्षिप्तमन्नं भुक्त्वा भोजनसमाप्तेः
प्रागेव तत्पात्रमुद्धृत्य जलं यः पिबेत् तेनानुष्ठितं हव्यं कव्यं
च देवान् पितॄन् न तर्पयेत् । तेन दोषेण स्वात्मानं नरके पात-
यित्वोपघातयेत् ॥ ४१ ॥

* प्राणाहुतिग्रहणपर्यन्तं मौनं नित्यम् । तदन्तरं भोजनसमाप्तिपर्यन्तं
यन्मौनं तदैच्छिकं व्रताङ्गं वा भवति ।

१. J. reads वर्जयेद् द्विजः for परिवर्जयेत्. २. E. and I. read तदा for तदानीं. ३. E. and I. do not insert न तु भुञ्जीत. ४. G. reads अर्धे भुक्त्वा तु, B. and D. अर्धभुक्ता तु, C. and F. अर्धभुक्त्वे तु and I. अर्धभुक्ते तु all for अर्धे भुक्ते तु. ५. L. reads हतदैवं and चैवं घातयेत् for हतं दैवं and चोपघातयेत्. K. also substitutes चैवं घातयेत् for चोपघातयेत्. ६. I. reads अवघातयेत् for उपघातयेत्.

पङ्क्त्युच्छिष्टकारित्वं प्रतिषेधति—

भुञ्जानेषु तु विप्रेषु योऽग्रे पात्रं विमुञ्चति ।

स मूढः स च पापिष्ठो ब्रह्मघ्नः स खलूच्यते ॥ ४२ ॥

इति । एकपङ्क्त्युपविष्टेषु भुञ्जानेषु सत्सु तन्मध्ये कश्चिदि-
तरभोजनसमाप्तेः पूर्वमेव स्वपात्रं परित्यज्य भोजनान्ते 'चुलकं'
पीत्वोत्तिष्ठति तस्य निन्दाऽतिमहती । तदर्थमेव मूढादि-
शब्दाः प्रयुक्ताः ॥ ४२ ॥

श्राद्धकाले भोजनपात्रचलनात् पूर्वं स्वस्तिवाचनं निषेधति—

भोजनेषु च तिष्ठत्सु स्वस्ति कुर्वन्ति ये द्विजाः ।

न देवास्तृप्तिमायान्ति निराशाः पितरस्तथा ॥ ४३ ॥

इति ॥ ४३ ॥

अस्नातभोजनादिकं निषेधति—

अस्नात्वा नैव भुञ्जीत अजस्त्वाऽग्निमहूय च ।

पर्णपृष्ठे न भुञ्जीत रात्रौ दीपंविना तथा ॥ ४४ ॥

इति । यद्यपि स्नान-जप-होमानां भोजनकालात् प्राचीन-

* 'चुलकं' उत्तरापोशनम् । यद्यप्यत्र मूढादिशब्दप्रयोगेण महती
निन्दावगम्यते तथापि न तस्य कश्चिदपि दोषोऽभिहितः । अत एव
उत्थानं शिष्टसम्प्रदायविरुद्धमित्येवेति प्रतिभाति ।

१. M. does not insert this Śloka. २. K. and L. substitute नु for च.
३. I. substitutes च for स. ४. I. reads उदकं पीत्वा तिष्ठति for चुलकं पी-
त्वोऽत्तिष्ठति. ५. B. and D. read भोजनेषु. ६. B. and D. read स्वस्तिम् for
हस्तिम्. ७. H. and M. do not insert this Śloka; while K. and L. read
स्नात्वा नैव च for अस्नात्वा नैव. ८. G. reads अहुत्वा for अजस्त्वा and all
others except A. and J. substitutes ऽग्निमपूज्य; while I. ऽऽज्यमहूय
both for ऽग्निमहूय.

काले विहितत्वादस्नातभोजनादिकं न प्रसक्तं तथापि कदाचित्
केनचिन्निमित्तेन स्वस्वकालेष्वननुष्ठितेषु यदि भोजनकालः
प्राप्तः स्यात् तदा स्नानादिकमकृत्वा भोजनं न कुर्वीत । तथा
पत्रावल्यां भुञ्जानः पत्राणामन्तर्भागे भुञ्जीत । न तु पृष्ठभागे ।
तथा रात्रावन्धकारे न भुञ्जीत ॥ ४४ ॥

अथा ष्वहारादिना धनार्जनं प्रतिषेधति—

गृहस्थस्तु देयायुक्तो धर्ममेवानुचिन्तयेत् ।

पोष्यवर्गार्थसिद्ध्यर्थं न्यायवर्त्ती सुबुद्धिमान् ॥ ४५ ॥

न्यायोपार्जितवित्तेन कर्त्तव्यं ह्यात्मरक्षणम् ।

अन्यायेन तु यो जीवेत् सर्वकर्मबहिष्कृतः ॥ ४६ ॥

इति । गृहस्थः पुत्र-मित्र-कलत्रादयः सर्वथा रक्षणीया इत्य-
नया दयया युक्तोऽपि पोष्यवर्गपोषणरूपस्यार्थस्य सिद्धये ध-
र्ममेव शास्त्रीयमेव याजनादिरूपं द्रव्यार्जनोपायं चिन्तयेत् ।
एवं च सति न्यायवर्त्ती सन् परलोकविषयप्रधानत्वेन
बुद्धिमान् भवति । तस्मात् न्यायोपार्जितेनैव याजना-
दिसाध्येन वित्तेनात्मनः कुटुंबस्य च रक्षणं कर्त्तव्यम् । यस्त्व-

१. M. reads यदा for ह्या-. २. E. H. M. read पोष्यधर्मार्थसिद्ध्यर्थं for पोष्यवर्गार्थसिद्ध्यर्थं. ३. I. and J. read तु बुद्धिमान्, G. स बुद्धिमान् for सुबुद्धिमान्. ४. K. and L. read स्वात्मरक्षणं, G. आत्मरक्षणम् and M. ज्ञानरक्षणम् for ह्यात्मरक्षणम्. ५. B. and D. read गृहस्थस्य, G. and H. गृहस्थैः both for गृहस्थः. ६. C. E. F. and H. read बुद्धिमान् for बुद्धिमान्. ७. C. and F. read आत्मार्यं कुटुंबस्य, I. आत्मरक्षणं for आत्मनः कुटुंबस्य च रक्षणम् and E. G. H. and J. आत्मार्यं कुटुंबस्य for the same. B. and D. follow our reading, but omit च.

न्यायेन चौर्यापलापादिना लब्धेन वित्तेन जीवेत् स दैवे
पित्र्ये च कर्मण्यनर्हो भवति । यत्तु मनुवचनम्—

‘वृद्धौ च माता-पितरौ सेती भार्या सुतः शिशुः ।

अप्यकार्यशतं कृत्वा भर्त्तव्या मनुरब्रवीत्’* ॥

(म. स्मृ. ११. ११)

इति तदापद्विषयम् ॥ ४५-४६ ॥

अथ पुण्यवस्तुदर्शनं विधत्ते—

अग्निचित् कपिला सत्री राजा भिक्षुर्महोदधिः ।

दृष्टमात्राः पुनन्त्येते तस्मात् पश्येत्तु नित्यशः ॥ ४७ ॥

इति । इष्टकाचयनसंस्कृतेनाग्निना युक्तोऽग्निचित् । कपिला
कपिलवर्णा धेनुः । सत्री द्वादशाहमारभ्य सहस्रसंवत्सरपर्यन्तेषु
सत्रेषु यस्य कस्यचित् सत्रस्यानुष्ठाता । शास्त्रीयेण मार्गेण
प्रजानां पालको राजा । चतुर्थाश्रमस्य यथावत्पालको
भिक्षुः । महोदधिर्लवणसमुद्रादिः । एते दृष्टाः सन्तो द्रष्टारं
पुनन्ति । कुश-हिरण्यादयो द्रष्टव्यविशेषाः पुनन्तोऽपि धार-
णादिकमपेक्षन्ते । न तु दर्शनमात्रेण पुनन्ति । अतस्तद्वैलक्ष-
ण्याय दृष्टमात्राः इत्युक्तम् ॥ ४७ ॥

रक्षणमात्रेण शुद्धिप्रदान् पदार्थानाह—

* उदाहृतोऽयं श्लोकः पूर्वमाचारकाण्डे (प. १९८ पं. १४) अत्र
चाचार्येण मनूकत्वेनोदाहृतः तथापि नायं मनुस्मृतिपुस्तकेषु सर्वत्रोपल-
भ्यते । नापि टीकाकृद्भिर्व्याख्यातः । कचित् ‘भृत्यानामुपरोधेन’ (म.
स्मृ. ११. १०)—इत्यस्मादग्रे दृश्यते ।

१. B. D. and I. substitute साध्वी for सती. २. I. reads पश्येत for
पश्येत्तु.

अरणिं कृष्णमार्जारं चन्दनं सुमणिं घृतम् ।

तिलान् कृष्णाजिनं छागं गृहे चैतानि रक्षयेत् ॥४८॥

इति ।

‘योऽश्वत्थः शमीगर्भः’ ।

(तै. ब्रा. १. २. ८. ८)

इत्यादिभिर्मन्त्रैः संस्कृतो वह्निमन्येनोपयुक्तेः काष्ठविशेषोऽरणिः । सुमणिः पद्मरागादिः ॥ ४८ ॥

अथ गोचर्मदानं विधातुं गोचर्मनिरूपणमाह—

गवां शतं सैकवृषं यत्र तिष्ठत्ययन्वितम् ।

तत् क्षेत्रं दशगुणितं गोचर्म परिकीर्तितम् ॥ ४९ ॥

इति । एकेन वृषेण सहितं गोशतं सैकवृषम् । तच्च गोशतं नियन्त्रणराहितं विश्रामाय यावन्तं भूप्रदेशमाक्रम्यावतिष्ठते तावद्भूप्रदेशो दशगुणितः सन् गोचर्मशब्देनाभिधीयते । मनुस्तु प्रकारान्तरमाह—

‘तिर्यग्यवोदराण्यष्टावूर्ध्वा वा ब्रीहयस्त्रयः ।

प्रमाणमद्गलस्योक्तं वितस्तिर्द्वादशाङ्गुलः ॥

वितस्तिद्वितयं हस्तमिति स्वायम्भुवोऽब्रवीत् ।

दशहस्तेन दण्डेन त्रिंशद्दण्डं निवर्तनम् ॥

पञ्च चाभ्यधिकं कृत्वा एतत् गोचर्म कीर्तितम् ॥

(म. स्मृ. १२. ७-८)

इति । वृद्धमनुः—

‘सप्तहस्तेन दण्डेन त्रिंशद्दण्डं निवर्तनम् ।

तान्येव दश गोचर्म देता पापैः प्रमुच्यते* ॥

(म. स्मृ. १२. १०)

इति ॥ ४९ ॥

पापक्षयकामिनां गोचर्मदानं विधत्ते—

ब्रह्महत्यादिभिर्मर्त्यो मनो-वाक्काय-कर्मजैः ।

एतद्रोचर्मदानेन† मुच्यते सर्वकिल्बिषैः ॥ ५० ॥

इति । मनो-वाक्काय-कर्माणि व्यापारास्तेभ्यो जातानि मनो-वाक्काय-कर्मजानि । नचैतेषां त्रयाणामल्पाधिकभावेन व्यवस्थितानां साधारणो निवृत्तिहेतुरयुक्त—इति वाच्यम् । अत्यन्तावृत्तानां मानसानामीषदावृत्तानां वाचिकानां संकृतकृतानां कायिकानां च समत्वसम्भवात् ॥ ५० ॥

* विज्ञानेश्वरस्त्विदमेव वाक्यं बृहस्पतिनामोदाजहार (आचाराध्याये २१० श्लोकव्याख्यायाम्) । तत्र ‘पापैः प्रमुच्यते’ इत्यस्य स्थाने ‘स्वर्गे महीयते’ इति भेदः ।

† यद्यपि गोचर्मप्रमाणं तत्र तत्र मतभेदात् विभिन्नमानं दृश्यते तथाप्यन्यतमग्रहणान्न दोष इति सिद्धयति । ब्रह्महत्यादिरित्यादिशब्दान् सुरापान-सुवर्णस्तेय-गुरुतल्पगमनानां ग्रहणम् । नतु संसर्गस्य । तस्य कलौ महापातकत्वस्य निषिद्धत्वात् । आदिशब्देन विवक्षितग्रहणे सर्वशब्दग्रहणं महापातकसमानानामुपसङ्ग्रहार्थम् । मनो-वाक्काय-कर्मजैरित्यस्य मनसा सङ्कल्प्य वाचाऽभिलष्य कर्मणोपपादितैरित्यर्थः । तेन कायकृतत्वं लभ्यते । तथा च कामकृतेषु महापापेष्विदं प्रायाश्चत्तं कर्तव्य-

१. C. H. F. read दाता for दत्त्वा. B. and D. दानात् for the same. २. B. and D. read पापक्षयार्थं रोगिणां चर्मदानं, C. and F. पापक्षयकामिनो गोचर्मदानं, G. पापक्षयाय रोगिणो गोचर्मदानं. J. पापक्षयरागिणोः चर्मदानं all for पापक्षयकामिनां गोचर्मदानं. ३. K. and L. substitute पातकैः for किल्बिषैः. ४. G. and J. read निष्कृतिहेतुः for निवृत्तिहेतुः. ५. B. and D. do not insert सकृत्.

दानस्य फलातिशयहेतुं पात्रविशेषमाह—

कुटुम्बिने दरिद्राय श्रोत्रियाय विशेषतः ।

यद्दानं दीयते तस्मै तद्दानं शुभकारकम् ॥ ५१ ॥

इति । विशेषत इति पदं कुटुम्बित्वादिभिस्त्रिभिः पात्राति-
शयविशेषणैः प्रत्येकं सम्बन्ध्यते । तथा च सति यस्य
महत् कुटुम्बं दारिद्र्यं चाधिकं बहुवेदपाठेन श्रोत्रियत्वम-
तिशयितं तादृशाय दीयमानं शुभस्य फलातिशयस्य कारकं
भवति ॥ ५१ ॥

परकीयभूम्यपहरणे प्रत्यवायाधिक्यमाह—

वापी-कूप-तडागाद्यैर्वाजपेयशतैर्मखैः* ।

गवां कोटिप्रदानेन भूमिहर्त्ता न शुद्ध्यति ॥ ५२ ॥

इति । वाप्यादीनामेकैकस्य शुद्धिहेतुत्वं शास्त्रान्तरेषु
प्रसिद्धम् । तादृशैर्बहुभिरपि न शुद्ध्यतीत्युक्तेः प्रत्यवायाधि-
क्यं प्रतीयते । न च सर्वात्मना* शुद्धिर्नास्तीत्येवम्परमिदं

मिति । अन्यथा मनोवाग्वापारयोः पातित्यानाधायकतया तयोर्ग्रहणम-
नर्थकं स्यात्—इति सुधियो विचारयन्तु ।

* केचन पूर्वोक्तगोचर्मप्रमाणभूमिहरणदोषस्य निवृत्तिर्न भवतीत्याहुः ।
न तत्र मूलं पश्यामः ।

१. E. G. and H. read तदशुद्धिकारकम् for तद्दानं शुभकारकम्. २. H. substitutes पात्रातिशय- for पात्रातिशय-; while B. C. D. E. F. G. and I. omit पात्रातिशय-. ३. B. C. D. E. F. G. and H. read दारिद्र्यादिकं for दारिद्र्यं चाधिकं; while J. reads दारिद्र्यादिकं बहुवेदपाठकत्वात् श्रोत्रियता बह्वी and H. बहुवेदपाठे च श्रोत्रियत्वं for बहुवेदपाठेन श्रोत्रियत्वमतिशयितं. E. does not insert अतिशयितं. ४. I. and J. read -शतैरपि for शतैर्मखैः; while M. does not insert this śloka.

वचनम् । तथा सति सुवर्णस्तेयधर्मेषु सम्भावितशुद्धिषु मध्ये
तत्पाठानुपपत्तेः ॥ ५२ ॥

अथ रजस्वलाविषये कञ्चिद्विशेषमाह—

अष्टादशदिनादर्वाक् स्नानमेव रजस्वला ।

अत ऊर्ध्वं त्रिरात्रं स्यादुशना मुनिरब्रीत् ॥ ५३ ॥

इति । रजोदर्शनमारभ्य चतुर्थे दिवसे स्नाता स्त्री पुनस्तत
आरभ्य अष्टादशदिनादर्वाग्रजस्वला भवति चेत् तदा स्ना-
नमेवाचरेत् । न तु त्रिरात्राशौचं कुर्यात् । अष्टादशदिनादूर्ध्वं
रजोदर्शने त्रिरात्राशौचं कर्तव्यम् ॥ ५३ ॥

रजस्वलाप्रसङ्गेन बुद्धिस्थानां चाण्डालादीनां व्यवधाने
देशपरिमाणमाह—

युगं युगद्वयं चैव त्रियुगं च चतुर्युगम् ।

चाण्डाल-सूतिकोदक्या-पतितानामधः क्रमात् ॥ ५४ ॥

इति । अधःक्रमाद्विपरीतक्रमादित्यर्थः । ततश्चैवं योजनी-
यम् । पतितस्य व्यवधानमेकेन युगेन । उदक्याया युगद्वयेन ।
सूतिकाया युगत्रयेण । चाण्डालस्य युगचतुष्टयेनेति । युग-
परिमाणं लोकव्यवहारादवगन्तव्यम्* ॥ ५४ ॥

* युगपरिमाणमुक्तं मार्कण्डेयपुराणे —

‘द्वे वितस्ती तथा हस्तो ब्राह्मतीर्यादिवेष्टनम् ।

चतुर्हस्तं धनुर्दण्डो नाडिका युगमेव च’ ॥

(मा. पु. ४९. ३९)

१. G. substitutes किञ्चित् for कञ्चित्; while B. and D. रजस्वलावि-
षयकविशेषमाह for रजस्वलाविषये कञ्चिद्विशेषमाह. २. E. G. and M.
read आषोडशदिनात् for अष्टादशदिनात्. ३. B. and D. substitute उश-
ना मनुब्रवीत् for उशना मुनिरब्रवीत्. ४. G. and H. read षोडशदिनात् for
अष्टादशदिनात् and E. and H. रजःस्नाता for रजस्वला; while I. omits चेत्.
५. G. reads युगादीनां परिमाणं for युगपरिमाणं.

उक्तव्यवधानाभावे शुद्धिमाह—

ततः सन्निधिमात्रेण सचैलं स्नानमाचरेत् ।

स्नात्वाऽवलोकयेत् सूर्यमज्ञानात् स्पृशते यदि ॥५५॥

इति । मात्रशब्देन स्पर्शो व्यावर्त्यते । स्पर्शाभावे स्नानमेव ।
स्पर्शेऽपि अकामकृते स्नानं सूर्यावलोकनं च । कामकृते द्वैगुण्यं
शुद्ध्यन्तरं वा द्रष्टव्यम् । सङ्कटादिषु सत्यपि सन्निधौ स्पर्शा-
भावे स्नानाभावः । यथासम्भवव्यवधानस्य संवर्त्तनार्थ-
पगतत्वात्—

‘संकटे विषमे चैव दुर्गे चैव विशेषतः ।

हृद-पट्टनमार्गे च सम्भवं तु यथा भवेत्’ ॥

(सं. स्मृ. १८९)

इति ॥ ५५ ॥

अथ तडागादौ पशुवत् मुखेन जलपानं निषेधति—

विद्यमानेषु हस्तेषु ब्राह्मणो ज्ञानदुर्बलः ।

तोयं पिबति वक्त्रेण श्वयोनौ जायते ध्रुवम् ॥५६॥

इति । ‘स्नानानि पञ्च पुण्यानि’ (प. स्मृ. ००)—इत्यारभ्य

इति तथा च मेदिन्याम्—

‘युगो रथ-हलाद्यङ्गे न द्वयोस्तु कृतादिषु ।

युगे हस्तचतुष्केऽपि वृद्धिमानौषधेऽपि च’ ॥

(गान्तवर्गे १७)

इत्यादिभिः हस्तचतुष्टयं युगमिति सिद्ध्यति ।

१. E. reads -भावेऽशुद्धिमाह for -भावे शुद्धिमाह and H. -भावेऽप्यशुद्धिमाह.
२. G. reads अभ्यनुज्ञातत्वात् for अभ्युपगतत्वात्. ३. I. reads पात्रेषु for
हस्तेषु. ४. G. reads -दुर्बलः for दुर्बलः. ५. C. and F. read अयोनौ
for श्वयोनौ.

‘श्रयोनौ जायते ध्रुवम्’—इत्येतदन्तेन ग्रन्थसन्दर्भेण यो ऽयमा-
चारशेषः प्रतिपादितः तस्य सर्वस्य प्रपञ्चः पूर्वकाण्डे प्रायेण
कृत इति नात्र पुनः प्रपञ्च्यते । न चैवं सति पुनरुक्तिः शङ्क-
नीया । मूलवचनेषु तत्र सङ्गृहीतार्थस्यात्र विवृतत्वात् ॥५६॥

अथ प्रायश्चित्तकाण्डशेषः ।

तत्र केनचिन्निमित्तेन शपथमुल्लाङ्घितवतः प्रायश्चित्तमाह—

यस्तु क्रुद्धः पुमान् ब्रूयाज्जायायास्तु अगम्यताम् ।

पुनरिच्छति चेदेनां विप्रमध्ये तु श्रावयेत् ॥ ५७ ॥

श्रान्तः क्रुद्धस्तमोन्धो वा क्षुत्पिपासा-भयार्दितः ।

दानं पुण्यमकृत्वा तु प्रायश्चित्तं दिनत्रयम् ॥ ५८ ॥

उपस्पृशोत्रिषवणं महानद्युपसङ्गमे ।

चीर्णान्ते चैव गां दद्याद्ब्राह्मणान् भोजयेद्दश ॥ ५९ ॥

इति । यः केनचिन्निमित्तेन क्रुद्धः सन् स्वभार्याया अगम्यतां
प्रतिजानीयात्—‘अतः परं त्वां न गमिष्यामि । त्वं मम माता भ-
गिनीति’ । पुनरपि कालान्तरे क्रोधोपशमे सति एनां गन्तुं यदी-

१. B. and D. omit नात्र पुनः. and I. प्रपञ्चितः for प्रपञ्च्यते. २. I. repeats तत्र. ३. B. C. D. E. G. and J. substitute ब्रूयात् for ब्रूयात्; while I. भार्याया मातृगम्यताम् for जायायास्तु अगम्यताम्. M. reads this line as follows:—

यस्तु क्रुद्धः पुमान् भार्यां प्रतिज्ञायाप्यगम्यताम् ।

B. and D. substitute न गम्यताम् for अगम्यताम्. ४. M. reads तां गन्तुं for चेदेनां. ५. B. and D. read श्रान्तः; C. and F. स तु and K. and L. आर्तः all for श्रान्तः; while M. reads तमोन्धान्त्या for तमोन्धो वा. ६. B. C. D. E. F. G. H. and J. substitute वा for तु. ७. J. reads उपवासः for उपस्पृशेत्. ८. I. and J. read महानद्योस्तु for महानद्युप-. ९. J. reads चीर्णे चैव तु for चीर्णान्ते चैव. १०. H. and J. insert क्रुद्धः after यः and then again after निमित्तेन. ११. G. reads क्रोधास्तमये for क्रोधोपशमे.

च्छति तदा पर्षदग्रे स्वकीयं पापं विनिवेदयेत् । 'अहं शपथ-प्र-
तिज्ञावेलायां ग्रामान्तरगमनेन गृहव्यापारेण वा श्रान्त आसम् ।
मदीये वचस्युल्लङ्घिते सति क्रुद्धोऽभूवम् । तस्या अपराधाभावे
अपि तमसा भ्रान्त्या अन्धः परामर्शरहितोऽभूवम् । क्षुधा-पिपा-
सया राजादिभयेन वा पीडित आसम् । अत एवमादिदोष-
प्रयुक्तमिदमगम्यताप्रतिज्ञानम् । नतु विवेकपूर्वकम् । तस्माद-
स्य पापस्य प्रायश्चित्तमनुगृह्णन्तु भवन्त'-इति । यस्तु दानं
करिष्यामीति शपथपूर्वं प्रतिज्ञाय तथैवाशया समागतार्य ब्रा-
ह्मणाय किमपि न प्रयच्छति, तथा काशीयात्रादिकं सङ्कल्प्य
यथाकथञ्चित् किञ्चित् दूरं गत्वा पश्चाद् अश्रद्धां प्राप्तस्तत् पुण्यं
न करोति तेष्वेतेषु त्रिषु निमित्तेषु विप्रैर्निर्दिष्टमिदं प्रायश्चि-
त्तमाचरितव्यम् । द्वयोर्महानद्योः सङ्गमे गत्वा त्रिषवणस्नान-
पूर्वकं त्रिरात्रोपवासं कुर्यात् । चतुर्थदिने गां दद्यात् दश ब्राह्म-
णांश्च भोजयेत् ॥ एतेष्वान्यनिमित्तेषु वर्णभेदेन प्रायश्चित्त-
माह यमः—

‘स्वभार्यां तु यदा क्रोधादगम्येति च यो वदेत् ।

प्राजापत्यं चरेद्विप्रः क्षत्रियो दिवसान् नव ॥

षड्रात्रं तु चरेद्वैश्यस्त्रिरात्रं शूद्र आचरेत्’ ।

(य. स्मृ. ६. १३)

इति । 'एतस्य कार्यस्याऽकरणे चतुर्षु वर्णेषु अन्यतमं हतवा-

१. G. and J. read तथैवाश्रमसमागताय for तथैवाशया समागताय; while B. C. D. E. and F. read तथैवा- for तथैवा- २. G. and J. omit कथञ्चित्. ३. I. omits एतेषु and B. and D. निमित्तेषु. ४. B. and D. read एतेष्वन्यनिमित्तेषु, J. एतेष्वनिमित्तेषु and G. एतेष्वेव निमित्तेषु for एतेष्वन्यनिमित्तेषु, but these are incorrect. ५. I. reads अगम्येति नरो for अगम्येति च यो. ६. J. substitutes अस्य for एतस्य.

नस्मि'—इति शपथं कृत्वा येस्तत् कार्यं न करोति तस्य प्रायश्चित्तं यम एव आह—

विप्रस्य वधसंयुक्तं कृत्वा तु शपथं नृपः ।

ब्रह्महा यावकान्नेन व्रतं चान्द्रायणं चरेत् ॥

क्षत्रियस्य पराकं तु प्राजापत्यं चरेद् द्विजः ।

वृषलस्य त्रिरात्रं तु व्रतं शूद्रहणश्चरेत् ॥

केचिदाहुरपापं तु वृषलस्य वधं मृषा ।

नैतन्मम मतं यस्मात्तद्वस्तेन भवत्यसौ'* ॥

(य. स्मृ. ६. १६-१८)

इति । मनुरप्यनृतप्रायश्चित्तमाह—

वाग्दैवतैस्तु चरुभिर्यजेरंस्ते सरस्वतीम्† ।

अनृतस्यैनसस्तस्यै कुर्वाणा निष्कृतिं पराम् ॥

* यः शपथं कृत्वा तत् कार्यं न करोति स ब्रह्महा भवति । एवमेव क्षत्र-
वैश्य-शूद्रवधशपथं कृत्वा तत् कार्यं न कुर्वीत चेत् तत्तद्वर्णहन्ता भवति
इति योजयेत् । शूद्रवधशपथो न दोषावह इति केचिदाहुः तन्न । यमस्य
सम्मतम् । यतस्तेन शपथेन सपुरुषः इतरवत् 'तद्वः' तं शूद्रं हन्तीति
तद्वः भवति । शूद्रहत्यायाः प्रायश्चित्तमस्त्येव ततश्चैवमुक्तं भवति—वर्ण-
त्रयेण शूद्रहत्याशपथकरणे शूद्रेण च स्ववर्णस्येतरस्य वा हत्याशपथकरणे
दोषोस्त्येवेति यमस्य मतम् ।

† यत्र साक्षिणोऽनृतं वदन्ति तत्र ते वाग्दैवतैश्चरुभिः सरस्वतीं यजे-
रन् । अनवस्त्रावितान्नरूपपकौदने चरुशब्दः प्रसिद्धः । बहुवचननि-
र्देशादत्र कपिञ्जलन्यायेन चरुत्रयं वेदितव्यम् । कूष्माण्डा नाम मन्त्रा

१. Except A. and I. all omit यः. २. Except A. and I. all others do not insert एव. ३. B. D. and I. read तथा for चरेद्. ४. B. and D. read शूद्रश्चेत्स्विह for शूद्रहणश्चरेत्. ५. G. and I. read तस्मात् for यस्मात् while I. कृतः and others हतः for तद्वः. ६. All, except C. F. G. and I. others read प्राग्दैवतैः for वाग्दैवतैः. ७. Except A. and the text all others read तत्र for तस्य.

कूष्माण्डैर्वापि जुहुयाद्धृतमग्नौ यथाविधि ।

उदित्यूचा वा वारुण्या तृचेनापदैवतेन च' ॥

(म. स्मृ. ८. १०५-१०६)

इति । प्रजापतिः—

‘अनृती सोमपः कुर्यान्निरात्रं परमं तपः ।

पूर्णाहुतिं वा जुहुयात् सप्तवत्या घृतेन तु’ ॥

इति । प्रतिश्रुत्यानृतोक्तौ हारीत आह—

‘प्रतिश्रुत्यानृतं ब्रूयान्मिथ्या सत्यमथापि वा ।

स तप्तकृच्छ्रसहितं चरेच्चान्द्रायणं व्रतम्’ ॥

इति । ब्रह्मचारिविषये गर्ग आह—

‘त्रिरात्रमेकरात्रं वा अनृतोक्तौ व्रतं चरेत् ।

मासं भुक्त्वा ब्रह्मचारी पुनःसंस्कारमाचरेत् ॥

यजुर्वेदे प्रसिद्धाः । ‘यद्देवा देव हेडनं’ (मा. सं. २०. १४) इत्येवमादयः । उदित्यूचा ‘उदुत्तमं वरुण पाशम्’—इत्यनया ऋचा वरुणदेवताकया । अपदैवतेन ‘आप्यायस्व’ इति तृचेन सूक्तेन । राघवानन्दस्तु ‘तदित्यूचा’ इति पाठमाश्रित्य—‘तदित्यूचा गायत्र्या । तदादिकेत्युक्तत्वात् उदुत्तमं वरुण पाशमित्येतया वारुण्या’ इति व्याचख्यौ ।

१. H. reads व्रतमस्मिन् for घृतमग्नौ. २. B. D. H. and I. substitute च for वा and all others except A. and the text read वारुण्यबृच्चेन for वारुण्या तृचेन. ३. The text substitutes वा for च. ४. B. and D. do not insert प्रजापतिः. ५. B. and D. read अनृतोक्तौ तु समयः, C. and F. अनृते सोमः and G. H. and I. अनृतोक्तौ सोमपः all for अनृती सोमपः. ६. I. reads पूर्णाहुतीर् for पूर्णाहुतिं. ७. All, except A. and I. others read सप्त तेन घृतेन तु for सप्तवत्या घृतेन तु. ८. B. D. and G. substitute च for वा. ९. B. and D. read ब्रह्मचार्यनृते चरेत्, E. F. G. H. and I. ब्रह्मचार्यव्रतं चरेत् and C. F. प्रत्याचार्यव्रतं चरेत् all for अनृतोक्तौ व्रतं चरेत्.

अभ्यासे चैन्दवं प्रोक्तं नैष्ठिको द्विगुणं चरेत् ।

वनस्थस्त्रिगुणं कुर्याद्यतिः कुर्याच्चतुर्गुणम् ॥

मांसाशनेऽनृतोक्तौ च शवनिर्हरणे तथा' ॥

इति । कचित्तु निमित्तविशेषे अनृतमपि बुद्धिपूर्वं वक्तव्यम् । तदाह याज्ञवल्क्यः—

‘वर्णिनां हि’ वधो यत्र तत्र साक्ष्यनृतं वदेत् ।

तत्पावनाय निर्वाप्यश्चरुः सारस्वतो द्विजैः’ ॥

(या. स्मृ. २. ८३)

इति । सत्याभिभाषणे गुरुतरपापस्य वर्णिवधस्य निमित्तता प्रसज्येत । तत् पापं मा भूदिति स्वल्पपापमनृतमपि वक्तव्यम्* । तस्य शुद्ध्ये सारस्वतश्चरुर्निर्वाप्यः । वर्णिवधवदात्मवधप्राप्तावपि अनृतं वदेत् । तदाह व्याघ्रः—

‘यत्रोक्तावात्मनः पीडा नितान्तं तु भवेद्यदि ।

तत्र वक्तव्यमनृतं व्याघ्रस्य वचनं यथा’ ॥

इति ॥ ५७—५८—५९ ॥

* अन्यान्यपि निमित्तान्याह शुक्राचार्यः—

‘स्त्रीषु नर्मविवाहे च वृत्त्यर्थे प्राणसङ्कटे ।

गो-ब्राह्मणार्थे हिंसायां नानृतं स्याज्जुगुप्सितम्’ ॥

(भा. पु. ८. १९. ४३)

इति । न जुगुप्सितं न दोषावहमित्यर्थः ।

१. Except A, B. and D. all others read चैन्दवं चैव for चैन्दवं प्रोक्तं.
 २. B. and D. read नैष्ठिके द्विगुणं भवेत्. ३. G. and H. do not insert तु.
 ४. Except A, B. and D. all others substitute तु for हि. ५. B. D. read सत्यपि भाषणे. ६. Except A, B. and D. all others omit अपि. ७. I. reads ब्राह्मः for व्याघ्रः, but it seems to be a mistake. ८. B. and D. substitute अत्र for तत्र. ९. We follow here A, B. and D.; while all others read भवतीति चेत् for तु भवेद्यदि.

दुर्ब्राह्मणगृहभोजने प्रायश्चित्तमाह—

दुराचारस्य विप्रस्य निषिद्धाचरणस्य च ।

अन्नं भुक्त्वा द्विजः कुर्यादिनमेकमभोजनम् ॥ ६० ॥

इति । दुराचारत्वं विहिताननुष्ठानम् । यो विप्रो विहितं नानुतिष्ठति निषिद्धं त्वाचरति तस्य गृहे भुक्त्वा दिनमेकमुपवसेत् ॥ ६० ॥

तदशक्तौ प्रायश्चित्तान्तरमाह—

सदाचारस्य विप्रस्य तथा वेदान्तवेदिनः ।

भुक्त्वान्नं मुच्यते पापादहोरात्रान्तराक्षरः ॥ ६१ ॥

इति । एकस्मिन् दिने सकृदसकृद्वा दुर्ब्राह्मणगृहे भोजनेन यत् कृतं पापं तस्य सदाचारविप्रस्य वेदान्तिगृहे वा भोजनेन शुद्धिः । यद्वा एकस्मिन् दिने सम्प्राप्तं यत् पिपीलिका-वधादिक्षुद्रपौषजातं तत्सर्वं विंशष्टात्रभोजनेन विशुद्ध्यति । पवित्रगृहान्नभोजनेन पापविशुद्धिं बौधायनोऽप्याह—

१. C. and F. substitute वा for च. २. All others except A. and I. substitute तु for च. ३. K. and L. read अहोरात्रान्तरान्तरः, and M. reads अहोरात्रं तु वै नरः. ४. All others except A. G. and I. do not insert सदाचारविप्रस्य वेदान्तिगृहे and omit वा; while G. omits the whole portion; as—

एकस्मिन् दिने सकृदसकृद्वा दुर्ब्राह्मणगृहे भोजनेन यत् कृतं
पापं तस्य सदाचारविप्रस्य वेदान्तिगृहे वा भोजनेन शुद्धिः ।

५. B. D. and G. omit अद्वा; while B. D. substitute तत् पिपीलिका- for यत् पिपीलिका-. ६. G. inserts -महा- between -क्षुद्र- and -पाप-. ७. I. reads शिष्टात्रभोजनेन शुद्ध्यति.

‘भैक्ष्याहारोऽग्निहोत्रिभ्यो मासेनैकेन शुद्ध्यति ।

*यायावर-वनस्थेभ्यो दशभिः पञ्चभिर्दिनैः ॥

एकाहधनिनोऽग्नेन दिनेनैकेन शुद्ध्यति ।

कपोतव्रतनिष्ठस्य पीत्वाऽऽपः शुद्ध्यते त्रिभिः’ ॥

(बौ. स्मृ. ४. ५. २७-२८)

इति ॥ ६१ ॥

मरणकालोपहतेः प्रायश्चित्तमाह—

ऊर्ध्वोच्छिष्टमधोच्छिष्टमन्तरिक्षमृतौ तथा ।

कृच्छ्रत्रयं प्रकुर्वीत अशौचमरणे तथा ॥ ६२ ॥

इति । मरणकाले वान्त्यादिकमूर्ध्वोच्छिष्टं मूत्रादिकमधो-
च्छिष्टम् । तयोरन्यतरद्यदा सम्पद्यते तदा संस्कर्त्ता पुत्रादिर्धना-
दिना प्रत्याम्नायेन प्राजापत्यत्रयं कुर्यात् । मंचकादौ मरणम-
न्तरिक्षमृतिः । रजस्वला-सूतिका मरणमशौचमरणम् । तस्मिन्
द्विविधेऽपि मरणे कृच्छ्रत्रयं कुर्यात् ॥ ६२ ॥

प्राजापत्यकृच्छ्रस्य चतुरः प्रत्याम्नायानाह—

* ये प्रत्यहं धान्ययाच्चा कृत्वा पञ्चयज्ञादिविहितानुष्ठानपूर्वकं
गृहस्थधर्मानाचरन्ति ते यायावराः एकाहनिर्वाहपर्याप्तं धनं यस्य स
एकाहधनी तस्य । कपोतव्रतं कपोतवृत्तिः । सा च ‘उच्छ्रवृत्तिरिति
(भा. पु. ९. १८. २५ टीकायां) श्रीधरस्वामी ।

१. B. and D. read एकाहात् for एकाह-; while A. C. E. F. G. and I.
एकाह धनिनः for एकाहधनिनः. २. The text reads वृत्ति- for -व्रत-. ३. I.
reads शुद्ध्यति for शुद्ध्यते; while except A. and the text others read
द्विजः for त्रिभिः. ४. K. and L. read अधरोच्छिष्टम् for अधोच्छिष्टम्.
५. Except A. all others omit अपि. ६. B. and D. omit-कृच्छ्रस्य
and read प्राजापत्यस्य.

कृच्छ्रं देव्ययुतं चैव प्राणायामशतद्वयम् ।

पुण्यतीर्थेऽनार्द्रशिरःस्नानं द्वादशसङ्ख्यया ॥ ६३ ॥

द्वियोजने तीर्थयात्रा कृच्छ्रमेकं प्रकल्पितम् ।

इति । देवी गायत्री । तस्या अयुतसङ्ख्याको जपो दे-
व्ययुतम् । स एकः प्रत्याम्नायः । प्राणायामानां शतद्वयं द्वि-
तीयः प्रत्याम्नायः । अनार्द्र शिरो यस्याः सावनार्द्रशिरास्तस्य
स्नानमनार्द्रशिरःस्नानम् । सकृत् स्नात्वा तदङ्गानुष्ठानं च वि-
धाय केशान् शोषयित्वा ततो द्वितीयं स्नानमाचरेत् । एवं-
विधं स्नानद्वादशकं पुण्यतीर्थे कृतं तृतीयः प्रत्याम्नायः ।
पुण्यतीर्थमुद्दिश्य योजनद्वयगमनं चतुर्थः । तैथोदकवासाद-
योऽपि प्रत्याम्नाया अवगन्तव्याः । तदुक्तं चतुर्विंशतिमते—

‘कृच्छ्रोऽयुतं च गायत्र्या उदवासस्तथैव च ।

धेनुप्रदानं विप्राय सममेतच्चतुष्टयम् ॥

तिलहोमसहस्रं तु वेदस्याध्यायमेव च ।

विप्रा द्वादश वा भोज्याः पावकोष्टिस्तथैव च ॥

अन्यानि वा पवित्राणि समान्याहुर्मनीषिणः’ ।

इति ॥ ६३ ॥

अथ रेतस्खलनप्रायश्चित्तमाह—

१. F. K. and L. read कृच्छ्रो for कृच्छ्रं. २. M. reads -शतद्वयम्. ३. I. reads द्वियोजने for द्वियोजनं. ४. M. reads एवं for एकं. ५. B. and D. omit तस्य and read अनार्द्रशिरःस्नानम् for अनार्द्रशिरास्तस्य स्नानम्. ६. H. reads सतः for तथा. ७. G. reads ययुक्तं. ८. I. reads वेदाध्ययनमेव for वेदस्याध्यायमेव. ९. B. D. G. and J. read अन्या वा पावनी काचित्. H. अन्यानि वा पावनानि for अन्यानि वा पवित्राणि.

गृहस्थः कामतः कुर्याद्रितसःस्खलेनं भुवि ॥६४॥

सहस्रं तु जपेदेव्याः प्राणायामैस्त्रिभिः सह ।

इति । अकामकृते याज्ञवल्क्य आह—

‘यन्मेघ रेत इत्याभ्यां स्कत्रं रेतोभिमन्त्रयेत् ।

स्तनान्तरे भुवोर्मध्ये तेनानामिकया स्पृशेत्’ ॥

(या. स्मृ. ३. २७८)

इति ।

‘यन्मेघ रेतः’

(तै. आ. १. ३०. २)

इत्येकस्या ऋचः प्रतीकमिदम् ।

‘पुनर्मामैत्विन्द्रियम्’

(तै. आ. १. ३०. २)

इत्युपरितनो मन्त्रस्ताभ्यां मन्त्राभ्यामनामिकया रेत
आदाय स्तनयोर्भुवोर्वा मध्यमुपस्पृशेत् । यतीनां वनवासिना
च प्रयत्नोत्सर्गे कण्ठोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘यत्नोत्सर्गं गृही कृत्वा वारुणीभिरुपस्पृशेत्* ।

वानप्रस्थो यतिश्चैव चरेच्चान्द्रायणव्रतम्’ ॥

* ‘वारुणीभिः’ वरुणदैवत्याभिः ‘इमं मे वरुण’— इत्यादिभिः ऋग्भिः
उपस्पृशेत् ।

१. M. reads सेचनं for स्खलनं. २. B. D. and E. read स्तनान्तरं भुवोर्मध्ये,
II. and the text स्तनान्तरं भुवोर्मध्ये, G. and J. स्तनान्तरे भुवोर्मध्ये all
for स्तनान्तरे भुवोर्मध्ये. ३. H. reads पुनर्मामैत्विन्द्रियमिति for पुनर्मामैत्वि-
न्द्रियमिति. ४. G. omits the following portion:—

यतीनां वनवासिनां च प्रयत्नोत्सर्गे कण्ठोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘यत्नोत्सर्गं गृही कृत्वा वारुणीभिरुपस्पृशेत् ।

वानप्रस्थो यतिश्चैव चरेच्चान्द्रायणव्रतम्’ ॥

इति । स्वमे तु काश्यप आह—

‘सूर्यस्य त्रिनेमस्कारं स्वमे सिक्त्वा गृही चरेत् ।

५. H. and I. read -त्रयम् for -व्रतम्.

इति । स्वप्ने तु काश्यप आह—

‘सूर्यस्य त्रिर्नमस्कारं स्वप्ने सिक्त्वा गृही चरेत् ।
वानप्रस्थो यतिश्चैव त्रिः कुर्यादधमर्षणम्’ ॥

(का. स्मृ. ६. ११)

इति । ब्रह्मचारिणम्प्रति मनुराह—

‘स्वप्ने सिक्त्वा ब्रह्मचारी द्विजः शुक्रमकामतः ।
स्नात्वाऽर्कमर्चयित्वा त्रिः पुनर्मामित्यृचं जपेत्’* ॥

(म. स्मृ. २, १८१)

इति । भयादौ प्रजापतिराह—

‘भये रोगे तथा स्वप्ने सिक्त्वा शुक्रमकामतः ।
आदित्यमर्चयित्वा तु पुनर्मामित्यृचं जपेत्’ ॥

(प्र. स्मृ. ३. १९)

इति । नैष्ठिकस्य हारीत आह—

‘उपकुर्वाणस्तु यत् कुर्यात्कामतोऽकामतोऽपि वा ।
तदेव द्विगुणं कुर्याद्ब्रह्मचारी च नैष्ठिकः’ ॥

इति ॥ ६४ ॥

अथ ब्रह्मवधस्य महापातकस्य प्रायश्चित्तमाह—

* पुनर्मामिति ऋक् उपरितनयाज्ञवल्क्यवचनव्याख्याने निर्दिष्टा ।

१. C. F. read काश्यपः for काश्यपः. २. I. and F. substitute तु for त्रिः; while G. omits the following portion :—

‘स्नात्वाऽर्कमर्चयित्वा त्रिः पुनर्मामित्यृचं जपेत्’ ।

इति । भयादौ प्रजापतिराह—

‘भये रोगे तथा स्वप्ने सिक्त्वा शुक्रमकामतः ।

चतुर्विद्योपपन्नस्तु विधिवद्ब्रह्मघातके ॥ ६५ ॥

समुद्रसेतुगमनं प्रायश्चित्तं विनिर्दिशेत् ।

इति । ऋग्वेदोदयश्चतस्रो वेदाश्चतुर्विद्याः । ताभिरुपपन्न-
स्तदध्ययनानुष्ठानवान् । एतेन

‘चातुर्विद्यो विकल्पी च’

(अ. स्मृ. ३. १९)

इत्यादिरङ्गिरसा प्रोक्ता सर्वा परिषदुपलक्ष्यते । समुद्रे दा-
शरथिना बद्धः सेतुः समुद्रसेतुः । तद्यात्रां ब्राह्मणघातके पुरुषे
यथाविध्यनुष्ठेयत्वेन निर्दिशेत् ॥ ६५ ॥

विधिवदित्युक्तम् । कोऽसौ विधिरित्याकाङ्क्षया तदिति-
कर्तव्यतामाह—

सेतुबन्धपथे भिक्षां चातुर्वर्ण्यात् समाचरेत् ॥ ६६ ॥

वर्जयित्वा विकर्मस्थान् छत्रोपानद्विवर्जितः ।

इति । चतुर्णां वर्णानां यानि कर्माणि शास्त्रविहितानि
तेभ्यो विरुद्धानि विकर्माणि तेषु तात्पर्येण तिष्ठन्तीति विकर्म-
स्थाः । तान् वर्जयित्वा यथाशास्त्रं वर्तमानाच्चातुर्वर्ण्यात् सेतु-
बन्धमार्गे भिक्षां चरेत् । छत्रोपानद्विवर्जित इति न केवलं
भिक्षावैलायाम् । किन्तु मार्गगमनेऽपि द्रष्टव्यम् ॥ ६६ ॥

१. I. reads चतुर्विद्योपपन्ने तु. २. K. and L. read विप्रघातके for ब्रह्मघा-
तके. ३. I. and J. read ऋगादयः चतस्रो. ४. I. reads चातुर्विद्योपप-
न्नेन द्वाभ्यां च for चातुर्विद्यो विकल्पी च. ५. C. F. and G. omit समुद्रसेतुः
and C. and F. also omit तद्यात्रां. ६. B. D. and H. read चातुर्वर्ण्ये for
चातुर्वर्ण्यात्. ७. Except E. and I. others insert विकर्मस्थाश्च ; while G.
reads विकर्मस्थः for the same. ८. I. omits मार्गे-; while G. substitutes
इति for अपि.

भिक्षमाणेन वक्तव्यमुक्तिप्रकारमाह—

अहं दुष्कृतकर्मा वै महापातककारकः ॥ ६७ ॥

गृहद्वारेषु तिष्ठामि भिक्षार्थी ब्रह्मघातकः ।

इति । पापप्रख्यापनस्य प्रायश्चित्ताङ्गत्वात् प्रतिभिक्षागृहं
अहं दुष्कृतकर्मेत्यादिवाक्येन स्वपापं प्रख्यापयेत् । अप्रख्या-
पने बाधमाहाङ्गिराः—

‘कृत्वा पापं न गूहेत गूह्यमानं विवर्धते’ ।

(अं. स्मृ. १.४७)

इति । दुष्कृतकर्मा, महापातककारको, ब्रह्मघातक इति
पदत्रयस्य महासौमन्या-श्वान्तरसामान्य-तद्विशेषवाचिस्वादपु-
नरुक्तिः ॥ ६७ ॥

अध्वश्रान्तस्यावस्थातुं देशविशेषमाह—

गोकुलेषु वसेच्चैव ग्रामेषु* नगरेषु वा ॥ ६८ ॥

तपोवनेषु तीर्थेषु नदीप्रस्रवणेषु वा ।

इति । बहूनां गवां ग्रामे स्थापयितुमशक्यत्वेनारण्ये स्थाप-
नाय कल्पितो ब्रजप्रदेशो गोकुलम् । यत्र व्याघ्रादिभयात् ग्रौ-
माद्वहिर्निवासोऽशक्यः । तत्र ग्रामे नगरे वा प्रविश्य गोशाला-

* कतिपयजननिवासो ग्रामः । चातुर्वर्ण्यानेकजननिवासो नगरम् ।
मुन्यादिनिवासस्तपोवनं नैमिषादिकम् ।

१. B. and D. read the following line as follows:—

गृहद्वारेषु भिक्षामि तिष्ठामि ब्रह्मघातकः ।

२. C. and F. read अश्वान्तर-सामान्याभ्यां तद्विशेषवाचिस्त्वान्. ३. K. and L.
read वापि for चैव. ४. M. reads तथा वनेषु for तपोवनेषु. ५. Except C.
and F. all others substitute च for both वा. ६. J. omits ग्रामान्. ७. B.
D. and G. read अशक्तः for अशक्यः also substitute तदा for तच्च.

देवायतनादौ पुण्यप्रदेशे निवसेत् । असति तु व्याघ्रादिभ्यो
भये तपोवनादिषु निवसेत् । नदी-प्रस्रवणेभ्योऽन्यानि तीर्था-
नि पम्पासरोवरादीनि ॥ ६८ ॥

न केवलं भिक्षागृहेष्वेव पापप्रख्यापनम् । किन्तु निवास-
स्थानेष्वपीत्याह —

एतेषु ख्यापयन्नेनः पुण्यं गत्वा तु सागरम् ॥ ६९ ॥

दशयोजनविस्तीर्णं शतयोजनमायतम् ।

रामचन्द्रसमादिष्टनलसञ्चयसञ्चितम् ॥ ७० ॥

सेतुं* दृष्ट्वा समुद्रस्य ब्रह्महत्यां व्यपोहति ।

इति । यथोक्तप्रकारेण पापप्रख्यापनपुरःसरं यात्रां कृत्वा
सेतौ दृष्टे सति तत्पापक्षयः ॥ ६९-७० ॥

सेतुदर्शनानन्तरकर्तव्यमाह—

सेतुं दृष्ट्वा विशुद्धात्मा त्ववगाहेत सागरम् ॥ ७१ ॥

* 'दशयोजनविस्तीर्णं शतयोजनमायतम्'—इति सेतोर्विशेषण-
द्वयम् । स च सेतुर्दशयोजनविस्तीर्णः शतयोजनमायतः दीर्घः । यथा
श्रीमद्रामायणे—

‘दशयोजनविस्तीर्णं शतयोजनमायतम् ।

ददृशुर्देव-गन्धर्वा नलसेतुं सुदुष्करम् ॥

(वा. रा. ६. २२. ७२)

इति । रामचन्द्रेण समादिष्टेन नलनाम्ना वानरेण योऽयं काष्ठ-पाषाणा-
दिसञ्चयः कृतः तेन सञ्चितं बद्धम् ।

१. I. omits तु. २. B. and D. read सेषु प्रख्यापय यन्नेन, J. एतेषु ख्यापय-
न्नेन, K. and L. एतेषु ख्यापयन्नेनः all for एतेषु ख्यापयन्नेनः. ३. B. D.
G. H. I. J. and M. read -समादिष्टं for -समादिष्ट-. ४. Except H. all
others read सेतोर्विशेषणे for सेतौ दृष्टे. ५. B. D. G. and I. read सेतुदर्शनान-
न्तरं for सेतुदर्शनानन्तर-. ६. K. L. and M. do not insert this line.

इति । स्पष्टोऽर्थः ॥ ७१ ॥

सेतुं ब्रह्मशक्तुवतो भूपतेः पक्षान्तरमाह—

यजेत वाश्वमेधेन राजा तु पृथिवीपतिः ।

इति । अश्वमेधेऽप्यशक्तस्य तदुपासनं वेदितव्यम् । तथा च तैत्तिरीयब्राह्मणे* श्रूयते—

‘सर्वं वा एतेन पाप्मानं देवा अतरन्नपि वा एतेन
ब्रह्महत्यामतरन् सर्वं पाप्मानं तरति तरति
ब्रह्महत्यां यो ऽश्वमेधेन यजते य उचैनमेवं वेद’ ।

(तै. सं. ५. ३. १२. १. २)

इति । तदुपासनं च—

‘उषा वा अश्वस्य’ ।

(तै. सं. ७. ६. २५. १)

* अत्र सर्वेष्वप्यादर्शपुस्तकेषु ‘तैत्तिरीयब्राह्मणे’ इत्येव वर्तते, तथापि ‘सर्वं वे’त्याद्याग्निमं वाक्यं तैत्तिरीयसंहितायामेव वर्तते न ब्राह्मणे । तदयं

१. Except I. all others omit स्पष्टोऽर्थः. २. E has in the margin:—

‘अनुपातकिनस्त्वेते महापातकिनो यथा ।

अश्वमेधेन शुद्धयन्ति सीर्यानुसरणेन वा’ ॥

इति । तत्र अश्वमेधः सार्वभौमविषयः ।

‘राजा सार्वभौमोऽश्वमेधेन यजेत’ ॥

इति श्रुतेः ।

We are unable to find out whether the above portion can be found in this book or others. ३. The quoted portion does not occur in Taittiriya Brāhmaṇa, but is found in Taittiriya Samhitā and the next sentence also in the Samhitā and not in Taittiriya Brāhmaṇa.

इत्यादौ वाजसनेयिब्राह्मणे तैत्तिरीयब्राह्मणे* च प्रपञ्चितम् ॥ ७१ ॥

सेतुयात्रां समाप्य पुनः प्रत्यागतस्य कर्तव्यमाह—

पुनः प्रत्यागतो वेश्मवासार्थमुपसर्पति ॥ ७२ ॥

सपुत्रः सह भृत्यैश्च कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ।

गाश्चैवैकशतं दद्याच्चतुर्विधेषु दक्षिणाम् ॥ ७३ ॥

ब्राह्मणानां प्रसादेन ब्रह्महा तु विमुच्यते ।

इति । ब्राह्मणानां प्रसादो नाम-विपापो विशुद्धस्त्वमसीत्येवमाद्युक्तिः । इदं च व्रतं गुणविहीनस्य ब्राह्मणस्य वधे द्रष्टव्यम् । अस्मिन्नेव विषये व्रतान्तरमाह याज्ञवल्क्यः—

‘पात्रे धनं वा पर्याप्तं दत्त्वा शुद्धिमवाप्नुयात्’ ॥

(या. स्मृ. ३. २५०)

इति । विद्या-तपोयुक्ते पात्रे गो-भू-हिरण्यादिकं जीवनोपाय-पर्याप्तं दद्यात् । वा शब्देन सर्वस्वं सपरिच्छेदं वा गृहं दद्यात् । तदाह मनुः—

लेखकप्रमादो वा माधवाचार्यस्यैव नाम विस्मृतिर्वेति न ज्ञायतेत्यलं महतां प्रमादोद्घाटनेन ।

* ‘उषा वा’ इत्येतद्वाक्यं न तैत्तिरीयब्राह्मणे दृश्यते । अपि तु तैत्तिरीयसंहितायामेव वर्तते ‘तैत्तिरीयब्राह्मणे’ इति तु प्रामादिकमेवेति प्रतिभाति ।

१. C. and F. read सहपुत्रः सह भृत्यैश्च, J. सहपुत्रः सभृत्यैश्च and K. L. सपुत्रः सहभृत्यैश्च all for सपुत्रः सह भृत्यैश्च. २. B. D. and H. read चतुर्विधेषु and E. I. चतुर्विधेषु for चतुर्विधेषु. ३. B. D. and I. omit ब्राह्मणस्य. ४. C. and F. read घृतं for धनं.

‘सर्वस्वं वा वेदविदे ब्राह्मणायोपपादयेत्* ।

धनं वा जीवनायालं गृहं वा सपरिच्छदम् ॥

(म. स्मृ. ११. ७६)

इति । अपुत्रस्य सर्वस्वदानं पुत्रवतः सपरिच्छदं गृहदानमिति व्यवस्था ॥ ७२-७३ ॥

अथान्यमुनिप्रणीतानां व्रतविशेषाणां व्यवस्थां वर्णयामः ।
तत्र याज्ञवल्क्यः—

‘शिरःकपाली ध्वजवान् भिक्षाशी कर्म वेदयन् ।

ब्रह्महा द्वादशाब्दानि मितभुक् शुद्धिमाप्नुयात् ॥

(या. स्मृ. ३. २४३.)

इति । स्वव्यापादितब्राह्मणशिरःकपाल-ध्वजवान्—

‘कृत्वा शवशिरोध्वजम्’ ।

(म. स्मृ. ११. ७२)

इति मनुस्मरणाच्च ।

‘ब्राह्मणो ब्राह्मणं घातयित्वा तस्यैव शिरःकपाल-

मादाय तीर्थान्यनुसंचरेत्’ ।

(शा. स्मृ. ५. २६)

* अत्रायमर्थवादः ‘धनं वा जीवनायालम्—इति । यावता धनेन दत्तेन प्रतिग्रहीतुर्जीवनं पर्याप्तं भवति तावता धनेन तस्मै जीवितं दत्तं भवति एतदेव साम्यम् ।

१. The text reads स वेदविदुषे for वा वेदविदे. २. H. reads जीवनायास्म-गृहं for जीवनायालं. ३. Except A, all others omit पुत्रवतः. ४. H. reads -कपालो for -कपाली.

इति शातातपस्मरणाच्च । एतदेभयं पाणिनैव ग्राह्यम्—
'खट्वाङ्ग-कपालपाणिः' ।

(गौ. स्मृ. २२. ४)

इति गौतमस्मरणात् । खट्वाङ्गशब्देन दण्डारोपितशिरः-
कपालात्मको ध्वजो गृह्यते । भिक्षार्थं त्वन्यदेव मृत्केपालं
ग्राह्यम् ।

* मृण्मयकपालपाणिर्भिक्षायै ग्रामं प्रविशेत् ।

(गौ. स्मृ. २२. ६)

इति गौतमस्मरणात् । तथा शङ्खोऽपि—

‘ब्रह्महा परिषदानुमतः खट्वाङ्गी गर्दभाजिनी
मृण्मयपात्रपतितशिष्टार्न्नभोजी स्वकर्म विख्याप-
यन् चरेद्भैक्ष्यमेककालाहारः । शून्यागार-नदी-

* अस्मदृष्टगौतमस्मृतिपुस्तकेषु नेदं सूत्रं कुत्राप्युपलभ्यते । नापि
व्याख्याकृताः हरदत्तेन विवृतम् । भिक्षार्थं मृण्मयपात्रं ग्राह्यमित्यपि न
तस्य सम्मतमिति प्रतिभाति । यतस्तेन ‘खट्वाङ्ग’ इत्येतत्सूत्रव्याख्यायां—
‘खट्वाङ्गं दक्षिणे पाणौ । कपालं सव्ये भिक्षार्थं पानीयपानार्थं भोजनार्थं
च । तथा चापस्तम्बः—

‘पुरुषशिरः प्रतिपानार्थमादाय खट्वाङ्गं दण्डार्थे’ ।

(आ. ध. सू. १. १०. २७. २१)

इत्युक्तम् ।

१. B. D. G. omit this:—

एतदेभयं पाणिनैव ग्राह्यम् ।

‘खट्वाङ्ग-कपालपाणिः’ ।

इति गौतमस्मरणात् ।

२. I. J. does not insert कपाल-. ३. B. D. and G. omit मृण्-. ४. I.
reads भिक्षात्र- for शिष्टात्र-.

पर्वत-वृक्षमूल-गुहानिकेतनः स एवं द्वादशे वर्षे
शुद्धिमाप्नोति' ।

(शं. स्मृ. १६. ९)

इति । वनादिवासिना तेन भवितव्यम् । यथाह मनुः—

‘ब्रह्महा द्वादशाब्दानि कुटीं कृत्वा वने वसेत् । (७२)

कृतवापनो वा निवसेद् ग्रामान्तं गोव्रजेऽपि वा ।

आश्रमे वृक्षमूले वा सर्वभूतहिते रतः’* ॥ (७८)

(म. स्मृ. ११. ७२—७८)

इति । ‘कृतवापनो वा’ इति वाशब्देन जटाधारणेन सह
विकल्पोऽवगम्यते† । अत एव संवर्तः—

‘ब्रह्महा द्वादशाब्दानि बालवासा‡ जटी ध्वजी’ ।

(सं. स्मृ. १०९)

इति । लोहितमृण्मयखण्डशरावेण भिक्षा ग्राह्या । तथा-
चापस्तम्बः—

* तृण-पर्णादिकृतो निकेतो वर्षातप-शीतत्राणादिहेतु गृहं कुटी ।
द्वादशाब्दिकव्रतस्यैव ‘कृतवापन’ इत्यादिविशेषः । गोविन्दराजरतु ‘समा-
प्ते द्वादशे वर्षे’ (म. स्मृ. ११. ८१) इत्यभिधानात् द्वादशवार्षिकस्यायं
गुणविविधिरिति मन्यते ।

† नायं विकल्पो मेधातिथ्यादिसम्मतः ।

‡ लोमवद्वसन इत्यर्थः ।

१. G. substitutes स केतनं for स एवं; while I. omits स. २. G. reads
तथा च for यथाह. ३. The text substitutes -समाः for -अब्दानि. ४. The
text omits वा. ५. E. and H. substitute आसने for आश्रमे. ६. The
text substitutes गो-ब्राह्मणहिते रतः for सर्वभूतहिते रतः. ७. The text reads
ब्रह्मघ्नस्तु वनं गच्छेत् बालवासा for ब्रह्महा द्वादशाब्दानि बालवासा.

‘लोहितकेन मृण्मयखण्डशरावेण भिक्षायै ग्रामं प्रविशेत्’।

(आ. ध. सू. १ ९. २४. १४)

इति । अत्र मृष्टं लभ्यत—इति सङ्कल्पमकृत्वा भैक्ष्यमा-
चरेत् । तदाह वसिष्ठः—

‘सप्तागाराण्यसङ्कल्पितानि चरेद्भैक्ष्यमेककालाहारः’।

(व. स्मृ. २१. ९)

इति । इदं च भैक्ष्यमशक्तविषयम् । तथा च संवर्तः—

‘ब्रह्मघ्नस्तु वनं गच्छेद्वनवासी जटी ध्वजी ।

वन्यान्येव फलान्यश्नन् सर्वकामविवर्जितः॥

भिक्षार्थी विचरेद् ग्रामं वन्यैर्यदि न जीवति ।

चातुर्वर्ण्यं चरेद्भैक्ष्यं खट्वाङ्गी संयतः पुनः॥

भैक्ष्यं चैव समादाय वनं गच्छेत्ततः पुनः ।

वनवासी ह्यर्पः स्पृश्येत् सदाकालमतन्द्रितः॥

ख्यापयन्नात्मनः पापं ब्रह्मघ्नः पापकृत्तमः ।

अनेन तु विधानेन द्वादशाब्दं व्रतं चरेत्’ ॥

(सं. स्मृ. १०९-११२)

१. The text reads as follows:—

खण्डेन लोहितकेन शरावेण ग्रामे प्रतिष्ठेत ।-

२. G. substitutes यत्र for अत्र. ३. E. reads मिष्टं for मृष्टं. ४. B. and D. omit चरेद्. ५. The text reads वल्कवासा, B. C. D. F. and J. बाल-
वासा: and H. वनवासी all for वनवासी. ६. The text reads च चरेद् for
विचरेद्. ७. G. reads संयुतः for संयतः and J. खट्वाङ्गीलयितः for खट्वाङ्गी
संयतः. ८. B. and D. ह्यपःस्पृश्य, C. and F. ह्यपस्पृष्टा and E. G. and
H. ह्यपःस्पृश्यात् all for ह्यपःस्पृश्येत्; while the text स पापश्च for the
same. ९. H. reads पापकृत्तरः for पापकृत्तमः and the text reads this
line as follows:—

ख्यापयन्नेव तत् पापं ब्रह्मघ्नः पापकृत्तरः ।.

इति । नियमान्तराण्याह यमः—

अथ वै ब्रह्महत्यायां खट्वाङ्गी मितभोजनी ।
 मृण्मयेन कपालेन स्वकर्म आवयंसेतथा ॥
 ब्राह्मणावसथान् सर्वान् देवागाराणि वर्जयेत् ।
 शोचन् विनिन्दन्नात्मानं संस्मरन् ब्राह्मणं च तम्* ॥
 चरेद् व्रतं यथोद्दिष्टं देव-ब्राह्मणपूजकः ।
 एवं दृढव्रतो नित्यं सत्यवादी जितेन्द्रियः ॥
 सप्तागाराण्यपूर्वाणि यान्यसङ्कल्पितानि च ।
 सञ्चरेत्तानि शनकैर्विभूमे भुक्तिर्वर्जिते ॥
 ब्रह्मघ्ने देहि मे भिक्षामिनो विख्याप्य सञ्चरेत् ।
 एककालं चरेद्भैक्ष्यमलब्धोपवसेद्दिनम् ॥
 एवं सञ्चरमाणस्तु ब्रह्महत्यां ब्रुवन् सदा ।
 पूर्णं तु द्वादशे वर्षे ब्रह्महत्यां व्यपोहति ॥
 (य. स्मृ. ६. २१-२६)

इति । ब्रह्मचर्यादिनियममाह गौतमः—

‘खट्वाङ्ग-कपालपाणिर्वा द्वादशसंवत्सरान् ब्रह्म-
 चारी भिक्षायै ग्रामं प्रविशेत् कर्माचक्षणाः

* यस्तेन हतः तं ब्राह्मणं संस्मरन् । ‘ब्रह्मघ्ने देहि मे भिक्षाम्’-
 इति एनः पापं विख्याप्य भिक्षेत् ।

१. C. and F. read विषयान्तराणि for नियमान्तराणि. २. G. and I. read मितभोजनः for मितभोजनी. ३ B. D. I. read ख्यापयन् for आवयन्. ४ B. D. read देवागाराणि च विवर्जयेत् for सर्वान् देवागाराणि वर्जयेत्. ५. B. and D. substitute -पूजनः for -पूजकः. ६ We follow here A. and I.; while all others read भूणन्ने. ७. B. D. E. and I. substitute अभिख्याप्य for विख्याप्य. ८. A. B. C. D. and F. read ब्रह्महत्या for ब्रह्महत्यां. ९. G. H. read भैक्ष्य- for ब्रह्म- and B. and D. -चर्यव्रतानि for -चर्यादिनियमम्. १०. I. reads खट्वाङ्गी for खट्वाङ्ग-; while except A. and the text all others omit वा.

(४) यथोपक्रामेत् सन्दर्शनादार्यस्य ।

(५) स्थानासनाभ्यां विहरन् सवनेषूदको-
पस्पर्शां शुद्ध्येत् । (६)

(गौ. स्मृ. ३२. ४-६)

इति । काश्यपोऽपि—

‘पवित्रपाणिर्दण्डी च पङ्कदन्तो रजस्वलः ।

तीर्थावासी कुशाच्छादी जटिलो ब्रह्महा भवेत्’ ॥

(का. स्मृ. ३. १४)

इति । इयं विशुद्धिरकामकृतब्राह्मणवधविषया । तथा च
मनुरेतद्वादशवार्षिकमुपक्रम्य बहूनि व्रतान्यभिधायान्ते नि-
गमयति—

‘इयं विशुद्धिरुदिता प्रमाप्याकामतो द्विजम् ।

कामतो ब्राह्मणवधे निष्कृतिर्न विधीयते’ ॥

(म. स्मृ. ११. ८९)

इति । आवृत्तब्रह्मवधे चतुर्थात्प्राग्व्रतमप्यावर्तनीयम् ।
तदाहतुर्मनु-देवलौ—

‘विधेः प्राथमिकादस्माद् द्वितीये द्विगुणं चरेत् ।

तृतीये त्रिगुणं चैव चतुर्थे नास्ति निष्कृतिः’ ॥

१. G. reads यथोक्तक्रमेत् and H. यथोपक्रमेत् both for यथोपक्रमेत्.
२. Except A, H. I. and the text all others read उदकस्पर्शा for उदको-
पस्पर्शा. ३. A. and J. substitute कण्वोऽपि for काश्यपोऽपि. ४. C. and
F. read पङ्कदन्धी and I. पङ्कदन्तो for पङ्कदन्तो. ५. B. D. read तीर्थवासी
कुशाच्छेदी for तीर्थावासी कुशाच्छादी and all others except A. and J. read
तीर्थवासी for तीर्थावासी.

इति^१ ।

‘यत् स्यादेनभिसन्धाय पापं कर्म सकृत्कृतम् ।

तस्येयं निष्कृतिर्दृष्टा धर्मविद्भिर्मनीषिभिः’ ॥

इति । तदेतदेवलेन सकृदनुष्ठानस्य सकृत्कृतपापविषय-
त्वाभिधानात् ।

प्रतिनिमित्तं नैमित्तिकमावर्तनीयम् ।

इति न्यायाच्चावृत्तौ द्वैगुण्यादिसिद्धिः । यस्तु न साक्षाद्-
ब्राह्मणं हन्ति किंतु तिरस्कारादिद्वारात्तन्निमित्ततामापद्यते
तम्प्रति सुमन्तुराह—

‘तिरस्कृतो यदा विप्रो हत्वात्मानं मृतो यदि ।

निर्गुणः सहसा क्रोधाद्गृह-क्षेत्रादिकारणात् ॥

त्रैवार्षिकं व्रतं कुर्यात् प्रतिलोम सरस्वतीम् ।

गच्छेद्वापि विशुद्ध्यर्थं तत्पापस्येति निश्चितम्* ॥

* यो गुणहीनो विप्रः स्वकीयैः परकीयैर्वा तिरस्कृतः सन् आत्मानं
व्यापादयेत् । इदं च तिरस्करणं सनिमित्तम् । सहसा क्रोधात् वा गृह-क्षेत्रा-
दिनाशेनापहारेण वा दुःखितः सन् यो म्रियेत तस्य विशुद्ध्यर्थं तिरस्का-
रादिकर्त्ता मरणनिमित्तभूतेन तत्पुत्रादिना वा त्रैवार्षिकं व्रतं वा सागर-
सङ्गममारभ्योगमपर्यंतं सरस्वतीतीरसेवनं कर्तव्यम् । इदं च निर्गुण-
विप्रमरणविषये निमित्तभूतस्य गुणवत् एव । गुणवति मृते त्वधिकम् ।

१. I. does not insert इति. २. C. F. and G. substitute यस्मात् for
यत् स्वाद्. ३. B. and D. read पापहर्ता सकृत् for पापं कर्म सकृत्. ४. G.
reads दृष्टा for दृष्टा. ५. G. omits तदेतद्. ६. C. and F. read क्रममाणो,
E. and H. उक्षममाणो for हत्वात्मानं.

इति । निर्निमित्तं भर्त्सने स एव आह—

‘अत्यर्थं निर्गुणो विप्रो ह्यत्यर्थं निर्गुणोपरि ।

क्रोधाद्वै म्रियते यस्तु निर्निमित्तं तु भर्त्सितः ॥

वत्सरत्रितयं कुर्यात्ततः रुच्छं विगुह्ये’* ॥

इति । यदा पुनर्निमित्ती अत्यन्तगुणवान् आत्मवाती चात्यन्तनिर्गुणः तदेकवर्षमेव ब्रह्महत्याव्रतं कुर्यात् ।

‘केश-श्मश्रु-नखादीनामकुत्वां वपनं वने ।

ब्रह्मचर्यं चरन् विप्रो वर्षेणैकेन शुद्ध्यति’ ॥

इति तेनैवाभिधानात् । यथा हन्ता प्रायश्चित्ती यथा वा निमित्ती तथैवानुमन्त्रार्दयोऽपि प्रायश्चित्तभाजः । तथा च पैठीनसिः—

‘हन्ता मन्तोपदेष्टा च तथा सम्प्रतिपादकः ।

प्रोत्साहकः सहायश्च तथा मार्गोपदेशकः ॥

आश्रयः शस्त्रदाता च भक्तदाता विकर्मिणः ।

उपेक्षकः शक्तिमांश्चेद्दोषवक्ताऽनुमोदकः ॥

*निर्गुणविप्रमरणनिमित्तभूतस्य गुणवतः प्रायश्चित्तमभिहितम् । इदानीमत्यन्तनिर्गुणमरणनिमित्तस्यात्यन्तनिर्गुणस्य प्रायश्चित्तमाह । ‘अत्यर्थं निर्गुण’ इति । सनिमित्तभर्त्सने तु न्यूनम् ।

१. B. and D. read निमित्ततो मृते, C. and F. निर्निमित्तता मते, G. निर्निमित्तं मृते and H. निर्निमित्ततो मृते all for निर्निमित्तं भर्त्सने. २. J. reads प्रत्यर्थं for ह्यत्यर्थं. ३. G. reads च for तु. ४. J. reads गहितः. ५. C. F. and I. substitute नरः for ततः. ६. H. reads यदा पुनर्नरः निमित्ते for यदा पुनर्निमित्ती. ७. I. reads कृत्वा तु वपनं for अकृत्वा वपनं. ८. B. D. G. H. read अनुमन्त्रादपि प्रायश्चित्तमाह पैठीनसिः. ९. B. and D. read कर्ता for हन्ता. १०. B. and D. read सहाचारः तथा चाभ्योपदेशकः for सहायश्च तथा मार्गोपदेशकः ; while C. F. and I. मार्गानुदेशकः for मार्गोपदेशकः. ११. I. reads विकर्मिणाम्. १२. B. and D. substitute उपेक्षकः for उपेक्षकः and all others except A. and I. read शक्तिमांश्च for शक्तिमांश्चेत्.

अकार्यकारिणस्तेषां प्रायश्चित्तं प्रकल्पयेत् ।

तथा शक्यनुरूपं च दण्डं तेषां प्रकल्पयेत्* ॥

इति । एतेषां मध्ये यो यो वधस्य प्रत्यासन्नस्तस्य तस्या-
धिकं प्रायश्चित्तम् । विप्रकृष्टस्य तदपेक्षया न्यूनं प्रायश्चित्तं
प्रकल्पनीयम् । साक्षात्कर्तुरपि वयोविशेषे प्रायश्चित्तस्य ह्रासो
भवति । तदाह यमः—

‘अशीतिर्यस्य वर्षाणि बालो वा ऽन्यूनषोडशः ।

प्रायश्चित्तार्धमर्हन्ति व्याधितश्च तथा स्त्रियः’ ॥

(य. स्मृ. ६. ४१)

इति । क्वचित् कर्तुः प्रतिनिधिमाह स एव—

‘अपूर्णेकादशाब्दस्य चतुर्वर्षाधिकस्य च ।

प्रायश्चित्तं चरेद् भ्राता पिताऽन्यो वाऽथ बान्धवः’ ॥

(य. स्मृ. ६. ३)

* दण्डस्तु राज्ञा कर्तव्यः । ननु प्रायश्चित्तकल्पनानन्तरं दण्ड-
कल्पनं न युक्तम् । प्रायश्चित्तेनैव पापानोदे दण्डस्य वैयर्थ्यं स्यात् ।
यदि पापनिवृत्तिर्न भवेत् तर्हि प्रायश्चित्तस्य वैयर्थ्यं स्यात् तस्मात्प्राय-
श्चित्तानन्तरं न युक्तो राजदण्ड-इति चेत्-न । प्रायश्चित्तेन पारलौकि-
कदोषनिवृत्तिर्भवति । ऐहिकदोषनिवृत्त्यर्थं राजदण्डस्यैव विहितत्वात्
इति दिक् ।

१. All, except A. and J. read यथा- for तथा. २. A. substitutes मनु,
for यमः. ३. B. and D. read व्याधितस्य यथाश्रयम्; while A. स्त्रियो रोगिण
एव च for व्याधितश्च तथा स्त्रियः. ४. B. and D. read अपूर्णेकादशाब्दस्य
for अपूर्णेकादशाब्दस्य. ५. B. D. and G. read माता-पिता वाऽन्येऽस्य बान्धवाः;
C. and F. भ्राता पिता वाऽन्योन्यबान्धवः and J. भ्राता-पिता वाऽन्वेऽथ
बान्धवाः all for भ्राता-पितान्यो वा ऽथ बान्धवः.

इति । यत्तु तेनैवोक्तम्—

‘अतो बालतरास्यास्य नापराधो न पातकम् ।

राजदण्डो न तस्यास्ति प्रायश्चित्तं च नेष्यते’ ॥

(य. स्मृ. ६. ४)

इति तत् प्रायश्चित्तालपत्वाभिप्रायम् । न पुनः सर्वात्मना
तदभावप्रतिपादनपरम् ।

‘ पादो बालेषु दत्तव्यः सर्वपापेष्वयं विधिः’ ।

(वि. स्मृ. १. ४६)

इति विष्णुना बालस्य पादाभिधानेन बालतरस्य ततो-
ऽल्पत्वावगमात् । यद्वा माभूद्बालतरस्य पापम् । वचनेन
साक्षान्निवारणात् । नह्यस्ति वचनस्यातिभारः । यत्तु पुनर्म-
ध्यमाङ्गिरोवचनम्—

‘गवां सहस्रं विधिवत् पात्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ।

ब्रह्महा विप्रमुच्येत सर्वपापेभ्य एव सः’ ॥

(अं. स्मृ. २. ३६)

* अतो बालतरस्य चतुर्वर्षन्यूनस्य ।

१. C. and F. add the following portion after इति तच्च —

‘ द्विगुणं सवनस्ये तु ब्राह्मणे व्रतमादिशेत्, इत्येतद्वाक्यविहितद्विगुणपरम् ।

२. B. and D. read प्रायश्चित्तं न विद्यते; while G. reads प्रायश्चित्तं न
विद्यते for प्रायश्चित्तं च नेष्यते. C. and F. read न नेष्यते for च नेष्यते. ३. I.
reads प्रायेण for प्रायम्. ४. B. and D. read बालस्य for बालेषु; while E.
and I. substitute सर्ववर्षेषु for सर्वपापेषु. ५. H. reads बालवर्षे for बालस्य.
६. B. D. G. and H. substitute अल्पस्वमवगन्तव्यम् for अल्पत्वावगमात्.
७. C. and F. read बालस्य न पापम्. for मा भूद्बालतरस्य पापम्. ८. B. and
D. read विचारणात् for निवारणात्. ९. B. D. E. and I. omit तु. १०. I.
reads ब्रह्महाऽपि प्रमुच्येत for ब्रह्महा विप्रमुच्येत and substitutes च for सः.

इति—तच्च—

‘द्विगुणं सवनस्थे तु ब्राह्मणे व्रतमादिशेत्’ ।

(या. स्मृ. ३. २५२)

इत्येतद्वाक्यविहितद्विगुणव्रताचरणाशक्तस्य वेदितव्यम् ।

प्रायश्चित्तस्यातिगुरुत्वात् । यदपि शङ्खवचनम्—

‘प्रमाप्य द्वादश संवत्सरान् षट् त्रीन् सार्धं संवत्सरं च व्रतान्यादिशेत् । तेषामन्ते गोसहस्रं तस्यार्धमर्थं च दद्यात् । सर्वेषां वर्णानामानुपूर्व्येण ’ ।

इति तदाचार्यादिहननविषयम् । तथा च दक्षः—

‘ सममब्राह्मणे दानं द्विगुणं ब्राह्मणब्रुवे ।

आचार्ये शतसाहस्रं सोदर्ये दत्तमक्षयम् ॥ (२६)

सम-द्विगुण-साहस्रमानन्त्यं च यथाक्रमम् ।

दाने फलविशेषः स्यात् हिंसायां तद्वदेव हि’ ॥ (२५)

(द. स्मृ. ३. २५-२६)

इति । यत्पुनरापस्तम्बेनोक्तम्—

‘विप्रहारण्ये कुटीं कृत्वा वाग्यतः शवशिरो-

ध्वजः शाणीपक्ष आत्मन्युपरि जान्वाऽऽच्छादयेत्’ ।

(आ. ध. सू. १. ९. २४. ११)

१. C. and F. omit त्रीन् and I. quite mistaken here. २. B and D. read दशसहस्रं तदर्थं तस्यार्धमर्द्धं च, C. F. शतसहस्रं तस्यार्धमर्द्धं च, G. अशुतसहस्रं तस्यार्द्धमर्द्धं च and G. शतसहस्रं तदर्थं तस्यार्धमर्द्धं च all for गोसहस्रं तस्यार्द्धमर्थं च. ३. J. adds च after आनुपूर्व्येण. ४. I. reads क्रमान्. ५. From यत्पुनरापस्तम्बेनोक्तम् to तस्मादस्मदुक्तैव व्यवस्था ज्यायसी इति; the including portion between these two sentences is not found in all other manuscripts except A. and H. We doubt not whether the portion belongs to the author. F. also includes this portion, but there is a note in the margin अयं ग्रन्थः पूर्वानङ्गपुष्टान्त्यपन्तिस्थो बोद्धव्यः and the folio 140, page 2. ६. The text reads this Sūtra अरण्ये कुटीं कृत्वा वाग्यतः शवशिरोध्वजोर्धशाणीपक्षमधोनाभ्युपरि जान्वाच्छाद्य-

इत्युपक्रम्य—

‘गुरुं हत्वा श्रोत्रियं वा एतदेव व्रत-
मोत्तमादुच्छ्वासाच्चरेत् । (२४) ना-
स्मिँल्लोके प्रत्यापत्तिर्विद्यते’ । (२५)

(आ. ध. सू. १. ९. २४-२५)

इति तन्मातापित्राचार्यादिविषयम् । तथा च भविष्य-
पुराणे—

‘मातरं पितरं हत्वा सोदर्यं भ्रातरं तथा ।

गुरुं हत्वा श्रोत्रियं च . . . . .’ ॥

इत्युपक्रम्य अस्यैव प्रायश्चित्तस्य विधानात् । शाणीपक्षः
शाणसूत्रमयवस्त्रैकदेशः । आ उत्तमादुच्छ्वासात् आ मरणात् ।
प्रत्यापत्तिः व्यवहारः । अत्राशक्तस्य शङ्ख आह—

‘प्रमाप्य द्वादशसंवत्सरान् षट् त्रीन् सार्धं
संवत्सरं च व्रतान्यादिशेत् । तेषामन्ते
गोसहस्रं तदर्थं तस्यार्धमर्थं च दद्यात् ।
सर्वेषां वर्णानामानुपूर्व्येण’ ।

इति ।

‘एतदेव व्रतमोत्तमादुच्छ्वासाच्चरेत्’ ।

इति अत्रासमर्थो द्वादशवार्षिकव्रतचर्यानन्तरं गोसहस्रदानं
कुर्यात् । तत्राप्यशक्तस्य षड्वार्षिकव्रतचर्यानन्तरं अर्धं गवां
सहस्रम् । तत्राप्यशक्तस्य त्रिवार्षिकव्रतचर्यानन्तरं सार्धश-

१. The text reads this . . . . कर्मसमाप्तमेतेनैव विधिर्नोत्तमादुच्छ्वा-
साच्चरेत्. २. The text adds अस्य after न. ३. E. reads तदर्थं गोसहस्रा-
र्द्धदानं for अर्धं गवां सहस्रम् and II. reads अर्धं गवां for अर्धं गवां सहस्रम्.
४. E. reads ऋद्धव्रतानन्तरं तस्यार्धं षड्वार्षिकव्रतार्द्धं दानं for त्रिवार्षिकव्रतचर्या-
नन्तरं सार्धशतद्वयं गवाम् ।

तद्वयं गवाम् । तत्राप्यशक्तस्य सार्धसंवत्सरव्रतचर्या । अनन्तरं पञ्चविंशत्युत्तरशतमिति सर्ववर्णानां शक्त्यनुसारेण आनुपूर्व्येण क्रमेण द्वादशवार्षिकादिगोसहस्रादीनां समुच्चयो भवति । एतच्च पूर्वोक्तविषय एव कल्पनीयम् । प्रायश्चित्तस्यातिगुरुत्वात् ।

ननु—द्वादशवार्षिकादिव्रतचतुष्टयं गोसहस्रादिदानचतुष्टय-
साहितमभिधाय—

‘सर्वेषां वर्णानामानुपूर्व्येण’ ।

इत्यभिधानात् ब्राह्मणादिवर्णचतुष्टयस्य क्रमेण व्रतचतु-
ष्टयविधानं किमिति न स्यात् ? । मैवम् ।

‘पर्षद् या ब्राह्मणानां तु सा राज्ञां द्विगुणा भवेत् ।

वैश्यानां त्रिगुणा प्रोक्ता पर्षद्वच्च व्रतं स्मृतम्’ ॥

(अं. स्मृ. ३. १६)

इति । तथा—

‘शूद्रो वा ब्राह्मणं हत्वा प्रायश्चित्तचतुष्टयम्’ ।

इति यथाक्रमं अङ्गिरो-भविष्यत्पुराणवचनाभ्यां ब्राह्मणापे-
क्षया इतरवर्णानामधिकप्रायश्चित्तविधानात् । तस्मादस्मदुक्तैव
व्यवस्था व्यायसी इति ।

ननु—एवं वचनान्तरं साक्षित्वेनोदाहृत्य यत्र विशेषव्यव-
स्थोच्यते तत्र साऽस्तु । यत्र त्वन्तरेणैव वचनान्तरं व्यवस्थो-
च्यते तत्र स्वकपोलकल्पिता कथं श्रद्धेया?— इति चेत् । मैवम् ।
स्मृतिकारैरेव कल्पनीयत्वाभिधानात् । तथा च देवलः—

१. E. adds अर्थं गवां after व्रतचर्यानन्तरम्. २. I. omits एव; while
except A. B. D. and G. all others read स्मृतिकारेणैव for स्मृतिकारैरेव.

‘जाति-शक्ति-गुणापेक्षं सकृद्बुद्धिकृतं तथा ।

अनुबन्धादि विज्ञाय प्रायश्चित्तं प्रकल्पयेत्’ ॥

इति । यदिदं द्वादशवार्षिकं ब्रह्महत्याव्रतं तद् द्वादशे वर्षे सम्पूर्णे वा समापनीयं अर्वाग्वा ब्राह्मणत्राणादिनिमित्तलाभे ।

तथा च शङ्खः—

‘द्वादशे वर्षे शुद्धिमाप्नोति । अन्तरा वा ब्राह्मणं

मोचयित्वा । गवां द्वादशानां परित्राणात् ।

सद्य एवैश्वमेधावभृथस्नानाद्वा पूतो भवति’ ।

इति । एवं च सति यद् याज्ञवल्क्येनोक्तम्—

‘ब्राह्मणस्य परित्राणाद् गवां द्वादशकस्य वा ।

तथाऽश्वमेधावभृथस्नानाद्वा शुद्धिमाप्नुयात् ॥

दीर्घ-तीत्रामयप्रस्तं ब्राह्मणं गामथापि वा ।

दृष्ट्वा पथि निरातङ्गं कृत्वा वा ब्रह्महा शुचिः ॥

आनीय विप्रसर्वस्वं हतं, घातित एव वा ।

तन्निमित्तं क्षतः शस्त्रैर्जीवन्नपि न दुष्यति’* ॥

(या. स्मृ. ३. २४४—२४६)

* यश्चौर-व्याघ्रादिभिर्व्यापाद्यमानं कमपि ब्राह्मणं आत्मप्राणान् अन्तरे कृत्वा त्रायति द्वादश गावो वा प्राणसङ्कटान्मोचयति सोऽसम्पूर्णैरपि द्वादशवार्षिकप्रायश्चित्ते शुद्धो भवति । एवमेव परकीयस्याश्वमेधे अवभृ-

१. B. and D. read वधकृतं for बुद्धिकृतं. २. G. and I. read द्वादशवर्षे for द्वादशे वर्षे ; while B. and D. द्वादशवर्षे त्वदसंपूर्णे वा for द्वादशे वर्षे संपूर्णे वा. ३. Except A. all others read स यावा अश्व for सद्य एवाश्व-. ४. The text substitutes च for वा. ५. Except B. D. and the text others read स्नानात् शुद्धिमाप्नुयात् for स्नानाद्वा शुद्धिमाप्नुयात्. ६. C. and F. substitute दृष्ट्वा for दृष्ट्वा. ७. The text reads तु for वा. ८. The text reads विशुद्धयति for न दुष्यति.

इति न तद्व्रतान्तराभिप्रायम् । किंतु समाप्तिकथनाभि-
प्रायम् । व्रतान्तराणि तु मनुराह—

‘लक्ष्यं शस्त्रभृतां वा स्याद्विदुषामिच्छयाज्मनः ।
प्रास्येदात्मानमग्नौ वा समिद्धे त्रिरवाक्शिराः ॥
यजेत वाश्वमेधेन स्वर्जिता गोसवेन वा ।
अभिजिद्विश्वजिद्ध्यां वा त्रिवृताग्निष्टुताऽपि वा* ॥
जपन् वाऽन्यतमं वेदं योजनानां† शतं व्रजेत् ।
ब्रह्महत्यापनोदाय मितभुङ् नियतेन्द्रियः ॥
सर्वस्वं वा वेदविदे ब्राह्मणायापपादयेत् ।
धनं वा जीवनायालं गृहं वा सपरिच्छदम् ॥

थाख्यकर्माङ्गभूतस्नानसमये स्वकल्मषं विख्याप्य स्नात्वा शुद्धो भवति । तथा
बहुकालव्यापिना दुःसहेन कुष्ठादिरोगेण पीडितं ब्राह्मणं गां वा पथि दृष्ट्वा
निरुजं कुर्याच्चेत् ब्रह्महा शुद्धो भवति । अपहृतसर्वस्वतयावसीदतो विप्रस्य
गो-भू-हिरण्यादिद्रव्यं सर्वं प्रत्यानीय यस्तस्य विप्रस्य रक्षणं करोति स
विशुद्धो भवति । विप्रसर्वस्वप्रत्यानयनप्रयत्ने मृतः शस्त्रैः क्षतो जीवन्न-
पि वा शुद्ध्यत्येव ।

* त्रिवृता त्रिवृत्तोमेन । अग्निष्टुता अग्निष्टोमेन ।

† यं कमपि वेदं जपन् शतयोजनं गच्छेत् । योजनं षोडशसहस्र-
हस्तात्मकम् । यथोक्तम्—

‘द्वादशाङ्गुलिकश्शङ्खस्तद्वयं तु शयः स्मृतः ।
तच्चतुष्कं धनुः प्रोक्तं क्रोशो धनुःसहस्रिकः ॥
चतुष्कं योजनं तत्स्यादिति मानं व्यवस्थितम्’ ।

१. Except A. all others omit तु. २. J. reads लक्ष्यः for लक्ष्यं. ३. G. reads देवं for वेदं. ४. G. substitutes व्रजन् for व्रजेत्. ५. B. and D. read मितभुक्तिर्जितेन्द्रियः for मितभुङ् नियतेन्द्रियः. ६. A. reads वेदविदि and the text omits वा and reads वेदविदुषे.

हविष्यभुग्वाऽनुचरेत् प्रतिस्त्रोतः सरस्वतीम् ।

जपेद्वा नियताहारस्त्रिवै वेदस्य संहिताम्* ॥

(म. स्मृ. ११. ७३-७७)

इति । एते सर्वे पक्षाः कामकारा-ऽकामकारविद्वदविद्वद्वि-
षयत्वेन व्यवस्थापनीयाः । कामकृतात्यन्ताभ्यासे तु याज्ञ-
वल्क्य आह—

‘ लोमभ्यः स्वाहेत्येवं हि लोमप्रभृति वै तनुम् ।

मैज्जान्तं जुहुयाद्वापि मन्त्रैरेभिर्यथाक्रमम् ’ ॥

(या. स्मृ. ३. २४७)

इति । द्वात्रिंशत्सहस्रहस्तैरपि योजनं भवति । यथोक्तं लीलावत्याम् ।

‘यवोदरैरंगुलमष्टसंख्यै-

हेस्तोऽङ्गुलैः षड्गुणितैश्चतुर्भिः ।

हस्तैश्चतुर्भिर्भवतीह दण्डः

क्रोशः सहस्रद्वितयेन तेषाम् ॥

स्याद्योजनं क्रोशचतुष्टयेन

तथा कराणां दशकेन वंशः’ ॥

इति । देशभेदेनानयोर्व्यवस्था ज्ञेया ।

* यद्यपीमानि सर्वाण्यपि प्रायश्चित्तानि न वर्णविशेषाभिधानपुरस्सरमभिहितानि तथापि अन्यत्रोक्ता व्यवस्था अत्रानुसन्धेया । तद्यथा—
शस्त्रभृतां लक्ष्यत्वं अप्रिपतने सर्वस्वदानं जीवनपर्याप्तधनदानं गृहदानं
सरस्वत्यनुगमनं च सर्ववर्णसाधारणम् । अश्वमेधो राज्ञ एव । गो-
सवो ब्राह्मणस्यैव । अन्ये त्रैवर्णिकानाम् । तत्र गोसवाश्वमेधौ कलौ वज्र्यौ
वर्णभेदेन प्रायश्चित्तस्य द्विगुण-त्रिगुणादिको भेदस्त्वग्रे आचार्येणैवाक्तो
ऽत्रानुसन्धेयः ।

१. The text reads ऽनुसरेत् for ऽनुचरेत्. २. B., D. and J. read प्रतिस्त्रोतां for प्रतिस्त्रोतः. ३. The text reads मैज्जान्तां for मैज्जान्तं.

इति । तत्राष्टौ मन्त्रानाह वसिष्ठः—

‘लोमानि मृत्योर्जुहोमि लोमभिर्मृत्युं वासये ।

इति प्रथमाम् ।

त्वचं मृत्योर्जुहोमि त्वचा मृत्युं वासये ।

इति द्वितीयाम् ।

लोहितं मृत्योर्जुहोमि लोहितेन मृत्युं वासये ।

इति तृतीयाम् ।

मांसं मृत्योर्जुहोमि मांसेन मृत्युं वासये ।

इति चतुर्थाम् ।

मेदो मृत्योर्जुहोमि मेदसा मृत्युं वासये ।

इति पञ्चमीम् ।

स्नायुं मृत्योर्जुहोमि स्नाय्वा मृत्युं वासये ।

इति षष्ठीम् ।

१. All others except A. and I. read तथा for तत्र ; while C. and F. omit the following :—

..... लोमप्रभृति वै तनुम् ।

मज्जान्तं जुहुयाद्वापि मन्त्रैरेभिर्यथाक्रमम् ॥

इति । तत्राष्टौ मन्त्रानाह वसिष्ठः—

‘लोमानि मृत्योर्जुहोमि*..... ।

२. These Mantras are found in all manuscripts and the text, but they appear different from one another. I. substitutes नाशय for वासये in all the Mantras and except A. G. and the text all others read प्रथसम् for प्रथमाम् and so on in masculine instead of feminine, while G. omits the following :—

प्रथमाम् । त्वचं मृत्योर्जुहोमि त्वचा मृत्युं वासये । इति द्वितीयाम् ।

लोहितं मृत्योर्जुहोमि लोहितेन मृत्युं वासये । इति.

and substitutes आश्रयति for वासये इति in the first and the fourth Mantra. ३. The text interchanges this Mantra for the sixth. ४ The texts, two Bombay editions and one Benares edition with commentary reads स्नावाभि- and स्नावभिः स्नायु for and स्नाय्वा.

अस्थीनि मृत्योर्जुहोमि अस्थिभिर्मृत्युं वासये ।

इति सप्तमीम् ।

मज्जानं मृत्योर्जुहोमि मज्जाभिर्मृत्युं वासये ।

इति अष्टमीम् ।

(व. स्मृ. २०. २६)

इति । मरणान्तिकस्येदृशस्य सर्वस्य व्रतस्य कामकार-
विषयत्वं मध्यमाङ्गिरा आह—

‘प्राणान्तिकं च यत् प्रोक्तं प्रायश्चित्तं मनीषिभिः।

तत्कामकारविषयं विज्ञेयं नात्र संशयः ॥

यः कोमतो महापापं नरः कुर्यात् कथंचन ।

न तस्य शुद्धिर्निर्दिष्टा भृग्वग्निपतनादृते’ ॥

इति । यत्तु सुमन्तुनोक्तम्—

‘ब्रह्महा संवत्सरं कृच्छ्रं चरेत् । अधःशायी
त्रिषवणस्नानी कर्मावेदको भैक्ष्याहारो दिव्यनदी-
पुलिन-सङ्गमा-ऽऽश्रम-गोष्ठ-पर्वत-प्रस्त्रवण-तपो-
वनविहारी स्यात् स्थान-वीरासनी । संवत्सरे पूर्णे
हिरण्यमणि-गो-धान्य-तिल-भूमि-सर्पाणि ब्राह्म-
णेभ्यो ददन् पूतो भवति’ ।

* १. I. reads मज्जां for मज्जानं and मज्जया for मज्जाभिः; while all other except A. and the text substitute मज्जां for मज्जाभिः. २. G. and I. do not insert ईदृशस्य. ३. G. and J. read कामेन for कामतः. ४. A. reads कुर्यात् विप्रः for नरः कुर्यात्. ५. Except A. and I. all others read त्रिषवणी for त्रिषवणस्नायी; while B. D. and I. कर्मवेदकः for कर्मावेदकः. ६. B. and D. read भिक्षाहारी for भैक्ष्याहारो. ७. H. reads -संगमाश्रयो गोष्ठपर्वत- for -संगमाश्रमगोष्ठ-पर्वत-. ८. G. reads ब्राह्मणो दद्यात्; while I. substitutes दद्यात् for ददन्.

इति तदपहन्तुर्मूर्खस्य धनवतो जातिमात्रव्यापादने द्रष्टव्यम् । यत् पुनर्वसिष्ठवचनम्—

‘द्वादशरात्रमभ्यक्षो द्वादशरात्रमुपवसेत्’ ।

(व. स्मृ. २३. ३८)

इति तन्मनोवसितब्रह्महृत्यस्य तदैवोपरतजिघांसस्य वेदितव्यम् । यत् पुनः षट्त्रिंशन्मत्तवचनम्—

‘षण्ढं तु ब्राह्मणं हत्वा शुद्धहत्याव्रतं चरेत् ।

चान्द्रायणं प्रकुर्वीत पराकद्वयमेव च’ ॥

इति तदप्रत्यानेयपुंस्त्वस्य* सप्रत्ययवधे† द्रष्टव्यम् । अप्रत्ययवधे तु बृहस्पतिराह—

‘अरुणायाः सरस्वत्याः सङ्गमे लोकविश्रुते ।

शुद्धचेत् त्रिषवणस्नायी त्रिरात्रोपोषितो द्विजः’ ॥

* अप्रत्यानेये पुनरानयितुमशक्यं पुंस्त्वं यस्य । षण्ढस्तावच्चतुर्दशविधः पूर्वमाचारकाण्डे विवाहप्रकरणे उक्तः । तत्र केषांचित् कालान्तरे औषधादिना पुंस्त्वं प्रत्यानेतुं शक्यं भवतीति प्रसिद्धमेवायुर्वेदविदाम् ।

† अत्र—

‘प्रत्ययोऽधीन-शपथ-ज्ञान-विश्वासहेतुषु’ ।

(नामलिङ्गानुशासने ३. ३. १४७)

इति कोशात् प्रत्ययो ज्ञानम् । तच्च—

‘जामत्संस्कारसम्भूतः प्रत्ययो विषयान्वितः’ ।

(ग. पु. १. १३६. १३)

इति गारुडात् संस्कारजन्यम् ।

१. B. and D. omit the following :—

‘यत्पुनर्वसिष्ठवचनम्’—

‘द्वादशरात्रमभ्यक्षो द्वादशरात्रमुपवसेत्’ ।

इति । तन्मनोवसितब्रह्महृत्यस्य तदैवोपरतजिघांसस्य वेदितव्यम् ; while H. substitutes वसिष्ठेनोक्तम् for the same. २. G. reads अभ्युभक्षो for अभ्यक्षो. ३. G. reads ब्रह्महत्यायाः for ब्रह्महृत्यस्य. ४. B. D. and G. read षट्त्रिंशन्मत्तवचनम् for षट्त्रिंशन्मत्तवचनम्. ५. I. reads सप्रत्ययवधे for सप्रत्ययवधे.

इति । एतानि द्वादशवार्षिकादिधनदानपर्यन्तानि ब्राह्मणस्यैव । क्षत्रियादेस्तु द्विगुणादिकम् । यदाहाङ्गिराः—

‘पर्षद् या ब्राह्मणानां तु सा राज्ञां द्विगुणा मता ।

वैश्यानां त्रिगुणा प्रोक्ता पर्षद्वच्च व्रतं स्मृतम्’ ॥

इति । प्रजापतिरपि—

‘द्विगुणं त्रिगुणं चैव चतुर्गुणमथापि च ।

क्षत्र-विद्-गृह्-जातीनां ब्राह्मणस्य वधे व्रतम्’ ॥

इति । यत्तु चतुर्विंशतिर्भूतवचनम्—

‘प्रायश्चित्तं यदाग्नातं ब्राह्मणस्य महर्षिभिः ।

पादोनं क्षत्रियः कुर्यादर्धं वैश्यः समाचरेत् ॥

गृह्ः समाचरेत् पादमशेषेऽपि पाप्मसु’ ।

इति तत् प्रातिलोम्पानुष्ठितचतुर्विधसाहसव्यतिरिक्तविषयम् । मूर्धावसिक्तादीनामपि दण्डवत् प्रायश्चित्तं समूहनीयम् । दण्डतारतम्यमाह याज्ञवल्क्यः—

‘दण्डप्रणयनं कार्यं वर्णजात्युत्तराधरैः’ ।

(या. स्मृ. २. २०६)

इति । एवं च सति मूर्धावसिक्तस्य ब्राह्मणवधे ब्राह्मणादेतिरिक्तं* क्षत्रियादूनमर्ध्यर्धद्वादशवार्षिकं भवति । अन-

* अतिरिक्तं अधिकम् । ब्राह्मणस्य द्वादशवार्षिकं विहितं, क्षत्रियस्य तद् द्विगुणं चतुर्विंशतिवार्षिकं भवति । तत्र क्षत्रियादूनं ब्राह्मणादधिकं अष्टादशवार्षिकं मूर्धावसिक्तस्य देयमित्यर्थः ।

१. J. omits यत्तु; while G. and H. omit तु. २. G. and H. read चतुर्विंशतिमते वचनम् for चतुर्विंशतिमत्तवचनम्. ३. Except A. and H. all others do not insert ब्राह्मणादेतिरिक्तं. ४. C. and F. read मध्यस्थे द्वादशवार्षिकं, E. अर्ध्यर्धद्वादशवार्षिकं, G. अर्ध्यर्धे द्वादशवार्षिकम् and J. अर्धे द्वादशवार्षिकम् all for अर्ध्यर्धद्वादशवार्षिकम्.

यैव दिशौ प्रातिलोम्योत्पन्नानामपि प्रायश्चित्तमूहनीयम् । तथो-
त्तमाश्रमिणामपि* प्रायश्चित्तत्तरतम्यमद्भिरसा दर्शितम्—

‘गृहस्थोक्तानि पापानि कुर्वन्त्याश्रमिणो यदि ।

शौचवच्छोधनं कुर्युरर्वाक् ब्रह्मनिदर्शनात्’ ।

इति । प्रक्रान्तप्रायश्चित्तस्य मध्ये विपत्तावपि पापक्षयो
भवति । तथा च हारीतः—

‘प्रायश्चित्तेऽध्यवसिते कर्त्ता यदि विपद्यते ।

पूतस्तदहरेव स्यादिह लोके परत्र च’ ॥

(हा. स्मृ. २१. ९)

इति । व्यासोऽपि—

‘धर्मार्थ† यतमानस्तु न चेत् शक्नोति मानवः ।

प्राप्तो भवति तत् पुण्यमत्र मे नास्ति संशयः’ ॥

(व्या. स्मृ. ३. ४१)

इति । वधोद्यमेषु वधप्रायश्चित्तं कर्तव्यम् । तदाह
याज्ञवल्क्यः—

‘चरेद्व्रतमहत्वाऽपि घातार्थं चेत् समागतः‡ ॥

(या. स्मृ. ३. २५२)

* उत्तमाश्रमिणः आजन्मब्रह्मचारिणः वानप्रस्था यतयश्चेत्यर्थः ।

† धर्मार्थं यतमानः पापक्षालनार्थं प्रायश्चित्तं कर्तुं प्रवृत्तः ।

‡ अत्र घातार्थं चेत् समागतः इत्यनेन हननसाधनमुद्यम्य केवलमा-
गमनमेव न विवक्षितम् । किंतु ब्राह्मणादिहनने कृतनिश्चयस्तद्व्यापाद-

१. I. substitutes दृशा for दिशा. २. C. and F. read तथा श्रमिणाम् and
I. तथोक्ताश्रमिणाम् for तथोत्तमाश्रमिणाम्. ३. B. and D. read -गतो ब्रह्म-
निघातनात्, C. and F. अर्वाक् ब्रह्मणि दर्शनात् both for अर्वाग्ब्रह्मनिदर्शनात्.
४. G. and A. read प्रक्रान्तस्य प्रायश्चित्तस्य. ५. I. reads व्यवसिते
for ऽध्यवसिते ६. I. reads मृतश्चेत् कोऽपि मानवः for न चेच्छक्नोति मानवः.

इति । यथावर्णमित्यनुवर्तते । अत एव स्मृत्यन्तरम्—

‘ अहत्वाऽपि यथावर्णं ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ’* ॥

(शा. स्मृ. १. २६)

इति ॥ ७२-७३ ॥

सवनस्थस्त्रीवधस्य महापातकत्वमभिप्रेत्य प्रायश्चित्तमाह—

सवनस्थां स्त्रियं हत्वा ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ॥ ७४ ॥

इति । आहिताग्नेर्जाया पतिव्रता सवनस्था । अत एवा-
ङ्गिराः—

‘ आहिताग्नेर्द्विजाध्यस्ये हत्वा पत्नीमनिन्दिताम् ।

ब्रह्महत्याव्रतं कुर्यादात्रेयीघ्नस्तथैव च ’ ॥

(अं. स्मृ. ३. १९)

इति ॥ ७४ ॥

नार्थं सम्यगागत्य घातसाधनप्रहारे कृते कथंचित् प्रतिघातादिप्रबन्ध-
वशादसौ न मृतस्तदा अहत्वा यथावर्णं ब्रह्महत्यादि व्रतं चरेत् इत्यर्थः ।

* ननु—ब्राह्मणादिहनने यत् प्रायश्चित्तमुक्तं तदेव तदभावेऽपि
कथमुच्यते ? । उद्यमस्य क्रियानिवृत्तेश्च समानो दण्ड इत्येतदयोग्यामि-
ति चेत् । न । हननाभावे पादोनमेव प्रायश्चित्तमिति ब्रूमः । अत एव—
‘ औपदेशिकेभ्यो न्यूनत्वात् अतिदेशिकानां पादोनान्येव ब्रह्महत्यादिव्र-
तानि द्वादशवार्षिकादीनि भवन्ति ’—इति विज्ञानेश्वरः ।

१. B. and D. omit the following :—

सवनस्थस्त्रीवधस्य महापातकत्वमभिप्रेत्य प्रायश्चित्तमाह—

सवनस्थां स्त्रियं हत्वा ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ॥ ७४ ॥

इति ।

२. I. reads द्विजातस्य for द्विजाध्यस्य and B. C. D. and F. substitute
तथा for हत्वा; while B. and D. exhibit आहिताग्नेर्जाया पतिव्रता अत एव अ-
ङ्गिराः after the quoted verse and then read ब्रह्महत्यायाः प्रायश्चित्तं &c., and
then again सवनस्थवधस्य &c.

[*विन्ध्यादुत्तरतो यस्य निवासः परिकीर्तितः ।

पराशरमतं तस्य सेतुबन्धस्य दर्शनम् ॥

अवध्यनिरूपणेऽतिपातः शास्त्रार्थः स्यादित्यत आह । विन्ध्या-
दुत्तरत इति ।

‘यद्युत्तरे वसेत् पार्श्वे विन्ध्यस्य पुरुषोत्तम ।

दक्षिणे वसतश्चेदं न भवेदिति तच्छृणु’ ॥

इति भविष्यपुराणात् दक्षिणदेशस्थितस्य काशीयात्रेति ज्ञेयम् ।
अकामकृते इदं प्रायश्चित्तम् । तत्रैव द्वादशाब्दिकस्योक्तत्वात् । प्र-
तियोजनं प्राजापत्यसम्भवेनास्य तत्समत्वाच्च । कामकृते तु मरणा-
न्तिकमेव ॥ ७६ ॥]

ब्रह्महत्यायाः प्रायश्चित्तमभिधाय मद्यपानस्य प्रायश्चित्तमाह—

मद्यपश्च द्विजः कुर्यान्नदीं गत्वा समुद्रगाम् ।

चान्द्रायणे ततश्चीर्णे कुर्याद्वाह्यणभोजनम् ॥ ७५ ॥

अनडुत्सहितां गां च दद्याद्विप्रेषु दक्षिणाम् ।

इति । पनसादिजन्यं मदकारणं ब्रवब्रव्यं मद्यम् । तदाह
पुलस्त्यः—

‘पानसं द्रौक्षमाधूकं खार्जूरं तालमैक्षवम् ।

मधूत्थं सैरिमारिष्टं मैरेयं नारिकेलजम् ॥

* दृश्यतेऽयं श्लोको एकस्मिन् (L.) पुस्तके नान्यत्र । माधवा-
चार्यैर्न व्याख्यातः । अत एव प्रक्षिप्तोऽयमिति प्रतिभाति । तथापि पूर्वा-
परसम्बन्धमवलोक्यानावश्यकत्वप्रतीतिरस्माभिः धरणीधरव्याख्यासहितः
संगृहीतः ।

१. L. reads तपः for तत्. २. B. and D. read विप्राय for विप्रेषु.
३. Except B. D. G. and I. all others read सौद्र-माधूकं for द्राक्ष-माधूकं.
४. I. reads सौरमारिष्टं, B. and D. सैरमादिष्टं, A. सौरमारिष्टं and H. सैरि-
मारिष्टं all for सैरमारिष्टं.

समानानि विजानीयान्मद्यान्येकादशैव तु'* ।

(पु. स्मृ. १. १२-१३)

इति । एकादशानामन्यतमस्य मद्यस्य पाने महानदी-
तीरे चान्द्रायणं चरित्वा ब्राह्मणभोजनं कृत्वा दक्षिणां दद्यात् ।
तदेतत् कामकारविषयम् । अकामकारे तु बृहस्पतिराह—

‘पीत्वा प्रमादतो मद्यमतिकृच्छ्रं चरेद् द्विजः ।

कारयेत्तस्य संस्कारं शक्त्या विप्रांस्तु भोजयेत् ॥

(बृ. स्मृ. ४. २३)

इति । तदेतन्मद्यपानप्रायश्चित्तं ब्राह्मणस्यैव । न क्षत्रिय-
वैश्ययोः । मद्यपानस्य ब्राह्मणम्प्रत्येव निषेधात् ।

‘यक्ष-रक्षःपिशाचात्रं मद्य-मांस-सुरासवम् ।

तद् ब्राह्मणेन नात्तव्यं देवानामश्रता हविः’ ॥

इति स्मरणात् ।

* माधूकं ‘मोहवा-मोहडा’ इति भाषायां प्रसिद्धस्य वृक्षस्य पुष्पेभ्यो
निर्मितम् । सैरो वनस्पतिविशेषः (?) । अरिष्टोनिम्बः तद्वद्वम् । मिरायां
देशविशेषे ओषधिविशेषे वा भवं मैरेयम् । एवमेकादश मद्यानि । केचित्तु—

‘माध्वीकं टाङ्कमाध्वीकं मैरेयं नारिकेलजम्’ ।

इति पठन्ति । तद् एकादशसंख्यापूर्यभावात् चिन्त्यम् ।

१. C. and F. omit the following :—

तदेतत् कामकारविषयम् । अकामकारे तु बृहस्पतिराह—

‘पीत्वा प्रमादतो मद्यमतिकृच्छ्रं चरेद् द्विजः ।

कारयेत्तस्य संस्कारं शक्त्या विप्रांस्तु भोजयेत् ॥

इति ।

२. B. and D. substitute च for तु. ३. Except A. and I. all others
read ब्राह्मणेन न पातव्यं for तद् ब्राह्मणेन नात्तव्यं.

बृहद्विष्णुरेपि—

‘ माधूकमैक्षवं सैरं तालं खार्जूर-पानसम् ।

मधूत्थं चैव माध्वीकं मैरेयं नारिकेलजम् ॥

अभेध्यानि दशैतानि मद्यानि ब्राह्मणस्य तु’ ।

इति । राजन्य-वैश्ययोस्तु मद्यपानमनुजानाति बृहद्या-
ज्ञवल्क्यः—

‘ कामादपि च राजन्यो वैश्यो वापि कथंचन ।

मद्यमेव सुरां पीत्वा न दोषं प्रतिपद्यते’ ॥

इति । व्यासोऽपि—

‘ उभौ मध्वासर्वक्षीबौ उभौ चन्दनचर्चितौ ।

एकपर्यङ्कशयितौ दृष्टौ मे केशवाजुनौ’* ॥

(म. भा. उ. ५८. ५)

* धृतराष्ट्रसन्देशं पाण्डवेभ्यो त्रिवेदा प्रत्यागतस्य संजयस्य धृतराष्ट्रम्प-
त्युक्तिरियम् । शिष्टाचारप्रदर्शनार्थमिदं वाक्यम् । विज्ञानेश्वरस्तु—‘एक-
पर्यङ्क-रयितौ’—इति पठित्वा क्षत्रिय-वैश्ययोर्माध्वीपानानुज्ञानपरमिदमिति
मन्यते ।

१. B. and D. omit अवि. २. Except A. G. and H. all others sub-
stitute सैरं for सैरं; while I. तालं खार्जूर- for तालं खार्जूर-. ३. I. reads मधूत्थं
for मधूत्थं, but it seems to be a mistake. ४. I. substitutes निद्यानि
for मद्यानि. ५. C. and F. read क्रमादपि for कानादपि. ६. G reads
मद्यमेव सुरां C. and F. मद्यमेव सुरां for मद्यमेव सुरां. ७. B. and D. omit
व्यासोऽपि. ८. This verse appears in Mahābhārata, except the text of
the same and A. and G. all others read मध्वासवं पीत्वा for मध्वासवक्षी-
बौ; while the text reads चन्दनरूषितौ for चन्दनचर्चितौ and reads the
second line as :—

सन्विणौ वरवल्नौ तौ दिव्याभरणभूषितौ ॥

इति । * उपनयनात् पूर्वं मद्यपाने तत्प्रायश्चित्तं पित्रादिभिः
कर्तव्यम् । तदाह जातूकर्ण्यः—

‘अनुपेतस्तु यो बालो मद्यं मोहात् पिबेद्यदि ।

तस्य कृच्छ्रत्रयं कुर्यात् माता भ्राता तथा पिता’ ॥

इति ॥ ७५ ॥

मद्यपानस्य प्रायश्चित्तमुक्त्वा सुरापानस्य प्रायश्चित्तमाह—

सुरापानं सकृत् कृत्वा अग्निवर्णीं सुरां पिबेत् ॥ ७६ ॥

स पात्रयेदथात्मानमिहलोके परत्र च ।

इति । पिष्टादिजन्यो द्रवद्रव्यविशेषः सुरा । तथा च
मनुः—

‘गौडी पैष्टी च माध्वी च विज्ञेया त्रिविधा सुरा ।

यथैवैका तथा सर्वा न पातव्या द्विजोत्तमैः’ ॥

(म. स्मृ. ११. १४)

इति । तत्र पैष्ट्यां सुराशब्दो मुख्यः । गौडी-माध्योगीणः ।
पुलस्त्येनैकादशसु मद्येषु गौडी-माध्यावनुकम्प्य—

* ब्राह्मणस्यैवेदम् । नान्येषां वर्णानाम् ।

१. C. F. E. H. and I. do not insert तत्. २. These two lines are omitted by M. ३. I. reads पातयेत् for पात्रयेत्; while K. and L. read तदा- for अथा-. ४. B. and D. read this line as follows:—

‘तथैवैका न पातव्या सुरा सर्वा द्विजोत्तमैः’ ॥

and I. reads:—

‘यथैवैका न पातव्या तथा सर्वा द्विजोत्तमैः’ ॥

and except A. and the text all others read—

यथैवैका तथैवान्या for यथैवैका तथा सर्वा.

५. I. reads एकादशमद्येषु for एकादशसु मद्येषु.

‘सुरायाः सकृत्पाने गौडी-माध्योरमुख्यसेुरयोरस-
कृत्पाने चाग्निसमानवर्णोत्पत्तिपर्यन्तं सन्तसाम-
त्युष्णां सुरां पीत्वा ब्राह्मणो ध्रियेत’ ।

(पु. स्मृ. १. १४)

इत्यभिधानात् । तथा च बृहस्पतिः—

‘सुरापाने कामकृते ज्वलन्तीं चैव तां मुखे ।

क्षिपेत्तया विनिर्दग्धो मृतः शुद्धिमवाप्नुवात्’ ॥

(बृ. स्मृ. ४. २५)

इति । गौडी-माध्योरभ्यासेन मत्स्या अमत्स्या वा पाने तथा
मरणं व्याघ्र आह—

‘मत्स्या मद्यममत्स्या वा पुनः पीत्वा* द्विजोत्तमः ।

ततोऽग्निवर्णां तां पीत्वा मृतः शुद्ध्येत् स किल्बिषात्’ ॥

इति । कामकृते सकृत् पैष्टीपाने मूलवचनोक्तं मरणं द्र-
ष्टव्यम् । अकामकृते तु याज्ञवल्क्य आह—

‘बालवासा जटी वाग्नि ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ।

पिण्याकं वा कणान् वाग्नि भक्षयेच्चिसमा निशि’ ॥

(या. स्मृ. ३. २५४.)

इति । एतच्च वर्षत्रयपिण्याकादिभक्षणं छर्दनविषयम् ।

* पुनः पीत्वा अभ्यासेन प्राशनं कृतेत्यर्थः । द्विजेषु ब्राह्मण-क्षत्रिय-
वैश्येषु उत्तमः श्रेष्ठः ब्राह्मण इत्यर्थः ।

१. I. and J. omit -सुरयो-. २. Except A. and I. all do not insert
इत्यभिधानात्. ३. B. D. E. and I. read अभ्यासे तस्य मरणं and C.
F. G. and J. अभ्यासेन तथा मरणं both for अभ्यासेन मत्स्या अमत्स्या वा पाने
तथा मरणं. ४. B. and D. read भक्षयेच्चन्वहं निशि, C. and F. भक्षयेत्तु
समा निशि and E. G. H. J. भक्षयेत्तु सकृन्निशि all for भक्षयेच्चिसमा निशि.

इति । तथा च वर्षत्रयव्रतं प्रकृत्य व्यास आह—

‘एतदेव व्रतं कुर्यात् मद्यपः छर्दने कृते ।

पञ्चगव्यं च तस्योक्तं प्रत्यहं कायशोधनम्’ ॥

(व्या. स्मृ. २. ५१)

इति । यत्तु मनुनोक्तम्—

‘ कणान् वा भक्षयेदब्दं पिण्याकं वा सकृन्निशि ।

सुरापानापनुत्त्यर्थं वालवासा जटी ध्वजी* ’ ॥

(म. स्मृ. ११. १२)

इति तत्तालुमात्रसंयोगे द्रष्टव्यम् । यदपि देवेनोक्तम्—

‘ सुरापाने ब्राह्मणो रूप्य-ताम्र-सीसानामन्यतम-

मग्निकल्पं पीत्वा शरीरपरित्यागान् पूतो भवति’ ।

इति यदपि मनुनोक्तम्—

* कणान् तण्डुलकणान् । पिण्याकं तिलकल्कम् । वालवासा गोलो-
माजालोमादिकृतं वासः । केचित् ‘चीरवासा’ इत्यपि पठन्ति । तत्र चीरं
वस्त्रखण्डम् । ध्वजी सुराभाण्डध्वजं पुरस्कृत्य गच्छेत् तिष्ठेत् वा इत्यर्थः ।
मेधातिथिस्तिदं वचनं—‘ प्राणायामे औषधार्थं ’ सेवने शुद्धिकथनार्थमि-
त्याह । सर्वज्ञनारायणः—‘एतच्च कामत उपलभ्यमानमधु-सुरासंसृष्ट-
जलपाने’ इत्याह । कुल्लुकभट्टः—‘इदमबुद्धिपूर्वकप्रमुख्यसुरापाने’—इति ।
राघवानन्दः—‘अकामतः पैट्टीपाने कामतश्च गौडी-माध्योः पाने’—इति ।
नन्दनस्त—‘अकामतः पाने’ इदं प्रायश्चित्तमित्याह ।

१. G. reads मद्यपस्य छर्दने for मद्यपः छर्दने. २. We follow here A.
and L.; while all others and the text read सुरापानाद्यनुत्त्यर्थं for सुरापाना-
पनुत्त्यर्थं. ३. B. and D. omit the following:—

‘सुरापाने ब्राह्मणो रूप्य-ताम्र-सीसानामन्यतम-

मग्निकल्पं पीत्वा शरीरपरित्यागान् पूतो भवति’ ।

इति । यदपि मनुनोक्तम्—

४. G. reads यद्यपि for यदपि.

‘गोमूत्रमग्निवर्णं वा पिबेदुदकमेव वा ।

पयो^{*} घृतं वाऽऽमरणात् गोशकृद्रसमेव च^{*} ॥

(म. स्मृ. ११.११)

इति तदुभयं मूलवचनेन समानविषयम् । वेदविदम्प्रत्य-
ङ्गिरा आह—

‘बृहस्पतिसर्वेनेष्टा सुरापो ब्राह्मणः पुनः ।

समत्वं[†] ब्राह्मणैर्गच्छेदित्येषा वैदिकी श्रुतिः’ ॥

इति । सकृद्गौणसुरापाने अङ्गिरा आह—

‘भूमिप्रदानं यः कुर्यात् सुरां पीत्वा द्विजोत्तमः ।

पुनर्न च पिबेज्जातु संस्कृतः स विशुद्ध्यति’ ॥

इति । यत्तु सुमन्तुनोक्तम्—

‘ब्राह्मणस्य सुरापस्य षण्मासाननुद्धृतसमुद्रोदक-

स्नानम् । सावित्र्यष्टसहस्रं जुहुयात् प्रत्यहम्[‡] ।

त्रिरात्रमुपवासः । तप्तकृच्छ्रेण पूतो भवति ।

अश्वमेधावभृतस्नानेन च^{*} ।

^{*} अत्र आमरणात् इत्युक्तेः अग्निवर्णमिति विशेषणं गोमूत्र-उदक-
पयो-घृत-गोशकृद्रसानां पञ्चानां प्रत्येकं सम्बध्यते ।

[†] बृहस्पतिसर्वो नाम यज्ञः । स च ब्राह्मणैरेव कर्तृत्वेन विहितः । ‘ब्रा-
ह्मणैस्तमत्वं गच्छेत्’—इत्यनेन जातिमात्रब्राह्मणो भवेदित्युक्तम् । न
श्रोत्रियाद्युत्तमत्वं उपलभेदीत्यर्थः ।

[‡] नात्र हवनीयद्रव्यमुक्तं तथापि—‘द्रव्यानुकौ घृतम्’—इति नियमात्
घृतेनाष्टसहस्रं जुहुयादित्यर्थः । तप्तकृच्छ्रः पूर्वमुक्तः ।

१. G. and the text read वा for च. २. C. F. E. H. and I. read स्मृतिः
for श्रुतिः. ३. B. and D. read गौडसुरापाने for गौणसुरापाने. ४. I.
substitutes वा for यः. ५. B. D. and H. substitute वा for च, but G.
and J. insert neither च nor वा.

इति तेत् पूर्वोक्तबृहस्पतिसवविषय एव द्रष्टव्यम् । सम्प-
त्यभावे वा द्रष्टव्यम् । यत् पुनर्बृहस्पतिनोक्तम्—

‘गौडीं माध्वीं सुरां पैष्टीं पीत्वा विप्रःसमाचरेत् ।

तप्तकृच्छ्रं पराकं च चान्द्रायणमनुक्रमात्’* ॥

(बृ. स्मृ. ४. ६१)

इति तदनन्यौषधसाध्यव्याध्युपशमार्थपाने वेदितव्यम् ।
प्रायश्चित्तस्याल्पत्वात् । अत एव हेतोः सङ्कल्पमात्रविषयत्वे
वा योजनीयम् ॥ ७६ ॥

अथ सुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तमाह—

अपहत्य सुवर्णं तु ब्राह्मणस्य ततः स्वयम् ॥ ७७ ॥

गच्छेन्मुसलमादाय राजाभ्याशं वधाय तु ।

हंतः शुद्धिमवाप्नोति राज्ञाऽसौ मुक्त एव च ॥ ७८ ॥

कामतस्तु कृतं यत् स्यान्नान्यथा वधमर्हति ।

इति । अत्र सुवर्णशब्दः परिमाणविशेषोपेतहेमवचनः ।
स च परिमाणविशेषो याज्ञवल्क्येन दर्शितः—

* गौडीपाने तप्तकृच्छ्रं माध्वीपाने पराकं पैष्टीपाने चान्द्रायणमिति
क्रमः ।

१. G. omits तत् ; while B. and D. तदुक्तं बृहस्पतिसवनेन द्रष्टव्यसंपत्त्यभावे
for तत्पूर्वोक्तबृहस्पतिसवविषय एव द्रष्टव्यम् । संपत्त्यभावे वा. २. G. and J.
omit द्रष्टव्यं and read द्रव्यसंपत्त्यभावे द्रष्टव्यम्. ३. Except A. H. and I.
all others omit वा. ४. B. C. D. E. F. G. J. K. and L. read राजानं
स्ववधाय, H. and I. राजानं स वधाय for राजाभ्याशं वधाय. ५. Except A.
K. and L. all others read ततः for हतः. ६. M. reads कामकारकृतं for
कामतस्मृकृत.

‘जालसूर्यमरीचिस्थं त्रसरेणुरजः स्मृतम् ।

तेऽष्टौ लिक्षा तु, तांस्तिक्ष्णो राजसर्षप उच्यते ॥

गौरस्तु ते त्रयः, षट् ते यवो मध्यस्तु, ते त्रयः।

कृष्णलः, पञ्च ते माषः, ते सुवर्णस्तु षोडश’ ॥

(या. स्मृ. १. ३६२-३६३)

इति । उक्तपरिमाणविशिष्टं ब्राह्मणसुवर्णं योऽपहरति स स्वविशुद्धये स्वयमेव राजकर्तृकं मरणं सम्पादयितुं प्रहार-साधनं मुसलमादाय राजसमीपं गच्छेत् । गत्वा चेदृशं मां प्रहरेति निवेदयेत् । ततो राजकर्तृकात् मुसलसाधनादधादयं विशुद्ध्यतीति । अथ मुसलप्रहारेण न मृतस्तदा राज्ञा मुक्तः शुद्धिं प्राप्नोत्येव । तथा च संवर्तः—

‘ततो मुसलमादाय सकृद्भन्यात्तु तं स्वयम् ॥

यदि जीवति स स्तेनस्ततस्तेयाद्विमुच्यते’ ।

(सं. स्मृ. १२०-१२१)

इति । अथवा ‘मुक्त एव च’—इति पक्षान्तरमेवं व्याख्येयम् । यत्र स्तेनेन ये पोष्यास्तदीयपुत्र-मित्र-कलत्रादयो बहवः सन्ति तत्र स्तेने मृते बहवो^{१०} विनश्यन्तीति मत्वा कृपालुना राज्ञा

१. E. I. and the text read त्रसरेणुरजः for त्रसरेणुरजः. २. C. and F. read लिख्या for लिक्षा and J. तुलास्तिक्ष्णो for तु तास्तिक्ष्णो; while H. substitutes लिक्षाः for लिक्षा. ३. B. and D. read सुवर्णैः, and G. H. सुवर्णाः both for सुवर्णः. ४. Except A. and I. all others read हरति for अपहरति; while J. reads स्वविशुद्धये स्वयमेव राजकर्तृकं प्रहारेण सम्पादयितुं, G. reads the same, but differs in विशुद्ध्ये for विशुद्धिः; while I. omits विशुद्धिम्. ५. G. omits न; while J. substitutes मुक्तः for मृतः. ६. G. substitutes अथ for तथा. ७. The text substitutes स्तेनं for सकृत्. ८. G. and I. read एवं for एव. ९. B. D. G. and J. substitute अथ for यच्च; while B. and D. substitute स्तेनेन for स्तेनेन. १०. G. adds अपि after बहवः and except. A. G. and I. others read विनश्यन्ति; while G. नश्यन्ति for विनश्यन्ति.

धनदण्डादिपुरःसरं स्तेनोऽग्रहतो मुच्येत तदापि विगुह्यत्ये-
वेति । ननु—एवं सति—

‘अघ्नन्नेनस्त्री राजा’

(गौ. स्मृ. १२. ४५)

इति गौतमवचनात् राजा प्रत्यवायी स्यात् । न । तस्य
पोष्यवर्गादिकृपानिभिस्तत्वेन स्तेनव्यतिरिक्तविषयेऽप्युपपत्तेः ।
ननु—ब्राह्मणवधस्यातिगर्हितत्वात् ‘मुक्त एव’—इत्ययं पक्षस्त-
द्विषयत्वेन कुतो न व्याख्यायते ? मनुवचनविरोधादिति ब्रूमः ।
तथा च मनुः—

‘मुवर्णस्तेयकृद्विप्रो राजानमभिगम्य तु ।

स्वकर्म ख्यापयन् ब्रूयान्मां भवाननुशास्त्विति ॥

गृहीत्वा मुसलं राजा सकृद्धन्यात्तु तं स्वयम् ।

वधेन शुद्ध्यति स्तेनो ब्राह्मणस्तपसैव वा’ ॥

(म. स्मृ. ११. ९९-१००)

इति । अत्र वधपक्षो नामधारकमात्रविप्रविषयः । तपःप-
क्षस्तु सवनस्थत्वादिगुणोपेतब्राह्मणविषयः । न च—तादृशस्य
स्तेयमसम्भावितं—इति शङ्कनीयम् । कदाचित् कचिच्चित्तगत-
तामसवृत्त्या लोभातिशयोदये सति तत्सम्भवात् । एवं च सति
‘मुक्त एव’—इति पक्ष एतद्विषयत्वेनापि योजयितुं शक्यते ।
यच्चौर्यं कामकृतं स्यात्तत्रायमुक्तो वधो द्रष्टव्यः । अन्यथा

१. B. and D. read धनदण्डाग्रहतो for धनदण्डादिपुरःसरं स्तेनोऽग्रहतो. २. We follow here only A.; while all others read कृपानिभिस्तत्वेन स्तेनव्यतिरिक्त—for कृपानिभिस्तत्वेन स्तेनव्यतिरिक्त—. ३. I. substitutes कुर्यात् हतं for सकृद्धन्यात्तु तं. ४. B. D. E. G. H. and J. substitute च and the text तु for वा. ५. G. omits -मात्र- and B. C. D. and F. -विप्र-.

प्रामादादिकचौर्ये वधं नार्हति । न च—लोभैकमूलस्य चौर्यस्य प्रामादिकत्वमसम्भावितं—इति शङ्कनीयम् । यदा वस्त्रप्रान्त-
ग्रथितं सुवर्णं सुवर्णत्वेनाज्ञात्वा ऽपहरति अपहृत्य चान्यस्मै
ददाति नाशयति वा न पुनः स्वामिने प्रत्यर्पयति तदा सम्भ-
वत्येवाकामतो ऽप्यपहारः । तादृशे ऽपहारे सवनस्थब्राह्मणवत्त-
पसा शुद्धिर्द्रष्टव्या । तपसो विशेषस्तु मनुना दर्शितः—

‘तपसाऽपनुनुत्सुस्तु सुवर्णस्तेयजं मलम् ।

वालेवासा द्विजो ऽरण्ये चरेद्ब्रह्महणो व्रतम्* ॥

(म. स्मृ. ११. १०१)

इति ! सुवर्णात् न्यूनपरिमाणेषु हेमसु व्रतभेदाः षट्त्रिं-
शन्मते दर्शिताः—

‘बालाग्रमात्रेऽपहृते प्राणायामं समाचरेत् ।

लिक्षामात्रेऽपि च तथा प्राणायामत्रयं बुधः ॥

राजसर्षपमात्रे च प्राणायामचतुष्टयम् ।

गायत्र्यष्टसहस्रं च जपेत् पापविशुद्धये ॥

गौरसर्षपमात्रे तु सावित्रीं वै दिनं जपेत् ।

यवमात्रसुवर्णस्य प्रायश्चित्तं दिनद्वयम् ॥

सुवर्णकुण्डलं ह्येकमपहृत्य द्विजोत्तमः ।

कुर्यात् सान्तपनं कृच्छ्रं तत्पापस्यापनुत्तये ॥

* ब्रह्महणः यद्विहितं द्वादशवार्षिकं प्रायश्चित्तं तदित्यर्थः ।

१. B. and D. read लौभकवचनस्य for लोभैकमूलस्य. २. B. and D. read विशेषः for तपसो विशेषः. ३. The text reads चौरवासा for वालेवासा; while I. reads ब्रह्मवधव्रतम् for ब्रह्महणो व्रतम्. ४. G. and H. read द्रष्टव्याः for दर्शिताः. ५. G. reads दिनत्रयम् for दिनद्वयम्.

अपहृत्य सुवर्णस्य माषमात्रं द्विजाधमः ।
 गोमूत्रयावकाहारस्त्रिभिर्मासैर्विशुद्ध्यति ॥
 सुवर्णस्यापहरणे वत्सरं यावकं पिबेत् ।
 ऊर्ध्वं प्राणान्तिकं ज्ञेयमथ वा ब्रह्महव्रतम् ॥

इति । वत्सरं यावकाशनं किञ्चिन्न्यूनसुवर्णापहारविषयम् ।
 सुवर्णापहारे द्वादशवार्षिकविधानात् । यत्ने चतुर्विंशतिमते
 अभिहितम् —

‘आत्मतुल्यं सुवर्णं वा दद्यादिद्वयाथ वा क्रतुम् ।
 षडब्दं वा चरेत् कृच्छ्रं जपयज्ञपरायणः ॥
 तीर्थानि भ्रमते विद्वान् ततस्तेयात्प्रमुच्यते’ ।

इति तत्रात्मतुल्यसुवर्णदानमत्यन्तधनिकविषयम् । क्रतु-
 धनिकश्रोत्रियविषयः । षड्वार्षिकं तु तीर्थयात्रासहितं निर्ध-
 नश्रोत्रियविषयम् । स्तेयप्रायश्चित्तं सर्वत्र अपहृतं धनं स्वामिने
 दत्तैव कार्यम् ।

‘स्तेये ब्रह्मस्वभूतस्य सुवर्णादिः कृते पुनः ।
 स्वामिनेऽपहृतं देयं हर्ता त्वेकादशाधिकम् ॥

इति स्मरणात् । यदा त्वशक्त्या राजा हन्तुमप्रवृत्तः तदा
 वसिष्ठोक्तं द्रष्टव्यम्—

१. I. reads द्विजोत्तमः for द्विजाधमः. २. C. F. E. G. J. and J. read यावकी भवेत्; while H. यावकी भवेत् for यावकं पिबेत्. ३. H. does not insert तु. ४. E. H. and I. read तीर्थानि भ्रमते for तीर्थानि भ्रमते. ५. I. reads तस्मात् for ततः. ६. G. adds तत्सुवर्ण- before स्तेय- and तु after प्रा-
 यश्चित्तः. ७. E. and H. read स्तेयब्रह्मस्व- for स्तेये ब्रह्मस्व-. ८. Except A. B. D. and G. all others read हर्ता for हर्ता; while G. reads हर्ता B. and D. हर्ता for the same.

‘स्तेनः प्रकीर्णकेशो राजानमभियाचेत् ।

ततस्तस्मै राजा औदुम्बरं शस्त्रं दद्यात् ।

तेनात्मानं प्रमापयेत् । मरणात्पूतो भवति’ ।

(व. स्मृ. २०. ३१)

इति । औदुम्बरं ताम्रमयम् । यदा सुवर्णमपहृत्य तद्भुक्त्वा
तदानीमेवानुतापेन प्रत्यर्पयेत् तदाऽऽपस्तम्बोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘चतुर्थकालमिताशनेन त्रिवर्षमवस्थानम्’ ।

(आ. ध. सू. १. ९. २५. १३. आं. पु.)

इति । मानसापहारे तु सुमन्तुराह—

‘सुवर्णस्तेयी द्वादशरात्रं वायुभक्षः पूतो भवति’ ।

(व. स्मृ. २०. ४१)

इति । गुरु-श्रोत्रिय-यागस्थत्वादिबहुगुणोपेतब्राह्मणद्रव्यस्य
भूयसोऽसकृदपहारे वसिष्ठोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘निष्कालको घृताभ्यक्तो गोमयामिना पादप्रभृति
आत्मानं प्रमापयेत् । मरणात् पूतो भवतीति विज्ञायते’ ।

(व. स्मृ. २०. ४२)

१. The text reads ब्राह्मणसुवर्णहरणे प्रकीर्य केशान् राजानमभिधावेत् स्तेनोऽस्मि भो शास्तु मां भवानिति । तस्मै राजा .....इति विज्ञायते । २. B. and D. do not insert गुरु-श्रोत्रिय-. ३. I. reads भूयसो for भूयसो; while B. and D. read सकृत् for ऽसकृत्. ४. The text adds वा after निष्कालको and reads घृताक्तो गोमयामिना पादप्रभृति आत्मानमभिहायेत् for घृताभ्यक्तो गोमयामिना पादप्रभृति आत्मानं प्रमापयेत्; while I. does not insert मरणात्.

इति । इत्थं सुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तमभिहितम् । गुरुतल्पग-
प्रायश्चित्तं दशमाध्याये—

‘मातरं यदि गच्छेत्तु भगिनीं’

(प. स्मृ. १०. ८)

इत्यत्र प्रपञ्चितम् ॥

अथ पतितसंसर्गप्रायश्चित्तम् ।

यस्तु पतितैर्ब्रह्महादिभिः सह संवत्सरं संसर्गं कृत्वा स्वय-
मपि पतितस्तस्य प्रायश्चित्तं मनुराह—

‘यो येन पतितेनैषां संसर्गं याति मानवः ।

स तस्यैव व्रतं कुर्यात् संसर्गस्य त्रिगुद्धये’ ॥

(म. स्मृ. ११. १८१)

इति । आचार्यस्तु कलियुगे संसर्गदोषाभावमभिप्रेत्य सं-
सर्गप्रायश्चित्तं नाभ्यधात् । अत एव स्मृत्यन्तरे कलौ
वर्ज्यानामनुक्रमणे—

संसर्गदोषः पापेषु ’ ।

(स. स्मृ. १. ५३)

इत्युक्तम् ॥ ७७ ॥ ७८ ॥

संसर्गदोषस्य पातित्यापादकत्वाभावेऽपि पापमात्रापादक-
त्वमस्तीत्याह—

आसनात् शयनाद्यानात् सम्भाषात् सहभोजनात् ॥ ७९ ॥

सङ्क्रामन्ति हि पापानि तैलबिन्दुरिवाम्भसि ।

१. The text reads तत्संसर्गविगुद्धये for संसर्गस्य विगुद्धये. २. We are unable to find out the proper name. C. E. F. H. and I. read स्मृत्यर्थ-
सारे. G. स्मृतिसागरे, both for स्मृत्यन्तरे.

इति । *यथा तैलबिन्दुरम्भसि प्रक्षिप्तः सर्वत्र व्याप्नोति
तथा पतितसंसर्गकृतं पापं संसर्गिणं पुरुषं व्याप्नोति ॥७९॥

संसर्गदोषव्याजेन पूर्वमनुक्तप्रायश्चित्तानां सर्वेषां साधारणानि प्रायश्चित्तान्याह—

चान्द्रायणं यावकं च तुलापुरुष एव च ॥ ८० ॥

गवां चैवानुगमनं सर्वपापप्रणाशनम् ।

इति । तुलापुरुषः कृच्छ्रविशेषः । तत्स्वरूपमुपरिष्ठाद्वक्ष्यामः । यत्र यत्र च प्रतिपदोक्तं प्रायश्चित्तं नोपलभ्यते तत्र सर्वत्र पापगौरव-लाघवानुसारेण चान्द्रायणादीन्यावृत्तान्येनावृत्तानि वा ऽनुष्ठेयानि । ततः सर्वाणि पापानि नश्यन्तीति सिद्धम् ॥ ८० ॥

इत्थं प्रायश्चित्तकाण्डे नवभिरध्यायैः प्रकीर्णकादीनां महापातकान्तानां पापानां यानि प्रायश्चित्तान्याचार्येणाभिहितानि तानि व्याचक्षाणैरस्माभिस्तत्प्रसङ्गापतितानि स्मृत्यन्तराण्युदाहृत्य व्यवस्थापितानि ।

अनुदाहृतस्मृतिवचनव्यवस्था ।

*सहशब्दः प्रत्येकमभिसम्बद्ध्यते । सम्भाषशब्दस्त्वत्राजन्तः ।

१. K. and L. read यावकश्च for यावकं च. २. G. and I. omit च; while C. and F. do not repeat यत्र. ३. I. does not insert अनावृत्तानि and G. and I. substitute च for वा; while B. and D. omit आवृत्तानि. ४. J. substitutes अनुयोज्यानि for अनुष्ठेयानि. ५. G. and J. substitute पूर्वाणि for सर्वाणि; while B. and D. न सन्ति for नश्यन्ति. ६. G. reads तत्प्रसंगात्पतितानि, I. तत्प्रसंगात्पठितानि for तत्प्रसङ्गापतितानि; while I. only adds अपि after स्मृत्यन्तराणि.

अथ यानि पूर्वमनुदाहृतानि तान्युदाहृत्य व्यवस्थापयामः ।

तत्रातिपातकस्वरूपम् ।

तत्र विष्णुप्रोक्तां पापानुक्रमणिकामाश्रित्य तदानुपूर्व्यात् प्रा-
यश्चित्तवचनान्युदाह्रियन्ते । तत्र विष्णुरादावतिपातकमनुक्रम्य
तत्स्वरूपमेवं निर्दिदेश—

‘मातृगमनं दुहितृगमनं स्नुषागमनमित्यतिपातकानि’ ।

(वि. स्मृ. ३४. १)

इति । तेषां त्रयाणां दशमाध्याये —

‘मातरं यदि गच्छेत्तु’

(प. स्मृ. १०. ८)

इत्यस्मिन् प्रकरणे प्रायश्चित्तानि निर्णीतानि ।

महापातकस्वरूपम् ।

अतिपातकानन्तरं महापातकमनुक्रम्य तत्स्वरूपनिर्देश
एवं कृतः—

‘ब्रह्महत्या सुरापानं ब्राह्मणसुवर्णहरणं गुरुदार-
गमनमिति महापातकानि । (१) तत्संयोगश्च’ ।

(वि. स्मृ. ३५. १-२)

इति । तत्र गुरुदारगमनव्यतिरिक्तानां चतुर्णां द्वादशाध्याये-
‘चतुर्विधे’

(प. स्मृ. १२. ६४)

१. C. and F. omit the following :—

उदाहृत्य व्यवस्थापयामः । तत्र विष्णुप्रोक्तां पापानुक्रम-
णिकामाश्रित्य तदानुपूर्व्यात् प्रायश्चित्तवचनान्युदाह्रियन्ते ।

तत्र विष्णुरादावतिपातकमनुक्रम्य तत्स्वरूपमेवं निर्दिदेश ।

२. G. reads विनिर्दिशति and I. विनिर्दिदेश both for निर्दिदेश. ३. J. does
not insert दुहितृगमनं. ४. Except A. and I. all others omit -गमन- after
गुरुदार-

इत्यादिना—

‘सर्वपापप्रणाशनम्’

(प. स्मृ. १२. ८१)

इत्यन्तेन ग्रन्थेन प्रायश्चित्तान्युक्तानि । गुरुदारगमनस्य
तु दशमाध्याये—

‘पितृदारान् समारुह्य’

(प. स्मृ. १०. ११)

इत्यत्र प्रायश्चित्तमभिहितम् ।

अनुपातकस्वरूपम् ।

महापातकानन्तरमनुपातक्रमनुक्रमस्य तत्स्वरूपमेवं नि-
र्दिष्टम्—

‘यागस्थस्य क्षत्रियस्य वैधः वैश्यस्य रजस्व-
लायाश्चान्तर्वत्न्याश्चात्रिगोत्रायाः अविज्ञातस्य
गर्भस्य शरणागतस्य च घातनं ब्रह्महत्यासमा-
नीति । (१) कूटसाक्ष्यं सुहृद्वध इत्येतौ सुरापान-
समौ । (२) ब्राह्मणभूम्यपहरणं सुवर्णस्तेयस-
मम् (३) पितृव्य-मातामह-मातुल-श्वशुर-नृप-
पत्न्यभिगमनं गुरुदाराभिगमनसदृशम् । (४)
पितृ-मातृ-स्वसृगमनं च (५) श्रोत्रियर्वि-
गुपाध्याय-मित्रपत्न्यभिगमनं च । (६)

१. The text does not insert वधः. २. I. reads आत्रेयगोत्रायाः for अत्रिगोत्रायाः. ३. The text reads कौटसाक्ष्यं for कूटसाक्ष्यं. ४. The text adds निक्षेपपहरणं after भूम्यपहरणं. ५. Except A. II. do not insert च and separate the सूत्र.

स्वसुः सखैयाः सगोत्राया उत्तमवर्णायाः
कुमार्या रजस्वलायाः शरणैगतायाः
प्रव्रजिताया निक्षिप्तायाश्च' । (७)

(वि. स्मृ. ३६. १-७)

इति ।

अथ अनुपातकप्रायश्चित्तम् ।

तत्र प्रायश्चित्तं विष्णुरेवाह—

‘अनुपातकिनस्त्वेते महापतकिनो यथा ।

अश्वमेधेन शुद्ध्यन्ति तीर्थानुसरणेन वा' ॥

(वि. स्मृ. ३६. ८)

इति । तत्राश्वमेधः सार्वभौमराजविषयः ।

‘राजा सार्वभौमोऽश्वमेधेन यजेत' ।

इति श्रुतेः । तीर्थस्नानमितरविषयम् । तच्च साधारणप्रा-
यश्चित्तम् । यत्र प्रतिपदोक्तं प्रायश्चित्तं नास्ति नोपलक्ष्यते वा
तत्रेदं साधारणं द्रष्टव्यम् । यागस्थक्षत्रवधस्य तादृशवैश्यव-
धस्य च षष्ठाध्याये—

‘वैश्यं वा क्षत्रियं वार्ष्णि'

(प. स्मृ. ६. १७)

इत्येतस्य व्याख्यानप्रसङ्गे प्रायश्चित्तं दर्शितम् । तथा चा-

१. Except A. I. and the text all others read सख्युः for सख्याः.
२. The text adds अंत्यजायाः after कुमार्याः. ३. C. and F. are quite
mistaken here. They omit from प्रव्रजितायाः to कृणानप (P. 94, L. 3; to
422 L. 6). ४. Except A. C. F. and I. others substitute च for वा.
५. B. D. G. and J. substitute तत्र for तच्च.

न्तर्वल्या अत्रिगोत्रायाश्च वधे तत्रैव प्रायश्चित्तमभिहितम् ।
अविज्ञातगर्भवधे प्रायश्चित्तं चतुर्थाध्याये—

‘गर्भपातं च या कुर्यात्’

(प. स्मृ. ४. १७)

इत्यस्मिन् प्रसङ्गे वर्णितम् । शरणागतावधः परिशिष्यते ।
मनुस्त्वन्यान्यपि ब्रह्महत्यासमान्याह—

‘अनृतं च समुत्कर्षे* राजगामि च पैशुनम् ।

गुरोश्चालीकैर्निबन्धः समानि ब्रह्महत्यया’ ॥

(म. स्मृ. ११. ५५)

इति । याज्ञवल्क्यश्चापरोण्याह—

‘गुरूणामध्यधिक्षेपो वेदनिन्दा सुहृद्वधः ।

ब्रह्मत्यासमं ज्ञेयमधीतस्य च नाशनम्’ ॥

(या. स्मृ. ३. २२८)

* समुत्कर्ष इति निमित्तसप्तमी । सम्यक् ज्ञातिषु समाजेषु राजसभा-
दिषु वा उत्कर्षं प्राप्स्यामीति हेतुपूर्वकं यदनृतमभिधीयते तद्ब्रह्महत्या-
सममिति भावः । ‘राजगामि पैशुनं’ राजकुलात्तेन सह विवादो निर्बन्धो
अनृतादिशंसनं वा । यदाह गौतमः—

‘गुरावनृताभिशंसनम्’

इति । यद्यपि अत्र ‘गुरौ’ इत्युक्तं तथापि अनृताभिशंसनस्य गुरौ
राजकुले वा तुल्यत्वेनैव ब्रह्महत्यासमत्वमिति सुधीभिरूह्यम् ।

१. Except A. and I. all others read विज्ञात- for अविज्ञात-, but it seems to be incorrect. २. B. and D. read अधिकनिबन्धः समानं for अलीकनिबन्धः समानि. ३. I. adds अपि before आह.

इति । अत्र शरणागतवधादिषु पादन्यूनां ब्रह्महत्याव्रतमव-
गन्तव्यम् । समशब्दस्य—

राजसमो मन्त्री '

इत्यादावीषन्यूने प्रयोगदर्शनात् । मनुस्त्वधीतत्यागादी-
नां सुरापानसमत्वमाह—

‘ ब्रह्मोज्झं* वेदनिन्दा च कूटसाक्ष्यं सुहृद्वधः ।
गहिता-ऽनाद्ययोजग्धिः सुरापानसमानि षट्' ॥
(म. स्मृ. ११. ५६)

इति । तत्र ब्रह्मोज्झस्य प्रायश्चित्तं वसिष्ठ आह—

‘ ब्रह्मोज्झः कृच्छ्रं द्वादशरात्रं चरित्वा
पुनरुपयुञ्जीत† वेदमाचार्यात्' ।
(व. स्मृ. २०. १२)

इति । इदं च प्रायश्चित्तं प्रामादिकाध्ययनत्यागविषयम् ।
नास्तिकतया तत्त्यागे पादन्यूनां सुरापानव्रतमिति मनोर्मतम् ।
यद्यापि वसिष्ठेनोक्तम्—

* ब्रह्मोज्झं अधीतवेदस्यानभ्यासेन विस्मरणमिति मेधातिथिः कुल्लुकौ ।
अधीतस्य वेदस्य असच्छास्त्राश्रयेणोपेक्षणमिति गोविन्दराजः । वेदस्या-
त्यन्तत्यागोऽनध्यनं वेति सर्वज्ञनारायणः । इदमेव युक्तं भाति ।

† द्वादशरात्रकृच्छ्राचरणानन्तरं पुनरप्याचार्यात् वेदमुपयुञ्जीत अ-
धीयातेत्यर्थः ।

१. The text reads this line :—

‘ ब्रह्मोज्झता वेदनिन्दा कौटसाक्ष्यं सुहृद्वधः ।

२. B. D. E. II. and J. read गहितानाद्ययोः for -ऽगहिता -ऽनाद्ययोः ३. I.
reads प्रमादऽत्याध्याश्रयविषयम् for प्रामादिकाध्ययनत्यागविषयम्.

‘गुरोरेलीकनिर्वन्धे कृच्छ्रं द्वादशरात्रं चरित्वा
सचैलं स्नात्वा गुरुप्रसादात् पूतो भवति’ ।

(व. स्मृ. २१. २८)

इति । तदेतदमतिपूर्वे सकृदनुष्ठाने वेदितव्यम् । विष्णुना
ऽनुक्रान्तस्य कौटसाक्ष्यस्य द्वादशवार्षिकं प्रायश्चित्तम् । तथा
च तद्गतानुवृत्तौ शङ्ख आह—

‘कौटसाक्ष्यं तथा कृत्वा निक्षेपमपहत्य च ।

एतदेव व्रतं कुर्यात् त्यक्त्वा च शरणागतम्’ ॥

(शं. स्मृ. १७. ५)

इति । यत्र साक्ष्यनृत्वदनेन वर्णिनो वधप्राप्तिः तद्विषय-
मिदम् । अपरमपि ब्रह्महत्यासमं विष्णुर्दर्शयति—

आक्रुष्टस्ताडितो वाऽपि धनैर्वा विप्रयोजितः ।

यमुद्दिश्य त्यजेत् प्राणांस्तमाहुर्ब्रह्मवातकम्* ॥

(वि. स्मृ. ३. ४६)

* पूर्वं ‘चण्डालादुदकात् सर्पात्’— (माधवाचार्यटीका अ. ११.
श्लो. १६-१८) इत्यादिनोक्तादात्मघातिनोऽन्योऽयं ब्रह्मघाती । तत्र तु न
कस्याप्युद्देशः । केवलमसह्यदुःखादिना देहत्यागे प्रवृत्तिः । किंच आ-
क्रोशनादिनिमित्तं विना देहत्यागे स आत्मघाती भवति न तु ब्रह्मघाती ।

१. The text reads this Sūtra as follows :—

गुरोश्चालीकनिर्वन्धः सचैलं स्नातो गुरुं प्रसाक्ष्येत्
प्रसादात्पूतो भवतीति विज्ञायते ।

२. E. H. and I. read तथा for त्यक्त्वा; while the text reads this verse:—

‘कूटसाक्षं तथैवोक्त्वा निक्षेपं च प्रहत्य च ।

एतदेव व्रतं कुर्याच्छ्रुत्या च शरणागतम्’ ॥,

but it seems to be incorrect. ३. B. and D. read अधमर्णिनो for
वर्णिनो.

इति । आक्रोशनादिनिमित्ताभावे मृतस्यैव हत्यादोषः । न तूद्देश्यस्य । तथा च स्मृत्यन्तरम्—

‘अकारणं* तु यः कश्चित् द्विजः प्राणान् परित्यजेत् ।
तस्यैव तत्र दोषः स्यान्न तु यं परिकीर्तयेत्’ ॥

इति । याज्ञवल्क्योऽपि सुरापानसमान्युदाजहार—

‘निषिद्धभक्षणं जैह्वमुत्कर्षे च वचोऽनृतम् ।
रजस्वलामुखास्वादः सुरापानसमानि तु’ ॥

(या. स्मृ. ३. २२९)

इति । एवमादिषु सर्वत्र येन साम्यमुच्यते तदीयं प्रायश्चित्तं किञ्चिन्न्यूनमनुष्ठेयम् । सा च न्यूनता निमित्तगौरवलाभवानुसारिणी कल्पनीया । सुवर्णस्तेयसमे तु ब्राह्मणभूम्य-
पहरणे मरणान्तिकप्रायश्चित्तेषु न्यूनत्वकल्पनाऽसम्भवात् द्वाद-
शवार्षिकादित्रयानि यथायोगं कल्पनीयानि । याज्ञवल्क्यो-
ऽन्यानि सुवर्णस्तेयसमान्याह—

‘अश्व-रत्न-मनुष्य-स्त्री-भू-धेनुहरणं तथा ।

निक्षेपस्य च सर्वं हि सुवर्णस्तेयसम्मितम्’ ॥

(या. स्मृ. ३. २३०)

* अकारणमिति आक्रोशनादावपि देहत्यागस्य न किमपि कारणम् । किन्तु प्रत्याक्रोशनादयोऽन्ये वा उपाया अनुष्ठेयाः । तानकृत्वा यो देह-
त्यागं करोति स अकारणप्राणत्यागी एव भवतीति तात्पर्यम् ।

१. H. reads उद्देशश्च; while G. omits the following portion नतूद्देश्यस्य । तथा च स्मृत्यन्तरम्—

‘अकारणं तु यः कश्चित् द्विजः प्राणान्परित्यजेत् ।

तस्यैव तत्र दोषः .....’ ॥

२. B. and D. read यः for यं. ३. E. reads उत्कर्षेण for उत्कर्षे च.

४. Except A. all others read भूमिहरणे. ५. J. reads -मरणं for -हरणं.

इति । मनुरपि—

‘निक्षेपस्यापहरणं नरा-ऽश्व-रजतस्य च ।

भूमि-वज्र-मणीनां च रुक्मस्तेयसमं स्मृतम्’ ॥

(म. स्मृ. ११. ५७)

इति । पितृव्यपत्न्यादिगमनानां गुरुतल्पसमानानां दश-
माध्याये—

‘ मातृष्वसृगमे चैवम् ’

(प. स्मृ. १०. ९)

इत्यस्मिन् प्रकरणे प्रपञ्चितम् ।

उपपातकस्वरूपम् ।

अनुपातकानन्तरं विष्णुरुपपातकमनुक्रम्य तत्स्वरूपमेवं
निर्दिदेश—

‘ अनृतवचनमुत्कर्षे । (१) राजगामि च पैशुन्यम् । (२)

गुरोश्वालीकनिर्वन्धः । (३) वेदनिन्दा । (४) अधी-

तस्य च त्यागः । (५) अग्नि-मातृ-पितृ-सुत-दाराणां च ।

(६) अभोज्यान्नाभक्ष्यभक्षणम् । (७) परस्वहरणम् ।

(८) परदाराभिगमनम् । (९) अयाज्ययाजनम् । (१०)

विकर्मणा जीवनम् । (११) असत्प्रतिग्रहः । (१२)

क्षत्रिय-विट्-शूद्र-गोविधः । (१३) अविक्रेयविक्रयः ।

१. G. I. and the text do not insert च. २. B. D. E. and H. read अभोज्याभक्ष्यभक्षणम्, I. अभोज्यान्नभक्षणम्, J. अभोज्यभक्षणम्; and G. अभोज्यभक्ष्यभक्षणम् all for अभोज्यान्नाभक्ष्यभक्षणम्. ३. We follow here A. and the text, while all others read गुरुदाराभिगमनम् for परदाराभिगमनम्. The Vijnāneśvara also reads परदारा- (Vide ३.२३४-२४२ Commentary). ४. G. omits -गो-, but it seems very proper.

(१४) परिवृत्तिताऽनुजेने ज्येष्ठस्य । (१५) परिवेदनं च । (१६) तस्य च कन्यादानम् । (१७) याजनं च । (१८) ब्राह्म्यता । (१९) भृतकाध्यापनम् । (२०) भृतकाध्यायनादानम् । (२१) सर्वाङ्गरेष्वधीकारः । (२२) महायन्त्रप्रवर्तनम् । (२३) द्रुम-गुल्म-लतौषधीनां हिंसा । (२४) स्त्रिया जीवनम् । (२५) अभिचारः । (२६) मूलकर्मसु च प्रवृत्तिः । (२७) आत्मार्थं च क्रियारम्भः । (२८) अनाहिताग्निता । (२९) स्तेयम् । (३०) *देवर्षि-पितृणामृणस्योनयक्रिया । (३१) असच्छास्त्राधिर्गमनम् । (३२) नास्तिकता । (३३) कुशीलता ।

* अत्र विज्ञानेश्वरोऽपीदं सूत्रमेवमेव पपाठ । तथा च सति देवादीनां त्रयाणां ऋणानपक्रियायाः परिगणितत्वात् 'ऋणानपक्रियादीन्युदाजहार' इत्येतन्न सङ्गच्छेत । अतोऽत्र व्यावहारिकस्य ऋणस्य ग्रहणं माधवाचार्यस्य नाभिप्रेतमिति अवगन्तव्यम् ।

१. All, except A. I. and the text read परिवृत्तिताऽनुजेने for परिवृत्तिताऽनुजेने. २. I. does not insert these two Sūtras, namely :—

तस्य च कन्यादानम् । (१७) याजनं च । (१८)

and also B. D. E. F. G. H. and J. omit याजनं च. ३. B. and D. read भृतकाध्यायनादानम् and E. G. H. J. भृतकाध्यायनाशनम्; while I. omits च. ४. G. and J. read सर्वाङ्गरेषु for सर्वाङ्गरेषु; while B. D. and G. read अधिकारः for अधीकारः. ५. G. reads -वर्तनम् for -प्रवर्तनम्. ६. Except A. I. and the text all others read द्रुम-गुल्म-लतौषधिमहाहिंसा; while the text adds -वद्धि- after -गुल्म- and also the Vījñāneśvara follows it. ७. I. and the text do not separate these two Sūtras. I. reads अभिचारमूलकर्मसु and the text अभिचारमूलकर्मसु for अभिचारः and मूलकर्मसु. ८. The text reads आत्मार्थं and omits च. ९. All, except A. read स्तेयः; while the text omits it. १०. B. D. and J. read योषित्पितृणामसत्क्रिया, G. योषित्पितृणां समक्रिया, E. and H. योषित्पितृणामसत्क्रिया, but E. has a marginal reading -पितृ- for -प्रिया- for देवर्षि-पितृणामृणस्यानपक्रिया. ११. B. D. G. J. and the text read -भिगमनम् for -धिगमनम्. १२. B. and D. read कुशलता and the text कुशीलता both for कुशीलता.

(३४) मद्यपस्त्रीनिषेवणम्* । (३५) इत्युपपातकानि' ।

(वि. स्मृ. ३७. १-३६)

इति । याज्ञवल्क्यस्तु विष्णुना अनुक्तान्यपि कानिचिदुप-
पातकानि ऋणानपक्रियादीन्युदाजहार—

‘ गोवधो ब्राह्म्यता स्तैन्यमृणानां चानपक्रिया† ।

अनाहिताग्नितास्पण्यविक्रयः परिवेदनम् ॥

भृतादध्ययनादानं भृतकाध्यापनं तथा ।

पारदार्यं पारिविच्यं वार्धुष्यं लवणक्रिया‡ ॥

§ स्त्री-गूढ-विट्- क्षत्रवधो निन्दितार्थोपजीवनम् ।

* सर्वाणीमानि व्याख्यातानि पूर्वमेव तत्रतत्रेति नात्र पुनर्व्या-
ख्यानम् ।

† अत्र ‘गोवध’शब्देन गोपिण्डव्यापादनं ‘स्तैन्य’ शब्देन ब्राह्मणमुव-
र्ण-तत्समव्यतिरिक्तपरद्रव्यापहरणं, ‘ऋणानामनपक्रिया’ इत्यनेन उत्तम-
वर्णाद् गृहीतस्य ऋणस्याप्रदानं इति यथायथमूहनीयम् । यत्तु—‘गृहीतस्य सु-
वर्णादेरप्रदानं ऋणानामनपाकरणम्’—इत्युक्त्वा ‘तथा देवर्षि-पितृणां स-
म्बन्धवर्णस्यानपाकरणं च’—इति विज्ञानेश्वरेणोक्तं तन्न । माधवाचार्यस्याभि-
मतमिति प्रतिभाति । विष्णुना अनुक्तानां केषांचिदुपपातकानां प्रदर्शनायैव-

‘ गोवधो ब्राह्म्यता स्तैन्यमृणानां चानपक्रिया’ ।

इत्यादियाज्ञवल्क्यवचनानामत्रोदाहृतत्वादिति सुधियो विदां कुर्वन्तु ।

‡ ‘लवणक्रिया’ लवणस्योत्पादनमित्यर्थः ।

§ स्त्रिया वधः अत्रेयीव्यतिरेकेण ब्राह्मण्या अपि । अत्रेय्यास्तु—

‘ गर्भहा च यथावर्णं तथात्रेयीनिषूदकः’ ।

(या. स्मृ. ३. २५१)

इत्यनेन ब्रह्महत्यादिसमत्वकथनेन ब्रह्महत्यादिव्रतोक्तेः । शूद्रवध-
वर्दीक्षितक्षत्रिय-वैश्यवधः ।

१. Except A. and the text all others do not insert इति. २. B. and D. read गो-ब्राह्मणवधः स्तेयम् for गोवधो ब्राह्म्यता स्तैन्यम्; while the text and G. substitute स्तेयम् for स्तैन्यम्. ३. C. F. read उपत्य- for उपण्य. ४. J. reads निन्दितार्थे अपि.

नास्तिक्यं व्रतलोप* च सुतानां चैव विक्रयः ॥

† धान्य-कुप्य-पशुस्तेयमयाज्यानां च याजनम् ।

पितृ-मातृ-सुतत्यागस्तटाकारामविक्रयः ॥

कन्यासन्दूषणं ‡ चैव परिवेदकयाजनम् ।

कन्याप्रदानं तस्यैव कौटिल्यं § व्रतलोपनम् ॥

* व्रतलोपः ब्रह्मचारिणः स्त्रीप्रसङ्गः ।

† धान्यं ब्रीह्यादि, कुप्यमसारद्रव्यं त्रपु-मीसादि, पशवो गवादयः तेषामपहरणम् । 'गोवधो ब्राह्म्यता स्तेयम्' इत्यनेन स्तेयग्रहणेनैव सिद्धे पुनर्धान्य-कुप्यादिस्तेयग्रहणं नित्यार्थम् । अतो धान्यादिव्यतिरिक्तद्रव्य-स्तेये नावश्यमेतदेव प्रायश्चित्तम् । अपि तु ततो न्यूनमपि भवत्येव । तथा चैतेन बान्धवत्यागग्रहणेनैव सिद्धे पुनः पित्रादित्यागग्रहणं व्याख्यातम्-इति विज्ञानेश्वरः ।

‡ कन्याया दूषणं अंगुल्यादिना योनिविदारणम् । न तु सम्भोगः । तस्य—

‘सखिभार्या-कुमारीषु’

(या. स्मृ. ३. २३१)

इत्यत्र गुरुतल्पसमत्वस्योक्तत्वात् ।

§ कौटिल्यं गुरोरन्यत्र । गुरुविषयस्य तु कौटिल्यस्य—

‘निषिद्धभक्षणं जैह्वम्’

(या. स्मृ. ३. २२९)

इत्यत्र मुरापानसमत्वमुक्तम् । तथा च पूर्वं ‘नास्तिक्यं व्रतलोपं च’ ।

१. Except A. C. F. and I. all others read - रूप्य- for - कुप्य- .
 २. 1. reads कन्यासु दूषणं for कन्यासन्दूषणं; while the text परिवि-
 न्दक- for परिवेदक- . ३. J. reads च तुलायनः for व्रतलोपनम्, but it does
 not give any good sense.

आत्मनोऽर्थे क्रियारम्भो मद्यपस्त्रीनिषेवणम् ।
 स्वाध्यायाग्नि-सुतत्यागो बान्धवत्याग एव च ॥
 इन्धनार्थं द्रुमच्छेदः स्त्रीहिंसौषधजीवनम् ।
 हिंस्रयन्त्रविधानं च व्यसनान्यात्मविक्रयः ॥
 शूद्रप्रेष्यं हीनसख्यं हीनयोनिनिषेवणम् ।
 तथैवानाश्रमे वासः परान्नपरिपुष्टता ॥
 असच्छास्त्राधिगमनमाकरेण्वधिकारिता ।
 भार्याया विक्रयश्चैषामेकैकमुपपातकम् ' ॥

(या. स्मृ. ३.२३४-२४२)

इति । यद्यपि—

‘अनृतं च समुत्कर्षे’।

(म. स्मृ. ११. ५५)

इत्येतन्मनुना ब्रह्महत्यासमेषु पठितं याज्ञवल्क्येन सुरापान-
 समेषु विष्णुना उपपातकेषु तथापि विषयभेदेन त्रैविध्यं वक्तुं
 शक्यत्वात् किञ्चिदपि साङ्कर्यम् । विषयभेदस्तूच्यते । द्वेष्यं
 पुरुषं राजभृत्यादिभिर्मारयितुं तस्मिन्नविद्यमानमपि महान्त-
 इत्युक्त्वा पुनः ‘व्रतलोपनम्’ इत्युक्तेः । अशिष्टाप्रतिषिद्धेष्वपि ‘श्रीहारि-
 चरणकमलप्रेक्षणात् प्राक् ताम्बूलादिकं न भक्षयामि’ इत्येवंरूपेषु
 नियमेषु प्राप्स्यर्थम् । न तु स्नातकव्रतप्राप्स्यर्थम् । तत्र—

‘स्नातकव्रतलोपे च प्रायश्चित्तमभोजनम्’ ।

इति मनुना लघुप्रायश्चित्तस्य प्रतिपादितत्वात् ।

१. J. reads हिंसायन्त्र- for हिंस्रयन्त्र-. २. I. reads शूद्राप्रेष्यं for शूद्रप्रेष्यं
 ३. I. reads अन्याश्रमे for अनाश्रमे. ४. I. reads किञ्चिदसांकर्ष्यम् for
 किञ्चिदपि सांकर्ष्यम्.

मपराधमारेण्यानृतं चेद्भूयात् तद् ब्रह्महत्यासमम् । तदपर्थ-
वसायित्वात् । यस्तु लाभ-वृजा-ख्यातिकामो राजसभादौ
स्वस्मिन् अविद्यमानमपि चतुर्वेदाभिज्ञत्वं प्रकटयितुमनृतं
ब्रूते तत्सुरापानसमम् । अतिगर्हितत्वात् । यस्तु सुखगोष्ठ्यादौ
परोपकारमन्तरेण वृथाऽनृतं ब्रूते तस्यैतदुपपातकम् । तत्रा-
द्ययोः प्रायश्चित्तं पूर्वमेवोक्तम् । तृतीये तु कामकृते याज्ञव-
ल्क्य आह—

‘ मयि तेज इति च्छायां स्वां दृष्ट्वाऽम्बुगतां जपेत् ।
सावित्रीमगुचौ दृष्टे चापल्ये चानृतेऽपि च ’ ॥
(या. स्मृ. ३. २७९)

इति । अकामकृते तु मनुनोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘ सुप्त्वा क्षुत्वा च भुक्त्वा च निष्ठीव्योक्त्वाऽनृतानि च ।
पीत्वाऽशोऽश्रेय्यमाणश्च आचमेत् प्रयतोऽपि सन् ’ ॥
(म. स्मृ. ९. १४९)

इति । राज्ञोऽग्रे साक्षात् परम्परया वा परदोषकथनं राज-
गामि पैशुन्यम् । गुरावलीकनिर्वन्धो द्विविधः । तत्र राजगृ-
हादौ स्वयं समर्थः सन् असमर्थस्य गुरोर्द्रव्यलाभाद्युपरोधकारणं
निर्वन्धं करोति चेत् सोऽयमलीकनिर्वन्धो ब्रह्महत्यासमत्वेन
मनुनोक्तः । यत्र वाक्पारुष्यादिमात्रेण गुरोरप्रियमुपजायते

१. I. reads मुख्यगोष्ठ्यादौ for सुखगोष्ठ्यादौ. २. I. reads अपि for मयि.
३. B. and D. read आचरेत् for आचमेत्; while G. आचमेत् for the
same. ४. All others except A. and I. read गुरोरलीक- for गुरावलीक-;
while G. omits the following portion:—

निर्वन्धो द्विविधः । तत्र राजगृहादौ स्वयं समर्थः सन्नसमर्थस्य
गुरोर्द्रव्यलाभाद्युपरोधकारणं.

५. H. reads राजगृहाङ्गणे for राजगृहादौ.

सौम्यमलीकनिर्बन्ध उपपातकम् । वेदनिन्दा त्रिविधा । बुद्धा-
र्हतादिशास्त्राण्यभ्यस्य वेदानामप्रामाण्यप्रतिपादने निर्बन्ध एका
निन्दा । सेयं याज्ञवल्क्येन ब्रह्महत्यासमेषूपवर्णिता । सत्या-
मपि वेदप्रामाण्यबुद्धौ जल्प-वितण्डादिहेतुशास्त्रव्यसनितया
श्रुति-स्मृत्युक्तस्यानुष्ठानस्यावज्ञा द्वितीया निन्दा । एतदेवा-
भिप्रेत्य मनुराह—

‘ यो ऽवमन्येत ते तूभे हेतुशास्त्राश्रयात् द्विजः ।

स साधुभिर्बहिष्कार्यो नास्तिको वेदनिन्दकः’ ॥

(म. स्मृ. २. ११)

इति । सेयं निन्दा सुरापानसमेषु मनुनोदाहृता । यस्तु
वैदिकं कर्मानुतिष्ठन्नपि नात्यन्तं तत्फले श्रद्धते ‘किमनेन
भविष्यति जनापवादभयादेव केवलमनुतिष्ठामि’— इत्येवं
निन्दति सेयं निन्दोपपातकेषु पठ्यते ।

एवमध्ययनत्यागादेरेकैकस्य बहुविधस्यानुक्रान्तस्य गौरव-
लाघवे पर्यालोच्यावान्तरभेदः कल्पनीयः ।

‘ अग्नि-मातृ-पितृ-सुत-दाराणाम्’

(वि. स्मृ. ३७. ६)

इत्यत्रापि त्याग इति पदमन्वेति । अनुक्रान्तानामुपपात-
कानां पूर्वोक्तेभ्योऽतिपातक-महापातका-ऽनुपातकेभ्योऽल्पत्वा-
दुपपातकत्वम् । तदुक्तं स्मृत्यन्तरे—

१. B. and D. read ब्रह्महत्यासमेषुपपाहिता याज्ञवल्क्येन and omit सेयं.
२. A. and the text read मूले for तूभे. ३. All, except the text and A.
read -अयो for -अयात्. ४. I. reads तत्त्वतः for तत्फले. ५. B. D. and
I. omit -पितृ-. ६. I. reads प्रोक्तेभ्यो for पूर्वोक्तेभ्यो-; while except A.
and I. all others do not insert -ऽतिपातक-.

‘महापातकतुल्यानि पापान्युक्तानि यानि तु ।
तानि पातकसंज्ञानि तन्न्यूनमुपपातकम्’ ॥
इति ।

अथ उपपातकस्य साधारणं प्रायश्चित्तम् ।

तस्य चोपपातकजातस्य साधारणं प्रायश्चित्तं विष्णुराह—

‘उपपातकिनस्त्वेते कुर्युश्चान्द्रायणं नराः ।

पराक्रमथ वा कुर्युर्यजेयुर्गोसवेन च’ ॥

(वि. स्मृ. ३७-३९)

इति । तत्रैतेषामावृत्तानां सङ्घाते गोसवो द्रष्टव्यः* । एकै-
कस्य च शक्तम्प्रति पराकः अशक्तम्प्रति चान्द्रायणम् । याज्ञ-
वल्क्योऽपि साधारणं प्रायश्चित्तमाह—

‘उपपातकशुद्धिं स्यादेवं चान्द्रायणेन वा ।

पयसा वाऽपि मासेन पराकेणाथ वा पुनः’ ॥

(या. स्मृ. ३. २६५)

इति । एवमित्यनेन पदेन प्रकृतं गोवधव्रतमतिदिश्यते ।
अतिदेशस्योपदेशान्न्यूनविषयत्वात् । गोव्रताङ्गानि गोचर्मादी-
नि कानिचिद्विषयान्तरेषु निवर्तन्ते । एतच्च व्रतचतुष्टयमका-
मकारे शक्त्यपेक्षया विकल्पितं द्रष्टव्यम् । कामकारे तु—

* नरा इत्युक्तेः सर्वेषामेव वर्णानामिदं प्रायश्चित्तम् । तत्र क्षत्रियादी-
नामनधिकारात् गोसवो ब्राह्मणस्यैव, चान्द्रायण-पराके द्विजातिसा-
धारणे, शूद्रस्य दानादिकमिति व्यवस्था द्रष्टव्या ।

१. The text reads पराकं च तथा for पराक्रमथ वा and substitutes गोमसेन for गोसवेन. २. I. omits च and reads अशक्तम्प्रति पराकः and शक्तम्प्रति चान्द्रायणम्. ३. B. D. G. and I. substitute निशि for पुनः. ४. G. adds पुनः before पदेन.

‘ एतदेव व्रतं कुर्युरूपपातकिनो द्विजाः ।

अवकीर्णवर्ज्यं शुद्धचर्यं चान्द्रायणमथापि वा’ ॥

(म. स्मृ. ११. ११७)

इति मनुनोक्तं त्रैमासिकं द्रष्टव्यम् । एतच्च साधारणप्राय-
श्चित्तं प्रतिपदोक्तप्रायश्चित्ताभावे तदनुपलम्भे वा द्रष्टव्यम् ।

प्रतिपदोक्तप्रायश्चित्तानि ।

प्रतिपदोक्तानि प्रायश्चित्तानि यथासम्भवमुदाहरामः । तत्र
गुरोरलीकनिर्वन्धोपपातकस्य प्रायश्चित्तं विष्णुराह—

‘समुत्कर्षेऽनृते गुरोरलीकनिर्वन्धे

तदाक्षेपणे च मासं पयसा वर्तेत’ ।

(वि. स्मृ. ५४. ५४)

इति । अग्नित्यागे स एवाह—

‘वेदाग्न्युत्सादी त्रिषवणस्नाय्यधःशायी

संवत्सरं सकृद्भिक्षेण वर्तेत’ ।

(वि. स्मृ. ५४-१३)

इति । वसिष्ठोऽपि—

‘ योऽग्नीनपविद्धयेत् स कृच्छ्रं द्वादशरात्रं

चरित्वा पुनराधानं कारयेत् ’ ।

(व. स्मृ. २१. २७)

१. I. reads अवकीर्णं तु शुद्धचर्यं चरेच्चांद्रायणं व्रतम्. २. G. substitutes च for वा. ३. I. reads समुत्कर्षेऽनृते. ४. The text adds च after गुरोः. ५. We follow here only A. and the text; while all others read तदाक्षारणे for तदाक्षेपणे. ६. J. reads चमसं for च मासं. ७. Except A. and I. all others read विष्णुः for स. ८. I. reads वेदाग्न्युत्सादित for वेदाग्न्युत्सादी. ९. The text omits स. १०. C. F. E. H. and read पुनराधेयं for पुनराधानं.

इति । मनुरपि—

‘अग्निहोत्र्यपविध्याग्नीन् ब्राह्मणः कामकारतः ।
चान्द्रायणं चरेन्मासं वीरहत्यासमं हि तत्’ ॥
अग्निहोत्र्यपविध्याग्नीन् मासादूर्ध्वं तु कामतः ।
कृच्छ्रं चान्द्रायणं चैव कुर्यादेवाविचारयन् ॥
(म. स्मृ. ११. १२९-१३० आन्ध्र पुस्तके) ।

इति । हारीतः—

‘संवत्सरोत्सन्नेऽग्निहोत्रे चान्द्रायणं कृत्वा
पुनरादध्यात् । द्विवर्षोत्सन्ने सान्तपनं
चान्द्रायणं च कुर्यात् । त्रिवर्षोत्सन्ने
संवत्सरं कृच्छ्रमभ्यस्य पुनरादध्यात्’ ।
(हा. स्मृ. ३. १९-२१)

इति । शङ्खोष्पि—

‘अभ्युत्सादी सांवत्सरं प्राजापत्यं
चरेत् गां च दद्यात्’ ।
(शं. स्मृ. ११. २३)

इति । भरद्वाजः ।

‘द्वादशाहातिक्रमे व्यहमुपवासः । मासातिक्रमे
द्वादशाहमुपवासः । संवत्सरातिक्रमे मासोपवा-
सः । पयोभक्षणं च ’ ।

१. I. reads संवत्सरोत्सन्नेऽग्निहोत्री for संवत्सरोत्सन्नेऽग्निहोत्रे. २. B. and D. read सोमपानं for सान्तपनं and omit चान्द्रायणं च. C. and F. read the same, but do not omit चान्द्रायणं. E. G. H. and J. read सोमायनं for सान्तपनं; while J. -त्सर्जने for -त्सन्ने. ३. G. reads भारद्वाजः for भरद्वाजः. ४. B. and D. read द्वादशातिक्रमे व्यहमुपवासः संवत्सरातिक्रमे द्वादशाहमुपवासः पयोभक्षणं च ।

इति । एतत्सर्वमालस्यादग्नित्यागविषयतया यथायोगमू-
हनीयम् । यत्तु भरेद्वाजगृह्येऽभिहितम्—

‘प्राणायामशतमा दशरात्रं कुर्यात् । उपवासः स्यादा
विंशतिरात्रम् । अत ऊर्ध्वमा षष्टिरात्रं तिस्रो रात्री-
रुपवसेत् । अत ऊर्ध्वमा संवत्सरात् प्राजापत्यं व्रतं
चरेत् । अत ऊर्ध्वं कालबहुत्वे दोषबहुत्वम्’ ।

इति तत् प्रमादादग्नित्यागविषयम् । नास्तिक्यात् त्यागे
तु व्याघ्र आह—

‘योऽग्निं त्यजति नास्तिक्यात् प्राजापत्यं चरेद् द्विजः ।
अन्यत्र पुनराधानं दानमेव तथैव च’ ॥

इति । प्राजापत्यस्योपलक्षणत्वात् त्यागकालस्य गौरव-
लाघवानुसारेण व्रतान्तराण्यूहनीयानि । व्रतानन्तरभावि
कर्तव्यमाह जातूकर्ण्यः—

‘अतीतकालं जुहुयादग्नौ विप्रो यवानयम् ।

नष्टेऽग्नौ विधिवद्वात् कृत्वाऽऽधानं पुनर्द्विजः’ ॥

इति । एतच्चौपासनाग्निविषयम् । दास्त्यागे शास्तातप
आह—

१. G. reads भारद्वाजगृहे. २. C. E. F. add कुर्यात् after -मा दशरात्रं, but of no use here. ३. E. reads उपवासः स्याद्विंशतिरात्रं कुर्यात्, I. उपवासमा विंशतिरात्रं कुर्यात् both for उपवासः स्यादा विंशतिरात्रं. ४. Except I. all others do not insert व्रतं. ५. I. omits -भावि-. B. and D. read व्रतान्तरं कर्तव्यमाह and except E. H. व्रतान्तरभावि कर्तव्यमाह both for व्रतानन्तरभावि कर्तव्यमाह. ६. We are unable to find out a correct reading. B. and D. read विप्राय वायव्यम्, C. and F. विप्राय वायवम्, G. H. विप्रोऽथवा स्वयम्, E. and J. विप्राय वायव्यम् all for विप्रो यवानयम्; while H. अतीते काले for अतीतकालं. ७. G. and H. read नाशेऽग्नौ for नष्टे-
ऽग्नौ and C. and F. गलेऽग्नौ for the same.

‘कौमारदारत्यागी* मासं पयोभक्षः शुद्ध्यति’ ।

(शा. स्मृ. १. २७)

इति । अभोज्याभक्ष्यभक्षणप्रायश्चित्तं त्वेकादशाध्याये प्रपञ्चितम् ।

अथ परस्वहरणप्रायश्चित्तम् ।

तत्र परस्वहरणे मनुराह—

‘धान्याऽन्न-धन-चौर्याणि कृत्वा कामाद् द्विजोत्तमः ।

स्वेजातीयगृहादेव कृच्छ्राब्देन विशुद्ध्यति ॥

मनुष्याणां तु हरणे स्त्रीणां क्षेत्र-गृहस्य च ।

कूप-वापी-जलानां च शुद्धिश्चान्द्रायणं स्मृतम् ॥

द्रव्याणामल्पसाराणां स्तेयं कृत्वाऽन्यवेईमनः ।

चरेत् सान्तपनं कृच्छ्रं तन्निर्यात्यात्मशुद्ध्ये ॥

भक्ष्य-भोज्यापहरणे यान-शय्यासनस्य च ।

पुष्प-मूल-फलानां च पञ्चगव्यं विशोधनम् ॥

तृण-काष्ठ-द्रमाणां च शुष्कान्नस्य गुडस्य च ।

* ‘कौमारदार’—इत्यनेन ब्राह्मेण विधिना कौमारे वयस्पूढा स्त्री उपलक्षिता भवति । तस्या एव त्यागे दोषः । नतु गान्धर्वादूढाया इति तात्पर्यम् ।

१. H. omits following :—

अभोज्याभक्ष्यभक्षणप्रायश्चित्तं तु एकादशाध्याये प्रपञ्चितम् ।

तत्र परस्वहरणे मनुराह—

‘धान्याऽन्न-धन-चौर्याणि कृत्वा कामाद् द्विजोत्तमः ।

सजातीयगृहादेव कृच्छ्राब्देन विशुद्ध्यति ॥;

while G. reads अभोज्यभक्षणे for अभोज्याभक्ष्यभक्षणे. २. J. reads परस्वग्रहणे for परस्वहरणे. ३. I. reads सजातीय- for स्वजातीय-. ४. The text reads वेईमतः for वेईमनः. ५. B. and D. read तन्निर्यात्यविशुद्ध्ये for तन्निर्यात्यात्मशुद्ध्ये. ६. I. reads शुष्कान्नस्य for शुष्कान्नस्य.

चैले-चर्मामिषाणां च त्रिरात्रं स्यादभोजनम् ॥
 मणि-मुक्ता-प्रवालानां ताम्रस्य रजतस्य च ।
 अयः कांस्योपलानां च द्वादशाहं कणान्नता ॥
 कार्पास-कीटजोर्णानां द्विशफैकशफस्य च ।
 पक्षि-गन्धौषधीनां च रज्ज्वाश्चैव त्र्यहं पयः' ॥'

(म. स्मृ. ११. १६२-१६८)

इति । एतेषां विषयाणां मध्ये धान्यस्य परिमाणविशेषेण
 व्रतविशेषः स्मृत्यन्तरे अभिहितः—

‘ धान्यं दशभ्यः कुम्भेभ्यो हरतोभ्यधिके वधः' ।

इति । यत्तु जात्रालिनोक्तम्—

‘ तिल-धान्या-ऽन्न-वस्त्राणां शय्यानामामिषस्य च ।
 संवत्सरार्थं कुर्वीत व्रतमेतत्समाहितः' ॥

इति तदेतदकामकृतविषयम् । अल्पत्वात् । भक्ष्यस्य तु
 सकृद्भोजनपर्याप्तिकस्यापहारे पैठीनसिराह—

‘ भक्ष्य-भोज्यान्नस्योदरपूरणमात्रहरणे
 त्रिरात्रं पञ्चगव्याहारः' ।

इति । यानि तु मनूक्तेषु विषयेषु व्रतान्तराण्यन्यैर्मुनिभि-

१. J. reads तैल-; while B. D. I. and the text चैल for चैल.
 २. B. C. D. E. G. H. and J. read द्विशफैकशुरस्य for द्विशफैक-
 शफस्य. ३. B. and D. read अभ्यधिको and I. अभ्यधिकं for अभ्यधिके;
 while H. हतेभ्यधिके वधः for हरतोभ्यधिके वधः. ४. B. and D. read
 शय्यायाः for शय्यानाम्. ५. H. reads कामकृतविषयम् । अल्पभक्ष्यस्य तु for
 अकामकृतविषयम् । अल्पत्वात् । भक्ष्यस्य तु । ६. We follow here A. and I.;
 while all others read सकृद्भोजनपर्याप्तिकस्यापहारे, but it is quite con-
 trary to the quoted Sūtra.

दर्शितानि तेषु व्रतेषु यानि समानि न तत्र विवादः । न्यूना-
नामकामकारविषयत्वं अधिकानां तु कामकृताभ्यासविषय-
त्वमिति विवेकः । तत्र वचनानि—

‘द्रव्याणामल्पसाराणां सान्तपनम् । (७) भक्ष्य-
भोज्य-यान-शय्यासन-मूल-पुष्प-फलानां हरणे
पञ्चगव्यपानम् । (८) तृण-काष्ठ-द्रुम-शुष्का-
न्न-गुड-वस्त्र-चर्मामिषाणां त्रिरात्रमुपवसेत् ।
(९) मणि-मुक्ता-प्रवालानां ताम्र-रजता-ऽयः-
कांस्यानां द्वादशाहं कणानश्नीयात् । (१०)
कार्पास-कीटजोर्णाद्यपहरणे त्रिरात्रं पयसा
वर्तेत । (११) द्विशफैकशरुहरणे त्रिरात्रमुपव-
सेत् (१२) पर्क्षि-गन्धौषधि-रज्जु-वैदलानाम-
पहरणे दिनमुपवसेत् । (१३)

दत्तैवापहतं द्रव्यं धनिकस्याभ्युपायतः ।

प्रायश्चित्तं ततः कुर्यात् कल्मषस्यापनुत्तये’ ॥ (१४)

(वि. स्मृ. ५२. ७-१४)

इति । जात्रालिः—

‘अश्व-गो-भूमि-कन्याश्च हत्वा चान्द्रायणं चरेत् ।

अपहत्य पशून् क्षुद्रान् प्राजापत्यं समाचरेत् ॥

गुड-कार्पास-धान्यानि सर्पिलवणमेव च ।

पक्वान्नमौषधं तैलं शय्यां वास उपानहौ ॥

१. The text and G. read -पान. for -यान- and the text omits -हरणे.
२. G. reads -ताम्र-रजताद्ययः-. ३. The text reads अपहरणे for -हरणे.
४. G. and H. omit this Sûtra. ५. B. and D. read यत्रैवोपहतं for
दत्तैवापहतं. ६. The text reads ऽप्युपायतः.

कांस्या-ऽयस्ताम्र-सीसं वा कृच्छ्रं कृच्छ्रार्धमेव च ।
 उदके फल-मूलेषु पुष्प-पर्ण-सुगन्धिषु ॥
 मृद्गाण्ड-मधु-मांसेषु कृच्छ्रपादो विधीयते ।
 *व्यापादनापहारेषु सन्तोष्य स्वामिनं ततः ॥
 पापं निवेद्य विप्रेभ्यः प्रायश्चित्तेन युज्यते ।
 अपहृत्य तु वर्णानां धनं विप्रः प्रमादतः ॥
 प्रायश्चित्तं च यत्प्रोक्तं ब्राह्मणानुमते चरेत् ।
 राजस्वस्यापहरणे रमणीनां† जनस्य च ॥
 धनापहरणे चैव कुर्यात्संवत्सरव्रतम् ।

इति । परदारगमनस्य तु प्रायश्चित्तं दशमाध्यायेऽभिहितम् ।

• अयाज्ययाजनप्रायश्चित्तम् ।

अयाज्ययाजने मनुराह—

* व्यापादनं तत्तद्भव्यनाशः । अपहारो ऽपहरणम् । तत्र प्रथमं तद्भव्यस्वामिनं प्रसाद्य अनन्तरं विप्रेभ्यः पापं निवेद्य प्रायश्चित्तमाचरेत् ।

† अत्र 'रमणी'शब्देन सामान्यवनिता, वेद्योपलक्षितेति प्रतिभाति । राजद्रव्यवत् वेद्याद्रव्यमपि प्रतिग्रहानर्हमिति मन्वादिभिरुक्तम् । अथवा 'जनस्य रमणीनां' परस्त्रीणां परकीयधनस्य चापहरणे इत्येव व्याख्या-तुमुचितं भवेत् ।

१. B. and D. substitute सकृत् for कृच्छ्रं and वा for च. २. H. omits फल-मूलेषु, but it seems a mistake; while E. and I. पुष्पपर्ण- for पुष्प-पर्ण-. ३. B and D. read मृद्गाण्डसमस्तेषु for मृद्गाण्ड-मधु-मांसेषु and the next line:—

व्यापादनीयहारेषु संशोष्य स्वां तनुं ततः ।

for

व्यापादनापहारेषु संतोष्य स्वामिनं ततः ।

४. B. D. and G. read ब्राह्मणानुमतं for ब्राह्मणानुमते. ५. C. F. G. and H. read राजन्यस्यापहरणे and J. राजसंस्थापहरणे both for राजस्वस्यापह-रणे; while A. reads रमणीनां च जनस्य वा for रमणीनां जनस्य च.

‘ब्रात्यानां याजनं कृत्वा परेषामन्त्यैकर्म च ।
अभिचारमहीनं च त्रिभिः कृच्छ्रैर्व्यपोहति’ ॥
(म. स्मृ. ११. १९७)

इति । यत्तु प्रचेतसा शुद्रयाजकादीननुक्रम्योक्तम्—
‘एते* पञ्चतपोऽभ्रावकाश-जलशयनाद्यनुष्ठेयुः
क्रमेण ग्रीष्म-वर्षा-हेमन्तेषु । मासं गोमूत्र-
यावकमश्नीयुः’ ।

इति तत् कामकृताभ्यासविषयम् । यत्तु यमेनोक्तम्—
‘पुरोधाः शुद्रवर्णस्य ब्रह्मणो यः प्रवर्तते ।
स्नेहादर्थप्रसङ्गाद्वा तस्य कृच्छ्रं विशोधनम्’ ॥
(य. स्मृ. ६. ९)

इति तदशक्तविषयम् । यत्तु गौतमेनोक्तम्—
‘निषिद्धमन्त्रप्रयोगे सहस्रानुवाकं जपेत्’ ।
(गौ. स्मृ. २२. ३३)

† अत्र मूलपुस्तकोपलब्धभावात्-‘ऽभ्रावकाश’-इत्यस्य शुद्धः पाठो न निश्चेतुं शक्यते । सर्वेष्वप्यादर्शपुस्तकेषु न्यूनाधिक्येनाशुद्धा एव पाठा दृश्यन्ते । वाक्यार्थस्तु—ग्रीष्मे पञ्चतपाः वर्षासु वृष्टिसहः हेमन्ते जलशायी भवेदिति । चतुर्षु दिक्षु चतुरोऽग्नीन् संस्थाप्य तन्मध्ये स्थित्वा पञ्चमं सूर्यतापं सहेत् इति पञ्चतपाः । जलशयनं च उदके आकण्ठमस्तिष्ठेत् इति संक्षेपः ।

१. -C. F. G. and H. read अन्तर्कर्म; while J. येषामन्तर्कस्य च for परेषामन्त्यकर्म च. २. B. D. and H. read अहीनां for अहीनं. ३. C. and F. तयोस्तावकीश- and G. -तपोऽभ्रावकीश- for -तपोऽभ्रावकाश-; while I. -तपोभूमौ जलशयनाद्यनुष्ठेयम् for -तपोऽभ्रावकाशजलशयनाद्यनुष्ठेयुः. ४. G. and J. substitute -च for वा. ५. -text प्रतिषिद्धमन्त्रयोगे सहस्रानुवाकश्चेत् and, except A., add सति to प्रयोगे.

इति तत् कामतोऽभ्यासविषयम् । यत्तु पैठीनसिनोक्तम्—
 'शूद्रेयाजकः सर्वद्रव्यपरित्यागात् पूतो भवति ।
 प्राणायामसहस्रेषु दशकृत्वोऽभ्यस्तेषु' ।

इति तदकामतोऽभ्यासविषयम् । असत्प्रतिग्रहे याज्ञव-
 ल्क्य आह—

‘गोष्ठे वसन्ब्रह्मचारी मासमेकं पयोव्रतम् ।
 गायत्रीजाप्यनिरतः शुद्ध्यतेऽसत्प्रतिग्रहात्’ ॥
 (या. स्मृ. ३. २९०)

इति । अत्र जपसङ्ख्या मनुना दर्शिता—
 ‘जपित्वा त्रीणि सावित्र्याः सहस्राणि समाहितः ।
 मासं गोष्ठे पयः पीत्वा मुच्यतेऽसत्प्रतिग्रहात्’ ॥
 (म. स्मृ. ११. १९४)

इति । एतच्च दातृ-द्रव्ययोरुभयोःसत्त्वे वेदितव्यम् । अ-
 न्यतरस्यासत्त्वे तु षट्त्रिंशन्मते दर्शितम्—

‘पवित्रेष्ट्या विशुद्ध्यन्ति सर्वे घोराः प्रतिग्रहाः ।
 ऐन्दवेन मृगारेष्ट्या कयाचिन्मित्रविन्दया ॥
 देव्या लक्षजपेनैव शुद्ध्यन्तेऽसत्प्रतिग्रहात्’ ।

इति । यत्तु वृद्धहारीतवचनम्—

१. C. F. G. and H. read शूद्रस्य याजकः for शूद्रयाजकः. २. I. reads वसेत् for वसन्; while except A. and the text all others पयोव्रतं for पयोव्रतः and except A. H. and the text जाप्यनिरतः for जाप्यनिरतः. ३. B. C. D. and F. omit उभयोः. ४. I. reads विन्दवेन, but it seems incorrect. ५. I. substitutes शुद्धयते, J. शुद्धयतो for शुद्धयते and B. and D. दुष्परिग्रहात् for ऽसत्प्रतिग्रहात्. ६. G. reads बृहद्धारीत- for वृद्धहारीत-.

‘राज्ञः प्रतिग्रहं कृत्वा मासमप्सु सदा वसेत् ।

षष्ठे काले पयोभक्षः पूर्णे मासे प्रमुच्यते ॥

तर्पयित्वा द्विजान् कामैः सततं नियतव्रतः ।

(वृ. हा. स्मृ. ११. ७१-७२)

इति तदापदि कुरुक्षेत्रोपरागादौ कृष्णाजिनादिप्रतिग्रह-
विषयम् । अल्पद्रव्यपरिग्रहे हारीतः—

‘मणि-वासो-गवादीनां प्रतिग्रहे सावित्र्यष्टसहस्रं जपेत्’ ।

(हा. स्मृ. २१. ३)

इति । षट्त्रिंशन्मतेऽपि—

‘भिक्षामात्रे गृहीते तु पुण्यं मन्त्रमुदीरयेत्’ ।

इति । चतुर्विंशतिमतेऽपि—

‘प्रतिषिद्धेषु सर्वेषु षष्ठांशं परिकल्पयेत्’ ।

इति । दानार्थमिति शेषः । विकर्मणा जीवने तु चान्द्रा-
यणम् । तथा च नटादीन् विकर्मणा जीविनोऽनुक्रम्य यम
आह—

‘एतेषामेव सर्वेषां प्रत्यापत्तिस्तु मृग्यताम् ।

भक्ष्यान्नमुपयुञ्जानो द्विजश्चान्द्रायणं चरेत्’ ॥

(य. स्मृ. ६. १३)

इति । नारदोऽपि—

१. B. C. F. D. G. and H. do not insert अपि. २. G. reads परिवर्ज-
येत् for परिकल्पयेत्. ३. E. adds तत् before दानार्थम्. ४. I. reads जीवि-
तान् for जीविनः. ५. H. reads एतेषां नैव सर्वेषां for एतेषामेव सर्वेषां and
मृग्यतां for मृग्यताम्; while I. reads प्रत्यापत्ति for प्रत्यापत्तिः. ६. C. F.
G. and H. substitute भक्ष्यान्नं for भैक्ष्यान्नं and I. उपयुञ्जानः for उप-
युञ्जानः.

‘कर्मणा गार्हितेनैव यद्वित्तं समुपार्जितम् ।
 तस्य त्यागेन शुद्ध्यन्ति धर्मस्यान्वेषणेन वा ॥
 अप्सु प्रास्येत तद् द्रव्यमन्यायेन यदागतम् ।
 उपयुक्तानुशिष्टं चै देयं वा ब्रह्मवादिने’ ॥

(ना. स्मृ. १४. ७-८)

इति । क्षत्रियादिवधस्य प्रायश्चित्तं षष्ठाध्याये वर्णितम् ।
 गोवधस्य त्वष्टम-नवमाध्याययोस्तत् प्रपञ्चितम् ।

अविक्रेयविक्रयप्रायश्चित्तम् ।

अविक्रेयविक्रयस्य चतुर्विंशतिमते दर्शितम्—

मुराया विक्रयं कृत्वा चरेत् सौम्यचतुष्टयम्* ।
 लाक्षा-लवण-मांसानां चरेच्चान्द्रायणत्रयम् ॥
 मध्वाज्य-तैल-सोमानां चरेच्चान्द्रायणद्वयम् ।
 पयः पायसापूपानां चरेच्चान्द्रायणत्रयम् ॥
 दध्याज्येक्षुरसानां च गुड-खण्डादिविक्रये ।
 सर्वेषां स्नेहपक्वानां पराकं तु समाचरेत् ॥

*तेमसम्बन्धित्वादस्य कृच्छ्रस्य सौम्य इत्यभिधानम् । स च चान्द्राय-
 णकृच्छ्रशब्देनान्यत्राभिहितः ।

१. H. substitutes च for वा. २. H. reads प्रास्येच्च for प्रास्येत. ३. G. omits च; while B. and D. read ब्राह्मणाय च for ब्रह्मवादिने. ४. B. and D. omit -वधस्य; while I. reads क्षत्रियावधस्य for क्षत्रियादिवधस्य. ५. All, except A. and I., read अष्टम-नवमाध्याये for अष्टम-नवमाध्याययोः; while G. has mistaken and omits तु. ६. G. reads सौम्य- for सौम्य-. ७. G. substitutes मध्वाज्येक्षुरसं and E. दध्याज्येक्षुरसं both for मध्वाज्येक्षुरसानां.

सिद्धान्नविक्रये विप्रः प्राजापत्यं समाचरेत् ।
 उपवासं तु तक्रस्य नक्तं काञ्जिकविक्रये ॥
 पूगीफलानि मञ्जिष्ठा द्राक्षा खर्जूरमेव च ।
 एतेषां विक्रये कृच्छ्रं पनसस्य दिनत्रयम् ।
 कदली नारिकेलं च नागरं बीजपूरकम् ।
 एतेषां पादकृच्छ्रः स्याज्जम्बीरादेस्तथैव च ॥
 कस्तूरिकादिगन्धानां विक्रये कृच्छ्रमाचरेत् ।
 कर्पूरादेस्तदर्धं स्याद्दिनं हिंवादिविक्रये ॥
 तिलानां विक्रयं कृत्वा प्राजापत्यं समाचरेत् ।
 यज्ञार्थं कृषिजातांश्च दानलब्धांश्च विक्रयेत् ॥
 रक्त-पीतानि वस्त्राणि कृष्णाजिनमथापि वा ।
 एतेषां विक्रये कृच्छ्रं गर्गस्य वचनं यथा ॥
 गोविक्रयं द्विजः कुर्याल्लाभार्थं धनमोहितः ।
 प्राजापत्यं प्रकुर्वीत गजानामैन्दवं स्मृतम् ॥
 खरा-ऽश्वा-ऽजाविकानां च करभाणां च विक्रये ।

१. B. and D. read शिष्टान्न- for सिद्धान्न-. २. B. and D. read कर्पूरादिः
 for कर्पूरादेः. ३. H. and I. read विक्रये for विक्रयेत्. ४. II. omits the
 following lines :—

रक्त-पीतानि वस्त्राणि कृष्णाजिनमथापि वा ।
 एतेषां विक्रये कृच्छ्रं गर्गस्य वचनं यथा ॥
 गोविक्रयं द्विजः कुर्यात् लाभार्थं धनमोहितः ।
 प्राजापत्यं प्रकुर्वीत गजानामैन्दवं स्मृतम् ॥
 खरा-ऽश्वा-ऽजाविकानां च करभाणां च विक्रये ।

५. C. and F. substitute शास्त्राणि for वस्त्राणि, but it does not give any
 good sense here. ६. Except A. H. and I. all others read -मथैव च for
 -मथापि वा. ७. I. reads शरभाणां for करभाणां.

पराकं तत्र कुर्वीत नृणां द्विगुणमाचरेत्*॥
 नारीणां विक्रयं† कृत्वा चरेच्चान्द्रायणं व्रतम् ।
 द्विगुणं पुरुषाणां च व्रतमाहुर्मनीषिणः ॥
 चान्द्रायणं प्रकुर्वीत एकाहं वेदविक्रये ।
 अङ्गानां तु पराकं स्यात् स्मृतीनां कृच्छ्रमाचरेत् ॥
 इतिहासपुराणानां चरेत् सान्तपनं द्विजः ।
 रहस्य-पञ्चरात्राणां कृच्छ्रं तत्र समाचरेत् ॥
 गाथानां नीतिशास्त्राणां प्राकृतानां तथैव च ।
 सर्वासामेव विद्यानां पादकृच्छ्रं समाचरेत् ‡ ॥

इति । हारीतो ऽपि—

‘गुड-तिल-पुष्प-मूल-फल-पक्वान्नविक्रये सौम्या-
 यनम् । लाक्षा-लवण-मधु-मांस-तैल-क्षीर-
 दधि-तक्र-घृत-गन्ध-चर्म-वाससामन्यतमविक्रये

* नृणां तत्तज्जातीयपुष्पशूनां विक्रये द्विगुणं पराकद्वयम् ।

† मनुष्यजातीयस्त्रीणां विक्रये चान्द्रायणम् । तज्जातीयपुरुषाणां
 विक्रये पूर्ववदेव चान्द्रायणद्वयम् ।

‡ अत्र अङ्गादीनां विक्रयो ऽध्यापनरूपेणैवेति भाति । नतु पुस्तकरूपेण ।
 तथा सति सर्वसामान्यमेव प्रायश्चित्तं वदेत् । किञ्च ‘सर्वासामेव विद्या-
 नाम्’ इति उपसंहारात् विद्याविक्रय एवात्र विवक्षितः । न पुस्तकविक्रय
 इति सुधियो विदां कुर्वन्तु ।

१. All, except A. and I. others, read शुनां for नृणां; while G. sub-
 stitutes द्विगुणमेव च for द्विगुणमाचरेत्. २. G. adds, इति after आचरेत्.
 ३. B. D. and G. read सोमपानम्, C. and F. सोमयानम्, E. H. and J.
 सोमायनम् all for सौम्यायनम्. ४. I. omits क्षीर-; while B. and D.
 read -क्षीर-घृत-गन्ध-क्षौद्र-दधि-तक्र- for दधि-तक्र- घृत- गन्ध-.

चान्द्रायणम् । तथोर्णा-केश-केसर-भू-धेनु-वे-
 ईम-शस्त्र-विक्रये च । मत्स्य-मांस-स्नायवस्थि-
 -शृङ्ग-नख-शैङ्ख-शुक्तिविक्रये तप्तकृच्छ्रम् ।
 हिङ्गु-गुग्गुलु-हरिताल-मनःशिला-ऽञ्जन-गैरिक-
 क्षार-लवण-मणि-मुक्ता-प्रवाल-वैणव-मृन्मयेषु
 च । आराम-तटाकोदपान-पुष्करिणी-सुकृतवि-
 क्रये त्रिषवणस्नाय्यधःशायी चतुर्थकालाहारो
 दशसहस्रं जपेद्वायत्रीं संवत्सरेण पूतो भवति ।
 हीनमानोन्मापनसङ्कीर्णविक्रये च ।

(हा. स्मृ. ४. ४-१०)

इति । ईदृशेष्वेकविषयबहुव्रतेषु असकृत्पूर्वमुक्त्या नीत्या
 यथायोगं व्यवस्था कल्पनीया ।

परिवित्यादीनां चतुर्णां प्रायश्चित्तं चतुर्थाध्याये वर्णितम् ।

अथ ब्राह्म्यप्रायश्चित्तम् ।

ब्राह्म्यो नाम सावित्रीपतितः । तस्य प्रायश्चित्तं मनुराह-

‘ येषां द्विजानां सावित्री नानूच्येत यथाविधि ।

तांश्चारयित्वा त्रीन् कृच्छ्रान् यथाविध्युपनाययेत् ॥

(म. स्मृ. ११. १११)

१. Except A. and G. others read तथोर्णकेश-केसरि-; while I. तथो-
 र्ण-केशरि- both for तथोर्णा-केश-केसर-. २. B. D. H. and J. add -अइम-
 -वेइम-. ३. C. F. H. G. J. and I. omit -शङ्ख-; while B. and D.
 substitute -नख- for the same. ४. B. and D. read -हिङ्गुलु- for -हिङ्गु-
 -गुलु- and G. -हिङ्गुगुलु- for the same B. and D. मनःशैलाञ्जन- for मनः
 शिला-ऽञ्जन- and add -क्षण- after -लवण-. ५. G. omits च. ६. B. D. and
 G. read हीनमानोन्मानोन्मापनसंस्कारक्रीर्णविक्रये च I. हीनमानोन्मानसंस्कार-
 हीनमानोन्मापनसंस्कारक्रीर्णविक्रये च. ७. I. reads असकृत्पूर्वमुक्त्या यानि तेषु for
 असकृत्पूर्वमुक्त्या नीत्या; while except A. and I. all others omit यथायोगं
 and substitute ऊहनीया for कल्पनीया.

इति । वसिष्ठोऽपि—

‘पतितसावित्रीक उद्दालकव्रतं चरेत् । (७६) द्वौ
मासौ यावकेन वर्तयेत् मासं पयसार्धमा-
समामिक्षया अष्टरात्रं घृतेन षड्रात्रमयाचितं ह-
विष्यं भुञ्जीत त्रिरात्रमभक्षोऽष्टोरात्रमुपवसेत् ।
(७७) अश्वमेधावभृतं वा गच्छेत् । (७८)
ब्राह्म्यस्तोमेन वा यजेत’ । (७९)

(व. स्मृ. ११. ७६-७९)

इति । तत्र मानवमापद्विषयम् । उद्दालकव्रतं त्वनापद्विषयम् ।
यत्तु यमेनोक्तम्—

‘सावित्री पतिता यस्य दशवर्षाणि पञ्च च ।
सशिखं वपनं कृत्वा व्रतं कुर्यात् समाहितः ॥
एकविंशतिरात्रं च पिबेत्पसृतियावकम् ।
हविषा भोजयेच्चैव ब्राह्मणान् सप्तपञ्च* च ॥
ततो यावकगुह्यस्य तस्योपनयनं स्मृतम्’ ।
(य. स्मृ. ५. २७-२९)

इति तन् मनुसमानविषयम् । यस्य पित्रादयोऽन्यनुप-
नीताः तस्यापस्तम्बोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘अथ यस्य पिता पितामह इत्यनुपेता स्यातां ते
ब्रह्महसंस्तुताः । (३१) तेषामभ्यागमनं भोजनं

* यदि चकारो विकल्पार्थो भवेत्तर्हि सप्त पञ्च वेति स्यात् । अन्यथा
सप्तसहितपञ्चाशद्ब्राह्मणान् भोजयेदिति स्यात् ।

१. All, except A. and I., omit द्रष्टव्यम्. २. Except A. and the text
all others omit अथ. ३. B. C. D. E. F. G. H. and J. read पितामह-
आनुपनीतो; while I. पितामह इत्यनुपनीतौ for पिता पितामह इत्यनुपेता.

विवाहमिति च वर्जयेत् । (३३) तेषामिच्छतां प्रायश्चित्तम् । (३४) यथा प्रथमेऽतिक्रमे ऋतुरेवं संवत्सरः । (३५) अथोपनयनम् । (३६) ततः संवत्सरमुदकोपस्पर्शनम् । (३७) प्रतिपूरुषं सङ्ख्याय संवत्सरान् यावन्तोऽनुपेताः स्युः । (१) सप्तभिः पावमानीभिः 'यदन्ति यच्च दूरक' इत्येताभिर्यजुःपवित्रेण सामपवित्रेणाङ्गिरसेनेति । (२) अथ वा व्याहृतिभिरेव । (३) अथाध्याप्यः । (४) अथ यस्य प्रपितामहादेर्नानुस्मर्यत उपनयनं ते इमशानसंस्तुताः । (५) तेषामभ्यागमनं भोजनं विवाहमिति च वर्जयेत् । (६) तेषामिच्छतां प्रायश्चित्तम् । (७) द्वादश-

१. Except A. I. and the text all others omit the following:—

ब्रह्मघ्नसंस्तुताः । तेषामभ्यागमनं भोजनं विवाहमिति च वर्जयेत् । (३३) तेषामिच्छतां प्रायश्चित्तम् । (३४) यथा प्रथमेऽतिक्रमे ऋतुरेवं संवत्सरः । (३५) अथोपनयनम् । (३६) ततः संवत्सरमुदकोपस्पर्शनम् । (३७) प्रतिपूरुषं संख्याय संवत्सरान्यावन्तोऽनुपेताः स्युः ॥ (१) ॥ सप्तभिः पावमानीभिः 'यदन्ति यच्च दूरक' इत्येताभिर्यजुःपवित्रेण सामपवित्रेणाङ्गिरसेनेति । (२) अथवा व्याहृतिभिरेव । (३) अथाध्याप्यः । (४) अथ यस्य प्रपितामहादेर्नानुस्मर्यत उपनयनं ते इमशानसंस्तुताः । (५) तेषामभ्यागमनं भोजनं विवाहमिति च वर्जयेत् । (६) तेषामिच्छतां प्रायश्चित्तम् । (७) द्वादशवर्षाणि त्रैविद्यकं ब्रह्मचर्यं चरेद्यथोपनयनं तत उदकोपस्पर्शनं । पावमान्यासिभिः । (८),

and read for the above Sûtras:—

तस्य वत्सरं त्रैविद्यकं ब्रह्मचर्यं यस्य
प्रपितामहादेर्नानुस्मर्यत उपनयनं तस्य
द्वादशवर्षाणि त्रैविद्यकं ब्रह्मचर्यम्:

while I. reads ब्रह्मघ्नसंस्तुतः. २. I. does not insert च. ३. The text does not separate this Sûtra and omits संवत्सरं. ४. The text substitutes अपि वा for अथ वा. ५. I. omits अथ. ६. The text reads -प्रपितामहादि for -प्रपितामहादेः. ७. I. does not insert च.

वर्षाणि त्रैविद्यकं ब्रह्मचर्यं चरेदथोपनयनं तत
उदकोपस्पर्शनम् । पावमान्यादिभिः ।

(आ. ध. सू. १. १. १. ३२-३७. २. १-८)

इति ।

भृतकाध्ययनाध्यापनप्रायश्चित्तम् ।

भृतकाध्ययनाध्यापनयोर्हारीति आह—

‘भृतकाध्यापनं कुर्वन् भृतकाध्यापितश्च यः ।
अनुयोगप्रदानेन त्रीन् पक्षांस्तु पयः पिबेत्’ ॥

इति । ब्रुमादिहिंसायां मनुराह—

‘फलदानां तु वृक्षाणां छेदने जप्यमृक्शतम् ।
गुल्म-वल्ली-लतानां च पुष्पितानां च वीरुधाम् ॥
कृष्टजानामौषधीनां जातानां च स्वयं वने ।
वृथाऽलम्भेऽनुगच्छेद्वा दिनमेकं पयोव्रतम्’ ॥

(म. स्म. ११. १४२-१४४)

इति । एतच्च यज्ञार्थवृक्षच्छेदनादिव्यतिरिक्तविषयम् । अत
एव याज्ञवल्क्योऽपि वृथेति विशिनष्टि—

‘वृक्ष-गुल्म-लता-वीरुच्छेदने जप्यमृक्शतम् ।
स्यादौषधिवृथाच्छेदी क्षीराशी गोऽनुगो दिनम्’ ॥

(या. स्म. ३. २७६)

१. I. omits पावमान्यादिभिः and separates one Sūtra into three.
२. Except A. and J. all others read कृत्वा for कुर्वन्. ३. G. reads
पिबन् for पिबेन्. ४. E. and the text read पयोव्रतः. ५. G. reads
याज्ञवल्क्येनोक्तम्; while all others except I. वृथाच्छेदीति for वृथेति.
६. The text reads -छेदने for -छेदी. ७ C. F. read हितम् for दिनम्.

इति । यत्तु हारीतेनोक्तम्—

‘स्थावर-सरीसृपादीनां वधे यस्येदं प्राणमित्ये-
तयाऽऽयं हुत्वा तिलपात्रं ब्राह्मणाय दद्यात्’ ।
(हा. स्मृ. २१. ४५)

इति तदश्वत्थादिपुण्यस्थावरविषयम् । महाफलप्रदस्य
पनस-नारीकेलादिवृक्षजातस्य छेदनावृत्तौ शङ्ख आह—

‘संवत्सरव्रतं कुर्याच्छित्त्वा वृक्षं फलप्रदम्’ ।
(शं. स्मृ. १७. ४९)

इति । दृष्टार्थत्वे न दोषः* ।

‘फल-पुष्पोपगान् पादपात्रं हिंस्यात् ।
कर्षणकार्यार्थमुपहन्यात्’ ।

इति स्मरणात् ।

अथ नास्तिक्यप्रायश्चित्तम् ।

नास्तिक्यं तु वाचिकं चेत्तदुपपातकम् । यथा ऽऽहुः
पौराणिकाः—

‘नास्तिकाः स्त्रिविधाः प्रोक्ता धर्मज्ञैस्तत्त्वदर्शिभिः ।
क्रियादुष्टो मनोदुष्टो वाग्दुष्टश्च तथैव च ॥

*अपवादोऽयम् । यदापि फलदवृक्षच्छेदने दोषः पूर्वमुक्तः तथापि
छेदने यदि दृष्टार्थत्वं दृष्टप्रयोजनत्वं स्यात् तदा न दोषः, तत्र प्रमाण-
माह । फल-पुष्पोपगानिति ।

१. G. reads जुहुयात् for हुत्वा. २. The text reads पिप्पलपात्रपत्रम् for
वृक्षं फलप्रदम्. ३. H. reads पादपात्रकर्षणकार्यार्थमुपहन्यात् for पादपात्र
हिंस्यात् कर्षणकार्यार्थमुपहन्यात्. ४. All others, except I., omit स्मर-
णात्. ५. I. reads वाचनिकं for वाचिकं.

उपपातकस्तु क्रियादुष्टो वाग्दुष्टः पातकः स्मृतः ।
 अभ्यासान्तु क्रियादुष्टो महापातक इष्यते ॥
 इति । तत्रोपपातकनास्तिक्ये वसिष्ठ आह—
 ‘नास्तिकः कृच्छ्रं द्वादशरात्रं चरित्वा
 विरमेन्नास्तिकयात्’ ।

(व. स्मृ. २१. २९)

इति । यत्तु शङ्केनोक्तम्—

‘नास्तिको नास्तिकवृत्तिः कृतघ्नः कूटव्य-
 वहारी मिथ्याभिज्ञांसीत्येते पञ्च, संवत्सरं
 ब्राह्मणगृहे भैक्षं चरेयुः’ ।

इति तदेतत् महापातकनास्तिक्यविषयम् ।

व्रतलोपप्रापश्चित्तम् ।

व्रतलोपिनोऽवकीर्णव्रतं याज्ञवल्क्य आह—

‘अवकीर्णी भवेद्भर्त्वा ब्रह्मचारी तु योषितम् ।
 गर्दभं पशुमालभ्य नैर्ऋतं स विशुद्ध्यति’ ॥

(या. स्मृ. ३. २८०)

इति । मनुरपि—

‘अवकीर्णी तु काणेन गर्दभेन चतुष्पथे ।

स्थालीपाकविधानेन यजेत निर्ऋतिं निशि ॥ (११८)

१. I. reads उपपातकी तु वाग्दुष्टो मनोदुष्टोऽनुपातकी for उपपातकस्तु क्रिया-
 दुष्टो वाग्दुष्टः पातकः स्मृतः and G. reads उपपातमनोदुष्टो वाग्दुष्टः पातकः स्मृतः
 for the same. २. B. and D. read तदेतत्पातकं नास्तिक्यविषयम् and C.
 E. F. G. H. and J. तदेतत्पातकनास्तिक्यविषयम्; the latter seems to be
 incorrect and the first does not give proper sense. ३. B. and D.
 read ऽवकीर्णिनो व्रतं, C. F. J. ऽवकीर्णे व्रतं and G. and H. ऽवकीर्णव्रतं
 all for ऽवकीर्णव्रतं. ४. H. reads हत्वा for गत्वा. ५. The text reads
 पाकयज्ञविधानेन for स्थालीपाकविधानेन.

हुत्वामि विधिवद्भोमेमन्ततश्च सम्मेत्यृचा* ।
 वातेन्द्र-गुरु-वह्नीनां जुहुयात् सर्पिषाऽऽहुतीः ॥ (११९)
 एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते वसित्वा गर्दभाजिनम् ।
 सप्तागारान् चरेद्भैक्ष्यं स्वकर्म परिकीर्तयन् ॥ (१२२)
 तेभ्यो लब्धेन भैक्षेण वर्तयन्नेककालिकम् ।
 उपस्पृशंस्त्रिषवर्णमब्देन स त्रिशुद्ध्यति ' ॥
 (म. स्मृ. ११. ११८-१२३)

इति । वसिष्ठोऽपि—

‘ब्रह्मचारी चेत् स्त्रियमुपेयादरण्ये चतुष्पथे
 लौकिकेऽग्नौ रक्षोदैवतं गर्दभं पशुमालभते ।
 (१) नैर्ऋतं वा चरुं निर्वपेत् । (२)

* ‘काणः’ इत्ययं विशेषोऽत्र द्रष्टव्यः । नैर्ऋतदैवतैर्मन्त्रैः प्रधान-
 देवतायै वपादिहोमान् हुत्वा तदन्ते—

‘सम्मा सिञ्चन्तु मरुतः समिन्द्रः सम्बृहस्पतिः ।
 सञ्चायमग्निः सिञ्चतु प्रजया च धनेन च’ ॥

इत्येतेन मन्त्रेण मारुतेन्द्र-बृहस्पत्यग्नीनां घृतेनाहुतीर्जुहुयात् । केषु-
 चित्पुस्तकेषु समासिचतीति पाठः । केषुचिच्च शमित्यृचेति पाठः । तत्र
 शमभिरभिरिति ऋक् ग्राह्या स्यात् । वस्तुतस्तु इदमप्रामाणिकमिति
 प्रतिभाति । विज्ञानेश्वरस्तु—

‘समायमद्भिः सिञ्चन्तां यशसा ब्रह्मवर्चसेन’
 इति पठति तदपि चिन्त्यम् ।

१. All others, except A. I. and the text, read होमान् for होमं.
 २. B. C. D. E. F. and I. read समि-त्यृचा, E. G. H. and J. शमित्यृचा
 both for सम्मेत्यृचा. ३. C. D. E. F. G. and J. read वाशु- for वात-
 ४. G. reads सप्तागारे for सप्तागारान्. ५. The text adds तु after त्रिषवर्ण-
 ६. The text reads आलभेत् for आलभेत.

तस्य जुहुयात्—कामाय स्वाहा, कामकामाय
स्वाहा, निर्ऋतये स्वाहा । रक्षो देवताभ्यः
स्वाहा ' । (३)

(व. स्मृ. २३. १-३)

इति । तत्र श्रोत्रियस्य पशुरश्रोत्रियस्य चरुरिति द्रष्टव्यम् ।
शङ्खस्तु* वणभेदेन व्रताविशेषमाह—

‘ गुप्तायां वैश्यायामवकीर्णः संवत्सरं
त्रिषवणमनुतिष्ठेत् क्षत्रियायां द्वे वर्षे ।
ब्राह्मण्यां त्रीणि वर्षाणि*’ ।

इति । यदप्यङ्गिरसोक्तम्—

‘ अवकीर्णिनिमित्तं तु ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ।

चीरवासास्तु षण्मासान् तथा मुच्येत किल्बिषात्’ ॥

इति तदीषद्वयभिचारिणीविषयम् । अत्यन्तव्यभिचारिणीषु
पुनः शङ्ख आह—

* या स्त्री वैवाहिके पत्यौ मृते जीवति वा तमुत्सृज्य वञ्चयित्वा वान्य-
मेकमेवाश्रयेत् । नतु कुलटा भवेत् सा गुप्तेत्यभिधीयते । तादृशवैश्य-
जातीयस्त्रियामवकीर्णः क्षत्रियाब्राह्मण्योश्चावकीर्णः उक्तं प्रायश्चित्तमाचरे-
दित्यन्वयः ।

१. All, except I. and the text, add तत्र before तस्य. २. B. D. G. and J. omit कामकामाय स्वाहा; while except A. B. D. and the text omit निर्ऋतये स्वाहा and B. D. and the text read नैर्ऋतये for निर्ऋतये. ३. B. C. and D. F. omit पशुः अश्रोत्रियस्य. The Vijūāneśwara quotes following Sūtras under the name of Śankha-Likhitan and it may be possible. ४. I. reads अवकीर्णी for अवकीर्णः. ५. Except A. C. F. G. I. all others read षण्मासान्. ६. B. D. and G. read तदेतत् for तदीषम्. ७. B. and D. read अत्यन्तव्यभिचारितायां and C. F. G. H. and J. अत्यन्तव्यभिचारितास्तु all for अत्यन्तव्यभिचारिणीषु.

‘स्वैरिण्यां ब्राह्मण्यामवकीर्णः षड्रात्रमुपो-
षितो गां दद्यात् । क्षत्रियायामुपोषित-
स्त्रिरात्रं घृतपात्रं दद्यात् । वैश्यायां चतुर्थ-
कालाहारो ब्राह्मणान् भोजयित्वा यवस-
भारं च गोभ्यो दद्यात् । वृषल्यामवकीर्णः
सचैलस्नात उदकुम्भं ब्राह्मणाय दद्यात् ।
गोष्ववकीर्णः प्राजापत्यं चरेत् । रण्डाया-
मवकीर्णः पलालभारं सिसमाषं च दद्यात्’ ।

इति । अत्र च

‘ब्राह्मणस्यार्धं क्षत्रियः’

इति न्यायो नास्ति किन्तु समानमेव त्रयाणां वर्णानाम् ।
तदाह शाण्डिल्यः—

‘अवकीर्णी द्विजो राजा वैश्यश्चापि खरेण तु ।

इष्ट्वा भैक्षाशिनो नित्यं शुद्धयन्त्यब्दात् समाहिताः’ ॥

इति । अभ्यासे कण्व आह—

‘प्रथमे दिवसे रात्राववकीर्णी गर्दभेन तु ।

यजेदेवं यथाभ्यासमब्देनैकेन शुद्धयति’ ॥

१. Except A. and I. all others omit घृतपात्रं दद्यात्. २. B. and D. omit च. ३. We follow here A. and I.; while all others read षण्डायां for रण्डायां and G. सपलालभारं for पलालभारं. Vijiñāneśwara also reads षण्डायां. ४. I. reads क्षत्रियस्य for क्षत्रिये. ५. G. substitutes तथा for तत्. ६. G. reads अवकीर्णीः for अवकीर्णी. ७. We are unable to find out the proper reading of this quotation. B. C. D. E. F. G. H. and J. read प्रथमे दिवसे रात्राववकीर्णी गर्दभेन तु यजेतु । एवं यथाऽभ्यासमब्देनैकेन शुद्धयति ॥; while G. omits तु and I. reads अप्रथमे दिवसे रात्राववकीर्णी गर्दभेन यजेतु । यो यथाकुरुतेऽभ्यासमब्देनैकेन शुद्धयति ॥.

इति । तत्र विशेषमाह गौतमः—

‘तस्याजिनमूर्ध्ववालं परिधाय लोहितपात्रैः

सप्त गृहान् भैक्षं चरेत् कर्माचक्षाणः’ ।

(गौ. स्मृ. २४. ९६)

इति । अवकीर्णलक्षणमाह जातूकर्ण्यः—

‘स्कन्दितं व्रतिना रेतो येन स्याद्ब्रह्मचारिणा ।

कामतोऽकामतः प्राहुरवकीर्णीति तं बुधाः’ ॥

इति । यैति-वनस्थयोस्त्वधिकं व्रतमाह शाण्डिल्यः—

‘वानप्रस्थो यतिश्चैव स्कन्दने सति कामतः ।

पराकत्रयसंयुक्तमवकीर्णिव्रतं चरेत्’ ॥

इति । यतेः पुनर्गार्हस्थ्यस्वीकारे संवर्त आह—

‘संन्यस्य दुर्मतिः कश्चित् प्रेत्यापत्तिं व्रजेद्यदि ।

स कुर्यात् कृच्छ्रमश्रान्तः षण्मासान् प्रत्यनन्तरम्’ ॥

(सं. स्मृ. १५९)

१. G. I. and J. read लोहितपात्रं for लोहितपात्रः, २. C. D. F. G. and H. substitute खण्डितं for स्कन्दितं; while I. खण्डितव्रतिना for स्कन्दितव्रतिना. ३. C. and F. omit यति-. ४. Except A. and J., all others substitute खण्डने for स्कन्दने. ५. B. and D. omit the following :—

‘संन्यस्य दुर्मतिः कश्चित्प्रेत्यापत्तिं व्रजेद्यदि ।

स कुर्यात्कृच्छ्रमश्रान्तः षण्मासान् प्रत्यनन्तरम्’ ॥

इति । वृद्धपराशरोऽपि—

‘यः प्रत्यवसितो विप्रः प्रव्रज्यातो विनिर्गतः ।

अनासक्तनिवृत्तश्च गार्हस्थ्यं च विकीर्षति ॥

चरेत् षण्मासिकं कृच्छ्रं नियतात्मा समाहितः ।

चरेत् त्रीणि च कृच्छ्राणि त्रीणि चान्द्रायणानि च ॥

६. H. reads प्रत्यायत्यं for प्रेत्यापत्तिं and the text reads :—

----- अपत्यार्थं स्त्रियं व्रजेत् ।

स कुर्यात् कृच्छ्रमश्रान्तः षण्मासान्प्रत्यनन्तरम्’ ॥

while I. reads प्रत्यहं व्रतम् for प्रत्यनन्तरम्.

इति । वैद्वपराशरोऽपि—

‘यः प्रत्यवसितो विप्रः प्रव्रज्यातो विनिर्गतः ।
अनाशकनिवृत्तश्च गार्हस्थ्यं च चिकीर्षति ॥
चरेत् षाण्मासिकं कृच्छ्रं नियतात्मा समाहितः ।
चरेत्त्रीणि च कृच्छ्राणि त्रीणि चान्द्रायणानि च ॥
जातकर्मादिभिः सर्वैः संस्कृतः शुद्धिमाप्नुयात्’ ।

इति । तत्र ब्राह्मणस्य षाण्मासिककृच्छ्रः । क्षत्रियस्य चान्द्रायणत्रयम् । वैश्यस्य कृच्छ्रत्रयमिति व्यवस्था । अत्र षाण्मासिकादिव्रतत्रयं ब्राह्मणस्यैव सकृदभ्यासाद्यपेक्षया व्यवस्थापनीयमित्यन्ये* । व्रतान्तरलोपेऽप्यवकीर्णव्रतमतिदिशति मनुः—

‘अकृत्वा भैक्षचरणमसमिद्धय च पावकम् ।

अनातुरः सप्तरात्रमवकीर्णव्रतं चरेत्’ ॥

(म. स्मृ. २. १८७)

* विज्ञानेश्वरस्तु—‘ब्राह्मणस्यैव शक्ति-सकृदभ्यासाद्यपेक्षया व्यवस्थितं प्रायश्चित्तं द्रष्टव्यम्’— इत्याह ।

१. C. and F. read तत्पराशरोऽपि. The Vijñāneśvara quotes this following line under the name of Parāśara (*vide* 3.280 Com.) not Vṛidh Parāśara, but these lines do not occur in the text of Parāśara. २. Vijñāneśvara substitutes चेत् for च. Except I., all others omit this line :—

चरेत्षाण्मासिकं कृच्छ्रं नियतात्मा समाहितः १;

but the author Vijñāneśvara explains this line. ३ A. reads स चेत् त्रीणि. कृच्छ्राणि for चरेत्त्रीणि च कृच्छ्राणि. ४. All others, except A. and I., read व्यवस्थापनीयम् and omit इत्यन्ये.

इति । यत्तु याज्ञवल्क्य आह—

‘भैक्षामिकार्ये त्यक्त्वा तु* सप्तरात्रमनातुरः ।
कामावकीर्ण इत्याभ्यां जुहुयादाहुतिद्वयम् ॥
उपस्थानं ततः कुर्यात् सम्मासिञ्चेत्त्वेन तु’ ।
(या. स्मृ. ३. २८१-२८२)

इति । होममन्त्रौ तु—

‘कामावकीर्णोऽस्म्यवकीर्णोऽस्मि काम-
कामाय स्वाहा । कामावपन्नोऽस्म्यवपन्नो-
ऽस्मि कामकामाय स्वाहेति’ ।

(गौ. स्मृ. २५. ९-१०)

इति । एतच्च गुरुशुश्रूषादिकार्यव्यप्रतयाऽकरणे द्रष्टव्यम् ॥
सुतादिविक्रयप्रायश्चित्तम् ।

सुतादिविक्रये उपपातकसाधारणोक्तं प्रायश्चित्तं योज्यम् ।
यत्तु शङ्खेनोक्तम्—

‘देव-गृह-प्रतिश्रयोद्याना-ऽऽराम-सभा-प्रपा-तटाक-
पुण्य-सेतु-सुतविक्रयं कृत्वा तप्तकृच्छ्रं चरेत्’ ।

*‘अनातुरः’ व्याधिरहितो ब्रह्मचारी । ‘सम्मासिञ्चतु’ इति मन्त्रः ।

१. B. D. G. and J. read समासि च त्वेन तु for सम्मासिञ्चत्वेन तु; while I. is quite mistaken here. २. G. reads कामकीर्णोऽस्मि कामकामाय स्वाहा for कामावकीर्णोऽस्म्यवकीर्णोऽस्मि कामकामाय स्वाहा. ३. I. and the text read कामाभिदुग्धोऽस्म्यभिदुग्धोऽस्मि, but neither our manuscripts nor Vijñāneśvara follow this reading.

इति यच्च वृद्धपराशरेणोक्तम्—

‘ विक्रीय कन्यकां गां च कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत्’ ।

इति तदापद्यकामतो द्रष्टव्यम् । यत्तु चतुर्विंशतिमते-
ऽभिहितम्—

‘ नारीणां विक्रयं कृत्वा चरेद्यान्द्रायणव्रतम् ।

द्विगुणं पुरुषस्यैव व्रतमाहुर्मनीषिणः’ ॥

इति तत्तत्रैव कामतो द्रष्टव्यम् । यत्तु पैठीनसिराह—

‘ आराम-तटाकोदपान-पुष्करिणी-सुकृत-सुत-
विक्रये त्रिषवणस्नाय्यधःशायी ब्रह्मचारी
चतुर्थकालाहारः संवत्सरेण पूतो भवति’ ।

इति तदभ्यासविषयम् ॥

कन्यादूषणप्रायश्चित्तम् ।

कन्यादूषणे उपपातकसाधारणप्रायश्चित्तं विज्ञेयम् । यत्तु
शङ्ख आह—

‘ कन्यादूषी सोमविक्रयी च कृच्छ्राद्दं चरेयाताम्’ ।

१. B. and D. omit the following :—

----- कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत्’ ।

इति तदापद्यकामतो द्रष्टव्यम् । यत्तु चतुर्विंशतिमतेऽभिहितम्—

‘ नारीणां विक्रयं कृत्वा चरेद्यान्द्रायणव्रतम् ।

द्विगुणं पुरुषस्यैव ----- ॥

and H. omits the following :—

यत्तु चतुर्विंशतिमतेऽभिहितम्—

‘ नारीणां विक्रयं कृत्वा चरेद्यान्द्रायणव्रतम् ।

द्विगुणं पुरुषस्यैव व्रतमाहुर्मनीषिणः’ ॥

इति तत्तत्रैव कामतो द्रष्टव्यम् ।

२. G. C. F. and J. omit तत् before तत्रैव. ३. C. F. do not insert
‘सुतः’. ४. B. D. and G. read कृच्छ्राद्दं for कृच्छ्राद्दं.

इति यच्च हारीतः—

‘कन्यादूषी सोमविक्रयी वृषलीपतिः कौमार-
दारत्यागी सुरा-मद्यपः शूद्रयाजको गुरोः
प्रतिहन्ता नास्तिको नास्तिकवृत्तिः कृतघ्नः
कूटव्यवहारी ब्रह्मघ्नो मित्रघ्नो मिथ्याऽभिशांसी
पतितसंव्यवहारी मित्रधुक् शरणागतघाती
प्रतिरूपकवृत्तिरित्येते पञ्चतपोऽभावकाशजल-
शयनाद्यनुतिष्ठेयुर्ग्रीष्म-वर्षा-हेमन्तेषु । मासं
गोमूत्रयावकमश्रीयुः’ ।

(हा. स्मृ. २. ४-५)

इति तत् प्रातिलौम्येन कन्यादूषणे द्रष्टव्यम् ॥

अथ द्यूतादिव्यसनप्रायश्चित्तम् ।

द्यूतादिव्यसनेष्वप्युपपातकसाधारणोक्तं प्रायश्चित्तं योज्य-
म् । यत्तु बौधायनः संवत्सरव्रतमाह—

‘अथाशुचिकराणि । (१५) द्यूतमभिचारो
ऽनाहिताग्नेरुच्छ्वृत्तिता समावृत्तस्य भैक्ष-
चर्या तस्य चैव गुरुकुले वास ऊर्ध्वं चतुर्भ्यो

१. B. D. and H. read कन्याविक्रयी and G. reads कन्याविक्रयी
for कन्यादूषी. २. J. does not insert नास्तिको. ३. Except I., all others
read ब्राह्मण-मित्रघ्नो for ब्रह्मघ्नो मित्रघ्नो, C. and F. add प्रायश्चित्तं विशेषम् ।
यत्तु शङ्ख आह कन्यादूषी सोमगतघाती प्रतिरूपकवृत्तिः &c., after शरणा-
४. All others, except A. E. H. and I., read प्रतिरूपकावृत्तिः for प्रति-
रूपकवृत्तिः. ५. I. reads पञ्चतपोऽजल-शयनाद्यनुतिष्ठेयुः for पञ्चतपो-
भावकाशजलशयनाद्यनुतिष्ठेयुः. ६. B. and D. read वद्व्यं; C. F. आनद्व्यं
च, G. वद्व्यं च, H. E. and I. आनाशं च and J. वस्त्रं च all for तस्य चैव.

मासेभ्यो यैश्च तमध्यापयति । नक्षत्रनिर्देशनं
चेति । तेषां तु निर्वेशः (१६) द्वादश मासान्
द्वादशार्धमासान् द्वादश द्वादशाहान् द्वादश-
षडहान् द्वादश त्र्यहान् द्वादशाहं षडहं त्र्यह-
मेकाहमिति अंशुचिकरनिर्वेशः' । (१७)

(बौ. स्मृ. २. १. २. १५-१७)

इति तदभ्यासविषयम् । यदर्प्याह प्रचेताः—

अनृतवाक् तस्करो राजभृत्यो वृक्षारोपकवृत्ति-
र्गरदोऽग्निदश्च रथ-गजारोहणवृत्तिः रङ्गोपजीवी
कूटपणिकः शूद्रोपाध्यायो वृषलीपतिर्भाण्डिको
नक्षत्रोपजीवी श्ववृत्तिर्ब्रह्मजीवी चिकित्सको
देवलकः पुरोहितः कितवो मद्यपः कूटकारको-
ऽपत्यविक्रयी मनुष्य-पशुविक्रेता चेति^१ । तानु-
द्धरेत् समेत्य न्यायतो ब्राह्मणो व्यवस्थया सर्व-
व्यवस्थागे चतुर्थकालाहाराः संवत्सरं त्रिषवण-

१. I. reads -यश्चिरमध्यापनं and the text तस्य चाध्यापनं for यश्च तमध्याप-
यति ; while G. adds अभि for अध्यापयति. २. The text reads नक्षत्रनिर्देशः
for नक्षत्रनिर्देशनं. ३. We follow here A. and the text; while all others
omit तेषां तु निर्वेशः. ४. G. omits द्वादशार्धमासान् द्वादश. ५. G. reads
षट्-द्वादश-त्र्यहान् for द्वादश षडहान् द्वादश त्र्यहान्. ६. Except A. and
the text, all others omit द्वादशाहं षडहं. ७. The text reads यथाकर्मा-
भ्यासः for अणुचिकरनिर्वेशः. ८. G. omits अपि. ९. B. D. and G. omit
गरदोऽग्निदश्च रथ-गजारोहणवृत्तिः; while, except A., all others read श्वगणिकः.
१०. B. D. and H. omit श्ववृत्तिर्ब्रह्मजीवी. ११. G. substitutes वा for च.
१२. C. F. and G. read सर्वव्यवस्थागे for सर्वव्यवस्थागे.

मुपस्पृशेयुः । तस्यान्ते देव-पितृतर्पणं गवाह्निकं
चेत्येवं व्यवहार्याः ।*

इति तदभ्यासविषयम् ॥

अनाश्रमवासे प्रायश्चित्तम् ।

अनाश्रमवासे हारीतेन प्रायश्चित्तमुक्तम्—

‘अनाश्रमी संवत्सरं प्राजापत्यं कृच्छ्रं चरित्वा-
ऽऽश्रममुपेयात् । द्वितीयेऽतिकृच्छ्रं तृतीये कृच्छ्रा-
तिकृच्छ्रमत ऊर्ध्वं चान्द्रायणम्’ ॥

इति ।

शूद्रसेवाप्रायश्चित्तम् ।

शूद्रसेवायां बौधायन आह—

‘भेमुद्रसंयानम् (२) ब्राह्मणन्यासापहरणम् (३)

सर्वापण्यैर्व्यवहरणम् । (५) भूम्यनृतम् । (४)

शूद्रसेवनं च । (६) शूद्राभिजननम् । (७)

तदपत्यत्वं च । (८) तेषां च निर्वैशः । (९)

* सर्वा अपीमावृत्तयो गद्या ब्राह्मणादित्रैवर्णिकानामिव । अत एव प्रायश्चित्तमपि तेषामिव । न तु येषां पारम्पर्यक्रमेणागता वृक्षारोपणाद्या वृत्तयः । तत्र अनृतवाक् तस्करः गरदोऽग्निहश्च सर्ववर्णसाधारणाः । ब्रह्मजीव्यादयो द्विजा एव ।

१. G. reads चाह्निकं for गवाह्निकं. २. H. reads अतिकृच्छ्रातिकृच्छ्रं for कृच्छ्रातिकृच्छ्रं. ३. B. and D. read संशूद्रयानम्, C. and F. अशूद्रयानम् and E. G. H. and J. read समुद्रयानम् all for समुद्रसंयानम्; while I. reads समुद्रयाने । ब्राह्मणन्यासापहरणे । सर्वापण्यैर्व्यवहरणे । भूम्यनृते । ४. The text reads ब्राह्मणस्वन्यासापहरणम्. ५. The text interchanges these two Sūtras. ६. Except A. and I., all others read शूद्रसेवायां च । शूद्रायामभिजायते तदपत्यं च भवति for शूद्रसेवनम् । शूद्राभिजननम् । तदपत्यत्वं च ।; while G. omits च after सेवायां. ७. The text reads एषामन्यतमत-मत्कृत्वा for तेषां च निर्वैशः.

चतुर्थकाले मितभोजिनः स्युरपोऽभ्युपेयुः स-
वनानुकल्पम् । स्थानासनाभ्यां विहरन्त
एते त्रिभिर्वषैस्तदपहन्ति पापम् । (१०)

(बौ. स्मृ. २. १. २. २-१०)

इति तद् बहुकालाभ्यासविषयम् ॥

जातिभ्रंशकरपापप्रायश्चित्तम् ।

उपपातकानन्तरं जातिभ्रंशकराणि विष्णुनाऽनुक्रान्तानि ।

‘ब्राह्मणस्य रुजःकरणम् । (१) अग्नेयमव्ययो-
घ्रातिः । (२) ज्यैष्ठ्यं पशुषु मैथुनाचरणं पुंसि
च । (३) इति जातिभ्रंशकराणि’ ।

इति । तेषु साधारणं प्रायश्चित्तं मनु-विष्णू आहतुः--

‘जातिभ्रंशकरं कर्म कृत्वान्यतममिच्छया ।

चरेत्सान्तपनं कृच्छ्रं प्राजापत्यमनिच्छया’ ॥

(म. स्मृ. ११. १२४; वि. स्मृ. ३८. ७)

इति । तत्र ब्राह्मणस्य रुजःकरणे प्रायश्चित्तमेकादशाध्या-

१. I. reads चतुर्थकालं मितभोजनाः and the text चतुर्थकालमितभोजिनः both for चतुर्थकाले मितभोजिनः. २. E. reads सवनानुकल्पे, B. and D. सवनानुकल्पम् for सवनानुकल्पम्. ३. B. C. D. E. F. G. H. and J. read तदपहन्ति and the text तदपहन्ति for तदपहन्ति. ४. C. E. F. G. H. and J. read अपेय- for अग्नेय-; while G. omits the following portion :—

—घ्रातिः ज्यैष्ठ्यं पशुषु मैथुनाचरणं पुंसि च । इति जातिभ्रंशकराणि’ ।

इति । तेषु साधारणं प्रायश्चित्तं मनु-विष्णू आहतुः—

‘जातिभ्रंशकरं कर्म कृत्वान्यतममिच्छया ।

चरेत्सान्तपनं कृच्छ्रं प्राजापत्यमनिच्छया’ ॥

इति । तत्र ब्राह्मणस्य रुजःकरणे.

२. I. reads ज्यैष्ठ्यं for ज्यैष्ठ्यं, but it seems quite wrong. ३. Except the text, all others omit पुंसि. ४. The Vishṇu reads कुर्यात् for चरेत्. ५. I. reads अत्र for तत्र.

ये (५२-५३ श्लोकाभ्याम्) अभिहितम् । पशु-
मैथुने तु दशमाध्याये (१३ श्लोके) अभिहितम् ॥

सङ्करीकरणपापप्रायश्चित्तम् ।

जातिभ्रंशकरानन्तरं सङ्करीकरणान्यनुक्रान्तवान् विष्णुः—
'ग्राम्यारण्यानां पशूनां हिंसा सङ्करीकरणम्' ।

(वि. स्मृ. ३९. १)

इति । तत्र साधारणं प्रायश्चित्तं स एवाह—

'सङ्करीकरणं कृत्वा मासमश्नीत यावकम् ।

कृच्छ्रातिकृच्छ्रमथ वा प्रायश्चित्तं तु कारयेत्' ॥

(वि. स्मृ. ३९. २)

इति । प्रतिपदं तु षष्ठाध्याये (२-१५ श्लोकैः) अभिहितम् ।

अपात्रीकरणपापप्रायश्चित्तम् ।

'सङ्करीकरणानन्तरमपात्रीकरणमनुक्रान्तवान् विष्णुः—

'निन्दितेभ्यो धनादानं वाणिज्यं कुसीदजीवनम्—

सत्यभाषणं शूद्रसेवनमित्यपात्रीकरणम्' ।

(वि. स्मृ. ४०. १)

इति । तस्य च साधारणं प्रायश्चित्तं मनुराह—

'अपात्रीकरणं कृत्वा तप्तकृच्छ्रेण शुद्ध्यति ।

शीतकृच्छ्रेण वा शुद्धिर्महासान्तपनेन वा' ॥

(वि. स्मृ. ४०. २)

१. I. omits तु. २. All others, except A. G. I. and the text, read संकीर्णकरणम् for संकरीकरणम्. ३. Here also, except A. G. I. and the text, all read संकीर्णकरणम् for संकरीकरणम्. ४. I. reads कुषिजीवनं for कुसीदजीवनम्. ५. The following quoted verse does not appear in the Manu, but appears in the Vishnu. ६. The Vishnu reads भूयो for शुद्धिः.

इति ॥

मलिनीकरणपापप्रायश्चित्तम् ।

अपात्रीकरणानन्तरं मलिनीकरणमनुक्रान्तवान् विष्णुः—

‘पक्षिणां जलचराणां जलजानां च घातनम् । (१)

कृमि-कीटानां च । (२) मद्यानुगतभोजनम् । (३)

इति मलावहानि’ । (४)

(वि. स्मृ. ४१. १-४)

इति । तत्र साधारणं प्रायश्चित्तं स एवाह—

‘मलिनीकरणीयेषु तप्तकृच्छ्रं विशोधनम् ।

कृच्छ्रातिकृच्छ्रमथ वा प्रायश्चित्तं विशोधनम्’ ॥

(वि. स्मृ. ४१. ५)

इति ॥

प्रायश्चित्तविशेषः ।

अथ प्रकीर्णकप्रायश्चित्तविशेषोऽभिधीयते । तत्र

शरणागतत्यागे मनुराह—

‘शरणागतं परित्यज्य वेदं विप्लाव्य च द्विजः ।

संवत्सरं यवाहारस्तत्पापमपसेधाति’ ॥

(म. स्मृ. ११. १९८)

इति । पतितादिसन्निधावध्ययने वसिष्ठ आह—

‘पतित-चण्डालोरावश्रवणे त्रिरात्रं वाग्य-

१. Except A. and the text, all omit पक्षिणां जलचराणां जलजानां च घातनं and read कृमि-कीटघातनं for कृमि-कीटानां च. २. B. D. and G. read अपसेधाति for अपसधाति; while E. has तप्तकृच्छ्रं विशोधनम् before शरणागतं परित्यज्य. ३. B. C. D. E. and G. read चण्डालशवश्रवणे, but it may be चण्डालारावश्रवणे; while E. I. and J. read -चण्डालादिश्रवणे and H. -श्रवणे for -चण्डालारावश्रवणे.

ता अनश्रन्त आसीरन् । (३४) सहस्रपरमां
वाचमभ्यस्य ततः पूता भवन्तीति विज्ञायते' ।

(व. स्मृ. २३. ३४-३५)

इति । एतद्बुद्धिपूर्वकविषयम् । अबुद्धिपूर्वके तु षट्त्रिंश-
न्मतेऽभिहितम्—

‘चण्डालश्चोत्रावकाशे श्रुति-स्मृतिपाठे
एकरात्रमभोजनम्’ ।

इति । सर्पाद्यन्तरागमने तु यम आह—

‘सर्पस्य नकुलस्याथ अज-मार्जारयोस्तथा ।
मूषिकस्य तथोष्ट्रस्य मण्डूकस्य च योषितः ॥
पुरुषस्यैडकस्यापि गुनोऽश्वस्य खरस्य च ।
अन्तरागमने सद्यः प्रायश्चित्तमिदं गृणु ॥
त्रिरात्रमुपवासश्च त्रिरहश्चाभिषेचनम् ।
ग्रामान्तरं वा गन्तव्यं जानुभ्यां नात्र संशयः’ ॥

(य. स्मृ. ६. ४८-५०)

इति । खरोष्ट्रयानारोहणादौ प्रायश्चित्तमाह याज्ञवल्क्यः—

१. I. reads वाग्यतेनान्ननासीनः सहस्रपरमां वाच मभ्यस्य ततः पूतो भवतीति. G. and the text omit वाचं and the text substitutes -परमं for -परमां; while J. reads सहस्रपरमा वा. तदभ्यस्यान्ततः पूतो भवतीति. G. substitutes अन्तः for ततः; while the text reads वा तदभ्यसन्तः. २. I. omits तु. ३. I. adds कृते after -ओत्रावकाशे. ४. J. reads सर्पाद्यन्तरागमने, but it does not give any proper meaning.

‘प्राणायामी जले स्नात्वा खरयानोष्ट्रयानगः ।

नम्रः स्नात्वा च भुक्त्वा च गत्वा चैव दिवा स्त्रियम्’ ॥

(या. स्मृ. ३. २९१)

इति । इदं चाकामकारविषयम् । कामकारे तु यम आह—

‘खेरोष्ट्रविषमा नारी समारुह्याथ वा पुमान् ।

यजने याजने कृच्छ्रमग्निश्चैव विनश्यति ॥

‘उष्ट्रयानं समारुह्य खरयानं च कामतः ।

सवासा जलमाप्लुत्य प्राणायामेन शुद्ध्यति’ ॥

(म. स्मृ. ११. २०१)

इति ॥

मूत्र-पुरीषप्रापश्चित्तम् ।

अप्सु मूत्र-पुरीषादिकरणे मनुराह—

‘विनाशद्विरप्सु वाऽप्यार्तः शारीरं सन्निवेश्य तु ।

सचैलो बहिराऽऽप्लुत्य गामालभ्य त्रिगुद्ध्यति’ ॥

(म. स्मृ. ११. २०३)

इति । इदमकामकारविषयम् । कामकारे तु यम आह—

१. B. C. D. and F. read प्राणायामे, H. प्राणायामो and I. प्राणायामं all for प्राणायामी. २. A. I. and J. substitute मनुः for यमः the following quoted two verses are not found in the text of Manu. The second verse occurs in Manu, but differs in reading in the second half as follows:—

स्नात्वा तु विप्रो दिग्वासाः - - - - - ॥.

३. This verse is omitted by all others except A. and G. ४. Manu reads तु for च. ५. B. and D. read स्नातः, H. reads अनार्तः and G. आप्याद्य all for आर्तः. ६. All others, except A. I. and the text, read सन्निवेश्य for सन्निवेश्य; while the text substitutes च for तु. ७. I. reads बहुधा for बहिः.

‘आपद्रुतो विना तोयं शारीरं यो निषेवते ।

एकाहं क्षपणं कृत्वा सचैलं स्नानमाचरेत्’ ॥

(य. स्मृ. ५. २६)

इति । यच्चाहे सुमन्तुः—

‘अप्स्वग्नौ वा मेहतस्तप्तकृच्छं कार्यविशोधनम्’ ।

इति तदनार्तपरतया योज्यम् ।

कर्मलोपप्रायश्चित्तम् ।

श्रौत-स्मार्तकर्मादिलोपे मनुराह—

‘वेदोदितानां नित्यानां कर्मणां समतिक्रमे ।

स्नातकव्रतलोपे च प्रायश्चित्तमभोजनम्’ ॥

(म. स्मृ. ११. २०३)

इति । अत्रोपवासस्य प्रतिपदोक्तेष्ट्यादिना समुच्चयः ।

पञ्चमहायज्ञाद्यकरणे बृहस्पतिरौह—

‘अनिर्वर्त्य महायज्ञान् यो भुङ्क्ते प्रत्यहं गृही ।

अनातुरः सति धने कृच्छ्रार्धेन विशुद्ध्यति ॥

आहिताग्निरुपस्थानं न कुर्याद्यज्ञकर्मणि ।

ऋतौ न गच्छेद्भार्या वा सोऽपि कृच्छ्रार्धमाचरेत्’ ॥

(बृ. स्मृ. २. १३-१४)

इति ।

वैषम्यदानप्रायश्चित्तम् ॥

एकपङ्क्त्युपविष्टानां वैषम्येण दानादौ यमः—

१. B. C. D. E. F. H. and J. read अन्न दद्याह and G. for दद्याह.
२. The word कार्यविशोधनम् occurs only in I. ३. All others, except A. and I., omit आह. ४. B. and D. substitute यज्ञकर्मणा for द्यज्ञकर्मणि.

‘न पङ्क्त्यां विषमं दद्यान्न याचेन्न च दापयेत् ।

प्राजापत्येन कृच्छ्रेण मुच्यते कर्मणस्ततः’ ॥

इति । पतितादिसम्भाषणे तु गौतमः—

‘न म्लेच्छाशुच्यधार्मिकैः सह सम्भाषेत । (१९)

सम्भाष्य पुण्यकृतो मनसा ध्यायेत् । (२०)

ब्राह्मणेन वा सह सम्भाषेत ’ । (२१)

(गौ. स्मृ. ९. १९-२१)

इति । अशुचेर्भोजने शातातप आह—

‘मूत्रोच्छारं द्विजः कृत्वा अकृत्वा शौचमात्मनः ।

मोहाद्भुक्त्वा त्रिरात्रं स्याद्भुद्ध्वा सान्तपनं चरेत्’ ॥

(शा. स्मृ. २. ६४)

इति । वृद्धशातातपो अपि—

‘मूत्रयित्वा व्रजन्मार्गं स्मृतिभ्रंशाज्जलं पिबेत् ॥

अहोरात्रोषितः स्नात्वा जुहुयात्सर्पिषाऽऽहुतीः’ ।

(वृ. शा. स्मृ. १३-१४)

१. G. omits :—

‘— विषमं दद्यान्न याचेन्न च दापयेत् ।

प्राजापत्येन कृच्छ्रेण मुच्यते कर्मणस्ततः’ ॥

२. B. and D. read न म्लेच्छैरधार्मिकैः omitting -अशुचि-. C. E. F. and G. म्लेच्छाशुच्यधार्मिकैः, but the word अशुद्धिः seems to be incorrect, both for न म्लेच्छाशुच्यधार्मिकैः. ३. G. H. and I. do not insert सह and J. also does the same. ४. B. D. G. and J. read अशुचौ for अशुचेः and I. अशुचिर्भोजने for अशुचेर्भोजने. ५. C. and F. substitute सौख्यारं for मूत्रोच्छारं, but it is meaningless. ६. G. reads भुक्त्वा सतपनं for भुद्ध्वा सान्तपनं. ७. I. reads मार्गं for मार्गः.

इति । व्याघ्रोऽपि—

‘अस्पृश्यस्पर्शनं कृत्वा यदा भुङ्क्ते गृहाश्रमी ।
अकामतस्त्रिरात्रं स्यात् षड्रात्रं कामतश्चरेत् ॥
यतिश्चैव वनस्थश्च कुर्यातां तौ तदेव तु ’ ।

इति । उशना अपि—

‘चण्डाल-श्रपचैः स्पृष्टो विण्मूत्रोच्छिष्ट एव च ।
त्रिरात्रेण विशुद्धः स्याद्भुक्तोच्छिष्टः षडाचरेत् ’ ॥

इति । बृहस्पतिरपि—

‘अस्नात्वा तु यदा भुङ्क्ते पिण्डं दत्त्वा पितुर्व्रती ।
स्पृष्टा शवमुदक्यां वा चण्डालं सूतिकां तथा ॥
अकामतस्त्रिरात्रं स्याद्भुद्ध्या सान्तपनं चरेत् ’ ।

इति । ब्रह्ममूत्रं विना मूत्र-पुरीषादिकरणे स्मृत्यन्तरे प्राय-
श्चित्तमुक्तम्—

‘विना यज्ञोपवीतेन यद्युच्छिष्टो भवेद् द्विजः ।
प्रायश्चित्तमहोरात्रं गायत्र्यष्टशतं तु वा ’ ॥

इति । इदं च कामकारविषयम् । अकामतस्तु—

‘पित्रतो मेहतश्चैव भुञ्जतोऽनुपवीतिनः ।
प्राणायामत्रयं षट्कं नक्तं च त्रितयं क्रमात् ’ ॥

१. J. reads तदेव for तदेव. २. Except A., all others read विशुद्धिः for विशुद्धः. ३. I. reads दत्त्वाऽपि तद्वती for दत्त्वा पितुर्व्रती. ४. C. F. and G. substitute च for वा. ५. G. reads बुद्ध्या for बुद्ध्या. ६. B. and D. omit the following:—

ब्रह्ममूत्रं विना मूत्र-पुरीषादिकरणे स्मृत्यन्तरे प्रायश्चित्तमुक्तम्—

‘विना यज्ञोपवीतेन यद्युच्छिष्टो भवेद् द्विजः ।

७. I. reads जपेत् for तु वा and G. भवेत् for the same; while some substitute च for वा. ८. Except A., all others omit च.

इति । भोजनान्तरमाचमनमकृत्वासनादुत्थाने प्राय-
श्चित्तमाश्वमेधिकेऽभिहितम्—

“यद्युत्तिष्ठत्यनाचान्तो भुक्तवानासनात्ततः ।

सद्यःस्नानं प्रकुर्वीत सोऽन्यथाऽप्रयतो भवेत्’ ॥

(भा. आ. प. १०६.२०)

इति । अपाङ्केयपङ्क्तौ भोजने मार्कण्डेय आह—

‘अपाङ्केयस्य यः कश्चित् पङ्क्तौ भुङ्क्ते द्विजोत्तमः ।

अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुद्ध्यति’ ॥

इति । नीलीरक्तवस्त्रधारणे त्वापस्तम्ब आह—

‘नीलीरक्तं यदा वस्त्रं ब्राह्मणोऽङ्गेषु धारयेत् ।

अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुद्ध्यति ॥ (४)

रोमकूपैर्यदाऽऽगच्छेद्रसो नील्यास्तु कस्यचित् ।

* वचनमिदं ‘त्रिवेन्द्रम्’ नगरीस्थराजकीयपुस्तकसङ्ग्रहस्थभारतान्तर्गते
आश्वमेधिके पर्वणि द्रष्टव्यम् । देवनागराक्षरमुद्रितपुस्तकेषु नोपल-
भ्येत इति शोधकैर्वर्दितव्यम् ।

१. B. and D. read प्रायश्चित्तमुक्तम् for ऽभिहितम्. २. text reads यश्च
तिष्ठत्यनाचान्तो भुक्तवानासने ततः and E. and D. read नान्यथा ऽप्रयतो for
सोऽन्यथा प्रयतो. ३. B. and D. read अपाङ्क्त्यस्य for अपाङ्क्त्यस्य.
४. B. C. D. F. G. and J. omit the following :—

नीलीरक्तवस्त्रधारणे त्वापस्तम्ब आह—

‘नीलीरक्तं यदा वस्त्रं ब्राह्मणोऽङ्गेषु धारयेत् ।

अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुद्ध्यति ॥

५. The text reads कश्चित् for कस्यचित्.

त्रिवर्णेषु च सामान्यं तप्तकृच्छ्रं विशोधनम् ॥ (५)
 पालनं विक्रयश्चैव तद्वृत्त्या तृपजीवनम् ।
 पतितस्तु भवेद्विप्रः त्रिभिः कृच्छ्रैर्विशुद्ध्यति ॥ (२)
 स्नानं दानं जपो होमः स्वाध्यायः पितृतर्पणम् ।
 वृथा तस्य महायज्ञा नीलीसूत्रस्य धारणात् ॥ (३)
 नीलीमध्ये तु गच्छेद्वा प्रमादाद्वाह्मणः क्वचित् ।
 अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुद्ध्यति ॥ (७)
 नीलीदारु यदा भिन्द्याद्वाह्मणस्य शरीरकम् ।
 शोणितं दृश्यते तत्र द्विजश्चान्द्रायणं चरेत् ॥ (६)
 स्त्रीणां क्रीडार्थ-संभोगे शयनीये न दुष्यति ॥ (१)
 नीलीरक्तेन वस्त्रेण यदन्नमुपेनीयते ।
 दोतारं नोपतिष्ठेत् भोक्ता भुञ्जीत किल्बिषम् ॥ (८)
 (आ. स्मृ. ६. १-८)

१. The text does not give the following two lines:—

त्रिवर्णेषु च सामान्यं तप्तकृच्छ्रं विशोधनम् ॥
 पालनं विक्रयश्चैव तद्वृत्त्या तृपजीवनम् ।

२. B. and D. read पावनं for पालनं. ३. We follow here A. and the text; while B. and D. read पावनं तु, G. and J. पालनं तु, C. and F. quite mistaken, H. पातनं तु and I. पातकं तु all for पतितस्तु; while I. reads विप्रे for विप्रः. ४. Except A. and the text all read व्यपोहति for विशुद्ध्यति. ५. H. I. and J. read -यज्ञो for -यज्ञा; while the text omits the following:—

स्नानं दानं जपो होमः स्वाध्यायः पितृतर्पणम् ।
 वृथा तस्य महायज्ञा नीलीसूत्रस्य धारणात् ॥

६. The text reads this verse after the next verse. ७. The text reads यदा गच्छेत् for तु गच्छेद्वा. ८. We follow here only A. and the text; while I. reads पदा भिन्नात् for यदा भिन्द्यात् and B. C. D. E. F. G. H. and I. read शरीरतः and J. विशेषतः both for शरीरकम्. ९. All others, except A. and the text, substitute यत्र for तत्र. १०. The text does not insert this line. ११. J. reads यदन्नम् for यदन्नम्. १२. The text reads:—

अभोड्य तद् द्विजातीनां भुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत् ।

इति । भृगुरपि—

‘स्त्रीधृता शयने नीली ब्राह्मणस्य न दुष्यति ।

नृपस्य वृद्धवैश्यस्य पर्ववर्ज्यं हि धारणम् ॥

कम्बले पट्सूत्रे च नीलीरागो न दुष्यति’ ।

इति । ब्रह्मतर्पणनिर्मितखट्वाद्यारोहणे शङ्खः—

‘अध्यास्ये शयनं यानमासनं पादुके तथा ।

द्विजः पलाशवृक्षस्य त्रिरात्रं तु व्रती भवेत् ॥

क्षत्रियस्तु रणेऽदत्त्वा पृष्ठं प्राणपरायणः ।

संवत्सरं व्रतं कुर्याच्छित्त्वा पिप्पलपादपम् ॥ (४९)

द्वौ विप्रौ^१ ब्राह्मणा-ऽग्नी वा दम्पती गो-द्विजोत्तमौ ।

अन्तरेण यदा गच्छेत् कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् ॥

होमकाले तथा दोहे स्वाध्याये दारसङ्गहे ।

अन्तरेण यदा गच्छेत् द्विजश्चान्द्रायणं चरेत्’ ॥

(श. स्मृ. १७. ४८-५१)

१. C. F. read वृद्धौ वैश्यस्य for वृद्धवैश्यस्य and B. C. D. E. F. G. and H. read पर्ववर्ज्यं विधारणम्; while I. स्पर्शो वर्ज्यं तु धारणम् both for पर्ववर्ज्यं हि धारणम्. २. B. reads कम्बली पट्सूत्रं च नीलरागो. D. reads the same, but substitutes पट् for पद्. ३. B. and D. read यदास्य for अध्यास्य, but it seems to be a mistake; while G. reads अध्यस्य for the same and the text omits this and following one line. ४. I. reads त्रिरात्रस्तु for त्रिरात्रं तु. ५. We follow here A. and the text, while all others read पृष्ठं दत्त्वा for ऽदत्त्वा पृष्ठं and the text substitutes हत्वा for दत्त्वा and प्राणपरायणम् for प्राणपरायणः. ६. Except A. and the text all others read वृक्षफलप्रदम् for पिप्पलपादपम्, but the reading is quite useless here. ७. This and the following three lines are not found in the printed copy of the text Bombay edition, but these occur in the manuscript copy. ८. B. and D. omit this and the following one line.

इति । दुःस्वप्नारिष्टदर्शनादौ स एवाह—

‘दुःस्वप्नारिष्टदर्शनादौ घृतं हिरण्यं च दद्यात्’ ।

इति । तीर्थयात्रामन्तरेण देशान्तरगमने देवलः प्रायश्चित्तमाह—

‘सिन्धु-सौराष्ट्र-सौवीरान् तथा प्रत्यन्तवासिनः ।

अङ्ग-वङ्ग-कलिङ्गाश्च गत्वा संस्कारमर्हति’ ॥

(दे. स्मृ. ६१)

इति । सूर्योदयादिकालशयने प्रायश्चित्तमाह यमः—

‘सूर्योदये तु यः शेते सूर्याभ्युदित उच्यते ।

अस्तं गते तु यः शेते सूर्यनिर्मुक्त उच्यते ॥

ब्रह्मस्तेनावुभौ सम्यगहोरात्रोषितौ^६ शुची ।

गायत्र्या दशसाहस्रं कुर्यादेकाद्विकं पृथक्’ ॥

इति । मनुरपि—

‘तं चेदभ्युदियात् सूर्यः शयानं कामकारतः ।

निम्लोचेद्वाऽप्यविज्ञानात् जपन्नुपवसेद्दिनम्’ ॥

(म. स्मृ. २. २२०)

१. All others, except A. and I., omit -ऽरिष्ट-. २. B. and D. read स्वप्नारिष्टदर्शने, E. and H. दुःस्वप्नारिष्टदर्शनात् both for दुःस्वप्नारिष्टदर्शनादौ. ३. J. reads -सावीरः for -सौवीरान्. ४. I. reads कलिङ्गाद्यात् for कलिङ्गान्वा and G. पुनः for गत्वा. ५. C. and F. omit सूर्योदयादिकालशयने प्रायश्चित्तमाह यमः; while B. and D. omit only यमः. ६. Except A. and J. all others read अहोरात्रोषितः शुचिः. ७. B. and D. read कुर्यादेकाद्विके, G. कुर्यादेकाद्विके both for कुर्यादेकाद्विकं; while I. substitutes बुधः for पृथक्. ८. B. D. and G. read अभ्युदितः for अभ्युदियात्. ९. The text reads कामकारतः for कामकारतः. १०. B. and D. read निम्लोचे वा for निम्लोचेद्वा.

इति । गौतमस्तु ब्रह्मचारिणो विशेषमाह—
 'सूर्याभ्युदितो ब्रह्मचारी तिष्ठेदहरभुञ्जानो
 ऽभ्यस्तमितश्च रात्रिं जपेत् सावित्रीम्' ।

(गौ. स्मृ. २३. २१)

इति । यति-वनस्थयोर्विशेषमाह वसिष्ठः—
 'वनस्थश्च यतिश्चैव सूर्येणाभ्युदितौ यदि ।
 ब्रह्मकूर्चाशिनौ भूत्वा जपेतां प्रणवं त्वहः' ॥
 (व. स्मृ. २८. ४१ आन्ध्रपुस्तके)

इति । दण्ड-कमण्डलवादिनां प्रायश्चित्तमाह पैठीनसिः—
 'नष्टे दण्डकाष्ठे भैक्षं दत्त्वा ब्राह्मणाय तदह-
 रूपवसेत् । अन्यं प्रयच्छेद्गुरुः । कमण्डलाव-
 प्येवमेव । नष्टायां मेखलायां त्रिवृतमाचरेत्' ।

इति । सन्ध्या-ऽग्निकार्यलोपे संवर्तः—
 'संन्ध्यामापदि नोपास्ते अग्निकार्यं यथाविधि ।
 सावित्र्यष्टसहस्रं तु जपेत् स्नात्वा समाहितः' ॥
 (सं. स्मृ. २. २७)

इति । स्वशकृत्त्रिरीक्षणे प्रायश्चित्तमाह यमः—

१. All others, except A. I. and J., read त्रिरात्रं or रात्रिं. २. B. C. D. E. F. G. H. I. and J. read सूर्येणाभ्युदितो for सूर्येणाभ्युदितौ. ३. We follow here A. and J.; while B. C. D. F. G. and H. read गत्वा दत्त्वा, E. omits दत्त्वा and I. गत्वा तदत्त्वा all for दत्त्वा. ४. G. reads सन्ध्यामपरिभोक्त्यास्ते for सन्ध्यामापदि नोपास्ते. ५. Except A. and I. all others do not insert यमः, but the quoted verse elsewhere is quoted under the same name (Vol. I., Part I., p. 226, l. 4).

‘प्रत्यादित्यं न मेहेत न पश्येदात्मनः शकृत् ।
 दृष्ट्वा सूर्यं निरीक्षेत गामग्निं ब्राह्मणं तथा’ ॥
 (य. स्मृ. ५. १३)

इति । भोजनकालेऽगुचित्वे वृद्धशातातपः—
 ‘यदा भोजनकाले तु अगुचिर्भवति द्विजः ।
 भूमौ निक्षिप्य तं ग्रासं स्नात्वा विप्रो त्रिगुद्ध्यति ॥
 भक्षयित्वा तु तं ग्रासमहोरात्रेण गुद्ध्यति ।
 अशित्वा सर्वमेवान्नं त्रिरात्रेण त्रिगुद्ध्यति’ ॥
 (वृ. शा. स्मृ. १६-१७)

इति । श्राद्धे निमन्त्रितस्य कालातिक्रमे यम आह—
 ‘केतनं कारयित्वा तु योऽतिपातयते द्विजः ।
 ब्रह्महत्याभवाप्नोति शूद्रयो नो प्रजायते ॥
 एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते ब्राह्मणो नियतव्रतः ।
 यतिचान्द्रायणं चीर्त्वा ततश्चान्द्रायणं चरेत्’ ॥
 (य. स्मृ. ५. १४-१५)

इति । क्षत्रियाद्युपसंग्रहणे हारीत आह—
 ‘क्षत्रियाभिवादाने श्चोरात्रमुपवसेत् । वै-
 द्यस्यापि । शूद्रस्याभिवादाने त्रिरा-
 त्रमुपवासः । तथा शय्याऽऽरूढपादुको-

१. G. substitutes च for तु. २. B. C. D. G. and H. read समाप्नोति for भवाप्नोति. ३. A. reads तीर्त्वा for चीर्त्वा. ४. J. omits क्षत्रियाद्युपसंग्रहणे हारीत आह—; while B. and D. read हारीतः omitting आह. ५. H. and I. read उपवासः; while I. inserts स्यात् after उपवासः. ६. C. F. and J. omit अपि । शूद्रस्या- and read वैद्यस्याभिवादाने; while B. and D. omit अपि. ७. B. and D. omit शय्यारूढपादुकोपानवारोपितपाशोच्छिष्टांधकारस्थ-श्राद्धकृज्जपदेवतापूजाभिरताऽभिवादाने.

पानदारोपितेपादोच्छिष्टा-ऽन्धकारस्थ-श्राद्ध-
कृज्जपदेवतापूजाभिरताशभिवादाने त्रिरात्र-
मुपवासः स्यात् । अन्यत्र निमन्त्रितेना-
न्यत्र भोजनेऽपि त्रिरात्रमुपवासः ।

(हा. स्मृ. २१. ७-१२)

इति ॥

अभिशांसनप्रायश्चित्तम् ।

मिथ्याअभिशांसने* प्रायश्चित्तमाह याज्ञवल्क्यः—

‘महापापोपपापाभ्यां योऽभिशांसेन्मृषा परम् ।
अब्भक्षो मासमासीत् स जापी नियतेन्द्रियः’ ॥

(या. स्मृ. ३. २८५)

इति । जपश्च शुद्धवतीनां[†] कार्यः । तथा च वसिष्ठः—

‘ब्राह्मणमनृतेनाभिशांस्यं पतनीयेनोप-
पतनीयेन वा मासमब्भक्षः शुद्धवती-
रावर्तयेत् । अश्वमेधावभृतं वा गच्छेत्’ ।

(व. स्मृ. २३. ३९)

* मिथ्याअभिशांसनं निर्दुष्टमपि दोषवानयमिति प्रख्यापनम् ।

† ‘एतोन्विन्द्रस्तस्मीशानं’—इत्यादिका ऋचः शुद्धवतीसंज्ञकाः । ता
आवर्तयेत् जपेदित्यर्थः ।

१. C. and F. read -पादुकोपलहासेऽपि for -पादुकोपानदारोपितः; while H. and J. - पादुकोपानदारोपित- for the same and -अन्धकारस्थ for -अन्धकारस्थ-. २. All others, except A. I., read निमन्त्रितेऽन्यत्र for निमन्त्रितेनान्यत्र. ३. B. D. and H. insert स्यात् after उपवासः. ४. G. and I. read नरम् for परम्. ५. G. and J. read अभक्षो for अब्भक्षो. ६. Except A. G. and the text all others read अभिशांस्य for अभिशांस्य. ७. Except A. I. and the text all read स मासम् for मासम्.

इति । हारीतोऽपि—

‘अनृताभिशंसनाक्रोशे गुरूणां पैशुनेषु च ।

एकविंशतिरात्रं तु पिबेद्ब्राह्मीं सुवर्चलाम्’ ॥

(हा. स्मृ. २१. ३)

इति । शङ्ख-लिखितौ—

‘नास्तिकवृत्तिः कृतघ्नः कूटव्यवहारी

ब्राह्मणवृत्तिघ्नो मिथ्याभिशंसन इत्येते

पञ्चसंवत्सरान् ब्राह्मणगृहे भैक्ष्यं

चरेयुः । संवत्सरं धौतं भैक्ष्यमश्रीयुः ।

षण्मासान् वा गा अनुगच्छेयुः’ ।

इति । एतेषां वचनानां यथायोगं व्यवस्था द्रष्टव्या ॥

अभिशास्तप्रायश्चित्तम् ।

अभिशास्तप्रायश्चित्तमाह याज्ञवल्क्यः—

‘अभिशास्तो मृषा कृच्छ्रं चरेदाग्नेयमेव वा ।

निर्वपेत्तु पुरोडाशं वायव्यं पशुमेव वा’* ॥

(या. स्मृ. ३. २८७)

* आग्नेयमग्निदेवताकं चरुं निर्वपेत् । अथ वा वायुदेवताकं चरुमित्यन्वयः । अपराकादिसर्वसम्मतो ज्यमेव पाठः । काचित् ‘चरुम्’ इति पाठो दृश्यते । तत्र अग्निदेवताकं चरुं वायुदेवताकं पशुमित्यन्वयः । तथापि नायं पाठो युक्तः । चरुनिर्वापस्य पश्वालभनस्य च लघुत्व-गुरुत्वात् तयोः समविकल्पो न सम्भवति ।

१. G. reads अनृताभिशंसनक्रोशे for अनृताभिशंसनाक्रोशे. २. E. and I. read पैशुन्ये च for पैशुनेषु च. ३. J. omits धौतं. ४. G. and I. omit वा. ५. Only A. and the text substitute चरुम् for पशुम् and G. reads च for वा.

इति । यत्तु वसिष्ठवचनम्—

‘एतेनैवाभिशास्तो व्याख्यातः’ ।

(व. स्मृ. २३. ३७)

इति तत्तदेवाकृतप्रायश्चित्तस्ये द्रष्टव्यम् । यत्तु पैठीनसि-
नोक्तम्—

‘अनृतेनाभिशास्तः कृच्छ्रं चरेत् । मासं
पातकेषु । महापातकेषु द्विमासम्’* ।

इति तदपि वसिष्ठेन समानविषयम् ।

तदेवं विष्णुनाऽनुक्रान्तानामतिपातकादीनां प्रेकीर्णका-
न्तानां दशविधानां पापानां सामान्यतो विशेषतश्च प्रायश्चि-
त्तानि प्रतिपादितानि ॥

अथ रहस्यप्रायश्चित्तान्यभिधीयन्ते ।

यत् पापं कर्तव्यतिरिक्तेनान्येन केनचिदपि न ज्ञातं तद्रह-
स्यम् । तस्य प्रायश्चित्तमपि रहस्येव कर्तव्यम् । तथा च
हारीतः—

* पातकलक्षणं पूर्वमुक्तम् । तेन पातकेनाभिशास्तो मासं महापातके-
नाभिशास्तो मासद्वयं कृच्छ्रमाचरेत् ।

१. B. C. D. and F. read अकृतप्रायश्चित्तं for अकृतप्रायश्चित्तस्य and
G. omits यत्तु before पैठीनसिनोक्तम्. २. G. and H. read विष्णुना
क्रान्तानां for विष्णुनानुक्रान्तानां. ३. B. C. and D. omit प्रकीर्णक्रान्तानां
दशविधानां; while G. omits दशविधानां.

‘अथ ब्राह्मणस्य श्रुतधर्मशास्त्रस्य *रहस्यमनु-
क्रमिष्यामः । रहस्ये रहस्यं प्रकाशे प्रकाशम्’ ।
(हा. स्मृ. ३०. १-२)

इति । यमः—

‘रहस्ये रहस्यं प्रकाशे प्रकाशम् । रहस्यकृते रहस्य-
मेव कर्तव्यम् । प्रकाशकृते प्रकाशमेव कर्तव्यम्’ ।
इति । रहस्यत्वादेव नास्ति परिषदनुमत्यपेक्षा । तदाहतुर्वृ-
हस्पति-याज्ञवल्क्यौ—

‘विख्यातदोषः कुर्वीत पर्षदोनुमतं व्रतम् ।

अनभिव्यातदोषस्तु रहस्यव्रतमाचरेत्’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३०१)

*श्रुतधर्मशास्त्रस्येति विशेषणात् धर्मशास्त्रज्ञ एव रहस्यप्रायश्चित्तं
कर्तुमर्हति । न पुनः शास्त्रानभिज्ञ इति सिद्धं भवति ।

† अत्र विज्ञानेश्वरव्याख्यानमतीव समीचीनं विशदं चेति मत्वा तदेव
सङ्ग्रह्यते—

‘कर्तव्यतिरिक्तैरनभिव्यातो दोषो यस्याऽस्तौ । रहस्यं
अप्रकाशं प्रायश्चित्तमनुतिष्ठेत् । अतः स्त्रीसम्भोगादौ तस्या
अपि कारकत्वात् तदितरैरविज्ञातदोषस्य रहस्यव्रतमिति
मन्तव्यम् । * * * अत एव स्त्री-शूद्रयोरप्यमुनैव मार्गेण र-
हस्यव्रतज्ञानसिद्धेरधिकारसिद्धिः । नच वाच्यं—रहस्यव्रतानां
जपादिप्रधानत्वादविद्ययोश्च स्त्री-शूद्रयोस्तदनुपपत्तेरनधि-
कार—इति । यतो नैकान्ततो रहस्यव्रतानां जपादिप्रधानत्वम् ।
दानादेरप्युपदेशात् गौतमोक्तप्राणायामादेरपि सम्भवाच्च’—
इत्यलं विस्तरेण ।

१. H. reads श्रुति- for श्रुत-, but it seems incorrect. २. Except A. G. and H. all others omit रहस्ये रहस्यं प्रकाशे प्रकाशम्’ । इति यमः. I. also omits this and also omits रहस्ये रहस्यं प्रकाशे प्रकाशम्. ३. I. reads पर्षदा for पर्षदो. ४. The text reads रहस्यं व्रतम् for रहस्यव्रतम्.

इति । न च—विनापरिषदं व्रतज्ञानाभाव—इति शङ्कनीयम् । शास्त्रज्ञस्य तद्विज्ञानसम्भवात् । इतरेणापि बुद्धिमतां विद्वद्गोष्ठ्यां केनचिद्व्याजेनावगन्तुं शक्यत्वात्* । यदि तदभिज्ञानाय परिषदोऽग्रे पापं प्रकटीकुर्यात्तदा प्रायश्चित्तं बहुलं भवति । द्विविधा ह्यशुद्धिः पापेन जन्यते । ऐहिक्यामुष्मिकी च । तयोरैहिकी शिष्टैः सह व्यवहारं वारयति । आमुष्मिकी तु नरकं प्रापयति । तत्र प्रकटपापेषु द्विविधाऽशुद्धिसद्भावात्तन्निवृत्तये प्रायश्चित्तबाहुल्यमपेक्षितम् । रहस्ये त्वैहिकाऽशुद्ध्यभावादामुष्मिकमात्राऽशुद्धिः स्वल्पेनापि जप-होमैदिना निवर्तते । अत एव मनुः प्राजापत्यादिव्रतानां जपादीनां च व्यवस्थामाह—

‘एतैर्द्विजातयः शोध्या व्रतैराविष्कृतैः नसः ।

अनाविष्कृतपापांस्तु मन्त्रैर्होमैश्च शोधयेत्’ ॥

(म. स्मृ. ११. २२६)

इति । तत्र रहस्यानां साधारणं प्रायश्चित्तं स एवाह—

‘वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्त्या महायज्ञक्रिया क्षमा ।

नाशयन्त्याशु पापानि महापातकजान्यपि ॥ (२४५)

* रहस्यप्रायश्चित्ताधिकारिणश्चतुर्विंशतिमते दर्शिताः—

‘आहिताग्नेर्विनीतस्य वृद्धस्य विदुषः प्रायश्चित्तं

रहस्योक्तं पूर्वोक्तमितरस्याऽपि’ ।

इति ।

१. G. reads शुद्धिमता for बुद्धिमता. २. B. and D. omit अदि. ३. J. omits ऽशुद्धिः and except A. and I. all होम-. ४. E. I. and J. read -पापास्तु ; while B. and D. -पापानां.

यथैधस्तेजसा वह्निः प्राप्तं निर्दहति क्षणात् ।
 तथाऽऽज्ञानकृतं पापं कृत्स्नं दहति वेदवित् ॥ (२४६)
 सव्याहति-प्रणवकाः प्राणायामास्तु षोडश ।
 अपि भ्रूणहणं मासात् पुनन्त्यहरहः कृताः ॥ (२४८)
 (म. स्मृ. ११. २४५-२४८)

इति । वसिष्ठः—

‘यद्यकार्यशतं सामं कृतं वेदश्च धार्यते ।
 सर्वं तत्तस्य वेदाभिर्दहत्यग्निरिवेन्धनम् ॥
 (व. स्मृ. २७. १)

इति । चतुर्विंशतिमते—

‘कृतैश्च क्रियमाणैश्च करिष्यद्भिर्न संशयः ।
 ब्रह्म प्रतिष्ठेत्येतावत् अनुवाकौ जपेद् द्विजः ॥

१. B. and D. read this line as follows :—

यथैषां तेजसां वह्निः प्राप्ताभिर्वहति क्षणात् ।,
 C. and F. यथैषां तेजसा वह्निः प्राप्तो निर्दहति क्षणात् ।,
 G. reads यथैधांस्तेजसा वह्निः प्राप्ताभिर्वहति स्वयम् ।,
 E. H. and J. यथैधांस्तेजसा वह्निः प्राप्ताभिर्वहति क्षणात् ।,
 but J. differs in प्राप्तो for प्राप्तान्. all for—

यथैधस्तेजसा वह्निः प्राप्तं निर्दहति क्षणात् ।.

२. The text reads this line as :—

तथा ज्ञानाग्निना पापं सर्वं दहति वेदवित् ॥.

३. B. C. D. F. H. and J. read सव्याहतिकाः प्रणवाः, E. सव्याहृतीकाः प्रणवाः, G. सव्याहतिकाः सप्रणवाः all for सव्याहति-प्रणवकाः. ४. G. omits -हणं मासात् पुनन्त्यह-. ५. B. D. and H. read यद्यकार्यं कृतं प्राप्तं शतं and C. E. F. and J. यद्यकार्यं कृतं सामं शतं for यद्यकार्यशतं सामं कृतं; while G. substitutes वेगः for वेदः. ६. G. reads सर्वतरं तस्य and C. and F. सर्वत्र तस्य for सर्वं तत्तस्य. ७. B. and D. read पावनो यजुषि, C. F. and H. पावनो यजुषु, G. पावनो यजुषं, E., पावनो यजुषो and I. पवनाय जपेत् All for अनुवाकौ जपेद्.

इति । यमः—

‘सहस्रपरमां देवीं शतमध्यां दशावराम् ।
 गायत्रीं स जपेन्नित्यं महापातकनाशिनीम् ॥
 विराजं द्विगुणं जप्त्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति ।
 वामदेव्यं त्रिरावर्त्य तदह्नैव विशुद्ध्यति ॥
 पौरुषं सूक्तमावर्त्य मुच्यते सर्वकिल्बिषात् ।
 वृषभं शतशो जप्त्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति ॥
 वेदमेकगुणं कृत्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति ।
 रुद्रैकादशकं जप्त्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति’ ॥

इति । विष्णुः—

‘अथातः सर्ववेदपवित्राणि भवन्ति (१) येषां
 जपैश्च होमैश्च द्विजातयः पापेभ्यः पूयन्ते । (२)

१. H. reads दशावरम् for दशावराम्. २. B. D. and G. read विरजा-, C. F. E. and H. read विरजां both for विराजं; while G. reads दत्त्वा for जप्त्वा. ३. G. inserts इति after विशुद्ध्यति. ४. B. and D. omit the following :—

वामदेव्यं त्रिरावर्त्य तदह्नैव विशुद्ध्यति ।
 पौरुषं सूक्तमावर्त्य मुच्यते सर्वकिल्बिषात् ॥
 वृषभं शतशो जप्त्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति ।
 वेदमेकगुणं कृत्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति ॥

५. I. reads शतधा for शतशो. ६. E. I. omit this line. ७. Except A. I. and the text all others read एषां for येषां. ८. Except A. I. and the text all others read जपैः for पापेभ्यः; while C. and F. substitute प्रपूयन्ते for पूयन्ते and J. प्रमुच्यन्ते for पूयन्ते.

अवमर्षणम् । (३) देवकृतम् । (४) शुद्धव-
 त्यः (५) । तरत्समन्दीयेम् । (६) कू-
 त्माण्ड्यः । (७) पावमान्यः । (८) दुर्गाः सा-
 वित्री । (९) अभीषङ्गाः । (१०) पदस्तोभाः ।
 (११) सामानि^१ । १२) व्याहृतयो भारुण्डानि ।
 (१३) चन्द्रसाम । (१४) पुरुषव्रते सामनी ।
 (१५) अबिल्लिगम् । (१६) बार्हस्पत्यम् । (१७)
 गोसूक्तम् । (१८) वाक्सूक्तम् । (१९) अश्वसू-
 क्तम् । (२०) मध्वर्चं सामनी चेन्द्रशुद्धे । (२०)
 शतरुश्रीयम् । (२१) अथर्वशिरः । (२२)
 त्रिभुवर्णम् । (२३) महाव्रतम् । (२४) नाराय-
 णीयम् । (२५) पुरुषसूक्तं च^२ । (२६)

त्रीण्याज्यदोहानि रथन्तरं च

अग्नेर्व्रतं वामदेव्यं बृहच्च ।

१. Here also we follow A. and I.; while all others read तत्समन्दीयं
 धावति and E. reads तरत्समन्दीधावति for तरत्समन्दीयम्. २. I. and the text
 read दुर्गासावित्री for दुर्गाः सावित्री. ३. The text substitutes अतीषङ्गाः
 and B. C. D. F. G. H. and J. read अभिषङ्गाः for अभीषङ्गाः. ४. G.
 reads महाव्याहृतयः for सामानि । व्याहृतयो. ५. B. and D. पुरुषो व्रतं देवतं
 भासमल्लिगा, C. and F. पुरुषव्रते देवतं भासमालिङ्गा, E. and G. पुरुषव्रतं
 देवतं भासमल्लिगा, H. पुरुषव्रतं देवते भासमालिङ्गा and J. पुरुषव्रतं देवतं
 भासमल्लिङ्गम्. All for पुरुषव्रते सामनी । अबिल्लिङ्गम्. ६. The text and I.
 do not insert वाक्सूक्तम्. ७. The text and I. read अश्वसूक्तम्; while
 C. and F. substitute असूक्तम् । गोसूक्तम् । अश्वसूक्तम्. ८. The text and
 I. do not insert मध्वर्चः; while E. reads मध्वः and H. also reads the same
 in the marginal correction. ९. The text and I. read सामनी चन्द्रसूक्ते
 च for सामनी चेन्द्रशुद्धे. १०. I. and the text read त्रिभुवर्णं for त्रिभुवर्णम्.
 ११. Except A. I. and the text all others omit च. १२. J. reads
 आग्नेयं व्रतं, C. F. and the text अग्निव्रतं for अग्नेर्व्रतं.

एतानि जप्तानि पुनन्ति जन्तून्
जातिस्मरत्वं लभते यदीच्छेत्*॥

(वि. स्मृ. ५६. १-२७)

* अघमर्षणं—‘ऋतं चे’ति ऋक्संहितायां प्रसिद्धम् । देवकृतं । ‘देव-
कृतस्यैनसोऽवयजनमसी’त्यादयो यजुर्मन्त्राः । शुद्धवत्यः पूर्वं विस्तरे-
णोक्ताः । तरत्समन्दीयं—‘तरत्समन्दीधावतीति’ ऋक्सूक्तम् । कूष्माण्ड्यः—
यद्देवा देवहेलनमित्याद्या ऋचः । पावमान्यः—स्वादिष्टयेति सूक्तम् ।
‘जातवेदसे’ इति सूक्तं दुर्गाः । देवस्य त्वेति ऋचः सावित्री । अभीषज्जाः—
एतदाख्या मन्त्राः । ते च ऋक्संहितायां द्रष्टव्याः । पदस्तोभाः—‘उत्तो-
देवा हिरण्यया’ इत्यादयः । सामानि प्रसिद्धानि । व्याहृतयः—‘भूरग्ये
चेत्यादयः । भारुण्डानि—भारदण्डानीत्यपि क्वचित् पाठः । ‘ओम आया-
हीत्यादि गायत्रं साम । चन्द्रसाम—‘गोरमन्वतेत्यस्यामृचि गीयमानं साम ।
पुरुषव्रते सामनी—‘सहस्रशीर्षा पुरुषः, त्रिपादूर्ध्व उदैत्’ इत्येतयोर्ऋचो-
र्गीयमाने सामनी । ‘पुरुषव्रतं साम’ इत्येकवचनपाठे तु—वैश्वानरमि-
त्येतन्तामेति बोद्धव्यम् । अक्लिङ्गं—‘आपो हिष्ठेति श्रृचि गीयमानं साम ।
बार्हस्पत्यं—सूक्तम् । तच्च—‘बृहस्पते प्रथमं वाचो’ इत्यादि । गोसूक्तं—‘आ गावो
आयन्’ इत्यादि । वाक्सूक्तं प्रसिद्धम् । अश्वसूक्तं—‘अयं ते अस्तु हर्यत’ इत्यादि ।
नन्दपण्डितस्तु—यदिन्द्राहं यथा त्वमस्यामित्यस्यामृचि गीयमानं साम-गो-
सूक्तमश्वसूक्तं चेत्याह । मध्वर्चं—‘मधुवाता ऋतायते’ इत्यादयो मन्त्राः । ‘इन्द्राय
साम गायत’ इत्यादि इन्द्रशुद्धसंज्ञकम् । शतरुद्रीयं अथर्वशिरश्च प्रसिद्धे ।
त्रिसुपर्णमपि तथैव । महाव्रतं—‘सोमं राजानमित्यस्यामृचि गीयमानं सामेति
नन्दपण्डितः । नारायणीय—पौरुषसूक्ते प्रसिद्धे एव । चतुर्दशाधिकाष्टसह-
स्राणि सामानि सन्ति । तेषु त्रीणि आज्यदोहानि रथन्तरं अमेव्रतं वामदेव्यं
बृहादिति च सप्त सामानि ईश्वरस्तावकत्वात् पाप्मानं पुनन्तीत्यर्थः ।

१. C. E. F. H. and G. read . जप्त्वा and I. and the text गीतानि
for जप्तानि. २. Except A. I. and the text all read य इच्छेत् for
यदीच्छेत्.

इति । चतुर्विंशतिमते—

पावमानीस्तथा कौत्सं पौरुषं सूक्तमेव च ।
जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत पवित्रं मधुच्छन्दसम् ॥
मण्डलब्राह्मणं रुद्रं शुक्रियो मोक्षकस्तथा ।
वामदेव्यं बृहत्साम जप्त्वा पापैः प्रमुच्यते ॥
यज्ञायज्ञीयमादित्यं ज्येष्ठसाम च राजनम् ।
पारुच्छेपं च सामानि जप्त्वा मुच्येत किल्बषात् ॥
अथर्वशिरसं चैव पौरुषं सूक्तमेव च ।
नीलरुद्रं तथैवैन्द्रं जप्त्वा पापैः प्रमुच्यते ॥
आथर्वणाश्च ये केचित् मन्त्राः कामविर्वर्जिताः ।
ते सर्वे पापहन्तारो याज्ञवल्क्यवचो यथा ॥
सिंहे मे मन्युरित्येतदनुवाकं जपेद् द्विजः ।
जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत बौधायनवचो *यथा ॥
ऋग्वेदमभ्यसेद्यस्तु यजुःशाखामथापि वा ।
सामानि सरहस्यानि अथर्वाङ्गिरसस्तथा ॥
ब्राह्मणानि च कल्पांश्च षडङ्गानि तथैव च ।

* यथा च बौधायनधर्मशास्त्रे—

‘सिंहे मे इत्यपां पूर्णपात्रेऽवेक्ष्य चतुष्पथे ।

मुच्यते सर्वपापेभ्यो महतः पातकादपि’ ॥

(बौ. स्मृ. ४. ७. ७)

१. We follow here only G; while all others read सपुत्रं for पवित्रं. २. G. reads मण्डलं; while B. C. D. E. F. H. and J. read बिडालब्राह्मणं for मण्डलब्राह्मणं. ३. G. reads शुक्रियो and J. शुक्रिया both for शुक्रियो. ४. B. and D. read जप्त्वा for यज्ञा-; while J. substitutes यज्ञ- for यज्ञा-. ५. B. C. D. G. and F. read राजतम्. ६. B. and D. read पारुच्छेपं च, E. मारुच्छेपं च and G. पारुच्छेपश्च all for पारुच्छेपं च. ७. Except A. and I. all read नीलरुद्राः for नीलरुद्रं. ८. B. and D. read सिंहे मे and I. संहोमे for सिंहे मे. ९. G. reads चरहस्यानि for सरहस्यानि.

आख्यानानि तथाऽन्यानि जप्त्वा पापैः प्रमुच्यते* ॥

इतिहास-पुराणानि देवतास्तवनानि च ।

जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत धर्मस्थानैस्तथा परैः' ॥

इति । बौधायनः—

‘विधिना शास्त्रदृष्टेन प्राणायामान् षडाचरेत् ।

यदुपस्थकृतं पापं पद्भ्यां वा यत् कृतं भवेत् ॥

बाहुभ्यां मनसा वाचा श्रोत्र-त्वक्-घ्राण-चक्षुषा’ ।

सायंसन्ध्यामुपस्थाय तेन तस्मात् प्रमुच्यते’† ॥

(बौ. स्मृ. २. ४. ७. १८)

इति । मनुः—

‘महापातकिनश्चैव शेषाश्चाकार्यकारिणः ।

तपसैव सुतप्तेन मुच्यन्ते किल्बिषान्ततः ॥ (२३९)

यत्किञ्चिदेनः कुर्वन्ति मनो-वाक्कर्मभिर्जनाः ।

तत्सर्वं निर्णुदन्त्याशु तपसैव तपोधनाः’‡ ॥ (२४१)

(म. स्मृ. ११. २३९-२४१)

* कौत्सं कुत्सर्षिणा दृष्टं—‘अपनः शोशूचदघम्’—इत्येतत् सूक्तम् । माधुच्छन्दसं—‘अग्निमीळे’ इत्यादि । अन्यत् पूर्वमुक्तम् ।

† नित्यसन्ध्यातिरिक्तं प्रायश्चित्तरूपा सन्ध्या पृथगेवोपास्या ।

‡ तपोरूपमिदं प्रायश्चित्तं तदेव स्तूयते । मेधातिथ्यादयस्तु पूर्वोक्त-व्रताचरणमेव तपः तस्यैवेयं स्तुतिरिति मन्यन्ते । मम तु ‘तप सन्तापे’ इत्यस्माद्वातोर्निष्पन्नेन तपश्शब्देन पञ्चाग्निसाधनादिकं तप एव ग्राह्यं न व्रतादिकमिति प्रतिभाति ।

१. B. and D. substitute यथा— for तथा—. २. G. omits this verse. ३. This line does not appear in the text. ४. E. reads समाचरेत् for षडाचरेत्. ५. The text reads वापि वाचा वा यत्कृतं भवेत् for वाचा श्रोत्र-त्वक्-घ्राण-चक्षुषा. ६. This line does not appear in any of the manuscript except A. and the text. ७. B. C. D. F. and G. substitute किल्बिषान्विताः for किल्बिषान्ततः. ८. The text reads मनो-वाक्कर्मभिर्जनाः for मनो-वाक्कर्मभिर्जनाः. ९. The text reads निर्णुदन्ति for निर्णुदन्ति; while B. C. and F. read तपो जनाः for तपोधनाः.

इति । कूर्मपुराणेऽपि—

‘जपस्तपस्तीर्थसेवा देव-ब्राह्मणपूजनम् ।

ग्रहणादिषु कालेषु महापातकशोधनम् ॥ (१०८)

पुण्यक्षेत्राभिगमनं सर्वपापप्रणाशनम् ।

देवताभ्यर्चनं नृणामशेषाघविनाशनम् ॥ (१७)

अमावास्यां तिथिं प्राप्य यः समाराधयेद्भवम् ।

ब्राह्मणान् भोजयित्वा च सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ (१८)

कृष्णाष्टम्यां महादेवीं तथा कृष्णचतुर्दशीम् ।

सम्पूज्य ब्राह्मणमुखे सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ (१९)

त्रयोदश्यां तथा रात्रौ सोपहारं त्रिलोचनम् ।

ईष्टेशं प्रथमे यामे मुच्यते सर्वपातकैः ॥ (१००)

एकादश्यां निराहारः समभ्यर्च्य जनार्दनम् ।

द्वादश्यां शुकपक्षस्य सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ (१०७)

उपोषितश्चतुर्दश्यां कृष्णपक्षे समाहितः ।

यमाय धर्मराजाय मृत्यवे चान्तकाय च ॥ (१०१)

वैवस्वताय कालाय सर्वभूतक्षयाय च ।

प्रत्येकं तिलसंयुक्तान् दद्यात्सप्तोदकाञ्जलीन् ॥ (१०२)

१. The text reads -विनाशनम् for -प्रणाशनम्. २. The text reads पूजायित्वा for भोजयित्वा. ३. We follow here only A. and the text ; while all others read महादेवं for महादेवीं. ४. B. D. E. I. G. J. read वृष्टेशं for ईष्टेशं; while C. F. and H. वृष्टेशं प्रयतो for ईष्टेशं प्रथमे. ५. The text reads महापापैः for सर्वपापैः. ६. After this line I. inserts the following two lines:—

औदुम्बराय इध्माय नीलाय परमेष्ठिने

वृकोदराय चित्राय चित्रशुभाय ते नमः ॥;

These lines are neither found in our manuscripts nor in the text and the seven names of Yama are complete in this śloka, therefore these lines are quite useless here.

स्नात्वा नेद्यां तु पूर्वार्द्धे मुच्यते सर्वपातकैः' ॥ (१०२)

(कू. पु. १. २. ३३. १७-१०८)

इति । पैठीनसिः—

‘सर्वपापप्रसक्तोऽपि ध्यायन्निमिषमच्युतम् ।

पुनस्तपस्वी भवति पङ्क्तिपावनपावनः ’ ॥

इति । चतुर्विंशतिमते—

‘मृगारेष्टिः पवित्रेष्टिस्त्रिहविः पावमान्यपि ।

इष्टयः पापनाशिन्यो वैश्वानर्या समान्विताः’ ॥

इति । कूर्मपुराणे—

‘अस्मिन् कलियुगे घेरे लोकाः पापानुवर्तिनः ।

भविष्यन्ति महाबाहो वर्णाश्रमाविवर्जिताः ॥

नान्यत् पश्यामि जन्तूनां मुक्त्वा वाराणसीं पुरीम् ।

सर्वपापप्रशमनं प्रायश्चित्तं कलौ युगे’ ॥

(कू. पु. १. १. २८. ९-१०)

इति । इति साधारणप्रायश्चित्तानि ॥

अथ प्रतिपदोक्तानि प्रायश्चित्तानि ।

तत्र याज्ञवल्क्यः—

१. The text substitutes दद्याद्य for नेद्यां तु, but it appears meaningless here. २. These quoted four lines are found in the printed copy of the said Purāṇa, but they do not exist in the manuscript copy, which is written in Telugu.

‘त्रिरात्रोपोषितो जप्त्वा ब्रह्महा त्वघमर्षणम् ।
 अन्तर्जले विशुद्धयेत गां दत्त्वा च पयस्विनीम् ॥
 (या. स्मृ. ३. ३०२)

इति । शङ्ख-लिखितावपि—

‘ब्रह्महा त्रिरात्रोपोषितोऽन्तर्जले ऽघमर्षणं
 त्रिरावर्तयेत्’ !

इति । एतच्च कामकारविषयम् । अकामकारविषये तु यमः—

‘एवं ब्रह्महत्या-सुरापान-सुवर्णस्तेय-गुरुत-
 ल्पेषु प्राणायामैः श्रान्तोऽघमर्षणं जपेत्’ ।

इति । बौधायनः—

‘ग्रामात् प्राचीमुदीचीं वा दिशमुपनिष्क्रम्य
 स्नातः शुचिरुदकान्ते स्थण्डिलमुपलिप्य स-
 कृत् क्लिन्नवासाः सकृत् पूतेन पाणिना आदि-
 त्याभिमुखोऽघमर्षणस्वाध्यायमधीयीत । (१)
 प्रातःशतं माध्याह्ने शतं अपराह्णे शतमपरि-
 मितं वा । (२) उदितेषु नक्षत्रेषु प्रसृतियावकं
 प्राश्नीयात् । (४) ज्ञानकृतेभ्योऽज्ञानकृतेभ्य-
 श्चोपपातकेभ्यः सप्तरात्रात् प्रमुच्यते । (५)

१. C. and F. omit the following portion :—

अन्तर्जले विशुद्धयेत गां दत्त्वा च पयस्विनीम् ॥

इति । शंख-लिखितावपि—

‘ब्रह्महा त्रिरात्रोपोषितोऽन्तर्जले ऽघमर्षणं.

२. B. and D. त्रिवारं त्रिः. ३. The text reads तीर्थं गत्वा स्नातः शुचिवासा उदकान्ते स्थण्डिलमुद्धृत्य for ग्रामात्प्राचीमुदीचीं वा दिशमुपनिष्क्रम्य स्नातः शुचिरुदकान्ते स्थण्डिलमुपलिप्य. ४. We follow here only A. and the text; while all others read सायह्णे शतं परिमितं च for अपराह्णे शतमपरिमितं वा. ५. Except A. and the text all others read अज्ञानीयात् for प्राश्नीयात्. ६. Except A. and the text all others omit अज्ञानकृतेभ्यः and insert च after उपपातकेभ्यः and read द्वादशरात्रान्महापातकेभ्यः । एवं ब्रह्महत्या सुवर्णस्तेयं सुरापानं च for द्वादशरात्राद्गूणहमनं गुरुतल्पगमनं सुवर्णस्तेयं सुरापान-मिति च.

द्वादशरात्राङ्गूणहननं गुरुतल्पगमनं सुव-

र्णस्तैन्यं सुरापानमिति च वर्जयित्वा । (६)

एकविंशतिरात्रात् तोन्यप्यतितरति' । (७)

(बौ. स्मृ. ३. ५. २-७)

इति । मनुरपि—

‘अरण्ये वा त्रिरभ्यस्य प्रयतो वेदसंहिताम् ।

मुच्यते पातकैः सर्वैः पराकैः शोधितस्त्रिभिः’॥

(म. स्मृ. ११. २५८)

इति । बृहद्विष्णुरपि—

‘ब्रह्महत्यां कृत्वा प्राचीमुदीचीं वा दिशमुप-

प्रभूतेनेन्धनेनाग्निं प्रज्वालयाघमर्षणेनाष्टसहस्र-

भोज्याहुतीर्जुहुयात्तदेतस्मात्पूतो भवति’ ।

इति । एतानि कामाकामकारादिभेदेन व्यवस्थापनीयानि ।

सुरापाने यम आह—

१. I. reads अभितरति and the text अपि तरति for अप्यतितरति and adds तान्यपि जयति, २. J. reads शोधितैः for शोधितः. ३. B. D. E. and H. read आहुतीः for आज्याहुतीः. ४. B. C. D. F. and G. omit the following portion :—

एतानि कामाकामकारादिभेदेन व्यवस्थापनीयानि । सुरापाने यम आह—

‘सुरापः कण्ठमात्रमुदकमवतीर्य सुतसोमात् प्रसृतिमादायोङ्गारेणाभिमन्य पिबेत् । ततोऽप्यु निमग्नो मानस्तोकीयं अपेत्’ ।

इति । याज्ञवल्क्यः—

‘त्रिरात्रोपोषितो इत्वा कूष्माण्डीभिर्घृतं शुचिः’ ।

इति । मनुः—

‘कौत्सं जप्त्वापि—&c..... &c., up to page 168, line 12.

‘सुरापः कण्ठमात्रमुदकमवतीर्य सुतसोमात्
प्रसृतिमादायोङ्कुरेणाभिमन्त्र्य पिबेत् । ततो
ऽसु निमग्नो मानस्तोकीयं जपेत् ’ ।

इति । याज्ञवल्क्यः—

‘त्रिरात्रोपोषितो हुत्वा कूष्माण्डीभिर्घृतं शुचिः’।
(या. स्मृ. ३. ३०४)

इति । मनुः—

‘कौत्सं जप्त्वाप इत्येतद्वासिष्ठं च प्रतीत्यृचम् ।
माहित्रं शुद्धवत्यश्च सुरापोऽपि विशुद्ध्यति ॥ (२४९)
मन्त्रैः शाकलहोमीयैरब्दं हुत्वा घृतं द्विजः ।
सुगुर्वप्यहन्त्येनो जप्त्वा वा नम इत्यृचम् ॥ (२५६)
महापातकसंयुक्तोऽनुगच्छेद्वाः समाहितः ।
अभ्यस्याब्दं पावमानीर्भिक्षाहारो विशुद्ध्यति* ॥ (२५७)
(म. स्मृ. ११. २४९—२५७)

* कौत्सं—‘अपनः शोशुचदघमित्येतत् । वासिष्ठं—‘प्रतिस्तोमेभिरुषसं
वसिष्ठा’ इत्येतत् । माहित्रं—‘महित्रीणामवोचमिति । शुद्धवत्यः—पूर्वमुक्ताः ।
‘देवकृतस्यैनसो’ इत्यादयो ऽष्टौ मन्त्राः शाकलहोमीयाः । नम इत्यृचं—‘नम

१. J. reads सुतसोमात् वसुतिमादाय for सुतसोमात् प्रसृतिमादाय. २. E. H. and J. read जपित्वा for जप्त्वा; while I. reads this line as follows :—

‘कौत्सं जपित्वाऽपैत्येनो वासिष्ठं चेत्यृचम्प्रति ।

३. E. and H. read वासिष्ठं चेति ऋचम्प्रति, but E. substitutes
ऋचं for इत्यृचम् and J. वासिष्ठं च ऋचं प्रति both for वासिष्ठं च प्रती-
त्यृचम्. ४. J. reads सकलहोमीयैरिष्टं for शाकलहोमीयैरब्दं. ५. A. reads
मन इत्यृचम् the Commentator Medhātithi follows this reading; while
I. reads नमत् for नम; but it seems to be incorrect. ६. J. reads समा-
हिताः for समाहितः.

इति । वसिष्ठेः—

‘सुरां पीत्वाऽऽप्सु निर्मज्ज्य त्रिः पठेदधमर्षणम् ।

यथाऽश्वमेधावभूयस्तादृशं मनुरब्रवीत्’ ॥

(व. स्मृ. २६. ८)

इति । अत्र ज्ञानाज्ञानाभ्यासानभ्यासैर्व्यवस्था द्रष्टव्या ।

सुवर्णस्तेये शातातपः—

‘मद्यं पीत्वा गुरुदारांश्च गत्वा

स्तेयं कृत्वा ब्रह्महत्यां च कृत्वा ।

भस्मच्छन्नो भस्मशय्यां शयानो

रुद्राध्यायी मुच्यते सर्वपापैः’ ॥

(शा. स्मृ. १. ७१)

इति । यमः—

‘ब्राह्मणः सुवर्णस्तेयं कृत्वा हिरण्यं शालायां

प्रक्षिप्याऽऽप्सु स्नातो ग्रीवामात्रमुदकं हिरण्य-

वर्णाभिश्चतसृभिरात्मानमभ्युक्ष्य त्रीन् प्राणा-

यामान् कृत्वा तदेतस्मात् पापात्पूतो भवति’ ।

आविवेश-’ इत्युचमिति सर्वज्ञनारायणः । ‘उग्रं नम आविवाप्त’ इति राम-
चन्द्रः । पावनान्यः ऋक्संहिताया नवमं मण्डलं स्वादिष्टयेत्यारभ्य ‘यत्ते-
राजन्’ इत्यन्तम् ।

१. E. and H. omit वसिष्ठः. २. The text reads अग्निं वाऽऽप्सु निमज्जानः
जिर्जपेत् for सुरां पीत्वाऽऽप्सु निर्मज्ज्य त्रिः पठेत्. ३. I. reads -शय्याशयानो and
J. reads -शय्याशयानो both for -शय्यां शयानो. ४. E. and H. omit
यमः. ५. J. reads हिरण्यशालायां for हिरण्यं शालायां. ६. E. H. and J.
read निष्णातः for स्नातः.

इति । बृहस्पतिः—

‘सकृज्जप्त्वाऽस्यवामीयं शिवसङ्कल्पमेव वा ।
अपहत्य सुवर्णं वा क्षणाद्भवति निर्मलः’ ॥

इति । याज्ञवल्क्यः—

‘ब्राह्मणः स्वर्णहारी तु रुद्रजापी जले स्थितः’ ।
(या. स्मृ. ३. ३०४)

इति । जपश्चैकादशकृत्वा कार्यः । तदाह अत्रिः—

‘ऐकादश गुणान् वाऽपि रुद्रानावर्त्य धर्मावित् ॥
महापापैरपि स्पृष्टो मुच्यते नात्र संशयः’ ॥
(वृ. अ. स्मृ. ४. ६)

इति । गुरुतल्पे याज्ञवल्क्यः—

‘सहस्रशीर्षाजापी च मुच्यते गुरुतल्पगः ।
गौर्देया कर्मणोऽस्यान्ते पृथगेभिः पयस्विनी’ ॥
(या. स्मृ. ३. ३०५)

इति । यमोऽपि—

‘अथ गुरुतल्पगमनं कृत्वाऽघमर्षणमन्तर्जले
त्रिरावर्त्य तदेतस्मात् पापात् पूतो भवति’ ।

१. E. I. and J. read ब्राह्मणस्वर्णहारी for ब्राह्मणः स्वर्णहारी. २. The verse occurs in Vrid-dhatri Sambitâ, but not Atri or Âtreya. It reads शुद्धयति for धर्मावित् and for the second line it reads महापातकोपपातकेभ्यो मलिनीकरणेभ्यो मुच्येत for महापापैरपि स्पृष्टो मुच्यते नात्र संशयः. ३. E. I. and J. read सहस्रशीर्षाजापी for सहस्रशीर्षाजापी.

इति । मनुरपि—

‘हविष्पान्तीयमभ्यस्य न तमंह इतीति च ।

जैस्त्वा च पौरुषं सूक्तं मुच्यते गुरुतल्पगः’ ॥

(म. स्मृ. ११. २५१)

इति । संसर्गी येन सह संसर्गं करोति स तदीयमेव प्राय-
श्चित्तं कुर्यात् ।

‘स तस्यैव व्रतं कुर्यात्’ ।

इति पूर्वमेवोक्तत्वात् ॥

अथोपपातकरहस्यप्रायश्चित्तानि ।

तत्र यमः—

‘दशप्रणवसंयुक्तैः प्राणायामैश्चतुःशतैः ।

मुच्यते ब्रह्महत्यायाः किं पुनः शेषपातकैः’ ॥

इति । याज्ञवल्क्यो अपि—

‘प्राणायामशतं कार्यं सर्वपापापनुत्तये ।

उपपातकजातानामनादिष्टस्य चैव हि’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३०६)

१. We follow here A. and G.; while B. and D. read हविष्याशी समभ्यस्य and others read हविष्यन्तीयमभ्यस्य for हविष्पान्तीयमभ्यस्य. in the text (Bombay, Mandlik's edition). Some places have हविष्यन्तीयम् and some हविष्यन्तम्, but the quoted Mantra is हविष्पान्तमजरं, &c. Therefore all these readings seem incorrect. २. The text read जपिस्त्वा for जैस्त्वा च; while H. substitutes तु for च. ३. I. reads संसर्ग for संसर्गी. ४. G. substitutes यथा for अथ. ५. B. and D. omit तत्र यमः; while E. H. G. I. and J. substitute अत्र for तत्र. ६. B. and D. read सर्वपापप्रनुत्तये for सर्वपापापनुत्तये.

इति । मनुरपि—

‘एनसां स्थूल-सूक्ष्माणां चिकीर्षन्नपनोदनम् ।

अवेत्यृचं जपेदब्दं यत्किञ्चेदमितीति चे’ ॥

(म. स्मृ. ११. २५२)

इति । अत्र सकृदभ्यासादिभेदेन व्यवस्था द्रष्टव्या ॥

अथ व्रतलक्षणानि ।

तत्र सर्वव्रतस्य साधारणान्यङ्गानि याज्ञवल्क्य आह—

‘ब्रह्मचर्यं दया क्षान्तिर्दानं सत्यमकल्कतां ।

अहिंसाऽस्तेय-माधुर्यं दमश्चेति यमाः स्मृताः॥

स्नानं-मौनोपवासेज्या-स्वाध्यायोपस्थनिग्रहाः ।

नियमा गुरुगुश्रूषा-शौचा-ऽक्रोधा-ऽप्रमादित्वाः ॥

(या. स्मृ. ३. ३१३—३३४)

इति । अत्र ब्रह्मचर्यं सर्वेन्द्रियनिग्रहः । उपस्थनिग्रहो
लिङ्गनिरोधः । त्रयोर्गो-बलीवर्दन्यायेन पुनरुक्तिः । अकल्क-
त्वमकुटिलत्वम् ।

१. The text reads वा for च. २. Except A. all omit तत्र and I. reads सर्वव्रतसाधारणान्यङ्गानि for सर्वव्रतस्य साधारणान्यङ्गानि. ३. B. D. G. and J. read अकल्पता for अकल्कता. ४. Except E. G. I. and the text read -ऽस्तेयमाधुर्यदमश्चेति and H. -ऽस्तेयमाधुर्यं दमश्चेति both for -ऽस्तेय-माधुर्यं दमश्चेति. ५. G. and the text read स्नानं for स्नान-; while I. and some others substitute -निग्रहः for -निग्रहाः. ६. B. D. and the text read -ऽप्रमादता for -ऽप्रमादित्वाः. ७. B. and D. read अय for अत्र; while H. व्रतचर्यं, C. and F. व्रतचर्यं for ब्रह्मचर्यं. ८. C. F. and G. substitute तथा for तयोः; while except G. and J. read अपुनरुक्तिः for पुनरुक्तिः. ९. J. reads अकल्पत्वम् for अकल्कत्वम्.

इति । मनुरपि—

‘अहिंसां सत्यमक्रोधमार्जवं च समाचरेत् । (२२२)
 त्रिरह्नि त्रिर्निशायां च सवासा जलमाविशेत् ।
 स्त्री-शूद्र-पतिताश्चैव नाभिभाषेत कर्हिचित् ॥ (२२३)
 स्थानासनाभ्यां विहरेदशक्तोऽथः शयीत वा ।
 ब्रह्मचारी व्रती च स्याद्गुरु-देव-द्विजार्चकः ॥ (२२४)
 सावित्रीं च जपेन्नित्यं पवित्राणि च शक्तितः ।
 सर्वेष्वेव व्रतेष्वेव प्रायश्चित्तार्थमादृतः’ ॥ (२२५)
 (म. स्मृ. ११. २२२-२२५)

इति । तत्र प्राजापत्यव्रतलक्षणमाह हारीतः—

‘अयं सायं अयं प्रातस्वयमद्यादयाचितम् ।
 परं अयं वायुभक्ष एष कृच्छ्रः प्रजापतेः’ ॥

इति । मनुरपि—

‘अयं* प्रातस्वयमद्यादयाचितम् ।
 अयं परं तु नाऽश्रीयात् प्राजापत्यं चरेन्द्विजः’ ॥
 (म. स्मृ. ११. २११)

* अत्र द्वौ पक्षौ । तत्र प्रथमः स्वस्थानविवृद्धिपक्षोऽयं मनुना दाशितः—
 ‘अयं प्रातर्भोजनं अयं सायमेवं भोजनं । अयमद्याचितभोजनमिति एक
 एव नियमः दिनत्रयं धार्य इत्युक्तमतस्तस्य वृद्धिः स्वस्थान एव भवति ।

१. The following quoted verses are not found in the MS of the text of Manu. २. B. C. D. E. F. and G. read त्रिरहः for त्रिरह्नि ; while G. reads आविशेत् for आविशेत्. ३. I. reads अक्रोधो for अशक्तो. ४. G. reads स्वशक्ततः for च शक्तितः. ५. B. and D. read आहृतः, I. and J. आदृताः for आदृतः. ६. I. reads अत्र for तत्र. ७. I. reads प्रजापतिः for प्रजापतेः. ८. B. D. and J. do not insert मनुरपि ; while B. substitutes अस्तेनुरपि. This may be the writer's mistake. ९. The text reads च for तु. १०. G. reads चरेत् for चरन्.

इति । अस्यैवाधिकारिभेदेन प्रयोगान्तरमाह वसिष्ठः—

‘अहः प्रातरहर्नक्तमहमेकमयाचितम् ।

अहः पराकं तत्रैकमेवं चतुरहौ परौ ॥

अनुग्रहार्थं त्रिप्राणां मनुर्धर्मभृतां वरः ।

बाल-वृद्धा-ऽऽतुराणां* च शिशुकृच्छ्रमुवाच ह’ ॥

(व. स्मृ. २३. ४२-४३)

इति । एतदुभयमपि प्राजापत्यकृच्छ्रं दर्शयति याज्ञ-
वल्क्यः—

‘एकभक्तेन नक्तेन तथैवायाचितेन च ।

उपवासेन चैकेन पादकृच्छ्रः प्रकीर्तितः ॥

यथाकथंचिन्निगुणः प्राजापत्योऽयमुच्यते’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३१९. ३२०)

द्वितीयः दण्डकलितवदावृत्तिपक्षोऽयं वसिष्ठेन दर्शितः—
तत्र प्रथमे ऽहि प्रातेरैकवारं हविष्यान्नभोजनं कार्यम् । द्वितीये ऽहि
सायमेकवारमेव न दिवा । तृतीये ऽहि एकवारमयाचितमभूयात् । अत्र
सर्वत्र भोजनं परिमितमेव कार्यम् । न यथेष्टम् । प्रायश्चित्तार्थत्वात् । चतु-
र्थे ऽहि पराकम् । तलक्षणं पूर्वमेवोक्तम् । एवं प्रथमं चतुरहमतीत्य द्वितीयं
तृतीयमपि चतुरहमेवमेव निर्वर्तयेदेवं द्वादशदिनसाध्योऽयं कृच्छ्रः ।

* यथाह मनुः—

‘चतुरः प्रातरहर्नीयात् पिण्डान् विप्रः समाहितः ।

चतुरोऽस्तमिते सूर्ये शिशुचान्द्रायणं स्मृतम्’ ॥

इत्याद्यनुसन्धेयम् ।

१. The text reads बाल-वृद्धा-ऽऽतुरेष्वेवं for बाल-वृद्धा-ऽऽतुराणां च. २. E. reads वैकेन and the text चैवायं both for चैकेन.

इति । एकभुक्तेन दिवैव सकृद्भोजनेन । नैक्तेन रात्रौ स-
कृद्भोजनेन । अयाचितेन न विद्यते याचितं यस्मिन् भोजने
तदयाचितम् । तेन । अत्र कालविशेषाप्रतीतिर्दिवा रात्रौ वा
सकृद्भोजनेन । उपवासेन चैकेन एकस्मिन् दिनेऽनशनं च
पादकृच्छ्रो भवति । अयमेव पादकृच्छ्रः स्वस्थानविवृद्ध्या वा
दण्डकलितवदावृत्त्या वा यथा कथंचिन्निगुणः त्रिरभ्यस्तः प्रा-
जापत्य इत्युच्यते इत्यर्थः । एकभक्तादिषु ग्राससङ्ख्या आप-
स्तम्बेन दर्शिता—

‘सायं द्वाविंशतिग्रासाः प्रातः षड्विंशतिः स्मृतौ ।

चतुर्विंशतिरयाच्याः परं निरशनं स्मृतम् ’ ॥

(आ. स्मृ. १. २९)

इति । तत्परिमाणमपि तेनैवोक्तम्—

‘कुक्कुटाण्डप्रमाणं तु यथा वाऽऽस्यं विशेषमुखम् ।

(आ. स्मृ. १. ५०)

इति । चतुर्विंशतिमते तु प्रकारान्तरेण सङ्ख्या श्रूयते—

‘प्रातस्तु द्वादश ग्रासाः सायं पञ्चदशैव तु ।

अयाचिते च द्वावष्टौ परं वै मारुताशनः’ ॥

इति । अत्र शक्त्यपेक्षया व्यवस्था द्रष्टव्या । आपस्तम्बस्तु
चतुरः पादकृच्छ्रान् कृत्वा तेषां वर्णभेदेन व्यवस्थामाह—

१. B. and D. omit नैक्तेन रात्रौ सकृद्भोजनेन. २. Except A. and I. read
दण्डकरितवत् for दण्डकलितवत्. ३. B. C. D. E. F. G. and H. sub-
stitute मताः for स्मृताः. ४. G. reads चतुर्विंशतिरात्रौ च for चतुर्विंशतिर-
याच्याः. ५. G. and I. omit तु. ६. G. substitutes वा for च and reads
अयं च, C. and F. read अयं वा and J. अये वा all for परं वै; while B.
and D. अहं वै for the same.

‘अहं निराशनं पादः पादश्चायाचितं अहम् ।

सायं अहं तथा पादः पादः प्रातस्तथा अहम् ॥ (१३)

प्रातःपादं चरेच्छूद्रः सायं वैश्यस्य दापयेत् ।

अयाचितं तु राजन्ये त्रिरात्रं ब्राह्मणे स्मृतम् ॥ (१५)

(आ. स्मृ. १. १३-१५)

इति । अर्धकृच्छ्र-पादोनकृच्छ्रयोरपि स्वरूपं स एवाह—

‘सायं-प्रातर्दिनार्थं स्यात् पादोनं नक्तवर्जितम् ।

(आ. स्मृ. १. १४)

इति । अयमर्थः । अयाचितोपवास-अह-द्वयानुष्ठानेनार्थ-
कृच्छ्रो भवति । नक्त-अहव्यतिरिक्त-अहत्रयानुष्ठानेन पादो-
नकृच्छ्रो भवति । अर्धकृच्छ्रप्रकारोऽपि तेनैवोक्तः—

‘सायं प्रातस्तथैवोक्तं दिनद्वयमयाचितम् ॥

दिनद्वयं तु नाऽश्रियात् कृच्छ्रार्थं तद्विधीयते ’ ।

(आ. स्मृ. १. ४१-४२)

१. The text reads पादः for पादः. २. G. reads ततः for पादः.
३. B. and D. read अयाचिते अहम्, C. and F. अयाचितं अहम् both for
अयाचितं अहम्; while H. reads अयाचनं अहम् for the same. ४. The
text reads this line thus :—

पादः सायं अहं पादः प्रातर्भाज्यं तथा अहम् ।

५. E. and J. read पादं for सायं. ६. The text reads ब्राह्मणस्य च for
ब्राह्मणे स्मृतम्. ७. The text reads this line thus :—

प्रातः सायं दिनार्थं च पादोनं सायवर्जितम् ।

८. Except A. and I. read अयाचितोपवासयोऽह-द्वया- for अयाचितो-
पवास-अह-. ९. The text reads this verse as follows :—

‘सायं प्रातस्त्वहोरात्रं पादं कृच्छ्रस्य तं विदुः ॥

सायं प्रातस्तथैवैकं दिनद्वयमयाचितम् ।

इति । अत्रापि शक्त्यपेक्षया व्यवस्था द्रष्टव्या । यत्तु जप-होमादिब्रह्मसहितं प्राजापत्यकृच्छ्रं गौतमेनाभिहितम्—

‘हविष्यान् प्रातराशान् भुक्त्वा तिस्रो रात्रीर्ना-
श्रीयत् । (२) अथापरं च्यहं नक्तं भुञ्जीत ।
(३) अथापरं च्यहं न कञ्चन याचेत् । (४)
अथापरं च्यहमुपवसेत् । (५) तिष्ठेदहनि, रात्रा-
वासीत् । (६) क्षिप्रकामः । (७) सत्यं वदेत् ।
(८) अनार्यैर्न सम्भाषेत् । (९) रौरव-यौधा-
जपे *नित्यं प्रयुञ्जीत । (१०) अनुसवनमुद-
कोपस्पर्शनमापोहिष्ठेति तिसृभिः पवित्रवतीभि-
र्मार्जयीत् । (११) हिरण्यवर्णाः शुचयः पा-
वका इत्यष्टाभिः । (१२) अथोदकतर्पणम् ।
(१३) ॐ नमो हमाय मोहमाय संहमाय
धुन्वते तापसाय पुनर्वसवे । (१४) नमो नमो

* रौरव-यौधाजपे सामनी ‘पुनानः सोमधारया’ इत्यस्यामृचि गीते । ते च नित्यं प्रयुञ्जीत गायितेत्यर्थः । केचनान्न ‘नित्यं पुनः प्रयुञ्जीत’ इत्यपि पठन्ति । विज्ञानेश्वरस्तु—‘रौरवयोधां जपेत्’ इत्य-मेव पठति ।

१. B. and D. read प्रातराशान् भुक्त्वा and II. substitutes भुक्त्वा for भुक्त्वा. २. B. D. G. and J. substitute तथापरं for अथापरं. ३. I. reads -अनार्यै for अनार्यैः. ४. Except A. and the text all others read यौधाजये; while B. and D. read- यौधाजये for the same. ५. The text reads मार्जयेत् and I. मार्जयित्वा for मार्जयीत्. ६. We consult here the five manuscripts of the text. Except A. and these manuscripts all others read नमो हमाय मोहमाय and I. नमो हमाय संहमाय both for नमो हमायमोहमाय संहमाय; while G. omits मोहमाय and reads गृहमाय for संहमाय. ७. G. reads पुनर्वासाय for पुनर्वसवे.

मौञ्जायोर्म्याय वसुविन्दाय सर्वविन्दाय नमो
 नमः पाराय सुपाराय महापाराय पारदाय पार-
 यिष्णवे । (१५) नमो नमो रुद्राय पशुपतये
 महते देवाय त्र्यम्बकायैकचरायाधिपतये ह-
 राय शैवयिज्ञानायोग्राय वज्रिणे घृणिने कप-
 र्दिने । (१६) नमो नमः सूर्यायादित्याय ।
 (१७) नमो नमो नीलग्रीवाय शितिकण्ठाय ।
 (१८) नमो नमः कृष्णाय पिङ्गलाय । (१९)
 नमो नमो ज्येष्ठाय श्रेष्ठाय वृद्धायेन्द्राय हरि-
 केशायोर्ध्वरेतसे । (२०) नमो नमः सत्याय
 पावकाय पावकवर्णाय कामाय कामरूपाय ।
 (२१) नमो नमो दीप्ताय दीप्तरूपिणे । (२२)
 नमो नमस्तीक्ष्णाय तीक्ष्णरूपिणे । (२३) नमो
 नमः सौम्याय सुपुरुषाय महापुरुषाय मध्यम-
 पुरुषाय उत्तमपुरुषाय ब्रह्मचारिणे । (२४)

१. Except A. and the text others do not repeat नमः. २. I. reads उभ्याय for ऊर्म्याय, but it seems wrong. ३. G. and I. omit सर्वविन्दाय. ४. G. and I. omit नमो and I. reads नमः पाराय महापाराय परदाय omitting सुपाराय. The text omits पारदाय. G. omits महापाराय and substitutes वरदाय for पारदाय. ५. Except A. and the text all others do not repeat नमः. ६. Except A. I. and the text all others read हरये for हराय; while B. and D. omit शैवाय. E. and H. read साम्बाय and I. ईश्वराय all for शैवाय. ७. Except A. and the text all others omit नमः throughout. ८. D. and I. read नीलकण्ठाय शितिकेशाय for नीलग्रीवाय शितिकण्ठाय; while B. E. G. H. J. read नीलकण्ठाय for नीलग्रीवाय. ९. I. reads पावकसर्गाय for पावकवर्णाय. १०. Except J. and the text all others do not insert महापुरुषाय.

नमो नमश्चन्द्रललाटाय कृत्तिवाससे पिनाक-
हस्ताय नमो नम इति । (२५) एतदेवा-
दित्योपस्थानम् । (२६) एता ऐवाज्याहुतयः ।
(२७) द्वादशरात्रस्यान्ते चरुं श्रपयित्वैताभ्यो
देवैताभ्यो जुहुयात् । अग्नये स्वाहा सोमाय
स्वाहा अग्नीषोमाभ्यामिन्द्राग्निभ्यामिन्द्राय वि-
श्वेभ्यो देवेभ्यो ब्रह्मणे प्रजापतये अग्नये
स्विष्टकृते इति । (२८) अन्ते ब्राह्मणभो-
जनम् । (२९)

(गौ. स्मृ. २७. २-२९) *

इति । हविष्यानित्याद्युपवसेदित्यन्तेन प्राजापत्यस्य स्व-
रूपमुक्तम् । तिष्ठेदित्यादिना तस्यैवेतिकर्तव्यतोच्यते । अह-
नि तिष्ठेदित्यनेन भोजनाद्यविरुद्धकालेषु अहरुत्थित एव
स्यात् । रात्रावासीतेत्यनेन निद्राया आवश्यकत्वात् तामासीन
एव सेवेतेत्युक्तं भवति । क्षिप्रकामोऽपि भवेत् । शीघ्रं शुद्धः
स्यामिति सज्जातकामोऽपि भवेदित्यर्थः । अथवा शीघ्रं शुद्धि-
कामोऽहनि तिष्ठेद्रात्रावासीतेत्यर्थः ।

१. Except the text all others omit पिनाकहस्ताय नमो नम इति ।
२. I. omits एव. ३. B. and D. omit देवताभ्यो. ४. I. omits इन्द्राग्निभ्याम्.
५. The text reads ब्राह्मणतर्पणम् for ब्राह्मणभोजनम्. ६. Except A. and
I. all others omit इत्यनेन. ७. G. reads अनावश्यकत्वात् for आवश्यक-
त्वात्. ८. B. D. and H. read स्यादिति for स्यामिति.

एवं सत्यं वदेदित्याद्यद्भ्रुकलापे क्षिप्रकाम* इति अधिका-
 रिविशेषणमनुषञ्जनीयम् । अनेन यः शनैः शनैः शुद्धो
 भवामीति मन्यते तस्य नायं नियम इति अवगम्यते । रौरव-
 यौधाजपे सामनी । नमोहमायेत्यादयस्त्रयोदश मन्त्रास्तर्पण-
 सूर्योपस्थाना-ऽऽज्यहोमेषु द्रष्टव्याः । अथवा सम्प्रदानविभक्त्य-
 न्ताः षट्पञ्चाशन्मन्त्राः । तर्पणमनुसवनं कर्तव्यम् । स्नाना-
 द्भ्रुत्वात्तर्पणस्य । तथा च भृगुः—

‘नित्यं नैमित्तिकं काम्यं त्रिविधं स्नानमुच्यते ।

तर्पणं त्रिविधस्याद्भ्रमेष एव विधिः सदा’ ॥

इति । आदित्योपस्थाना-ऽऽज्यहोमौ तु प्रतिदिनं सकृत् सकृत्
 कार्यौ । ‘अथोदकतर्पणमादित्योपस्थानमाज्यहोमश्च’—इति
 वक्तव्ये

‘एतदेवादित्योपस्थानम् । एता एवाज्याहुतयः’ ॥

इति पृथग्योगकरणात् । शिष्टं स्पष्टम् । एतद्वारीताद्युक्त-

वसिष्ठोप्येवमेवाह—

‘हविष्यान् प्रातराशांस्त्रीन् सायमाशांस्तथैव च’ ।

इत्याद्युक्त्वा—

‘रात्रौ जलाशये व्युष्टः प्राजापत्येन तत्समम्’ ॥ (१७)

(व. स्मृ. १७-१७)

इत्यादिना ।

१. B. C. D. E. F. G. do not repeat शनैः. २. B. and D. omit मन्त्राः.
 ३. G. substitutes मनुः for भृगुः. ४. B. D. and H. do not repeat सकृत्;
 while I. substitutes कर्तव्यौ for कार्यौ. ५. G. and I. omit एव.

जप-होमाद्यद्गरहितप्राजापत्यद्वयस्थाने वेदितव्यम् । बहुप्रयास-
साध्यत्वेनातिगुरुत्वात् । अथवा येषां शूद्रादीनां मन्त्राधिकारो
नास्ति तेषां जप-होमादिर्गरहितं प्राजापत्यं वेदितव्यम् । अत-
एवोक्तमद्विरसा-

‘तस्माच्छूद्रं समासाद्य सदा धर्मपथे स्थितम् ।

प्रायश्चित्तं प्रदातव्यं जप-होमविवर्जितम्’ ॥

इति । येषां ब्राह्मणादीनां जप-होमादिष्वधिकारस्तेषां गौ-
तमोक्तं वेदितव्यम् ॥

अथातिकृच्छः ।

तस्य लक्षणमुक्तं चतुर्विंशतिमते-

‘एकैकं ग्रासमश्रीयात् व्यह्राणि त्रीणि पूर्ववत् ।

व्यहं चोपवसेन्नित्यमतिकृच्छं चरन् द्विजः’ ॥

इति । एकभक्त-नक्ता-व्याचितदिवसेषु नवस्वेकैकं ग्रासम-
श्रीयात् व्यहं चोपवसेत् । एवं चातिकृच्छो भवतीत्यर्थः ।
यत्तु याज्ञवल्क्येनोक्तम्-

‘अयमेवातिकृच्छः स्यात् पाणिपूरान्नभोजनः’ ।

(या. स्म. ३. ३२०)

१. B. C. D. F. G. and H. read -द्वयेन व्यवस्थाने for -द्वयस्थाने ; while H. and J. -द्वयव्यवस्थाने for the same, but H. gives marginal reading - व्यवस्थाने. २. B. D. G. and J. read आधिकारो, C. and F. वाधिकारो both for मन्त्राधिकारो ; while G. omits शूद्रादीनां. ३. B. C. D. F. and G. read जप-होमादिकं for जप-होमादिर्गरहितं. ४. B. and D. read स्थितः for स्थितम्. ५. G. omits तस्य. ६. C. F. and I. read अहं for व्यहं ; while H. reads चरोदिति, G. and I. चरेद् द्विजः for चरन् द्विजः. ७. H. and I. read -भोजने for -भोजनः.

इति—अयमेव प्राजापत्यकृच्छ्रः एकभक्त-नक्तायाचितदि-
वसेषु नवसु पाणिपूरान्नभोजनयुक्तोऽतिकृच्छ्रो भवतीत्यर्थः ।
तदेतदशक्तविषयम् । पाणिपूरान्नस्य ग्रसपरिमितादन्नादधिक-
परिमाणत्वात् ॥

अथ कृच्छ्रातिकृच्छ्रः ।

तस्य लक्षणं याज्ञवल्क्येनोक्तम्—

‘कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा दिवसानेकविंशतिम्’ ।

(या. स्मृ. ३. ३२१)

इति । विष्णुरपि—

‘कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा दिवसानेकविंशतिक्षपणम्’ ।

(वि. स्मृ. ४६. १३)

इति । यत्तु गौतमः—

‘अब्भक्षस्तृतीयः स कृच्छ्रातिकृच्छ्रः’ ।

(गौ. स्मृ. २७. ३२)

इति एकभक्त-नक्तायाचितदिवसेषु यो भोजनकालः
तस्मिन्नेव काले केवलमुदकेन वर्जनं कृच्छ्रातिकृच्छ्रो भवतीति
तदेतच्छक्तविषयम् । अतिकृच्छ्र-कृच्छ्रातिकृच्छ्रयोरपि प्राजा-
पत्यकृच्छ्रोक्तेतिकर्तव्यता द्रष्टव्या ।

१. G. and I. read this:—

कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा दिवसानेकविंशतिम् ।

but I. adds इति and reads क्षपयेसि शेषः for-क्षपणम्. २. We follow here A. and the text ; while all others omit स.

‘एतेनैव* कृच्छ्रातिकृच्छ्रौ व्याख्यातौ’ ।

(गौ. स्मृ. २७. ३१)

इति गौतमस्मरणात् । पराकलक्षणमाह यमः—

‘द्वादशाहं निराहारो यतात्मा संशितव्रतः ।

कृच्छ्रः पराकनामैष सर्वपापप्रणाशनः’ ॥

इति । पर्णकृच्छ्रलक्षणमाह याज्ञवल्क्यः—

‘पर्णोदुम्बर-राजीव-बिल्वपत्र-कुशोदकैः ।

प्रत्येकं प्रत्यहं पीतैः पर्णकृच्छ्र उदाहृतः’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३१७)

* इदं सर्वथा मूलविरुद्धमिवेति प्रतिभाति । मूले तु, एकोनविंशद्भिः सूत्रैः पूर्वं कृच्छ्रमभिधाय अनन्तरम्—

‘एतेनैवातिकृच्छ्रौ व्याख्यातः’ ।

इत्यनेन द्वितीयमतिकृच्छ्रमभिधाय—

‘अवभक्षस्तृतीयः स कृच्छ्रातिकृच्छ्रः’ ।

इत्यनेन तृतीयः कृच्छ्र उक्तः । तत्कथमयं पाठः सङ्गच्छत इति चिन्तनीयं विद्वाद्भिः ।

१. The text reads अतिकृच्छ्रौ व्याख्यातः for कृच्छ्रातिकृच्छ्रौ व्याख्यातौ.
२. E. G. and I. substitute —वचनात् for —स्मरणात्. C. and F. omit यमः; while G. omits the following portion:—

‘द्वादशाहं निराहारो यतात्मा संशितव्रतः ।

कृच्छ्रः पराकनामैष सर्वपापप्रणाशनः’ ॥

इति । पर्णकृच्छ्रलक्षणमाह याज्ञवल्क्यः—

‘पर्णोदुम्बर-राजीव-बिल्वपत्र-कुशोदकैः ।

प्रत्येकं प्रत्यहं पीतैः पर्णकृच्छ्र उदाहृतः’ ॥

इति । पलाशोदुम्बरारविन्द-बिल्वपर्णानामेकैकेन कथितमुदकं प्रत्यहं पिबेत् । कुशोदकं चैकस्मिन्नहर्नाति । पर्णकृच्छ्रस्य लक्षणान्तरमाह यमः—

३. B. C. D. F. and H. read जितात्मा for यतात्मा ; while some read शक्ति- for संशित-.

इति । पलाशोदुम्बरारविन्द-बिल्वपर्णानामेकैकेन कथित-
मुदकं प्रत्यहं पिबेत् । कुशोदकं चैकस्मिन्नहनीति । पर्णकृ-
च्छस्य लक्षणान्तरमाह यमः—

‘एतान्येव समस्तानि त्रिरात्रोपोषितः शुचिः ।

काथयित्वा पिबेदद्भिः पर्णकृच्छ्रो विधीयते’ ॥

इति । यदा पलाशादिपर्वाण्येकीकृत्याम्भसा काथयित्वा
त्रिरात्रोपवासान्ते कथितं तत्पिबेत् तदा पर्णकृच्छ्रो भवतीत्यर्थः ।
फलकृच्छादीनां स्वरूपमाह मार्कण्डेयः—

‘फलैर्मासेन कथितः फलकृच्छ्रो मनीषिभिः ।

श्रीकृच्छः श्रीफलैः प्रोक्तः पञ्चाक्षैरपरस्तथा ॥

मासेनामलकैरेवं श्रीकृच्छमपरं स्मृतम् ।

पत्रैर्मतः पत्रकृच्छः पुष्पैस्तत्कृच्छ उच्यते ॥

मूलकृच्छः स्मृतो मूलैस्तोयकृच्छो जलेन तु’ ।

इति । यदा बिल्वादिफलान्यम्भसा काथयित्वा मासमेकं
तदम्भः पिबति तदा फलकृच्छ्रो भवति । यदा बिल्व-पञ्चा-
क्ष-मूलानामन्यतमस्य काथं मासं पिबेत्तदा पत्र-पुष्प-मूल-
कृच्छ्राणि भवन्ति ।

१. Except A, all others do not insert कुशोदकं चैकस्मिन्नहनीति. In connection with this omission the editor of the Calcutta edition of this work published in B. Indica Series, is quite misled; he writes in foot-note, page 465. “इत्यमेव पाठः सर्वत्र बिल्व-पर्ण-कुशानामेकैकेन—इति तु भवितुं युक्तम्” । २. Except A, and I. others read लक्षणमाह for लक्षणान्तरमाह. ३. G, does not insert the commentary of this Sloka. ४. G. reads यदि for यदा. ५. H. reads यदि for यदा.

वारुण-स्त्रीकृच्छ्रयोर्लक्षणमाह यमः—

‘ ब्रह्मचारी जितक्रोधो मासेऽप्युदकसंस्तुकान् ।
पिबेच्च नियताहारः कृच्छ्रं वारुणमुच्यते ॥
अयं पिबेत्तु गोमूत्रं अयं वै गोमयं पिबेत् ।
अयं वै यावकेनैव स्त्रीकृच्छ्रं होतदुच्यते ’ ॥
(य. स्मृ. ५. ३१)

इति । सौम्यकृच्छ्रस्वरूपमाह याज्ञवल्क्यः—

‘ पिण्याका-ऽऽचाम-तक्रा-ऽम्बु-सक्तूनां प्रतिवासरम् ।
एकरात्रोपवासश्च कृच्छ्रः सौम्योऽयमुच्यते ’ ॥
(या. स्मृ. ३. ३२२)

इति । आचाम ओदननिःस्नावः । पिण्याकादीनां पञ्चानामेकैकं प्रतिदिनमुपभुज्य षष्ठेऽहन्त्युपवसेत् । एष सौम्य-
कृच्छ्रः । यत्तु जाबालेन चतुरहव्यापी सौम्यकृच्छ्र इत्युक्तम्—

१. Only I. reads वारुणीश्रीकृच्छ्रः for वारुण-स्त्रीकृच्छ्रः. २. C. and F. read मासेषु for मासेऽपि; while I. जितक्रोध आमिक्षोदकसंस्तुकान् for जित-
क्रोधो मासेऽप्युदकसंस्तुकान्. ३. B. omits:—

----- मुच्यते ।

अयं पिबेत्तु गोमूत्रं अयं वै गोमयं पिबेत् ।

अयं वै यावकेनैव स्त्रीकृच्छ्रं होतदुच्यते ॥

४. I. reads श्रीकृच्छ्रः; while H. तु तदुच्यते for होतदुच्यते. ५. B. D. G. and H. omit -स्वरूपम्. ६. J. omits the following:—

‘पिण्याका-ऽऽचाम-तक्राम्बु-सक्तूनां प्रतिवासरम् ।

एकरात्रोपवासश्च कृच्छ्रः सौम्योऽयमुच्यते ॥

इति । आचाम ओदननिःस्नावः.

७. C. and F. omit the following:—

पिण्याकादीनां पञ्चानामेकैकं प्रतिदिनमुपभुज्य षष्ठेऽहन्त्युपवसेत् । एष
सौम्यकृच्छ्रः । यत्तु जाबालेन चतुरहव्यापी सौम्यकृच्छ्र इत्युक्तम्.

८. G. reads उपभुज्य for उपभुज्य.

‘पिण्याकं सक्तवस्तक्रं चतुर्थेऽहन्यभोजनम् ।

वासो वै दक्षिणां दद्यात् सौम्योऽयं कृच्छ्र उच्यते’ ॥

इति तदेतेदशक्तविषयम् ॥

अथ तुलापुरुषः ।

तत्र जाबालिः—

‘पिण्याकं च तथाऽऽचामं तक्रं चोदकसक्तवः ।

त्रिरात्रमुपवासश्च तुलापुरुष उच्यते’ ॥

इति । सोयमष्टदिवससाध्यः । याज्ञवल्क्यस्तु पञ्चदश-
दिवससाध्यमाह—

‘एषां त्रिरात्रमभ्यासादेकैकस्य यथाक्रमम् ।

तुलापुरुष इत्येवं ज्ञेयः पञ्चदशाहिकः’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३२३)

इति । एषां प्रकृतानां पिण्याकादीनां पञ्चद्रव्याणाम् ।
यमस्त्वेकविंशतिदिवससाध्यमाह—

‘आचाममथ पिण्याकं तक्रं चोदक-सक्तुकान् ।

१. B. and D. omit एतत्. २. B. D. G. and J. omit -दश- and read
पञ्चदिवससाध्यम्. ३. B. and D. omit the following :—

‘एषां त्रिरात्रमभ्यासादेकैकस्य यथाक्रमम् ।

तुलापुरुष इत्येवं ज्ञेयः पञ्चदशाहिकः’ ॥

इति । एषां प्रकृतानां पिण्याकादीनां पञ्चद्रव्याणाम् । यमस्त्वेकविंशति-
दिवससाध्यमाह. ४. The text reads इत्येषः for इत्येवं. ५. G. omits पिण्या-
कादीनां पञ्चद्रव्याणाम् । यमस्त्वेकविंशतिदिवससाध्यमाह—

आचाममथ - - - - - ।

६. B and D. read -सक्तुमत्. G.-सक्तवान् J.-सक्तवान् all for -सक्तुकान्.

व्यहं व्यहं प्रभुञ्जानो वायुभक्षस्त्यहद्वयम् ॥

एकविंशतिरात्रस्तु तुलापुरुष उच्यते ।

इति तदेतन्नयं पापतारतम्यविषयतया व्यवस्थापनी-
यम् । अत्रेतिकर्तव्यतामाह हारीतः—

‘अथातस्त्रिणयनोक्तस्य तुलापुरुषस्य कल्पं
व्याख्यास्यामः । (६९)

अयाज्ययाजनं कृत्वा प्राश्य मूत्र-पुरीषयोः ।

अप्रतिग्राह्यमादाय याजयित्वा विनिन्दितान् ॥ (७०)

विनायकोपसृष्टस्य महाव्याधिहतस्य च ।

एतत् कृच्छ्रं तुलापूर्षं* महापातकनाशनम् ॥ (७१)

स्वर्गद्वारमिदं पुण्यं महादेवेन निर्मितम् † ।

आचाममथ पिण्याकं तक्रं चोदकसक्तुकान् ॥ (७२)

व्यहं व्यहं प्रभुञ्जानो वायुभक्षस्त्यहद्वयम् ।

वाचा कायेन मनसा कृतानि विविधानि च ॥ (७३)

* तुलापुरुषमिति वक्तव्ये तुलापूर्षमित्यार्षम् । छन्दोऽनुरोधाद्वोक्तमिति
यथाकथञ्चिदोजनीयमिति प्रतिभाति ।

† तत्र तावत् तुलापुरुषः केन कार्यः? तदाह । अयाज्ययाजनमित्यादि
महाव्याधिहतस्य चेत्यन्तेन । एतत् कृच्छ्रमित्यनेन तस्य पापापनो-
दकत्वमाह । स्वर्गद्वारमित्यनेन परत्रोत्तमलोकप्राप्तिकरत्वमुक्तम् । अतः
एवायं तुलापुरुषः न केवलं प्रायश्चित्तार्थमेव कर्तव्य इत्युक्तं भवति ।

१. B. and D. read -द्वयहम् for -द्वयम्. २. We follow here A. B. and D.;
while all others read -पुरुषं for पूर्षं and G. reads सहापातकं for
महापातकं. No doubt the form पूर्षं seems incorrect, but in the
Vaidik rule it is correct. ३. B. C. D. E. F. G. and H. read परं
व्यहम् for व्यहद्वयम्; while G. reads उपभुञ्जानः for प्रभुञ्जानः. ४. B. C.
D. E. and G. read हतानि विधृतानि च for कृतानि विविधानि च.

आचामस्तानि निर्हन्ति नवधाद्धं च सूतकम् ।
 तैक्ष्ण्यं च दारुणं चैतत्केशकीटहतं च यत् ॥ (७४)
 आखोर्मूत्र-पुरीषं च ब्रह्महस्पृष्टमेव च ।
 पिण्याकस्तानि निर्हन्ति अस्थि भित्त्वा तु यत् स्थितम् ॥ (७५)
 आहारेषु च ये दोषाः स्नेहदोषाश्च ये क्वचित् ।
 खरोष्ट्रमुखसंस्पृष्टमुग्रसंस्पृष्टमेव च ॥ (७६)
 तक्रेण तानि निर्हन्ति यच्चान्यत् श्वावलोकितम् ।
 कनका-ऽश्व-तिला गावो भूमिराच्छादनं स्त्रियः ॥ (७७)
 सर्वं पुनाति धर्मात्मा गूढं चोदकसक्तुभिः* । (७८)
 ब्रह्महत्यां भ्रूणहत्यां स्वर्णस्तेयं सुंरापानं गुरुदाराभि-
 गमनं कन्यादूषणं क्लीबाभिगमनमुदक्याभिगमनं वायुभक्षः
 पुनाति । (७९)

* आचाममथेत्यादि वायुभक्षः पुनातीत्यन्तेन तुलापुरुषकर्तुर्देह-
 शुद्ध्यर्थमधिकारसिद्ध्यर्थं च पूर्वकर्तव्यं तत्फलं चोक्तम् । अनन्तरं
 गन्धोशीरमयौ इत्यनेन मूर्तिद्वयं कर्तव्यतयोक्तम् ।

१. I. reads भिक्षां च for तैक्ष्ण्यं च; while B. and D. तैक्ष्यं for तैक्ष्ण्यं.
 २. B. D. E. G. H. read ब्रह्मसंस्पृष्टम्, C. F. and J. ब्रह्मसंस्पृष्टम् both for
 ब्रह्महस्पृष्टम्. ३. C. and F. read नवधाद्धं च सूतकम् for अस्थि भित्त्वा तु
 यत् स्थितम्; while G. omits the following:—

- - - - - अस्थि भित्त्वा तु यत्स्थितम् ।

आहारेषु च ये दोषाः स्नेहदोषाश्च ये क्वचित् ॥

खरोष्ट्रमुखसंस्पृष्टमुग्रसंस्पृष्टमेव च ।

तक्रेण तानि निर्हन्ति - - - - - ॥.

४. B. and D. उग्रसंस्पृष्ट एव च, C. and F. अघसंस्पृष्टमेव च and E. and H.
 उपसंस्पृष्टमेव च all for उग्रसंस्पृष्टमेव च. ५. B. C, D. F. G. H. and J. read
 कनकाश्च, E. कनकाश्च both for कनका-ऽश्व-. ६. E. H. I. and J. omit सुंरा-
 पानं. ७. B. and D. omit कन्यादूषणं क्लीबाभिगमनमुदक्याभिगमनं.

गेन्धोशीरमयौ कार्यौ पुरुषौ पलसम्मितौ ।
नदीमृत्तिकया वापि पुरुषौ द्वौ च कारयेत् ॥ (८०)

महापशुर्येन शरेण विद्धौ

यद्वा शस्त्रमुभयतो यच्च लक्ष्यम् ।

तेनायसीं सुकृतां कारयित्वा

प्रादेशमात्रामुभयतो जातशिक्याम् ॥ (८१)

सौवर्णीं राजतीं वाऽपि तुलां देवीं तु कारयेत् ।

अपि चन्दनवृक्षस्य खदिरस्यापि कारयेत् ।

तस्याऽलाभे तुला कार्या यथा वाऽप्युपपद्यते * ॥ (८२)

यः पुरुषः पिङ्गलो बभ्रुर्हल-मुसल-चक्रपाणि-

स्तमहं पिङ्गलं चक्र-हल-मुसल-शूल-वज्रपाणि-

मावाहयामि । (८३) स्वत एहि सूत एहि

स्वयाम एहि नाग एहि कृष्णाजिन एहि । (८४)

* महापशुर्येन इत्यादि यथावाप्युपपद्यते इत्यन्तेन कस्य द्रव्यस्य कथं वा तुला कार्येत्युक्तम् । यः पुरुषः इत्यादि सत्यवादिनि इत्यन्तेन देवता-पूजनमुक्तम् । देशानां सम्पदमित्यादिना प्रार्थनोक्ता । अग्नये इत्यादि-ना होम उक्तः ।

१. We follow here A. C. and F.; while all others read तच्चन्दनोशीर-मयौ पुरुषौ कारयेत्पदे, B. and D. substituting यत् for तद् and पदे for पदे.
२. B. and D. substitute बद्धौ for विद्धौ. ३. B. and D. read उदयतो, G. उयतो, C. and F. उभयतः, E. and F. उपगतं all for उभयतो. ४. B. D. and G. omit this line. ५. Except A. C. and F. all others are mistaken here. I. omits यः, B. D. E. G. H. and I. omit पुरुषः पिङ्गलो बभ्रुर्हल-मुसल-चक्रपाणिस्तमहं and substitute पुरुषं for पुरुषः. ६. I. reads स्वसरेहि मातरेहि स्नुषाम् for स्वत एहि सूत एहि स्वयाम; while C. and F. omit सूत एहि स्वयाम एहि.

स्वागतमनु स्वागतम् । (८५) भगवते तुलापुरुषाय
महादेवायिदमासनमिदं पाद्यमिदमाचमनीयमिदं
गन्ध-माल्य-धूप-दीप-नैवेद्यं प्रतिगृहाण प्रसीद
देव तुभ्यं नमः । (८६) अकुङ्क्षः सुमना भव ।
(८७) अथ तुलामभिमन्त्रयेत् । (८८) ऋषि-
सत्यं ब्रह्मसत्यं देवसत्यं अन्तःसत्यं तेन सत्येन
सत्यवादिनि । (८९)

देशानां सम्पदं ब्रूहि कं देशं वर्धयिष्यसि ? ।
बीजानां सम्पदं ब्रूहि किं बीजं वर्धयिष्यसि ? ।
राज्ञां च सम्पदं ब्रूहि कं नृपं वर्धयिष्यसि ? ॥ (९०)
अस्माकं सम्पदं ब्रूहि किमस्माकं भविष्यति ? ।
यदा तु गुरुमात्मानमसकृत्तुलया धृतम् ।
परं चैव लघुं मन्येत तदा कर्मसमारभेत् ॥ (९१)
अग्नये पृथिव्यधियतये स्वाहा । (९२) वायवेऽन्त-
रिक्षाधिपतये स्वाहा । (९३)

१. J. omits तुलापुरुषाय. २. B. D. and G. omit-दीपनैवेद्यं, C. and F.-नैवेद्यं and E. H. and J. substitute-जप्यं- for-दीप- and omit-नैवेद्यं. ३. H. reads सम्पदानां सम्पदं ब्रूहि किं देशो वर्धयिष्यति. B. D. G. E. and J. substitute वर्धयिष्यति for वर्धयिष्यसि. ४. Except A. C. and F. all others omit this line and the following बीजानां सम्पदं ब्रूहि किं बीजं वर्धयिष्यसि. ५. Here also the above manuscripts omit - - - - कं नृपं वर्धयिष्यसि ॥ अस्माकं सम्पदं ब्रूहि - - -. ६. B. D. H. G. I. and J. read यदात्मानमसकृत्तुं तुलामधृतं पदम् । यदा च लघुं मन्येत - - - - ॥; while E. and G. read समुद्धृतं परम्, H. समपदं धृतम्, I. समधृतं परम् and J. समधृतं वरम्. all for तुलया धृतम्. ७. J. reads अन्तरिक्षाय for अन्तरिक्षाधिपतये and omits सूर्याय दिवोधिपतये स्वाहा.

सूर्याय दिवोऽधिपतये स्वाहा । (१४) सोमाय नक्षत्रा-
धिपतये स्वाहा । (१५) वासुकैये नागाधिपतये
स्वाहा । (१६) कुबेराय यक्षाधिपतये स्वाहा । (१७)
इन्द्राय देवाधिपतये स्वाहा । (१८) ब्रह्मणे त्रैलो-
क्याधिपतये स्वाहा । (१९) देव्यै भगाधिपतये
स्वाहा । (१००) सालकटंकटाय स्वाहा । (१०१)
कूष्माण्डराजपुत्राय स्वाहा । (१०२) विनायकाय
स्वाहा । (१०३) महाविनायकाय स्वाहा । (१०४)
महामहाविनायकाय स्वाहा । (१०५) वक्रतुण्डाय
गणानां पतये स्वाहा । (१०६) धर्माय स्वाहा ।
(१०७) अधर्माय स्वाहा (१०८) तुलायै स्वाहा ।

१. B. C. D. F. and G. omit the following Sûtras :—

सूर्याय दिवोऽधिपतये स्वाहा । सोमाय नक्षत्राधिपतये स्वाहा । वासुकैये
नागाधिपतये स्वाहा । कुबेराय यक्षाधिपतये स्वाहा । इन्द्राय देवाधिप-
तये स्वाहा । ब्रह्मणे त्रैलोक्याधिपतये स्वाहा । देव्यै भगाधिपतये स्वाहा ।

२. I. reads दिनाधिपतये for दिवोऽधिपतये. ३. E. II. and J. also omit the
following Sûtras :—

वासुकैये नागाधिपतये स्वाहा । कुबेराय यक्षाधिपतये स्वाहा ।
इन्द्राय देवाधिपतये स्वाहा ।

४. I. reads हलकण्टकाय, J. reads सालकण्टकाय both for सालकटंकटाय;
while B. D. and G. omit this and the following one Sûtra :—

सालकटंकटाय स्वाहा । कूष्माण्डराजपुत्राय स्वाहा ।

५. B. and D. omit the Sûtras as :—

महाविनायकाय स्वाहा । महामहा विनायकाय स्वाहा । वक्रतु-
ण्डाय गणानां पतये स्वाहा । धर्माय स्वाहा । अधर्माय स्वाहा ।
तुलायै स्वाहा । तुलापुरुषाय स्वाहा । देव्यै पुनरागमनाय स्वाहा ।

६. Except A. and I. all others omit this Sûtra. ७. G. and H. read
गणपतये for गणानां पतये. ८. G. omits अधर्माय स्वाहा.

(१०९) तुलापुरुषाय स्वाहा । (११०) देव्यै पुनरा-
गमनाय स्वाहा । (१११)*सकृच्चरित्वा शुचिः पुच्यः
कर्मण्यो भवति । (११२) द्वितीयं चरित्वा गाणपत्यं
प्राप्नोति । (११३) त्रिंश्रैरित्वा महादेवस्यावसथं प्रा-
प्नोति । (११४) आषाढ्यां कार्तिक्यां वा फाल्गुन्यां
वा पुण्ये नक्षत्रे एष विहितो धर्मः । (११५)
(हा. स्मृ. २८. ६९-११५)

इति ॥

अथ कृच्छ्राः ।

वारुणकृच्छ्रः ।

तत्र वारुणकृच्छ्रमाह यमः—

‘ब्रह्मचारी जितक्रोधो मासेऽप्युदकसक्तुकान् ।
पिबेच्च नियताहारः कृच्छ्रं वारुणमुच्यते’ ॥

इति ॥

अथाघमर्षणकृच्छ्रः ।

अंघमर्षणकृच्छ्रमाह विष्णुः—

‘अथ कृच्छ्राणि भवन्ति । (१) त्र्यहं नाऽश्रीयात् ।

*सकृच्चरित्वेत्यादिना फलं कालश्चोक्तः । उत्तानार्थत्वात् प्रतिपदं न
व्याख्यातम् ।

१. G. omits तुलापुरुषाय स्वाहा. २. Except A. and I. all others read
कर्मणो for कर्मण्यो. ३. I. reads द्वितीयं for त्रिः; while B. and D. omit
this Sūtra as:—

त्रिंश्रैरित्वा महादेवस्यावसथं प्राप्नोति ।

४. C. and F. read अधासिनं and G. अवसाथं for आवसथं. ५. I. omits
वा. ६. B. and D. read -सक्तुमान् for -सक्तुकान्. ७. B. D. and H.
read अघमर्षणम् for अघमर्षणकृच्छ्रम्.

(२) प्रत्यहं च त्रिषवणं स्नानमाचरेत् । (३) मग्न-
स्त्रिषवमर्षणं जपेत् । (५) दिवा स्थितास्तिष्ठेत् । (६)
रात्रावासीत् । (७) कर्मणोऽन्ते पयस्विनीं दद्यात् ।
(८) इत्यधमर्षणम् ।

(वि. स्मृ. ४६. १-९)

इति । शङ्खस्तु प्रकारान्तरेणाधमर्षणकृच्छ्रमाह—

‘अहं त्रिषवणस्नायी मौनी स्यादधमर्षणम् ।

मनसा त्रिः पठेदधु न भुञ्जीत दिनत्रयम् ॥

वीरासनं सदा तिष्ठेत् गां च दद्यात् पयस्विनीम् ।

अधमर्षणमित्येतद् ब्रतं सर्वाधसूदनम् ॥

(शं. स्मृ. १८. १-२)

इति ॥

अथ यज्ञकृच्छ्रः ।

तत्राऽऽहाऽद्विराः—

‘युर्कस्त्रिषवणस्नायी संयतो मौनमास्थितः ।

प्रातःस्नानसमारम्भं कुर्याज्जप्यं च नित्यशः ॥

१. B. and D. read अहं for प्रत्यहं च. २. The text reads रात्रावा-
सीतः for रात्रावासीत्. ३. B. and D. add गां after पयस्विनीं. ४. B.
D. and I. omit अधमर्षणकृच्छ्रम्. ५. Except A. I. and J. all others
substitute मुनिः for मौनी; while J. शुचिः for the same and the text
adds more one line and reads these lines thus :—

‘अहं त्रिषवणस्ताने प्रकुर्यादधमर्षणम् ।

निमज्ज्य नक्तं सरिति न भुञ्जीत दिनत्रयम् ॥

६. Except A. and the text all others omit this line :—

वीरासनं सदा तिष्ठेद्गां च दद्यात्पयस्विनीम् ।

७. The text reads कृतं सर्वाधनाशनम् for ब्रतं सर्वाधसूदनम्. ८. J. inter-
changes these three lines, third for the first and reads सम्पन्नो for
संयतो. ९. B. and D. read-समाचारं for-समारम्भं.

सावित्रीं व्याहृतीश्चैव जपेदष्टसहस्रकम् ।
 ॐकारमादितः कृत्वा रूपे रूपे तथाऽन्ततः ॥
 भूमौ वीरासने युक्तः कुर्याज्जप्यं सुसंयतः ।
 आसीनश्च स्थितो वाऽपि पिबेद्भुज्यं पयः सकृत् ॥
 गव्यस्य पयसोऽलाभे गव्यमेव भवेद्दधि ।
 दध्नाऽभावे भवेत्तक्रं तक्राभावे तु यावकम् ॥
 एषामन्यतमं यद्यदुपपद्येत तत् पिबेत् ।
 गोमूत्रेण समायुक्तं यावकं चोपयोजयेत् ॥
 एकाहेन तु कृच्छ्रोऽयमुक्तस्त्वद्विरसा स्वयम् ।
 सर्वपापहरो दिव्यो नाम्ना यज्ञ इति स्मृतः ॥
 एतत् पातकयुक्तानां तथा चाप्युपपातकैः ।
 महद्भिश्चापि युक्तानां प्रायश्चित्तमिदं शुभम् ॥
 इति ॥

अथ देवकृच्छ्रः ।

देवकृते कृच्छ्रं दर्शयति यमः—

‘यवागूं यावकं शाकं क्षीरं दधि घृतं तथा ।

त्र्यहं त्र्यहं तु प्राश्नीर्याद्वायुभक्षः परं त्र्यहम् ॥

१. Except A. I. and J. all others read व्याहृति for व्याहृतीः.
 २. C. and F. omit the following:—

गव्यस्य पयसोऽलाभे गव्यमेव भवेद्दधि ।

दध्नाऽभावे भवेत्तक्रं तक्राभावे तु यावकम् ॥

एषामन्यतमं यद्यदुपपद्येत तत्पिबेत् ।

३. G. reads पयोदधि for भवेद्दधि. ४. I. reads यद्यत् for यद्यत्. ५. G. reads शुभं स्मृतम् for इदं शुभम्. ६. B. and D. omit -कृतं. ७. G. reads अहं त्र्यहं for त्र्यहं त्र्यहं. ८. The manuscript C. ends here at the word प्राश्नीयात् and the following is colophon:—

॥ राम ॥ रामः ॥ श्री ॥ राम ॥ श्री ॥ रामाय नमः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ रामः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

and consequently we have no assistance of this manuscript hereafter.

कृच्छ्रं देवकृतं नाम सर्वकल्मषनाशनम् ।
 मरुद्भिर्वसुभी रुद्रैरादित्यैश्चरितं व्रतम् ॥
 व्रतस्यास्य प्रभावेन विरजस्का हि तेऽभवन् ।

इति ॥

अथ यावककृच्छ्रः ।

यावककृच्छ्रमाह शङ्खः—

‘गोपुरीष-यवाभ्यासो मासमेकं समाहितः ।

व्रतं तु यावकं कुर्यात् सर्वपापपनुत्तये’ ॥

(शं. स्मृ. १८. १०)

इति । देवल्लोऽपि—

‘यवानामप्सु साधितानां सप्तरात्रं पक्षं मासं वा
 प्राशनं यावकः । एतेन यावक-पायसौदकानि
 व्याख्यातानि । यावक-पायसौदकानि प्राजाप-
 त्याविधानेन व्याख्यातानि भवन्ति’ ।

इति ॥

अथ प्रसृतियावककृच्छ्रः ।

अथ प्रसृतियावकः । तत्र हारीतः—

‘यं आत्मकृतैः कर्मभिर्गुरुमात्मानं पश्येत् आ-
 त्मार्थं प्रसृतियावकं श्रपयेत् । (३१) ततोऽग्नौ

१. I. reads गोपुरीष-यवाभ्यां च for गोपुरीष-यवाभ्यासः ; while the text reads गोपुरीषाशनो भूत्वा मासं नित्यं for गोपुरीष-यवाभ्यासो मासमेकं. २. The text reads वार्षिकं for यावकं. ३. Except A. and I. all others omit भवन्ति. ४. E. G. F. H. and J. read प्रसृत- for प्रसृति. ५. B. D. and F. read अयात्मकृतैः, E. and H. अयमात्मकृतैः, G. अप्यात्मकृतैः all for अ आत्मकृतैः; while E. substitutes कर्मकृतैः for कर्मभिः and B. D. F. and G. omit the same. ६. A. E. F. G. and J. read प्रसृत- for प्रसृति.-

जुहुयात् । (३२) तदेव बलिकर्म । (३३)

शृतं चाभिमन्त्रयेत् । (३४]

यवोऽसि धान्यराजो वा वारुणो मधुसंयुतः ।

निर्जोदः सर्वपापानां पवित्रमृषिभिः स्मृतम् ॥ (३५)

घृतं यवा मधु यवा आपोहिष्ठाऽमृतं यवाः ।

सर्वं पुनन्तु मे पापं यन्मया दुष्कृतं कृतम् ॥ (३६)

वाचाकृतं कर्मकृतं मनसा दुर्वचिन्तितम् ।

अलक्ष्मीं कालकर्णीं च सर्वं पुनत मे यवाः ॥ (३७)

मात्र-पित्रोरशुश्रूषां यौवने कारितां तथा ।

श्व-सूकरावलीढं च उच्छिष्टेष्वहृतं च यत् ॥ (३८)

सुवर्णस्तेयं व्रात्यत्वं बालत्वादात्मनस्तथा ।

ब्राह्मणानां परीवादं सर्वं पुनत मे यवाः' ॥ (३९)

अप्यमाणे रक्षां कुर्यात् । (४०) नमो रुद्राय भूता-

धिपतये द्यौः सावित्री मानसोकेति पात्रे त्रिभि-

षिच्य 'ये देवा मनोजावा मनोर्युजः सुदक्षा दक्ष-

पितरस्ते नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः

१. G. and H. read शृतं for शृतं and G. and J. substitute वा for च.
 २. I. reads पवित्र ऋषिभिः स्मृतः for पवित्रमृषिभिः स्मृतम्, but the Vaidik Brahmins read in the Śrāddha ceremony this mantra पवित्रमृषिभिः स्मृतम् ३. B. D. E. and G. read पुनातु पुनन्तु ; while G. substitutes सर्वं for सर्व. ४. B and D. read यौवनात् ; while E. F. G. H. and J. read वयसा both for यौवने. ५. B. D. and E. read बाधित्वा चात्मनः ; while G. प्राप्त्यर्थं for व्रात्यत्वं and बाधित्वा चात्मनः, J. बाधित्वाचऽन्त्यज all for बालत्वादात्मनः. ६. B. D. and G. read अप्यमाण-F. अप्यमाणं, E. वक्ष्यमाणं and H. and I. वक्ष्यमाणा all for अप्यमाणे. ७. All others except A. and I. omit त्रिः. ८. B. and D. read मनोर्युजाः and E. F. H. मनोर्युवाः for मनोर्युजः. ९. E. F. and H. read रुद्रपितरः (?) for दक्षपितरः.

स्वाहा'-इत्यात्मनि जुहुयात्* । (४१) त्रिरात्रमेवार्थार्थी । पापकृत् षड्रात्रं पीत्वा पूतो भवति (४२) सप्तरात्रं महापातकी । (४३) द्वादशरात्रं पीत्वा सर्वं पुरुषकृतं पापं निर्देहति । (४४) निःसृतानां यवानामेकविंशतिरात्रं पीत्वा गणान् पश्यति । (४५) गणाधिपतिं पश्यति । (४६) विद्यां पश्यति । (४७) विद्याधिपतिं पश्यति । (४८) योऽश्नीयाद्यावत् पक्वं गोमूत्रे सकृदधि-क्षीर-सर्पिः प्रमुच्यते सोऽहंसः क्षणादित्याह भगवान् मैत्रावरुणिः । (४८)

(हा. स्मृ. २८. ३२-४८)

इति । इत्थं प्राजापत्यादिब्रतानि निरूपितानि ॥

अथ व्रतग्रहणप्रकारः ।

तत्र विष्णुः—

‘सर्वपापेषु सर्वेषां व्रतानां विधिपूर्वकम् ।

ग्रहणं सम्प्रवक्ष्यामि प्रायश्चित्ते चिकीर्षिते ॥

* यवोऽसीत्यादिना प्रार्थनोक्ता । नमो रुद्रायेत्यादयो हवनमन्त्राः । हवनं च स्वात्मन्येव । त्रिरात्रमेवेत्यादिना काम्यत्वनिर्देशपूर्वकं प्रायश्चित्तार्थत्वेन फलमुक्तम् ।

१. G. reads त्रिरात्रमेवार्थार्थी for त्रिरात्रमेवार्थार्थी. २. Except A. and I. all others read पापकृतः for पापकृत्. ३. G. reads निर्देहति for निर्देहति. ४. G. reads गोमूत्र - for गोमूत्रे. ५. The Manuscript F. ends here and following is colophon:—

इति श्रीनहाराजप्रियराज-परमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्तक-श्रीवीरबुभुपाल-
साम्राज्यधुरंधरस्य माधवामात्यस्य कृतो पराशरस्मृतिव्याख्यायां
माधवीयामे नाम द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥
श्रीशुभं भवतु ॥ : ॥

दिनान्ते नख-रोमादीन् प्रवाप्य स्नानमाचरेत् ।
 भस्म-गोमय-मृद्वारि-पञ्चगव्यादिकल्पितैः ॥
 मलापकर्षणं कार्यं बाह्यशौचोपसिद्धये ।
 दन्तधावनपूर्वेण पञ्चगव्येन संयुतम् ॥
 व्रतं निशामुखे ग्राह्यं बहिस्तारकदर्शने ।
 आचम्यातःपरं मौनी ध्यायन् दुष्कृतमात्मनः ॥
 मनःसन्तापनं तीव्रमुद्वेष्ट्योक्तमन्ततः ।

(वि. स्मृ. ३. २१-२५)

इति । बहिः प्रामाजिष्कर्म्येत्यर्थः । पूर्वद्युर्निशामुखे व्रतं
 परिश्रदुद्दिष्टप्रकारेण सङ्कल्प्य परेद्युस्त्रिषवणस्नान-प्रातर्होमाद्य-
 द्वासहितं व्रतमनुष्ठानुमारभेत् । प्रातर्होमाद्यद्धानि च जावा-
 लेन दर्शितानि—

‘आरम्भे सर्वकृच्छ्राणां समाप्तौ च विशेषतः ।
 आज्येनैव हि शालाघ्नौ जुहुयादाहुतीः पृथक् ॥
 श्राद्धं कुर्याद्व्रतान्ते च गो-हिरण्यादिदक्षिणाम्’ ।

इति । यमोऽपि—

‘पश्चात्तापो निवृत्तिश्च स्नानं चाद्भुतयोदितम् ।
 नैमित्तिकानां सर्वेषां व्रतानां विधिपूर्वकम् ॥

१. B. and D. read बाह्यशौचोपसिद्धये for बाह्यशौचोपसिद्धये. २. J. reads एतां निशामये for व्रतं निशामुखे. ३. G. reads आरम्भः for आरम्भ. ४. B. and D. substitute वै for च and -दक्षिणा for -दक्षिणाम्. ५. B. and D. read पश्चात्तापो निवृत्तिश्च for पश्चात्तापो निवृत्तिश्च.

गात्राभ्यङ्गं शिरोऽभ्यङ्गं ताम्बूलमनुलेपनम् ।
 व्रतस्थो वर्जयेत् सर्वं यच्चान्यद्वल-रागकृत्' ॥
 (य. स्मृ. ६.१४)

इति । गृहीतस्य व्रतस्याऽसमापने प्रत्यवायमाह छागलेयः—
 'पूर्वं व्रतं गृहीत्वा तु पाचरेत् कामतो हि यः ।
 जीवन् भवति चाण्डालो मृतःश्वा चाभिजायते' ॥
 इति ॥

अथ प्रत्याम्नायाः ।

अथ पूर्वोक्तानां व्रतानां केनचिन्निमित्तेनानुष्ठानाशक्तौ
 यथायोगं प्रत्याम्नाया उच्यन्ते । तत्र प्राजापत्यस्य प्रत्याम्ना-
 याश्चतुर्विंशतिमते दर्शिताः—

'कृच्छ्रो देव्ययुतं चैव प्राणायामशतद्वयम् ।
 तिलहोमसहस्रं तु वेदपारायणं तथा ॥
 विप्रा द्वादश वा भोज्याः पावकेष्टिस्तथैव च ।
 अथवा पावमानेष्टिः समान्याहुर्मनीषिणः' ॥
 इति । स्मृत्यन्तरेऽपि—

१. B. D. J. and G. read कामनोहितः for कामतो हि यः; while G. omits the following:

जीवन् भवति चाण्डालो मृतःश्वा चाभिजायते' ॥

इति । अथ पूर्वोक्तानां व्रतानां केनचिन्निमित्तेनानुष्ठानाशक्तौ यथायोगं
 प्रत्याम्नाया उच्यन्ते । तत्र प्राजापत्यस्य प्रत्याम्नायाश्चतुर्विंशतिमते दर्शिताः.

२. B. and D. read कृच्छ्रे and G. कृच्छ्रं both for कृच्छः. ३. E. G. H. and J. substitute अन्या वा for अथ वा; while B. and D. omit the following :—

'अथवा पावमानेष्टिः समान्याहुर्मनीषिणः' ।

इति । स्मृत्यन्तरेऽपि—

'कृच्छ्रोऽयुतं तु गायत्र्या उरवासस्तथैव च ।

४. Except A. and I. all others omit स्मृत्यन्तरेऽपि.

‘कृच्छ्रोऽयुतं तु गायत्र्या उदवोसस्तथैव च ।
धेनुप्रदानं विप्राय सममेतच्चतुष्टयम्’ ॥

इति । स्मृत्यन्तरेऽपि—

‘प्राजापत्यक्रियाशक्तौ धेनुं दद्याद् द्विजोत्तमः ।
धेनोरभावे दातव्यं मूल्यं तुल्यं न संशयः’ ॥

इति । मूल्यं च यथाशक्ति देयम् । अत एव ब्रह्मपुराणे—
‘गवामभावे निष्कं स्यात्तदर्थं पादमेव वा’ ।

इति । यत्र यावत्सङ्ख्यया प्राजापत्यान्यावर्तनीयानि भव-
न्ति तत्र तावत्सङ्ख्यया गोदानान्यावर्तनीयानि । तदपि चतु-
विंशतिमते दर्शितम्—

‘जन्मप्रभृति पापानि ब्रह्मूनि विविधानि च ।
अर्वाक् तु भूणहत्यायाः षडब्दं कृच्छ्रमाचरेत् ॥
प्रत्याम्नाये गवां देयं साक्षीति धनिना शतम् ।
तथाष्टादशलक्षाणि गायत्र्या वा जपेद्बुधः’ ॥

इति । ननु—उक्तरीत्यां द्वादशवर्षिकस्य प्राजापत्यस्य प्रत्या-

१. A. G. and J. read उपवासः for उद्वासः. २. B. and D. omit ऽपि. ३. B. and D. omit दातव्यं and read मूल्यं तु तुल्यं तेन for दातव्यं मूल्यं तुल्यं. ४. B. D. and G. substitute च for वा. ५. G. reads जलप्रभृति for जन्मप्रभृति. ६. I. reads ब्रह्महत्यायाः for भूणहत्यायाः. ७. G. reads प्रत्याम्नायो for प्रत्याम्नाये. ८. G. reads साक्षीतिः for साक्षीति and J. reads this line प्रत्याम्नायो गवां देयः साक्षीतिधननाशनम्. ९. G. reads गायत्री for गायत्र्या. १०. E. H. and J. read -नीत्या for -रीत्या. ११. G. and I. omit प्राजापत्यस्य and B. and D. read द्वादशवर्षिकप्राजा-पत्याम्नायत्वेन for द्वादश-वर्षिकस्य प्राजापत्यस्य प्रत्याम्नायत्वेन.

म्नायत्वेन षट्त्रिंशलक्षसङ्ख्याको गायत्रीजपः प्राप्नोति ।
कोटिसङ्ख्याकस्तु चतुर्विंशतिमत एव स्मर्यते—

‘गायत्र्यास्तु जपन् कोटिं ब्रह्महत्यां व्यपोहति ।

लक्षाशीतिं जपेद्यस्तु सुरापानाद्विमुच्यते ॥

पुनाति हेमहर्तारं गायत्रीलक्षसप्ततिः ।

गायत्र्याः षष्टिभिर्लक्षैर्मुच्यते गुरुतल्पगः’ ॥

इति । तथा च सति परस्परविरोधः स्यात्—इति चेत् । एवं
तर्ह्यनयैवानुपपत्त्या कोटिजपोऽपि न प्रत्याम्नायः । किन्तु द्वाद-
शवार्षिकव्रतसमानविषयतया विकल्प्यते इति कल्पनीयम् ।
चान्द्रायणादीनां प्रत्याम्नायास्तत्रैव दर्शिताः—

‘चान्द्रायणं मृगारेष्टिः पवित्रेष्टिस्तथैव च ।

मित्रविन्दा पशुश्चैव कृच्छ्रं मासत्रयं तथा ॥

तिलहोमायुतं चैव पराकद्वयमेव च ।

गायत्र्या लक्षजप्यं च समान्याह बृहस्पतिः ॥

नित्य-नैमित्तिकानां च काम्यानां चैव कर्मणाम् ।

इष्टीनां पशुबन्धानामभावे चरवः स्मृताः ॥

पराक-तप्तकृच्छ्राणां स्थाने कृच्छ्रत्रयं चरेत् ।

व्रत-होमादिकं वाऽपि कल्पयेत् पूर्वकल्पवत्’ ॥

१. J. omits एव. २. G. reads जपेत् for जपन्. ३. B. and D. read हेमहा चैव and G. होमहर्तारं for हेमहर्तारि. ४. Except G. all others omit च. ५. I. reads कृच्छ्रः for कृच्छ्रं. ६. E. and G. read वा for च. ७. J. reads षष्ठीनां for इष्टीनां. ८. B. D. and G. read जपेत् for चरेत् and D. substitutes -त्रये for -त्रयं.

इति । यस्तु तपस्यसमर्थः धान्यसमृद्धश्च से कृच्छ्रादिब्र-
तानि ब्राह्मणभोजनेन सम्पादयेत् । तदपि तत्रैवोक्तम्—

‘कृच्छ्रे पञ्चाशतिकृच्छ्रे त्रिगुणमहरहस्त्रिंशदेवं तृतीये
चत्वारिंशच्च तप्ते त्रिगुणनगुणिता विंशतिः स्यात् पराके ।
कृच्छ्रे सन्तापनाख्ये भवति षडधिका विंशतिः सैव हीना
द्वाभ्यां चान्द्रायणे स्यात्तपसि कृशबलो भोजयेद्विप्रमुख्यान्’ ॥

इति । अहरहरिति सर्वत्र सम्बद्ध्यते । तृतीयः कृच्छ्राति-
कृच्छः । यत्तु प्राजापत्यप्रत्याम्नायत्वेन—

‘विप्रा द्वादश वा भोज्याः ।’

इति पूर्वमुदाहृतम् । तन्निर्धनविषयम् । धनिकस्य प्रतिदिनं
पञ्च पञ्चेति द्वादशसु दिवसेषु षष्टिब्राह्मणभोजनविधानात् ।
अत एव स्मृत्यन्तरे—

‘प्राजापत्यं चरेद्विप्रो यद्यशक्तः कथञ्चन ।

अहानि पञ्च विप्राग्यान् भोजयेत् सम्यगीप्सितान्’ ॥

इति । सान्तपनादीनां गोदानप्रत्याम्नायस्तत्रैव चतुर्विंश-
तिमते^१ दर्शितः—

१. J. omits स and G. omits कृच्छ्रादि-; while H. substitutes स्व-
for स. २. B. and D. substitute चरित्वा for तृतीये and H. त्रिंशदेव
for त्रिंशदेवं. ३. B. D. and G. read त्रिगुणिता and I. त्रिगुणभगुणिता
both for त्रिगुणनगुणिता. ४. E. B. and D. read सान्तापनाख्ये, G. सान्त-
पने, H. and J. सान्तपनाख्ये all for सन्तापनाख्ये. ५. B. and D. read
द्विजा for विप्रा; while G. reads विप्रान् for the same and भोजयेत् for
भोज्याः. ६. E. reads स्मृतम् for स्मृत्यन्तरे and G. स्मृत्यन्तरम् for the same.
७. We follow here A. and D.; while all others omit चतुर्विंशतिमते

‘प्राजापत्ये तु गामेकां दद्यात् सान्तपने द्वयम् ।

पराके तप्तकृच्छ्रे च तिस्रस्तिस्रस्तु गास्तथा ॥

अष्टौ चान्द्रायणे देयाः प्रत्याम्नायविधौ सदा ।

यथाविभवसारेण दानं दद्याद्विशुद्धये’ ॥

इति । यत्तु स्मृत्यन्तरे चान्द्रायणस्य गोदानत्रयम-
भिहितम्—

‘प्राजापत्ये तु गामेकामतिकृच्छ्रे द्वयं स्मृतम् ।

चान्द्रायणे पराके च तिस्रस्ता दक्षिणास्तथा’ ॥

इति तन्निर्धनविषयम् । यथोक्तगोदानादावशक्तो गो-
भ्यस्तृणं दद्यात् । तथाह कण्वः—

‘एकमध्ययनं कुर्यात् प्राजापत्यमथापि वा ।

दद्याद्वा दशसाहस्रं गवां मुष्टिं विचक्षणः’ ॥

इति । अध्ययन-जपादीनां पुरुषविशेषेण व्यवस्था चतु-
र्विंशतिमते दर्शिता—

‘धर्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः कदाचित् पापमागताः ।

जप-होमादिकं तेभ्यो विशेषेण विधीयते ॥

१. G. reads this line thus:—

प्राजापत्यद्वये तु गामेकां दद्यात्सान्तपने कृच्छ्रम् । ;

while B. and D. read प्राजापत्याय for प्राजापत्ये तु. २. I. reads पराकत-
सातिकृच्छ्रे for पराके तप्तकृच्छ्रे च. ३. G. reads तदा for तथा H. B. and
D. यथा for the same ; while E. substitutes कण्वः for कण्वः. ४. G. and
I. read दशसाहस्रं for द्वादशसाहस्रं. ५. Except A. I. and G. all
others read विशेषे for विशेषेण; while G. omits the following:—

व्यवस्था चतुर्विंशतिमते दर्शिता—

‘धर्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः कदाचित् पापमागताः ।

जप-होमादिकं तेभ्यो विशेषेण - - - - - ॥

६. B. D. and G. read अभिधीयते for विधीयते.

नामधारकविप्रा ये मूर्खा धर्मविवर्जिताः ।
 कृच्छ्र-चान्द्रायणादीनि तेभ्यो दद्याद्विशेषतः ॥
 धनिना दक्षिणा देया प्रयत्नविहिता तु या ।
 एवं नरविदेवेन प्रायश्चित्तानि दापयेत् ॥

इति । अनर्थैव दिशा स्मृत्यन्तरे प्रसिद्धास्तीर्थयात्रादिप्र-
 त्याम्नाया यथायोगमुन्नेयाः । अत एव देवलः—

‘अभिगम्य च तीर्थानि पुण्यान्यायतनानि च ।
 नरः पापात् प्रमुच्येत ब्राह्मणानां तपस्विनाम् ॥
 सर्वाः समुद्रगाः पुण्याः सर्वे पुण्या नगोत्तमाः ।
 सर्वमायतनं पुण्यं सर्वे पुण्या वनाश्रयाः’ ॥

(दे. स्मृ. ४९-५०)

‘अथ गङ्गा-सरस्वती-यमुना-नर्मदा-विपाशा-वितस्ता-
 कौशिकी-नन्दा-विरजा-चन्द्रभागा-सरयूः-उत्पथवेर्त्ती
 सिन्धुः-कृष्णा-वेणी-शोणो-तापी-पारावती-पाषाणकी-
 गोमती-गण्डकी-वाहुदा-पम्पा-देविका-कावेरी-ताम्रप-
 र्णी-चर्मण्वती-वेववती-गोदावरी-तुङ्गभद्रा-सुचक्षुररुणा

१. I. reads इति and shows that the quotation of Devala is completed here, but the following explanation is of the author, therefore, it is a mistake, and I. omits अथ and reads तीर्थानि for अथ. २. Our manuscripts do not give the correct reading. Some read -वन्ती some -वन्ता &c. ३. B. and D substitute -शोणित- for -शोण-; while G. omits it. ४. J. reads -पाषाणगोमती- for -पाषाणकी गोमती-. ५. B. and D. read -चम्पा- and J. -पेया- for -पम्पा-; while G. adds -नदी- after -पम्पा-. ६. G. reads -ताम्रवर्णी- for -ताम्रपर्णी-. ७. J. omits the following:—

तुङ्गभद्रा-सुचक्षुररुणाचेति महानद्यः पुण्यनमाः ।
 गङ्गाद्वारं कनखलं शक्रावतारं सौकरं प्रयागो.

चेति महानद्यः पुण्यतमाः । गङ्गाद्वारं कनखलं शक्राव-
 तारं सौकरं प्रयागो गङ्गासागरमिति ऐतानि गङ्गायास्ती-
 र्थानि । द्वाक्षं प्रलवणं वृद्धकन्यकं सारस्वतमादित्यतीर्थं
 बदरीपाञ्चालं वैजयन्तं पृथूदकं नैमिषं विनशनं च-
 मसोद्भेदं प्रभास इति सारस्वततीर्थानि । कावेरीसङ्गमं
 सरस्वतीसङ्गमं गन्धमादनमिति सामुद्राख्यतीर्थानि
 पुण्यतमानि । पुष्करं मूर्धकं गयाशिरः कुरुक्षेत्रमिति
 पुण्यक्षेत्राणि । वाराणसी महाभैरवं देवदारुवनं सौरं
 प्राचीनबर्हिः केदारं मध्यममहालयं कुमारमहालयं
 रुद्रावतारं वेङ्गलं विष्णुशिवं महाकालं पुरुषोत्तमं जम्बु-
 मार्गं चेत्येतान्यायतनानि । हिमवानुदयो महेन्द्रो विदुरः
 शतशृङ्गः श्रीपर्वतो देवपर्वतो नीलपर्वतो विन्ध्यपर्वतः
 पारियात्रश्चेति पर्वताः पुण्यतमाः पापं नाशयन्ति । अन्यानि
 क्षेत्रायतन-पर्वताः-ऽऽश्रम-तीर्थानि पुण्यतमानि भवन्ति ।

१. G. omits एतानि. २. J. reads लाक्ष्यं for द्वाक्षं and I. प्रलवणं वृद्ध-
 कन्याकं for प्रलवणं वृद्धकन्यकं. ३. B. and D. read आदित्यतीर्थं बदरं
 पाञ्चालं for आदित्यतीर्थं बदरीपाञ्चालं and I. reads बदरी पाञ्चालं for
 बदरीपाञ्चालं. ४. E. B. II. and D. च सोद्भेदं, J. वसोद्भेदं, G. सौद्भेदं and I.
 चापोद्भेदं all for चमसोद्भेदं. ५. B. D. and G. read सरस्वतीतीर्थानि
 for सारस्वततीर्थानि. ६. B. and D. omit सरस्वतीसङ्गमं and J. reads
 गन्धमादानं for गन्धमादनं and H. and G. समुद्राक्ष- for समुद्राख्य-. ७. H.
 reads मूर्धकं and I. मूर्द्धजं for मूर्धकं. ८. I. reads प्राचीनबर्हिः and
 B. D. E. G. प्राचीनबहः for प्राचीनबर्हिः. ९. B. D. and G. read महारुद्रं
 महालयं for मध्यममहालयं कुमारमहालयं and for the same I. reads मध्यम-
 महारुद्रं महाबलं महालयं कुमारमहालयं. E. and H. महारुद्रं महालयं कुमा-
 रमहालयं. १०. B. D. and G. read तु गुलण्डं, H. तुंगलं and J. गलाण्डं
 all for वङ्गलं. ११. B. and D. omit महाकालं. १२. J. reads जम्बुप्रामं
 for जम्बुमार्गं. १३. B. D. G. omit श्री and read पर्वतः for श्रीपर्वतः.
 १४. Except A. and J. all others omit नीलपर्वतः; while I. reads देवपर्वतः
 for देवपर्वतः and J. E. omit देवपर्वतः and B. and D. omit विन्ध्यपर्वतः.

इति । विश्वामित्रः—

‘कृच्छ्र-चान्द्रायणादीनि शुद्धयभ्युदयकारणम् ।
प्रकाशे च रहस्ये चाप्यनुक्ते संशयेऽस्फुटे ॥
प्राजापत्यं सान्तपनं शिशुकृच्छ्रः पराककः’ ।

इति । जमदग्निः—

‘तीर्थे तु पादः कृच्छ्रं स्यान्नद्यामर्धफलं लभेत् ।
द्विगुणं तु महानद्यां सङ्गमे त्रिगुणं भवेत्’ ॥

इति । तथा च नारदः—

‘अतिकृच्छ्रः पर्णकृच्छ्रः सौम्यः कृच्छ्रातिकृच्छ्रकः ॥ (११)
महासान्तपनं शोद्धये तप्तकृच्छ्रस्तु पावनः ।
जपोपवासकृच्छ्रस्तु ब्रह्मकूर्चस्तु शोधनः ॥ (१२)
एते व्यस्ताः समस्ता वा प्रत्येकं द्व्येकतोऽपि वा ।
पातकादिषु सर्वेषु उपपातकेषु च यत्नतः ॥ (१३)

१. B. D. and J. read कृच्छ्रचान्द्रायणादीनि शुद्धयन्त्युदयकारणम्. G. follows this reading, but reads कृच्छ्रं for कृच्छ्र-. H. also reads the same, but differs in reading शुद्धयति for शुद्धयभ्यु-. २. B. and D. read नुक्तये for अनुक्ते and G. reads प्रकारे for प्रकाशे. ३. D. reads शिशुकृच्छ्र- J. पराककम् for शिशुकृच्छ्रः and पराककः respectively. ४. I. reads जमदग्निः and omits the following quotation including इति after त्रि-
शङ्गागः षष्टिभागः &c. ५. E. G. and H. add तु after नद्याम्. B. and D. read नद्यां तु त्रिगुणं भवेत्. G. नद्यां तु षड्भिः फलं लभेत्. H. नद्यां तु त्रिफलं लभेत् and J. नद्यां तु निःफलं भवेत् all for नद्यामर्धफलं लभेत्. ६. I. omits इति तथा च नारदः and shows that the following quotation belongs to the Nārada. ७. G. omits the following:—

‘अतिकृच्छ्रः पर्णकृच्छ्रः सौम्यः कृच्छ्रातिकृच्छ्रकः ।

महासान्तपनं शोद्धये तप्तकृच्छ्रस्तु पावनः ॥ ;

while H. substitutes शोद्धये for शोद्धये. ८. B. and D. read ह्येकतो, G. and J. एकतो. H. स्वेकतो all for द्व्येकतो. ९. G. reads उपपातेषु for उपपातकेषु.

कार्याश्चान्द्रायणयुता केवला वा त्रिशुद्धये ।

उपवासस्त्रिरात्रं वा मासः पक्षस्तदर्धकम् ॥ (२४)

षडहो द्वादशाहानि कार्या शुद्धिः फलैर्विना ।

उपपातकयुक्तानामनादिष्टेषु चैव हि ॥ (२५)

शक्ति-जाति-गुणान् दृष्ट्वा सकृद्बुद्धिकृतं लघु ।

अनुबन्धादिकं दृष्ट्वा कल्प्यं सर्वं यथागमम् ॥ (२६)

प्रकाशं उक्तं यत्किञ्चिद्विशो भागो रहस्यके ।

त्रिंशद्भागःषष्टिभागः कल्प्यो जात्याद्यपेक्षया' ॥ (२७)

(ना. स्मृ. १३. २१-२७)

इति ॥

इति कुच्छप्रत्याम्नाया निरूपिताः ।

इति श्रीमहाराजाधिराज-परमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्तक-
श्रीवीरबुक्कभूपालसाम्राज्यधुरन्धरस्य माधवामात्यस्य कृतौ
पराशरस्मृतिव्याख्यायां द्वादशाध्याये प्रायश्चित्तप्रकरणम् ॥

१. G. reads चान्द्रायणयुताः सर्वे for कार्याश्चान्द्रायणयुताः. २. B. D. G. H. and J. substitute सिद्धिः for शुद्धिः. ३. B. and D. read मन्त्रादिष्टेषु for अनादिष्टेषु. ४. B. and D. read शुद्धिकृतं for बुद्धिकृतं. ५. G. reads यथागमे for यथागमम्. ६. E. and J. प्रकाशयुक्तं and G. प्रकाशानुक्तं both for प्रकाश उक्तं. ७. Except A., others omit this.

अथ कर्मविपाको निरूप्यते ।

यद्यपि लोके कर्मशब्दः सुकृत-दुष्कृतयोः साधारणः तथाप्यत्र प्रायश्चित्तस्य प्रकृतत्वात्तन्निवर्त्यतया दुष्कृतस्यैव बुद्धिस्थत्वात्तत्रैव पर्यवस्यति । विशेषेण पचनं विपाकः फलदेशा । कर्मणां विपाकः कर्मविपाकः । स च विपाकस्त्रिविधः जन्म चाऽयुर्भोगश्चेति । एतत्सर्वं पतञ्जलिर्योगशास्त्रे सूत्रयामास—

‘सति मूले तद्विपाको जात्यायुर्भोगाः’ ।

(यो. सू. २. १३)

इति । अस्य सूत्रस्यायमर्थः—अविद्याऽस्मिता-राग-द्वेषाभिनिवेशात्मकाः पञ्च क्लेशाः कर्मणां मूलम् ।

‘क्लेशमूलः कर्माशयः’ ।

(यो. सू. २. १२)

इति सूत्रितत्वात् । सति तस्मिन्पञ्चक्लेशात्मके मूले तानि कर्माणि विपच्यन्ते । दग्धक्लेशबीजस्य तु जीवन्मुक्तस्य न सञ्चितानि कर्माणि फलमारभन्ते । ज्ञानाग्निना भस्मसात्कृतत्वात् । यथा वितुषो व्रीहिर्न प्ररोहति तद्वत् । तस्य तुषस्थानीयं क्लेशपञ्चकमुपजीव्यैव कर्माणि जन्मादिवयोरूपेण विपच्यन्ते । तत्र जन्म कृम्यादि ।

१. I. reads धर्मशब्दः through mistake. २. B. and D. दुष्टत्वस्यैव, G. दुष्टस्यैव for दुष्कृतस्यैव. ३. B. and D. omit फलदेशा । कर्मणां विपाकः कर्मविपाकः । स च विपाकः ।; while E. G. H. and J. omit फलदेशा । कर्मणां विपाकः कर्मविपाकः. ४. J. omits पञ्च क्लेशाः. ५. B. D. and G. read वृद्ध- for दग्ध-. ६. I. reads तस्मात् बीजस्थानीयं for तस्य तुषस्थानीयं. ७. B. and D. जन्मक्रमादि and G. जन्मक्रियादि for जन्म कृम्यादि.

‘पतितं याजयित्वा तु क्रिमियोनौ प्रजायते’ ।

(ब्र. पु. २१७. ४०)

इत्यादिस्मरणात् । आयुः पञ्च-दशवर्षादिकम् ।

‘तत्र जीवति वर्षाणि दश वा पञ्च वा द्विजः’ ।

(ब्र. पु. २१७. ४०)

इत्यभिधानात् । भोगो यमयातनादिः ।

‘यमलोके तु ते घोरां लभन्ते परियातनाम्’ ।

(ब्र. पु. १२५. १३७)

इत्यादिस्मरणात् ।

तमेतं जात्यायुर्भोगलक्षणं विपाकं सामान्य-विशेष-शास्त्रो-
दाहरणेन बहुधा प्रपञ्चयिष्यामः ।

ननु-नायं विपाको विधातुं प्रतिषेद्धं वा शक्यते अननुष्ठे-
यत्वादवर्जनीयत्वाच्च । अत एवैतस्मिन्विधि-प्रतिषेधपरे शास्त्रे
तन्निरूपणमयुक्तम् ।

नायं दोषः । प्रायश्चित्तार्थवादत्वेन तदुपयोगात् । अर्थ-
वादस्तु विहिते प्रवर्तकत्वेन प्रतिषिद्धान्निवर्तकत्वेन च विधि-
प्रतिषेधैकवाक्यतां भजते-इति न्यायविदां मर्यादा ।

अत्र च प्राजापत्याद्यनुष्ठानरूपस्य प्रायश्चित्तस्य क्लेशात्म-

१. I. reads दश पञ्च च वा द्विजः. २. B. and D. read घोरे and G. घोरे
for घोरां. ३. B. and D. substitute मनु- for ननु. ४. B. and D. read
अनुष्ठेयात् अवर्जनीयात् च for अननुष्ठेयत्वादवर्जनीयत्वाच्च. ५. B. D. E. G.
H. and I. read अत एव तस्मिन् for अत एवैतस्मिन्; while I. substitutes
-परेण शास्त्रेण for -परे शास्त्रे. ६. B. and D. विहितप्रतिषेधैक- for प्रतिषिद्धा-
न्निवर्तकत्वेन च and G. read प्रतिषिद्धे निवर्तकेन च for the same; while
I. प्रतिषेधैकवाक्यतां for प्रतिषेधैकवाक्यतां. ७. B. and D. omit च.

कत्वात् रागतः प्रवृत्तिर्न सम्भवतीति तत्र प्रवृत्तिसिद्धये प्ररोचना कर्तव्या ।

ननु—विहितेष्वग्निष्टोमादिषु स्वर्गादिविपाकोपवर्णनेन प्ररोचयितुं शक्यते । स्वर्गादीनामनुकूलफलत्वात् । क्षयरोगादीनां तु प्रतिकूलफलत्वेन तदुपवर्णनं न प्ररोचनायोपयुक्तम् ।

विषम उपन्यासः । तत्र हि स्वर्गादिसाधने प्ररोचनमुत्पादनीयम् । न त्वत्र क्षयरोगादिसाधने प्ररोचनमुत्पाद्यते । किं तर्हि क्षयरोगादिनिवर्तके प्रायश्चित्ते । तन्निवृत्तिश्चानुकूलं फलम् ।

ननु—एवमपि क्षयरोगादिनिवृत्तिरूप एव प्रायश्चित्तात्मकस्य कर्मणो विपाकः प्ररोचकत्वेन वक्तव्यः । न तु ब्रह्महत्यादिविपाकः । तस्याप्ररोचकत्वात् ।

भैवम् । द्विविधा हि ब्रह्महत्यादयः । सञ्चिता सञ्ज्ञेयमाणाश्च । तत्र सञ्ज्ञेयमाणेषु प्रतिषेधविषयेषु ब्रह्महत्यादिषु क्षयरोगाद्युपन्यासः ब्राह्मणावगोरणादौ शतयातनादिवत् तन्निवर्तकार्थवादत्वेनान्वेति । सञ्चितेषु प्रतिकूलं फलं श्रुत्वा तत उद्विजमानस्तन्निवृत्त्युपायमाकाङ्क्षति । अत उद्वेगप्रयोजकतया प्रायश्चित्तेऽपि प्रवर्तकत्वं भवतीति प्रवर्तक-निवर्तकद्विविधार्थवादत्वेन अयं कर्मविपाकोपन्यास उपयुज्यते ।

१. G. substitutes अत्र for तत्र. २. B. and D. omit -षु स्वर्गादिविपाको. ३. G. substitutes अपि for हि. ४. B. and D. substitute मनुः for न तु and तत्र प्रयोजकत्वात् for तस्याऽप्ररोचकत्वात्. ५. B. D. and H. omit फलं. ६. E. H. and J. read प्रनाडिकया for प्रयोजकतया. ७. B. and D. read उच्यते for उपयुज्यते.

तदेवं सञ्चित-सञ्ज्ञेयमाणयोरुपयोगः । आरब्धफलेषु
प्रतिकूलफलस्य प्रत्यक्षदर्शनादेवोद्वेगः सिद्ध्यति । प्रवर्त्तकं
तु व्याध्यादिनिवृत्तिरूपस्य प्रायश्चित्तविपाकस्योपवर्णनम् ।
अतः क्षयरोगादिरूपस्तन्निवृत्तिरूपश्च विपाकोऽत्र निरूप्यते ।

तत्र सामान्येन पापकर्मविपाकः शिवधर्मोत्तरेऽभिहितः—

‘अथातः पततां पुंसामधर्मः परिकीर्तितः ।

नरकार्णवे महाबोरे पातनात् पापमुच्यते’ ॥

इति । विष्णुधर्मोत्तरेऽपि—

‘अतिवाहिकसंज्ञस्तु देहो भवति भार्गव ।

केवलं तन्मनुष्याणां मृत्युकाल उयस्थिते ॥ (२)

याम्यैर्नरैर्मनुष्याणां तच्छरीरं भृगूत्तम ।

नीयते याम्यमार्गेण नान्येषां प्राणिनां द्विज ॥ (३)

मनुष्याः प्रतिपद्यन्ते स्वर्गं नरकमेव वा ।

नैवान्ये प्राणिनः केचित् सर्वे ते फलभोजिनः ॥ (४)

शुभानामशुभानां च कर्मणां भृगुनन्दन ।

सञ्चयः क्रियते लोके मनुष्यैरेव केवलम् ॥ (५)

१. H. omits -फलस्य. २. J. omits उत्र. ३. B. D. and G. omit this one line. H. also omits it, but gives in the marginal correction. ४. I. reads नरकार्णवै for नरकार्णवे and B. D. and I. read पतनात् for पातनात्. ५. B. and D. omit विष्णुधर्मोत्तरेऽपि; while G. omits अपि only and H. substitutes च for अपि. ६. The text reads अतिवाहिकसंज्ञस्तु. ७. B. D. E. H. read भार्गवः for भार्गव, but it seems incorrect as the quoted verses are addressed to Bhārgava. ८. J. reads प्रतिपद्यन्तं for प्रतिपद्यन्ते. ९. Except A. and the text all others read फलभोगिनः for फलभोजिनः. १०. The text reads वा for च.

तस्मान्मनुष्यस्ते मृतो यमलोकं प्रपद्यते ।

नान्यः प्राणी महाभाग फलयोनौ व्यवस्थितः ॥ (६)

याम्यलोकं प्रपन्नस्य पुरुषस्य तथा यमः ।

योनीश्च नरकांश्चैव निरूपयति कर्मणा' ॥ (७)

(वि. ध. २. १०२. २-७.)

इति । ब्रह्मपुराणेऽपि—

‘कर्मणा मनसा वाचा ये धर्मविमुखा नराः । (१३६)

यमलोके तु ते घोरां लभन्ते परियातनाम् ।

इहाल्पमपि कृत्वा तु नरः कर्माशुभात्मकम् ।

प्राप्नोति नरकं घोरं यमलोकेषु यातनाम्' ॥

(ब्र. पु. १२५. १३६-१४२)

इति । विष्णुपुराणेऽपि—

‘पापकृद्याति नरकं प्रायश्चित्तपराङ्मुखः ।

पापानामनुरूपाणि प्रायश्चित्तानि यद्यथा ॥

तथा तथैव संस्मृत्य प्रोक्तानि परमर्षिभिः' ।

(वि. पु. ४. ५. २१-२२)

इति । विष्णुधर्मोत्तरे—

‘प्रायश्चित्तैः क्षयं याति पापं कृतमसंशयम् । (३)

* १. Except A. and the text all others read मनुष्यस्य or मनुष्यश्च for मनुष्यस्तु. २. The text reads यच्छ्लोके for याम्यलोकं. ३. The text reads कर्मणाम् for कर्मणा. ४. B. D. G. E. H. and J. do not insert अपि. ५. B. and D. read तां for ते and J. घोरे for घोरां. ६. B. and D. read इहाऽकामोऽपि, G. इह कामोऽपि and H. इहान्यमपि all for इहाल्पमपि. ७. B. D. G. and J. read नरलोकेषु for यमलोकेषु. ८. Except A. and I. all others omit अपि. ९. I. reads तद्यथा for यद्यथा. १०. G. reads प्रायश्चित्ताच्छयं याति for प्रायश्चित्तैः क्षयं याति; while I. reads कृतं पापं न संशयः and B. and D. पापं कृत्यमसंशयम् both for पापं कृतमसंशयम्.

प्रायश्चित्तविहीना ये राजभिश्चाप्येदण्डिताः ।

नरकं प्रतिपद्यन्ते तिर्यग्योनिं तथैव च ॥ (४)

मनुष्यमपि चासाद्य भवन्तीह तथाङ्किताः ।

प्रायश्चित्तमतः कार्यं कल्मषस्यापनुत्तये ॥ (५)

(वि. ध. २. ७०. ३-५)

इति । भविष्योत्तरेऽपि—

‘देव-तिर्यङ्-मनुष्याणामधर्मनिरतात्मनाम् ।

धर्मराजः स्मृतः शास्ता सुघोरैर्विविधैर्वधैः’ ॥

नियमाचारसक्तानां प्रमादात् स्खलितात्मनाम् ।

प्रायश्चित्तैर्गुरुः शास्ता न तु तैरिष्यते यमः ॥

पारदारिक-चौराणामन्यायव्यवहारिणाम् ।

नृपतिः शासकः प्रोक्तः प्रच्छन्नानां च धर्मराट् ॥

तस्मात् कृतस्य पापस्य प्रायश्चित्तं समाचरेत्’ ।

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘ततश्च यातनदेहं क्लेशेन प्रतिपद्यते ।

तत्कर्मजं यातनार्थममातापितृसम्भवम् ॥

१. The text reads भवसिताः for अङ्किताः. २. B. D. E. G. substitute वा for च. ३. B. and D. read भवन्ति हतपङ्क्तिः for भवन्तीह तथाङ्किताः; while G. substitutes इति for इह. ४. B. D. G. E. and H. read -नियतात्मनाम् for -निरतात्मनाम्. ५. I. reads विधैः. and B. वधे for विधैः. ६. B. and D. read प्रमादास्खलितात्मनाम् for प्रमादात् स्खलितात्मनाम्. ७. G. reads ननु for नतु.

तत्प्रमाणवयो-ऽवस्था-संस्थानैः प्राक्तनं यथा ।
 विहाय सुमहागुप्तं शरीरं पाञ्चभौतिकम् ॥ (२९)
 अन्यत् शरीरमादत्ते यातनार्थं स्वकर्मजम् ।
 तन्मात्रैगुणसंयुक्तं नानात्मीयं स्वकर्मजम् ॥
 दृढं शरीरमाप्नोति सुख-दुःखोर्पभुक्तये । (३१)
 तेन भुक्त्वा स्वकर्माणि पापकर्ता नरो भृशम् ॥
 सुखानि धार्मिकोऽदुष्टं इहानीतो यमक्षयात् ॥ (३२)
 (ब्र. पु. २१४. २८-३२)

इति । मनुस्तु मानसादिकर्मविशेषेण विपाकविशेषमाह—
 'चातुर्वर्ण्यस्य कृत्स्नोऽयमुक्तो धर्मस्त्वया ज्ञेयः ।
 कर्मणां फलनिर्वृत्तिं शंस नस्तत्त्वतः पराम् ॥ (१)
 स तानुवाच धर्मात्मा महर्षीन् मानवो भृशः ।
 अस्य सर्वस्य शृणुत कर्मयोगस्य निर्णयम् ॥ (२)
 शुभाशुभफलं कर्म मनो-वाग्देहसम्भवम् ।
 कर्मजा गतयो नृणामुत्तमा-ऽधम-मध्यमाः ॥ (३)

१. The following is not in the text:—

ततश्च यातनादेहं क्लेशेन प्रतिपद्यते ।

तत्कर्मजं यातनार्थममातापितृसम्भवम् ॥

तत्प्रमाण-वयो-ऽवस्था-संस्थानैः प्राक्तनं यथा ।

२. B. and D. read -स्थापनैः for -संस्थानैः; while E. H. तथा for यथा and G. प्राकृतैः for प्राक्तनं. ३. B. and D. read अन्यं for अन्यत्. ४. B. and D. omit this line and G. reads तन्मात्रा- for तन्मात्र- while H. तन्मात्रं for the same. ५. G. reads-पयुक्तये for -पभुक्तये. ६. G. reads पापकर्मा for पापकर्ता. ७. I. reads धार्मिकोऽदुष्टे for धार्मिकोऽदुष्ट. ८. J. reads कृत्स्नस्य. ९. J. B. and D. read स्वमतः परम् for तत्त्वतः पराम्; while G. substitutes फलम् for पराम्. १०. B. D. E. G. and H. read नूनम् for नृणाम्.

तस्येह त्रिविधस्यापि व्यधिष्ठानस्य देहिनः ।
 दशलक्षणयुक्तस्य मनो विद्यात् प्रवर्तकम् ॥ (४)
 परद्रव्येष्वभिध्यानं मनसाऽनिष्टचिन्तनम् ।
 वितथाभिनिवेशश्च त्रिविधं कर्ममानसम् ॥ (५)
 पारुष्यमनृतं चैव पैशुन्यं चापि सर्वशः ।
 असम्बद्धप्रलापश्च वाङ्मयं स्याच्चतुर्विधम् ॥ (६)
 अदत्तानामुपादानं हिंसा चैवाविधानतः ।
 परदारोपसेवा च शरीरं त्रिविधं स्मृतम् ॥ (७)
 मानसं मनसैवायमुपभुङ्क्ते शुभाशुभम् ।
 वाचैव वाक्कृतं कर्म कायेनैव तु कायिकम् ॥ (८)
 शरीरजैः कर्मदोषैर्याति स्थावरतां नरः ।
 वाचिकैः पक्षिमृगतां मानसैरन्त्यजातिताम् ॥ (९)
 (म. स्मृ. १२. १-९)

इति । हारीतोऽपि—

'सर्वाभक्ष्यभक्षणमभोज्यभोजनमपेयपानमगम्या-
 गमनमयाज्ययाजनमसत्प्रतिग्रहणं परदाराभिग-
 मनं द्रव्यापहरणं प्राणिहिंसा चेति शरीराणि ।
 (१३) पारुष्यमनृतं विवादः श्रुतिविक्रयश्चेति वा-

१. J. reads अधिष्ठानस्य and I. reads ह्यधिष्ठानस्य both for व्यधिष्ठानस्य
 २. Except A. and the text all others read चैव for चापि. ३. B. D. E. H. I. and J. read अनिबद्ध- and G. अतिबद्ध- for असम्बद्ध-. ४. J. reads विविधं for त्रिविधं. ५. We follow here only A. and I.; while B. D. E. G. H. and J. वाचैव वाङ्मयं. and the text वाचावाचाकृतं for वाचैव वाक्कृतं. ६. The text substitutes च for तु. ७. B. and D. read this line thus:—
 मानसैर्मृगपक्षिभ्यं वाचिकैरन्त्यजातिताम् ॥.
 ८. I. omits अपेयपानम्. ९. G. reads -क्रयः for -विक्रयः.

चिकानि । (१४) परोपतापनं पराभिज्ञोहः क्रोधो
लोभो मोहोऽहङ्कारश्चेति मानसानि । (१५) तदे-
तान्यष्टादश नैरयाणि कर्माणि यस्मिन् यस्मिन्
वैयसि करोति यः स तस्मिन् तस्मिन् वयसि शा-
रीर-वाचिक-मानसानि प्राप्नोति । (१६) एवं ह्याह—
यस्यां यस्यामवस्थायां यत् करोति शुभाशुभम् ।
तस्यां तस्यामवस्थायां तत्तत्फलमवाप्नुयात् ॥ (१७)
शरीरेणैव शरीरं वाङ्मयेन तु वाचिकम् ।
मानसं मनसैवायमुपभुङ्क्ते शुभाशुभम् ॥ (१८)
(हा. स्मृ. ३२. १३-१८)

इति । आत्मन ईश्वररूपत्वं प्रतिपाद्याह याज्ञवल्क्यः—

‘यद्येवं स कथं ब्रह्मन् पापयोनिषु जायते ।

ईश्वरः स कथं भावैरनिष्टैः सम्प्रयुज्यते ? ॥ (१२९)

करणैरन्वितस्यापि पूर्वज्ञानं कथंच न ।

वेत्ति सर्वगतां कस्मात् सर्वगोऽपि न वेदनाम् ? ॥ (१३०)

अन्त्ये-पक्षि-स्थावरतां मनो-वाक्काय-कर्मजैः ।

दोषैः प्रयाति जीवोऽयं भवयोनिशतेषु च ॥ (१३१)

१. G. omits लोभो. २. B. and D. omit मानसानि. ३. I. omits वयसि and J. substitutes काले for वयसि and G. omits करोति यः स तस्मिन् तस्मिन् वयसि. ४. B. and D. read मानसान्याप्नोति, G. E. H. and J. मानसान् प्राप्नोति for मानसानि प्राप्नोति. ५. G. omits हि. ६. G. reads उपयुङ्क्ते for उपभुङ्क्ते. ७. The text reads करणेनान्वितस्यापि for करणैर-
न्वितस्यापि. ८. J. and the text reads पूर्व ज्ञानं for पूर्वज्ञानं. ९. B. and D. reads न वेदताम्, J. निवेदनाम् for न वेदनाम्. १०. G. reads अन्य-
for अन्य.

अन्ताश्च यथा भावाः शरीरेषु शरीरिणाम् ।
 रूपाण्यपि तथैवेह सर्वयोनिषु देहिनाम् ॥ (१३२)
 विपाकः कर्मणां प्रेत्य केषांचिदिह जायते ।
 इह चांमुत्र चैकेषां भावस्तत्र प्रयोजनम् ॥ (१३३)
 परद्रव्याण्यभिधायंस्तथाऽनिष्टानि चिन्तयन् ।
 वितथाभिनिवेशी च जायतेऽन्त्यासु योनिषु ॥ (१३४)
 पुरुषोऽनृतवादी च पिशुनः परुषस्तथा ।
 असम्बद्धप्रलापी च मृग-पक्षिषु जायते ॥ (१३५)
 अदत्तादाननिरतः परदारोपसेवकः ।
 हिंसकश्चाविधानेन स्थावरेष्वभिजायते ॥ (१३६)
 (या. स्मृ. ३. १२९-१३६)

इति । सत्त्वादिगुणविशेषेण विपाकविशेषं स एवाह—
 'आत्मज्ञः शौचवान् दान्तस्तपस्वी विजितेन्द्रियः ।
 धर्मकृद्देदविद्याति सात्त्विको देवयोनिताम् ॥ (१३७)
 असत्कार्यरतो धीर आरम्भी विषयी च यः ।
 स राजसो मनुष्येषु मृतो जन्माधिगच्छति ॥ (१३८)

१. B. and D. read अभिजायते for इहजायते. २. The text reads वा for both च in this line. ३. I. reads ऽन्त्यादि- for ऽन्त्यासु-. ४. A. C. E. H. and I. read पुरुषा for पुरुषोः. ५. J. reads अनिबद्धः प्रलापी च for असम्बद्धप्रलापी च. ६. E. I. and J. read मृतः पक्षिषु for मृग-पक्षिषु. ७. Before शौचवान् J. adds कृत-. ८. J. reads कर्मकृत्- for धर्मकृत्. The text reads धर्मकृद्देदविद्याति for धर्मकृद्देदविद्याति; while G. omits the following :—

धर्मकृद्देदविद्याति सात्त्विको देवयोनिताम् ॥

असत्कार्यरतो धीर आरम्भी विषयी च यः ।

९. I. reads विषयाचकः for विषयी च यः.

निद्रालुः क्रूरकृलुब्धो नास्तिको याचकस्तथा ।
 प्रेमादवान् भिन्नवृत्तो भवेत्तिर्यक्षु तामसः ॥ (१३९)
 रजसा तमसा चैवं समाविष्टो भ्रमन्नहि ।
 भावैरनिष्टैः संयुक्तः संसारं प्रतिपद्यते ॥ (१४०)
 (या. स्मृ. ३. १३७-१४०)

इति । मनुरपि—

‘सत्त्वं रजस्तमश्चेति त्रीन् विद्यादात्मनो गुणान् ।
 यैर्व्याप्येमान् स्थितो भावान् महान् सर्वानशेषतः ॥ (१४)
 यो यदैषां गुणो देहे साकल्येनातिरिच्यते ।
 स तदा तद्गुणप्रायं तं करोति शरीरिणम् ॥ (२५)
 सत्त्वं ज्ञानं तमोऽज्ञानं रागद्वेषौ रजः स्मृतम् ।
 एतद्व्याप्तिमदेतेषां सर्वभूताश्रितं वपुः ॥ (२६)
 तत्र यत् प्रीतिसंयुक्तं किञ्चिदात्मनि लक्षयेत् ।
 प्रशान्तमिव शुद्धाभं सत्त्वं तदुपधारयेत् ॥ २७ ॥

१. J. reads प्रमादवाक् for प्रमादवान्. २. Except A. and the text all others read एव for एवं. ३. The text substitutes एव for इति. ४. J. reads this line thus :—

यो व्याप्येह स्थितो भावो गृह्यन् सर्वाविशेषतः ।

E. substitutes यो व्याप्येमां for यैर्व्याप्येमान्, G. स्थितान् for स्थितो. ५. B. and D. read सत्त्वं तमश्च ज्ञानं च; while J. सत्त्वं ज्ञानं तमोऽज्ञानं. ६. G. reads एते for एतद् and E. omits this line and the following 29 lines, and the word अधमा from.....-मदेतेषां सर्वभूताश्रितं वपुः. ७. H. reads एतद्व्याप्तिमदे- for एतद्व्याप्तिमदे-. ८. From this line to the end of 39 S'loka this portion does not appear in I.

यत्तु दुःखसमायुक्तमप्रीतिकरमात्मनः ।
 तद्रजोऽप्रतिधं विद्यात्सततं हारि देहिनाम् ॥ २८ ॥
 यत्तु स्यान्मोहसंयुक्तमव्यक्तं विषयात्मकम् ।
 अप्रतर्क्यमविज्ञेयं तमस्तदुपधारयेत् ॥ २९ ॥
 त्रयाणामपि चैतेषां गुणानां यः फलोदयः ।
 अग्न्यो मध्यो जघन्यश्च तं प्रवक्ष्याम्यशेषतः ॥ ३० ॥
 वेदाभ्यासस्तपो ज्ञानं शौचमिन्द्रियनिग्रहः ।
 धर्मक्रियाऽऽत्मचिन्ता च सात्त्विकं गुणलक्षणम् ॥ ३१ ॥
 आरम्भरुचिता धैर्यमसत्कार्यपरिग्रहः ।
 विषयोपसेवा चाजस्रं राजसं गुणलक्षणम् ॥ ३२ ॥
 लोभः स्वप्नोऽधृतिः क्रौर्यं नास्तिक्यं भिन्नवृत्तिता ।
 याचिष्णुता प्रमादश्च तामसं गुणलक्षणम् ॥ ३३ ॥
 त्रयाणामपि चैतेषां गुणानां त्रिषु तिष्ठताम् ।
 इदं सामासिकं ज्ञेयं क्रमशो गुणलक्षणम् ॥ ३४ ॥

१. J. B. D. and G. read *ऽप्रतिभं* for *ऽप्रतिवं*. and H. *ऽप्रतिसं* for the same. The different commentators of Manu read variously, Medhâtithi and Kulluka Bhatta read *ऽप्रतिभं*, Râghavânanda, Nandana and Râm-chandra *ऽप्रतिवं* and Govinda Raja follows the same. २. B. and D. read *अव्यक्तविषयात्मकम्* and H. *अव्यक्तविषयात्मकम्* for *अव्यक्तं विषयात्मकम्*. ३. B. and D. read *अज्ञेयः सर्वभूतेषु* for *धर्मक्रियात्मचिन्ता च*; while G. H. and J. omit this and the following one line:—

धर्मक्रियाऽऽत्मचिन्ता च सात्त्विकं गुणलक्षणम् ॥

आरम्भरुचिता धैर्यमसत्कार्यपरिग्रहः ।

४. B. omits this line. ५. G. and J. omit this and the following one line:—

लोभः स्वप्नोऽधृतिः क्रौर्यं नास्तिक्यं भिन्नवृत्तिता ।

याचिष्णुता प्रमादश्च तामसं गुणलक्षणम् ॥

६. B. D. H. and J. *शौर्यं* for *क्रौर्यं*. ७. B. and D. read *प्रसादश्च* for *प्रमादश्च*. ८. B. and D. read *मानसिकं* for *सामासिकं*.

यत् कर्म कृत्वा कुर्वश्च करिष्यंश्चैव लज्जेते ।
 तज्ज्ञेयं विदुषा सर्वं तामसं गुणलक्षणम् ॥ ३५ ॥
 येनास्मिन्कर्मणा लोके ख्यातिमिच्छति पुष्कलाम् ।
 न च शोचत्यसम्पत्तौ तद्विज्ञेयं तु राजसम् ॥ ३६ ॥
 यत् सर्वेणेच्छति ज्ञातुं यन्न लज्जति चाचरन् ।
 येन तुष्यति चात्मास्य तत् सत्त्वगुणलक्षणम् ॥ ३७ ॥
 तमसो लक्षणं कामो रजसस्त्वर्थ उच्यते ।
 सत्त्वस्य लक्षणं धर्मः श्रेष्ठ्यमेषां यथाक्रमम् ॥ ३८ ॥
 येन यांस्तु गुणेनैषां संसारान्प्रतिपद्यते ।
 तान् समासेन वक्ष्यामि सर्वस्यास्य यथाक्रमम् ॥ ३९ ॥
 देवत्वं सात्त्विका यान्ति मनुष्यत्वं हि राजसाः ।
 तिर्यक्त्वं तामसा नित्यमित्येषां त्रिविधा गतिः ॥ (४१)
 त्रिविधा त्रिविधैषा तु विज्ञेया गौणिकी गतिः ।
 अधमा मध्यमाऽऽद्या च कर्मविद्याविशेषतः ॥ (४१)
 स्थावराः कृमिकीटाश्च मत्स्याः सर्पाः सरीसृपाः ।
 पशवश्च शृगालार्थं जघन्या तामसी गतिः ॥ (४२)

१. The text reads लज्जति; while B. and D. read लज्जसे for the same. २. B. and D. read सर्वं नेच्छति for सर्वेणेच्छति. ३. The text reads यथोत्तरम् for यथाक्रमम्. ४. The text reads येन यस्तु, but the commentator Medhātithi reads यान्, Kulluka Bhatta and Rāmchandra also follow the same and H. एतेषां तु both for येन यांस्तु. ५. B. D. and the text substitute च and G. H. and J. तु for हि. ६. G. reads इत्येषां च शिवं मतिः for इत्येषां त्रिविधा गतिः and J. reads इत्येषां for इत्येषां. ७. G. reads मतिः for गतिः. ८. The text reads सक्च्छपाः for सरीसृपाः. ९. The text substitutes शृगालश्चैव for शृगालार्थ.

हस्तिनश्च तुरङ्गाश्च शूद्रा म्लेच्छाश्च गर्हिताः ।
 सिंहा व्याघ्रा वराहाश्च मध्यमा तामसी गतिः ॥ (४३)
 चारणाश्च सुपर्णाश्च पुरुषाश्चैव दाम्भिकाः ।
 रक्षांसि च पिशाचाश्च तामसेषूत्तमा गतिः ॥ (४४)
 झल्ला मल्ला नटाश्चैव पुरुषाः शस्त्रवृत्तयः ।
 द्यूतपानप्रसक्ताश्च जघन्या राजसी गतिः ॥ (४५)
 राजानः क्षत्रियाश्चैव राज्ञां चैव पुरोहिताः ।
 वाद-युद्धप्रधानाश्च मध्यमा राजसी गतिः ॥ (४६)
 *गन्धर्वा गुह्यका यक्षा विबुधानुचराश्च ये ।
 *तथैवाप्सरसः सर्वा राजसेषूत्तमा गतिः ॥ (४७)
 तापसा यतयो विप्रा ये च वैमानिका गणाः ।
 नक्षत्राणि च दैत्याश्च प्रथमा सात्त्विकी गतिः ॥ (४८)
 यज्वान ऋषयो वेदा देवा ज्योतींषि वत्सराः ।
 पितरश्चैव साध्याश्च द्वितीया सात्त्विकी गतिः ॥ (४९)

१. I. reads विगर्हिताः for गर्हिताः. २. The text reads तामसीषु for तामसेषु. ३. E. G. and H. read भल्लाः, J. भिल्लाः both for झल्लाः; while B. and D. omit this and the following one line:—

झल्ला मल्ला नटाश्चैव पुरुषाः शस्त्रवृत्तयः ।

द्यूतपानप्रसक्ताश्च जघन्या राजसी गतिः ॥.

४. G. reads तु कुकृतयः, E. and H. तु कुवृत्तयः for शस्त्रवृत्तयः. ५. E. G. and J. read प्रथमा for जघन्या; while H. omits this and the following one line:—

द्यूत-पानप्रसक्ताश्च जघन्या राजसी गतिः ॥

राजानः क्षत्रियाश्चैव राज्ञां चैव पुरोहिताः ।

६. B. D. E. G. H. and J. read वान- for वाद-. ७. G. omits this and the following one line:—

गन्धर्वा गुह्यका यक्षा विबुधानुचराश्च ये ।

तथैवाप्सरसः सर्वा राजसेषूत्तमा गतिः ॥.

८. E. I. and J. read विविधानुचराः for विबुधानुचराः. ९. The text reads राजसीषु for राजसेषु.

ब्रह्मा विश्वसृजो धर्मो महानव्यक्तमेव च ।

उत्तमां सात्त्विकीमेतां गतिमाहुर्मनीषिणः ॥ (५०)

एष सर्वः समुद्दिष्टस्त्रिप्रकारस्य कर्मणः ।

त्रिविधस्त्रिविधः कृत्स्नः संसारः सार्वभौतिकः ॥ (५१)

(म. स्मृ. १२. २४-५१)

इति ॥

अथ प्रेतत्वादिहेतुभ्यो नानाविधेभ्यः पापविशेषेभ्यो यो-
निविशेषा अभिहिता विष्णुधर्मोत्तरे—

‘असाहिष्णुतयान्यस्य गुणानां कैारणं विना ।

महत् पापं समुत्पन्नं तदस्य प्रेतकारणम् ॥

ब्रह्मस्वहारिणश्चेते पापाः प्रेतत्वमागताः ।

परदाररताः केचित् स्वामिद्रोहरताः परे ॥

मित्रद्रोहरताः केचिद्देशस्मिन्भृशदारुणे ।

स्वकर्मभिश्च्युताः सर्वे जायन्ते प्रेतयोनिषु’ ॥

(वि. ध. २. ७०. २३-२५)

इति । पद्मपुराणे—

‘अयाज्ययाजकश्चैव याज्यानां च विवर्जकः ।

१. B. D. E. and J. read ब्रह्मविश्वसृजो; while H. I. substitute महत् for महान्. २. G. reads पापेभ्यः for पापविशेषेभ्यः; while except A. and I. all others omit अभिहिताः. ३. B. and D. read करणं- for कारणं-. ४. B. D. and H. read एव for एते. ५. G. reads पराः for परे. ६. B. D. E. G. H. and J. read स्वकर्मविच्युताः for स्वकर्मभिश्च्युताः. ७. G. does not insert इति. H. reads यमपुराणे for पद्मपुराणे. I searched for the Padma purāṇa which is available in this time. The following quoted verses are found in the same.

विरतो विष्णुविद्यासु स प्रेतो जायते नरः ॥ (५०)

सामान्यदक्षिणां लब्ध्वा गृह्णात्येको विमोहितः ।

नास्तिक्यभावनिरतः स प्रेतो जायते नरः' ॥ (५३)

(प. पु. ४५. २७. ५०-५३)

इति । स्कान्दे चमत्कारखण्डे—

‘यो भवेन्मानवः क्षुद्रस्तथा पैशुन्यकारकः ॥

ब्राह्मणान्वयसम्भूतो वृथामांसाशनश्च यः ।

प्राणिनां हिंसको नित्यं स प्रेतो जायते नरः ॥

अकृत्वा देवकार्यं यस्तथा च पितृतर्पणम् ।

योऽश्नाति भृत्यवर्गेभ्योऽदत्त्वा प्रेतः स जायते ॥

परदाररतश्चैव परवित्तापहारकः ।

परापवादसन्तुष्टः स प्रेतो जायते नरः ॥

कन्यां यच्छति वृद्धाय नीचार्यं धनलिप्सया ।

कुरूपाय कुशीलाय स प्रेतो जायते नरः ॥

देव-स्त्री-गुरुवित्तानि गृहीत्वा न प्रयच्छति ।

१. The text reads:—

रतो वै शूद्रसेवासु स प्रेतो जायते नरः ॥

सामान्यां दक्षिणां लब्ध्वा गृह्णीते एक एव तु ।

नास्तिक्यभावे निरतः स वै प्रेतोऽभिजायते' ॥

I. reads विरक्तो for विरतो. २. J. reads सामान्यदक्षिणां लुब्धो, B. D. लक्षणां for दक्षिणां. E. लब्धां for लब्ध्वा. ३. G. reads एनोविमोहितः for एको विमोहितः. ४. G. omits इति and reads स्कान्देनरखण्डे for स्कान्दे चमत्कारखण्डे. ५. B. D. and G. read -अशक्तः for -अशनः. ६. J. substitutes वा for च. ७. G. reads योऽमात्य-भृत्य- for योऽश्नाति भृत्य-. ८. B. and D. read पापापवादसन्तुष्टः for परापवादसन्तुष्टः. ९. E. substitutes ह्रीषाय for नीचाय. १०. B. D. G. and J. read यो न यच्छति for न प्रयच्छति ; while E. and H. योऽनुगच्छति for the same.

विशेषाद्ब्राह्मणेन्द्राणां स प्रेतो जायते नरः ॥
 दीयमानस्य वित्तस्य ब्राह्मणेभ्यस्तु पापकृत् ।
 विघ्नमाचरते यस्तु स प्रेतो जायते नरः ॥
 शूद्रान्निनोदरस्थेन ब्राह्मणो म्रियते यदि ।
 त्रिकालज्ञो वेदवेदी धर्मज्ञोऽथ षडङ्गवित् ।
 चतुर्वेद्यपि यो विप्रः स प्रेतो जायते नरः ॥
 शास्त्रकर्ता ग्रन्थकर्ता यद्यपि स्यात् षडङ्गवित् ।
 कुल-देशोचितं कर्म यस्त्यक्त्वाऽन्यत् समाचरेत् ॥
 कामाद्वा यदि वा मोहात् स प्रेतो जायते नरः ।
 उच्छिष्टस्य विशेषेण अन्तरिक्षमृतस्य च ॥
 विषा-अग्नि-जलमृत्यूनां तथा चैवात्मघातिनाम् ।
 प्रेतत्वं जायते नूनं सत्यमेतन्न संशयः ॥

इति । अग्निपुराणे-

'मातरं पितरं वृद्धं ज्ञातिं साधुजनं तथा ।
 लोभाच्चयजति यस्त्वेतान् स प्रेतो जायते नरः ॥
 कुञ्ज्योतिः कुत्सितो वैद्यः कुज्ञानी च कुदेशिकः ।
 शूद्रानुग्रहकर्ता च स प्रेतो जायते नरः ॥
 निन्दको द्विज-देवानां गीत-वाद्यरतः सदा ।
 वृद्धं बालं गुरुं विप्रान् योऽश्वमत्य भुनक्ति वै^१ ॥
 कन्यां ददाति गुल्केन स प्रेतो जायते नरः ।

१. G. reads समाचरन् for समाचरेत्. २. B. and D. अन्तरिक्षकृतस्य
 च. ३. G. reads तथान्यैवात्म- for तथा चैवात्मघा- ४. G. omits this and
 the following four lines. ५. B. and D. read -देशिकः for -देशिकः.
 ६. B. and D. read शूद्रानुग्रहकर्ता for शूद्रानुग्रहकर्ता. ७. J. substitutes
 वा for वै.

न्यासापहर्ता मित्रधुक् परपाकरतः सदा ॥
 निर्दोषं सुहृदं भार्या ऋतुकाले न याति यः ।
 न सहेत यशस्तेषां स प्रेतो जायते नरः ॥
 हस्त्यश्व-रथ-यानानि मृतशय्यासनानि च ।
 कृष्णाजिनं तु गृह्णाति अनापदि तु यो द्विजः ॥
 तथोभयमुखीं दोलीं सशैलां मेदिनीं द्विजः ।
 कुरुक्षेत्रे च यज्ञानं चाण्डालात् पतितात्तथा ॥
 मासिके च नवश्राद्धे भुञ्जन् प्रेतान्नमेव च ।
 भूमि-कन्यापहर्ता च स प्रेतो जायते नरः' ॥
 (अ. पु. २०१. ४१-४८)

इति । उमामहेश्वरसंवादे—

'अपहृत्य च सर्वस्वं देवस्त्वं च तथा परम् ।
 दत्तापहारदानाच्च पैशाच्यं याति वै नरः ॥
 योनिकार्यं च यो देवि आहितेन तु कारयेत् ।
 सोऽपि याति पिशाचत्वं स्वामिद्रोहेण मानवः ॥

१. G. reads त्यजेत् काले न याति नः (यः), B. and D. त्यज्य काले न या-
 ति यः both for ऋतुकाले न याति यः; while A. त्यजन काले न पाति यः for
 the same. २. B. D. E. and H. read न वहेत यशः for न सहेत यशः; while
 J. substitutes वहेत for सहेत. ३. E. H. and J. मृगाजिनं for कृष्णाजिनं.
 ४. G. and J. read दोलीं and I. घोरां both for शैलां. ५. I. reads
 प्रेतार्थम् for प्रेतान्नम्. ६. B. omits इति । उमामहेश्वरसंवादे :—

'अपहृत्य च सर्वस्वं देवस्त्वं च तथा परम् ।

दत्तापहारदानाच्च पैशाच्यं याति वै नरः ॥;

while G. omits इति only. ७. G. reads this line thus :—

दत्तापहारी दानाद्ये पैशाच्यं याति वा नरः ॥.

८. B. D. E. G. and H. read अहितेन for आहितेन.

स्वामिद्रव्यं गृहीत्वा तु न यजेन्ने ददाति च ।
 आत्मनः पोषको मूढः पिशाचत्वं स गच्छति ॥
 मैत्राधिपत्यं यो देवि कुरुते मदमोहितः ।
 विनाशयेन्ममद्रव्यं निर्माल्यं यश्च भक्षति ॥
 परस्य योषितं हत्वा ब्रह्मस्वमपहृत्य च ।
 अरण्ये निर्जले देशे भवति ब्रह्मराक्षसः ॥
 अधर्मं धर्ममित्याहुर्ये तु मोहवशं गताः ।
 हर्तारः परदाराणां चौर्येण बलतोऽपि वा ॥
 अरण्ये निर्जले देशे भवन्ति ब्रह्मराक्षसाः' ॥
 (नास्ति मुद्रितम्. भा. शां. पुस्तके.)

इति । मनुः—

‘संयोगं पतितैर्गत्वा परस्यैव च योषितम् ।
 अपहृत्य च विप्रस्त्वं भवति ब्रह्मराक्षसः ॥ (६०)
 गुरुं त्वंकृत्य हुंकृत्य विप्रं निर्जित्य वादतः ।
 अरण्ये निर्जले देशे भवति ब्रह्मराक्षसः ॥

१. B. and U. read यो यजेत्, B. न यजेत् both for न यजेत्.
 २. Except A. and I. all others read च for स. ३. We follow here A.
 and H; while B. D. and I. read मद्राधित्यं च, E. मद्राधित्यं च, G. मद्राधित्यं च
 and J. मद्राधित्यं च all for मद्राधिपत्यं. All of these forms are incorrect
 and meaningless. ४. I. reads ब्राह्मणस्त्वं प्रहृत्य च for ब्रह्मस्वमपहृत्य च.
 ५. H. reads इत्याह यस्तु मोहवशं गताः for इत्याहुः ये तु मोहवशं गताः. ६. G.
 reads च for वा. ७. E. omits the following :—

इति । मनुः—

‘संयोगं पतितैर्गत्वा परस्यैव च योषितम् ।

अपहृत्य च विप्रस्त्वं भवति ब्रह्मराक्षसः ॥

८. Only this and the following one line occurs in the text of Manu,
 the other four lines in this quotation are not found in the text,

ये ब्राह्मणान् प्रद्विषन्ति गर्हित्वा ते हि राक्षसाः ।
 आचार्यमृत्विजश्चैव गुरुं चैव तपस्विनम् ।
 मुनींश्चाप्येवमन्यन्ते ते भवन्तीह राक्षसाः' ॥
 (म. स्मृ. १२. ६०)

इति । वामनपुराणे—

‘चण्डालादन्त्यजादपि प्रतिगृह्णाति दक्षिणाम् ।
 याजको याज्यमानस्तु सोऽश्मान्तः स्थलकीटकः’ ॥
 (वा. पु. ६१. २७)

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘बुभुक्षितेषु भृत्येषु य एकोऽभ्राति मानवः ।
 श्वयोनिं स समासाद्य चण्डालो जायते नरः ॥
 वेदोक्तं यः परित्यज्य धर्ममन्यं समाचरेत् ।
 दशवर्षसहस्राणि श्वयोनौ जायते ध्रुवम् ॥
 वेदार्थनिन्दका ये च ये च ब्राह्मणनिन्दकाः ।
 इह जन्मनि शूद्रास्ते मृताः श्वानो भवन्ति हि’ ॥
 (स्क. पु. रे. खं. ३०. ३७-३९)

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘यदि पुत्रसमं शिष्यं गुरुर्जहादकारणम् ।
 आत्मनः कामकारेण सोऽपि हिलः प्रजायते ॥ (४८)

१. I. does not insert this line, also is not occurred in the text of Manu. २. B. G. and J. read गर्हित्वा and D. गर्हित्वात् for गर्हित्वा. ३. B. and D. read चैवमन्यन्ते for चाप्यमन्यन्ते. ४. I. reads यजमानश्च स स्यात्, B. D. E. II. and J. याजमानस्तु स भवेत् for याज्यमानस्तु सोऽश्मान्तः; while H. substitutes स स्यादुच्छलकीटकः for सोऽश्मान्तः स्थलकीटकः. ५. B. E. G. II. and J. do not insert स्कान्दे रेवाखण्डे. ६. G. reads एकोऽभ्राति च मानवः for य एकोऽभ्राति मानवः. ७. I. reads ह for हि. ८. B. and D. read तथैव च for प्रजायते.

पितरं मातरं चैव यस्तु पुत्रोऽवमन्यते ।
 सोऽपि विप्रो मृतो जन्तुः पूर्वं जायेत गर्दभः ॥ (४९)
 गर्दभत्वं तु सम्प्राप्य दश वर्षाणि जीवति ।
 संवत्सरं तु कुम्भीरस्ततो जायेत मानवः ॥ (५०)
 ज्येष्ठं पितृसमं चापि भ्रातरं योऽवमन्यते ॥ (५५)
 सोऽपि मृत्युमवाप्नोति क्रौञ्चयोनौ च जायते । (५६)
 आशाऽपहर्ता तु नरः कृमियोनौ प्रजायते ॥
 विश्वासहर्ता तु नरो मीनो जायेत दुर्मतिः । (५९)
 उपस्थिते विवाहे तु यज्ञे दाने महोत्सवे ॥
 मोहात् करोति यो विघ्नं स मृतो जायते कृमिः ।
 कृतघ्नः स मृतो विप्रो यमस्य विषयं गतः ॥ (८०)
 यमस्य विनयैः क्रूरैर्वधं प्राप्नोति दारुणम् । (८१)
 यातनाः प्राप्य तत्रस्थस्ततो बह्वीः समा द्विजाः ॥ (८३)
 ततो दंशः कृतघ्नश्च संसारं प्रतिपद्यते ।
 जलप्रवर्षणं यस्तु भिन्द्यान्मत्स्यो भवेत्तु सः ।

१. G. substitutes च for तु; while except A. and the text omit:—

..... दश वर्षाणि जीवति ।

संवत्सरं तु कुम्भीरः ..... ॥.

२. G. reads वापि for चापि. ३. G. reads प्रजायते for च जायते. ४. G. reads च for तु. ५. B. and D. read महत् for मोहात्. ६. I. reads कृतघ्नस्तु मृतो for कृतघ्नः स मृतो. ७. I. reads विषये क्रूरैर्वधं and J. विषयैः क्रूरैर्वधां both for विनयैः क्रूरैर्वधं; while G. substitutes दारुणम् for दारुणम्. ८. E. G. and H. read यो द्विजः बह्वीश्च, B. and D. बह्वीश्च स द्विजः and I. बह्वीश्च भो द्विजाः all for बह्वीः समा द्विजाः. ९. Except A. all others read ततो गतः for ततो दंशः. १०. B. and I. read जलप्रवर्षणं for जलप्रवर्षणं and D. जलस्य वर्षणं for the same.

अयोनिगो वृको हि स्यादुलूकः क्रयवञ्चनात् ।

प्रतिश्रुत्य द्विजेभ्यश्चाप्यदत्त्वा मधुको भवेत् ॥

लभेद्देवलको राजन् योनिं चण्डालसंज्ञिताम् ।

मृतस्यैकादशाहे तु भुञ्जन् श्वां चाभिजायते' ॥

(ब्र. पु. २१८, ४८-८३)

इति । गरुडपुराणे—

कौटसाक्ष्यप्रदाः पापा अमेध्यकृमयश्चिरम् ।

भूत्वा भवन्ति सर्पास्ते पिशाचास्तदनन्तरम् ॥

गुरु-मित्रद्रुहः पापा ये च स्वामिद्रुहो जनाः ।

द्विज-शिष्यद्रुहश्चैव कृतघ्ना नास्तिकास्तथा ॥

त्यागिनो बान्धवानां च त्यागिनः शरणार्थिनाम् ।

अमेध्यकृमयः पापा मृगव्याधा भवन्ति च ॥

उरुरोगगणोपेता जायन्ते शम्बुका जले ।

चन्द्रार्कग्रहणे भुक्त्वा जायते कुञ्जरो नरः' ॥

(ग. पु. २८१. ५-९)

१. B. D. and G. read वृको for वृको. २. G. does not add अपि after द्विजेभ्यश्च; while J. reads द्विजेभ्यश्चादत्त्वा मधुको भवेत् for द्विजेभ्यश्चाप्यदत्त्वा मधुको भवेत्. ३. Except I. all read श्वानोऽभिजायते for श्वा चाभिजायते. ४. B. D. G. and H. omit इति and B. and D. substitute गरुडे for गरुडपुराणे. ५. B. D. E. G. H. and J. read कूटसाक्ष्यप्रदाः for कौटसाक्ष्यप्रदाः. ६. E. and H. read द्विजाः for द्विज-. ७. G. reads परमार्थिनाम् for शरणार्थिनाम्. ८. E. I. and G. substitute सर्वे for पापाः; while H. substitutes मृताः for मृग-. ९. B. D. E. H. and J. read पुरो रोगगणोपेताः J. पुरो रोगगणोपेताः and I. गुरुरोगगणोपेताः all for गुरुरोगगणोपेताः. १०. Except A. and I., all read काम्बुकाः, but the form is incorrect.

इति । शिवधर्मोत्तरे—

‘विप्रः पञ्चमहायज्ञानकृत्वा योज्ञमश्नुते ।

विद्वद्ग्राहो भवेन्नित्यं क्रव्याशी व्याध एव च ॥

द्विजस्त्वेकशफानां च विक्रयाज्जायते मृगः ।

मत्सरी^१ विदकृमिश्चैव अवज्ञाकार्यर्थं कृमिः’ ॥

इति । वायुसंहितायाम्—

‘खरो वै बहुयाजित्वात् काकोऽमन्त्रितभोजनात् ।

अपरीक्षितभोजी स्याद्वानरो विजने वने ॥

अविद्यां यः प्रयच्छेत बलीवर्दो भवेत्तु सः ।

अन्नं पर्युषितं विप्रे दत्त्वा वै कुब्जतां^२ व्रजेत्’ ॥

इति । उमा-महेश्वरसंवादे—

‘अग्निहोत्रं भवेद्यस्य न कुर्यात्तस्य रक्षणम् ।

पर्वातिक्रमकारी तु मृगत्वं याति ब्राह्मणः ॥

१. We are unable to find the text which the following quoted s'lokas really belong to. B. E. H. and D. omit इति and do not insert शिवधर्मोत्तरे; while J. omits इति, but inserts विष्णुधर्मोत्तरे for शिवधर्मोत्तरे. २. J. reads क्रव्याशी for क्रव्याशी. ३. G. inserts इति after the end of the last line and reads वत्सरीविक्रयश्चैव for मत्सरी विदकृमिश्चैव; while I. substitutes मत्स्योऽपि for मत्सरी-. ४. B. D. G. and I. substitute अधः for अथ. ५. I. reads बहुयाचित्वात् for बहुयाजित्वात्; while J. reads ऽमन्त्रितभोजनात् and A. ऽनिमन्त्रितभोजनात् for ऽमान्वितभोजनात्. ६. E. D. G. and I. read कुण्डतां for कुब्जतां; while E. H. omit इति. ७. J. reads लक्षणम् for रक्षणम्. ८. B. reads याति च द्विजं and D. याचितद्विजः for याति ब्राह्मणः; while G. adds इति after ब्राह्मणः.

वेदोपजीविकाः पापाः स्त्रीलोलाः सततं च ये ।
 भवन्ति चेह काकाः स्युश्चिरं विद्भुज एव च ॥
 पायसं कृसरं चैव हर्वोषि मधुराणि च ।
 अदत्त्वा चाग्नि-विप्रेभ्यः प्राशनाद्भुजगो भवेत्' ॥

इति । नारदपुराणे—

‘भर्तुः सौख्येन या नारी सौख्ययुक्ता न जायते ।
 सा श्येनी^१ जायते राजन् त्रीणि वर्षाणि पञ्च च ॥
 वाचा चाक्रोशिका या तु सन्निरुध्य पतिं ह्रियौ ।
 अकार्यं कारयेत् पापा सा नारी वल्गुली भवेत् ॥
 भर्तुरर्थे हिं या वित्तं विद्यमानं न यच्छति ।
 जीवितं वा वरारोहे विष्टायां जायते कृमिः ॥
 कृमियोनिविनिर्मुक्ता काष्ठकीटा भवेत्तु सा ।
 न साधयन्ति कार्याणि प्रभूणां ये विचेतसः ॥
 भूत्वा वेतनभोक्तारो जायन्ते भूलतां हि ते' ।
 (ना. पु. ३१. ९-१४)

इति । वृद्धगौतमः—

‘मौल्याद्वेदोपदेष्टा च व्याघ्रो भवति मानवः ।
 जम्बुको जायते जन्तुरननुज्ञातपाठकः ॥
 शूद्रात् पठति चाण्डालो ब्रह्मद्रव्योपजीवकः' ॥

१. G. reads वेदोपजीविताः for वेदोपजीविकाः. २. J. reads श्वानी for श्येनी. ३. B. D. and G. read हि या for ह्रिया. ४. B. and D. read मलिना for भूलता. ५. B. reads पठित-, D. पठिते, G. पठेत and I. पठति all for पठति. ६. G. reads ब्रह्मद्रव्योपजीवकः for ब्रह्मद्रव्योपजीवकः.

इति । याज्ञवल्क्योऽपि—

‘परद्रव्याण्यभिध्यायंस्तथाऽनिष्टानि चिन्तयन् ।
वितथाभिनिवेशी च जायतेऽन्त्यासु योनिषु ॥
पुरुषोऽनृतवादी च पिशुनः पुरुषस्तथा ।
अनिबद्धप्रलापी च मृग-पक्षिषु जायते ॥
अदत्तादाननिरतः परदारोपसेवकः ।
हिंसकश्चाविधानेन स्थावरेषु प्रजायते’ ॥

(नास्तीदं मुद्रितया. स्मृ. पुस्तके.)

इति ॥

अथ नानाविधनिषिद्धकर्मशेषफलानि ।

तत्र उमामहेश्वरसंवादे—

‘श्रपाक-पुल्कसादीनां कुत्सितानामचेतसाम् ।
कुलेषु तेऽभिजायन्ते गुरु-वृद्धावमानिनः ॥
गुरुणा ह्यननुज्ञातो यो वेदाभ्यासमाचरेत् ।
स तु जातिविहीनेषु जायते भुवि मानवः ।
अधर्मं धर्ममित्याहुर्ये तु मोहवशंगताः ॥
ते च कालकृतोद्योगाः सम्भवन्तीह मानुषे ।
निर्होमा निर्वषट्कारास्ते भवन्ति नराधमाः’ ॥

१. The quoted verses are not found in Yādyaalkya Smṛiti ! they occur in Manu, but with different version (*vide* M. 12, 5-6-7).
२. B. and D. read अनिबद्ध- for अनिबद्ध- and J. असंबद्ध- for the same.
३. G. reads मृगः for मृग- . ४. G. and I. omit -शेष- and J. reads नानावि-
धकर्मविशेष- for नानाविधनिषिद्धकर्मशेष- . ५. I. reads गुरुणां for गुरुणा.
६. B. D. E. H. read वेदाभ्यासनं चरेत् and G. वेदाध्ययनं चरेत् both for
वेदाभ्यासमाचरेत् . ७. E. I. and J. read प्रयाति विहीनेषु for तु जातिविहीनेषु.
८. B. and D. substitute तु for च; while I. reads कालकृतो- for कालकृतो-.

इति । स्कान्दे नागरखण्डे—

‘प्राप्नुवन्ति कुदेशे च जन्म ये हेतुवादकाः ।
 स्वामिद्रोहरता ये च कुकुले जन्म चाप्नुयुः ॥
 अदत्त्वा ये तथाऽश्नन्ति पितृ-देव-द्विजातिषु ।
 दुर्भिक्षे जनतापि च कुदेशे जन्म चाप्नुयुः ॥
 ये च कुर्वन्ति दम्पत्योर्विवादं सानुरागयोः ।
 विरूपा भ्रममाणाश्च सर्वलोकविर्वर्जिताः ॥
 दरिद्रा जायया भ्रष्टा भवन्ति विगतायुषः ।
 कन्यादाने च विघ्नं यो विक्रयं यः करोति वा ॥
 स कन्याः केवलाः सूते न पुत्रं केवलं क्वचित् ।
 जायन्ते ताश्च बन्धक्यो विधवा दुर्भगास्तथा’ ॥

इति । प्रभासखण्डेऽपि—

‘यैर्न दत्तं नरैः किञ्चित्तेषां चिह्नं दरिद्रता ।
 जायन्ते रोगिणो रौद्रा हिंसाः कुब्जाश्च वामनाः ॥
 अपुत्रा कलहाक्रान्ताः परदारोपसेवकाः ।
 महारजनकर्माणः* कुचेलाः कुशरीरिणः ॥

* अत्र-‘राजक’-तथा ‘-राजिक-’ इत्यपरं पाठद्वयं दृश्यते । न तदि-
 हापेयुकमिति प्रतीमः । -राजक-राजिक- इत्येकार्थमेव । ‘महाराजिक-

१. J. reads नागरखण्डम्. २. B. and D. substitute जनाः for जन्म.
 ३. I. reads कुकुटे for कुकुले. ४. G. and I. read केवलं for केवलाः.
 ५. B. D. and G. read वर्धक्यो for बन्धक्यो and J. वार्धक्ये for the same.
 ६. We follow here A. G. and I.; while B. D. E. H. and J. substitute
 कश्चित् for तथा. ७. B. D. E. and H. omit इति; while J. इति । प्रभास-
 खण्डे ऽपि. ८. B. D. and H. read मानवाः for वामनाः. ९. E. G. H.
 and I. read महाराजक- and B. D. and J. महाराजिक- for महारजन-.

कुदम्भाश्चपला लुब्धा मूर्खा निष्ठुरभाषिणः ।
दानहीना भवन्त्येते देव-ब्रह्मस्वभक्षकाः॥

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘पिता माता गुरुर्भ्राता अन्यो वा विकलेन्द्रियः ।
भवन्ति नादृता येस्तु ते भवन्ति नराधमाः ॥
इह मानुषलोके अस्मिन् दीनान्धास्ते भवन्ति च ।
ये त्यजन्ति स्वकां भार्या मूढाः पण्डितमानिनः ॥
ते यान्ति नरकं घोरं तामिस्रं नात्र संशयः ।
तत्र वर्षशतस्यान्ते इह मानुषतां गताः ॥

साध्याश्च’ (१. १. १०) इत्यमरसिंहो गणदेवतानामान्याह । तथा च—

‘महाराजिक्रनामानो द्वे शते विंशतिस्तथा’ ।

इत्याहुः पुराणकाराः । अतः महारजनकर्माण इत्येव पाठः साधीयान्
भाति । महारजनं कुसुम्भं तत्कर्मा वस्त्ररंजनकर्मेत्यर्थः । ‘रंजक-रज-
न-रजस्सूपसङ्ख्यानं कर्तव्यम्’ इति काशिकोक्त्या न लोपः ।

१. G. omits this line,

कुदम्भाश्चपला लुब्धा मूर्खा निष्ठुरभाषिणः ।

while I. reads कुदण्डाश्चपला for कुदम्भाश्चपला. २. I. reads धनहीना for दानहीना; while B. D. and G. omit the following portion:—

‘दानहीना भवन्त्येते देव-ब्रह्मस्वभक्षकाः’॥

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘पिता मातागुरुर्भ्राता अन्यो वा विकलेन्द्रियः ।

३. B. and D. read दानहीना ये for नादृता येस्तु. ४. All, except A. substitute वै for च. ५. B. and D. insert इति after नात्र संशयः. ६. G. B. and D. read गतः; for गताः; while G. substitutes अनुष्ठानतां for मानुषतां.

दुश्कर्मा दुर्भगश्चैव दरिद्रः सम्प्रजायते ।
जायते गृध्रसीयुक्तः परभार्योपसेवकः ॥
गैर्द्रदोऽनृतवादी स्यात् मूकश्चैव गवामृते ।
अन्नं पर्युषितं विप्रे ददन्वै कुब्जतां व्रजेत् ॥
मात्सर्यादपि जात्यन्धो द्वेषाच्च बधिरो भवेत् ।
अदत्त्वा भक्ष्यमश्नाति अनपत्यो भवेच्च सः' ॥

इति । गरुडपुराणे—

‘अवमत्य च ये यान्ति भगवत्कीर्तनं नराः ।
बाधिर्यमुपर्यान्त्याशु ते वै जन्मनि जन्मनि ॥
पश्यन्तो भगवद्द्वारं तामसास्तत्परिच्छदम् ।
अकृत्वा तत्प्रणामादि ये यान्ति पुरुषाधमाः ॥
जात्यन्धास्तेऽभिजायन्तेऽप्यङ्गहीनापरिग्रहाः ।
पद्मवः पादहीनाश्च कुष्ठिनो भुवि ये नराः ॥
विष्णुच्छाया ध्रुवं तैस्तु लङ्घिता स्यान्न संशयः ।
तथा च भगवद्दाम्नाश्रयामाक्रमते तु यः ॥

१. B. and D. read दुर्भगाः for दुर्भगः, but it seems incorrret; while I. substitutes दुष्कर्मा for दुश्कर्मा. २. We follow here only A.; while B. D. E. and H. read गृध्रसंयुक्तः, J. गृध्रसम्पृक्तः, I. मन्थिसंयुक्तः and G. गृध्रवीयुक्तः all for गृध्रसीयुक्तः. ३. B. and D. read this lines—

गर्गरोजतवादी स्थान्मूषकश्चैव जायते ।

४. B. and D. read इह for अपि and G. J. अति and इति-५. All, except A. and I., substitute तु for च. ६. B. and D. read बाधिर्यन्तु प्रयान्त्याशु. ७. E. substitutes शुनि for भुवि.

अरण्ये जायते पट्टः स वै रोगादिपीडितेः' ॥

(ग. पु. २८१. १३-१७)

इति । विष्णुधर्मोत्तरे ऽपि—

पिशुनः पूतिनासः स्यात् सूचकः पूतिवक्त्रकः ।

खल्वाटो मत्सरी रामे नास्तिको वेदनिन्दकः ॥ (६)

भूय एव समाप्नोति तथा नास्तिकतां द्विजैः । (८)

घूर्णिकस्तैलिकश्चैव अन्धो भवति मानवः ॥ (९)

प्रतिकूलं गुरोर्यस्तु सो ऽपस्मारी च जायते ।

मिष्टाश्चेको महाभाग वातगुल्मी प्रजायते ॥ (१०)

भगभक्षस्तु कुण्डाशी दीर्घरोगी च पीडकः । (११)

गुरु-स्वामि-द्विजाक्रोशं वेदनिन्दां तथैव च ।

श्रुत्वा भवति दुर्बुद्धिर्बधिरो मानवाधमः ॥

देवदत्तेन दीपेन कृत्वा कर्म सुदुर्मतिः ।

जायते बुद्धुदाक्षो वा नेत्ररोगयुतोऽपि वा ॥

तथैव दीनरूपश्च तेन पापेन कर्मणा ।

१. H. reads -पीडिते for -पीडितः. We have searched the manuscript Vishnuḍharmottara, in the chapter 107; is this subject, but very few quoted lines occur in it. २. B. D. G. and H. read घाम-, A. and I. चैव for राम ; while J. मत्सरो घामः नास्तिको for मत्सरी राम नास्तिको. The quoted verses are addressed to Rāma, therefore this reading is more correct. ३. J. B. D. and G. read घ्राणिकः for घूर्णिकः; while E. and H. घाणिकः for the same. ४. B. D. H. E. read द्विजे for द्विजः. ५. B. and D. read प्रजायते for च जायते. ६. B. D. G. and J. read मृष्टाशी. for मिष्टाशी. E. also reads the same, but corrects मिष्टाशी. ७. B. and D. read कुण्डाशी for कुण्डाशी. ८. G. reads देवनिन्दां for वेदनिन्दां. ९. B. and D. read ऽधर्मे for कर्म.

हीनवर्णस्तदो लोके भवत्यत्यन्तदुर्मतिः ॥
 विरूप एव भवति तथाऽविक्रेयविक्रयी ।
 विनाऽपराधेन तथा कृत्वा पत्न्यधिवेदनम् ॥
 स राजभयमाप्नोति व्यवहारे तथैव च ।
 मूलकर्म तथा कृत्वा वशीकरणकारणात् ॥
 द्वेष्ट्यो भवति लोकेऽस्मिन् जायते नात्र संशयः ।
 परिवेत्ता तथा लोके सर्वव्याधिसमन्वितः ॥
 अयाज्ययाजकश्चैव जायते वर्णसङ्करः ।
 वेदविक्रयिको मूर्खः कितवश्चैव जायते ॥
 नास्तिकस्तु दरिद्रः स्यात् सर्वकर्मविर्वर्जितः ।
 अतिमानप्रवृत्तस्तु जायते कुत्सिते कुले ॥
 श्वपाक-पुल्कसादीनां कुत्सितानामचेतसाम् ।
 कुलेषु तेऽभिजायन्ते गुरु-वृद्धापवादकाः ॥
 श्वभ्रे तु मरणं लोके विषैः स्थावर-जङ्गमैः ।
 दंष्ट्रिभ्यश्च नखिभ्यश्च चण्डालाद्ब्राह्मणात्तथा ॥

१. I. and J. substitute तथा for सदा. २. B. and D. read पत्न्यधि-
 देवताम् for पत्न्यधिवेदनम्. ३. B. and D. राजापथ्यम्, E. G. H. and I.
 राजामयम् for राजभयम्. ४. All, except A. and I. read सर्वधर्म- for
 सर्वकर्म-. ५. B. D. and G. read प्रवृत्तिस्तु for प्रवृत्तस्तु. ६. I. inserts here:-

श्वभ्रे तु मरणं लोके विषैः स्थावर-जङ्गमैः ।

whose proper place in the P. E. beginning with notation इति ब्रह्मपुराणे.
 ७. I. makes all confusion here. These 9 lines of Vishnûdharmottara,
 11 of Mahâbhârata, 11 of Śivadharmottara, 15 of Vṛiddha Gautama,
 that is, altogether 49 lines. Again, I. omits 13 lines Umâ Mabeś-
 varasamvâda and then reads 8 lines and one more, so the total number
 of lines 59 I. gives after the 7 lines of Nandipurâṇa. ८. A. and E.
 read ब्राह्मणाधनाम् for ब्राह्मणात्तथा and J. ब्रह्मणस्त्वथा for the same.

गृहाधःपतनाच्चैव द्रुमाधःपतनान्तथा ।
 गोभ्यश्च मरणं लोके विज्ञेयं पापकर्मणाम् ॥
 ताडितस्ताड्यते लोके हारितो हार्यते तथा ।
 हत्वा वैधमवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ॥
 यद्यत् परस्याचरति तत्तदस्योपजायते ।
 प्राप्नोति यादृशीं बाधां कर्मणा स्वकृतेन यः ॥
 तस्यापि तादृशी बाधा ज्ञेया जन्मनि जन्मनि ।
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन परबाधां विवर्जयेत् ॥

(वि. ध. २.१०७. ६-३०)

इति । महाभारते अपि—

‘ये नास्तिका निष्क्रियाश्च गुरु-शास्त्रातिलङ्घिनैः।
 अधर्मज्ञा गताचारास्ते भवन्ति गतायुषः ॥
 कुशीला भिन्नमर्यादा नित्यं सङ्कीर्णमैथुनाः ।
 अल्पायुषो भवन्तीह नरा निरयगामिनः ॥
 लोष्टमर्दी तृणच्छेदी नखखादी च यो नरः ।
 नित्योच्छिष्टः सूचकश्च नेहायुर्विन्दते महत् ॥
 औयुरस्य निकृन्तामि प्रज्ञामस्याददे तथा ।

१. B. and D. read गृहाधः- for गृहाधः-. २. I. reads -पातनान् for -पतनान्. ३. B. D. E. G. H. and J. read पदम् for वधम्. ४. G. reads च for यः. ५. J. reads परिबाधां for परबाधां. ६. B. D. and H. omit इति. ७. G. reads गुण-शास्त्रातिलंघिताः for गुरु-शास्त्रातिलंघिनः. ८. J. B. and D. read धर्मज्ञा विगताचाराः; while J. adds न before भवन्ति. ९. B. and D. read नित्यसंकीर्ण- for नित्यं संकीर्ण-. १०. J. reads न वा for नरा. ११. B. and D. read नखच्छेदी for नखखादी. १२. G. omits this line :-

आयुरस्य निकृन्तामि प्रज्ञामस्याददे तथा ।

while B. and D. read प्रकृन्तामि, E. H. and J. निकृन्तामि for निकृन्तामि.

ये उच्छिष्टः प्रवदति स्वाध्यायं चाधिगच्छति ।

यश्चानध्यायकालेऽपि मोहादभ्यसते द्विजः ॥

प्रत्यादित्यं प्रत्यनलं प्रतिगां च प्रतिद्विजम् ।

ये मेहयन्ति पथि च ते भवन्ति गतायुषः' ॥

(नास्तीदं मुद्रितम्. भा. पुस्तके.)

इति । शिवधर्मोत्तरे—

‘देवद्रव्योपजीवी च स भवेदवब्राहुकः ।

देवद्रव्यं स्वयं येन भुक्तं यस्य सदा भवेत् ॥

रसज्ञाविधुरः कुब्जः कण्डूः सर्वाङ्गदुखितः ।

देवस्पर्शं नरः कृत्वा परप्रत्ययकारणात् ॥

मिथ्याचारं चरेत् पश्चाद्बुद्धास्यो नरो भवेत् ।

देवदासोदनं भुक्त्वा बृहदुल्मी च वै क्रमात् ॥

सर्वाङ्गकुष्टी तिमिरी नरो भवति पापतः ।

दीपं देवगृहादृत्वा पद्मश्चान्धो भवेन्नरः ।

मूर्च्छां भ्रमी सुरद्वेष्टा पक्षपाती ज्वरी भवेत् ॥

देवावमन्ता भवति सर्वदा मैथुने रतः ।

सदाऽपहतसर्वस्वः कुत्सितः काममोहितः' ॥

१. G. omits य. २. I. reads अपब्राहुकः for अवब्राहुकः. ३. G. reads यदा for सदा. ४. B. D. and G. read रजसा बधिरः कण्डः कण्डूः, G. reads कण्डः कण्डूः रसज्ञाविधुरः, E. and H. रसज्ञाबधिरः कुण्डः कण्डुः for रसज्ञाविधुरः कुब्जः कण्डूः. ५. G. substitutes अम्बुदास्यो, I. E. and H. अबुदास्यो and J. अबुदास्यो for बुद्धुदास्यो. ६. I. देवदासो धनं for देवदासोदनं. ७. B. and D. read तिमिरी नरो भवति पातकः, G. तिमिरैरनरो भवति पापतः. ८. B. and D. read देवगृहे धृत्वा and J. देवगृहादृत्वा both for देवगृहादृत्वा. ९. B. D. G. and J. read मूर्च्छा- for मूर्च्छी. १०. G. reads मैथुनी नरः for मैथुने रतः.

इति । वृद्धगतैमः—

‘देवद्रव्योपजीवी’ हृद्रोगी । प्रतिज्ञाय ब्राह्मणस्याऽदानाद-
 ल्पायुः । पत्नीबहुत्वे सैत्येकारामः क्लीबः । स्वामिना
 धर्मे नियुक्तस्तदनुष्ठानाशक्तो जलोदरी । दुर्बलबाधे
 बलवतामुपेक्षायामङ्गहीनः । व्यवहारपक्षपाती जिह्वा-
 रोगी । स्वयं प्रवर्तितधर्मानुष्ठानच्छेदने प्रतिपन्नेष्टवि-
 योगः । स्वयमग्रभुक् शूलरोगी । परिक्षीणमित्र-बन्धु-
 स्वामि-स्वजनावमन्ता परिभूतवृत्तिः । अतिथिं पश्य-
 न्नश्रतः कपालपट्टिका । सूर्याप्रकाशे प्रतिश्रयादानादि-
 ष्टवियोगः । छद्मना गुरु-स्वामि-मित्रमुपचरतः प्राप्तार्थ-
 परिभ्रंशः । विलम्भापहारी सर्वदुःखाश्रयः । गोदुःखकारी
 गोनासः । गोनिर्दयश्चिपिटनासः । पथनाशको निस्ते-
 जस्कः सभायाम् । गलगण्डी महदधिक्षेपी । पुण्याक्षेपी

१. G. adds च after देवद्रव्योपजीवी. २. G. reads ब्राह्मणाऽदानात् for ब्राह्मणस्याऽदानात्; while J. reads प्रतिज्ञायते ब्राह्मणः स्यादल्पायुः for प्रतिज्ञाय ब्राह्मणस्याऽदानात्. It shows that the word belongs to the first Sûtra. ३. G. omits सति. ४. B. and D. substitute गृहे for धर्मे and हरी for जलोदरी, but the latter seems to be a mistake. ५. I. reads -पाते and J. व्यवहारे पक्षपाती for -पाती and व्यवहारपक्षपाती. ६. E. reads -पट्टिका; for -पट्टिका. ७. G. reads सूर्यास्तकाले for सूर्याप्रकाशे. ८. H. reads -विभ्रंशः for -परिभ्रंशः. ९. B. D. and G. omit the following: -विलम्भापहारी सर्वदुःखाश्रयः । गोदुःखकारी गोनासः । गोनिर्दयश्चिपिटनासः । पथनाशको निस्तेजस्कः सभायाम् । गलगण्डी महदधिक्षेपी । पुण्याक्षेपी वक्रनासः; while E. and J. read सर्वदुःखाश्रयी for सर्वदुःखाश्रयः. १०. I. reads गोनामहा for गोनासः. ११. Except A. and I. all others do not insert पथनाशका, but read only निस्तेजस्कः. १२. Except A., all others omit महदधिक्षेपी; while I. reads गलगन्धी for गलगण्डी.

वक्रनासः । शिष्टचीर्णधर्मदूषकः केकराक्षः । साधुजन-
देव-तपस्वि-द्विजै-गुरु-ज्ञान-योगद्वेष्टा वक्रास्यः । तटा-
कारामभेत्ता नेत्राङ्गहीनः । कृतघ्नः सर्वारम्भविकलः ।
परस्वाभिलाषी क्षयरोगी स्यात् । चौररक्षकः—

व्यवहारेष्वमध्यस्थश्चौरवृत्तिपरश्च यः ।

वाणिज्यलाभो नो तस्य देशान्तरगतस्य च ॥

व्याधिः स्यात् प्राणसन्देहो मृतिस्तत्रैव पापिनः' ॥

इति । उमा-महेश्वरसंवादे—

‘अकृत्वा खलयज्ञं तु यस्तु धान्यं प्रवेशयेत् ।

मरुदेशे भवेद्वृक्षः फल-पुष्पविर्वर्जितः ॥

दिव्यं वर्षसहस्रं तु दुरात्मा कर्षको भवेत् ।

तस्यान्ते मानुषो भूत्वा कदाचित् कालपर्ययात् ॥

दरित्रो व्याधितो मूर्खो ह्यकुलीनस्तु जायते ।

यस्तु क्षुद्रेण भावेन स्नेहविच्छेदकारकः ॥

सौनपत्यत्वमाप्नोति तस्य पापस्य कारणात् ।

न शृण्वन्ति गुरोर्वाक्यं वेदेवाक्यं च ये नराः ॥

सर्वेषां चैव नास्तिक्यं तेन ते यान्ति मूकताम् ।

प्रार्थयित्वा तु यो गां वै सवत्सां क्षीरसंयुताम् ॥

१. I. reads वक्रनासः, but by grammatical rule it is वक्रनासः. २. B. D. E. G. H. and J. read शिष्टचीर्ण-, but the reading does not give proper sense here. ३. B. and D. do not insert -द्विज-. ४. J. reads नक्रास्यः for वक्रास्यः. ५. G. reads उडाक- for तटाक- and H. reads तटाक-रोमभे-त्तारो नेत्राङ्गहीनः for तटाकारामभेत्ता नेत्राङ्गहीनः. ६. E. G. and H. read परस्वाभिलाषी for परस्वाभिलाषी. ७. I. reads चौररक्षकः and G. चारराक्षसः both for चौररक्षकः. ८. I. omits उमा-महेश्वरसंवादे and also this whole quotation. ९. B. and G. read मरुदेशे for मरुदेशे. १०. J. reads च for नु. ११. E. reads देववाक्यं for वेदवाक्यं.

आत्मना पिबति क्षीरं तेनासौ याति चान्धताम् ॥
 प्रस्रवं शीवनं बह्नी कृत्वा सर्वाद्गदाहयुक् ॥
 उदरे शूलसंयुक्तो जायते मनुजाधमः' ॥

इति । शिवधर्मोत्तरे—

‘मुखकृष्णव्रणी श्वित्री गरदो मत्तको भवेत् ।
 जिह्वा-वक्त्रव्रणी ह्यन्यदुःखकारी भवेन्नरः ॥
 अपकारं तु यः कुर्यादुपकर्तुर्भवेन्नरः ।
 श्वास-कासी ज्वरी सर्वगात्ररोगी मृतप्रजः ॥
 मृतपुत्रोऽप्यबन्धुः स्याद्यो द्वेष्टि परसन्ततिम् ।
 परवित्तविनाशाय करोति स विसर्पवान् ॥
 अकारणाद्दर्मपत्नीत्यागी स्याच्च जलोदरी ।
 वेद्यां कुलबधूं कृत्वा वर्तते यो नराधमः ॥
 भक्तं भोक्तुमशक्तश्च मण्डपानेन जीवति ।
 परेषां चेतसः क्लेशकारी भवति मानवः ॥
 क्षयी ज्वरी प्रेमेही च गुल्मी दाही भगन्दरी ।
 रजस्वला-ऽन्त्य-चण्डाल-पापिष्ठ-पतितैः सह ॥
 व्यवहारी पुष्पवत्यां भुक्त्वा कुष्टी ज्वरी भवेत् ।
 अनपत्यो दरिद्रश्च विश्वस्तस्य विषप्रदः ॥

१. I. does not insert शिवधर्मोत्तरे and the following nine lines.
 २. J. reads मुखकृष्णव्रणी for मुखकृष्णव्रणी. ३. H. reads ह्यन्यत्- for
 ह्यन्य- and B. and D. substitute तु for हि. ४. J. reads सर्वगात्री रोगी
 मृतप्रजाः for सर्वगात्ररोगी मृतप्रजः. ५. G. reads भुङ्क्ते for भक्तं. ६.
 B. and D. read च मेही for प्रेमेही and G. and J. substitute दारी for दाही.
 ७. B. D. E. and J. read पुष्पवत्या for पुष्पवत्यां. H. also reads
 पुष्पवत्या and adds तु before भुक्त्वा. ८. B. and D. read विश्वस्तश्च for
 विश्वस्तस्य.

निषिद्धवस्तुभोगेन मोहयेद्यः परां पुमान् ।
 परोपदिष्टज्ञानेन भवेदुन्मत्तकोऽपि वा ॥
 ऋणं दत्त्वाऽधिकां वृद्धिं यो गृह्णातीह मानवः ।
 स भूत्वा धनिनां वंशे व्रजेद्देशान्तरं ततः ॥
 वाणिज्यलाभस्तत्रापि नास्ति तस्य नरस्य वै ।
 अमुख्यमुख्यकारी यः स ज्वरी श्वासकासवान् ॥
 सर्वाङ्गरोगी पापात्मा द्वेष्ट मृतसमाङ्गभाक्' ।

इति । उमामहेश्वरसंवादे—

‘मृष्टात्रेण य आत्मानं पोषयन्ति नराधमाः ।
 बालानां वीक्ष्यमाणानामददन्नत्ति निस्पृहः ॥
 न हुतं न तपस्तप्तं न दत्तं किञ्च ब्राह्मणे ।
 आत्मैव पोषितो येन तत्पापं कथयाम्यहम् ॥
 यत्र देशे त्वनावृष्टिर्यत्र वायुसमुद्भवः ।
 तस्मिन्देशे क्षुधार्त्ताश्च जायन्ते पापकर्मिणः’ ॥

इति । पद्मपुराणे—

‘यस्तु विप्रस्वमुत्सृज्य क्षत्रधर्मं निषेवते ।
 ब्राह्मण्यात् स परिभ्रष्टः क्षत्रयोनौ प्रजायते ॥

१. G. reads परः for परान्. २. J. and I. read -ज्ञानो वा for -ज्ञानेन
 ३. B. and D. read सौ for सः and substitute गतः for ततः at the
 end of this line. ४. All, except A. and I. substitute एव for
 अपि. ५. Except A. and I. all others substitute पापेन for पापात्मा;
 while J. reads -समाङ्गतिः for -समाङ्गभाक्. and I. reads सर्वाङ्गरोगः for
 सर्वाङ्गरोगी. ६. All, except I., read निस्पृहम् for निस्पृहः. ७. Except G.
 and H. read दत्तं for न दत्तं. ८. All, except A. and I., read वैस्तु;
 while G. reads वस्तु. ९. B. and D. read क्षत्रकर्म for क्षत्रधर्मं.

वैश्यकर्मा च यो विप्रो लोभ-मोहव्यपाश्रयेः ।
 स द्विजो वैश्यतामेति शूद्रकर्म करोति यः ॥
 स्वधर्मप्रच्युतो विप्रः स हि शूद्रत्वमाप्नुयात् ।
 क्षत्रियो वा महाबाहो वैश्यो वा धर्मचारिणौ ॥
 स्वानि कर्माण्यपाकृत्य शूद्रकर्म निषेवते ।
 स्वस्थानाच्च परिभ्रष्टो जायते वर्णसङ्करः ॥
 ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रो वा याति तादृशः ।
 शूद्रान्नोदरस्थेन म्रियते यदि पुत्रक ॥
 ब्राह्मणः शूद्रतामेति नास्ति तत्र विचारणा' ॥
 (प. पु. ५. २६. ७-१३)

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

‘ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः स्ववर्णे पाणिसङ्ग्रहम् ।
 अकृत्वा त्वैन्यजापाणेः पतन्ति नृप सङ्ग्रहात् ॥
 यश्च यस्यास्तु हीनायाः कुरुते पाणिसङ्ग्रहम् ।
 अकृत्वा वर्णसंयोगं सोऽपि तद्वर्णभाग्भवेत्’ ॥
 (नास्तीदं मुद्रितमा. पु. पुस्तके)

१. E. and J. read -व्यपाश्रयः for -व्यपाश्रयः. २. G. reads सह शूद्रत्वमागतं for सह शूद्रत्वमाप्नुयात्. ३. B. and D. read धर्मचारिणः, E. G. and J. धर्मचारिणि and H. धर्मधारिणि all for धर्मचारिणौ. ४. G. omits the following portion :—

..... शूद्रो वा याति तादृशः ।
 शूद्रान्नोदरस्थेन म्रियते यदि पुत्रक ॥
 ब्राह्मणः शूद्रतामेति नास्ति तत्र विचारणा' ।

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः.

५. B. D. and J. read पुत्रकः for पुत्रक. ६. B. and D. read ऽत्यन्यजापाणः, E. अन्यजापाणेः and I. त्वन्यजापाणेः all for त्वन्यजापाणेः. ७. B. and D. read -संग्रहः for -संग्रहम्.

इति ॥

अथ विशेषेण कर्मविपाकः ।

तत्रे हिंसाविशेषाद्योनिविशेषः । तत्र मनुः—

‘यां यां योनिं च जीवोऽयं येन येनेह कर्मणा ।

क्रमशो याति लोकेऽस्मिन्स्तत्तत्सर्वं निबोधत ॥

बहून् वर्षगणान् घोरान् नरकान् प्राप्य तत्क्षयात् ।

संसारान् प्रतिपद्यन्ते महापातकिनस्त्विमान् ॥

श्व-शूकर-खरोष्ट्राणां गो-ऽजा-ऽवि-मृग-पक्षिणाम् ।

चण्डाल-पुल्कसानां च ब्रह्महा योनिमृच्छति’ ॥

(म. स्मृ. १२. ५३-५५)

इति । नन्दिपुराणे —

‘नरकेषु क्रमेणैव ब्रह्महा पात्यते नरः ।

कल्पं कल्पं ततश्चान्ते स्थावरश्च प्रजायते ॥

तृण-गुल्म-लता-वल्ली-वीरुद्रुमविभेदतः ।

तृणभेदास्त्वगणिता गुल्मभेदास्तथा मताः ।

लताभेदाश्च निःसङ्ख्या वल्लीभेदास्तथैव च ॥

वीरुद्भेदास्त्वसंख्याता असंख्या द्रुमजातयः ।

तेषां च देशभेदेन पुनः कष्टत्वमिष्यते ॥

१. J. substitutes अत्र for तत्र and E. corrects योनिविशेषाः. २. E. G. and I. read क्रमशोऽस्माति लोकेऽस्मिन् तत्सर्वं निबोध मे; while H. क्रमशो-ऽस्तीति for the same. ३. B. D. E. G. H. I. and J. read तत्क्षयात् for तत्क्षयात्. ४. E. reads संसारात् for संसारान्. ५. I. reads पाच्यते for पात्यते. ६. B. and D. read स्थावरत्वं for स्थावरश्च. ७. G. reads अगुणिता for अगणिता. ८. B. and D. read द्रुमभेदेन पुनस्तृणत्वम्, G. देशभेदे च पुनः कष्टत्वम् both for देशभेदेन पुनः कष्टत्वम्; while J. substitutes कष्टत्वम् for कष्टत्वम्.

ततः केनापि कालेन नानास्थावरयोनितः ।
 कर्म भुक्त्वा क्रमेणैव भवन्ति च सरीसृपाः ॥
 वृक्ष-वल्कलभेदेन देशभेदेन वाप्यथ ।
 सरीसृपादिभेदेन तत्र भुक्त्वा तु पापकर्म ॥
 मृगेषु जायते मर्त्यो भेदैरगणितैस्ततः ।
 तत्रापि भुक्त्वा स्वं कर्म जायते पशुयोनिषु ॥
 तत्रापि भौतिकं भोगं भुक्त्वान्ते गोत्वमाप्य तु ।
 मुच्यते पशुजन्माच्च ततो जायेत मानुषे ॥
 तत्रापि नियमो नास्ति श्रपाक्राव्येषु जायते ।
 विप्रान्तेषु मनुष्येषु जायते पातकी नरः ॥

इति । शिवधर्मोत्तरेऽपि—

‘एवं पापविशुद्ध्यर्थं सावशेषेण कर्मणा ।
 ततः क्षितिं समासाद्य जायन्ते देहिनः पुनः ॥
 तत्रानुभूय दुःखानि जायन्ते कीटयोनिषु ।
 निष्क्रान्ताः कीटयोनिभ्यः क्रमाज्जायन्ति पक्षिणः ॥
 संक्षिप्ताः पक्षिभावेन जायन्ते मृगयोनिषु ।
 मृगदुःखमतिक्रम्य जायन्ते पशुयोनिषु ॥

१. I. omits this and the following nine lines ; while G. reads तत्र for ततः. २. E. reads -योनिनः for -योनितः. ३. B. D. G. H. and J. read वृक्ष-वल्कलभेदेन for वृक्षवल्कालभेदेन. ४. J. reads पातकम् for पापकर्म. ५. B. and D. read गोत्वमप्युत, G. गोत्वमाप्नुयुः both for गोत्वमाप्य तु. ६. B. D. E. G. and H. read -जन्मात्स for -जन्माच्च. ७. G. substitutes जनः for नरः. ८. J. reads -विशुद्धश्च for -विशुद्ध्यर्थ. ९. B. and D. read कीटभावेन for पक्षिभावेन. १०. G. reads उग्रदुःखम् for मृगदुःखम् ; while B. and D. omit this whole line:—

मृगदुःखमतिक्रम्य जायन्ते पशुयोनिषु ॥

पशुयोनिं समासाद्य पुनर्जायन्ति मानुषाः ।
 एवं योनिषु सर्वासु परिभ्राम्ये क्रमेण तु ॥
 कालान्तरवशाद्यान्ति मानुष्यमतिदुर्लभम् ।
 उत्तमं चापि मानुष्यं प्राप्यन्ते पुण्यगौरवात् ॥
 विचित्रा गतयः प्रोक्ताः कर्मणां गुरु-लाघवात् ।
 ततो मानुषतां प्राप्य व्याधिभिस्तत्र पीड्यते ॥
 कुष्ठरोगेण घोरैर्ब्रह्महत्यां प्रयोजयन् ।

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

‘अशस्त्रं पुरुषं हत्वा नरः सञ्जायते खरः ।
 कृमिः स्त्रीवधकर्ता च बालहा चोपजायते ॥ (१८)
 वृषस्य वृषणौ छित्त्वा षण्ढत्वं प्रामुयान्नरः ।
 परिहृत्य ततो भूयो जन्मनामेकविंशतिम् ॥
 कृमि-कीट-पतङ्गेषु स्थितस्तोयचरेषु च ।
 गोत्रं प्राप्य च चण्डाल-पुल्कसादि जुगुप्सितम् ॥ (३३)

१. I. reads परिक्रम्य for परिभ्राम्य. २. B. D. and J. read प्रापुस्ते for प्राप्यन्ते and H. प्रामुस्ते for the same, but it seems incorrect. ३. I. reads प्रयोजयेत् for प्रयोजयन्. ४. B. D. and J. read कृमि-स्त्री-वरहन्ता च, G. कृमिस्तु नरहन्ता च, E. and H. कृमिः स्त्रीवरहन्ता च and I. कृमि-स्त्री-परहन्ता च. all for कृमिःस्त्रीवधकर्ता च. ५. The text reads बालहन्ता च जायते for बालहा चोपजायते. ६. The text does not insert this Śloka:—

वृषस्य वृषणौ छित्त्वा षण्ढत्वं प्रामुयान्नरः ।

परिहृत्य ततो भूयो जन्मनामेकविंशतिम् ॥.

७. I. reads तोयनरेषु for तोयचरेषु; while the text reads this line as follows:—

कृमिः कीटः पतङ्गोऽथ पक्षी तोयचरो मृगः ।

८. E. G. H. I. and the text substitute गोत्रं for गोचं. ९. E. G. H. I. and J. read जुगुप्सितः for जुगुप्सितम्.

पङ्क्वन्धो बधिरः कुष्ठी यक्ष्मणा च प्रपीडितः ।
 मुखरोगाक्षिरोगैर्वा रोगैरन्यैश्च बाध्यते ॥ (३४)
 अपस्मारी च भवति गूढत्वं चैवं गच्छति । (३५)
 एष एव क्रमो दृष्टो गो-सुवर्णादिहारिणाम् ॥
 विद्यापहारिणां चैव निदेशभ्रंशिनां गुरौ' ॥ (३६)
 (मा. पु. १५. १८-३६)

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘यस्तु रौद्रसमाचारः सर्वभूतभयङ्करः ।
 हस्ताभ्यां यदि पद्भ्यां वा रज्ज्वा दण्डेन वा पुनः ॥
 लोष्टैः स्तम्भैरुपायैर्वा जन्तूंस्ताडयते अनिशम् ।
 हिंसार्थं निकृतप्रज्ञ उद्वेजनकरः सदा ॥

१. B. D. E. G. H. and I. read पङ्क्वन्धबधिरः for पङ्क्वन्धो बधिरः.
 २. B. and D. read मुखरोगाक्षिरोगादि for मुखरोगाक्षिरोगैर्वा; while J. and
 the text substitute च for वा. ३. The text reads मुखरोगैश्च for रोगैर-
 न्यैश्च. ४. The text reads च स गच्छति for चैव गच्छति. ५. G. and
 the text read -सुवर्णापहारिणाम् for -सुवर्णादिहारिणाम्.; while B. and D.
 omit the following:—

‘. . . . . गो-सुवर्णादिहारिणाम् ।
 विद्यापहारिणां चैव निदेशभ्रंशिनां गुरौ’ ॥

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘यस्तु रौद्रसमाचारः . . . . . ।

६. The text reads this line thus:—

विद्यापहारिणश्चोभा निष्क्रयभ्रंशिनो गुरोः ॥

७. E. G. H. and J. read निष्क्रयभ्रंशिनां गुरोः for निदेशभ्रंशिनां गुरौ.
 ८. B. D. and G. read कार्बान्तं ताडयेन्निशम्, J. जन्तून्ताडयतेऽनिशम् both
 for जन्तूंस्ताडयतेऽनिशम्; while G. puts च for वा. ९. B. and D. read
 हिंसार्थाविष्कृतप्रज्ञ उद्वेजनकरः and G. हिंसार्थाविष्कृतप्रज्ञ उद्वेजनकरः both
 for हिंसार्थं निकृतप्रज्ञ उद्वेजनकरः.

एवं शीलसमाचारो निरयं प्रतिपद्यते ।
 स चेन्मेनुष्यतां गच्छेद्यदि कालविपर्ययात् ॥
 वध-बन्धपरिक्लिष्टः कुले जायेत सो ऽधमे ।
 लोकद्वेष्टाऽधमः पुंसां स्वयं कर्मकृतैः फलैः' ॥

इति ।

अथ हिंसकर्मशेषफलानि ।

तत्र हिंसकर्मविशेषफलानि शङ्ख-लिखिताभ्यां
 दर्शितानि—

‘अत ऊर्ध्वं बहूनि वर्षसहस्राणि यमविषये कु-
 म्भीपाक-रौरवादिषु स्थानेषु दुःखान्यनुभूयेह
 जातानामिमानि लक्षणानि भवन्ति । तद्यथा
 ब्रह्महा कुष्टी गोत्रश्चान्धो ऽनेकरोगिणश्च’ ।

इति । यमः—

‘अशुद्धानां तु पापानां पतितानां च कर्मभिः ।
 उत्तीर्णानां च तिर्यक्त्वाद्देहे भवति लक्षणम् ॥
 इह दुश्चरितैः केचित् केचित् पूर्वकृतैस्तथा ।
 प्राप्नुवन्ति दुरात्मानो नरा रूपविपर्ययम् ॥
 द्विजघ्नं कुष्ठिनं विद्यात् कुनखं स्वर्णहारकम् ।
 व्यङ्गाश्चाधर्मिणश्चैव जायन्ते प्राणिहिंसकाः’ ॥

१. Except A. G. I. and J. all read मानुष्यतां for मनुष्यतो; while B. and D. substitute प्राप्नो for गच्छेत्. २. B. D. and G. read ऽधमः for ऽधमे. ३. G. and I. read हिंसा- for हिंस-; while B. and D. read हिंसकर्मशेषफलानि. ४. B. D. and H. read कुम्भीपाकादिरौरवादिषु. ५. B. D. E. H. and J. omit तत्; while G. substitutes यत् for तत् and B. H. and J. तथा for यथा. ६. G. substitutes च for नृ. ७. H. substitutes तु for च.

इति । हारीतः—

‘कुनखी भ्रूणहा । ब्रह्मघ्नः कुष्ठी । परदुःखदा-

यिनो निस्त्यान्धाः । परातिरता दीर्घरोगिणः ।

दृष्ट्यपहर्तारोऽन्धाः । श्रोत्रापहर्तारो बधिराः ।

वाचोपहर्तारो मूकाः । एवं ह्याह—

यदङ्गं पीड्यते येन तेन हीनोऽभिजायते ।

नाऽकृत्वा लभते किञ्चित् शुभं वा यदि वाऽशुभम् ॥

(हा.स्मृ. २४. ७३-८०)

इति । कैश्यपः—

‘क्षयी स्यात् क्षेत्रहरणे अर्शवानृवधेऽपि च ।

जलोदरयुतः स स्यात् स्वनारीणां च हिंसकः ॥

कर्णभेत्ता कर्णश्रूली ओष्ठरोग्योष्ठनाशकः ।

दन्तपातनकर्ता च दन्तरोगी भवेत् सदा ॥

उरःस्तम्भादुरःस्तम्भी अक्षिरोग्यक्षिनाशकः ।

पदां तु यस्ताडयति विसर्पी स भवेन्नरः ॥

१. G. omits भ्रूणहा. २. G. reads परस्त्रीरताः and I. परवाराभिरताः both for परातिरताः. ३. B. does not insert कैश्यपः. ४. B. D. G. H. and J. read क्षयः स्यात् क्षत्रहरणे; while H. substitutes पक्षः for क्षयी and E. reads क्षयः स्यात् क्षत्रहरणे for क्षयी स्यात् क्षेत्रहरणे. ५. B. and D. read सर्वाङ्गवधोऽपि च for अर्शवानृवधेऽपि च; while G. and I. substitute अर्शवान् and H. नृवधे for अर्शवान् and नृवधे respectively. ६. B. and D. read स्वाद्यु for स स्वात्. ७. E. I. and J. read कर्णश्रूली for कर्णभूली; while J. substitutes कुष्ठ- for ओष्ठ-. ८. D. reads -नाशनः. ९. I. reads उरस्तम्भादुरस्तम्भी through mistake. १०. G. reads पादौ for पदा. ११. B. D. H. substitute च for स.

पीडाभप्रियकर्ता च धनुर्व्याधिर्धनुर्महात् ।
 पादकीली स भवति पादहन्ता च यो भवेत् ॥
 से गद्वदी दारयति यो वृक्षानतिविस्तृतान् ।
 शूलेन शूली भवति मनुष्याणां च हिंसकः ॥
 असृग्गदी स भवति यस्तु हिंस्याद्दृढान् पशून् ।
 नक्तान्धं जायते तस्य यो गवां नयनद्वये ॥
 करोति गूलप्रक्षेपं पूर्वभावप्रचोदितः' ॥

(का. स्मृ. ३. ४०-४६)

इति । व्यासोऽपि—

‘पितृहा याति पैशाच्यं जात्यन्धो मातृघातकः ।
 प्राण्यङ्गं मृगशावं च हत्वा बन्धो मृतप्रजाः ॥
 असाध्यरोगी बालघ्नः क्षयी स्यात् सर्वजीवहा ।
 गौत्रकृच्छ्री व्रणी श्वित्री विसर्पी परघातकः ॥
 नेत्रैरोगो भवेत्तस्य यो ज्ञ्येषां दृष्टिघातकः ।
 परेषां रसनाछेदी जिह्वास्यव्रणवान् भवेत् ॥

१. J. reads धेनुर्व्याधिर्धनुर्महात् for धनुर्व्याधिर्धनुर्महात्. २. B. and D. read पदकीली for पादकीली and H. पादकी स च for पादकीली स. ३. I. reads असृग्गदी for स गद्वदी. ४. G. reads दारयति for दारयति; while J. पातयति for the same. ५. B. and D. read अतिविस्तरान् for अति-विस्तृतान्. ६. E. reads असृग्वासी and I. असृग्गदी both for असृग्गदी. ७. I. substitutes वृषा for दृढान्. ८. B. D. and I. read मृतप्रजाः for मृतप्रजाः. ९. B. D. and G. read अस्पर्शरोगी, H. असाध्यरोगो both for असाध्यरोगी and J. अर्शरोगी बालघ्नश्च for असाध्यरोगी बालघ्नः. १०. B. and D. read गात्रदृष्टी for गात्रकृच्छ्री. ११. D. reads नेत्ररोगी for नेत्ररोगो. B. and H. read also the same, but correct नेत्ररोगो. १२. E. G. A. H. I. and J. read रसनाछेदान् for रसनाछेदी. १३. J. reads -व्रणवान् for -व्रणवान्.

कृतघ्नः स्फुटिताक्षो वा तृतीयज्वरेसंयुतः ।
 चातुर्यकोष्ण-शीतोष्णज्वरी स्यात् सततं ज्वरी ॥
 ग्रामे वने वा जन्तूनां श्वभिर्यो भीतिमर्पयेत् ।
 भयोद्वेगकरोऽन्येषां पाषाणेनाथ घातकः ॥
 तलघाती च सम्भूतः कुलेषु धनिनां नरः ।
 गत्वा देशान्तरं तेषां तत्र रोगो महान् भवेत् ॥
 (व्या. स्मृ. ६. १७-२२)

इति । वृद्धगौतमः—

‘वृक्षच्छेत्ता वृथा यस्तु स नाडीव्रणवान् भवेत्’ ।

इति । वायुपुराणे—

‘भवेत्स्फुटितपादस्तु यो निहन्याद्वनस्पतीन् ।
 प्राणिहिंसापरो* जन्तुघाती वा मृतसन्ततिः ॥
 मुखे कृष्णव्रणी श्वित्री बन्ध्यो वा स्याद्विसर्पवान् ।
 बल्मकिं तु खनिस्त्वा यो हन्ति वायुभुजो नरः ॥
 गजचर्मो ज्वरी च स्यादाज्ञया पूर्वकर्मणः ।
 भ्रूणहा स्विन्नहस्तः स्याद्ब्रह्मणीवोनपत्यहा ’ ॥

* प्राणिहिंसापरः जन्तुघाती वा मृतापत्यः मुखे कृष्णव्रणवान् वा कुष्ठ-
 वान् बन्ध्यो वा स्यादित्यर्थः ।

१. Except B., D. G. and I. read -द्वार- for -ज्वर-. २. B. D. G. H. and J. read चातुर्य- for चातुर्य-. ३. I. reads सततज्वरी for सततं ज्वरी and G. also does the same. ४. H. reads सम्भूते कुलेषु for सम्भूतः कुलेषु. ५. I. reads रोगो for रोगो. ६. Except A. and I., all others omit इति. ७. B. D. and G. do not insert इति. ८. B. and D. read वृत्तिसन्ततिः, E. G. H. and J. वृत्तसन्ततिः both for मृतसन्ततिः. ९. I. reads गजचर्मो for गजचर्मी. १०. B. D. G. and H. read छिन्नहस्तः for स्विन्नहस्तः. ११. I. reads गृहिणी दासपत्न्यादि for गृहिणीवानपत्यहा, but it is meaningless.

इति । विष्णुधर्मोत्तरे—

‘यं कंचिद्धातयित्वा तु प्राणिनं भृगुनन्दन ।
मांसं भुक्त्वा तु धर्मज्ञ भवतीह गदातुरः’ ॥
(वि. ध. २. १०८. ४)

इति ॥

इति हिंसाशेषकर्मफलानि ।

अथापेयपानाभक्ष्यभक्षणकर्माविशेषाद्योनिविशेषः।

तत्र शिवधर्मोत्तरे—

‘कृमि-कीट-पतङ्गानां विड्भुजां चैव पक्षिणाम् ।
सुरापः प्राप्यते योनिं पूर्वकर्मानुसारतः’ ॥

इति । उमा-महेश्वरसंवादे—

‘मद्यव्यसनिनो ये च ये मद्यं सेवयन्ति च ।
शालां तु कारयेद्यस्तु मद्यपानं ददाति यः ॥
मद्यविक्रयिणो ये च मद्यं ये क्रीणयन्ति च ।
पिबन्ति ये नरा देवि सर्वे ते समभागिनः
ते शौण्डिका* वा चण्डाला लुब्धका मत्स्यघातकाः।
दासत्वेनैव सुश्रोणि जायन्ते पुरुषाधमाः ॥

* नरकान्ते मद्यव्यसन्यादीनां जन्मान्याह । ते शौण्डिका इत्यादि । शौण्डिकादिष्वपि दासत्वेनैव न स्वामित्वेन । शौण्डिकादिदासा भवन्तीत्यर्थः ।

१. E. G. H. and I. read प्राणिनां for प्राणिनं. २. B. D. substitute इह for तु. ३. G. and J. omit -कर्म-; while except E. and H. हिंसाविशेष- for हिंसाशेष-. ४. J. reads -कर्मविशेषः for -कर्मविशेषाद्योनिविशेषः-. ५. B. and D. read द्विजानां for विड्भुजां. ६. B. and D. read मद्यपाप for मद्यपानं; while J. मद्यपानाददाति for मद्यपानं ददाति. ७. G. reads मद्ये for मद्यं.

तिर्यञ्चोऽपि समुत्पन्ना यथा मृत्युमुपागताः ।
 मद्यपानरता ये च भृशु तेषां गतिं शुभे^१ ।
 षष्टिवर्षसहस्राणि कृमिर्भूत्वा महीतले ।
 कृमियोनिक्षये भूते पापं तु कथयाम्यहम् ॥
 श्वानयोनिशतं गच्छेज्जम्बुके पञ्चविंशतिम् ।
 मद्यपानरता ये तु कां गतिं यान्ति सुव्रते ? ॥
 शूद्रस्य चेदृशं पापं मद्यपानरतस्य च ।
 विप्रस्य कथयिष्यामि मद्यपस्य दुरात्मनः ॥
 काको भूत्वा चिरं देवि विष्टाभक्षस्तु जीवति ।
 वर्षाणां द्वादशे लक्षे स जीवेत् पापकर्मकृत् ॥
 स्वे मांसे परमांसेन यो देही वृद्धिमिच्छति ।
 तस्य योनिशतं गत्वा शरीरं व्याधितं भवेत् ॥
 यासु योनिषु जायन्ते नरा मांसस्य भक्षकाः ।
 व्याधि-रोगशतैर्युक्ता जायन्ते तासु कर्मणा^२ ॥

१. I. reads मृत्युमुपागताम् for मृत्युमुपागताः. २. J. substitutes प्रभो for शुभे. ३. E. omits the following:—

षष्टिवर्षसहस्राणि कृमिर्भूत्वा महीतले ।

कृमियोनिक्षये भूते पापं तु कथयाम्यहम् ॥

श्वानयोनिशतं गच्छेज्जम्बुके पञ्चविंशतिम् ।

४. B. D. H. and J. read जम्बुकं पञ्चविंशतिम्, and G. जम्बुकः पञ्चविंशतिः.

५. J. substitutes वा for च. ६. B. and D. read पानं for पापं.

७. Except I. read पक्षी. ८. H. reads स्वमांसे परमांसेन, and I. स्व-मांसं परमांसेन; while I. substitutes कृच्छति for इच्छति. ९. All, except A. and L., substitute बाधितं for व्याधितं. १०. I. reads नरमांसस्य for नरा मांसस्य.

इति । मनुः—

‘कृमि-कीटै-पतद्भानां विड्भुजां चैव पक्षिणाम् ।
हिंसाणां चैव सत्त्वानां सुरापो ब्राह्मणो ब्रजेत् ॥’
(म. स्मृ. १२.५६)

इति । विष्णुरपि—

‘अभोज्यानां भोजने अभक्ष्यभक्षणे च कृमिः’ ।
(वि. स्मृ. ४४. ११)

इति । वृद्धगौतमः—

‘विप्रवृत्तिविलोपेन दर्दुरः सप्तजन्मसु ।
निषिद्धान्नं तु यो भुङ्क्ते कर्मठः सोऽभिजायते ॥
कीटाशी शीतैलान्नाशी मत्स्याशी याचितान्नभुक् ।
आमन्त्रणं विना भुक्त्वा परान्नं काकतां ब्रजेत् ॥’

इति ॥

अथापेयपानादिकर्मशेषफलानि ।

इति । तत्र हारीतः—

‘सुरापो बद्धजिह्वः । अभक्ष्यभक्षः श्यावदन्तः’ ।
(हा. स्मृ. २४. ६८—६९)

१. H. reads -कीट- for -कीटि-. २. E. H. and J. read विड्भुजानां च for विड्भुजां चैव. ३. B. D. and E. omit च; while E. reads अभोज्यानामभक्ष्यभक्षणे, I. अभोज्यान्नभक्षणे, J. अभोज्यानां भक्षणे, and the text अभोज्यान्नाभक्ष्याशी all for अभोज्यानां भोजने अभक्ष्यभक्षणे च. ४. B. and D. substitute गौतमः for वृद्धगौतमः; while G. omits इति and वृद्धगौतमः. ५. B. and D. read this line thus:—

अविप्रवृत्तिलोपेन दर्दुरः सप्तजन्मसु ।

G. also the same, but reads अविप्र वृत्तिलोपेन and -जन्मनि. ६. E. and J. read कर्मठः, G. कर्मठः and I. कर्मठः all for कर्मठः. ७. I. reads सूतकाश्याशी for शीतलाश्याशी. ८. Except A. E. and J. all others read -कर्मविशेष- for -कर्मशेष-; while G. reads उपपानादि- for अपेयपानादि-.

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे —

‘पापशेषास्तु भवति सुरापः श्यावदन्तकः’ ।

(स्कं. पु. रे. ख. ७१. २६)

इति । शिवधर्मोत्तिरे—

‘अभक्ष्यभक्षी गण्डमाली ’ ।

इति । शङ्ख-लिखितौ—

‘अभक्ष्यभक्षी गण्डमाली ’ ।

इति । काश्यपः—

‘सुरापो लोलजिह्वः’ ।

इति ॥ (का. स्मृ. १३. १९)

अथ स्तेयकर्मविशेषाद्योनिविशेषाः ।

तत्र मनुः—

‘ लूता-ऽहि-सरठानां च तिरश्चां चांम्बुचारिणाम् ।

हिंसाणां च पिशाचानां स्तेनो विप्रः सहस्रशः ॥ (५७)

संयोगं पतितैर्गत्वा परस्यैव च योषितम् ।

अपहृत्य च विप्रस्त्वं भवति ब्रह्मराक्षसः ॥ (६०)

१. B. and D. do not insert the quoted sūtra, but substitute तथैव.
२. B. D. G. H. and J. reads बद्धजिह्वः for लोलजिह्वः. ३. B. D. H.
and J. substitute -विशेषः for -विशेषाः. ४. All, except A. and I., omit
तत्र and ५. B. and D. read अम्बुधारिणाम् for
अम्बुचारिणाम्. ६. I. reads स पिशाचानां for च पिशाचानां. ७. B. D.
G. I. and J. read भवन्ति ब्रह्मराक्षसाः for भवति ब्रह्मराक्षसः.

मणि-मुक्ता-प्रवालानि हत्वा लोभेन मानवैः ।
 विविधानि च रत्नानि जायते लोहकर्तृषु ॥
 धान्यं हत्वा भवत्याखुः, कांस्यं हंसो, जलं प्लवः ।
 मधु दंशः, पयः काको, रसं श्वा, नकुलो घृतम् ॥
 मांसं गृध्रो, वसां मदुस्तैलं तैलपकः खगः ।
 चीरीवाकस्तु लवणं, बलाकांशकुनिर्दधि ॥
 कौशेयं तित्तिरिहत्वा क्षौमं हत्वा तु दर्दुरः ।
 कार्पास-तान्तवं क्रौञ्चो, गोधा गां, वाग्गुदो गुडम् ॥
 चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान्, पत्रं शाकं तु बर्हिणः ।
 श्वावित् कृतान्नं विविधमकृतान्नं तु शल्यकः ॥
 बंको भवति हत्वा ऽग्निं, गृहकारी ह्यपस्करम् ।
 रत्नानि हत्वा वासांसि जायते जीवजीवकः ॥
 वृको मृगेभं, व्याघ्रोऽश्वं, फेल-पुष्पं तु मर्कटः ।
 स्त्रीमृक्षस्तोकको वारि, यानान्युष्ट्रः पशूनजः ॥
 यद्वा तद्वा परद्रव्यमपहत्य बलान्नरः ।

१. G. I. and J. read मानवाः and जायन्ते the plural forms instead of मानवः and जायते the singular ones. २. The text substitutes वपां for वसां. ३. B. D. E. H. and I. read तैलवकः and J. and G. तैलवेकः both for तैलपकः. ४. We follow here A. G. and the text ; while B. and D. read चीरीकाकः, E. and H. क्षीरहारः, I. क्षीरवासः and J. क्षीरपाकः all for चीरीवाकः. ५. I. reads बालकः for बलाका-. ६. I. reads कार्पासं तान्तवं for कार्पास-तान्तवं. ७. B. and D. वागुलो गुलम्, E. वागुला गुडम्, H. वाग्गुलो गुडम्, I. वाग्गुलो गुडम् and J. वागुलो गुलम् all for वाग्गुलो गुडम्. ८. The text substitutes चुच्छुन्दरीः for चुच्छुन्दरी. ९. B. D. substitute काको for वृको and गृधकारी for गृहकारी. १०. E. reads जायन्ते जीवजीवकाः. ११. B. and D. read फल-पुष्पे and the text substitutes फल-मूलं for फल-पुष्पं.

अवश्यं याति तिर्यक्त्वं जग्ध्वा चैवाहुतं हविः ॥

स्त्रियोऽप्येतेन कल्पेन हत्वा दोषमवाप्नुयुः ।

एतेषामेव जन्तूनां भार्यात्वमुपयान्ति ताः' ॥

(म. स्मृ. १२. ५७-६९)

इति । याज्ञवल्क्यः—

‘हीनजातौ प्रजायेत पररत्नापहारकः ।

पत्रशाकं शिखी हत्वा, गन्धाञ्चुच्छुन्दरी शुभान् ॥

मूषको धान्यहारी स्याद्यानमुष्ट्रः फलं कपिः ।

जलं प्लवः, पयः काको, गृहकारी ह्युपस्करम् ॥

मधु दंशः, पलं गृध्रो, गां गोधा, अग्निं वक्स्तथा ।

श्वित्री वस्त्रं, श्वा रसं च, चीरी लवणहारकः ॥

प्रदर्शनार्थमेतत्तु मयोक्तं स्तेयकर्मणि ।

द्रव्यप्रकारा हि यथा तथैव प्राणिजातयः' ॥

(या. स्मृ. ३. २१३-१६)

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

‘न्यासापहर्ता नरकादिमुक्तो जायते कृमिः । (६)

धान्यं यवांस्तिलान्माषान्कुलित्थान्सर्षपाञ्चणान् ॥ (७)

१. B. G. and D. read चैव हुतं for चैवाहुतं. २. B. D. E. G. H. and J. read पत्नीत्वम् for भार्यात्वम्; while B. D. and J. substitute तान् for ताः. ३. E. H. and J. read चुच्छुन्दरिः for चुच्छुन्दरी. ४. G. reads फलं for पलं. ५. I. and the text substitute तु. ६. I. reads through mistake प्राणिजायते for प्राणिजातयः. ७. I. reads पुंसोऽपहर्ता for न्यासापहर्ता. ८. I. reads कुलुत्थान्, E. H. and the text कुलत्थान् both for कुलित्थान्.

सस्यान्यन्यानि वा हत्वा मोहाज्जन्तुरचेतनः (८)
 सञ्जायते मेहावक्त्रो मूषको वज्रसन्निभः ॥ (९)
 भोजनं चोरयित्वा तु मक्षिको जायते नरः । (१९)
 हत्वा दुग्धं तु मार्जारो जायते नरकाद्भ्युतः ।
 तिल-पिण्याकसम्मिश्रमन्नं हत्वा तु मूषकः ॥ (२०)
 घृतं हत्वा तु नकुलः काको मुहुरजामिषम् ।
 इथेनो^१ मार्गामिषं हत्वा चीरी लवणहारकः ॥ (२१)
 चोरयित्वा पयश्चापि बलाका सम्प्रजायते । (२२)
 यस्तु चोरयते तैलं तैलपायी स जायते ।
 मधु^२ हत्वा नरो दंशो घृतं हत्वा पिपीलिका ॥ (२३)
 चोरयित्वा तु निष्पावान् जायते^३ गृहगोलर्कः ।
 आसनं चोरयित्वा तु तित्तिरित्वमवाप्नुयात् ॥ (२४)
 अय्यो^४ हत्वा तु पापात्मा वायसः सम्प्रजायते ।

१. J. substitutes महावक्त्रो for महावक्त्रो; while the text बहुसन्निभः for वज्रसन्निभः. २. B. and D. read मक्षिको for मक्षिका. ३. The text reads उज्जन्तु स for दुग्धं तु. ४. The text reads च for तु. ५. H. J. and the text read मुहुरजामिषम्, G. मुहुरजामिषम् both for मुहुरजामिषम्. ६. In the text we find these following two lines are for this line, viz.—

मस्यमांसापहत् काकः इथेनो मार्गामिषापहत् ।

वीचीकाकस्त्वपहते लवणे इधनि कृमिः ॥.

७. H. substitutes अन्धु for मधु. while B. and D. दंशो for दंशो and G. reads thus:—

अपहत्वा पणे दंशो घृतं हत्वा पिपीलिकाः ॥

And in the text we find उप for घृतं. ८. B. D. E. G. H. I. and J. read गलगण्डकः for गृहगोलर्कः. ९. The text reads आसवं for आसनं and gives therefore a good sense. १०. E. and G. read अयो for अयो.

हते कांस्ये च हारीतः कपोतो रौप्यजे हते ॥ (२५)
 जीवञ्जीवकतां याति रक्तवस्त्रापहारकः ॥ (२९)
 चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान् सस्यं हत्वा शशो भवेत् ।
 षण्डः पलालहरणे काष्ठहृत् घृणकीटकः ॥ (३०)
 पुष्पापहृद् दरिद्रश्च पञ्चुर्यानापहारकः ।
 शाकहर्ता च हारीतस्तोयहर्ता च चातकः ॥ (३१)
 भूहर्ता नरकान् गत्वा रौरवादीन् सुदारुणान् ।
 तृण-गुल्म-लता-वल्ली-त्वक्सार-तरुतां क्रमात् ॥ (३२)
 (मा. पु. १५. ६-३२)

इति । गौतमः—

‘अनृतवाक् स्खलितजिह्वो मुहुर्मुहुः सल्लङ्घवाक् ।

१. I. reads रौप्यके for रौप्यजे and the text रूप्यभाजने for रौप्यजे हते. २. E. and H. substitute याता for याति, E. I. J. and the text read रक्तवस्त्रापहृत्तरः for रक्तवस्त्रापहारकः. ३. B. and D. omit this and the following three lines:—

चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान् सस्यं हत्वा शशो भवेत् ।

षण्डः पलालहरणे काष्ठहृत् घृणकीटकः ॥

पुष्पापहृद्दरिद्रश्च पञ्चुर्यानापहारकः ।

शाकहर्ता च हारीतस्तोयहर्ता च चातकः ॥,

G. omits this and the following two lines ; while the text reads चुच्छुन्दरि and E. H. and J. read the same for चुच्छुन्दरी. ४. I. reads रसं and the text वासो both for सस्यं. ५. E. H. and J. read पलालहरणे for पलालहरणे ; while the text substitutes फलापहरणात् for the same. ६. I. reads द्रवकीटकः for घृणकीटकः. ७. The text reads उपहृत्तरः for उपहारकः. ८. B. D. E. G. H. I. and J. read गतः for क्रमात्. ९. We consulted here five different manuscripts and one printed copy of the text of Gautama, manuscripts do not concord with one another. Some omit this portion altogether. In the printed copy some Sūtras are found, but their version is quite different; while H. reads स्खलितः for खलित- and I. उल्लङ्घो for रल्ललितजिह्वो.

जलोदरो दारत्यागी । कूटसाक्षी श्लिपदी उच्छून-
जङ्घाचरणः । विवाहविघ्नकर्ता छिन्नोष्ठः । अवगूरण-
च्छिन्नहस्तः । मातृघ्नोऽन्धः । स्नुषागामी वातवृषणः ।
चतुष्पथे विष्णुमूत्रविसर्जने मूत्रकृच्छ्रः । कन्यादूषकः
षण्डः । पर्युषितभोजी कृमिः । ईर्ष्यालुर्मशकः ।
पित्रोर्विवदमानोऽपस्मारी । न्यासापहार्यनपत्यः ।
रत्नापहार्यत्यन्तदरिद्रः । विद्याविक्रयी पुरुषमृगः ।
वेदविक्रयी द्वीपी । बहुयाजको जलप्लवः । अया-
ज्ययाजको वराहः । अनिमन्त्रितभोजी वायसैः ।
मृष्टैकभोजी वानरः । ईतस्ततोऽभ्रन् मार्जारः ।
कक्षवनदाही खद्योतः । दारकाचार्यो मुखविगन्धः ।
अदत्तादायी बलीवर्दः । मत्सरी भ्रमरः । अद्र्युत्सादी
मण्डलकुष्ठी । शूद्राचार्यः श्वपाकः । गोहर्ता सर्पः ।
स्नेहापहारी क्षयी । अन्नापहार्यजीर्णी । ज्ञानापहारी

१. मातृघ्नोऽन्धः । स्नुषागामी वातवृषणः । these two Sûtras do not appear in others than A and I. ; while B. omits ईर्ष्यालुर्मशकः. २. B. D. E. G. H. and J. do not insert पर्युषितभोजी कृमिः here, and change place and insert after मुखविगन्धः. ३. B. D. E. G. H. and J. omit पित्रोर्विवदमानोऽपस्मारी. ४. B. D. E. G. and H. substitute कन्यापहारी for न्यासापहारी and J. omits अनपत्यहाः । रत्नापहारी and reads न्यासापहार्य-त्यन्तदरिद्रः. ५. J. reads पुरुषो मृगः for पुरुषमृगः. ६. J. substitutes -याचको for -याजको. ७. B. D. G. omit this Sûtra. ८. I. reads यतः- for इतः-. ९. H. reads अदत्तादायो for अदत्तादायी. १०. E. J. and I. read भ्रमरः for भ्रमरः. ११. J. reads मण्डली कुष्ठी for मण्डलकुष्ठी.

मूकः । जलापहारी मत्स्यः । क्षीरहारी बलाकैः ।
परद्रव्यापहारी परप्रेष्यः ।

(गौ. स्मृ. २०. ४-३८)

इति । शङ्ख-लिखितौ-

‘ वेद्मापहारी अद्रिसर्पः । परजलापहारी शिशु-
मारः । सस्यापहारी कपोतः । कव्यापहारी वायसः ।
ताम्रापहारी वल्गुलः । अपूपापहारी प्रेतः । शाखाप-
हारी जडः । छत्रापहारी कारण्डवः । गन्धापहारी
पतङ्गः । ध्वजापहारी कृकलासः । शाकापहारी
पशुः । शय्यापहार्यशयनेः । पुष्पापहारी दुर्गन्धी ।
फलापहार्यफली । दीपापहारी कौशिकः ।
भूम्यपहारी नकुलाहि-बिडाला-ऽऽखूनामन्यतम
इति ।

१. Except A. and I., all others substitute जलाहारी for जलापहारी.
२. Except E. and I., others read बलाकी for बलाकः. ३. B. reads
ऽहारी for ऽपहारी ४. B. reads वेद्यापहारी, D. and G. वेद्यापहारी
for वेद्मापहारी and all manuscripts, except A. and I., omit सर्पः and read
only अद्रिः; while G. reads अहिः for अद्रिसर्पः. ५., G. substitutes
सर्व- for पर-; while I. omits पर-. ६. D. reads सस्यापहारी for सस्यापहारी;
while B. omits this and the following three Sûtras:-

सस्यापहारी कपोतः । कव्यापहारी
वायसः । ताम्रापहारी वल्गुलः ।

७. G. and J. substitute कव्यापहारी and D. H. कव्यहारी both for कव्या-
पहारी. ८. G. reads ताम्राहारी and I. बलाकः for ताम्रापहारी and वल्गुलः
respectively. ९. D. omits these following Sûtras and reads इति
at once. १०. B. omits कारण्डवः and गन्धापहारी; while I. reads कारण्डः
for कारण्डवः and, G. कश्म्वः and J. कौबुभवः for the same. H. also reads
कौबुभवः, but gives marginal reading कारण्डवः. ११. G. reads भक्षतिः
for भक्षयनः. १२. B. and G. read अफलाहि for अफली.

यद्वा तद्वापि पारक्यं स्वल्पं वा यदि वा बहु ।
हत्वा वै योनिमाप्नोति तत्तद्भोगानुरूपतः ' ॥
इति ॥

अथ स्तेयकर्मशेषफलानि ।

तत्र विष्णुधर्मोत्तरे—

‘मणि-मुक्ता-प्रवालानि रत्नानि विविधानि च ।
अपहृत्य नरां रामं जायन्ते हेमकर्तृषु ॥ (२)
यद्वा तद्वा परद्रव्यमपहृत्य बल्लान्नरः ।
प्राप्नोति भृगुशार्दूल मानुष्ये भारवाहिताम् ॥ (३)
धान्यचोरोऽद्भहीनः स्यादत्यङ्गो मिश्रहृद् भवेत् ।
व्याधितश्चान्नहर्ता स्यान्मूको वागपहारकः ॥ (५)
वस्त्रापहारी श्वित्री स्यात् पङ्गुश्चाऽश्वापहारकः । (६)
अन्धो दीपापहारी स्यात् काणो निर्वापको भवेत् ॥ (७)
दरिद्रः परवित्तघ्नश्चोन्मत्तश्च तथामिदः ॥ (८)
पङ्गुरेव तथा ज्ञेयः सर्वयानापहारकः ।

१. B. D. G. H. and J. read यद्वा तद्वा परद्रव्यं for यद्वा तद्वाऽपि पारक्यं.
२. All others, except A., do not insert अथ. ३. H. reads विष्णोत्तरे
for विष्णुधर्मोत्तरे. ४. G. reads in singular form as नरो... जायते. ५. We
follow here only A. and the text; while all others read राजन्, but the
quoted verses are a dialogue between पुष्कर and Paraśurāma and
Pushkara addressed to Paraśurāma. The vocative राजन् is not ap-
propriate to Paraśurāma. ६. B. and D. read हत्वा गोमिश्रकृञ्जवेत्, G
हत्वा गां मिश्रकृञ्जवेत्, E. and H. अन्त्यगो मिश्रकृञ्जवेत्, I. अत्यन्तं मिश्रको
भवेत् and the text अव्यङ्गो मिश्रहृञ्जवेत् all for अत्यङ्गो मिश्रहृञ्जवेत्.
७. G. reads च for स्यात्. ८. G. omits this line—

वस्त्रापहारी श्वित्री स्यात् पङ्गुश्चाऽश्वापहारकः ।

९. The text substitutes तथा for भवेत्. १०. We follow here only A, and
the text; while all others read उन्मत्तश्चाऽऽहस्तिनः।

अन्धश्च जायते लोके गां हत्वा च नराधमः ॥ (८)

वैख-भोज्यापहर्तारो तथा नम्र-बुभुक्षितौ ।

रत्नापहारी भवति तथा कुष्टी नराधमः' ॥ (९)

(वि. ध. २. १०७. २-९)

इति । वायुपुराणे—

‘वातव्याधियुतः स्तेयी तथा कुष्टी नरो भवेत् ।

ब्राह्मणस्वर्णहारी च प्रमेही जायते नरः ॥

प्रस्विन्नपाणि-पादः स्यादाहरेद्यो रसादिकम्* ।

अन्नचोरो भवेद्यस्तु सोऽकस्माज्जायते कृशः ॥

स्वरोपघाती वाक्यं च हत्वा मर्त्यः प्रजायते’ ॥

(वायु. पु. २. ३१. २५-२७)

इति । उमा-महेश्वरसंवादे—

‘धान्यचौरस्तु हीनाङ्गस्तृणहर्ता तु वा पुनः ।

परद्रव्यापहारी च भृत्यानां वृत्तिजीवकः ॥

अन्नं क्षेत्रं गृहं वाऽपि परद्रव्यं हरन्ति ये ।

सुवर्ण-मणि-मुक्तानि वस्त्राण्याभरणानि च ॥

* आहरेत् चोरयेत् । वाक्यं हत्वा स्वरोपघाती भवतीत्यर्थः ।

१. The text does not insert this and the following two lines, but for these three lines; the text gives one line.—

अन्धो भवति गोघ्नस्तु चाण्डिकस्तैलिकस्तथा ।

B. D. also omit these three lines. २. H. reads वस्त्र-पूजापहर्तारो for वैख-भोज्यापहर्तारो. ३. G. omits इति. ४. G. substitutes बाल- for वात-. ५. J. reads ब्राह्मणः स्वर्णहारी for ब्राह्मणस्वर्णहारी. ६. B. D. G. and H. substitute धान्यचोरः for अन्नचोरः. ७. B. and D. read परोपघाती for स्वरोपघाती; while E. reads स्वरो नृपतिवाक्यं च हत्वा and J. स्वरोपघातिवाक्यं च रुद्ध both for स्वरोपघाती वाक्यं च हत्वा. ८. B. and D. read धान्यचोरोऽङ्गहीनः स्यात् for धान्यचौरस्तु हीनाङ्गः. ९. I. reads खलं for अन्नं.

आसनानि विचित्राणि धन-धान्यमुपस्करम् ।
 ये हरन्ति नरा नित्यं परद्रव्याणि मोहिताः ॥
 इहलोकमृतानां च तेषामेष विधिः स्मृतः ।
 नम्रो दीनाः क्षुधार्त्ताश्च कुचैला दुःखिताः सदा ॥
 बन्धुभिः परिभूताश्च भोग्य-भोगविवर्जिताः ।
 तांस्तु ते प्रार्थयन्तीह दासवृत्तिमुपागताः ॥
 ये हरन्ति च तूर्याणि वाद्यानि विविधानि च ।
 तेर्न पापेन ते देवि तिर्यक्त्वं यान्ति मानवाः ॥
 हत्वाऽऽनद्धादिवाद्यानि झल्लरी-पटहानि च ।
 तेन पापेन ते मूढा बाधिर्यं यान्ति मानवाः ॥
 कांस्यकं मुरजं वंशं वीणां तुम्बुरुकं तथैव ।
 ये हरन्ति च पापेन पिशाचास्ते भवन्ति च ॥
 पटहं लेपनं चैव तथा सम्पुटिकाश्च ये ।

१. B. D. G. I. and J. read इहलोकगतानां, E. इह लोकमतानां both for इहलोकमृतानां. २. B. and D. substitute एव for एषः. ३. B. and D. read नाम्ना हीनाः, G. नम्रहीनाः both for नम्रा हीनाः. ४. H. and J. read भाग्यभोग- for भोग्य-भोग-. ५. I. reads सुखानि and E. and J. वसूनि both for तांस्तु ते. ६. B. D. and E. substitute सदा for दास-. ७. J. reads तूर्याणि for तूर्याणि. ८. B. and D. omit the following :—

तेन पापेन ते देवि तिर्यक्त्वं यान्ति मानवाः ॥

हत्वा ऽऽनद्धादिवाद्यानि झल्लरीपटहानि च ।

९. E. reads मण्डवादि-, G. मुद्रादि-, I. मद्रादि- and J. मद्रादि- all for ऽऽनद्धादि-. १०. B. D. E. and I. read कांसिकं, G. and H. वांसिकं both for कांस्यकं. ११. E. G. H. and J. read तुलविलं and I. तुलविलं for तुम्बुरुकं. १२. G. and I. read पापानि for पापेन. १३. J. reads this line as follows :—

पटं संक्लमेन चैव तथा संबुधिताश्च ये ।

while G. substitutes पटहं for पटहं and B. and D. सम्पुटिकांश्च for सम्पुटिकाश्च.

हरन्ति पुष्करं ये तु तेन ते यान्ति मूकताम् ॥
 प्रासदिषु च ये देवि हेरन्ते दीपकान् नराः ।
 गृहेषु चैव विप्राणां तेन ते यान्ति चान्धताम् ॥

इति । शङ्ख-लिखितौ—

‘सुवर्णस्तेयी कुनखी । वस्त्रापहारी श्वित्री । हिर-
 ण्यापहारी दद्रुणः । तैजसापहारी मण्डली* । स्ने-
 हापहारी क्षयामयी । अजीर्णवानन्नापहारी । वाग-
 पहारी मूकः । गृध्रो देवद्रव्योपजीवकः । पाण्डु-
 रोगी दीपहारी । ब्राह्मणवृत्तिघ्नश्च दरिद्रः । कर्मफल-
 विशेषेण कुब्ज-षण्ड-पङ्गु-दरिद्राश्च जायन्ते’ ।

इति । यमः—

द्रव्यौषधापहर्ता च दीर्घरोगित्वमामुयात् ।
 धान्यचोरो व्रणी च स्यात् कांसी भक्तापहारकः ॥
 गलगण्डी गणद्रव्यैर्हर्ता भवति मानवः ।

* मण्डलं कुष्ठप्रभेदः सोऽस्यास्तीति मण्डली । अन्यत् सुगमम् ।

१. B. D. E. G. H. and J. read पुस्तकं for पुष्करं. २. G. reads मूढताः for मूकताम्. ३. I. reads हरन्ति दीपिकां for हरन्ते दीपकान्. ४. B. and D. omit क्षयामयी । अजीर्णवानन्नापहारी and read स्नेहापहारी वान्नापहारी for the above omitted portion. ५. G. and H. read अजीर्ण-वान्नापहारी for अजीर्णवानन्नापहारी. ६. B. D. G. H. and J. read कुष्ठ- for कुब्ज-; while E. कुण्ड- for the same. ७. B. reads -दरिद्रश्च जायेत, G. reads -दरिद्री स जायते, H. and J. दरिद्राः सञ्जायन्ते. ८. G. reads दीर्घरोगान् for दीर्घरोगित्वम्. ९. H. reads कृमिः for कांसी. १०. I. reads गलद्रव्य- for गणद्रव्य-; but it seems meaningless here.

विधृतिर्बलहर्ता च इयेनो मांसापहारकः' ॥

(य. स्मृ. ९. ३-५)

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘मानकूटं* तुलाकूटं कूटसाक्ष्यं वदन्ति ये ।

नरके तेऽन्धतामिले प्रपच्यन्ते नराधिपं ॥

शतसाहस्रिकं कालमुषित्वा तत्र ते नराः ।

इह शत्रुगृहे बद्धा भ्रमन्ते कालमीप्सितम् ॥

कुनखी स्वर्णहरणान्मूकः पुस्तकहारकः ।

फलान्याहरतोऽपत्यं ध्रियते नात्र संशयः’ ॥

(स्कं. पु. रे. खं. ७१. ३६-४०)

इति ॥

अथागम्यागमनकर्मविशेषाद्योनिविशेषः ।

तत्र स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘गुरुदाराभिमर्शी च कृकलासो भवेद्ध्रुवम् ।

राज्ञीगामी भवेद्दुष्टो वृश्चिको वृषलीपतिः’ ॥

(स्कं. पु. रे. ख. ७१. २९)

*मानं धान्यादिमापनसाधनं द्रोणाढकादि । तस्मिन् कूटं कपटं न्यूनत्वमित्यर्थः ।

१. I. reads this line as follows :—

विकृतिर्ब्रह्महर्ता च स्यान्मांसस्यापहारकः ।

while E. reads वा स्यान्मांसापहारकः, B. स्यान्मांसस्यापहारकः, H. स्यान्मांसापहारकः and J. स्यान्मांसोपहारकः all for इयेनो मांसापहारकः. २. I. reads मणिकूटं for मानकूटं through mistake. ३. I. substitutes तु for ते. ४. I. reads नराधमाः for नराधिप, but the quoted lines are addressed to the King. ५. E. reads लभन्ते, H. बद्धा लभन्ते and J. बद्धा लभन्ते all for बद्धा भ्रमन्ते. ६. J. reads भवेद्दुष्टो for भवेद्दुष्टो.

इति । गौतमः—

‘चाण्डाली-पुल्कसीगमने ऽजगरः । प्रव्रजिता-
गमने मरुपिशाचः । शूद्रागमने दीर्घकीटः ।
सर्वेर्णाभिगामी दरिद्रः । गोगामी मण्डूकः’ ।

(आन्ध्रपुस्तके गौ. स्मृ. २०. ३५-४०)

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

‘परदाराभिगमने रक्तद्रोणस्तु जायते । (१)

श्व-सृगालेभ-गृध्रेषु क्रमाज्जातिषु जायते ।

भ्रातृभार्या च दुर्बुद्धिर्यो धर्षयति पापकृत् ।

पुंस्कोकिलत्वमाप्नोति स पापो नरकाद्ध्युतः ॥ (१०)

सखिभार्या गुरोर्भार्या राजभार्या च पापकृत् ।

प्रधर्षयित्वा कामात्मा सूकरो जायते नरः ॥ (११)

शूद्रश्च ब्राह्मणीं गत्वा कृमियोनौ प्रजायते ।

तस्यामपत्यमुत्पाद्य काष्ठान्तः कीटको भवेत् ॥ (१२)

सूकरः कृमिको मण्डुश्चण्डालश्च प्रजायते’ ॥ (१६)

(मा. पु. १५. १- १६)

१. These quoted Sūtras are not found in the text. २. J. reads सर्वेर्णाभिगामी for सर्वर्णाभिगामी. ३. B. and D. read परदाराभिगामी च रक्तो घोरः, E. and H. परदाराभिगामी तु रक्तो घोणः, G. and J. परदाराभिगामी तु रक्तो घोरः for परदाराभिगमने रक्तद्रोणः; while the text reads this line thus :—

परदाराभिगमिन्नु वृको घोरोऽभिजायते ।

४. The text reads this line as follows :—

श्व-सृगालो बक्रो गृध्रो व्यालु (व्यालः) कङ्कुस्तथा क्रमात् १; while B. and D. श्व-सृगाल-गृध्रेषु, E. and G. श्व-सृगालेषु गृध्रेषु and H. श्व-सृगालक-गृध्रेषु all for श्व-सृगालेभ-गृध्रेषु. ५. The text reads चापि for पापो. ६. B. D. E. G. H. and J. read प्रधर्षयति for प्रधर्षयित्वा; while G. and I. पापात्मा for कामात्मा.

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘सखिभार्या गुरोर्भार्या राजभार्या तथैव च ।

प्रधर्षयति कामाद्यो मृतो जायेत सूकरः ॥ (६८)

सूकरः पञ्च वर्षाणि दश वर्षाणि वै वृकः ।

पिपीलिका तु मासांस्त्रीन् कीटः स्यान्मासमेव तु ॥ (६९)

एतानासाद्य संसारान् कृमियोनौ प्रजायते ।

तत्र जिवति मासांश्च कृमियोनौ चतुर्दश ॥ (७०)

ततो ऽधर्मक्षयं कृत्वा ततो जायेत मानवः । (७१)

परदाराभिमर्शं तु कृत्वा जायेत वै वृकः ।

श्वा सृगालस्ततो गृध्रो व्यालः काको बकस्तथा । (६६)

भ्रातृभार्या तु पापात्मा यो रोचयति *मोहितः ।

कोकिलत्वमवाप्नोति सो ऽपि संवत्सरं द्विजः ॥ (६७)

मनसाऽपि गुरोर्भार्या यः शिष्यो याति पापकृत् ।

उग्रान् स याति संसारानधर्मेणेह चेतसा ॥

श्वयोनौ तु स सम्भूतस्त्रीणि वर्षाणि जीवति ।

तत्रापि निरयं प्राप्तः कृमियोनौ प्रजायते ॥

*मैथुनार्थमिति शेषः । नायं वैधनियोगस्य निन्दार्थवादः । रोचयतीत्युक्तेः सकामत्वं लक्ष्यते । नियोगे तु सन्तानजननेच्छाया एव मुख्यत्वात् । ‘स मानवः’ स पापफलभोक्ता पुरुषः श्वा भूत्वा ततः कृकलासो भवतीत्यर्थः ।

१. I. reads शिष्यभार्या for राजभार्या. २. I. reads कामात्मा for कामाद्यो. ३. G. reads च for तु. ४. G. and H. read एतान्मासांश्च for एतानासाद्य. ५. G. reads परशराभिमर्शं तु मृत्वा for परशराभिमर्शं तु कृत्वा. ६. B. D. E. G. H. and J. substitute व्याघ्रः for व्यालः. ७. B. and D. substitute भ्रातृभार्या and G. भर्तृभार्या both for भ्रातृभार्या and I. धर्षयति for रोचयति.

कृमिभावमनुप्राप्य वर्षमेकं तु जीवति ।
 ततस्तु निरयं प्राप्नो ब्रह्मयोनौ प्रजायते ॥
 वृषलो ब्राह्मणीं गत्वा कृमियोनौ प्रजायते । (७७)
 ततः सम्प्राप्य निधनं जायते सूकरः पुनः ॥
 सूकरो जातमात्रस्तु रोगेण म्रियते द्विजाः ।
 श्वा ततो जायते मूढः कर्मणा तेन भो द्विजाः ॥ (७८)
 श्वा भूत्वा कृकलास्तु जायते मानवस्ततः ॥ (७९)
 तत्रापत्यं समुत्पाद्य ततो जायेत मूषकः' ॥ (८०)
 (ब्र. पु. २१७. ६६-८०)

इति । नारदपुराणे—

'चिन्तयेद्दीक्षयेद्वापि जननीं वा सुतां च वा ।
 वधूं वा भ्रातृदारान् वा गुरुभार्या नृपञ्चियम् ॥

१. B. D. and G. omit this and the following two lines:—

कृमिभावमनुप्राप्य वर्षमेकं तु जीवति ।
 ततस्तु निरयं प्राप्नो ब्रह्मयोनौ प्रजायते ॥
 वृषलो ब्राह्मणीं गत्वा कृमियोनौ प्रजायते ।

२. E. and H. omit this line. ३. G. substitutes पुमान् for पुनः.
 ४. B. D. and G. read द्विजः for द्विजाः, but the quoted lines are
 addressed to the Rishis ५. B. and D. omit this line:—

श्वा ततो जायते मूढः कर्मणा तेन भो द्विजाः ।

६. G. substitutes द्विज for द्विजाः. ७. E. does not insert नारदपुराणे
 and the following quoted six lines and इति G. and H. insert नारदपु-
 राणे, but omit the following six lines and इति । व्यभिचारिणी-
 म्रति वराहपुराणे. ८. B. and D. read ईक्षयेत् and J. शिक्षयेत् both for
 दीक्षयेत्. ९. J. reads वृद्धां for वधूं and B. D. and J. substitute -भार्या
 instead of -द्वारात्.

स याति नरकं घोरं सञ्चिन्त्य श्वपचीमपि ।
 दृष्ट्वा हि प्रमदा ह्येता यः क्षोभं व्रजते नरः ॥
 तस्य पुण्यं कृतं सर्वं वृथा भवति नान्यथा ।
 पुण्यस्य सङ्क्षयात् पापी पाषाणश्च भवेद्भुवम् ॥

इति । व्यभिचारिणीम्प्रति वराहपुराणे—

‘ततः शुनी भवेत् पश्चात् सूकरी च ततः परम् ।
 कर्मक्षये ततः पश्चान्मानुषी कुस्तिता भवेत् ॥
 नच सौख्यमवाप्नोति तेन दुःखेन दुःखिता’ ।
 (व. पु. २०२. ७१—७२)

इति ।

‘तृण-गुल्म-लतानां च क्रव्याद-दंष्ट्रिणामपि ।
 क्रूरकर्मरतानां च क्रमशो गुरुतल्पगः ॥
 हिंसा भवन्ति क्रव्यादाः क्रमशोऽभक्ष्यभक्षिणः ।
 परस्परादिनो मत्स्याः प्रेत्याऽन्त्यस्त्रीनिषेवकाः’ ॥
 (व. पु. २०२. ३०—३१)

१. B. and D. read तु प्रवर्द्धल्लोके for हि प्रमदा ह्येताः. २. B. and D. read स पुण्यसङ्क्षयात् पापः for पुण्यस्य सङ्क्षयात् पापी; while I. substitutes पापं for पापी. ३. B. and D. substitute नारदपुराणे for वराहपुराणे. ४. G. reads शुना for शुनी. ५. B. D. and G. read कुष्ठिता for कुस्तिता. ६. G. substitutes भवे- for तेन. ७. B. D. E. G. I. and J. insert इति and show that the quotation of Varāha purāṇa is completed here, and the next four lines are separate. A. and H. do not insert इति and show the next lines belongs to the quotation of Varāha purāṇa. ८. B. D. and G. substitute जीणि for तृण- and क्रव्यादि- for क्रव्याद- and I. and J. क्रव्यादं for the same. ९. I. substitutes क्रमयो. १०. B. and D. read तस्त्रीनिषेवकाः, H. ऽन्त्यस्त्रीनिषेवकाः both for ऽन्त्यस्त्रीनिषेवकाः.

इति । अगम्यागमनकर्मविशेषात् फलविशेषः पद्मपुराणे—

‘उदरव्याधियुक्तस्तु तथा गुर्वङ्गनागमे ।

आचार्यभार्यागमने भेगन्दरयुतो भवेत् ॥

तैथा पापेन महता गुल्मी स्यादन्त्यजागमे’ ॥

इति । विष्णुधर्मोत्तरे—

‘षण्दश्च जायते लोके दारातिक्रमकारकः ।

परपुंसि प्रसक्ता च तस्य भार्या तथा भवेत् ॥

कुष्ठी भवति धर्मज्ञे अपहृत्य तथा स्त्रियम् ।

लिङ्गव्याधिमवाप्नोति वियोनौ मैथुने रतः ॥

गां गत्वा तु द्विजश्रेष्ठ लिङ्गनाशमवाप्नुयात् ।

दृष्ट्वा परस्त्रियं नग्नां नरो दुष्टेन चेतसा ॥

जात्यन्धत्वमवाप्नोति परलोके न संशयः ।

अवकीर्णी च भवति लिङ्गव्याधिसमन्वितः ॥

प्रकीर्णमैथुनो जन्तुः क्लीबो भवति वै द्विज’ ।

(वि. ध. २. ७०. ४१—४६)

इति । शङ्ख-लिखितौ—

‘पर्वमैथुनी प्रमेही । पुरुषव्याधिपीडितः ।

परदारगाम्यगुप्तदारः । गोष्ववकीर्णी दुश्चर्मा ।

१. G. reads भगक्षययुतो for भगन्दरयुतो. २. B. and D. omit this and the following three lines. ३. H. and J. read धर्मज्ञः for धर्मज्ञ. ४. B. D. G. and H. read अयोनौ for वियोनौ. ५. E. and I. read गां च गत्वा for गां गत्वा तु; while B. and D. substitute द्विजश्रेष्ठो for द्विजश्रेष्ठ. ६. B. D. and G. substitute अनुदुष्टेन and J. अतिदुष्टेन both for नरो दुष्टेन; while A. मनोदुष्टेन चक्षुषा for नरो दुष्टेन चेतसा. ७. I. reads प्रकीर्णमैथुने. for प्रकीर्णमैथुनी. ८. I. reads पर्वमैथुने and J. परमैथुने both for पर्वमैथुनी. ९. G. reads परदारगाम्यगामी for परदारगामी; while G. reads अगुप्तदारी and I. अगुप्तदारकः for अगुप्तदारः.

खेराभिगामी मूत्रमेही । सगोत्राभिगामी मद्यप-
त्नीगामी च श्लीपदी । मातृ-पितृ-भगिनीगाम्य-
बीजी । स्वदारादन्यत्र दीव्यतः केशाल्पत्वम् ।
गुरुतल्पगो दुश्चर्मा । चण्डाल्यवकीर्णी कन्या-
दूषी सगोत्राभिगाम्यबीजी । धर्मपत्न्यामास्ये
प्रवर्तकः खल्वाटः । मातृ-भगिनीगाम्यव-
कीर्णी श्लीपदी वैध्री मधुमेही च ।

इति । वृद्धबोधायनः—

‘गां गत्वा मधुमेही स्यान्मूत्रकृच्छ्री चतुष्पदम् ।
मधुमेही खराश्वादिगामी भवति मानुषः ॥
सवर्णागमने रक्तः पितृहा पाण्डुरोग्यथ ।
अन्त्यजागमने मर्त्यो जायते नात्र संशयः’ ॥

इति । वृद्धगौतमः—

‘धर्मपत्नीं गुरोर्गत्वा वृश्चिको भुजगस्तथा ।
पक्षि-दंष्ट्रि-मृग-व्याल-क्रव्यादोऽपि ततोऽसकृत् ॥
तथा मानुष्यतां प्राप्तः क्षयी कुष्ठे च वा भवेत् ।
महोदरी प्रमेही च दुश्चर्मापि भगन्दरी ॥
ज्वरातिसारी दाही च पाददाही कृमिव्रणी ।
गत्वा तु मातृभगिनीं दारेषु मधुमेहवान् ॥

१. I. reads this Sūtra as:— खराश्वाभिगामी मधुमेही; while G. reads धूममेही for मूत्रमेही. २. B. and D. read श्लीपदाही and A. श्लिष्टवाही both for श्लीपदी; while E. substitutes श्रीपदी for the same. ३. I. substitutes वैध्री for वैध्री. ४. I. reads उदक्कः for रक्तः. ५. I. reads अधः for अय and H. अतः for the same. ६. B. and D. read भवेत् for असकृत्. ७. G. reads तथा for च वा. ८. B. D. and I. substitute च for अपि. ९. G. reads अतिसारी विदाही च for ज्वरातिसारी दाही च; while I. reads दाही for दाही. १०. B. and D. read ज्वरेषु, I. नलेषु both for दारेषु.

कन्यागाम्यश्मरी शूली प्रमेही मूत्रकृच्छ्रयपि ।
 कन्यां च गोत्रजां गत्वा बाहुहीनो भवेन्नरः ॥
 सगोत्रां च सवर्णां च गत्वा स्यात् स्त्रीपदी नरः ।
 मातरं च स्वसारं च गत्वा स्त्रीपद्यजीवकः ॥
 अनस्थि-पाणि-पादः स्यात् श्वश्रूगः सखिभार्यगः ।
 मूत्रकृच्छ्री तथाऽजिह्वी स्नुषागो मुष्कवृद्धिमान् ॥
 रजस्वलाभिगामी च चण्डालीगमने रतः ।
 दाहज्वरी भवेन्मर्त्यः अन्त्यजन्मसु गुल्मवान् ॥
 गत्वा तपस्विनीं नारीं गुर्विणीं मूत्रकृच्छ्रयपि ।
 स्यादामयावी भवति विधवागोऽश्मरीयुतः ॥
 प्रमेही मूत्रकृच्छ्री च शूली मर्त्योऽभिजायते ।
 परदाराभिगामी च प्रमेही गुरुदारगः ॥
 दासीगामी क्रूरकर्मा सदा कामरतो भवेत् ।
 स्वजातिपरनारीगः कुष्टी मर्त्योऽभिजायते ॥
 वक्त्रमैथुनकर्ता च खल्वाटो जायते नरः ।
 गत्वा तु महिषीं राज्ञः षण्डो भवति मानवः ॥

१. B. and D. substitute चैव for शूली. २. E. reads स्त्रीपद्यजीवकः
 for स्त्रीपद्यजीवकः. ३. I. reads ऽजिह्वः for ऽजिह्वी. ४. B. and D.
 omit this and the following two lines :—

मूत्रकृच्छ्री तथाऽजिह्वी स्नुषागो मुष्कवृद्धिमान् ॥

रजस्वलाभिगामी च चण्डालीगमने रतः ।

दाहज्वरी भवेन्मर्त्यः अन्त्यजन्मसु गुल्मवान् ॥.

५. E. and J. insert इति after भवेत्.

नेत्ररोगी भवेत् प्रेक्ष्य नितरां परयोषितः ।
 बहुत्वे योषितामेकपत्नीगोः खञ्जतां व्रजेत् ॥
 स्वदारेभ्यो ऽन्यतो दीव्यन्नल्पकेशो भवेन्नरः ।
 पुंश्चल्यो योषितो बालरण्डाः स्युर्बधिरास्तथा ॥
 दास्यो वा दीर्घरोगिण्यो दृष्टिहीना भवन्ति तैः' ॥

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘परदारिषु ये चापि चक्षुर्द्रष्टुं प्रयुज्जते ।
 तेन दुष्टस्वभावेन क्लीबत्वमुपयान्ति वै ॥ (६४)
 पशूंश्च ये विव्रजन्ति ये चैव गुरुतल्पगाः ।
 प्रकीर्णमैथुना ये च क्लीबा जायन्ति ते नराः' ॥ (६५)
 (ब्र. पु. २१७. ६४—६५)

इति । तदेवं कानिचिच्छास्त्राण्युदाहृत्य कियानपि कर्म-
 विपाको निरूपितः । अनयैव दिशा विपाकान्तराण्युन्नेयानि ।
 नहि निःशेषेण केनचिदुदाहर्तुं शक्यन्ते । तदुक्तं विष्णुधर्मोत्तरे—

‘उक्तास्तवेमास्तु मया तिरश्चां
 या योनयो यानि च लक्षणानि ।
 शक्यानि कात्स्नर्येन मया न वक्तुं
 या योनयश्चैव नराधमानाम्’ ।

(वि. ध. २. ७२. ६७.)

१. We only follow here A. and J.; while all others read योषितामेकां पुत्रीगः, but it seems meaningless. २. G. substitutes विधवाः for बधिराः. ३. B. D. and H. substitute ते for ताः. ४. H. reads दुष्टं for द्रष्टुं. ५. G. reads दुष्टप्रभावेण for दुष्टस्वभावेन. ६. B. and D. read येषु विव्रजन्ति for विव्रजन्ति. ७. B. and D. substitute जायन्त एव ते. ८. G. does not insert इति. ९. J. reads विपाकान्तराण्युपनेयानि । नहि विशेषेण, G. reads also विशेषेण for निःशेषेण. १०. I. reads शक्यम् for शक्यन्ते. ११. G. reads, तथाशक्ति, I. reads यथाशक्ति for तवेमास्तु.

इति । अशक्तिश्च कर्मानन्त्यात् । यद्यप्यतिपातकादीनि प्रकीर्णकान्तानि पापानि दशविधत्वेन विष्णुना सङ्कलितानि तथाप्यतिपातकादिजात्युपाधावेव तत्सङ्कलनम् । पापव्यक्तीनां तु स्वरूपतो देश-काले-कर्त्रवस्थादिभेदाच्च नेयत्ता । यदा कर्मणा-मेवेयत्ता नास्ति तदा तद्विपाकानामियत्ता दूरापास्ता । एकैकस्य कर्मणो बहुविधविपाकवत्त्वस्मरणात् । उदाहृताश्च बहुविपाका-भिधायिकाः श्व-सूकरेत्यादिस्मृतयः । तथापि तेषां निःशेष-कथनं मनसाऽपि चिन्तयितुमशक्यम् । अतो दिङ्मात्रं प्रदर्शितम् ।

एतच्च विपाकाभिधानं सञ्ज्ञेयमाणेभ्यः पुरुषं निवर्तयत् सञ्ज्ञितेषु चोद्वेगं जनयन्निषेधेषु प्रायश्चित्तविधिषु चार्थवादतया ऽन्वेतीति पूर्वमभिहितम् । तत्र निषेधा आचारकाण्डे प्रपञ्चिताः । प्रायश्चित्तविधयश्च प्रायश्चित्तकाण्डे । तानि च प्रायश्चित्तानि सञ्चितविषयाणि । प्रारब्धे तु विचारणीयम् । किं प्रायश्चित्तमस्ति उत नेति ? । तत्र तावदस्तीति केचिदाहुः ।

उदाहरन्ति च वचनम्—

‘पूर्वजन्मकृतं पापं व्याधिरूपेण बाधते ।

तच्छान्तिरौषधैर्दानैर्जप-होमा-ऽर्चनादिभिः’ ॥

१. B. and D. omit देश- and J. omits -काल- and both read कर्त्रवस्था- for देश-काल-कर्त्रवस्था-. २. E. G. H. I. and J. omit -विध-; while I. reads विपाकस्मरणात् for विपाकवत्त्वस्मरणात्. ३. G. reads बहुविपाकाश्च सूकरेत्यादिस्मृतयः and J. reads बहुविपाकाः श्व-सूकरेत्यादिस्मृतयः for बहुविपाकाभिधायिकाः श्व-सूकरेत्यादिस्मृतयः. ४. E. G. and H. substitute तच्च and J. तच्च for एतच्च. ५. B. D. and G. read रोगोद्वेगं for उद्वेगं. ६. H. reads तत्तत्काण्डे for प्रायश्चित्तकाण्डे. ७. B. D. E. G. H. and J. read आरब्धे for प्रारब्धे. ८. H. and J. read बाधते; while J. substitutes व्याधिरीक्षेण for व्याधिरूपेण.

इति । ननु—नैतद्युक्तिसहम् । तथाहि । निषिद्धस्य कर्म-
णः प्रायश्चित्तनिवर्तनीयत्वम् । यदा फलमारब्धं तदैव कर्म-
त्वदशामतीत्य फलत्वदशायां प्रविष्टम् । नच फलस्य प्राय-
श्चित्तं कचित् प्रसिद्धमस्ति ।

नायं दोषः । फलत्वदशायामपि कर्मत्वस्यात्यान्तिकनिवृत्त्य-
भावात् । अन्यथा पापकर्मणः फलमिति व्यवहारानुपपत्तेः ।
अथवा प्रायश्चित्तसदसद्भावः शास्त्रैकसमधिगम्यः । शास्त्रं
चेत् फलस्यापि प्रायश्चित्तं ब्रूते किं तव छिद्यते? । उदाहृतं
च शास्त्रम्—

‘तच्छान्तिरौषधैः’ ।

इत्यादि । तस्मादारब्धफलस्याप्यस्त्येव प्रायश्चित्तम् ।

अपरे पुनर्मन्यन्ते । नास्त्येवारब्धफलस्य प्रायश्चित्तम् ॥
कुनखित्वादिनिवृत्त्यदर्शनात् । यद्यारब्धफलं प्रायश्चित्तान्निवर्तते

१. B. and D. read तद्युक्तिसहम् for एतद्युक्तिसहम्. २. B. and D. read प्रायश्चित्तं निवर्तनीयम्, G. प्रायश्चित्तनिवर्तनम्, E. and H. प्रायश्चित्तनिवर्तनीयम् all for प्रायश्चित्तनिवर्तनीयत्वम्. ३. G. E. read तद्वद् for तदैव and H. reads तदाद्य- for the same. B. and D. तदाद्येक- for तदैव. ४. B. H. and J. read फलदशायां for फलत्वदशायां. ५. B. D. read ऽत्यन्त- for ऽत्यन्तिक-; while G. reads -निवृत्तिकाभावात् and J. -निवृत्तभावात् for -निवृत्त्यभावात्. ६. B. and D. read -समधिगन्तव्यः for -समधिगम्यः. ७. E. omits the following :—

ब्रूते किं तव छिद्यते? । उदाहृतं च शास्त्रम् । ‘तच्छान्तिरौषधैः’

इत्यादि । तस्मादारब्धफलस्याप्यस्त्येव प्रायश्चित्तम् । अपरे

पुनर्मन्यन्ते । नास्त्येवारब्धफलस्य प्रायश्चित्तम् ।

८. G. H. and J. omit औषधैः. ९. G. omits पुनः. १०. B. and D. read च for एव. ११. B. and D. read कुनखित्यादीनां for कुनखित्वादि-. ११. H. reads यद्यारब्धं फलं and G. यद्यारब्धे for यद्यारब्धफलं; while B. D. and G. read प्रायश्चित्तं निवर्तते for प्रायश्चित्तान्निवर्तते and नैसर्गिककर्माऽपि for नैसर्गिकमपि.

तदा नैसर्गिकमपि कुनखित्वादिकं प्रायश्चित्ताभिर्वर्तेत । न त्वेव-
मुपलभामहे । यथा* मुक्तस्येषोर्लक्ष्यवेधोऽप्रतिसमाधेयः तथा
प्रारब्धफलं न प्रतिसमाधातुं शक्यम् । एतदेवाभिप्रेत्य भगवान्
बादरायणः सूत्रयामास-

‘अनारब्धकार्य एव तु पूर्वं तदवधेः’ ।

(बा. सू. ४. १. १५)

इति । अस्यायमर्थः—ये सुकृत-दुष्कृते तत्त्वज्ञाननिवर्त्यत्वे-
न पूर्वयोरधिकरणयोः (१) प्रकृते, ते अनारब्धकार्ये एव ।
न त्वारब्धफलयोः सुकृत-दुष्कृतयोर्निवृत्तिः । कुतः । तदवधेः ।

‘तस्य तावदेव चिरम्’ ।

(छां. उ. ६. १४. २)

इति श्रुतावुत्पन्नज्ञानस्यापि मोक्षम्प्रति शरीरपातावधिश्रव-
णादिति । एवं—तर्हि तच्छान्तिरित्यादेः का गतिः?—इति चेत् ।
उच्यते । नह्यत्र प्रायश्चित्तमभिधीयते । तत्प्रकरणे पाठाभावात् ।
चिकित्साप्रकरणे हि इदं पाठितम् । तथा च चिकित्सा यथा

*इषुवृष्टान्तेन साधितो ज्यमर्थस्तत्र भवद्विः श्रीमद्भगवत्पूज्यपादैः । ‘यथा
आरब्धवेगस्य लक्ष्यमुक्तस्येषादेर्वेगक्षयादेव स्थितिः । न तु लक्ष्यवेधसम-
कालमेव’—इत्यादिना ।

१. B. D. and G. substitute प्रायश्चित्तं for प्रायश्चित्तात्; while J.
निवर्तते for निवर्तते. २. B. and D. substitute तत्र for तत्त्व- and B. D.
and G. read -निवृत्तत्वेन for -निवर्त्यत्वेन. ३. B. and D. omit कार्ये एव, न
त्वारब्ध-. ४. B. D. and G. do not insert कुतः. ५. B. and D. श्रुत्या
तावत्त्वन्मज्ञानस्यापि for श्रुतावुत्पन्नज्ञानस्यापि. ६. B. D. and H. read
तथा चेत् चिकित्सा and omit यथा; while G. reads तथा चिकित्सा
and omit यथा. E. and J. also omit यथा and give in marginal
correction.

रोगनिवृत्तेर्दृष्ट उपायः तथा दानादिरप्येदृष्ट उपायः । तथा सति
चिकित्सावदानादेर्नात्र प्रायश्चित्तत्वम् । किन्तु रोगनिवर्तकं किं-
चित् प्रबलं सकृतापूर्वमुत्पादयन्ति दानादयः । तच्च सुकृतप्रवृ-
त्तान्यपि फलानि प्रतिबध्य स्वफलं प्रयच्छति । प्रतिबद्धश्च फ-
लशेषः स्वप्रादौ जन्मान्तरे वोपभुज्यते । एतत् सर्वमुपपुराणे
पराशरेण प्रपञ्चितम्—

‘शरीरारम्भकं कर्म योगिनोऽयोगिनोऽपि च ।
विना फलोपभोगेन नैव नश्यत्यसंशयम् ॥
वर्तमानशरीरेण सम्पन्नं कर्म देहिनः ।
इह वाऽमुत्र वाऽज्ञस्य ददाति स्वफलं शुक् ॥
इहैव फलदं कर्म प्रारब्धं प्रतिबध्य च ।
फलं ददाति स्वप्ने वा जाग्रत्कालेऽथ वाऽनघ ॥
निवृत्तप्रतिबन्धं तु प्रारब्धं कर्म सत्तम ।
निरुद्धांशफलं स्वप्ने ददाति स्थिरमुत्तमम् ॥
निरुद्धांशसमो भोगो यैथोद्भूतश्च जाग्रति ।
तथा निरुद्धं तेनैव सह कर्म ददाति वै ॥
एवं निरुद्धभोगं तु स्वप्ने जाग्रति वा फलम् ।

१. B. D. E. G. H. and J. omit अवि; while I. substitutes कृष्टोपायः
for अकृष्ट उपायः through mistake. २. I. omits अत्र. ३. B. D. E. and H.
substitute किञ्च for किं तु. ४. J. reads फलविशेषः for फलशेषः. ५. B.
D. G. and H. substitute च for वा and G. and I. उपभुज्यते for उप-
भुज्यते. ६. B. and D. omit पराशरेण; while G. and H. substitute
पाराशरे for पराशरेण. ७. J. reads वा for च. ८. B. D. and I. substitute
both च for both वा; while B. and D. ज्ञस्य for 'ऽज्ञस्य. ९. B. and D.
read कुतः for शुक्. १०. B. and D. substitute प्रतिपद्यते for प्रतिबध्य च.
११. I. reads निवृत्तप्रतिबद्धं and G. निवृत्तप्रतिबद्धे both for निवृत्तप्रतिबन्धं.
१२. J. reads निरुद्धांश- for निरुद्धांश-. १३. B. D. E. G. H. and J.
read यथा for तथा; while J. जायते for जाग्रति. १४. B. D. E. G. H.
and J. read तथा for तथा. १५. I. reads निरुद्धभागं for निरुद्धभोगं.

आरब्धस्यानुगुण्येन भुङ्क्ते देही न संशयः ॥
 अत्युत्कटैरिहत्यैस्तु पुण्य-पापैः शरीरभृत् ।
 प्रारब्धं कर्म विच्छिद्य भुङ्क्ते तत्तत्फलं बुधः ॥
 प्रारब्धशेषं विच्छिन्नं पुनर्देहान्तरेण तु ।
 भुङ्क्ते देही ततो भुङ्क्ते तल्लङ्घयति कः पुमान् ? ॥
 अवश्यमनुभोक्तव्यं प्रारब्धस्य फलं जनैः ।
 देहेनैकेन वाऽन्येन युगपद्वा क्रमेण वा ।
 श्व-सूकर-खरोष्ठादिविरुद्धैर्विग्रहैरपि ।
 भोक्तव्यस्य फलस्यैव शुक कर्माणि च क्रमात् ॥
 कारणानि भवन्तीह चक्रवत्परिवर्तने ।
 आरभन्ते क्रमेणैव तेषां नाशस्तु भोगतः ॥
 सञ्चितेषु समस्तेषु प्रबलं कर्म देहिनः ।
 फलमारभते देहमपि तत्साधनं बुधः ॥
 दुर्घटं सकलं शक्तिमया माहेश्वरी जडा ।
 घटयत्यत्र सन्देहो नास्ति सा तादृशी गतिः' ॥

इति । प्रबलेन कर्मणा प्रारब्धफलस्य प्रतिबन्धाङ्गीकारे नै-
 सर्गिकाः कुनखित्वादयोऽपि कश्चित् प्रतिबध्येरन्-इति चेत् ।

१. E. reads ततो, I. ननो, J. नरो all for ततो; while G. reads बुधे देही च न
 भुङ्क्ते for भुङ्क्ते देही ततो भुङ्क्ते. २. I. reads अवश्यं ननु भोक्तव्यं for अवश्य-
 मनुभोक्तव्यं. ३. I. reads देहेनान्येन चान्येन for देहेनैकेन वाऽन्येन. ४. I.
 reads भोक्तास्यैव फलस्यैव for भोक्तव्यस्य फलस्यैव. ५. G. reads चाश्रुवत्
 for च क्रमात्. ६. H. reads एव for इह. ७. B. and D. प्रभुवत् for चक्रवत्.
 and G. परिवर्तते for परिवर्तने. ८. G. reads त्वान् for सा.

प्रतिबध्यन्तां नाम । यत्र प्रतिबन्धो न दृश्यते तत्र दौर्बल्यं कल्पनीयम् । प्रबलस्य तु वर-शापाभ्यां जन्मान्यथाभावोऽपि क्वचित् स्मर्यते । तथा च स्कन्दपुराणे व्याघ्र ईश्वरेण गणेश्वरत्वं प्राप्त इत्याभिहितम् । महाभारते नहुषस्येन्द्रपदप्रेप्सोरगस्त्यशापेनाऽजगरत्वं* प्राप्तमित्यभिहितम् । यदा जातस्य देहस्यापि प्रबलेन निमित्तेनान्यथाभावोऽस्ति तदा किमु वक्तव्यं कौनल्यादेरन्यथाभाव इति ।

एवं च सति रोगशान्त्यादिप्रतिपादकानि सर्वाणि शास्त्राणि प्रारब्धभोगाविरोधेनानुगृहीतानि भविष्यन्ति । रोगशान्तिश्चौ-

* उक्तं चेदमाख्यानं महाभारते उद्योगपर्वणि अष्टमाध्यायमारभ्य षोडशाध्यायपर्यन्तं नवभिरध्यायैः शल्य-युधिष्ठिरसंवादेन । तत्र विश्वरूप-ब्राह्मणवधोत्पन्नब्रह्महत्याभयेनेन्द्रस्य पलायनं, देवैरभ्यर्थितस्य नहुषस्येन्द्रपदस्वीकारः, तस्यैश्वर्यमदः, इन्द्राणीप्राप्त्यर्थं निबन्धः । अगस्त्यशापेन नहुषस्याजगरत्वमित्यादि वर्णितम् । वनपर्वणि च शतोपरिसप्तसप्ततितम-मध्यायमारभ्य शतोपरि एकाशीतितममध्यायपर्यन्तेन ग्रन्थसन्दर्भेण अजगरशरीरात् नहुषस्य मोक्षोऽभिहितः । तत्र भीमस्य शरीरवेष्टनं अनन्तरं प्रश्नोत्तराभ्यां नहुषस्य मुक्तिः इत्यादिभिहितम् । 'इन्द्रपदप्रेप्सोः' इति यदत्राचार्येणोक्तं तत्-उपरि निर्दिष्टोपाख्याने इन्द्रपदप्राप्तेः स्पष्टत्वेन निरूपणाद्विरुद्धमिव प्रतिभाति । तत्र इन्द्रपदं प्रकर्षेण च्छतीति विग्रहे इन्द्राणीप्राप्त्यैव प्रकृष्टत्वेनेन्द्रपदप्राप्तिसिद्धेरिन्द्राणीप्रेप्सोरिति व्याख्येयमिति प्रतिभाति ।

१. I. reads प्रबलाभ्यां for प्रबलस्य and वर-शापाख्यां for वर-शापाभ्यां. २. J. reads -भावोऽपि for -भावोऽपि. ३. J. reads व्याघ्रः for व्याघ्रः; while B. and D. read स्कान्दे for स्कन्दपुराणे and substitute गणेशत्वं for गणेश्वरत्वं. ४. B. and D. substitute गजत्वं for अजगरत्वं, but undoubtedly it is incorrect. ५. B. D. and G. omit शास्त्राणि. ६. B. and D. read प्रारब्धभोगादिरुद्धेन and H. प्रारब्धभोगाविरोधेन both for प्रारब्धभोगाविरोधेन.

षधादिसाध्या । तत्रौषधान्यायुर्वेदप्रसिद्धानि । दानानि च
 बौधायनकल्प-ब्रह्माण्डपुराणादिभ्योऽवगन्तव्यानि । जपस्तु
 शौनकादिप्रोक्तऋग्विधान-सामविधानादौ बहुधा प्रपञ्चितः ।
 तथा चै ऋग्विधाने स्मर्यते—

‘ ऋतस्येति जपेत् सूक्तं त्र्ययुतं विष्णुमन्दिरे ।
 अश्वत्थे माघमासे च मूत्ररोगो विनश्यति ॥ (१२३)
 वायो शुक्रो जपेत् सूक्तमश्वत्थे त्र्ययुतं तु चेत् ।
 नानाविधो वातरोगो विनश्यति न संशयः ॥ (१२४)
 वारुणं वा जपेत् सूक्तमयुतं धात्रिमूलके ।
 तापादिव्याधिनाशे तु सुखी पश्चात् स्थितो भुवि ॥ (१२५)
 कद्रुद्राय जपेत् सूक्तं शीतज्वरविनाशनम् ।
 लिङ्गं स्पृष्ट्वाऽयुतं धीमानारोग्यं शीघ्रतस्तथा ॥ (१२६)
 इमा रुद्राय तवसे जपेत् सूक्तं शिवालये ।
 उष्णज्वरविनाशाय अयुतं नात्र संशयः ॥ (१२७)

१. J. omits the following portion :—

—साध्या । तत्रौषधान्यायुर्वेदप्रसिद्धानि । दानानि च बौधायन-
 कल्प-ब्रह्माण्डपुराणादिवगन्तव्यानि । जपस्तु शौनकादि-

२. B. and D. omit दानानि च. ३. B. D. E. G. H. read तथाहि for तथा
 च; while J. omits च. ४. D. omits the following portion :—

..... त्र्ययुतं विष्णुमन्दिरे ।
 अश्वत्थे माघमासे च मूत्ररोगो विनश्यति ॥
 वायो शुक्रो जपेत् सूक्तं ..... ;

while G. substitutes अयुतं for त्र्ययुतं. ५. E. G. H. and J. read बहु-
 विधो वातरोगो ; while I. बहुधा वातरोगोऽपि both for नानाविधो वातरोगो.
 ६. I. substitutes वातादि- for तापादि-. ७. E. reads सुखे and H. मुखे,
 but the words are complicated. ८. G. reads -निवारणम् for -विनाशनम्.
 ९. B. D. and J. read कृष्ट्वा for स्पृष्ट्वा; while G. substitutes जपेत् for
 ऽयुतं. १०. I. reads नीरोगः for आरोग्यं. ११. I. reads अयुतं for अयुतं.

इमां रुद्राय सूक्तं तु जपेच्चैच्छिवमन्दिरे ।

कास-शूलादिरोगघ्नमयुतं नात्र संशयः (१२८)

ईङ्क्षयन्ती जपेत् सूक्तं लक्षं बिल्वे शिवेऽपि वा ।

कुष्ठनाशो भवेच्छीघ्रं माघमासे न संशयः ॥ (१०१)

हंसमन्त्रं जपेद्धीमान् त्र्ययुतं विष्णुमन्दिरे ।

अर्घ्यं दद्यात् कुष्ठरोगी सुवर्णसमतामियात् ॥ (१०२)

जपेच्चित्रं देवमन्त्रं शिरोरोगो विनश्यति ।

आयुर्वृद्ध्यादिकं पश्चादयुतं विष्णुमन्दिरे ॥

अमीवहा स्वप्रयुक्तं जपेत् सूक्तं शिवालये ।

त्र्ययुतं चेत् कुष्ठरोगी स्वर्णवर्णं प्रयाति सः ॥ (१०७)

मित्रस्येति जपेत् सूक्तमपस्मारो विनश्यति ।

महापातकयुक्तोऽपि नीरोगो भूतले स्थितः ॥ (१०८)

उदसौ कुक्षिगूली तु जपेत् सूक्तं शिवालये ।

अयुतं माघमासे तु मुच्यते नात्र संशयः ॥ (१०९)

१. B. and D. read this s'loka after the sixteenth line of this quotation, namely:—

अर्घ्यं दद्यात् कुष्ठरोगी सुवर्णसमतामियात् ।

while शिवसन्निधौ for शिवमन्दिरे. २. B. D. E. G. and J. substitute काय- for कास-; while H. काल- for the same. ३. I. reads बिल्वशिरोऽपि वा for बिल्वे शिवेऽपि वा. ४. G. and J. read अयुतं for युतं. ५. I. reads जपेच्छीघ्रं for जपेच्चित्रं. ६. B. and D. substitute पश्येत् for पश्चात्. ७. G. substitutes अयुतं for त्र्ययुतं. ८. B. D. E. G. H. and J. read सीत्रस्यापि for मित्रस्येति. ९. I. reads नीरोगी for नीरोगो. १०. G. reads कुक्षिगूले च for कुक्षिगूली तु.

सूर्यो नो दिवः सूक्तं प्रत्यहं प्रजपेद्दश ॥

बर्देर्या च त्रिवर्षं तु क्षयादिव्याधिनाशनम् ॥ (११०)

(ऋग्विधान १०१-१६२)

इति । त एते जपा ऋग्विधाने शौनकेन प्रोक्ताः । होमं
च तत्र स एवाह-

‘ततश्च चित्रमन्त्रेण होमं कुर्यात् सहस्रकम् ।

अर्केण त्रिमधुं कृत्वा शिरोरोगो विनश्यति ॥

सप्तम्यां रवियुक्तायां जलमध्ये यदा दश ।

करवीरैस्तु गायत्र्या होमं कुर्यात् सहस्रकम् ॥

व्याधिनाशो भवेच्छीघ्रं मृत्युं जयति सः पुमान्’ ।

(ऋ. वि. १६१-१७१)

इति । बौधायनोऽपि-

‘असाध्यव्याधिना ग्रस्त उग्रेण प्राणहारिणा ।

आ ते रुद्रेति सूक्तेन प्रत्यृचं वाग्यतः शुचिः ॥

पूर्वमाज्याहुतीहुत्वा उपस्थाय च शङ्करम् ।

हविःशेषेण वर्तेत एकोत्तरमतन्द्रितः ॥

पूर्णे मासे जयेन्मृत्युं रोगेभ्यश्च विमुच्यते ।

होमकर्मण्यशक्तानां जपस्तद्विगुणो भवेत्’ ॥

१. I. reads सूर्येण for सूर्यो and प्रत्यहं for प्रत्यहं. २. B. and D. read बाधिर्यं तु for बर्देर्या तु. ३. B. D. G. and H. read समन्त्रकम् for सहस्रकम्. ४. I. reads यथा for यदा. ५. G. and J. read यः for सः. ६. B. D. E. and H. read ग्रस्ताः for ग्रस्तः. ७. E. G. and H. read आ ते रुद्रेण, I. अतिरुद्रेण and J. अतिरुद्रेण all for आ ते रुद्रेति. ८. B. D. E. G. H. and J. substitute आहुतिं for आहुतीः. ९. I. reads अतन्द्रितः for अतन्द्रितः. १०. I. reads पूर्णे मासि for पूर्णे मासे.

इति । तैत्तिरीयकशाखायां च द्वितीयकाण्डे रोगानिवृ-
त्यर्था होमा बहुधोपवर्णिताः । तत्र तावत्प्रथमप्रश्ने काम्य-
पशुप्रकरणे प्रथमानुवाके—

‘ वायव्यं श्वेतमालभेत ’ ।

(तै. सं. २. १. १. १)

इति श्वेतपञ्चालम्भनानुवृत्तौ श्रूयते—

‘ वायवे नियुत्वत आलभेत ज्योगामयावी ’ ।

(तै. सं. २. १. १. ३)

इति । ज्योगामयावी दीर्घरोगी । वायोरश्वानियुतः तद्वते
नियुत्वते । फलं च वाक्यशेषे श्रुतम्—

‘ स एवास्मिन् प्राणापानौ दधात्युत

यदीतासुर्भवति जीवत्येव ’ ।

(तै. सं. २. १. १. ४)

इति । स एव नियुत्वान् वायुरेव । अस्मिन् दीर्घरोगवति
इतासुर्गतप्राणः । द्वितीयानुवाके श्रूयते—

‘ यो वरुणगृहीतः स्यात् स एवं वारुणं

कृष्णमेकशितिपादमालभेत ’ ।

(तै. सं. २. १. २. १)

१. G. omits from वायव्यं श्वेतमालभेत to द्वितीयानुवाके श्रूयते. २. B. and D. omit from श्वेतपञ्चालम्भना ... to फलं च वाक्यशेषे श्रुतम्. We do not give any readings on these mantras though they are found in manuscripts both including यदीतासुर्भवति. E. and H. omit श्वेतपञ्चालम्भनं and श्रूयते and then read वायवे नियुत्वत आलभेत and add इत्युपक्रम्य omitting ज्योगामयावी । इति । ज्योगामयावी दीर्घरोगी । वायोरश्वानियुतः तद्वते नियुत्वते । फलं च वाक्यशेषे श्रुतम्—स एवास्मिन् प्राणापानौ दधात्युत and substituting उभयवातासुर् for यदीतासुर्. ३. J. reads वाक्यशेषेण for वाक्यशेषे.

इति । वरुणगृहीतो^१ जलोदराख्यव्याधिगृहीत इत्येके ।
अज्ञातरोगग्रस्त इत्यन्ये । एकः शितिः श्वेतः पादो यस्य स
एकशितिपात् ।

‘ स एवैनं वरुणपाशाद्विमुञ्चति ’ ।

(तै. सं. २. १. २. २)

इति फलम् । स एव वरुण एव । वरुणपाशादुक्तरो-
गात् । तस्मिन्नेवानुवाके—

‘आग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेत सौम्यं बभ्रुं ज्योगामयावी’ ।

(तै. सं. २. १. २. ७)

इति । बभ्रुः पिङ्गलवर्णः । तत्फलं तु—

‘ अग्नेरेवास्य शरीरं निष्क्रीणाति सोमाद्र-
समुत यदीतामुर्भवति जीवत्येव’ ।

(तै. सं. २. १. २. ७)

इति । चतुर्थानुवाके—

‘ यदि विभीयाद्दुश्चर्मा भविष्यामीति
सोमा पौष्णं श्याममालभेत’ ।

(तै. सं. २-१-४-३)

इति । कण्डूत्यादिभिश्चिह्नैर्भविष्यद्रोगं निश्चितवतः तस्मा-
द्भयं सम्भवत्येव । तत्फलं तु—

‘ न दुश्चर्मा भवति ’ ।

(तै. सं. २. १. ४. ३)

१. G. omits from जलोदराख्यव्याधिगृहीतः—to तस्मिन्नेवानुवाके । - आग्ने-
यम् both including and substitutes उष्ण- for कृष्ण-. २. B. and D. read
महोदराख्यादि- for जलोदराख्यव्याधि-. ३. B. and I. read अज्ञातरोग- for
अज्ञातरोग-; while E. H. I. and J. mit -ग्रस्त:-

इति । षष्ठानुवाके—

‘ प्राजापत्यं तूपरमालभेत यस्यावज्ञातमिव ज्योगामयेत’ ।

(तै. सं. २. १. ६.३)

इति । तूपरः शृङ्गहीनः पशुः । तत्फलं तु—

‘स एवैनं तस्मात् क्षामान्मुञ्चति’ ।

(तै. सं. २. १. ६.५)

इति । स एव प्रजापतिरेव । तस्मात् क्षामादस्पष्टाङ्गीर्ष-
रोगात् । नवमानुवाके—

‘ मैत्रं श्वेतमालभेत वारुणं कृष्णं ज्योगामयावी’ ।

(तै. सं. २. १. ९. ३)

इति । तत्फलं तु—

‘ साक्षादेवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति उत

यदीतासुर्भवति जीवत्येव’ ।

(तै. सं. २. १. ९. ३)

इति । एवमेते रोगनिवर्तकाः पशवः प्रथमप्रश्नेऽभिहिताः ।

तथा द्वितीयप्रश्ने काम्येष्टिप्रकरणे प्रथमानुवाके श्रूयते—

‘ अग्नये सुरभिमते पुरोडाशमष्टाकपालं

निर्वपेद्यस्य गावो वा पुरुषा वा प्रमीयिरन्

यो वा त्रिभीयात्’ ।

(तै. सं. २. २. २. ३-४)

इति । भयेप्रतियोगी तु रोगात्मकः पूतिगन्धोऽवगन्तव्यः ।
वाक्यशेषे—

‘पूतिगन्धस्यापहत्यै’ ।

(तै. सं. २. २. २. ४)

इति तत्फलसंकीर्तनात् । तृतीयानुवाके—

‘अग्नये पवमानाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपे-
दग्नये पावकाग्नये शुचये ज्योगामयावी’ ।

(तै. सं. २. २. ४. २)

इति । तत्फलं तु—

‘यदग्नये पवमानाय निर्वपति प्राणमेवा-
स्मिस्तेन दधाति । यदग्नये पावकाय वाचमेवा-
स्मिस्तेन दधाति । यदग्नये शुचये आयुरेवास्मि-
स्तेन दधाति । उत यदीतासुर्भवति जीवत्येव’ ।

(तै. सं. २. २. ४. २-३)

इति । तथा तत्रैव श्रुतम्—

‘एतामेव निर्वपेच्चक्षुष्कामः’ ।

(तै. सं. २. २. ४. ३)

इति । चक्षुष्कामो नेत्ररोगग्रस्तः ।

‘यदग्नये शुचये चक्षुरेवास्मिस्तेन
दधात्युत यद्यन्धो भवति प्रैव पश्यति’ ।

तै. सं. २. २. ४. ३-४)

१. B. and D. read भयप्रतिरोगित्वात् तत्र रोगात्मकः, H. भयप्रति-
रोगीत्स्वरोगात्मकः, E. and G. भयप्रतिरोगी स्वन्नरोगात्मकः and J. भयप्रति-
रोगात्मकः for भयप्रतियोगी तु रोगात्मकः. २. I. reads -कीर्तनात् for
-संकीर्तनात्.

इति तत्फलश्रवणात् ।

अनयैव दिशा वाक्यान्तराण्यप्युदाहरणीयानि । ऋग्वेद-
यजुर्वेदाश्रितौ जप-होमौ प्रदर्शितौ सामवेदाश्रितावपि सामवे-
दपर्यालोचनया प्रदर्शनीयौ ।

अर्चनानि तु शैव-वैष्णवाद्यागमादिषु प्रसिद्धानि । अर्च-
नादिभिरित्यादिशब्देनाध्य-ध्यानयोग-प्राणायामादयो दृष्टादृष्टो-
पाया व्याधिनिवर्तका अवगन्तव्याः । ते च योगशास्त्रादौ प्र-
सिद्धाः । अस्माभिर्ग्रन्थविस्तरभयान्नात्र लिख्यन्ते ।

नच-उक्तेषु जपादिष्वनुष्ठितेष्वपि कचित्फलविसंवाद-
दर्शनात् न विसम्भप्रवृत्तिरिति शङ्कनीयम् । औषधेष्वप्यस्य
न्यायस्य समानत्वात् । तत्रापि मा भूद्विसम्भ-इति चेत् । हन्तैव-
मायुर्वेदो दत्तजलाञ्जलिः स्यात् ।

अथ मन्यसे प्रयुज्यमानेष्वौषधेषु कस्माच्चिद्दोषानिवर्त्य-
दोषप्रबलत्वाद्वा निवर्तकौषधप्रयोगस्याभ्यासोऽपेक्षितः -इति ।
तर्हि जपादिष्वपि तुल्यमेतदुत्तरम् ।

‘सकृत्कृते कृतः, शास्त्रार्थः’ ।

इति न्यायस्त्वदृष्टफलेष्वेवावगन्तव्यो न दृष्टफलेषु । अ-
त एवावघातादिष्ववृत्तिः परिकल्प्यते । न खल्वनिष्पन्नेषु
तण्डुलेषु सकृन्मुसलप्रहारेणावघातविधेश्चरितार्थतां मीमांसका

१. I. reads सामवेदाथर्ववेदाश्रितावपि सामविधानादिपर्यालोचनया प्रदर्श-
नीयौ for सामवेदाश्रितावपि सामवेदपर्यालोचनया प्रदर्शनीयौ. २. E. G. and
H. read आगमादिषु for अर्चनादिभिः. ३. B. D. and E. read सामान्यत्वात्
for समानत्वात्. ४. J. reads सकृत्कृति- for सकृत्कृतेः. ५. B. and D. add
न before मीमांसकाः.

मन्यन्ते । तत्र यथा तण्डुलनिष्पत्तिपर्यन्तोऽवघाताभ्यासः ए-
वमत्रापि रोगनिवृत्तिपर्यन्तो जपाद्यभ्यासो द्रष्टव्यः ।

यत्तु क्वचिज्जपादीनामल्पसङ्ख्याश्रवणं तदल्पदोषविषयत-
या व्यवस्थापनीयम् । एवं च सति न क्वापि विसंवादः ।

अयं च व्याधिप्रतीकारन्यायः सर्वेष्वपि अनिष्टेषु प्रारब्ध-
फलेषु कर्मसु योजनीयः । यदि जपादीनां प्रायश्चित्तत्वमङ्गीकृत्य
प्रारब्धकर्मनिवृत्तिरभ्युपेयते यदि वा तदनङ्गीकारेण फलमात्रप्र-
तिबन्धः सर्वथाऽपि विहिते जपादौ विलम्बेण प्रवृत्तिः सिद्धयति ।

यदा भोगैकनिवर्त्यत्वशङ्कायुक्तेष्वपि प्रारब्धफलेष्वीदृश-
प्रतीकारविलम्बः तदाऽनारब्धफलेषु कर्मसु प्रायश्चित्तप्रवृत्ति-
विलम्बोऽस्तीति किमु वक्तव्यम् ? । तस्माद्यथोक्तेषु प्रायश्चित्तेषु
निःसन्दिग्धतयैव प्रवर्तितव्यमित्यशेषमतिमङ्गलम् ॥

तदेवमयं भगवान् पराशराचार्यः काण्डद्वयेन व्यवहारसू-
चनसहितमाचारप्रायश्चित्तप्रपञ्चमभिधाय शास्त्रमुपसंहरति—

एतत्पाराशरं शास्त्रं श्लोकानां शतपञ्चकम् ।

द्विनवत्या समायुक्तं धर्मशास्त्रस्य सङ्ग्रहः ॥

इति । पराशरेण कस्यचिदुपपुराणस्यापि निर्मितत्वात्तस्य च
ज्ञानप्रधानत्वात् तद्व्यवच्छेत्तुमेतदित्युक्तम् ।

‘अथातो हिमशैलाग्रे’—

(प. स्मृ. १. १.)

१. G. reads -अभ्यासा द्रष्टव्याः for -अभ्यासो द्रष्टव्यः. २. B. and D. do not insert this यदि. ३. B. and D. do not insert यदि. ४. I. omits सिद्धयति. ५. B. and D. read तदेवमाह for तदेवमयं. ६. B. D. E. G. H. and J. read -प्रायश्चित्तद्वयम् for -प्रायश्चित्तप्रपञ्चम्. ७. B. and D. read उपपातकस्यापि for उपपुराणस्यापि, but it seems quite wrong.

इत्यारभ्य प्रणीतो द्वादशाध्यायात्मको ग्रन्थसन्दर्भः प्रकृतत्वा-
देतच्छब्देन परामृश्यते । अस्य शास्त्रस्य कलिधर्मविषये प्रा-
माण्यातिशयं पूर्वोक्तमनुस्मारयितुं पराशरसम्बन्धोपवर्णनम् ।
शास्त्रशब्दोऽत्र विधायकं वचनमाचष्टे । शासनाच्छास्त्रमिति त-
द्व्युत्पत्तेः । ननु-शासनाच्छास्त्रमित्यपि तद्व्युत्पत्तिरस्ति । तदुक्तं
पुराणे-

‘ शासनाच्छंसनाच्चैव शास्त्रमित्यभिधीयते ’ ।

इति । बाढम् । सा व्युत्पत्तिर्मोक्षशास्त्रविषया । तस्य सि-
द्धब्रह्मतत्त्वाख्यानरूपत्वात् । अत्र त्वनुष्ठेयार्थकथनात्पूर्वोक्तैव ।
तदेवाभिव्यञ्जयितुं धर्मशास्त्रस्येत्युक्तम् । वचनान्तराणामा-
वापोद्वापनिवृत्तये संख्याभिधानम् । मन्वादिस्मृतिवद्व्युत्पत्तिर्बाहु-
ल्याभावात् केषांचिद्धर्माणामनुक्तिमाशङ्क्य तद्व्यवच्छेदाय स-
ङ्ग्रह इत्युक्तम् ।

अस्यै शास्त्रस्यार्थानुष्ठानप्रधानत्वात् पाठस्य स्वर्गम्प्रति
अकिंचित्करत्वमाशङ्क्य वेदाध्ययनवत्स्वर्गसाधनत्वमाह-

यथाऽध्ययनकर्माणि धर्मशास्त्रमिदं तथा ।

अध्येतव्यं प्रयत्नेन नियतं स्वर्गगामिना ॥

१. E. and J. substitute पराशरशब्दोऽत्र for शास्त्रशब्दोऽत्र; while G. reads शासनात् for शासनात्. २. E. reads ब्रह्मतत्त्वाख्यान-, G. -ब्रह्मा-
ख्यान-, H. -ब्रह्मत्वाख्यान- and J. -ब्रह्मरूपत्वाख्यान- all for-ब्रह्मतत्त्वाख्यान-.
३. I. reads शास्त्रमित्युक्तम् for धर्मशास्त्रस्येत्युक्तम्. ४. E. omits अभिधा-
नम् । मन्वादिस्मृतिवद् ग्रन्थबाहुल्याभावात् केषांचिद्धर्माणामनुक्तिमाशङ्क्य
सङ्ग्रह-. ५. B. and D. omit अभावात् and read बाहुल्यात्. ६. B. D. E.
and H. substitute तस्य for अस्य. ७. B. and D. substitute अथा-
for यथा-.

निगदव्याख्यासमेतत् ।

ननु-व्यासेन कलिधर्माणां वृष्टत्वात्

“ कलौ पाराशराः स्मृताः ” ।

(प. स्मृ. १. २४.)

इति पराशरेणोत्तरितत्वाच्च पराशरोक्ताः सर्वे कलिधर्मा
एवेति वक्तव्यम् । किञ्च ।

‘ शेषं मुनिविभाषितम् ’ ।

(प. स्मृ. १. ३४)

इति इतरमुन्युक्तकलिनिषेधानामप्यभ्युपगतिः स्पष्टं ल-
क्ष्यते । अतो मूलोक्तावसङ्कोचादीनां मूलोन्नीतदूरयात्रादीनाम-
स्मिन् युगे प्रवृत्तावप्रवृत्तौ च विरोधो जागरूकः । नच-
बाहुल्यमात्रेण स्मृतेः कलिधर्मविषयत्वं किं न स्यात् ?-
इति वाच्यम् । विभाजकनिमित्ताभावात् । निषेधवचनानां
निमित्तत्वे कृष्यादिकस्यापि अननुष्ठेयत्वापत्तेः । एतद्वन्थोक्त-
व्यतिरिक्तविषयाणां तेषां निमित्तत्वे अघसंकोचादीनामपि कृ-
ष्यादिवदनुष्ठेयत्वापत्तेः । संन्यासाद्याश्रम-कृष्यादिव्यतिरिक्ता-
पटुतिः सेतुयात्राव्यतिरिक्तदूरयात्रादीनामप्राप्त्यत्वापत्तेः । आ-
चारस्य तथात्वे अतिप्रसङ्गापत्तेः । स्मृतिवैयर्थ्यापत्तेश्च-इति
चेत् । अत्रोच्यते-

१. B, D, G. and J. read निगदव्याख्यानमेतत् for निगदव्याख्यासमेतत्.
२. From this word to (P. 292, L. 23) the end of माधवाचार्यवर्षः the
intermediate portion does not appear in B, D, E, G, H. and J., but
occurs in A. and I. It is possible no doubt the coin of author.
३. I. reads वृष्टत्वात् for वृष्टत्वात्. ४. I. reads पराशरस्मृतिः.

कलौ पराशरोक्तं तद्वचनोच्चीतं च सर्वमप्यनुष्ठेयमेव ।
 नानुष्ठेयं किञ्चिदप्यस्ति । किन्त्वनुष्ठाने विशेषो विज्ञायते ।
 समन्वयबलात् । तथाहि—निषेधाश्च युगप्रयुक्तानुपपत्ति-
 मूलकाः । अन्यथा विध्युत्पत्तिवैयर्थ्यात् । अनुपपत्तिश्च
 दृष्टाऽदृष्टा चेति द्विविधा । तत्र दृष्टानुपपत्तिमूलकानामनु-
 ष्ठानमननुष्ठानं चानिन्दितम् । यत्र अनन्यथासिद्धिप्रति-
 प्रसवविधिरुन्नीयते तत्र दृष्टानुपपत्तिः कल्प्यते ।

“दूराध्वोपगतं श्रान्तं ”

(प. स्मृ. १. ४१)

“यति हस्ते जलं दद्यात् ”

(प. स्मृ. १. ६३)

“वैश्वदेव उपस्थितम् ”

(प. स्मृ. १. ४१)

“चातुर्वर्ण्याश्रमागतम् ”

(प. स्मृ. २. १)

“एकपिण्डास्तु दायादाः ”

(प. स्मृ. ३. ७)

“देशान्तरमृतः कश्चित् ”

(प. स्मृ. ३. १०)

“ब्रह्मचारी गृहे येषाम् ”

(प. स्मृ. ३. १८)

“सत्रतः सत्रपूतश्च ”

(प. स्मृ. ३. २१)

“आहितान्निधं यो द्विजः”

(प. स्मृ. ३. २१)

“राज्ञश्च सूतको नास्ति”

(प. स्मृ. ३. २१)

“यस्य चेच्छति पार्थिवः”

(प. स्मृ. ३. २२)

“सम्प्रणीतः श्मशानेषु”

(प. स्मृ. ८. २२)

“दास-नापित-गोपाल-कुलमित्रा-ऽर्धसीरिणः”

(प. स्मृ. ११. २१)

“यजेत वाऽश्वमेधेन”

(प. स्मृ. १२. ७१)

इत्याद्यन्यथानुपपत्त्या दूरयात्राविधिरुन्नेयः ।

“एकाहाच्छ्रद्धयते विप्रः”

(प. स्मृ. ३. ४)

इत्यवसङ्कोचविधिर्यायावरविषयत्वेन वा औपासनोक्ताप-
वादभ्रातिभ्रसवविषयत्वेन वा अन्यथासिद्धः ।

“नष्टे मृते प्रव्रजति”

(प. स्मृ. ४. २८)

इति पुनरुद्वाहविधिः परिवेदनाद्यक्रमाविवाहविषयत्वेन
अन्यथासिद्धः ।

“क्षेत्रजश्चैव”

(प. स्मृ. ४. २२)

इत्यादि क्षेत्रजादिषु प्रभिदप्रदर्शनं कुण्ड-गीलकप्रदर्शनवत्
प्रायश्चित्तार्थत्वेन अन्यथासिद्धम् ।

न च-दत्तौरसयोरपि तथा स्वात्-इति वाच्यम् । ऋतुगम-
नप्रशंसनेन वैपरीत्यनिन्दनेन च औरसस्येव लक्षणप्रणयनेन
दत्तस्यापि विध्यभिप्रायविषयत्वप्रतिपादनात् दत्तौरसकथनं न
प्रायश्चित्तरूपमिति स्पष्टीकृतम् ।

“संसर्गमाचरेद्विप्रः”

(प. स्मृ.)

इत्यादि संसर्गप्रायश्चित्तं लोकविलक्षणयाजनादिविषय-
त्वेन अन्यथासिद्धम् ।

“आसनात् शयनात् यानात्”

(प. स्मृ. १२, ७९)

इति तु पातित्यमात्रापादकत्वेन अन्यथासिद्धम् ।

अन्यत्र गोवधादौ अदृष्टानुपपत्तिः कल्प्यते । तेषामनुष्ठानं
निन्दितम् । यत्र प्रत्यक्षोऽपूर्वविधिर्दृश्यते कृष्यादौ तस्य अन-
नुष्ठानं निन्दितम् । तदितरविषयत्वेनैव निषेधानां प्रवृत्तत्वात् ।
पूर्वोक्तानन्यथासिद्धविधिविषयाणामप्येवमेव द्रष्टव्यम् । तेषा-
मपि स्वस्वविषयेषु प्रत्यक्षापूर्वविधित्वात् । एतदभिप्रायेणैव
सर्वमपि व्याख्यानं सद्गच्छत इति सर्वं समञ्जसम् ।

अध्यायाचारकाण्डानभिहितसमयाचारभेदान् द्वितीये
काण्डेऽध्यायाष्टकेऽपि कश्चिदनभिहितान् निष्कृतीनां प्रभेदान् ।
अध्याये द्वादशेऽस्मिन्नकथयदनघः शक्तिसूनुर्मुनीन्द्रः
तं शिष्टोऽनुग्रहार्थं सुविवृतमकरोन्माधवाचार्यवर्यः ॥ १ ॥

१. A. reads विलक्षण- for लोकविलक्षण-. २. This does not appear in
I. ३. A reads सिद्धा- for सिद्धा-.

अध्यायेऽत्रैवशिष्टं समुदितमुभयोः काण्डयोर्द्वादशे स्यात्
प्रायश्चित्तं यदस्मिन्ननुपदमवदेत्पातकादौ रहस्ये ।

अन्यत् सौम्यादिकृच्छ्रं सुविहितफलदं कर्मणो यो विपाकः
सर्वं भावोपलक्ष्यं स्मृतिहृदयविदा व्याकृतं माधवेन ॥ २ ॥

इति श्रीमहाराजाधिराजपरमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्तक-श्री
वीरबुक्कभूपालसाम्राज्यधुरन्धरस्य माधवात्मात्यस्य कृतौ परा-
शरस्मृतिव्याख्यायां माधवीयायां द्वादशोऽध्यायः समाप्तः ।

समाप्तमिदं प्रायश्चित्तकाण्डम् ।

---

१. B. D. and H. read चावशिष्टं. G. स्वावशिष्टं and G. वा ऽवशिष्टं
for ऽचावशिष्टं, but it seems incorrect. २. B. D. E. H. J. and I. read
अगमत् for अवदत्. ३. B. D. E. G. H. and J. read रहस्यम् for रहस्ये-
४. E. and I. read स्मृतिहृदयमिदं for स्मृतिहृदयविदा; while B. D. H.
substitute व्याकृते for व्याकृतं. ५. B. and D. read -राजाधिराज- for
-महाराजाधिराज-. ६. B. D. E. G. H. and J. read प्रवर्तकस्य for
-प्रवर्तक-. ७. B. and D. read only अमात्यस्य for माधवात्मात्यस्य.

The names occurring in the Parásara Sámhitā.

ADHYĀYA XII.

उशनाः 12, 53.

पराशरमतम् 12, 75.

पराशरम् 12, 82.

मनुः 12, 38.

रामचन्द्रः 12, 70.

विन्ध्य 12, 75.

स्वायम्भुवः 12, 8.

A list of the names of authors and works, &c., occurring in Mâdhavâchâryâ's Commentary on the Parâsar Sâmbhitâ, Adhyâya XII.

१ अंगिराः—50, 7. 51, 6. 67, 16. 74, 2. 76, 8. 83, 5. 178, 4. 190, 14.	१६ गरुडपुराणम्—226, 6. 232, 7.
२ अग्निपुराणम्—221, 13.	१७ गौतमः—56, 4. 56, 9. 59, 15. 86, 5. 114, 12. 129, 1. 142, 3. 148, 1. 174, 2. 179, 12. 180, 3. 257, 10. 265, 1.
३ अत्रिः—167, 6.	१८ चतुर्विंशतिमतम्—28, 8. 47, 11. 74, 8. 88, 7. 116, 11. 117, 9. 132, 4. 155, 11. 159, 1. 162, 6. 172, 15. 178, 10. 196, 11. 197, 9. 199, 15. 200, 13.
४ अभिधानम्—206, 6.	१९ चमत्कारखण्डम् (स्कन्दपुरा- णम्)—220, 5.
५ आपस्तम्बः—57, 14. 65, 15. 89, 6. 121, 18. 144, 9. 172, 7. 172, 18.	२० छन्दोगाः—1, 15.
६ आश्वमेधिकम्—144, 2.	२१ छागलेयः—196, 4.
७ उदाहरणम्—273, 16.	२२ जमदग्निः—203, 5.
८ उमामहेश्वरसंवादः—222, 11. 227, 11. 229, 11. 238, 8. 240, 8. 250, 11. 261, 12.	२३ जातूकर्ण्यः—80, 2. 109, 13.
९ उशनाः—143, 5.	२४ जाबालिः—111, 10. 112, 17. 183, 5. 195, 11.
१० ऋग्विधानम्—279, 4.	२५ तैत्तिरीयब्राह्मणम्—35, 4.
११ कण्वः—48, 15. 128, 15. 200, 10.	२६ तैत्तिरीयारण्यकम्—48, 7.
१२ कात्यायनः—12, 12.	२७ तैत्तिरीयसंहिता—53, 15. 282, 1.
१३ काश्यपः—49, 1. ६०, 5. 247, 9. 253, 9.	२८ दक्षः—13, 1. 65, 9.
१४ कूर्मपुराणम्—6, 17. 8, 2. 14, 2. 17, 7. 161, 1.	
१५ गर्गः—43, 10.	

- २९ देवलः-28, 12. 61, 1. 67, 22. 82, 9. 147, 4. 192, 10. 201, 6.
- ३० नन्दिपुराणम्-242, 11.
- ३१ नागरखण्डम्(स्कन्दपुराणम्)-230, 1.
- ३२ नारदः-12, 8. 116, 19. 203, 8.
- ३३ नारदपुराणम्-228, 5. 267, 10.
- ३४ पतञ्जलिः-205, 7.
- ३५ पद्मपुराणम्-219, 16. 240, 15. 269, 1.
- ३६ पराशरोपपुराणम्-276, 6.
- ३७ पुराणम्-288, 6.
- ३८ पुलस्त्यः-77, 16. 80, 15.
- ३९ पैठीनसिः-25, 5. 62, 11. 111, 14. 115, 1. 132, 7. 148, 9. 152, 5. 162, 3.
- ४० पौराणिकाः-124, 15.
- ४१ प्रचेताः-114, 4. 134, 7.
- ४२ प्रजापतिः-43, 4. 49, 9. 74, 5.
- ४३ प्रभासखण्डम्-230, 12.
- ४४ बव्हृचाः-2, 8.
- ४५ बादरायणः-3, 8. 275, 4.
- ४६ बृहद्याज्ञवल्क्यः-79, 6.
- ४७ बृहद्विष्णुः-79, 1.
- ४८ बृहस्पतिः-16, 7. 28, 1. 73, 10. 78, 5. 81, 5. 84, 2. 141, 13. 143, 8. 153, 8. 167, 1.
- ४९ बौधायनः-15, 6. 45, 14. 138, 14. 135, 11. 160, 4. 163, 10. 181, 12.
- ५० ब्रह्मपुराणम्-197, 6. 209, 6. 210, 14. 224, 18. 245, 7. 266, 1. 272, 6.
- ५१ भरद्वाजः-108, 17.
- ५२ भविष्यपुराणम्-66, 7. 67, 16.
- ५३ भविष्योत्तरम्-210, 6.
- ५४ भारद्वाजगृह्यम्-109, 2.
- ५५ भृगुः-146, 1. 177, 7.
- ५६ मनुः-4, 9. 27, 12. 34, 2. 35, 13. 42, 10. 49, 5. 54, 15. 55, 14. 57, 4. 60, 16. 69, 2. 80, 10. 82, 5. 82, 12. 86, 9. 87, 6. 90, 8. 95, 6. 96, 4. 96, 14. 99, 1. 103, 13. 104, 11. 105, 6. 107, 4. 108, 1. 110, 6. 111, 17. 113, 12. 115, 9. 120, 15. 123, 9. 125, 17. 130, 11. 136, 17. 11. 137, 138, 15. 140, 12. 141, 8. 147, 13. 154, 10. 160, 10. 164, 5. 167, 7. 168, 1. 169, 1. 170, 1. 170, 13. 211, 9. 215, 6. 223, 11. 242, 3. 252, 1. 252, 12.
- ५७ मध्यमाङ्गिराः-64, 12. 72, 7.
- ५८ महाभारतम्-285, 10.
- ५९ मार्कण्डेयः-144, 6. 181, 8.
- ६० मार्कण्डेयपुराणम्-241, 11. 244, 8. 255, 15. 265, 6.

- ६१ यमः-३, 16. 41, 15. 42, 2. 59, 1. 63, 6. 114, 8. 116, 14. 121, 10. 139, 8. 140, 4. 140, 16. 141, 21. 147, 8. 149, 10. 153, 4. 156, 1. 163, 7. 164, 14. 166, 12. 167, 15. 168, 10. 180, 3. 181, 3. 182, 1. 183, 14. 189, 11. 191, 15. 195, 16. 246, 13. 263, 11.
- ६२ याज्ञवल्क्यः-13, 5. 44, 5. 48, 3. 54, 10. 55, 7. 68, 9. 70, 5. 74, 14. 75, 13. 81, 14. 84, 15. 101, 3. 104, 6. 106, 10. 115, 4. 123, 15. 125, 13. 131, 1. 150, 8. 151, 13. 153, 8. 162, 17. 165, 4. 167, 4. 167, 10. 168, 13. 169, 7. 171, 7. 179, 6. 180, 6. 182, 7. 183, 8. 213, 11. 229, 1. 255, 5.
- ६३ लिङ्गपुराणम्-14, 6.
- ६४ वराहपुराणम्-268, 5.
- ६५ वसिष्ठः-11, 13. 28, 4. 71, 1. 73, 2. 88, 18. 89, 13. 96, 9. 107, 16. 121, 1. 125, 4. 126, 8. 138, 14. 148, 5. 150, 12. 155, 6. 166, 1. 171, 1.
- ६६ वामनपुराणम्-224, 5.
- ६७ वायुपुराणम्-249, 10. 261, 5.
- ६८ वायुसंहिता-227, 6.
- ६९ विश्वामित्रः-203, 1.
- ७० विष्णुः-5, 10. 6, 17. 64, 9. 92, 4. 94, 7. 97, 11. 99, 11. 106, 5. 107, 8. 136, 7. 137, 4. 137, 13. 138, 3. 156, 10. 189, 16. 194, 13. 252, 5.
- ७१ विष्णुपुराणम्-209, 12.
- ७२ विष्णुधर्मोत्तरम्-208, 8. 209, 17. 219, 8. 233, 3. 250, 1. 260, 5. 269, 5. 272, 14.
- ७३ वृद्धगौतमः-228, 16. 237, 1. 249, 8. 252, 8. 270, 13.
- ७४ वृद्धपराशरः-4, 3. 10, 16. 180, 1. 182, 1.
- ७५ वृद्धबोधायनः-270, 8.
- ७६ वृद्धमनुः-35, 19.
- ७७ वृद्धशातातपः-142, 12. 149, 4.
- ७८ वृद्धहारीतः-115, 18.
- ७९ व्यासः-44, 12. 81, 10. 109, 8. 143, 1.
- ८० व्यासः-15, 14. 16, 11. 75, 10. 79, 9. 82, 1. 248, 9.
- ८१ शङ्खः-56, 9. 62, 5. 66, 12. 68, 5. 97, 6. 108, 13. 124, 6. 125, 7. 127, 6. 127, 14. 131, 14. 146, 5. 190, 6. 192, 6.
- ८२ शङ्ख-लिखितौ-151, 5. 163, 4. 246, 7. 253, 6. 259, 4. 263, 4. 269, 16.

- ८३ शाण्डिल्यः—128, 12. 129, 8.
- ८४ शातातपः—4, 6. 142, 8. 166, 6.
- ८५ शिवधर्मोत्तरम्—208, 5. 227, 1. 236, 6. 239, 4. 243, 11. 250, 8.
- ८६ श्रुतिः—275, 9.
- ८७ षट्त्रिंशन्मतम्—73, 6. 87, 11. 115, 14. 116, 9. 139, 5.
- ८८ संवर्तः—39, 8. 57, 10. 58, 7. 85, 11. 129, 11. 148, 13.
- ८९ छमन्तुः—61, 9. 72, 12. 83, 11. 141, 4.
- ९० स्कान्दे रेवाखण्डम्—224, 9. 231, 3. 253, 1. 264, 3.
- ९१ स्मरणम्—78, 10. 88, 14. 124, 9. 206, 3. 206, 8.
- ९२ स्मृत्यन्तरम्—76, 1. 90, 14. 143, 12. 196, 16. 197, 3. 199, 12. 200, 5.
- ९३ स्वप्नाध्यायविदः—3, 1.
- ९४ हारीतः—43, 7. 49, 14. 75, 6. 108, 7. 116, 6. 119, 10. 123, 6. 124, 1. 133, 1. 135, 5. 149, 16. 151, 1. 170, 10. 184, 4. 192, 17. 212, 14. 247, 1. 252, 15.

Index of Quotations, Vol. II., Part II.

१. अङ्गिराः—

- आसीनश्च स्थितो वाऽपि 191, 4.
 आहितामोर्हिजाभ्यस्य 76, 9.
 ॐकारमादितः कृत्वा 191, 2.
 एकाहेन तु कृच्छ्रोऽयम् 191, 9.
 एतत्पातकमुक्तानां 191, 11.
 एषामन्यतमं यद्यत् 191, 7.
 कृत्वा पापं न गूहेत 51, 7.
 गव्यस्य पयसो ज्वाले 191, 5.
 गृहस्थोक्तानि पापानि 75, 3.
 गोमूत्रेण समायुक्तं 191, 8.
 चातुर्वैद्यो विकल्पी च 50, 5.
 तस्माच्छूद्रं समासाद्य 178, 5.
 दध्नाज्भावे भवेत्तक्रं 191, 6.
 पर्वद् या ब्राह्मणानां तु 74, 3.
 पर्वद् या ब्राह्मणानां च 67, 11.
 प्रायश्चित्तं प्रदातव्यं 178, 6.
 प्रातःस्नानसमारम्भं 190, 16.
 पुनर्न च पिबेज्जातु 83, 10.
 बृहस्पतिसवनेष्टा 83, 6.
 ब्रह्महत्याघ्नतं कुर्यात् 76, 10.
 भूमिप्रदानं यः कुर्यात् 83, 9.
 भूमौ वीरासने युक्तः 191, 3.

- महद्भिश्चापि युक्तानां 191, 12.
 युक्तस्त्रिषवणस्नायी 190, 15.
 वैश्यानां त्रिगुणा प्रोक्ता 67, 12.
 74, 4.
 शौचवच्छोधनं कुर्युः 75, 4.
 समत्वं ब्राह्मणैर्गच्छेत् 83, 7.
 सर्वपापहरो दिव्यो 191, 10.
 सावित्रीं व्याहतीश्चैव 191, 1.

२. अग्निपुराणम्—

- कन्यां ददाति शुल्केन 221, 20.
 कुज्योतिः कुत्सितो वैद्यः 221, 16.
 कुरुक्षेत्रे च यज्ञानं 222, 7.
 कृष्णाजिनं तु गृह्णाति 222, 5.
 तथोभयमुखीं दोलां 222, 6.
 न सहेत यशस्तेषां 222, 3.
 निन्दको द्विज-देवानां 221, 18.
 निर्दोषं सुहृदं भार्या 222, 2.
 न्यासापहर्ता मित्रधुक् 222, 1.
 भूमि-कन्यापहर्ता च 222, 9.
 मातरं पितरं वृद्धं 221, 14.
 मासिके च नवभ्रात्रे 222, 8.
 लोभाच्यजति यस्त्वेतान् 221, 15.
 वृद्धं बालं गुदं विप्रान् 221, 19.

शूद्रानुग्रहकर्ता च 221, 17.
हस्त्यश्व-रथ-यानानि 222, 4.

३. अत्रिः-

एकादशगुणान् वाऽपि 167, 8.
महापापैरपि स्पृष्टो 167, 9.

४. अभिधानम्-

यमलोके तु ते घोरां 206, 7.

५. आपस्तम्बः-

अथ यस्य 122, 8.
अथ यस्य पिता 121, 19.
अथ वा 122, 7.
अथोपनयनम् 122, 3.
अथाचितं तु राजन्ये 173, 4.
अहोरात्रोषितो भूत्वा 144, 11.
अहोरात्रोषितो भूत्वा 145, 7.
कुक्कुटाण्डप्रमाणं तु 172, 13.
गुरुं हत्वा 66, 2.
चतुर्थकाल- 89, 7.
चतुर्विंशतिरयाच्याः 172, 10.
ततः संवत्सरम् 122, 3.
तेषामभ्यागमनं 121, 20.
तेषामभ्यागमनं 122, 10.
तेषामिच्छतां 122, 1.
तेषामिच्छतां 122, 11.
य्यहं निरशनं पादः 173, 1.
त्रिवर्णेषु च सामान्यं 145, 1.
दातारं नोपतिष्ठेत् 145, 12.
दिनद्वयं तु नादनीयात् 173, 13.

द्वादश वर्षाणि 122, 11.
नास्मिँल्लोके 66, 4.
नीलीदारु यदा भिन्ध्याद् 145, 8.
नीलीमध्ये तु गच्छेद्वा 145, 6.
नीलीरक्तं यदा वल्लं 144, 10.
नीलीरक्तेन वल्लेण 145, 11.
पतितस्तु भवेद्विप्रः 145, 3.
पालनं विक्रयश्चैव 145, 2.
प्रतिपूरुषं 122, 4.
प्रातः पादं चरेच्छूद्रः 173, 3.
यथा प्रथमेऽतिक्रमे 122, 2.
रोमकूपैर्यदाऽऽगच्छेत् 144, 12.
लोहितकेन 58, 15.
विप्रहा ऽरण्ये 65, 15.
वृथा तस्य महायज्ञाः 145, 5.
शोणितं दृश्यते तत्र 145, 9.
सप्तभिः पावमानीभिः 122, 5.
स्नानं दानं जपो होमः 145, 4.
सायं य्यहं तथा पादः 173, 2.
सायं द्वाविंशतिर्मासाः 172, 9.
सायं प्रातर्दिनार्धं स्यात् 173, 7.
सायं प्रातस्तथैवोक्तं 173, 12.
स्त्रीणां क्रीडार्थसम्भोगे 145, 10.

६. आश्वमेधिकम्-

यद्युत्तिष्ठत्यनाचान्तो 144, 3.
सद्यः स्नानं प्रकुर्वीत 144, 4.

७. उदाहरणम्-

तच्छान्तिरौषधैर्दानैः 273, 18.
पूर्वजन्मकृतं पापं 273, 17.

८. उमामहेश्वरसंवादः-

अकृत्वा खलयज्ञं तु 238, 9.
 अग्निहोत्रं भवेद्यस्य 227, 12.
 अदत्त्वा चाग्नि-विभ्रेभ्यः 228, 4.
 अधर्मं धर्ममित्याहुः 229, 16.
 अन्नं क्षेत्रं गृहं वापि 261, 15.
 अपहृत्य च सर्वस्य 222, 12.
 अरण्ये निर्जले देशे 223, 6.
 अरण्ये निर्जले देशे 223, 9.
 आत्मनः पोषको मूढः 223, 2.
 आत्मना पिबति क्षीरं 239, 1.
 आत्मैव पोषितो येन 240, 12.
 आसनानि विचित्राणि 262, 1.
 इहलोकमृतानां च 262, 3.
 उदरे शूलसंयुक्तः 239, 3.
 काको भूत्वा चिरं देवि 251, 9.
 कांस्यकं मुरजं वंशं 262, 11.
 कुलेषु तेजमजायन्ते 229, 13.
 कृमियोनिक्षये भूते 251, 4.
 गुरुणा ह्यननुज्ञातो 229, 14.
 गृहेषु चैव विप्राणां 263, 3.
 तस्मिन् देशे क्षुधार्ताश्च 240, 14.
 तस्य योनिशतं गत्वा 251, 12.
 तस्यान्ते मानुषो भूत्वा 238, 12.
 तांस्तु ते प्रार्थयतीह 262, 6.
 तिर्यञ्चोऽपि समुत्पन्नाः 251, 1.
 ते च कालकृतोद्योगाः 229, 17.
 तेन पापेन ते देवि 262, 8.
 तेन पापेन ते मूढाः 262, 10.

ते शौण्डिका वा चण्डालाः 250, 16.
 दत्तापहारदानाच्च 222, 13.
 दरिद्रो व्याधितो मूर्खो 238, 13.
 दासत्वेनैव सुभ्राणि 250, 17.
 दिव्यं वर्षसहस्रं तु 238, 11.
 धान्यचोरस्तु हीनांगः 261, 13.
 नम्रा दीनाः क्षुधार्ताश्च 262, 4.
 न हुतं न तपस्तप्तं 240, 11.
 न शृण्वन्ति गुरोर्वाक्यं 238, 16.
 निर्होमा निर्वषट्काराः 229, 18.
 पटहं लेपनं चैव 262, 13.
 परद्रव्यापहारी च 261, 14.
 परस्य योषितं हत्वा 223, 5.
 पर्वातिक्रमकारी तु 227, 13.
 प्रखवं श्रिवनं बन्धौ 239, 2.
 पायसं कूसरं चैव 228, 3.
 प्रार्थयित्वा तु यो गां वै 238, 18.
 प्रासादेषु च ये देवि 263, 2.
 पिबन्ति ये नरा देवि 250, 15.
 बन्धुभिः परिभूताश्च 262, 5.
 बालानां वीक्ष्यमाणानाम् 240, 10.
 भवन्ति चेह काकाः स्युः 228, 2.
 मठाधिपत्यं यो देवि 223, 3.
 मद्यपानरता ये च 251, 2.
 मद्यपानरता ये तु 251, 6.
 मद्यविक्रयिणो ये च 250, 14.
 मद्यव्यसनिनो ये च 250, 12.
 मरुदेशे भवेद्भूक्षः 238, 10.
 मृष्टास्त्रेण य आत्मानं 240, 9.

यत्र देशे त्वनावृष्टिः 240, 13.
 यस्तु क्षुद्रेण भावेन 238, 14.
 यास्तु योनिषु जायन्ते 251, 13.
 ये हरन्ति च पापेन 262, 12.
 ये हरन्ति च तूर्याणि 262, 7.
 ये हरन्ति नरा नित्यं 262, 2.
 योनिकार्यं च यो देवि 222, 14.
 वर्षाणां द्वादशे लक्षे 251, 10.
 विनाशयेन्मउद्रव्यं 223, 4.
 विप्रस्य कथयिष्यामि 251, 8.
 वेदोपजीविकाः पापाः 228, 1.
 व्याधि-रोग गतैर्युक्ताः 251, 14.
 श्वपाक-पुलकसादीनां 229, 12.
 शालां तु कारयेद्यस्तु 250, 13.
 श्वानयोनिशतं गच्छेत् 251, 5.
 शूद्रस्य चेदृशं पापं 251, 7.
 षष्ठिवर्षसहस्राणि 251, 3.
 स तु जातिविहीनेषु 229, 15.
 सर्वेषां चैव नास्तिक्यं 238, 17.
 स्वामिद्रव्यं गृहीत्वा तु 223, 1.
 सुवर्ण-मणिमुक्तानि 261, 16.
 स्वे मांसे परमांसेन 251, 11.
 सोऽनपत्यत्वमाप्नोति 238, 15.
 सोऽपि याति पिशाचत्व 222, 15.
 हरन्ति पुष्करं ये तु 263, 1.
 हतारः परदारणां 223, 8.
 हत्वाऽऽनद्धादिवाद्यानि 262, 9.

९. उशनाः—

चण्डाल-श्वपचैः स्पृष्टो 143, 6.

त्रिरात्रेण विशुद्धः स्यात् 143, 7.

१०. ऋग्विधानम्—

अयुतं माघमासे तु 280, 14.
 अर्केण त्रिमधुं कृत्वा 181, 7.
 अर्घ्यं दद्यात् कुष्ठरोगी 280, 6.
 अश्वत्ये माघमासे च 279, 3.
 आयुर्वृद्ध्यादिकं पश्चात् 280, 8.
 इमां रुद्राय सूक्तं तु 230, 1.
 इमा रुद्राय तवसे 279, 13.
 ईङ्गयन्ती जपेत् सूक्तं 280, 3.
 उदसौ कुक्षिशुक्ली तु 280, 13.
 उष्णज्वरविनाशाय 279, 14.
 ऋतस्येति जपेत् सूक्तं 279, 5.
 कद्रुद्राय जपेत् सूक्तं 279, 11.
 करवीरैस्तु गायत्र्या 281, 9.
 कास-शूलादिरोगघ्नं 280, 2.
 कुष्ठनाशो भवेच्छीघ्रं 280, 4.
 जपेच्चित्रं देवमंत्रं 280, 7.
 ततश्च चित्रमंत्रेण 281, 6.
 तापादिव्याधिनाशो तु 279, 10.
 त्रययुतं चेतुकुष्ठरोगी 280, 10.
 नानाविधो वातरोगो 279, 8.
 महापातकयुक्तोऽपि 280, 12.
 मित्रस्येति जपेत् सूक्तं 280, 11.
 लिंगं स्पृष्ट्वाऽयुतं धीमान् 279, 12.
 वायो शुक्रो जपेत् सूक्तं 279, 7.
 वाहनं वा जपेत्सूक्तं 279, 9.
 व्याधिनाशा भवेच्छीघ्रं 281, 10.
 बदर्या च त्रिवर्षं तु 281, 2.

सप्तम्यां रवियुक्तायां 231, 8.
सूर्यो नो दिवः सूक्तं 281, 1.
हंसमंत्रं जपेद्दीमान् 280, 5.

११. कण्वः—

एकमध्ययनं कुर्यात् 200, 11.
दद्याद्वा दशसाहस्रं 200, 12.
प्रथमे दिवते रात्रौ 128, 16.
यजेदेवं यथाभ्यासं 128, 17.
यत्नोत्सर्गं गृही कृत्वा 48, 16.
वानप्रस्थो यतिश्चैव 48, 17.

१२. कात्यायनः—

निर्वासं कारयेद्विप्रम् 12, 14.
प्रव्रज्यावसिता यत्र 12, 13.

१३. काश्यपः—

अमृगदी स भवति 248, 5.
उरःस्तम्भादुरःस्तम्भी 247, 14.
कर्णमेत्ता कर्णशूली 247, 12.
करोति शूलप्रक्षेपं 248, 7.
क्षयी स्यात् क्षेत्रहरणे 247, 10.
जलोदरयुतः स स्यात् 247, 11.
तीर्थावासी कुशाच्छादी 60, 7.
दन्तपातनकर्ता च 247, 13.
नक्तान्ध्यं जायते तस्य 248, 6.
पदा तु यस्ताडयति 247, 15.
पवित्रपाणिर्दण्डी च 60, 6.
पादकोली स भवति 248, 2.
पीडामप्रियकर्ता च 248, 1.
वानप्रस्थो यतिश्चैव 49, 3.

शूलेन शूली भवति 248, 4.
स गङ्गदी दारयति 248, 3.
सुरापो 253, 9.
सूर्यस्य त्रिर्नमस्कारम् 49, 2.

१४. कूर्मपुराणम्—

अभिप्रवेशं यः कुर्यात् 8, 3.
अपोमूत्रपुरीषाद्यैर् 7, 1.
अप्रायत्ये समुत्पन्ने 17, 8.
अमात्रास्यां तिथिं प्राप्य 161, 6.
अस्मिन् कलियुगे घोरे 162, 10.
अहीनांगो ह्यरोगश्च 8, 8.
आभेयं भस्मना पाद- 14, 4.
इष्ट्वेशं प्रथमे यामे 161, 11.
उपोषितश्चतुर्दश्यां 161, 14.
एकादश्यां निराहारः 161, 12.
कृष्णाष्टम्यां महादेवीं 161, 3.
गंगा-यमुनयोर्मध्ये 8, 7.
ग्रहणादिषु कालेषु 161, 3.
जपस्तपस्तीर्थसेवा 161, 2.
जले वाज्नाशके वाऽपि 8, 4.
जलप्रवेशं यः कुर्यात् 9, 1.
तदा सान्तपनं कृच्छ्रं 7, 2.
तावद्द्वर्षसहस्राणि 8, 10.
त्रयोदश्यां तथा रात्रौ 161, 10.
देवताभ्यर्चनं नृणां 161, 5.
द्वादश्यां शुक्लपक्षस्य 161, 13.
नान्यत् पश्यामि जन्तूनां 162, 12.
पुण्यक्षेत्राभिगमनं 161, 4.
प्रत्येकं तिलसंयुक्तान् 161, 17.

ब्राह्मणान् भोजयित्वा च 161, 7.
 ब्राह्मं तु मार्जनं मंत्रैः 15, 3.
 ब्राह्मादीनि तथाऽशक्तौ 17, 9.
 भविष्यन्ति महाबाहो 162, 11.
 यमाय धर्मराजाय 161, 15.
 यावन्ति रोमकूपाणि 8, 9.
 राहुग्रस्ते यदा सोमे 9, 2.
 वैवस्वताय काला 161, 16.
 सम्पूज्य ब्राह्मणमुखे 161, 9.
 सर्वपापप्रशमनं 162, 13.
 सोमलोकमत्राप्नोति 9, 3.
 स्नात्वा नद्यां तु पूर्वाह्णे 162, 1.

१५. गर्गः—

अभ्यासे चैन्द्रवं प्रोक्तम् 44, 1.
 त्रिरात्रमेकरात्रं वा 43, 11.
 मासं भुक्त्वा ब्रह्मचारी 43, 12.
 मांसाशनेऽनृतोक्तौ च 44, 3.
 वनस्थस्त्रिगुणं कुर्यात् 44, 2.

१६. गरुडपुराणम्—

अकृत्वा तत्प्रणामादि 232, 11.
 अमेध्यकृमयः पापाः 226, 12.
 अरण्ये जायते पङ्कः 233, 1.
 अवमत्य च ये यान्ति 232, 8.
 उरुरोगगणोपेताः 226, 13.
 कौटसाक्ष्यप्रदाः पापाः 226, 7.
 गुरु-मित्रद्रुहः पापाः 226, 9.
 चन्द्रार्कग्रहणे भुक्त्वा 226, 14.
 जात्यन्धास्तेऽभिजायन्ते 232, 12.
 तथा च भगवद्भ्याम् 232, 15.

त्यागिनो बान्धवानां च 226, 11.
 द्विज-शिष्यद्रुहश्चैव 226, 10.
 पङ्कवः पादहीनाश्च 232, 13.
 पदयन्तो भगवद्भारं 232, 10.
 बाधिर्यमुपयान्त्याशु 232, 9.
 भूत्वा भवन्ति सर्पास्ते 226, 8.
 विष्णुञ्जया ध्रुवं तैस्तु 232, 14.

१७. गौतमः—

अग्न्युस्तादी 258, 12.
 अन्नन्नेनस्वी 86, 3.
 अथापरं 174, 4.
 अथापरं त्र्यहम् 174, 6.
 अथापर त्र्यहमन- 174, 5.
 अथोदकतर्पणम् 174, 12.
 अदत्तादायी 258, 12.
 अनार्यैर्न 174, 8.
 अन्ते 176, 8.
 अनिमंत्रितभोजी 253, 9.
 अनुसवनम् 174, 9.
 अनृतवाक् 257, 11.
 अन्नापहारी 258, 14.
 अग्भक्षः 179, 13.
 अयाज्ययाजकः 258, 8.
 अवगूरणः 258, 2.
 इतस्ततोऽहनन् 258, 10.
 ईर्ष्यालुः 258, 5.
 एतदेव 176, 2.
 एतेनैव 180, 1.
 एता एव 176, 3.

भौ नमो हमाय 174, 13.
 कक्षवनदाही 258, 11.
 कूटसाक्षी 258, 1.
 कन्यादूषकः 258, 4.
 कामावपन्नोऽस्मि 131, 8.
 कामावकीर्णो 131, 7.
 क्षिप्रकामः 174, 7.
 क्षीरहारी 259, 1.
 खट्वाङ्ग-कपालपाणिः 56, 2.
 खट्वाङ्ग-कपालपाणिर्वा 59, 16.
 गोगामी 265, 4.
 गोहर्षा 258, 13.
 चण्डाली- 265, 2.
 चतुष्पथे 258, 4.
 जलापहारी 259, 1.
 जलोदरो 258, 1.
 ज्ञानापहारी 258, 14.
 तस्याजिनम् 129, 2.
 तिष्ठेदहनि 174, 6.
 दारकाचार्यः 258, 11.
 द्वादशरात्रस्य 176, 4.
 नमोनमो 174, 14.
 नमोनमः कृष्णाय 175, 8.
 नमो नमो ज्येष्ठाय 175, 9.
 नमो नमो दीप्ताय 175, 12.
 नमो नमो नीलश्रीवाय 175, 7.
 नमो नमो रुद्राय 175, 3.
 नमो नमश्चन्द्र- 176, 1.
 नमो नमः सत्याय 175, 10.
 नमो नमः सूर्याय 175, 6.

नमो नमः सौम्याय 175, 13.
 नमोनमस्तीक्ष्णाय 175, 13.
 न म्लेच्छा-ऽशुचि-142, 4.
 निषिद्धमन्त्र-114, 13.
 न्यासापहारी 258, 6.
 परद्रव्यापहारी 259, 2.
 पर्युषितभोजी 258, 5.
 पित्रोर्विवदमानो 258, 6.
 प्रव्रजिता-265, 2.
 बहुयाजकः 258, 8.
 ब्राह्मणेन 142, 6.
 मत्सरी 258, 12.
 मातृघ्नः 258, 3.
 मृण्मयकपालपाणिर् 56, 7.
 मृष्टैकभोजी 258, 10.
 यथोपक्रामेत् 60, 1.
 रत्नापहारी 258, 7.
 रौरव-174, 8.
 विद्याविक्रयी 258, 7.
 विवाहविघ्नकर्ता 258, 2.
 वेदविक्रयी 258, 8.
 शूद्रागमने 265, 3.
 शूद्राचार्यः 258, 13.
 सत्यं वदेत् 174, 7.
 सम्भाष्य 142, 5.
 सूर्याभ्युदितो 148, 2.
 स्थाना-ऽऽसनाभ्यां 60, 2.
 स्नुषागामी 258, 3.
 खोहापहारी 258, 14.

हविष्यान् 174, 3.

हिरण्यवर्णाः 174, 11.

१८. चतुर्विंशतिमत्—

अङ्गानां तु पराकं स्यात् 119, 5.

अथर्वशिरसं चैव 159, 8.

अथवा पावमानेष्टिः 196, 14.

अन्यानि वा पवित्राणि 47, 16.

अर्वाक् तु भ्रूणहत्यायाः 197, 12.

अयाचिते च द्वावष्टौ 172, 17.

अष्टौ चान्द्रायणे देयाः 200, 3.

आख्यानानि तथान्यानि 160, 1.

आत्मतुल्यं सुवर्णं वा 88, 8.

आथर्वणाश्च ये केचित् 159, 10.

इतिहास-पुराणानां 119, 6.

इतिहास-पुराणानि 160, 2.

इष्टीनां पशुबन्धानाम् 198, 16.

उपवासं तु तक्रस्य 118, 2.

ऋग्वेदमभ्यसेद्यस्तु 159, 14.

ऋतावृतौ प्रयुञ्जानः 28, 10.

एकैकं मासमभ्योयात् 178, 11.

एतेषां पादकृच्छ्रः स्यात् 118, 6.

एतेषां विक्रये कृच्छ्रं 118, 12.

एतेषां विक्रये कृच्छ्रं 118, 4.

एवं नरविशेषेण 201, 4.

कदली नारिकेलं च 118, 5.

कर्पूरादेस्तदर्थं स्यात् 118, 8.

कस्तूरिकादिगन्धानां 118, 7.

कृतैश्चक्रियमाणैश्च 155, 11.

कृच्छ्र-चान्द्रायणादीनि 201, 2.

कृच्छ्रे पञ्चाऽतिकृच्छ्रे 199, 3.

कृच्छ्रे सन्तापनाख्ये 199, 5.

कृच्छ्रो देव्ययुतं चैव 196, 12.

कृच्छ्रे ऽयुतं च गायत्र्याः 47, 12.

खरा-ऽश्वा-ऽजाविकानां च 118, 15.

गाथानां नीतिशास्त्राणां 119, 8.

गायत्र्या लक्षजप्यं च 198, 14.

गायत्र्याः षष्टिभिर्लक्षैः 198, 6.

गायत्र्यास्तु जपन् कोटिं 198, 3.

गोविक्रयं द्विजः कुर्यात् 118, 13.

चान्द्रायणं प्रकुर्वीत 119, 4.

चान्द्रायणं मृगारेष्टिः 198, 11.

जन्मप्रभृति पापानि 197, 11.

जप-होमादिकं तेभ्यो 200, 16.

जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत 160, 3.

जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत 159, 14.

जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत 159, 3.

तथाष्टादशलक्षाणि 197, 14.

तिलहोमसहस्रं तु 196, 13.

तिलहोमसहस्रं तु 47, 14.

तिलहोमायुतं चैव 193, 13.

तिलानां विक्रयं कृत्वा 118, 9.

तीर्थानि भ्रमते विद्वान् 83, 10.

ते सर्वे पापहन्तारो 159, 12.

अथ हं चोपवसेन्नित्यम् 178, 12.

दध्याज्येक्षुरसानां च 117, 14.

द्विगुणं पुरुषाणां च 119, 3.

द्विगुणं पुरुषस्यैव 132, 6.

धनिना दक्षिणा देया 201, 3.

धर्ममिष्टास्तपोनिष्ठाः 200, 15.
 धेनुप्रदानं विप्राय 47, 13.
 नामधारकविप्रा ये 201, 1.
 नारीणां विक्रयं कृत्वा 119, 2.
 नारीणां विक्रयं कृत्वा 132, 5.
 नित्य-नैमित्तिकानां च 198, 15.
 नीलरुद्रं तथैवैन्द्रं 159, 9.
 पराक-तत्कृच्छ्राणां 198, 17.
 पराकं तत्र कुर्वीत 119, 1.
 पराके तत्कृच्छ्रे च 200, 2.
 पयः पायसा-स्पृश्यानां 117, 13.
 पादोनं क्षत्रियः कुर्यात् 74, 10.
 पारुच्छेपं च सामानि 159, 7.
 पावमानीस्तथाकौत्सं 159, 2.
 प्रतिषिद्धेषु सर्वेषु 116, 12.
 प्राजापत्यं प्रकुर्वीत 118, 14.
 * प्राजापत्ये तु गामेकां 200, 1.
 प्रत्याम्नाये गवां देयं 197, 13.
 प्रातस्तु द्वादश मासाः 172, 16.
 प्रायश्चित्तं यदात्मनां 74, 9.
 पुनाति हेमहर्तारं 198, 5.
 पूगीफलानि मज्जिष्ठा 118, 3.
 ब्रह्मप्रतिष्ठेत्येतावत् 155, 12.
 ब्राह्मणानि च कल्पांश्च 159, 16.
 मण्डलब्राह्मणं रुद्रं 159, 4.
 मध्वाज्य-तैल-सोमानां 117, 12.
 मित्रविन्दा पशुश्चैव 198, 12.
 मगारेष्टिः पवित्रेष्टिः 162, 7.
 यथाविभवसारेण 200, 4.

यज्ञार्थं कृषिजातांश्च 118, 10.
 यज्ञायज्ञीयमादित्यं 159, 6.
 रक्त-पीतानि वस्त्राणि 118, 11.
 रहस्य-पञ्चरात्राणां 119, 7.
 लाक्षा-लवण-मांसानां 117, 11.
 लक्षाशीर्तिं जपेद्यस्तु 198, 4.
 वामदेव्यं बृहत्साम 159, 5.
 विप्रा द्वादश वा भोज्याः 196, 14.
 विप्रा द्वादश वा भोज्याः 47, 15.
 व्रतहोमादिकं वापि 198, 18.
 वैश्वानरीं व्रातपतीम् 28, 9.
 शूद्रः समाचरेत् पादम् 74, 11.
 षडङ्गं वा चरेत् कृच्छ्रं 83, 9.
 सर्वासामेव विद्यानां 119, 9.
 सर्वेषां स्नेहपक्वानां 117, 15.
 सामानि सरहस्यानि 159, 15.
 सुराया विक्रयं कृत्वा 117, 10.
 सिद्धान्नविक्रये विप्रः 118, 1.
 सिंहे मे मन्युश्चित्येतत् 159, 12.

१९. चमत्कारखण्डम्—

अकृत्वा देवकार्यं यः 220, 9.
 उच्छिष्टस्य विशेषेण 221, 10.
 कन्यां यच्छति वृद्धाय 220, 13.
 कामाक्षा यदि वा मोहात् 221, 9.
 कुरूपाय कुशिलाय 220, 14.
 कुल-देशोचितं कर्म 221, 8.
 चातुर्वेद्यपि यो विप्रः 221, 6.
 त्रिकालज्ञो वेदवेदो 221, 5.
 दीयमानस्य वित्तस्य 221, 2.

देव-स्त्री-गुरु-वित्तानि 220, 15.
 परदाररतश्चैव 220, 11.
 परापवादसंतुष्टः 220, 12.
 प्राणिनां हिंसको नित्यं 220, 8.
 प्रेतत्वं जायते नूनं 221, 12.
 ब्राह्मणान्वयसम्भृतो 220, 7.
 यो भवेन्मानवः क्षुद्रः 220, 6.
 योऽभ्राति भृत्यवर्गभ्यो 220, 10.
 विघ्नमाचरते यस्तु 221, 3.
 विशेषाद्ब्राह्मणेन्द्राणां 221, 1.
 विषा-ऽग्नि-जलमृत्यूनां 221, 11.
 शास्त्रकर्ता मन्थकर्ता 221, 7.
 शूद्राच्चेनोदरस्थेन 221, 4.

२०. छन्दोगाः—

यदा कर्मसु काम्येषु 2, 1.
 समृद्धिं तत्र जानीयात् 2, 2.

२१. छागलेयः—

जीवन् भवति चाण्डालो 196, 6.
 पूर्वं व्रतं गृहीत्वा तु 196, 5.

२२. जमदग्निः—

तीर्थे तु पादः कृच्छ्रं स्यात् 203, 6.
 द्विगुणं तु महानद्यां 203, 7.

२३. जातूकर्ण्यः—

अतीतकालं जुहुयात् 109, 14.
 अनुपेतस्तु यो बालो 80, 3.
 कामतोऽकामतः प्राहुः 129, 7.
 तस्य कृच्छ्रत्रयं कुर्यात् 80, 4.
 नष्टेऽग्नौ विधिवद्दद्यात् 109, 15.

स्कन्दितं व्रतिना रेतो 129, 6.

२४. जाबालिः—

अपहत्य तु वर्णानां 118, 6.
 अपहत्य पशून् क्षुद्रान् 112, 19.
 अश्व-गो-भूमि-कन्याश्च 112, 18.
 आज्येनैव हि शालामौ 195, 14.
 आरम्भे सर्वकृच्छ्राणां 195, 13.
 उदके फल-मूलेषु 113, 2.
 कांस्या-ऽयस्तान्न-शीसं वा 113, 1.
 गुड-कार्पास-धान्यानि 112, 20.
 तिल-धान्या-ऽन्न-वस्त्राणाम् 111, 11.
 त्रिरात्रमुपवासश्च 183, 7.
 धनापहरणे चैव 113, 9.
 पक्वान्नमौषधं तैलं 112, 21.
 पापं निवेद्य विप्रेभ्यः 113, 5.
 प्रायश्चित्तं च यत् प्रोक्तं 113, 7.
 पिण्याकं च तथा चामं 183, 6.
 पिण्याकं सक्तवस्तकं 183, 1.
 मृद्गाण्ड-मधु-मांसेषु 113, 3.
 राजस्वस्यापहरणे 113, 8.
 वासो वै दक्षिणां दद्यात् 183, 2.
 व्यापादना-ऽपहारेषु 113, 4.
 श्राद्धं कुर्याद्व्रतान्ते च 195, 15.
 संवत्सरार्धं कुर्वीत 111, 12.

२५. तैत्तिरीयब्राह्मणम्—

योऽश्वत्थः शमीगर्मः 35, 4.

२६. तैत्तिरीयारण्यकम्—

पुनर्मामै- 48, 11.

यन्मेघ रेतः 48, 8.

२७. तैत्तिरीयसंहिता—

- अग्नये 284, 17.
 अग्नये पवमानाय 285, 6.
 अग्नेरेवास्य 283, 11.
 आग्नेयं 283, 8.
 उत्तयदीतास्तुः 285, 13.
 उषा वा अश्वस्य 53, 11.
 एतामेव 285, 16.
 न दुश्कर्मा 283, 20.
 पूतिगन्धस्य 285, 3.
 प्राजापत्यं 284, 2.
 मैत्रश्चेतम् 284, 9.
 यदग्नये 285, 19.
 यदग्नये 285, 10.
 यदग्नये पावकाय 285, 11.
 यदग्नये शुचये 285, 12.
 यदि बिभीयात् 283, 15.
 यो वरुणगृहीतः 282, 16.
 वायवे 282, 7.
 वायव्यं 282, 4.
 स एवास्मिन् 282, 11.
 स एवैनं 283, 4.
 स एवैनं तस्मात् 284, 5.
 सर्वं वा एतेन 53, 6.
 साक्षादेवैनं 284, 12.

२८. दक्षः—

- आचार्य शतसाहस्रं 65, 11.
 दाने फलविशेषः स्यात् 65, 13.
 पारिव्रज्यं गृहीत्वा तु 13, 2.

- श्वपदेनाङ्कयित्वा तं 13, 3.
 सममन्त्राक्षणे दानं 65, 10.
 सम-द्विगुण-साहस्रम् 65, 12.

२९. देवलः—

- अंग-प्रंग-कलिङ्गाश्च 147, 6.
 अथ गङ्गा 201, 12.
 अन्यानि 202, 13.
 अनुबन्धादि विज्ञाय 68, 2.
 अभिगम्य च तीर्थानि 201, 7.
 एतन् 192, 12.
 कावेरीसङ्गमं 202, 5.
 गङ्गाद्वारं 202, 1.
 जाति-शक्ति-गुणापेक्षं 68, 1.
 तस्यां ज्ञानं न कुर्वीत 23, 14.
 तस्येयं निष्कृतिर्दृष्टा 61, 3.
 नरः पापात् प्रमुच्येत 201, 8.
 पुष्करं 202, 7.
 ब्राह्मं 202, 3.
 महानिशा तु विज्ञेया 23, 13.
 यत् स्यादनभिसन्धाय 61, 2.
 यवानामप्सु 192, 11.
 यावक- 192, 13.
 वाराणसी 202, 8.
 सर्वमायतनं पुण्यं 201, 10.
 सर्वाः समुद्रगाः पुण्याः 201, 9.
 सिन्धु-सौराष्ट्र-सौवीरान् 147, 5.
 सुरापाने ब्राह्मणः 82, 10.
 हिमवान् 202, 11.
 ३०. नन्दिपुराणम्—
 कर्म भुक्त्वा क्रमेणैव 243, 2.

कल्पं कल्पं ततश्चान्ते 242, 13.
 तृण-गुल्म-लता-वल्ली- 242, 14.
 तृणभेदास्त्वगणिताः 242, 15.
 ततः केनापि कालेन 243, 1.
 तेषां च देशभेदेन 242, 18.
 तत्रापि नियमो नास्ति 243, 9.
 तत्रापि भुक्त्वा स्वं कर्म 243, 6.
 तत्रापि भौतिकं भोगं 243, 7.
 नरकेषु क्रमेणैव 242, 12.
 मुच्यते पशुजन्माश्च 243, 8.
 मृगेषु जायते मर्त्यो 243, 5.
 विप्रान्तेषु मनुष्येषु 243, 10.
 वीरुद्भेदास्त्वसंख्याताः 242, 17.
 वृक्ष-वल्कलभेदेन 243, 3.
 लताभेदाश्च निःसंख्याः 242, 16.
 सरीसृपादिभेदेन 243, 4.

३१. नागरखण्डम्—

अदत्त्वा ये तथाऽश्रन्ति 230, 4.
 कन्यादाने च विघ्नं यो 230, 9.
 जायन्ते ताश्च बन्धक्यो 230, 11.
 ब्रह्मि जायया भ्रष्टाः 230, 8.
 दुर्मिक्षे जनतापे च 230, 5.
 प्रामुबन्ति कुदेशे च 230, 2.
 ये च कुर्वन्ति दम्पत्योः 230, 6.
 विरूपा भ्रममाणाश्च 230, 7.
 स कन्याः केवलाः सृते 230, 10.
 स्वामिद्रोहरता ये च 230, 3.

३२. नारदः—

अतिकृच्छ्रः पर्णकृच्छ्रः 203, 9.

अनुबन्धादिकं दृष्ट्वा 204, 6.
 अष्टसु प्रास्येत तद्व्ययम् 117, 3.
 उपयुक्तानुशिष्टं च 117, 4.
 उपपातकयुक्तानाम् 204, 4.
 उपवासस्त्रिरात्रं वा 204, 2.
 एते व्यस्ताः समस्ता वा 203, 12.
 कर्मणा गर्हितेनैव 117, 1.
 कार्यार्थान्द्रायणयुताः 204, 1.
 जपोपवासकृच्छ्रस्तु 203, 11.
 तस्य त्यागेन शुद्ध्यन्ति 117, 2.
 त्रिंशद्भागः षष्टिभागः 204, 8.
 न तस्य प्रतिमोकोऽस्ति 12, 10.
 प्रकाश उक्तं यत्किञ्चित् 204, 7.
 पातकादिषु सर्वेषु 203, 13.
 महासान्तपनं शोद्धये 203, 10.
 राज्ञ एव तु दासः स्यात् 12, 9.
 शक्ति-जाति-गुणान् दृष्ट्वा 204, 5.
 षडहो द्वादशाहानि 204, 3.

३३. नारदपुराणम्—

अकार्यं कारयेत् पापा 228, 9.
 कृमियोनिविनिर्मुक्ता 228, 12.
 चिन्तयेद्दीक्षयेद्वापि 267, 11.
 जीवितं वा वरारोहे 228, 11.
 तस्य पुण्यं कृतं सर्वं 268, 3.
 दृष्ट्वा हि प्रमदा सेताः 268, 2.
 न साधयन्ति कर्माणि 228, 13.
 पुण्यस्य संक्षयत् पापी 268, 4.
 भर्तुरर्थे हि या वित्तं 228, 10.
 भर्तुः सौख्येन या नारी 228, 6.

भूत्वा धेतनभोक्तारो 228, 14.
 वधूं वा भ्रातृद्वारान् वा 267, 12.
 वाचा चाक्रोशिका या तु 228, 8.
 स याति नरकं घोरं 268, 1.
 सा द्येनी जायते राजन् 228, 7.

३४. पतञ्जलिः —

क्लेशमूलः 205, 12.

साति मूले 205, 8.

३५. पञ्चपुराणम् —

अयाज्ययाजकश्चैव 219, 17.
 आचार्यभार्यागमने 269, 3.
 उदरव्याधियुक्तस्तु 269, 2.
 क्षत्रियो वा महाबाहो 241, 4.
 तथा पापेन महता 269, 4.
 नास्तिक्य भावनिरतः 220, 3.
 ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः 241, 7.
 ब्राह्मणः शूद्रतामेति 241, 9.
 ब्राह्मण्यात् स परिभ्रष्टः 240, 17.
 यस्तु विप्रस्त्वमुत्सृज्य 240, 16.
 विरतो विष्णुविद्यासु 220, 1.
 वैश्यकर्मा च यो विप्रः 241, 1.
 शूद्राक्षेनोदरस्थेन 241, 8.
 स द्विजो वैश्यतामेति 241, 2.
 सामान्यदक्षिणां लब्ध्वा 220, 2.
 स्वधर्मप्रच्युतो विप्रः 241, 3.
 स्वस्थानाद्य परिभ्रष्टः 241, 6.
 स्वानि कर्माण्यपाकृत्य 241, 5.

३६. पराशरोपपुराणम् —

अत्युक्तटैरिहस्यैस्तु 277, 2.

अवश्यमनुभोक्तव्यं 277, 6.

आरब्धस्यानुगुण्येन 277, 1.

आरभन्ते क्रमेणैव 277, 11.

इह वाऽमुत्र वाऽज्ञस्य 276, 10.

इहैव फलदं कर्म 276, 11.

एवं निरुद्धभोगे तु 276, 17.

कारणानि भवन्तीह 277, 10.

घटयत्यत्र संदेहो 277, 15.

तथा विरुद्धं तेनैव 276, 16.

दुर्घटं सकलं शक्तिः 277, 14.

देहेनैकेन वाऽन्येन 277, 7.

निरुद्धांशसमो भोगो 276, 15.

निरुद्धांशफलं स्वप्ने 276, 14.

निवृत्तप्रतिबन्धं तु 276, 13.

प्रारब्धशेषं विच्छिद्यं 277, 4.

प्रारब्धं कर्म विच्छिद्य 277, 3.

फलमारभते देहं 277, 13.

फलं ददाति स्वप्ने वा 276, 12.

भुक्ते देही ततो भुक्ते 277, 5.

भोक्तव्यस्य फलस्यैव 277, 9.

वर्तमानशरीरेण 276, 9.

विना फलोपभोगेन 276, 8.

शरीरारंभकं कर्म 276, 7.

अ-सूकर-खरोष्ट्रदि-277, 8.

सञ्चितेषु समस्तेषु 277, 12.

३७. पुराणम् —

शासनोच्छसनेष्वैव 288, 7.

३८. पुलस्त्यः—

पानसं द्राक्ष-माधूकं 77, 17.
मधूत्थं सैरिमारिष्टं 77, 18.
समानानि विजानीयात् 78, 1.
सुरायाः सकृत् पाने 81, 1.

३९. पैठीनसिः—

अकार्यकारिणस्तेषां 63, 1.
अनृतेन 152, 6.
अनर्थं प्रयच्छेत् 148, 11.
अपेयं तु तदा तोयं 25, 6.
आराम-132, 8.
आश्रयः शल्लदाता च 62, 14.
उपेक्षकः शक्तिमांशेत् 62, 15.
कमण्डलौ 148, 11.
तथा शक्त्यनुरूपं च 63, 2.
नष्टायां मेखलायां 148, 12.
नष्टे दण्डकाष्ठे 148, 10.
पुनस्तपस्वी भवति 162, 5.
प्राणायामसहस्रेषु 115, 3.
प्रोत्साहकः सहायश्च 62, 13.
भक्ष्य-भोज्यान्नस्य 111, 15.
महापातकेषु 152, 7.
मांसं 152, 6.
शूद्रयाजकः 115, 2.
सर्वपापप्रसक्तोऽपि 162, 4.
स्नानं चैव न कर्तव्यं 25, 7.
हन्ता मन्तोपदेष्टा च 62, 12.

४०. पौराणिकाः—

अभ्यासात् क्रियादुष्टो 125, 2.

उपपातकस्तु क्रियादुष्टो 125, 1.
क्रियादुष्टो मनोदुष्टः 124, 17.
नास्तिका त्रिविधाः प्रोक्ताः 124, 16.

४१. प्रचेताः—

अनृतवाक् 134, 8.
एते पञ्चतपो-114, 5.
तस्यान्ते 135, 1.
तानुद्धरेत् 134, 13.
मांसं गोमूत्र-114, 6.

४२. प्रजापतिः—

अनृती सोमपः कुर्यात् 43, 5.
आदित्यमर्चयित्वा तु 49, 11.
क्षत्र-विट-शूद्रजातीनां 74, 7.
द्विगुणं त्रिगुणं चैव 74, 6.
पूर्णाहुतिं वा जुहुयात् 43, 6.
भये रोगे तथा स्वप्ने 49, 10.

४३. प्रभासखण्डम्—

अपुत्रा कलहाकान्ताः 230, 15.
कुदम्भाश्रपला लुब्धाः 231, 1.
जायन्ते रोगिणो रौद्राः 230, 14.
दानहीना भवन्त्येते 231, 2.
महारजनकर्माणः 230, 16.
यैर्न दत्तं नरैः किञ्चित् 230, 13.

४४. बहृचाः—

अथ स्वप्नाः 2, 9.
पुरुषं कृष्णं 2, 9.

४५. बादरायणः—

अनारब्धकार्यं 275, 5.
सूचकश्च हि 3, 10.

४६. बृहदाक्षवल्क्यः—

कामादपि च राजन्यो 79, 7.

मद्यमेव सुरां पीत्वा 79, 8.

४७. बृहद्विष्णुः—

अमेध्यानि दशैतानि 79, 4.

माधुकमैक्षवं सैरं 79, 2.

मधूत्थं चैव माध्वीकं 79, 3.

४८. बृहस्पतिः—

अकामतत्त्रिरात्रं स्यात् 143, 11.

अनभिख्यातदोषस्तु 153, 10.

अनातुरः सति धने 141, 15.

अनिर्वर्त्य महायज्ञान् 141, 14.

अपहत्य सुवर्णं वा 167, 3.

अरुणायाः सरस्वत्याः 73, 11.

अस्नात्वा तु यदा भुङ्क्ते 143, 9.

आहिताग्निरुपस्थानं 141, 16.

ऋतौ न गच्छेद्भार्या वा 141, 17.

कारयेत्तस्य संस्कारं 78, 7.

क्षिपेत्तया विनिर्दग्धो 81, 7.

गौडीं माध्वीं सुरां पैष्टीं 84, 3.

तप्तकृच्छ्रं पराकं च 84, 4.

तथा दहति वेदज्ञः 28, 3.

पीत्वा प्रमादतो मद्यम् 78, 6.

यथा जातबलो बन्धिर 28, 2.

वायव्यं गोरजः प्रोक्तम् 16, 8.

विद्वत्सरस्वतीप्राप्तम् 16, 9.

शुद्धचेत् त्रिषत्रणस्नायी 73, 12.

सुरापाने कामकृते 81, 6.

स्पृष्टा शवमुदक्यां वा 143, 10.

विख्यातदोषः कुर्वीत 153, 9.

सकृज्जप्याऽस्यवामीयं 167, 2.

४९. बौधायनः—

अथाशुचिकराणि 133, 15.

असाध्यव्याधिना म्रस्तः 281, 13.

आकाशे भुवि मूर्ध्नीति 15, 8.

आ ते रुद्रेति सूक्तेन 281, 14.

उदितेषु 163, 16.

एकविंशति-164, 3.

एकाहधनिनो ऽग्नेन 46, 3.

कपोतव्रतनिष्ठस्य 46, 4.

ग्रामात् 163, 11.

चतुर्थकाले 136, 1.

ज्ञानकृतेभ्यो 163, 17.

तदपत्यत्वं 135, 15.

तेषां च 135, 15.

द्वादशरात्रात् 164, 1.

दाइशमासान् 134, 2.

द्यूतमभिचारो 133, 15.

नक्षत्रनिर्देशनं 134, 1.

पूर्णे मासे जयेन्मृत्युं 281, 17.

पूर्वमाज्याहुतीर्हुत्वा 281, 15.

प्रातःशतं 163, 15.

बाहुभ्यां मनसा वाचा 160, 7.

ब्राह्मण- 135, 12.

भुवि मूर्ध्नि तथाऽऽकाशे 15, 7.

भूम्यनृतम् 135, 13.

भैक्ष्याहारोऽग्निहोत्रिभ्यो 46, 1.

यदुपस्थकृतं पापं 160, 6.

यायावर-वनस्थेभ्यो 46, 2.
 विधिना शास्त्रदृष्टेन 160, 5.
 शूद्रसेवनं 135, 14.
 शूद्राभिजननम् 135, 14.
 समुद्रसंथानम् 135, 12.
 सायंसन्ध्यामुपस्थाय 160, 8.
 स्थाना-SSतनाभ्यां 136, 2.
 हविःशेषेण वर्तेत 281, 16.
 होमकर्मण्यशक्तानां 281, 18.

५०. ब्रह्मपुराणम्—

अन्यत् शरीरमादत्ते 211, 3.
 आत्मनः कामकारेण 224, 19.
 अयोनिगो वृको हि स्यात् 226, 1.
 आशास्पहर्ता तु नरः 225, 7.
 इहाल्पमपि कृत्वा तु 209, 9.
 उग्रान् स याति संसारान् 266, 11.
 उपस्थिते विवाहे तु 225, 9.
 एतानासाद्य संसारान् 266, 6.
 एवं शीलसमाचरो 246, 1.
 कर्मणा मनसा वाचा 209, 7.
 कृतघ्नः स मृतो विप्रो 225, 11.
 कृमिभावमनुप्राप्य 267, 1.
 कोकिलत्वमवाप्नोति 266, 12.
 गर्दभत्वं तु सम्प्राप्य 225, 3.
 गवामभावे निष्कं स्यात् 197, 7.
 जलप्रवर्षणं यस्तु 225, 15.
 ज्येष्ठं पितृसमं चापि 225, 5.
 तत्कर्मजं यातनायं 210, 16.

ततो दंशः कृतघ्नश्च 225, 14.
 ततो ऽधर्मक्षयं कृत्वा 266, 8.
 तत्प्रमाणवयो-ऽवस्था-211, 1.
 तत्र जीवति मासांश्च 266, 7.
 तत्रापत्यं समुत्पाद्य 267, 8.
 तत्रापि निरयं प्राप्तः 266, 16.
 तन्मात्रगुणसंयुक्तं 211, 4.
 ततः सम्प्राप्य निधनं 267, 4.
 ततस्तु निरयं प्राप्नो 267, 2.
 तेन दुष्टस्वभावेन 272, 8.
 तेन भुक्त्वा स्वकर्माणि 211, 6.
 दृढं शरीरमाप्नोति 211, 5.
 परदाराभिमिश्रं तु 266, 9.
 परदारेषु ये चापि 272, 7.
 पशूंश्च ये विव्रजन्ति 272, 9.
 प्रकीर्णमैथुना ये च 272, 10.
 प्रधर्षयति कामाद्यो 266, 3.
 प्रतिश्रुत्य द्विजेभ्यश्च 226, 2.
 प्राप्नोति नरकं घोरं 209, 10.
 पिपीलिका तु मासांस्त्रीन् 266, 5.
 भ्रातृभार्यां तु पापात्मा 266, 11.
 मनसाऽपि गुरोभार्या 266, 13.
 मृतस्यैकादशाहे तु 226, 4.
 मातरं पितरं चैव 225, 1.
 मोहात् करोति यो विघ्नं 225, 10.
 यदि पुत्रसमं शिष्यं 224, 18.
 यमस्य विनयैः क्रूरैः 225, 12.
 यमलोके तु ते घोरां 209, 8.
 यस्तु रौद्रसमाचारः 245, 8.

यातनाः प्राप्य तत्रस्थः 225, 13.
 लभेदेवलको राजन् 226, 3.
 लोकद्वेष्टाऽधमः पुंसां 246, 4.
 लोष्टैः स्तंभैरुपायैर्वा 245, 10.
 वध-बन्धपरिहृष्टः 246, 3.
 वृषलो ब्राह्मणीं गत्वा 267, 3.
 विश्वासहर्ता तु नरो 225, 8.
 विहाय क्षुमहागुप्तं 211, 2.
 श्रयोनौ तु स संभूतः 266, 15.
 आ ततो जायते मूढः 267, 6.
 आ भूत्वा कृकलासस्तु 267, 7.
 आ शृगालस्ततो गृध्रो 266, 10.
 सखिभार्या गुरोर्भार्या 266, 2.
 स चेन्मनुष्यतां गच्छेत् 246, 2.
 संवत्सरं तु कुम्भीरः 225, 4.
 सुखानि धार्मिकोऽदुष्टः 211, 7.
 सूकरः पञ्च वर्षाणि 266, 4.
 सूकरो जातमात्रस्तु 267, 5.
 सोऽपि मृत्युमवाप्नोति 225, 6.
 सोऽपि विप्रो मृतो जन्तुः 225, 2.
 हस्ताभ्यां यदि पद्भ्यां वा 245, 9.
 हिंसार्थी निकृतपन्नः 245, 11.

५१. भरद्वाजः—

द्वादशाहातिक्रमे 108, 18.
 पयोभक्षणं 108, 20.
 मासातिक्रमे 108, 18.
 संवत्सरातिक्रमे 108, 19.

५२. भविष्यपुराणस्य—

गुरुं हत्वा भोजितं च 66, 9.

मातरं पितरं हत्वा 66, 8.

शूद्रो वा ब्राह्मणं हत्वा 67, 15.

५३. भविष्योत्तरम्—

तस्मात् कृतस्य पापस्य 210, 13.
 देव-विर्यङ्-मनुष्याणां 210, 7.
 धर्मराजः स्मृतः शास्ता 210, 8.
 नियमाचारसक्तानां 210, 9.
 नृपतिः शासकः प्रोक्तः 210, 12.
 पारदारिक-चौराणाम् 210, 11.
 प्रायश्चित्तैर्गुरुः शास्ता 210, 10.

५४. भरद्वाजगृह्यम्—

अत ऊर्ध्वं 109, 4.
 अत ऊर्ध्वं काल-109, 6.
 अत ऊर्ध्वमा 109, 5.
 उपवासः 109, 3.
 प्राणायामशतम् 109, 3.

५५. भृगुः—

कम्बले पट्टसूत्रे च 146, 4.
 तर्पणं त्रिविधस्याङ्गं 177, 9.
 नित्यं नैमित्तिकं काम्यम् 177, 8.
 नृपस्य वृद्धवैश्यस्य 146, 3.
 स्त्रीधृता शयने नीली 146, 2.

५६. मनुः—

अकृत्वा भैक्ष्यचरणम् 130, 12.
 अग्निहोत्र्यपविध्यामीन् 108, 2.
 अग्निहोत्र्यपविध्याऽग्नीन् 108, 4.
 अग्नौ मंथ्यो जघन्यश्च 216, 6.
 अदत्तानामुपादानं 212, 7.

अधमा मध्यमाऽध्या च 217, 14.
 अनातुरः सप्ररात्रम् 130, 13.
 अनाविष्कृतपापांस्तु 154, 12.
 अनृतं च समुत्कर्षे 95, 7.
 अनृतं च समुत्कर्षे 103, 11.
 अनृतस्यैनसस्तस्य 42, 12.
 अयः-कांस्योपलानां च 111, 3.
 अपहत्य च विप्रस्त्रं 253, 16.
 अपहत्य च विप्रस्त्रं 223, 13.
 अपात्रीकरणं कृत्वा 137, 18.
 अपि भ्रूणहणं मासात् 155, 4.
 अप्यकार्यशतं कृत्वा 34, 4.
 अप्रतर्क्यमविज्ञेयं 210, 4.
 अभिचारमहीनं च 114, 2.
 अभिजिह्विश्चजिह्वां वा 69, 6.
 अभ्यस्याब्दं पावमानीः 165, 13.
 अरण्ये निर्जले देशे 223, 15.
 अरण्ये वा त्रिरभ्यस्य 164, 6.
 अवकीर्णी तु काणेन 125, 18.
 अवकीर्णिवर्ज्यं शुद्धचर्यं 107, 2.
 अवश्यं याति तिर्यक्त्वं 255, 1.
 अवेत्युचं जपेदब्दं 169, 3.
 असम्बद्धप्रलापश्च 212, 6.
 अस्य सर्वस्य भ्रुणुत 211, 13.
 अहिंसां सत्यमक्रोधम् 170, 2.
 आचामेदेव भुक्त्वाऽन्नं 4, 11.
 आचार्यमृत्विजश्चैव 224, 2.
 आरम्भरचिता धैर्यम् 216, 9.
 आश्रमे वृक्षमूले वा 57, 7.

इदं सामासिकं ज्ञेयं 216, 14.
 इयं विशुद्धिरदिता 60, 12.
 उत्तमां सात्त्विकीमेतां 219, 2.
 उदित्युच्चा वा वारुण्या 43, 2.
 उपस्पृशांस्त्रिषवणम् 126, 6.
 एतद्व्याप्तिमदेतेषां 215, 12.
 एतदेव व्रतं कुर्युः 107, 1.
 एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते 126, 3.
 एतेषामेव जन्तूनां 255, 3.
 एतैर्हिजातयः शोध्याः 154, 11.
 एनसां स्थूल-सूक्ष्माणां 169, 2.
 एष सर्वः समुद्दिष्टः 219, 3.
 कणान् वा भक्षयेदब्दं 82, 9.
 कर्मणां फलनिर्वृत्तिं 211, 11.
 क्रमशो याति लोकेऽस्मिन् 242, 5.
 कामतो ब्राह्मणवधे 60, 13.
 कार्पास-तान्तवं क्रौञ्चो 254, 8.
 कार्पास-कीटजोर्णानां 111, 4.
 कर्मजा गतयो नृणाम् 211, 15.
 कूप-वापी-जलानां च 110, 10.
 कूष्माण्डैर्वापि जुहुयात् 43, 1.
 कृच्छ्रं चान्द्रायणं चैव 108, 5.
 कृतवापनो वा निवसेत् 57, 6.
 कृत्वा शवशिरोध्वजम् 55, 12.
 कृमि-कीट-पतङ्गानां 252, 2.
 कृष्टजानामौषधीनां 123, 12.
 कौत्सं जप्त्वाप इत्येतत् 165, 8.
 कौशेयं तित्तिरिहत्वा 254, 7.
 गन्धर्वा गुह्यका यक्षाः 218, 9.

गर्हिता-ज्जाद्ययोजेग्धिः 96, 7.
 गृहीत्वा मुसलं राजा 86, 12.
 गुरुं त्वंकृत्य हुंकृत्य 223, 14.
 गुरोश्वालीकनिर्बन्धः 95, 8.
 गुल्म-वल्ली-लतानां च 123, 11.
 गौडी पैष्टी च माध्वी च 80, 11.
 गोमूत्रमभिवर्णं वा 83, 1.
 चण्डाल-पुल्कसानां च 242, 9.
 चरेत् सान्तपनं कृच्छ्रं 110, 12.
 चान्द्रायणं चरेन्मासं 108, 3.
 चारणाश्च छुपर्णाश्च 218, 3.
 चातुर्वर्ण्यस्य कृत्स्नोऽयं 211, 10.
 चीरीवाकस्तु लवणं 254, 6.
 चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान् 254, 9.
 चैल-चर्मा-ऽऽमिषाणां च 111, 1.
 जपन् वाऽन्यतमं वेदं 69, 7.
 जप्त्वा च पौरुषं सूक्तं 168, 3.
 जपित्वा त्रीणि सावित्र्याः 115, 10.
 जपेद्वा नियताहारः 70, 2.
 जातिभ्रंशकरं कर्म 136, 1.
 झल्ला मल्ला नटाश्चैव 218, 5.
 तं चेदभ्युदियात् सूर्यः 147, 14.
 तत्सर्वं निर्गुदन्त्याशु 160, 14.
 तज्ज्ञेयं विदुषा सर्वं 217, 2.
 तत्र यत् प्रीतिसंयुक्तं 215, 13.
 तथाऽऽज्ञानकृतं पापं 155, 2.
 तथैवाप्सरसः सर्वाः 218, 10.
 तद्रजोऽप्रतिधं विद्यात् 216, 2.
 तपसा ऽपनुत्सुस्तु 87, 7.

तपसैव सुतप्तेन 160, 12.
 तमसो लक्षणं कामो 217, 7.
 तस्येह त्रिविधस्याऽपि 212, 1.
 तान् समासेन वक्ष्यामि 217, 10.
 तापसा यतयो विप्राः 218, 11.
 तांश्चारयित्वा त्रीन् कृच्छ्रान् 120, 17.
 तिर्यक्त्वं तामसा नित्यं 217, 12.
 तिर्यग्यवोदराण्यष्टौ 35, 15.
 तृण-काष्ठ-द्रुमाणां च 110, 15.
 तृतीये त्रिगुणं चैव 60, 18.
 तेभ्यो लब्धेन भैक्षेण 126, 5.
 त्रयाणामपि चैतेषां 216, 13.
 त्रयाणामपि चैतेषां 216, 5.
 त्रिरङ्घ्रि त्रिनिशायां च 170, 3.
 त्रिविधस्त्रिविधः कृत्स्नः 219, 4.
 त्रिविधा त्रिविधेषां तु 217, 13.
 त्र्यहं प्रातश्च्यहं सायं 170, 14.
 त्र्यहं परं तु नाऽश्रीयात् 170, 15.
 दशलक्षणयुक्तस्य 212, 2.
 दशहस्तेन दण्डेन 35, 18.
 द्रव्याणामल्पसाराणां 110, 11.
 द्यूत-पानप्रसक्ताश्च 218, 6.
 देवत्वं सात्विका यान्ति 217, 11.
 धनं वा जीवनायाऽलं 55, 2.
 धनं वा जीवनायाऽलं 69, 10.
 धर्मक्रियाऽऽत्मचिन्ता च 216, 8.
 धान्यं हत्वा भवत्यास्तुः 254, 3.
 धान्या-ऽन्न-धन-चौर्याणि 110, 7.
 नक्षत्राणि च दैत्याश्च 218, 12.

न च शोचत्यसम्पत्तौ 217, 4.
 नाशयन्त्याऽऽशुपापानि 27, 14.
 नाशयन्त्याऽऽशु पापानि 154, 16.
 निम्लोचेद्वाऽप्यविज्ञानात् 147, 15.
 पक्षि-गन्धैषधीनां च 111, 5.
 पञ्च चाभ्यधिकं कृत्वा 35, 19.
 पयो घृतं वाऽऽमरणात् 83, 2.
 परदारोपसेवा च 212, 8.
 परब्रह्मेष्वाभिधानं 212, 3.
 पशवश्च शृगालाश्च 217, 16.
 प्रमाणमङ्गुलस्योक्तं 35, 16.
 प्रदान्तमिव शुद्धामं 215, 14.
 पारुष्यमनृतं चैव 212, 5.
 प्रास्थेदात्मानममौ बा 69, 4.
 पितरश्चैव साध्याश्च 218, 14.
 पीत्वाऽपोऽध्येयमाणश्च 104, 13.
 पुष्प-मूल-फलानां च 110, 14.
 फलदानां तु वृक्षाणां 123, 10.
 बको भवति हृत्वाग्निं, 254, 11.
 बहून् वर्षेणान् घोरान् 242, 6.
 ब्रह्मचारी व्रती च स्यात् 170, 6.
 ब्रह्महत्यापनोदाय 69, 8.
 ब्रह्महा द्वादशाब्दानि 57, 5.
 ब्रह्मा विश्वसृजो धर्मो 219, 1.
 ब्रह्मोज्झं वेदनिन्दा च 96, 6.
 भक्ष्य-भोज्यापहरणे 110, 13.
 मणि-मुक्ता-प्रवालानां 111, 2.
 मणि-मुक्ता-प्रवालानि 254, 1.
 मनुष्याणां तु हरणे 110, 9.

मधु दंशः पयः काको 254, 4.
 मन्त्रैः शाकलहोमैर्यैः 165, 10.
 महापातकिनश्चैव 160, 11.
 महापातकसंयुक्तो 165, 12.
 मानसं मनसैवायम् 212, 9.
 मासं गोष्ठे पयः पीत्वा 115, 11.
 मांसं गृध्रो वसां महुः 254, 5.
 माहित्रं शुद्धवत्यश्च 165, 9.
 मुच्यते पातकैः सर्वैः 164, 7.
 मुनींश्चाप्यवमन्यन्ते 224, 3.
 यज्वान ऋषयो वेदाः 218, 13.
 यजेत वाऽश्वमेधेन 69, 5.
 यत् कर्म कृत्वा कुर्वीश्च 217, 1.
 यत् सर्वेणैच्छति ज्ञातुं 217, 5.
 यत्किञ्चिदेनः कुर्वीत 160, 13.
 यत्तु दुःखसमायुक्तं 216, 1.
 यत्तु स्यान्मोहसंयुक्तं 216, 3.
 यथैधस्तेजसा बाहिः 155, 1.
 यथैवैका तथा सर्वा 80, 12.
 यद्वा तद्वा परब्रह्म 254, 15.
 याचिष्णुता प्रमादश्च 216, 12.
 यां यां योनिं च जीबोऽयं 242, 4.
 येन तुष्यति चात्मास्य 217, 6.
 येन यांस्तु गुणेनैषां 217, 9.
 येनास्मिन् कर्मणा लोके 217, 3.
 ये ब्राह्मणान् प्रक्षिपन्ति 224, 1.
 येषां द्विजानां सावित्री 120, 16.
 योऽवमन्येत तेतुमे 105, 7.
 यो यदेषां गुणो देहे 215, 9.

यो येन पतितेनैषां 90, 9.
 यैर्व्याप्यमानस्थितो भावान् 215, 8.
 रक्षांसि च पिशाचाश्च 218, 4.
 रक्तानि हत्वा वासांसि 254, 12.
 राजानः क्षत्रियाश्चैव 218, 7.
 लक्ष्यं शस्त्रभृतां वा स्यात् 69, 3.
 लूता-ग्रहि-सरठानां च 253, 13.
 लोभः स्वप्नोऽधृतिः क्रौर्यं 216, 11.
 वधेन शुद्धचित्ति स्तेनो 86, 13.
 वाग्दैवतैस्तु चरुभिर् 42, 11.
 वाचिकैः पक्षि-मृगतां 212, 12.
 वाचैव वाकृतं कर्म 212, 10.
 वातेन्द्र-गुरु-वह्नीनां 126, 2.
 वादयुद्धप्रधानाश्च 218, 8.
 वान्तो विरिक्तः स्नात्वा तु 4, 10.
 वालवासा द्विजोऽरण्ये 87, 8.
 व्रात्यानां वाजिनं कृत्वा 114, 1.
 वितथाभिनिवेशश्च 212, 4.
 वितस्तिद्वितयं हस्तम् 35, 17.
 विधेः प्राथमिकादस्माद् 60, 17.
 विनाऽङ्गिरस्सुः वाऽप्यार्तः 140, 13.
 विविधानि च रत्नानि 254, 2.
 विषयोपतेवा चाजस्रं 216, 10.
 वृको मृगोभं व्याघ्रोऽथ 254, 13.
 वृथाऽऽलम्भेऽनुगच्छेद्वा 123, 13.
 वृद्धौ च ममता-पितरौ 34, 3.
 वेदाभ्यासस्तपो ज्ञानं 216, 7.
 वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्यया 154, 15.
 वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्यया 27, 3.

वेदोदितानां नित्यानां 141, 9.
 शरणागतं परित्यज्य 138, 16.
 शरीरजैः कर्मदोषैः 212, 11.
 शीतकृच्छ्रेण वा शुद्धिः 137, 19.
 शुभाशुभफलं कर्म 211, 14.
 श्व-सूकर-खरोष्ट्राणां 242, 8.
 श्रावित् कृतान्नं विविधं 254, 10.
 सचैलो बहिराऽऽद्भुत्य 140, 14.
 स तदा तद्गुणप्रायं 215, 10.
 स तस्यैव व्रतं कुर्यात् 90, 10.
 स तानुवाच धर्मात्मा 211, 12.
 सत्त्वस्य लक्षणं धर्मः 217, 8.
 सत्त्वं ज्ञानं तमोऽज्ञानं 215, 11.
 सत्त्वं रजस्तमध्येति 215, 7.
 सप्तागारान् चरेद्भैक्ष्यं 126, 4.
 संयोगं पतितैर्गत्वा 253, 15.
 संयोगं पतितैर्गत्वा 223, 12.
 सर्वस्वं वा वेदविदे 55, 1.
 सर्वस्वं वा वेदविदे 69, 9.
 सर्वेष्वेव व्रतेष्वेवं 170, 8.
 सर्वत्सरं यवाहारः 138, 17.
 सव्याहृति-प्रणवकाः 155, 3.
 स साधुभिर्बहिष्कार्यो 105, 8.
 संसारान् प्रतिपद्यन्ते 242, 7.
 सावित्री च जपेन्नित्यं 170, 7.
 सिंहा व्याघ्रा वराहश्च 218, 2.
 सुगुर्वप्यपहन्त्येनो 165, 11.
 सुप्ता क्षुत्वा च भुक्त्वा च 104, 12.
 सुरापानापनुत्कार्यं 82, 7.

सुवर्णस्तेयकृद्भिषो 86, 10.
 स्थाना-ऽऽसनाभ्यां विहरेत् 170, 5.
 स्थावराः कृमिकीटाश्च 217, 15.
 स्थालीपाकविधानेन 125, 19.
 स्नातकव्रतलोपे च 141, 10.
 क्षात्वाऽर्कमर्चयित्वा त्रिः 49, 7.
 स्वजातीयगृहादेव 110, 8.
 स्वमे सिक्त्वा ब्रह्मचारी 49, 6.
 स्वकर्म ख्यापयन् ब्रूयात् 86, 11.
 स्त्रियोऽप्येतेन कल्पेन 255, 2.
 स्त्रीमृक्षस्तोकको वारि 254, 14.
 स्त्री-शूद्र-पतितांश्चैव 170, 4.
 हविष्यभुग्वाऽनुचरेत् 70, 1.
 हविष्पान्तीयमभ्यस्य 168, 2.
 हस्तिनश्च तुरंगाश्च 218, 1.
 हुत्वाभिं विधिवद्धोमम् 126, 1.
 हिंसाणां च पिशाचानां 253, 14.
 हिंसाणां चैव सत्त्वानां 252, 3.

५७. मध्यमाङ्गिराः—

गवां सहस्रं विधिवत् 64, 13.
 तत् कामकारविषयं 72, 9.
 न तस्य शुद्धिर्निर्दिष्टा 72, 11.
 प्राणान्तिकं च यत् प्रोक्तं 72, 8.
 ब्रह्महा विप्रमुच्येत 64, 14.
 यः कामतो महापापं 72, 10.

५८. महाभारतम्—

अधर्मज्ञा गताचाराः 235, 12.
 अल्पायुषो भवन्तीह 235, 14.
 आयुरस्य निकृन्तामि 235, 17.

कुशीला भिन्नमर्यादाः 235, 13.
 नित्योच्छिष्टः सूचकश्च 235, 16.
 प्रत्यादित्यं प्रत्यनलं 236, 3.
 य उच्छिष्टः प्रवदति 236, 1.
 यश्चानध्यायकालेऽपि 236, 2.
 ये नास्तिका निष्क्रियाश्च 235, 11.
 ये मेहयान्ति पथि च 236, 4.
 लोटमर्दी तृणच्छेदी 235, 15.

५९. मार्कण्डेयः—

अपाङ्केयस्य यः कश्चित् 144, 7.
 अहोरात्रोषितो भूत्वा 144, 8.
 पत्रैर्मतः पत्रकृच्छः 181, 12.
 फलैर्मासेन कथितः 181, 9.
 मासेनामलकैरेवं 181, 11.
 मूलकृच्छः स्मृतो मूलैः 181, 13.
 श्रीकृच्छः श्रीफलैः प्रोक्तः 181, 10.

६०. मार्कण्डेयपुराणम्—

अकृत्वा त्वन्यजापाणेः 241, 13.
 अकृत्वा वर्णसंयोगं 241, 15.
 अपस्मारी च भवति 245, 3.
 अयो हत्वा तु पापात्मा 256, 13.
 अशत्रुं पुरुषं हत्वा 244, 9.
 आसनं चोरयित्वा तु 256, 12.
 एष एव क्रमो दृष्टो 245, 4.
 कृमि-कीट-पतंगेषु 244, 13.
 कृमिः स्त्रीवधकर्ता च 244, 10.
 गोत्रं प्राप्य च चण्डाल-244, 14.
 घृतं हत्वा तु नकुलः 256, 6.
 चुचुन्दरी शुभान् गन्धान् 257, 8.

चोरयित्वा तु निष्पावान् 256, 11.
 चोरयित्वा पयश्चापि 256, 8.
 जीवंजीवकतां याति 257, 2.
 तस्यामपत्यमुत्पाद्य 265, 14.
 तिल-पिण्याकसम्मिश्रं 256, 5.
 तृण-गुल्म-लता-वल्ली-257, 8.
 धान्यं यवांस्तिलान् माषान् 255, 17.
 न्यासापहर्ता नरकात् 255, 16.
 परदारामिगमने 265, 7.
 परिहृत्य ततो भूयो 244, 12.
 पंग्वन्धो बधिरः कुष्ठी 245, 1.
 पुष्पापहृद् दरिद्रश्च 257, 5.
 पुंस्कोकिलत्वमाप्नोति 265, 10.
 प्रधर्षयित्वा कामात्मा 265, 12.
 ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः 241, 12.
 भ्रातृभार्या च दुर्बुद्धिः 265, 9.
 भूहर्ता नरकान् गत्वा 257, 7.
 भोजनं चोरयित्वा तु 256, 3.
 मधु हत्वा नरो दंशो 256, 10.
 मुखरोगा-क्षिरोगैर्वा 245, 2.
 यश्च यस्यास्तु हीनायाः 241, 14.
 यस्तु चोरयते तैलं 256, 9.
 विद्योपिहारिणां चैव 245, 5.
 वृषस्य वृषणौ छित्त्वा 244, 11.
 शाकहर्ता च हारीतः 257, 6.
 श्व-सृगालेभ-गृध्रेषु 265, 8.
 शुद्धश्च ब्राह्मणीं गत्वा 265, 13.
 श्येनो मार्गामिषं हत्वा 256, 7.
 षण्डः पलालहरणे 257, 4.

सखिभार्या गुरोभार्या 265, 11.
 सस्यान्यन्यानि वा हत्वा 256, 1.
 संजायते महावक्त्रो 256, 2.
 सूकरः कृमिको महुः 265, 15.
 हत्वा दुग्धं तु मार्जारो 256, 4.
 हते कांस्ये च हारीतः 257, 1.

६१. यमः—

अजीर्णैर्ज्युदिते वान्ते 4, 1.
 अतो बालतरस्यास्य 64, 2.
 अथगुरुतल्प-167, 16.
 अथ वै ब्रह्महत्यायाम् 59, 2.
 अपूर्णैकादशाब्दस्य 63, 11.
 अशीतिर्यस्य वर्षाणि 63, 7.
 अशुद्धानां तु पापानां 246, 14.
 अस्तं गते तु यः शेते 147, 10.
 अन्तरागमने सद्यः 139, 12.
 आचाममथ पिण्याकं 183, 15.
 आपन्नतो विना तोयं 141, 1.
 इह दुश्चरितैः केचित् 246, 16.
 उत्तीर्णानां च पापानां 246, 15.
 उष्ट्रयानं समारुह्य 140, 7.
 एककालं चरेद्भैक्ष्यम् 59, 11.
 एकविंशतिरात्रस्तु 184, 2.
 एकविंशतिरात्रं च 121, 13.
 एकाहं क्षपणं कृत्वा 141, 2.
 एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते 149, 13.
 एतान्येव समस्तानि 181, 4.
 एतेषामेव सर्वेषां 116, 16.
 एवं दृढव्रतो नित्यम् 59, 7.

एवं ब्रह्महत्या 163, 18.
 एवं सम्भरणमाणास्तु 59, 12.
 क्षत्रियस्य पराकं तु 42, 5.
 कृच्छ्रः पराकनामैष 180, 5.
 कृच्छ्रं देवकृतं नाम 192, 1.
 केचिदाहुरपापं तु 42, 7.
 केतनं कारयित्वा तु 149, 11.
 क्वाथयित्वा पिबेदङ्गिः 181, 5.
 खरोष्ट्रविषमा नारी 140, 5.
 गलगण्डी गणद्रव्य- 263, 14.
 गात्राभ्यङ्गं शिरोऽभ्यङ्गं 196, 1.
 गायत्र्या दशसाहस्रं 147, 12.
 गायत्रीं स जपेन्नित्यं 156, 3.
 ग्रामान्तरं वा गन्तव्यं 139, 14.
 चरेद् व्रतं ययोहिष्टम् 59, 6.
 ततो ऽस्तु 165, 2.
 ततो यावकशुद्ध्यस्य 121, 15.
 त्रिरात्रमुपवासश्च 139, 13.
 त्र्यहं त्र्यहं तु प्रादनीयात् 191, 17.
 त्र्यहं पिबेत्तु गोमूत्रं 182, 4.
 त्र्यहं त्र्यहं प्रभुञ्जानो 184, 1.
 त्र्यहं वै यावकेनैव 182, 5.
 दशप्रणवसंयुक्तैः 168, 11.
 द्वादशाहं त्रिराहारो 180, 4.
 द्विजघ्नं कुष्ठिन्नं विद्यात् 246, 18.
 दुःस्वप्ने दुर्जनस्पर्शो 4, 2.
 दृष्ट्वा सूर्यं निरीक्षेत् 149, 2.
 द्रव्यौषधापहर्ता च 263, 12.
 धान्यचोरो ब्रह्मी कस्यात् 263, 18.

न पङ्क्त्यां विषमं दद्यात् 142, 1.
 नैतन्मम मतं यस्मात् 42, 8.
 नैमित्तिकानां सर्वेषां 195, 18.
 पश्चात्तापो निवृत्तिश्च 195, 17.
 प्रकाशकृते 153, 6.
 प्रत्यादित्यं न मेहेत् 149, 1.
 प्राजापत्यं चरेद्द्विषः 41, 17.
 प्राजापत्येन कृच्छ्रेण 142, 2.
 प्रायश्चित्तार्थमर्हन्ति 63, 8.
 प्रायश्चित्तं चरेद् भ्राता 63, 12.
 प्राप्नुवन्ति दुरात्मानो 246, 17.
 पिबेच्च नियताहारः 189, 13.
 पिबेच्च नियताहारः 182, 3.
 पुरुषस्थैडकस्यापि 139, 11.
 पुरोधाः शूद्रवर्णस्य 114, 9.
 पूर्णे तु द्वादशे वर्षे 59, 13.
 पौरुषं सूक्तमावर्त्य 156, 6.
 ब्रह्मचारी जितक्रोधो 189, 12.
 ब्रह्मचारी जितक्रोधो 182, 2.
 ब्रह्मघ्ने देहि मे भिक्षाम् 59, 10.
 ब्रह्महत्यामवाप्नोति 149, 12.
 ब्रह्मस्तेनबुभौ सस्यक् 147, 11.
 ब्रह्महा यावकाग्नेन 42, 4.
 ब्राह्मणावस्थान् सर्वान् 59, 4.
 ब्राह्मणः 166, 13.
 मैत्र्यान्मुपयुञ्जानो 116, 17.
 मरुर्जिर्वसुभी ब्रह्मैः 192, 2.
 मुच्यते ब्रह्महत्यायाः 168, 12.
 मूषिकस्य तथोद्भव 139, 10.

मृण्मत्नेन कपालेन 59, 3.
 यजने याजने कृच्छ्रम् 140, 6.
 यतिचान्द्रायणं चीर्त्वा 149, 14.
 यवागूं यावकं शाकं 191, 16.
 रहस्यकृते 153, 5.
 रहस्ये रहस्यं 153, 5.
 राजदण्डो न तस्यास्ति 64, 3.
 रुद्रैकादशकं जप्त्वा 156, 9.
 वामदेश्यं त्रिरावर्त्य 156, 5.
 विधृतिर्बलहतां च 264, 1.
 विप्रस्य वधसंयुक्तम् 42, 3.
 विराजं द्विगुणं जप्त्वा 156, 4.
 वृषभं शतशो जप्त्वा 156, 7.
 वृषलस्य त्रिरात्रं तु 42, 6.
 वेदमेकगुणं कृत्वा 156, 8.
 व्यङ्गनाश्चाधर्मिणश्चैव 246, 19.
 व्रतस्थो वर्जयेत् सर्वं 196, 2.
 व्रतस्यास्य प्रभावेन 192, 3.
 शोचन् विनिन्दन्नात्मानम् 59, 5.
 षड्रात्रं तु चरेद्द्वैद्वयः 41, 18.
 सञ्चरेत्तानि शनकैर् 59, 9.
 सप्तागाराण्यपूर्वाणि 59, 8.
 सर्पस्य नकुलस्याथ 139, 9.
 सवासा जलमाप्लुत्य 140, 8.
 सशिखं वपनं कृत्वा 121, 12.
 सहस्रपरमां देवीं 156, 2.
 सावित्री पतिता यस्य 121, 11.
 छुरापः 165, 1.
 सूर्योदये तु यः शोते 147, 9.

स्वभार्या तु वहा क्रोधाद् 41, 16.

वेहादर्यप्रसंगाद्वा 114, 10.

हविषा भोजयेच्चैव 121, 14.

६२. याज्ञवल्क्यः—

अदत्तादाननिरतः 229, 6.

अदत्तादाननिरतः 214, 9.

अन्तर्जले विशुद्धयेत् 163, 2.

अन्त्य-पाक्षि-स्थावरणां 218, 1.

अनभिख्यातदोषस्तु 153, 10.

अनन्ताश्च यथा भावाः 214, 1.

अनाहिताग्निताऽप्यय-101, 6.

अनिबद्धप्रलापी च 229, 5.

अम्भक्षो मासमासीत् 150, 10.

अभिशस्तो मृषा कृच्छ्रं 151, 14.

अयमेवातिकृच्छ्रः स्यात् 178, 16.

अवकीर्णी भवेद्भत्वा 125, 14.

असत्कार्यरतो ऽधीरः 214, 15.

असम्बद्धप्रलापी च 214, 8.

असच्छ्राव्याधिगमनम् 103, 7.

अहिंसा-ऽस्तेय-माधुर्यं 169, 9.

आत्मज्ञः शौचवान् दान्तः 214, 13.

आत्मनोऽर्थे क्रियारम्भो 103, 1.

आनीय विप्रसर्वस्वं 68, 14.

हन्वनाथं कुमच्छेदः 103, 3.

ईश्वरः स कथं भावैः 213, 13.

इह चामुत्र चैकेषां 214, 4.

उपपातकजायानाम् 168, 15.

उपपातकशुद्धिः स्यात् 106, 12.

उपवासेन चैकेन 171, 10.

- उपस्थानं ततः कुर्यात् 131, 4.
 एकभक्तेन नक्तेन 171, 9.
 एकरात्रोपवासश्च 182, 9.
 एषां त्रिरात्रमभ्यासात् 183, 10.
 कन्याप्रदानं तस्यैव 102, 5.
 कन्यासन्दूषणे चैव 102, 4.
 करणैरन्वितस्यापि 213, 14.
 कामावकर्णी इत्याभ्यां 131, 3.
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा 179, 7.
 कृष्णलः पञ्च ते माषः 85, 4.
 गर्दभं पशुमालभ्य 125, 15.
 गायत्रीजाप्यनिरतः 115, 7.
 गुरूणामध्यधिकेपो 95, 11.
 गौरस्तु ते त्रयः षट् ते 85, 3.
 गोवधो व्रात्यता सैन्यम् 101, 5.
 गोष्ठे वसन् ब्रह्मचारी 115, 6.
 गौर्देया कर्मणोऽस्यान्ते 167, 13.
 चरेद्व्रतमहत्वापि 75, 16.
 जलं भवः पयः काको 255, 9.
 जालसूर्यमरीचिस्थं 85, 1.
 तत्पावनाय निर्वाप्यः 44, 7.
 तथैवानाश्रमे वासः 103, 6.
 तथाऽश्वमेधावभृथ-68, 11.
 तच्चिमितं क्षतः शलैः 68, 15.
 तुलापुरुष इत्येवं 183, 11.
 त्रेऽष्टौ लिखा तु तास्तिस्रो 85, 2.
 त्रिरात्रोपोषितो जम्बा 163, 1.
 त्रिरात्रोपोषितो हुत्वा 165, 5.
 दण्डप्रणयनं कार्यं 74, 15.
 दृष्ट्वा पथि निरातङ्गं 68, 13.
 द्रव्यप्रकारा हि यथा 255, 13.
 द्विगुणं सवनस्थे तु 65, 2.
 दीर्घ-तीव्रामयप्रस्तं 68, 12.
 दोषैः प्रयाति जीवोऽयं 213, 17.
 धर्मकृद्देदविद्याति 214, 14.
 धान्य-कुप्य-पशुस्तेयम् 102, 2.
 नास्तिक्यं व्रतलोपं च 102, 1.
 निद्रालुः क्रूरकृलुब्धो 215, 1.
 नियमा गुरुशुश्रूषा-169, 11.
 निर्वपेत्तु पुरोडाशं 151, 15.
 पत्रशाकं शिखी हुत्वा 255, 7.
 पयसा वाऽपि मासेन 103, 13.
 पर्णोदुम्बर-राजीव-180, 7.
 परद्रव्याण्यभिधायन् 229, 2.
 परद्रव्याण्यभिधायन् 214, 5.
 पारदार्यं पारिवित्यं 101, 8.
 पात्रे धनं वा पर्याप्तं 54, 11.
 पिण्याकं वा कणान्वापि 81, 16.
 पिण्याका-ऽऽचाम-तक्राम्बु-182, 8.
 पितृ-मातृ-सुतत्यागः 102, 3.
 पुरुषोऽनृतवादी च 214, 7.
 पुरुषोऽनृतवादी च 229, 4.
 प्रत्येकं प्रत्यहं पीतैः 180, 8.
 प्रदर्शनार्थमेतत्तु 255, 12.
 प्रमादवान् भिन्नवृत्तो 215, 2.
 प्रव्रज्याऽवसितो राज्ञो 13, 6.
 प्राणायामशतं कार्यं 168, 14.
 ब्रह्मचर्यं दया क्षान्तिः 169, 8.

ब्रह्महा द्वादशाब्दानि 55, 9.
 ब्रह्महत्यासमं श्रेयं 95, 12.
 ब्राह्मणः स्वर्णहारी तु 167, 5.
 ब्राह्मणस्य परित्रागात् 68, 10.
 भावैरनिष्टैः संयुक्तः 215, 4.
 भार्याया विक्रयश्चैषाम् 103, 8.
 भृतादध्ययनादानं 101, 7.
 भैक्ष्या-प्रभिकार्ये त्यक्त्वा तु 131, 2.
 मज्जान्तं जुहुयाद्वापि 70, 8.
 मधु दंशः पलं गृध्रः 255, 10.
 मयि तेज इति च्छायां 104, 8.
 महापापोपपापाभ्यां 150, 9.
 मूषको धान्यहारी स्यात् 255, 8.
 यथाकर्तव्यं चित् त्रिगुणः 171, 11.
 यथेवं स कथं ब्रह्मन् 213, 12.
 यन्मेष रेत इत्याभ्यां 48, 4.
 रजसा तमसा चैवं 215, 3.
 रूपाण्यपि तथैवेह 214, 2.
 लोमभ्यः स्वाहेत्येवं हि 70, 7.
 वर्णिनां हि वधो यत्र 44, 6.
 वालवासा जटी वापि 81, 15.
 विख्यातदोषः कुर्वीत 153, 9.
 वृक्ष-गुल्म-लता-श्रीकृत्-123, 17.
 वितथाभिनिवेशो च 214, 6.
 वितथाभिनिवेशी च 229, 3.
 त्रिपाकः कर्मणां प्रेत्य 214, 3.
 वेत्ति सर्वगतं कस्मात् 213, 15.
 शिरःकपाली ध्वजवान् 55, 8.
 शूद्रमेव्यं हीनसख्यं 103, 5.

श्वित्री वस्त्रं आ रसं च 255, 11.
 स राजसो मनुष्येषु 214, 16.
 सहस्रशीर्षाजापी च 167, 12.
 सावित्रीमधुचौ दृष्टे 104, 9.
 स्तनान्तरे भुवोर्मध्ये 48, 5.
 स्नान-मौनेपत्रासेज्या 169, 10.
 स्यादोषाधिवृथाच्छेदी 123, 18.
 स्वाध्याया-प्रमि-सुतत्यागो 103, 2.
 स्त्री-शूद्र-विट्-क्षत्रवधो 101, 9.
 हिंसकथाप्रविधानेन 229, 7.
 हिंसकथाप्रविधानेन 214, 10.
 हिंसयन्त्रविधानं च 103, 1.
 हीनजातौ प्रजायेत 255, 6.

६३. लिंगपुराणम्—

ईशानेन शिरोदेशं 14, 7
 उरोदेशमघोरेण 14, 8.
 सद्येन पादौ सर्वाङ्गं 14, 9.

६४. वराहपुराणम्—

कर्मक्षये ततः पश्चात् 268, 7.
 क्रूरकर्मरतानां च 268, 12.
 ततः शुनी भवेत् पश्चात् 268, 6.
 तृण-गुल्म-लतानां च 268, 11.
 न च सौख्यमवाप्नोति 268, 8.
 परस्परादिनो मत्स्याः 268, 14.
 हिंसा भवन्ति क्रव्यादाः 268, 18.

६५. वसिष्ठः—

अनुग्रहार्थं विप्राणां 171, 4.
 अपिवाभि-11, 18.

अपि वैतेन कल्पेन 11, 17.
 अश्वमेधावभृथं 150, 15.
 अश्वमेधावभृथं 121, 6.
 अस्थीनि 72, 1.
 अहः पराकं तत्रैकम् 171, 3.
 अहः प्रातरहर्नक्तम् 171, 2.
 एवं जप्यपरो नित्यम् 28, 6.
 एतेनैवाभिदास्तो 152, 2.
 गुरोरलीकानिर्बन्धे 97, 1.
 जीवन्नात्मत्यागी 11, 14.
 ततस्तस्मै 89, 2.
 तस्य जुहुयात् 127, 1.
 त्रिरात्रं वा प्युपवसेत् 11, 15.
 त्वचं 71, 4.
 तेनात्मानं 89, 3.
 द्वादशरात्रम् 73, 3.
 द्वौ मासौ 121, 3.
 नास्तिकः 125, 4.
 निष्कालको 89, 14.
 नैर्ऋतं वा 126, 11.
 पतित-138, 20.
 पतितसावित्रीकः 121, 2.
 प्राणानात्मनि संयम्य 11, 16.
 बाल-वृद्धा-ऽऽतुराणां च 171, 5.
 ब्रह्मकूर्वाशिनी भूत्वा 148, 7.
 ब्रह्मचारी चेत् 126, 9.
 ब्राह्मणमनृतेन 150, 13.
 ब्रह्मोज्झः 96, 10.
 मज्जानं 72, 3.

मांसं 71, 8.
 मेदो 71, 10.
 यद्यकार्यशतं साधं 155, 7.
 यथामिर्वायुनाऽऽमातो 28, 5.
 यथाऽश्वमेधावभृथः 166, 3.
 योऽग्नीनपविद्धयेत् 107, 17.
 रक्षोदेवताभ्यः 127, 2.
 लोमानि 71, 2.
 लोहितं 71, 6.
 वनस्थश्च यत्तिश्चैव 148, 6.
 व्रात्यस्तोमेन 121, 7.
 सप्तागाराण्यसंकल्पितानि 53, 5.
 सर्वं तत्तस्य वेदामिरू 155, 8.
 सहस्रपरमां 139, 1.
 सुरां पीत्वाऽप्सु निर्भज्य 166, 2.
 सुवर्णस्तेयी 89, 10.
 स्नायुं 71, 12.
 स्तेनः प्रकीर्णकेशो 89, 1.
 ६६. वामनपुराणम्—
 चण्डालादन्त्यजाद्वापि 224, 6.
 याजको याज्यमानस्तु 224, 7.
 ६७. वायुपुराणम्—
 अन्नचोरो भवेद्यस्तु 261, 9.
 गजचर्मा ज्वरी च स्यात् 249, 15.
 प्रस्विन्नपाणि-पादः स्यात् 261, 8.
 प्राणिर्हिंसापरो जन्तु-249, 12.
 ब्राह्मणस्वर्णहारी च 261, 7.
 भवेत् स्फुटितपादस्तु 249, 11.
 भूणहा स्विन्नहस्तः स्यात् 249, 16.

मुखे कृष्णव्रणी श्वित्री 249, 13.
 वल्मीकं तु खानित्वा यो 249, 14.
 वातव्याधियुतः स्तेयी 261, 6.
 स्वरोपघाती वाक्यं च 261, 10.

६८. वायुसंहिता —

अन्नं पर्युषितं विप्रे 227, 10.
 अपरीक्षितभोजी स्यात् 227, 8.
 अविद्यां यः प्रयच्छेत् 227, 9.
 खरो वै बहुयाजित्वात् 227, 7.

६९. विश्वामित्रः—

कृच्छ्र-चान्द्रायणादीनि 203, 2.
 प्रकाशे च रहस्ये च 203, 3.
 प्राजापत्यं सान्तपनं 203, 4.

७०. विष्णुः—

अग्नि-मातृ- 99, 15.
 अग्नि-मातृ- 105, 16.
 अघमर्षणम् 157, 1.
 अग्नेय-136, 8.
 अथ 189, 17.
 अथर्वशिरः 157, 10.
 अथातः 156, 11.
 अभीतस्य 99, 14.
 अनाहितामिता 100, 8.
 अनुपातकिनस्त्वेते 94, 8.
 अनृतवचनम् 99, 13.
 अब्लिंगम् 157, 7.
 अभिचारः 100, 6.
 अभीषङ्गः 157, 4.
 अभोज्यानां 252, 6.

अभोज्यान्- 99, 16.
 अयाज्ययाजनम् 99, 17.
 अविक्रेयविक्रयः 99, 19.
 अश्वसूक्तम् 157, 8.
 अश्वमेधेन शुद्धयन्ति 94, 9.
 असत्प्रतिग्रहः 99, 18.
 असच्छास्त्रा-100, 9.
 आकुष्टस्ताडितो वाऽपि 97, 12.
 आचम्यातःपरं मौनी 195, 6.
 आत्मार्थं 100, 7.
 इति जाति-136, 10.
 इति मलावहानि 138, 6.
 इत्यघमर्षणम् 190, 4.
 इत्युपपातकानि 101, 1.
 उपपातकिनस्त्वेते 106, 6.
 एतानि जप्तानि पुनन्ति जन्तून्
 158, 1.
 कर्मणोऽन्ते 190, 3.
 कार्पास-112, 10.
 कुशीलता 100, 10.
 कूटसाक्ष्यं 93, 15.
 कूष्माण्डयः 157, 2.
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा 179, 10.
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रमथ वा 138, 10.
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रमथ वा 137, 9.
 कृमि-कीटकानां 138, 5.
 क्षत्रिय-विद्- 99, 19.
 ग्रहणं सम्प्रवक्ष्यामि 194, 15.
 ग्राम्या-ऽऽरण्यानां 137, 5.

- गुरोश्च 99, 14.
 गोसूक्तम् 157, 8.
 चन्द्रसाम 157, 6.
 चरेत् सान्तपनं कृच्छ्रं 136, 12.
 जातिभ्रंशकरं कर्म 136, 12.
 जैह्वं 136, 9.
 तरत्समन्दीयम् 157, 2.
 तस्य च 100, 2.
 तृण-काष्ठ-112, 6.
 व्यहं 189, 17.
 त्रीण्याज्यदोहानि स्थन्तरं च 157, 13.
 त्रिस्तुपर्णम् 157, 11.
 दन्त्रैवापहतं द्रव्यं 112, 14.
 दन्तधावनपूर्वेण 195, 4.
 द्रव्याणाम् 112, 4.
 दिनान्ते नख-रोमादीन् 195, 1.
 दिवा 190, 2.
 द्विशकैकशफ-112, 11.
 दुर्गाः 157, 3.
 द्रुम-गुल्म-100, 5.
 देवकृतम् 157, 1.
 देवर्षि-100, 9.
 नारायणीयम् 157, 11.
 नास्तिकता 100, 10.
 निन्दितेभ्यो धनादानं 137, 14.
 पक्षि-गन्धौषधि-112, 12.
 पक्षिणां 138, 4.
 पदस्तोभाः 157, 4.
 परदाराभिगमनम् 99, 17.
 परस्वहरणम् 99, 16.
 पराकमथ वा कुर्युः 106, 7.
 परिवित्तिता 100, 1.
 परिवेदनं 100, 1.
 पावमान्यः 157, 3.
 पादो बालेषु दातव्यः 64, 7.
 प्रत्यहं 190, 1.
 प्रायश्चित्तान्ते 6, 15.
 प्रायश्चित्तं ततः कुर्यात् 112, 15.
 पितृ-मातृ- 98, 19.
 पितृव्य- 98, 17.
 पुरुषसूक्तं 157, 12.
 पुरुषव्रते 157, 6.
 बार्हस्पत्यम् 157, 7.
 ब्रह्महत्या 92, 15.
 ब्राह्मणस्य 136, 8.
 ब्राह्मणभूष्यप- 98, 16.
 भक्ष्य-भोज्य-112, 4.
 भस्म-गोमय-मृद्धारि 195, 2.
 भृतकाध्यापनम् 100, 3.
 भृतकाध्यय-100, 3.
 भग्नः 190, 1.
 मणि-मुक्ता-112, 8.
 मद्यपत्नी-101, 1.
 मद्यानुगत-138, 5.
 मध्वर्च 157, 9.
 मनःसन्तापनं तीव्रं 195, 7.
 मलापकर्षणं कार्यं 195, 3.

मलिनीकरणीयेषु 138, 9.
 महायन्त्र-100, 4.
 महाव्रतम् 157, 11.
 मातृगमनं 92, 6.
 मूलकर्मसु 100, 7.
 यमुद्दिश्य त्यजेत् प्राणान् 97, 13.
 यागस्थस्य 98, 12.
 याजनं 100, 2.
 येषां जपैश्च 156, 11.
 राजगामि च 99, 13.
 रात्रावासीत 190, 3.
 वपन-मेखला- 5, 12.
 व्रतं निशामुखे माखं 195, 5.
 वाक्सूक्तम् 157, 8.
 व्रात्यता 100, 3.
 विकर्मणा जीवनम् 99, 18.
 वेदिनिन्दा 99, 14.
 वेदाध्युत्सादी 107, 13.
 व्याहृतयो 157, 5.
 शतरुद्रीयम् 157, 10.
 शुद्धवत्यः 157, 1.
 श्रोत्रियार्थिक 98, 19.
 सङ्करोकरणं कृत्वा 137, 8.
 सर्वपापेषु सर्वेषां 194, 14.
 समुत्कर्षेऽनुते 107, 9.
 सर्वेष्वेतेषु 5, 11.
 सर्वाकारेषु 100, 4.
 सामानि 157, 5.
 खिया जीवनम् 100, 6.

स्तेयम् 100, 8.

७१. विष्णुपुराणम्—

तथा तथैव संस्मृत्य 209, 15.
 पापकृष्याति नरकं 209, 13.
 पापानामनुरूपाणि 209, 14.

७२. विष्णुधर्मोत्तरम्—

अतिवाहिकसंज्ञस्तु 208, 9.
 अतिमानप्रवृत्तस्तु 234, 11.
 अंधश्च जायते लोके 261, 1.
 अन्धो दीपापहारी स्यात् 260, 13.
 अपहृत्य नरा राम 260, 7.
 अयाज्ययाजकश्चैव 234, 8.
 अवकीर्णी च भवति 269, 13.
 असाहिष्णुतयान्यस्य 219, 9.
 उक्तास्तवेमास्तु 272, 15.
 कुलेषु तेऽभिजायन्ते 234, 13.
 कुष्टी भवति धर्मज्ञ 269, 8.
 केवलं तन्मनुष्याणां 208, 10.
 खल्वाटो मत्सरी राम 233, 5.
 गां गत्वा तु द्विजश्रेष्ठ 269, 10.
 गुरु-स्वामि-द्विजाक्रोशं 233, 11.
 गृहाधःपतनाच्चैव 235, 1.
 गोभ्यश्च मरणं लोके 235, 2.
 घूर्णिकस्तैलिकश्चैव 233, 7.
 जात्यन्धत्वमवाप्नोति 269, 12.
 जायते बुद्ध्याक्षो वा 233, 14.
 तथैव दीनरूपश्च 233, 15.
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन 235, 8.

तस्मान्मनुष्यस्तु मृतः 209, 1.
 तस्यापि तादृशी बाधा 235, 7.
 ताडितस्ताड्यते लोके 235, 3.
 दरिद्रः परवित्तघ्नः 260, 14.
 दंष्ट्रिभ्यश्च नखिभ्यश्च 234, 15.
 दुष्टा परस्त्रियं नम्रां 269, 11.
 देवदत्तेन दीपेन 233, 13.
 द्वेष्यो भवति लोकेऽस्मिन् 234, 6.
 धान्यचोरोऽणहीनः स्यात् 260, 10.
 नरकं प्रतिपद्यन्ते 210, 2.
 नान्यः प्राणी महाभाग 209, 2.
 नास्तिकस्तु दरिद्रः स्यात् 234, 10.
 नीयते याम्यमार्गेण 208, 12.
 नैवान्ये प्राणिनः केचित् 208, 14.
 परदाररताः केचित् 219, 12.
 परपुंसि प्रसक्ता च 269, 7.
 परिवेत्ता तथा लोके 234, 7.
 पंगुरेव तथा ज्ञेयः 260, 15.
 प्रकीर्णमैथुनो जन्तुः 269, 14.
 प्रतिकूलं गुरोर्यस्तु 233, 8.
 प्राप्नोति भृगुशार्दूल 260, 9.
 प्राप्नोति यादृशीं बाधां 235, 6.
 प्रायश्चित्तमतः कार्यं 210, 4.
 प्रायश्चित्तविहीना ये 210, 1.
 प्रायश्चित्तैः क्षयं याति 209, 18.
 पिशुनः पूतिनासः स्यात् 233, 4.
 ब्रह्मस्वहारिणश्चेति 219, 11.
 भगभक्षस्तु कुण्डाशी 233, 10.
 भूय एव समाप्नोति 233, 6.

माणि-मुक्ता-प्रवालानि 260, 6.
 मनुष्याः प्रतिपद्यन्ते 208, 13.
 महत्पापं समुत्पन्नं 219, 10.
 मांसं भुक्त्वा तु धर्मज्ञ 250, 8.
 मानुष्यमपि चासाद्य 210, 3.
 मित्रद्रोहरताः केचित् 219, 13.
 मिष्टाशयेको महाभाग 233, 9.
 मूलकर्म तथा कृत्वा 234, 5.
 यं कंचित् घातयित्वा तु 250, 2.
 यद्यत् परस्या-ऽऽचरन्ति 235, 5.
 यद्वा तद्वा परद्रव्यं 260, 8.
 याम्यलोकं प्रपन्नस्य 209, 3.
 याम्यैर्नरैर्मनुष्याणां 208, 11.
 योनीश्च नरकांश्चैव 209, 4.
 रत्नापहारी भवति 261, 3.
 लिंगव्याधिमाप्नोति 269, 9.
 वस्त्र-भोज्यापहर्तारो 261, 2.
 वस्त्रापहारी श्वित्री स्यात् 260, 12.
 विनाऽपराधेन तथा 234, 3.
 विरूप एव भवति 234, 2.
 वेदविक्रयिको मूर्खः 234, 9.
 व्याधितश्चाऽऽहर्ता स्यात् 260, 11.
 भुक्त्वा भवति दुर्बुद्धिः 233, 12.
 शक्यानि कात्स्नर्येन 272, 17.
 शुभानामशुभानां च 208, 15.
 श्वपाक-पुल्कसादीनां 234, 12.
 श्वधे तु मरणं लोके 234, 14.
 स राजमयमाप्नोति 234, 4.
 सञ्चयः क्रियते लोके 208, 16.

स्वकर्मभिभ्युताः सर्वे 219, 14.
 षण्ढश्च जायते लोके 269, 6.
 हत्वा वधमवाप्नोति 235, 4.
 हीनवर्णस्तदा लोके 234, 1.

७३. वृद्धगौतमः—

अनस्थि-पाणि-पादः स्यात् 271, 5.
 अतिथिं 237, 8.
 आमन्त्रेणं विना भुक्त्वा 252, 12.
 कन्यागाम्यश्मरी शूली 271, 1.
 कन्यां च गोत्रजां गत्वा 271, 2.
 कृतघ्नः 238, 3.
 कीटाशी शीतलान्नाशी 252, 11.
 गत्वा तपस्विनीं नारीं 271, 9.
 गत्वा तु मातृभगिनीं 270, 19.
 गत्वा तु महिषीं राज्ञः 271, 16.
 गलगण्डी 237, 13.
 गोदुःखकारी 237, 11.
 गोनिर्दय 237, 12.
 चोररक्षकः 238, 4.
 छद्मना 237, 10.
 जम्बुको जायते जन्तुः 228, 18.
 ज्वरा-प्रतिसारी दाही च 270, 18.
 तटाका- 238, 2.
 तथा मनुष्यतां प्राप्तः 270, 16.
 दास्यो वा दीर्घरोणिष्यो 272, 5.
 दासीगामी क्रूरकर्मा 271, 13.
 दाहज्वरी भवेन् मर्त्यः 271, 8.
 दुर्बलबाधे 237, 4.
 देवद्रव्योपजीवी 237, 2.

धर्मपत्नीं गुरोर्गत्वा 270, 14.
 निषिद्धानं तु यो भुंक्ते 252, 10.
 नेत्ररोगी भवेत् प्रेक्ष्य 272, 1.
 पक्षि-दंष्ट्रि-मृग-व्याल-270, 15.
 पत्नीबहुत्वे 237, 3.
 पथनाशकः 237, 12.
 परदारभिमगामी च 271, 12.
 परिक्षीण- 237, 7.
 पुण्याक्षेपी 237, 13.
 पुंश्चल्यो योषितो बाल-272, 4.
 प्रतिज्ञाय 237, 2.
 प्रमेही मूत्रकृच्छ्री च 271, 11.
 बहुत्वे योषितमिक- 272, 2.
 महोदरी प्रमेही च 270, 17.
 मातरं च स्वसारं च 271, 4.
 मूत्रकृच्छ्री तथाऽजिह्वी 271, 6.
 मौल्याद्देहोपदेष्टा च 228, 17.
 रजस्वलाभिमगामी च 271, 7.
 वक्त्रमैथुनकर्ता च 271, 15.
 वाणिज्यलाभो नो तस्य 238, 6.
 विप्रवृत्तिविलोपेन 252, 9.
 विस्रम्भापहारी 237, 11.
 वृक्षच्छेत्ता वृथा यस्तु 249, 9.
 व्यवहारपक्ष-237, 5.
 व्यवहारेष्वमध्यस्थः 238, 5.
 व्याधिः स्यात् प्राणसन्देहो 238, 7.
 शिष्टचीर्ण-238, 1.
 शूद्रात् पठति चाण्डालो 228, 19.
 सगोत्रां च सवर्णां च 271, 3.

साधुजन- 238, 1.

स्वजातिपरनारीणः 271, 14.

स्वदारेभ्योऽन्यतो दीव्यन् 272, 3.

स्वर्यं 237, 6.

स्वयमग्रभुक् 237, 7.

स्वामिना 237, 3.

स्यादामयावी भवती 271, 10.

सूर्याप्रकाशे 237, 9.

७४. वृद्धपराशरः —

अनाशकान्निवृत्तश्च 130, 3.

अनाशकान्निवृत्तस्तु 10, 17.

गवां च शतदानेन 11, 6.

चण्डालः स तु विज्ञेयो 10, 18.

चरेत् षाण्मासिकं कृच्छ्रं 130, 4.

चरेच्चीणि च कृच्छ्राणि 130, 5.

चिति-यूप-श्मशानानां 4, 5.

जला-प्रमिषतने चैव 11, 3.

जातकर्मादिभिः सर्वैः 130, 6.

तां च भिक्षां समश्नीयात् 11, 12.

तेभ्यो जातान्यपत्यानि 11, 2.

दुःस्वप्ने मैथुने वान्ते 4, 4.

प्रत्यावसितवर्णानां 11, 4.

ब्राह्मणस्य प्रवक्ष्यामि 11, 7.

ब्राह्मणानां प्रसादेन 11, 5.

मैक्ष्यार्थं विचरेद् ग्रामं 11, 11.

मुच्यते सर्वपापेभ्यो 11, 10.

यः प्रत्यवसितो विप्रः 130, 2.

तुमधर्मास्तु चण्डालाः 11, 1.

विक्रीय कन्यकां गां च 132, 2.

साशित्वं वपनं कृत्वा 11, 8.

सावित्र्यष्टसहस्रं तु 11, 9.

७५. वृद्धबौधायनः—

अन्त्यजागमने मर्त्यो 270, 12.

गां गत्वा मधुमेही स्यात् 270, 9.

मधुमेही खरा-श्वादि-270, 10.

सवर्णागमने रक्तः 270, 11.

७६. वृद्धमनुः—

तान्येव दश गोचर्म 36, 2.

सप्तहस्तेन दंडेन 36, 1.

७७. वृद्धशातातपः—

अशित्वा सर्वमेवान्नं 149, 8.

अहोरात्रेषितः क्षात्वा 142, 14.

भक्षयित्वा तु तं प्रासं 149, 7.

भूमौ निक्षिप्य तं प्रासं 149, 6.

मूत्रयित्वा व्रजन्मार्गे 142, 13.

यदा भोजनकाले तु 149, 5.

७८. वृद्धहारीतः—

तर्पयित्वा द्विजान् कामैः 116, 3.

राक्षः प्रतिग्रहं कृत्वा 116, 1.

षष्ठे काले पयो भक्षः 116, 2.

७९. व्याघ्रः—

अकामतस्त्रिरात्रं स्यात् 143, 3.

अन्यत्र पुनराधानं 109, 10.

अस्पृश्यस्पर्शनं कृत्वा 143, 2.

ततोऽग्निवर्णी तां पीत्वा 81, 12.

तत्र वक्तव्यमनुत्तम् 44, 14.

मत्या मद्यममत्या वा 81, 11.

यतिश्चैव वनस्थश्च 143, 4.
यत्रोक्तावात्मवः श्रीडा 44, 13.
योऽग्निं त्यजति नास्तिक्यमाप्नु 109, 9.

८०. व्यासः—

असाध्यरोगो बालघ्नः 248, 12.
आग्नेयं भस्मना स्नानं 16, 1.
आदौ तावत् प्रभासे 16, 17.
उभौ मध्वासवक्षौर्द्वौ 79, 10.
एकपर्यङ्कश्चयितौ 79, 11.
एतदेव व्रतं कुर्यात् 82, 2.
कृतघ्नः स्फुटिताक्षो वा 249, 1.
कृतमंगल-पुण्याहैः 16, 15.
गत्वा देशान्तरं तेषां 249, 6.
गात्रकृच्छ्रीं त्रिणीं त्रित्रीं 248, 13.
ग्रामे वने वा जन्तूनां 249, 3.
चातुर्थकोष्ण-शीतोष्ण-249, 2.
तज्ज्ञः सम्पादयेत् स्नानं 16, 13.
तलघाती च सम्भूतः 249, 5.
राक्षायणमयैः कुम्भैर् 16, 14.
धर्मार्थं यतमानस्तु 75, 11.
नेत्ररोगो भवेत्तस्व 248, 14.
पञ्चगव्यं च तस्मिन् 82, 3.
परेषां रसनाच्छेदी 248, 15.
पितृहा याति पैशाच्यं 248, 10.
प्राण्यङ्गं मृगशावं च 248, 11.
प्राप्नो भवति तत्पुण्यं 75, 12.
ब्राह्मणमाग्नेयमुद्दिष्टम् 15, 15.
ब्राह्मं तु मार्जनं मन्त्रैः 15, 17.
भयोद्दिगकदोऽप्येषां 249, 4.

यत्तु साक्षपत्रवर्णेण 16, 2.
यौगिकं ज्ञानमाख्यातं 16, 4.
वारुणं यौगिकं तद्वत् 15, 16.
वारुणं ब्राह्मणाद्वत् 16, 3.
राहुग्रस्ते च सोमे 17, 1.
स्वयमेवोपपन्नाव 16, 12.

८१. शंखः—

अधमर्षणमित्येतत् 190, 10.
अध्यास्य शयनं ज्ञानं 146, 6.
अन्तरा वा 68, 6.
अन्तरेण यदा गच्छेत् 146, 18.
अन्तरेण यदा गच्छेत् 146, 11.
अभ्युत्सादी 108, 14.
एतदेव 66, 18.
एतदेव व्रतं कुर्यात् 97, 8.
कौटसाक्ष्यं तथा कृत्वा 97, 7.
कन्यादूषी 132, 15.
क्षत्रियायाम् 128, 2.
क्षत्रियस्तु रणे जडत्वा 146, 8.
गवां द्वादशानां 68, 7.
गुप्तायां 127, 7.
गोपुरीष-यवाभ्यास्ते 192, 7.
गोष्ववकीर्णः 128, 7.
तेषामन्ते गोसहस्रं 65, 7. 66, 14.
त्र्यहं त्रिषवणकायां 190, 7.
द्वादशे वर्षे 68, 6.
द्विजः पलाशवृक्षस्य 146, 7.
तुःस्वमारिष्ट-147, 2.
देव गृह-181, 15.

द्वौ विप्रौ ब्राह्मणा-ऽमी वा 146, 10.
 नास्तिको 125, 8.
 प्रमाप्य द्वादश-65, 6. 66, 18.
 ब्रह्महा परिषदानुमतः 56, 10.
 ब्राह्मण्यां 127, 9.
 मनसा त्रिः पठेद्वृत् 190, 8.
 रण्डायाम् 128, 7.
 वीरासनं सदा तिष्ठेत् 190, 9.
 वृषल्यां 128, 5.
 व्रतं तु यावकं कुर्यात् 192, 8.
 वैश्यायां 128, 3.
 शून्यागार-नदी-पर्वत- 56, 12.
 सद्य एवाश्व-68, 8.
 संवत्सरं व्रतं कुर्यात् 146, 9.
 संवत्सरं व्रतं कुर्यात् 124, 7.
 सर्वेषां वर्णानाम् 65, 8.
 स्वैरिण्यां 128, 1.
 होमकाले तथा दोहे 146, 12.

८२. शंख-लिखितौ—

अजीर्णवान् 263, 7.
 अत ऊर्ध्व 246, 9.
 अपूपापहारी 259, 7.
 अभक्ष्यमक्षी 253, 7.
 कर्मफल-263, 9.
 कव्यापहारी 259, 6.
 खराभिगामी 270, 1.
 गन्धापहारी 259, 8.
 गृध्रो 263, 8.
 गोष्ववकीर्णी 269, 18.

चण्डाल्यवकीर्णी 270, 4.
 छत्रापहारी 259, 8.
 तद्यथा 246, 11.
 ताम्रापहारी 259, 7.
 तैजसापहारी 263, 6.
 दीपापहारी 259, 11.
 धर्मपत्न्यामास्थे 270, 5.
 ध्वजापहारी 259, 9.
 नास्तिकवृत्तिः 151, 6.
 पर्वमैथुनी 269, 17.
 परजलापहारी 259, 5.
 परदारगामी 269, 18.
 पाण्डुरोगी 263, 8.
 पुरुषव्याधि- 269, 17.
 पुष्पापहारी 259, 10.
 फलापहारी 259, 11.
 ब्रह्महा 163, 5.
 ब्राह्मणवृत्तिघ्नः 263, 9.
 भूम्यपहारी 259, 12.
 मातृभगिनी-270, 6.
 मातृ-पितृ-270, 2.
 यद्वा तद्वाऽपि पारक्यं 260, 1.
 वस्त्रापहारी 263, 5.
 वागपहारी 263, 7.
 वेदमापहारी 259, 5.
 शय्यापहारी 259, 10.
 शाकापहारी 259, 9.
 शास्त्रापहारी 259, 7.
 सगोत्राभिगामी 270, 1.

सस्यापहारी 259, 6.
 संवत्सरं 151, 9.
 सुवर्णस्तेयी 263, 5.
 स्वदारादन्यत्र 270, 3.
 खेहापहारी 263, 6.
 हिरण्यापहारी 263, 5.
 हत्वा वै योनिमाप्नोति 260, 2.

८३. शाण्डिल्यः—

अवकीर्णी द्विजो राजा 128, 13.
 इष्ट्वा मैक्षाशिनो नित्यं 128, 14.
 पराकत्रयसंयुक्तम् 129, 10.
 वानप्रस्थो यतिश्चैव 129, 9.

८४. शातातपः—

अनृतौ तु यदा गच्छेत् 4, 8.
 ऋतौ हि गर्भशङ्कित्वात् 4, 7.
 ब्राह्मणो ब्राह्मणम् 55, 15.
 भस्मच्छन्नो 166, 9.
 मद्यं पीत्वा 166, 7.
 मूत्रोच्चारं द्विजः कृत्वा 142, 9.
 मोहाद्भुक्त्वा त्रिरात्रं स्यात् 142, 10.

८५. शिवधर्मोत्तरम् —

अकारणादर्मपत्नी-239, 11.
 अथातः पततां पुंसां 208, 6.
 अनपत्यो दरिद्रश्च 239, 18.
 अपकारं तु यः कुर्यात् 239, 7.
 अभक्ष्यभक्षी गण्डमाली 253, 5.
 अमुख्यमुख्यकारी यः 240, 6.

उत्तमं चापि मानुष्यं 244, 4.
 ऋणं दत्त्वाऽधिकां वृद्धिं 240, 3.
 एवं पापविशुद्धाश्च 243, 12.
 एवं योनिषु सर्वास्तु 244, 2.
 कालान्तरवशाद्यान्ति 244, 3.
 कुष्ठरोगेण घोरेण 244, 7.
 कृमि-कीट-पतंगानां 250, 9.
 क्षयी ज्वरी प्रमेही च 239, 15.
 जिह्वा-वक्त्रव्रणी हान्य-239, 6.
 ततः क्षितिं समासाद्य 243, 15.
 ततो मानुषतां प्राप्य 244, 6.
 तत्रानुभूय दुःखानि 243, 14.
 दीपं देवगृहात् हत्वा 236, 14.
 देवद्रव्योपजीवी च 236, 7.
 देवद्रव्यं स्वयं येन 236, 8.
 देवदासोदनं भुक्त्वा 236, 12.
 देवस्पर्शं नरः कृत्वा 236, 10.
 देवावमन्ता भवति 236, 16.
 द्विजस्त्वेकशफानां च 227, 4.
 नरकार्णवे महाघोरे 208, 7.
 निषिद्धवस्तुभोगेन 240, 1.
 निष्क्रान्ताः कीटयोनिभ्यः 243, 15.
 परवित्तविनाशाय 239, 10.
 परेषां चेतसः क्लेश-239, 14.
 परोपदिष्टज्ञानेन 240, 2.
 पशुयोनिं समासाद्य 244, 1.
 भक्तं भोक्तुमशक्तश्च 239, 13.
 मत्सरी विट्कृमिश्चैव 227, 5.
 मिथ्याचारं चरेत् पश्चात् 236, 11.

मुखकृष्णव्रणी शिबी 239, 5.
 मूर्च्छा भ्रमी सुरदेष्टा 236, 15.
 मृगदुःखमनिक्रम्य 243, 17.
 मृतपुत्रोऽप्यवन्धुः स्यात् 239, 9.
 रजस्वला-ऽन्त्य-चाण्डाल-239, 16.
 रसज्ञाविधुरः कुञ्जः 236, 9.
 व्यवहारी पुष्पवत्यां 239, 17.
 वाणिज्यलभस्तत्रापि 240, 5.
 विचित्रा गतयः प्रोक्ताः 244, 5.
 विद्वराहो भवेन्नित्यं 227, 3.
 विप्रः पञ्चमहायज्ञान् 227, 2.
 वेद्यां कुलवधूं कृत्वा 239, 12.
 श्वास-कासी ज्वरी सर्व-239, 8.
 संक्लिष्टाः पक्षिभावेन 243, 16.
 सदापहृतसर्वस्वः 236, 17.
 स भूत्वा धनिनां वंशे 240, 4.
 सर्वाङ्गकुष्टी तिमिरी 236, 13.
 सर्वाङ्गरोगी पापात्मा 240, 7.
 क्षुरापः प्राप्यते योनिं 250, 10.

८६. श्रुतिः—

तस्य तावदेव 275, 10.

८७. षट्त्रिंशन्मतम् --

अपहत्य सुवर्णस्य 88, 1.
 ऊर्ध्वप्राणान्तिकं ज्ञेयम् 88, 4.
 ऐन्दवेन मृगारेष्ट्या 115, 16.
 कुर्यात् सन्तपनं कृच्छ्रं 87, 19.
 गायत्र्यष्टसहस्रं च 87, 15.
 गोमूत्रयावकाहारः 88, 2.

गौरसर्षपमात्रे तु 87, 16.
 चण्डाल-139, 6.
 चान्द्रायणं प्रकुर्वीत 73, 8.
 देव्या लक्षजपेनैव 115, 17.
 गवित्रेष्ट्या त्रिगुह्यन्ति 115, 15.
 बालाग्रमात्रेऽपहते 87, 12.
 भिक्षामात्रे मृहीते तु 116, 10.
 यवमात्रसुवर्णस्य 87, 17.
 राजसर्षपमात्रे च 87, 14.
 लिक्षामात्रेऽपि च तथा 87, 13.
 सुवर्णकृष्णलं द्वेकम् 87, 18.
 सुवर्णस्यापहरणे 88, 3.
 षण्डं तु ब्राह्मणं हत्वा 73, 7.

८८. संवर्तः—

अनेन तु विधानेन 58, 15.
 ख्यापयन्नात्मनः पापम् 58, 14.
 चातुर्वर्ण्यं चरेद्भैक्ष्यम् 58, 11.
 ततो मुसलमादाय 85, 12.
 ब्रह्मघ्नस्तु वनं गच्छेद् 58, 8.
 ब्रह्महा द्वादशाश्रयानि 57, 11.
 भिक्षार्थं विचरेद् यामं 58, 10.
 भैक्ष्यं चैव समादाय 58, 12.
 यदि जीवति स स्तेनः 85, 13.
 वनवासी ह्यपः स्पृश्येत् 58, 13.
 वन्यान्पेव कलान्यभ्रन् 58, 9.
 स कुर्यात् कृच्छ्रमभ्रान्तः 129, 13.
 सन्ध्यामांषादे नौपास्ते 148, 14.
 सत्र्यस्य दुर्मतिः कश्चित् 129, 12.
 सावित्र्यष्टसहस्रं तु 148, 15.

संकटे विषमे चैव 39, 9.

हृद्-पट्टनमार्गे च 39, 10.

८९. सुमनुः—

अत्यर्थं निर्गुणो विप्रो 62, 2.

अधःशायी 72, 13.

अप्स्वग्नौ वा 141, 5.

अश्वमेधावभृथ-83, 15.

केश-हमभु-नखादीनि 62, 7.

क्रोधाहै क्षियते यस्तु 62, 3.

गच्छेद्वापि विशुद्धयर्थं 61, 13.

तप्तकृच्छ्रेण 83, 14.

तिरस्कृतो यदा विप्रो 61, 10.

त्रैवार्षिकं व्रतं कुर्यात् 61, 12.

निर्गुणः सहस्रा क्रोधात् 61, 11.

ब्रह्मचर्यं चरन् विप्रो 62, 8.

ब्रह्महा 72, 13.

ब्राह्मणस्य 83, 12.

वत्सरत्रितयं कुर्यात् 62, 4.

संवत्सरे 72, 16.

सावित्र्यष्टसहस्रं 83, 13.

९०. स्कान्दे (रेवाखण्डम्).—

अदस्वा भक्ष्यमभाति 232, 6.

अन्नं पर्युषितं विप्रे 232, 4.

इह जन्मनि शूद्रास्ते 224, 15.

इह मानुषलोकेऽस्मिन् 231, 6.

इह शत्रुगृहे बद्धाः 264, 7.

कुनखी स्वर्णहरणात् 264, 8.

गद्गदोऽनुतवादी स्यात् 232, 3.

गुरुदारामिनशी च 264, 14.

जायते गृध्रसीयुक्तः 232, 2.

तत्र वर्षशतस्वान्ते 231, 9.

ते यान्ति नरकं घोरं 231, 8.

दश वर्षसहस्राणि 224, 13.

दुधर्मा दुर्भगश्चैव 232, 1.

नरके तेऽन्धतामिक्षे 264, 5.

पापशेषात् भवति 253, 2.

पिता माता गुरुभ्राता 231, 4.

फलान्याहरतोऽपत्यं 264, 9.

भवन्ति नादृता यैस्तु 231, 5.

बुभुक्षितेषु भृत्येषु 224, 10.

मात्सर्यादपि जात्यन्धो 232, 5.

मानकूटं तुलाकूटं 264, 4.

ये त्यजन्ति स्वकां भार्या 281, 7.

राक्षीगामी भवेदुष्टो 264, 15.

वेदार्थनिन्दका ये च 224, 14.

वेदोक्तं यः परित्यज्य 224, 12.

शत-साहस्रिकं कालं 264, 6.

श्रयोनी स समासाद्य 224, 11.

९१. स्मरणम् —

कर्षणकार्यार्थम् 124, 11.

तद् ब्राह्मणेन नास्तव्यं 78, 12.

पतितं याजयित्वा तु 206, 1.

फल-पुष्पोपगान् 124, 10.

यक्ष-रक्ष-पिशाचाश्च 78, 11.

यमलोके तु ते घोरां 206, 7.

क्षेत्रे ब्रह्मस्वभूतस्य 88, 15.

स्वामिनेऽपहतं देयं 88, 16.

९२. स्मृत्यन्तरम्—

- अहत्वाऽपि यथावर्णं 76, 2.
 अहानि पञ्च विप्राभ्यान् 199, 14.
 कृच्छ्रोऽयुतं तु गायत्र्याः 197, 1.
 चान्द्रायणे पराके च 200, 8.
 धेनुप्रदानं विप्राय 197, 2.
 धेनोरभावे दातव्यं 197, 5.
 पिबतो मेहतथैव 143, 17.
 प्राजापत्यक्रियाशक्तौ 197, 4.
 प्राजापत्यं चरोद्दिशो 199, 13.
 प्राजापत्ये तु गामेकां 200, 7.
 प्राणायामत्रयं षट्कं 143, 18.
 प्रायश्चित्तमहोरात्रं 143, 15.
 विना यज्ञोपवीतेन 143, 14.
 संसर्गदोषः पापेषु 90, 15.

९३. स्वप्राध्यायविदः—

- अवगूहति यं स्वप्ने 3, 7.
 आरोहणं गोवृष-कुञ्जराणां 3, 2.
 कृष्णाम्बरधरा नारी 3, 6.
 बिष्टाऽनुलेपो रुदितं मृतं च 3, 4.

९४. हारीतः—

- अकुदः 187, 4.
 अमये 187, 14.
 अथ तुलाम् 187, 5.
 अथ ब्राह्मणस्य 153, 1.
 अथातः 184, 5.
 अधर्माय 188, 11.
 अनाश्रमी 185, 6.

- अनुयोगप्रदानेन 123, 8.
 अनृताभिर्शतनाक्रोशे 151, 2.
 अन्यत्र 150, 3.
 अपि चन्दनवृक्षस्य 186, 8.
 अप्रतिप्राप्तमादाय 184, 8.
 अभक्ष्यभक्षः 252, 16.
 अलक्ष्मीं कालकर्णीं च 193, 8.
 अस्माकं सम्पदं ब्रूहि 187, 11.
 आखोर्भूत्र-पुरीषं च 185, 3.
 आचाममथ पिण्याकं 184, 12.
 आचामस्तानि निर्हन्ति 185, 1.
 आयाज्ययाजनं कृत्वा 184, 7.
 आराम-तटाको-120, 6.
 आषाढ्यां 189, 5.
 आहारेषु च ये दोषाः 185, 5.
 इन्द्राय 188, 4.
 उपकुर्वाणस्तु यत् कुर्यात् 49, 14.
 ऋषिसत्यं 187, 5.
 एकविंशतिरात्रं तु 151, 3.
 एतत् कृच्छ्रं तुलापुरुषं 184, 10.
 एवं ह्याह 213, 5.
 एवं 247, 5.
 कनका-स्थ-तिला गावो 185, 8.
 कन्यादूषी 133, 2.
 कुनखी 247, 2.
 कुबेराय 188, 3.
 कूष्माण्ड-188, 7.
 खरोष्ट्रमुखसंस्पृष्टम् 185, 6.
 क्षत्रियाभिवादाने 149, 17.

गणाधिपति 194, 5.
 गन्धोशीरमयौ कार्यौ 186, 1.
 गुड-तिल-119, 11.
 घृतं यवा मधु यवाः 193, 5.
 तन्नेन तानि निर्हन्ति 185, 7.
 ततोऽग्नी 192, 20.
 तथा शय्याऽऽरूढ-149, 19.
 तथोर्णा-केश-120, 1.
 तदेतानि 213, 2.
 तदेव 193, 1.
 तदेव द्विगुणं कुर्याद् 49, 15.
 तस्यालम्बे तुला कार्या 186, 9.
 तुलायै 188, 11.
 तुलापुरुषाय 189, 1.
 तेनायसीं सुकृतां कारयित्वा
 186, 5.
 तैक्ष्ण्यं च दारुणं चैतत् 185, 2.
 त्र्यहं त्र्यहं प्रयुज्जानो 184, 13.
 त्र्यहं सायं त्र्यहं प्रातः 170, 11.
 त्रिरात्रमेव 194, 1.
 त्रिवर्षोत्सन्ने 108, 10.
 त्रिधरित्वा 189, 4.
 द्वादशरात्रं 194, 3.
 द्वितीयं 189, 3.
 द्वितीयेऽतिकृच्छ्रं 135, 7.
 द्विवर्षोत्सन्ने 108, 9.
 दृष्ट्यपहतरी 247, 4.
 देशानां सम्पदं ब्रूहि 187, 8.
 देव्यै 188, 5.

देव्यै पुनरागमनाय 189, 1.
 धर्माय 188, 9.
 नदीमृत्तिकया वापि 186, 2.
 नमो रुद्राय 193, 13.
 नाऽकृत्वा लभते किञ्चित् 247, 7.
 निःसृतानां 194, 4.
 निर्णोदः सर्वपापानां 193, 4.
 परदुःखदायिनो 247, 2.
 परं त्र्यहं वायुमक्षः 170, 12.
 परं चैव लघुं मन्येत् 187, 13.
 परातिरताः 247, 3.
 पारुष्यमनृतं 212, 18.
 परोपतापनं 213, 1.
 पिण्याकस्तानि निर्हन्ति 185, 4.
 पूतस्तदहरेव स्यात् 75, 8.
 प्रतिभुत्त्यानृतं ब्रूयात् 43, 8.
 प्रायश्चित्तेऽध्यवसिते 75, 7.
 ब्रह्मघ्नः 247, 2.
 ब्रह्मणे 188, 4.
 ब्रह्महत्यां 185, 10.
 ब्राह्मणानां परोवाद् 193, 12.
 बीजानां सम्पदं ब्रूहि 187, 9.
 भगवते 187, 1.
 भृत्काध्यापनं कुर्यात् 123, 7.
 मणि-वासो-116, 7.
 मत्स्य-मांस-120, 2.
 महापशुर्येन शरेण विद्धः 186, 3.
 महाविनायकाय 188, 8.
 माता-पित्रोरशुभ्रुषां 193, 9.

- मासं गोमूत्र-138, 8.
 य आत्मकृतैः 192, 18.
 यदङ्गं पीड्यते येन 247, 6.
 यदातु गुरुमात्मानम् 187, 12.
 यः पुरुषः 186, 10.
 यद्योऽसि धान्यराजो वा 193, 3.
 योज्जनीयात् 194, 7.
 रहस्ये 153, 2.
 राज्ञां च सम्पदं ब्रूहि 187, 10.
 लाक्षा-लवण-119, 12.
 वक्रतुण्डाय 188, 8.
 वाचाकृतं कर्मकृतं 193, 7.
 वाचा कायेन मनसा 184, 14.
 वाचोपहर्तारो 247, 5.
 वायवे 187, 14.
 वासुकये 188, 2.
 विनायकोपसृष्टस्य 184, 9.
 विनायकाय 188, 7.
 विद्यां पश्यति 194, 6.
 विद्याधिपतिं 194, 7.
 वैश्यस्यापि 149, 17.
 शरीरेणैव 213, 8.
 शृतं च 193, 2.
 श्रव्यमाणे 193, 13.
 श्रोत्रापहर्तारो 247, 4.
 श्व-सूकरावलीढं च 193, 10.
 शूद्रस्वाभिमादने 149, 18.
 सकृत् 189, 2.
 स तप्तकृच्छ्रसहितं 43, 9.
 समरान्नं 194, 3.
 सर्वं पुनाति धर्मात्मा 185, 9.
 सर्वं पुनन्तु मे पापं 193, 6.
 सर्वाभक्ष्य-212, 15.
 संवत्सरोत्सवे 108, 8.
 सालकटं 188, 6.
 सुरापो 252, 16.
 सुवर्णस्तेयं ब्राह्मणत्वं 193, 11.
 सूर्याय 188, 1.
 सोमाय 188, 1.
 सौवर्णीं राजतीं वाऽपि 186, 7.
 स्थावर-सरीसृपादीनां 124, 2.
 स्वत एहि 186, 12.
 स्वर्गद्वारमिदं पुण्यं 184, 11.
 स्वागतम् 187, 1.
 हिङ्गु-गुग्गुल- 129, 4.
 हीनमानो 120, 9.

THE GENERAL INDEX OF QUOTATIONS

occurring in

MĀDHAVĀCHARYA'S COMMENTARY

on the

PARĀŚARA DHARMA SAMHITĀ,

Vols. I—II.

अ.—

अक.—

अकर्षमामनुवकाम् V. I., P. I.,
457, 3.

अकल्पितान्नादुधृत्य V. I., P. I.,
40, 7, 2.

अकश्मलैः समिद्धोमिह V. II., P. I.,
192, 93.

अकामकृतपापानां V. II., P. I.,
200, 9.

अकामतः कृते पापे V. II., P. I.,
201, 12.

अकामतः कृते पापे V. II., P. I.,
200, 5.

अकामतस्तु राजन्यं V. II., P. I.,
96, 9.

अकामतस्तु यो विप्रः V. II., P. I.,
308, 6.

अकामतः स्त्रियं हत्वा V. II., P. I.,
103, 8.

अकामतस्त्रिरात्रं स्यात् V. II., P.
II., 143, 11.

अकामतस्त्रिरात्रं स्यात् V. II., P.
II., 143, 8.

अकामाद्वा सकामाद्वा V. II., P. I.,
252, 10.

अकामाजन्तभोजी स्यात् V. II., P.
I., 111, 13.

अकामावाप्तौ प्रायश्चित्तम् V. II., P.
I., 14, 11.

अकारणपरित्यक्ता V. I., P. II.,
350, 15.

अकारणाद्धर्मपत्नी- V. II., P. II.,
239, 11.

अकारश्चाऽस्य नाम्नोऽन्ते V. I., P.
I., 324, 2.

अकार्षण्याऽस्पृहत्वे च V. I., P. I.,
84, 8.

अकार्यं कारयेत्पापा V. II., P. II.,
228, 9.

अकार्यकारिणस्तेषां V. II., P. I.,
285, 15.

अकार्यकारिणस्तेषां V. II., P. II.,
63, 1.

अकिञ्चनमसम्बन्धम् V. I., P. I.,
398, 19.

अकुर्वन् प्रत्यवेति V. II., P. I., 8, 7.

अकुर्वन् विहितं कर्म V. I., P. I., 54,
4.

अकुर्वन् विहितं कर्म V. II., P. I., 7,
19.

अकुर्वाणस्तुतत् आहुं V. II., P. I.,
6, 17.

अकृतं तद्विजानीयात् V. I., P. II.,
116, 14.

अकृतं तद्विजानीयात् V. I., P. II.,
446, 12.

अकृतं तस्य तत्सर्वं V. I., P. I.,
248, 9.

अकृते वैधेदेवे तु V. I., P. I., 408, 7.

- अकृत्वा खलयज्ञं तु V. II., P. II., 238, 9.
- अकृत्वा तत्प्रणामादि V. II., P. II., 232, 11.
- अकृत्वा त्वन्यजापाणेः V. II., P. II., 241, 13.
- अकृत्वा देवकार्यं यः V. II., P. II., 220, 9.
- अकृत्वा देवपूजां च V. I., P. I., 215, 6.
- अकृत्वाऽन्यनमं यज्ञं V. I., P. I., 168, 10.
- अकृत्वा पादयोः शौचम् V. I., P. I., 247, 17.
- अकृत्वा भैक्ष्यचरणम् V. I., P. II., 44, 7.
- अकृत्वा भैक्ष्यचरणम् V. II., P. II., 130, 12.
- अकृत्वा वपनं तेषां V. II., P. I., 290, 10.
- अकृत्वा वर्णसंयोगं V. II., P. II., 241, 15.
- अकृत्वैव निवृत्तिं यः V. II., P. I., 376, 11.
- अकृष्टं मूल-फलम् V. I., P. II., 138, 7.
- अक्षता च क्षता चैव V. I., P. II., 58, 1.
- अक्षताभिः सपुष्पाभिः V. I., P. II., 398, 2.
- अक्षतायां क्षतायां वा V. II., P. I., 47, 18.
- अक्षताः सिकता लाजाः V. II., P. I., 192, 9.
- अक्षमालां च गृण्हीयात् V. I., P. II., 164, 8.
- अक्षय्यं तत्र वत्तं स्यात् V. I., P. I., 70, 5.
- अक्षरद्वयमभ्यस्तं V. I., P. I., 178, 16.
- अक्षर-लवणं रुक्षं V. II., P. I., 247, 9.
- अक्षर-लवणाक्षाः स्युः V. I., P. II., 293, 11.
- अक्षीणाश्चैव गोपानाद् V. II., P. I., 155, 10.
- अक्षुद्राणामपां नास्ति V. II., P. I., 154, 18.
- अक्षोभ्यानि तडागानि V. II., P. I., 153, 1.
- अक्षोः पञ्चदर्शा चैव V. I., P. I., 367, 18.
- अक्रोधनाः सुप्रसादाः V. I., P. II., 74, 17.
- अक्रोधनैः शौचपरैः V. I., P. II., 365, 8.
- अक्रोधनो रसान् सम्यक् V. I., P. II., 424, 6.
- अक्रुद्धः V. II., P. II., 187, 4.
- अक्रुध्यन्तोऽनसूयन्तः V. I., P. I., 144, 13.
- अहंशेन शरीरस्य V. I., P. I., 338, 15.
- अग.—
- अङ्गप्रत्यङ्गसम्पूर्णं V. II., P. I., 266, 6.
- अङ्ग-वङ्ग-कलिङ्गांश्च V. II., P. II., 147, 6.
- अङ्गान्यत्र शिरो हस्तौ V. II., P. I., 265, 13.
- अङ्गानां तु पराकं स्यात् V. II., P. II., 119, 5.
- अङ्गानि पितृयज्ञस्य V. I., P. II., 444, 10.
- अङ्गार-तुष-कीटा-ऽस्थि- V. I., P. I., 228, 6.
- अङ्गार-तुष-केशा-ऽस्थि- V. II., P. I., 194, 2.

अङ्गुल्यग्रे स्थितं वाऽपि V. II., P. I.,
302, 10.

अङ्गुल्या जपसंख्यानम् V. I., P. I.,
309, 4.

अङ्गुष्ठमात्रः पुरुषः V. I., P. I., 421,
3.

अङ्गुष्ठः पुष्टिः प्रोक्तः V. I., P. I.,
266, 8.

अङ्गुष्ठं मोक्षं विद्यात् V. I., P. I.,
309, 17.

अङ्गुष्ठमूलस्य V. I., P. I., 235, 14.

अङ्गुष्ठा-ऽनामिकाभ्यां तु V. I., P. I.,
238, 2.

अङ्गुष्ठेन जपेऽजप्यं V. I., P. I.,
310, 2.

अङ्गुष्ठेन विनाऽभाति V. I., P. II.,
425, 7.

अङ्गुष्ठेन प्रवेशिन्या V. I., P. I., 238,
1.

अङ्गुष्ठेन विना जप्यं V. I., P. I.,
310, 3.

अगतेऽपि रवौ कन्यां V. I., P. II.,
320, 5.

अगम्यागमने चैव V. II., P. I.,
367, 17.

अगरुश्च सकर्पूरः V. I., P. II.,
394, 12.

अगस्तिर्माधवश्चैव V. I., P. I.,
441, 18.

अगस्तिरग्निर्वेङ्गवानलश्च V. I., P. I.,
433, 13.

अगस्त्यगीताः सौधन्याः V. I., P. I.,
109, 9.

अगस्त्याश्रमे V. I., P. II., 300, 6.

अगाधतोयराशिं वा V. I., P. II.,
228, 13.

अगारदाही गरदः V. I., P. II.,
350, 17.

अगारदाहितश्चैव V. I., P. II.,
358, 9.

अगुरुः क्षत्रियाणां च V. II., P. I.,
231, 9.

अगोधूमं च यच्छ्राद्धं V. I., P. II.,
369, 5.

अम आयाहि V. I., P. II., 135, 17.

अमये V. II., P. II., 187, 14.

अमये V. II., P. II., 287, 17.

अमये चैव सोमाय V. II., P. I.,
437, 17.

अमये एवमानाय V. II., P. II.,
285, 6.

अमया यत्र ह्यन्ते V. II., P. I.,
302, 9.

अग्निं परिगता या च V. I., P. II.,
57, 11.

अग्निं प्रत्येयात् V. I., P. II., 434, 3.

अग्निं वै जातं पाप्मा जमाह V. II.,
P. I., 222, 15.

अग्निं स्वात्मानि संस्थाप्य V. I., P. II.,
156, 11.

अग्निचित् कपिला सत्री V. I., P. I.,
321, 10.

अग्निना ऽऽदित्यं V. I., P. I.,
118, 3.

अग्निना भस्मना चैव V. I., P. I.,
429, 10.

अग्निना भृगुपातेन V. II., P. I.,
21, 20.

अग्निप्रवेशमन्यद्वा V. I., P. II.,
146, 16.

अग्निप्रवेशं यः कुर्यात् V. II., P. II.,
8, 3.

अग्नि-मातृ V. II., P. II., 105, 16.

अग्नि-मातृ V. II., P. II., 99, 15.

- अभिमीळे V. II., P. II., 135, 13.
 अभिमेव तदादिस्थेन V. I., P. I.,
 118, 2.
 अभिराण्याययत्स्वज्ञम् V. I., P. I.,
 433, 7.
 अभिर्वा V. I., P. I., 47, 6.
 अभिर्वा ऋतम् V. I., P. I., 118, 2.
 अभिर्विष्णुः प्रजापतिः V. I., P. I.,
 354, 3.
 अभिर्हि प्राणः V. I., P. I., 155, 13.
 अभिश्च V. I., P. I., 55, 8.
 अभिष्वात्ताः सोमपाश्च V. I., P. I.,
 359, 16.
 अभिष्टोमोऽस्याभिष्टोमः V. I., P. II.;
 V. I., P. I., 144, 2.
 अभिष्टोमोऽस्याभिष्टोमः V. I., P. II.,
 18, 15. *
 अभिस्तं मोक्षयामास V. I., P. II.,
 40, 9.
 अभिहोत्रं भवेद्यस्य V. II., P. II.,
 227, 12.
 अभिहोत्रं स्वकाले च V. I., P. II.,
 159, 9.
 अभिहोत्रदेवताभ्यः V. I., P. I.,
 380, 16.
 अभिहोत्रविनाशो तु V. I., P. II.,
 170, 1.
 अभिहोत्रहवण्याश्च V. I., P. I.,
 135, 5.
 अभिहोत्राद्यनुष्ठानार्थं V. I., P. II.,
 231, 18.
 अभिहोत्रादियज्ञेषु V. I., P. II.,
 117, 3.
 अभिहोत्रादिशुभ्रूपां V. I., P. II.,
 117, 10.
 अभिहोत्रादिहोमार्थं V. I., P. II.,
 210, 10.
 अभिहोत्राधिकारोऽस्ति V. II., P.
 I., 52, 18.
 अभिहोत्र्यपविध्यामीन् V. II., P. II.,
 108, 2.
 अभिहोत्र्यपविध्यामीन् V. II., P.
 II., 108, 4.
 अभिनात्मनि वैतानान् V. I., P. II.,
 145, 18.
 अभिनात्मनि संस्थाप्य V. I., P. II.,
 154, 18.
 अभिन्वाऽप्यात्मसात्कृत्वा V. I.,
 P. I., 145, 13.
 अभिन्धनं भैक्षचर्या V. I., P. II.,
 44, 17.
 अभिरापः V. I., P. I., 105, 6.
 अभेरिव शिखानाऽन्या V. I., P. II.,
 169, 4.
 अभरेवास्य V. II., P. II., 283, 11.
 अभर्गवामथालम्भे V. I., P. I., 239, 4.
 अभर्तृषलभुक्तस्य V. II., P. I., 192,
 15.
 अभौकरणशेषं तु V. I., P. II., 412,
 12.
 अभौकरणवत्तत्र V. I., P. II., 415,
 15.
 अभौकरिष्यन्नाशय V. I., P. II.,
 411, 19.
 अभौ क्रियावतां देवो V. I., P. I.,
 367, 5.
 अग्न्यगारे जलान्ते वा V. I., P. I.,
 307, 9.
 अग्न्यभावः स्मृतस्तावत् V. I.,
 P. II., 414, 1.
 अग्न्यभावे तु विप्रस्य V. I., P. II.,
 413, 17.
 अग्न्यभावे तु विप्रस्य V. I., P. II.,
 413, 14.
 अग्न्यर्थं लौकिकं वाऽपि V. I., P.
 II., 412, 22.
 अग्न्याधानं तु येनाऽथ V. I., P. I.,
 162, 11.

अग्न्याधाना-ऽग्निषेकादी V. I., P. I.,
461, 12.

अग्न्याधेयमग्निहोत्रं V. I., P. I.,
163, 13.

अग्न्याधेयोऽग्निहोत्रं V. I., P. II.,
18, 12.

अग्न्युत्सादी V. II., P. II., 258, 12.

अग्निः शुचिब्रततमः V. II., P. I.,
185, 1.

अग्निः शुचिब्रततमः V. I., P. I., 66,
12.

अग्रं चतुर्गुणीकृत्य V. I., P. I., 392,
13.

अग्रजश्च अदाऽनग्निः V. I., P. II.,
356, 5.

अग्रजानुमतः कुर्यात् V. I., P. II.,
356, 6.

अग्रतोऽथ प्रविन्यस्य V. I., P. II.,
28, 1.

अग्रतो विष्णवे कल्पयामि V. I.,
P. I., 373, 9.

अग्रमग्रं चरन्तीनाम् V. I., P. I.,
273, 9.

अग्राम्या मृद्वेच्छुद्धा V. II., P. I.,
193, 2.

अग्नेदिधिषूपतिः V. II., P. I., 50,
20.

अग्न्यासनोपविष्टस्तु V. I., P. I., 426,
21.

अग्न्यो मध्यो जघन्यश्च V. II.,
P. II., 216, 6.

अग्न्याः सर्वेषु वेदेषु V. I., P. II.,
337, 10.

अघ.—

अघं स केवलं भुङ्क्ते V. I., P. I.,
217, 10.

अघमर्षणम् V. II., P. II., 157, 1.

अघमर्षणमित्येतन् V. II., P. II.,
190, 10.

अघमर्षणसूक्तेन V. I., P. II., 276,
17.

अघवृद्धिमदाहोत्रं V. I., P. II., 264,
21.

अघानां यौगपद्ये तु V. I., P. II.,
265, 13.

अघ्नन्नेस्वी V. II., P. II., 86, 3.

अघ्नैव V. II., P. II., 186, 8.

अच.—

अचालयित्वा तस्यात्र V. I., P. II.,
435, 8.

अच्छिन्नान्मान् सपत्नांश्च V. I., P. I.,
254, 7.

अच्छिन्नानाम्भ्यां कर्तव्यं V. I.,
P. II., 23, 6.

अच्छूडायां तु कन्यायां V. I., P. II.,
242, 6.

अज.—

अजचरणादि द्वितीये V. I., P. II.,
295, 12.

अज-मेषावनङ्गाहं V. II., P. I., 90,
11.

अजस्य गोः प्रवेशाद्धि V. II., P. I.,
124, 13.

अजा गावो महिष्यश्च V. II., P. I.,
156, 1.

अजातदन्तासु V. I., P. II., 246,
16.

अजातदन्ते तनये V. I., P. II., 243,
14.

अजातदन्ते तनये V. I., P. II.,
242, 6.

अजातदन्ते बाले V. I., P. II., 238,
9, 244, 9.

- अजातदन्तो मासैर्वा V. I., P. II., 238, 2.
- अजानन्यस्तु विब्रूयात् V. II., P. II., 235, 1.
- अजाविकं प्रोष्ठपरे V. I., P. II., 313, 5.
- अजाविकवधे त्रिरात्रं V. II., P. I., 93, 1.
- अजाविका माहिषिकाः V. I., P. II., 358, 16.
- अजा-ऽविरेणुसंस्पर्शात् V. II., P. I., 188, 17.
- अजिह्वः षण्डकः पङ्क्तुः V. I., P. II., 185, 7.
- अजीगर्तः सुतं हन्तुम् V. II., P. I., 414, 12.
- अजीर्णवान् V. II., P. II., 263, 7.
- अजोर्णे ऽभ्युदिते वान्ते V. II., P. II., 4, 1.
- अजीवन्तः V. I., P. II., 124, 5.
- अजैकपादहिर्बुध्न्यः V. I., P. I., 357, 17.
- अजोष्ट्री-सन्धिनीक्षीरं V. II., P. I., 405, 9.
- अजं हि बालमित्याहुः V. I., P. I., 334, 12.
- अज्ञानात्पादौ विण्मूत्रं V. II., P. I., 369, 19.
- अज्ञातकुल-नामानं V. I., P. I., 399, 3.
- अज्ञातकुल-नामानं V. I., P. I., 398, 17.
- अज्ञानाद्यदि वा मोहात् V. I., P. I., 259, 6.
- अज्ञानासापसोऽपि वा V. II., P. I., 427, 11.
- अज्ञानाद्बुद्धौ विप्राः V. II., P. I., 418, 10.
- अज्ञानामुपदेष्टव्यं V. II., P. I., 234, 8.
- अज्ञो भवति वै बालः V. I., P. I., 334, 10.
- अट्.—
- अटव्यां ये समुत्पन्नाः V. I., P. II., 392, 2.
- अटवी पर्वताः पुण्याः V. I., P. II., 303, 10.
- अटेत पुथिर्वी सर्वा V. I., P. II., 338, 12.
- अण.—
- अण्डाभ्यां वर्जितं लिङ्गम् V. II., P. I., 322, 8.
- अणीयान् क्षुरधारायाः V. I., P. I., 89, 9.
- अत.—
- अत ऊर्ध्वम् V. I., P. II., 167, 14.
- अत ऊर्ध्वं V. II., P. II., 246, 9.
- अत ऊर्ध्वम् V. II., P. II., 109, 4.
- अत ऊर्ध्वं काल- V. II., P. II., 109, 6.
- अत ऊर्ध्वं त्रयोऽप्येते V. I., P. I., 131, 14.
- अत ऊर्ध्वं त्रयोऽप्येते V. I., P. I., 53, 8.
- अत ऊर्ध्वं न कर्तव्यम् V. I., P. II., 329, 20.
- अत ऊर्ध्वं न शेषः स्यात् V. II., P. I., 424, 4.
- अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि V. II., P. I., 216, 8.
- अत ऊर्ध्वमा- V. II., P. II., 109, 5.
- अत ऊर्ध्वं यज्ञोपवीतं V. I., P. II., 170, 11.
- अत एव च निर्यत्यम् V. I., P. I., 118, 13.

अत एवचामि- V. I., P. I., 58, 17.
 अतिकृच्छं चरेदेतत् V. II., P. I.,
 460, 3.
 अतिकृच्छं च रुधिरं V. II., P. I.,
 459, 3.
 अतिकृच्छं चरेजुक्त्वा V. II., P. I.,
 372, 15.
 अतिकृच्छं चरेदाता V. II., P. I.,
 49, 14.
 अतिकृच्छं तप्तकृच्छं V. II., P. I.,
 323, 15.
 अतिकृच्छः पर्णकृच्छः V. II., P. II.,
 203, 9.
 अतिक्रम्य द्विजवरान् V. I., P. II.,
 348, 10.
 अतिक्रम्य महारौद्रं V. I., P. II.,
 348, 15.
 अतिथिं V. II., P. II., 237, 8.
 अतिथिग्रहणार्थाय V. I., P. II.,
 393, 6.
 अतिथिं चाऽऽगतं तत्र V. I., P. I.,
 440, 2.
 अतिथिं पूजयेद्यस्तु V. I., P. I.,
 216, 10.
 अतिथिर्यस्य भग्नाशो V. I., P. I.,
 115, 10.
 अतिथिर्गृहमभ्येत्य V. I., P. I.,
 215, 14.
 अतिथिर्यस्य भग्नाशो V. I., P. I.,
 403, 1.
 अतिवाहातिशोहाभ्यां V. II., P. I.,
 273, 4.
 अतिदूरागतः श्रान्तः V. I., P. I.,
 397, 3.
 अतिबाह्यं च पादोत्तं V. II., P. I.,
 254, 2.
 अतिपातकिनस्त्वेते V. II., P. I.,
 320, 14.

अतिमानप्रवृत्तस्तु V. II., P. II.,
 234, 11.
 अतिरात्रे शोडशिनं V. I., P. II.,
 373, 13.
 अतिवाहांस्तितिक्षेत V. I., P. II.,
 194, 7.
 अतिवाहिकसंज्ञस्तु V. II., P. II.,
 208, 9.
 अतिवृद्धानभार्यांश्च V. I., P. II.,
 355, 4.
 अतिवृद्धामतिकृशाम् V. II., P. I.,
 254, 5.
 अतिभ्रष्टं त्रिपुणं च V. I., P. I.,
 434, 15.
 अतीक्ष्णेनाऽभ्युपायेन V. I., P. I.,
 461, 8.
 अतीतकालं जुह्यात् V. II., P. II.,
 109, 14.
 अतीतान् स्मरेद्भोगान् V. I., P. II.,
 196, 11.
 अतीतिं दशरात्रे V. I., P. II., 234, 7.
 अतीतिऽब्देऽपि कर्तव्यं V. I.,
 P. II., 234, 19.
 अत्रापि पितृगीताः V. I., P. II.,
 307, 7.
 अदृष्टास्तत्र येऽस्य स्युः V. I., P. II.,
 325, 20.
 अतैजसानामेव V. II., P. I., 149,
 21.
 अतैजसानि पात्राणि V. I., P. II.,
 191, 6.
 अतो दिवा वा रात्रौ वा V. II., P. I.,
 167, 10.
 अतो न रोदितव्यं हि V. I., P. II.,
 292, 20.
 अतोऽन्यथा तु मानुष्ये V. I., P. I.,
 184, 10.

अतोऽन्यथा तु सव्येन V. I., P. I.,
354, 18.

अतोऽन्यथा सङ्करकारणानि V. II.,
P. I., 326, 10.

अतोऽन्येषु च भुक्त्वाञ्च V. II., P. I.,
426, 4.

अतो बालतरस्यास्य V. II., P. II.,
64, 2.

अतो विवर्जयेत् प्राज्ञो V. I., P. I.,
194, 10.

अत्र कूर्चं ददाति V. I., P. I., 373, 7.

अत्र च पित्रगाथा भवति V. I.,
P. II., 419, 2.

अत्र पितरः V. I., P. II., 432, 9.

अत्र पितरो मादयध्वं V. I., P. II.,
432, 6.

अत्र स्थानानि कल्पयति V. I., P. I.,
373, 8.

अत्र होष्यस्पर्त्यं भवतीति V. II., P. I.,
104, 2.

अत्राधः स्थानानि V. I., P. I.,
369, 15.

अत्रिरदशादीर्घाय V. I., P. I., 11, 5.

अत्रिर्वसिष्ठः कश्यपः V. I., P. II.,
71, 15.

अत्यक्तामेस्तु पिण्डोक्तिः V. I.,
P. II., 444, 14.

अत्यन्तमलिनः कायो V. I., P. I.,
258, 15.

अत्यन्तरोगयुक्ताङ्गः V. I., P. I.,
189, 14.

अत्यन्तं शुक्तमाख्यातं V. I.,
P. II., 383, 18.

अत्यर्थं निर्गुणो विप्रो V. II., P. II.,
62, 2.

अत्यर्थं निर्गुणो विप्रो V. II., P. II.,
62, 2.

अत्यर्थं यद्वज्रः स्त्रीणां V. II., P. I.,
165, 17.

अत्युत्कटैरिहस्यैस्तु V. II., P. II.,
277, 2.

अत्युद्यमतिहस्यं च V. I., P. II.,
73, 8.

अत्युष्णं सर्वमन्नं स्यात् V. I., P. II.,
427, 17.

अतः परं तु छन्दांसि V. I., P. II.,
135, 5.

अतः काम्यानि वक्ष्यामि V. I., P. II.,
315, 7.

अतः परं प्रवक्ष्यामि V. I., P. II.,
193, 13.

अतः पराशरो नाम V. I., P. I., 74, 5.

अतः सुतेन कर्तव्यं V. I., P. II.,
446, 21.

अथ.—

अथ V. II., P. II., 189, 17.

अथ काण्डञ्चूषीनेतान् V. I., P. I.,
357, 5.

अथ काषायवासाः V. I., P. II.,
178, 18.

अथ केशवाहिनामनिः V. I., P. I.,
370, 21.

अथ कृष्णाणि भवन्ति V. II., P. I.,
30, 6.

अथाक्षरेण स्वात्मानं V. I., P. I.,
432, 4.

अथ खल्वयं पुरुषो V. II., P. I.,
10, 18.

अथ गङ्गा V. II., P. II., 201, 12.

अथ गुरुतल्प- V. II., P. II., 167, 16.

अथ चाद्रायणम् V. II., P. I., 304, 2.

अथ चेदन्तरा प्रनीयेत् V. I., P. II.,
266, 21.

अथ चेदन्तरा प्रनीयेत् V. I., P. II.,
266, 22.

अथ तुलाम् V. II., P. II., 187, 5.

अथ दक्षिणतः V. I., P. I., 352, 7.
 अथ देवप्रतिष्ठायां V. I., P. II., 258, 8.
 अथ पुनर्ब्रूती V. I., P. II., 151, 12.
 अथ पुरुषस्य काम- V. II., P. I., 14, 16.
 अथ बलिहरणम् V. I., P. I., 384, 1.
 अथ ब्राह्मणस्य V. II., P. II., 153, 1.
 अथ यदि गृह्योऽग्नी- V. I., P. I., 314, 10.
 अथ यदि ते V. I., P. I., 140, 15.
 अथ यदि दशरात्र- V. I., P. II., 267, 4.
 अथ यदि वातो V. I., P. I., 349, 10.
 अथ यस्य V. II., P. II., 122, 8.
 अथ यस्य पिता V. II., P. II., 121, 19.
 अथ यो मन्त्रे V. I., P. I., 173, 17.
 अथ योऽयमतिर्यगूर्ध्वम् V. I., P. I., 126, 11.
 अथ योऽयमवाञ्छम् V. I., P. I., 126, 12.
 अथ यो ह खलु वा V. I., P. I., 106, 10.
 अथर्वशिरः V. II., P. II., 157, 10.
 अथर्वशिरसं चैव V. II., P. II., 159, 8.
 अथर्वशिरसोऽध्येता V. I., P. II., 342, 15.
 अथर्वशिरसोऽध्येता V. I., P. II., 341, 11.
 अथर्वशिरसोऽध्येता V. I., P. II., 144, 18.
 अथ वा V. II., P. II., 122, 7.
 अथवा चतुर्विंशतिवर्षाणि V. I., P. II., 197, 13.
 अथवा देवमीक्षानम् V. I., P. I., 372, 5.
 अथवा पावमानेष्टिः V. II., P. II., 196, 14.

अथवा यद् गुरुर्ब्रूयात् V. II., P. I., 40, 17.
 अथ वै ब्रह्महत्यायां V. II., P. II., 59, 2.
 अथ व्याहृतिभिर्निर्माळ्यं व्यपोहोत्तरत-
 श्चण्डेशाय V. I., P. I., 374, 1.
 अथ व्याहृतिभिर्निर्मान्यं व्यपोहोत्तरतो
 विष्वक्सेनाय V. I., P. I., 370, 6.
 अथ आहूतमावास्यायां V. I., P. II., 322, 3.
 अथ संवत्सरे पूर्णे V. I., P. II., 451, 11.
 अथ सपिण्डीकरणम् V. I., P. II., 451, 6.
 अथसपिण्डीकरणम् V. I., P. II., 451, 8.
 अथ सर्वाणि धान्यानि V. II., P. I., 366, 1.
 अथ सायंप्रातः V. I., P. I., 380, 15.
 अथ सावित्री V. I., P. I., 345, 14.
 अथ सावित्र्या V. I., P. I., 370, 2.
 अथ सीमन्तोन्नयनं V. I., P. II., 21, 7.
 अथ स्वप्रातः V. II., P. II., 2, 9.
 अथ स्वागतेनाभिनन्दति स्वागतमधुना
 V. I., P. I., 369, 11.
 अथ स्वागतेनाभिनन्दति स्वागतमनु-
 स्वागतं V. I., P. I., 373, 4.
 अथ ह खलु वा V. I., P. I., 106, 11.
 अथ ह याज्ञवल्क्यस्य V. I., P. I., 11, 6.
 अथ हेनं विदग्धः V. I., P. I., 205, 10.
 अथागच्छेत वीढायां V. I., P. II., 94, 5.
 अथाऽऽगम्यगृहं विप्रः V. I., P. II., 311, 6.

अथाऽऽचम्य निरुद्धास्तुः V. I., P. II., 192, 13.
 अथाऽऽचान्तेषु चाचम्य V. I., P. II., 434, 6.
 अथातो V. I., P. I., 38, 7.
 अथातो महापुरुषस्य V. I., P. I., 369, 4.
 अथातो महादेवस्याहरहः V. I., P. I., 372, 17.
 अथातः V. II., P. II., 156, 11.
 अथातः V. II., P. II., 184, 5.
 अथातः पङ्क्तिपावनं भवन्ति V. I., P. II., 342, 5.
 अथातः पततां पुंसां V. II., P. II., 208, 6.
 अथातः प्राणादिति- V. I., P. I., 417, 15.
 अथातः सन्धोपासनविधिं V. I., P. I., 294, 12.
 अथातश्चान्द्राबणम् V. II., P. I., 299, 10.
 अथातः स्वाध्ययोपाकर्म V. I., P. II., 127, 5.
 अथादित्यस्यास्तमयात् V. I., P. II., 158, 17.
 अथानवेक्षमेत्यापः V. I., P. II., 287, 18.
 अथापकृष्य विष्मूत्रं V. I., P. I., 226, 9.
 अथापरं V. II., P. II., 174, 4.
 अथापरं ऋहं V. II., P. II., 174, 5.
 अथापरं च्यहमुप- V. II., P. II., 174, 6.
 अथापरं परिव्राजकलिङ्गं V. I., P. II., 170, 6.
 अथाऽऽशुचिकराणि V. II., P. II., 133, 15.
 अथाऽऽशोचापगमे V. I., P. II., 297, 14.

अथाष्टभिर्नामधेयैः V. I., P. I., 374, 18.
 अथेतरेषां पशूनां V. I., P. I., 52, 6.
 अथैकोद्विष्टमेकं V. I., P. II., 447, 20.
 अथैतानुप्रतिष्ठेत V. I., P. II., 433, 18.
 अथैनं स्नापयति V. I., P. I., 370, 8.
 अथैनं स्नापयित्वा V. I., P. I., 374, 2.
 अथोत्तरतः V. I., P. II., 67, 15.
 अथोदकतर्पणम् V. II., P. II., 174, 12.
 अथोपतिष्ठेदादित्यम् V. I., P. I., 297, 1.
 अथोपनयनम् V. II., P. II., 122, 3.

अद्.—

अदण्ड्यान् दण्डयन् राजा V. I., P. I., 16, 3; 129, 6; 447, 9.
 अदत्तदाना जायन्ते V. I., P. I., 178, 14.
 अदत्तादाननिरतः V. II., P. II., 214, 9.
 अदत्तादाननिरतः V. II., P. II., 229, 6.
 अदत्तानामुपादानं V. II., P. II., 112, 7.
 अदत्तादायी V. II., P. II., 258, 12.
 अदत्तान्यग्निहीनस्य V. I., P. II., 386, 15.
 अदत्त्वा कर्षको रेवि V. I., P. II., 14, 16.
 अदत्त्वा चाऽग्नि-विप्रेभ्यः V. II., P. II., 228, 4.
 अदत्त्वा द्विज-रेवेभ्यः V. I., P. I., 434, 13.

अद्वयमभ्युपगच्छति V. II., P. II.,
232, 6.
अद्वयं ये तथाऽमन्ति V. II., P. II.,
280, 4.
अद्वेत्ते तु निराशास्ते V. I., P. I.,
362, 17.
अदीयमाना भर्तारम् V. I., P. II.,
81, 8.
अदीर्घसूत्रः स्मृतिमान् V. I., P. I.,
462, 13.
अदुष्टश्चेद्गुरो राज्ञा V. I., P. II.,
90, 2.
अदृष्टमङ्गिर्निर्गन्तं, V. II., P. I.,
196, 7.
अदेशकाले यद्दानम् V. I., P. I.,
184, 3.
अदैवं तद्विज्ञानयित्वा V. I., P. I.,
388, 6.
अङ्गुष्ठः पृथिवी V. I., P. I., 105, 7.
अङ्गिर्वाचा च दक्षायां V. I., P.
II., 93, 3.
अङ्गिस्तु प्रकृतिस्थानिः V. I., P. I.,
236, 6.
अङ्गिस्तु प्रोक्षणं शौचं V. II., P. I.,
177, 7; 148, 15.
अङ्गि र्यस्तर्पयेन्नित्यं V. II., P.,
253, 5.
अङ्गिः समुद्रतामिस्तु V. I., P. I.,
236, 2.

अध.—

अधमं वाचिकं प्राहुः V. I., P. I.,
305, 2.
अधमानि तु शेषाणि V. I., P. I.,
183, 2.
अधमान्धवशिष्टानि V. I., P. I.,
183, 10.
अधमा प्रोच्यते निस्त्र्यं V. I., P. I.,
309, 15.

अधमा मध्यमाऽऽद्या च V. II., P.
II., 217, 14.
अधर्माद्य V. II., P. II., 188, 1.
अधर्मोत्तम-मध्यानाम् V. I., P. I.,
272, 3.
अधर्मे धर्ममित्याहुः V. II., P. II.,
229, 16.
अधर्मज्ञा गताचाराः V. II., P. II.,
235, 12.
अधर्मोऽपि षड्भागो V. I., P. I.,
453, 15.
अधर्मो धर्म इति च, V. I., P. I.,
88, 4.
अधर्मः प्रगृहीतः स्यात् V. I., P. I.,
475, 13.
अन्धश्च जायते लोके V. II., P. II.,
261, 1.
अन्धश्च तिमृभिः कार्यं V. I., P. I.,
272, 10.
अधस्ताच्छतकृत्वोऽपि V. I., P.
I., 248, 6.
अधस्तात् समिधं V. I., P. II.,
66, 17.
अधस्तात्तद्वमान्मासात् V. I., P. II.,
240, 14.
अधार्मिकं तत्स्वरं च V. I., P. II.,
134, 8.
अधिकं वाऽपि विद्येत V. I., P. I.,
169, 8.
अधीतवेशो जपकृत् V. I., P. II.,
147, 8.
अधीतस्य V. II., P. II., 99, 14.
अधिविज्ञा तु या नारी V. II., P.
I., 357, 11.
अधिविज्ञा तु या नारी V. I., P. II.,
115, 5.
अधीत्य चतुरो वेशान् V. I., P. I.,
153, 11.

- अधीत्य चाधिगम्यार्थं V. I., P. II., 54, 2.
 अधीत्य विधिबोधान् V. I., P. II., 150, 1.
 अधीत्य विस्तृते त्रेहो V. I., P. II., 356, 16.
 अधीत्य शाखामात्मीयां V. I., P. I., 153, 5.
 अधिविज्ञापि भर्तव्या V. I., P. II., 112, 1.
 अधिष्ठानानि शानानां V. I., P. I., 180, 2.
 अधीष्व भो इति ब्रूयात् V. I., P. I., 147, 11.
 अधोगतिं ब्रजेत् क्षिप्रम् V. I., P. II., 97, 4.
 अधोच्छिष्टे स्वहोरात्रम् V. II., P. I., 163, 6.
 अधोवृष्टिर्नैकृतिकः V. I., P. I., 188, 1.
 अधोवायुसमुत्सर्गो V. I., P. I., 240, 1.
 अधः शय्याऽऽसनाः V. I., P. II., 293, 18.
 अधःशायी V. II., P. II., 72, 13.
 अधःशायी जटाधारी V. II., P. I., 320, 18.
 अध्यापिता ये V. I., P. I., 75, 3.
 अध्यापनं च वेदानां V. I., P. II., 83, 2.
 अध्यापनं चाध्ययनं V. I., P. I., 145, 15.
 अध्यापनं याजनं च V. I., P. I., 339, 4.
 अध्यापनं याजनं च V. I., P. I., 340, 7.
 अध्यापयामास पितृन् V. I., P. I., 334, 7.
 अध्यापयेत् प्रथमं V. I., P. II., 31, 2.
 अध्यात्मनिरतिज्ञानम् V. I., P. I., 218, 4.
 अध्यात्मरतिरासीनो V. I., P. II., 194, 11.
 अध्यायानामुपाकर्णं V. I., P. II., 126, 19.
 अध्यास्य शयनं यानं V. II., P. II., 146, 6.
 अध्यर्धयामास सायं V. I., P. I., 297, 20.
 अध्यव्यमाणं तु गुरुः V. I., P. I., 147, 10.
 अध्वगः क्षीणवृत्तिश्च V. I., P. I., 411, 16.
 अध्वानं प्रतिपन्नस्य V. I., P. I., 411, 19.
 अध्वनोऽप्यागतं विप्रं V. I., P. I., 405, 5.
 अध्वर्युर्गृहपतिं V. I., P. I., 219, 4.
 अन.—
 अन्तेच वाससां त्यागः V. II., P. I., 170, 1.
 अन्ते पुनर्ब्रवासी तु V. I., P. I., 421, 16.
 अन्तरप्रभवाणां च V. II., P. I., 125, 0.
 अन्तरागमने सद्यः V. II., P. II., 139, 12.
 अन्तरा जन्म-मरणे V. I., P. II., 263, 19.
 अन्तराला बहिर्वर्णाः V. I., P. II., 122, 4.
 अन्तरा वा V. II., P. I., 68.
 अन्तरेण यदा गच्छेत् V. II., P. II., 146, 13.
 अन्तरेण यदा गच्छेत् V. II., P. II., 146, 11.

अन्तः पक्वकषायोऽसौ V. I., P. II.,
155, 17.

अन्तःपुरप्रचारं च V. I., P. I.,
469, 11.

अन्तः प्रविष्टः V. I., P. I., 214,
10.

अन्तः प्राण्यवपक्षां च V. I., P. I.,
227, 18.

अन्तर्जले विशुद्धयेत V. II., P. II.,
163, 2.

अन्तर्जातुः शुची देशे V. I., P. I.,
234, 15.

अन्तर्जने कुशच्छिन्ने V. I., P. II.,
406, 4.

अन्तर्द्वाहे जातस्य V. I., P. II.,
230, 17.

अन्तर्द्वाहे रक्षो नु V. I., P. II.,
291, 16.

अन्तर्द्वाहे भुक्त्वाजं V. II., P. I.,
422, 13.

अन्तर्द्वाहे विप्रस्य V. I., P. II.,
283, 13.

अन्तर्द्वाहे स्यातां चेत् V. I., P. II.,
263, 15.

अन्तर्द्वाहोपरतस्य V. I., P. II.,
230, 20.

अन्तर्धाय तृणैर्भूमिं V. I., P. I.,
221, 17.

अन्तर्द्वेनी नु या नारी V. II., P.
I., 349, 4.

अन्तर्द्वेनी नु युवतिः V. II., P. I.,
346, 3.

अन्तश्चरासि भूतेषु V. I., P. I.,
417, 18.

अन्त्यजागमने मर्त्यो V. II., P.
II., 270, 12.

अन्त्यजानां नु गमने V. II., P. I.,
106, 18.

अन्त्यजानां शुच्छिष्ट- V. II., P. I.,
394, 4.

अन्त्यजेन नु सम्पर्के V. II., P. I.,
346, 11.

अन्त्यजैः खानिताः कूपः V. I., P.
I., 111, 15.

अन्त्ये खन्त्यानाम् V. I., P. II.,
294, 2.

अन्त्य-पाक्षि-स्थावरतां V. II., P.
II., 213, 16.

अन्त्यभाण्डस्थिता ह्येते V. II., P. I.,
115, 4.

अन्त्यानां भुक्तशेषे नु V. II., P. I.,
397, 6.

अन्त्यावसायिनीगमने V. I., P. I.,
308, 18.

अन्त्यावसायिनां भुक्त्वा V. II., P. I.,
388, 2.

अन्त्यावसायिनामजम् V. II., P. I.,
116, 10; 368, 10.

अन्धतामिन्नम् V. II., P. I.,
19, 11.

अन्धवन्मूकवन् पङ्क्तु- V. I., P. II.,
196, 11.

अन्धो रीपापहारी स्यात् V. II., P.
II., 260, 13.

अनमिकः प्रवासी च V. I., P. II.,
334, 12.

अनमिकस्तु यो विप्रः V. I., P. I.,
382, 15.

अनमिरनिकेतः स्यात् V. I., P. II.,
145, 9.

अनमिश्चेष्टाद्यं गृह्णित्वा V. I., P. II.,
415, 9.

अनङ्गुस्सहितां गां च V. II., P. I.,
367, 20.

अनङ्गुः श्रियं जुहां V. I., P. I.,
190, 16.

- अनतीतद्विवर्धस्तु V. I., P. II.,
 941, 15.
 अनद्वज्जमज्ञैव V. I., P. II., 276, 4.
 अनध्यायस्तु कर्तव्यो V. I., P. I.,
 155, 14.
 अनध्यायस्तु नाङ्गेषु V. I., P. I.,
 159, 2.
 अनध्यायेष्वधीतं यत् V. I., P. I.,
 154, 15.
 अनधीत्य गुरो वेदान् V. I., P. II.,
 150, 7.
 अनन्तं दुहितुर्दानं V. I., P. I.,
 186, 12.
 अनन्तमक्षयं चैव V. I., P. II.,
 338, 18.
 अनन्तरमरिं विद्यात् V. I., P. I.,
 469, 14.
 अनन्तर्गभिर्णिं सामं V. I., P. I.,
 257, 1.
 अनन्ताश्च यथा भावाः V. II., P.
 II., 214, 1.
 अनन्यपूर्विकां कान्ताम् V. I., P.
 II., 55, 2.
 अनपत्यं त्वेकपुत्रम् V. I., P. II.,
 106, 19.
 अनपत्यो दरिद्रश्च V. II., P. II.,
 231, 18.
 अनपाकृत्य मोक्षं तु V. I., P. II.,
 150, 4.
 अनभ्यर्थ्योदपात्रं तु V. I., P. II.,
 433, 16.
 अनभ्यसूया च तथा V. I., P. II.,
 81, 13.
 अनभ्यासाच्च वेदानाम् V. II., P. I.,
 9, 14.
 अनभिख्यातदोषस्तु V. II., P. II.,
 153, 10.
 अनभिज्ञो न चाऽभिज्ञो V. I., P. II.,
 34, 19.
 अनर्चितं वृथामासं च V. II., P. I.,
 389, 5.
 अनर्चितं वृथामासं V. II., P. I.,
 383, 1.
 अनर्हते यहवाति V. I., P. I., 189, 9.
 अनर्हेषु च रागेण V. I., P. I.,
 180, 8.
 अनम्रतापि सततम् V. I., P. I.,
 380, 12.
 अनष्टरसभाण्डानां V. II., P. I.,
 124, 12.
 अनस्त्रां चैव हिंसायां V. II., P.
 I., 85, 9.
 अनस्थि-पाणि-पादः स्यात् V. II., P.
 II., 271, 5.
 अनस्थि शतमेकं तु V. I., P. I.,
 138, 9.
 अनाख्याय दद्वैषं V. I., P. II.,
 91, 21.
 अनागतं तु ये पूर्वाम् V. I., P. II.,
 164, 18.
 अनातुरः सति धने V. II., P. II.,
 141, 15.
 अनातुरः सप्तरात्रम् V. I., P. II.,
 44, 8.
 अनातुरः सप्तरात्रम् V. II., P. II.,
 130, 13.
 अनात्रेय्यो राजन्यहिंसायाम् V. II.,
 P. I., 102, 14.
 अनात्रेय्यां चैवम् V. II., P. I.,
 97, 15.
 अनाहताश्च यस्यैते V. I., P. I.,
 377, 13.
 अन्नं क्षेत्रं गृहं वाऽपि V. II., P.
 II., 261, 15.
 अन्नचोरो भवेद्यस्तु V. II., P. II.,
 261, 9.
 अन्नं तस्य न भोक्तव्यं V. II., P. I.,
 449, 12.

अन्नं तु सद्यधि-क्षीरं V. I., P. II.,
 371, 15.
 अन्नसनाहृते सर्वम् V. I., P. II.,
 417, 4.
 अन्नं कृद्वाप्रणम्याऽऽहौ V. I., P.
 I., 417, 12.
 अन्नदिर्भूणहा माष्टि V. II., P. I.,
 224, 12.
 अन्नेन पूजनीयश्च V. I., P. I.,
 413, 2.
 अन्नैर्नैवाब्धिकं कुर्यात् V. I., P. II.,
 324, 17.
 अन्नं पशुषितं विभं V. II., P. II.,
 243, 2.
 अन्नं पशुषितं विभे V. II., P. I.,
 227, 10.
 अन्नं पाणितले दत्तं V. I., P. II.,
 416, 1.
 अन्नं पाने समुद्धृत्य V. I., P. II.,
 365, 2.
 अन्नं पुष्टिकरं चास्तु V. I., P. I.,
 433, 12.
 अन्नं बलाय मे भूमेः V. I., P. I.,
 333, 9.
 अन्नं भुक्त्वा द्विजः कुर्यात् V. II., P.
 I., 446, 11.
 अन्नमयं हि V. I., P. I., 103, 20.
 अन्नमेकादशं पक्वं V. II., P. II.,
 143, 7.
 अन्नमेव परं गावो V. II., P. I.,
 248, 17.
 अन्न-विद्या-मधु-स्त्रीणां V. I., P. I.,
 183, 3.
 अन्नं व्याहृतिभर्त्स्वा V. I., P. I.,
 382, 18.
 अन्नहीनं क्रियाहीनं V. I., P. II.,
 421, 4.
 अन्नहीनो ह्येवैन्द्रां V. I., P. I.,
 170, 2.

अन्नात्पुरुषः V. I., P. I., 105, 7.
 अन्नादो V. I., P. I., 47, 7.
 अन्नापहारी V. II., P. II., 258, 14.
 अन्नेन चान्नस्य V. I., P. II., 10, 45.
 अनापद्यवि धर्मेण V. I., P. I.,
 201, 15.
 अनामिकाऽन्नदा नित्यं V. I., P. I.,
 266, 9.
 अनायासप्रशस्यीनि V. I., P. I.,
 434, 6; 439, 7.
 अनारब्धकार्यं V. II., P. II., 275, 5.
 अनारोग्यं सर्वकामाः V. I., P. I.,
 282, 9.
 अनार्तश्चोत्सृजेद्यस्तु V. I., P. I.,
 301, 13.
 अनार्यैर्न V. II., P. II., 174, 8.
 अनार्षेयं ब्राह्मणानाम् V. I., P. II.,
 73, 7.
 अनाविष्कृतपापास्तु V. II., P. II.,
 154, 12.
 अनाशकान्निवृत्तश्च V. II., P. II.,
 130, 3.
 अनाश्रमी V. II., P. II., 135, 6.
 अनाहितामिता स्तैन्वम् V. II., P.
 I., 17, 1.
 अनाहितामिता V. II., P. II.,
 100, 8.
 अनाहितामिताऽपप्य- V. II., P. II.,
 101, 6.
 अनाहितामयोऽज्ञानाः V. II., P. I.,
 209, 19.
 अनाहिताग्निरेकेन V. I., P. II.,
 286, 20.
 अनाहितामेवैष्टाख्यम् V. I., P.
 I., 318, 17.
 अनाहिताग्नेः प्रेतस्य V. I., P. I.,
 453, 7.
 अनाहिताग्निस्त्वौषसन- V. I., P. II.,
 413, 8.

- अनिमहासोन्द्रियाणां V. II., P. I.,
 7, 16.
 अनिमहासोन्द्रियाणां V. I., P. I.,
 54, 5.
 अनिन्दन् भक्षयेन्नित्यं V. I., P. I.,
 427, 15.
 अनिन्द्यजीव-कर्मा च V. I., P. I.,
 181, 2.
 अनिन्द्येषु विवाहेषु V. I., P. II.,
 118, 13.
 अनिन्द्येनामान्विते V. I., P. II.,
 366, 7.
 अनित्यतां च मर्त्यानां V. I., P.
 II., 107, 1.
 अनित्यो विजयो यस्मात् V. I., P.
 I., 460, 2.
 अनिषत्प्रलापी च V. II., P. II.,
 229, 5.
 अनिमन्त्रितभोजी V. II., P. II.,
 285, 9.
 अनिर्वृत्तैरनाहूतैर् V. II., P. I.,
 234, 17.
 अनिर्देशाहगोश्चैव V. II., P. I., 405,
 10.
 अनिर्देशाया गोः क्षीरम् V. I., P.
 II., 380, 11.
 अनिर्देशाहे पारशावे V. II., P. II.,
 421, 7.
 अनिर्देशाहै तान्यपि च V. II., P. I.,
 403, 16.
 अनिर्विष्टांश्चैकैकफान् V. I., P. II.,
 387, 4.
 अनिर्वर्त्य महायज्ञान् V. II., P. II.,
 141, 14.
 अनिर्वृत्ते दशाहे तु V. I., P. II.,
 230, 8.
 अनिरुद्धं च मां प्राहुः V. I., P. I.,
 366, 9.
 अनिवेद्य न भोक्तव्यं V. I., P. II.,
 433, 13.
 अनिष्टं चाप्यनिष्टेषु V. I., P. I.,
 448, 18.
 अनिष्ट-दुष्ट-शङ्कोमा V. I., P. II.,
 303, 2.
 अनिष्टत्वाद्वत्वाद्वा V. I., P. II.,
 423, 12.
 अनिष्टत्वाद्वत्वाद्वा V. I., P. II.,
 423, 12.
 अनिष्टयज्ञोऽपूतात्मा V. I., P. I.,
 161, 4.
 अनिष्टा चैव यज्ञैश्च V. I., P. II.,
 150, 8.
 अनिष्टा नवयज्ञेन V. I., P. I.,
 168, 14.
 अनुकल्पस्त्वयं ज्ञेयः V. I., P. II.,
 344, 18.
 अनुक्तनिष्कृतीनां तु V. II., P.
 I., 460, 16.
 अनुक्तनिष्कृतीनां तु V. II.,
 P. I., 460, 16.
 अनुक्तनिष्कृतीनां तु V. II., P.
 I., 460, 16.
 अनुक्तेषु विधिं ज्ञात्वा V. II., P.
 I., 461, 14.
 अनुक्रोशवशादत्तं V. I., P. I.,
 182, 8.
 अनुगच्छति भर्तारं V. II., P. I.,
 54, 10.
 अनुगम्याम्भासि ज्ञात्वा V. I., P.
 II., 280, 20.
 अनुग्रहं तु वक्ष्यामि V. II., P.
 I., 376, 2.
 अनुग्रहपरः प्रभो V. I., P. II.,
 185, 6.
 अनुग्रहार्थं विप्राणां V. II., P. II.,
 171, 4.

अनुगृह्णन्ति चाऽन्योऽन्यम् V. I., P. I., 474, 20.	अनुयोगप्रदानेन कीन् V. II., P. II., 123, 8.
अनुच्छिद्य भवेत् तावत् V. I., P. I., 426, 15.	अनुरागापरागौ च V. I., P. I., 469, 13.
अनुज्ञातश्च भिक्षात्रम् V. I., P. I., 152, 6.	अनुलोमास्तु V. I., P. II., 120, 2.
अनुज्ञातस्ततः कुर्यात् V. II., P. I., 302, 12.	अनुवर्त्तनमेतेषां V. I., P. I., 332, 5.
अनुज्ञातोऽपि सन् पित्रा V. II., P. I., 52, 15.	अनुवर्त्तत जीवन्तं V. II., P. I., 56, 1.
अनुज्ञाप्य गुरुं चैव V. I., P. II., 182, 3.	अनुवृत्तौ च नान्येषां V. I., P. II., 468, 2.
अनुस्तृष्टेषु न स्नायात् V. I., P. I., 285, 15.	अनुष्णाभिरफेनाभिः V. I., P. I., 236, 15.
अनुद्वेगकरा नृणां V. I., P. II., 35, 9.	अनुष्ठितं तु यद्देवैः V. I., P. II., 68, 16.
अनुपनीतिन V. I., P. II., 67, 13.	अनुसवनम् V. II., P. II., 174, 9.
अनुपातकिनस्त्वेते V. II., P. II., 94, 8.	अनृतं मद्यगन्धं च V. I., P. I., 298, 6.
अनुपातकिनस्त्वेते V. II., P. I., 15, 18.	अनृतं च समुत्कर्षे V. II., P. II., 103, 11.
अनूदकमूत्र-पुरीषकरणे V. II., P. I., 336, 9.	अनृतं च समुत्कर्षे V. II., P. II., 95, 7.
अनूपाकृतमांसानि V. II., P. I., 464, 15.	अनृतं त्रातिवारं च V. I., P. I., 480, 16.
अनुपेतोऽपि कुर्वीत V. II., P. II., 465, 15.	अनृतवचनम् V. II., P. II., 99, 13.
अनुपेतस्तु यो बालो V. II., P. II., 80, 3.	अनृतवाक् V. II., P. II., 257, 11.
अनुबन्धं परीक्षयाथ V. I., P. I., 454, 18.	अनृतवाक् V. II., P. II., 134, 8.
अनुबन्धादिकं कृष्ट्वा V. II., P. II., 204, 6.	अनृतस्थेनसस्तस्य V. II., P. II., 42, 12.
अनुबन्धादि विज्ञाय V. I., P. II., 68, 2.	अनृताभिर्गंसनाक्रोशे V. II., P. II., 151, 2.
अनुबन्धादि विज्ञाय V. II., P. I., 235, 15.	अनृती सोमपः कुर्यात् V. II. P. II., 43, 5.
अनुभाविनां च परिपावनम् V. I., P. II., 296, 15.	अनृतमतीं ब्राह्मणी V. II., P. I., 104, 6.

अनृतेन V. II., P. II., 152, 6.
 अनृतौ तु यदा गच्छेत् V. II.,
 P. II., 4, 8.
 अनृणः स्यात् पितृणां तु V. I., P.
 II., 465, 21.
 अनृणा अथो V. I., P. II., 150,
 19.
 अनेकधर्मशास्त्रज्ञः V. II., P. I.,
 230, 11.
 अनेकानि सहस्राणि V. II., P. I.,
 54, 1.
 अनेकेभ्यो हि इत्तायाम् V. I.,
 P. II., 94, 3.
 अनेन तु विधानेन V. II., P. II.,
 58, 15.
 अनेन प्रसविष्यध्वम् V. I., P. I.,
 159, 11.
 अनेन विधिना गोप्त्रो V. II., P. I.,
 248, 6.
 अनेन विधिना देहं V. I., P. II.,
 50, 12.
 अनेन विधिना नित्यं V. I., P. I.,
 311.
 अनेन विधिना यस्तु V. II., P. I.,
 247, 1.
 अनेन विधिना वाऽपि V. I., P. I.,
 138, 13.
 अनेन हविषा तप्तः V. I., P. I.,
 375, 14.
 अनौद्धत्यमहीनस्य V. I., P. II.,
 181, 13.
 अनौरसेषु पुत्रेषु V. I., P. II.,
 249, 18.
 अनौरसेषु पुत्रेषु V. I., P. II.,
 250, 10.
 अनौरसेषु पुत्रेषु V. I., P. II.,
 250, 4.
 अन्यं प्रयच्छेत् V. II., P. II.,
 148, 11.

अन्यद्य गो-कृष्णाजिनं V. I.,
 P. II., 436, 15.
 अन्यत् शरीरमावृत्ते V. II., P. II.,
 211, 3.
 अन्यत्र V. II., P. II., 150, 3.
 अन्यत्र कुलदा षण्ड- V. I., P. I.,
 202, 10.
 अन्यत्र गर्भविशेषात् V. II., P. I.,
 167, 5.
 अन्यत्र दधि-सकृत्वा-ऽऽ ड्य- V. I.,
 P. I., 422, 17.
 अन्यत्र दध्नः क्षीराद्धा V. I., P. II.,
 425, 21.
 अन्यत्र पुनराधानं V. II., P. II.,
 109, 10.
 अन्यत्र भोजनं कुर्यात् V. I., P. II.,
 279, 4.
 अन्यत्र माता-पित्रोः V. I., P. II.,
 278, 9.
 अन्यत्र रासभा-ऽजा-ऽवि- V. II.,
 P. I., 188, 14.
 अन्यत्र सूतका-ऽऽशौच- V. I., P.
 I., 302, 2.
 अन्यत्र हिरण्योदकैः V. I., P. II.,
 381, 18.
 अन्यथा निष्फलं तस्य V. I., P. II.,
 117, 4.
 अन्यथा वाहयन् राजन् V. I.,
 P. II., 7, 9.
 अन्यथा वर्तमानो तौ V. I., P. II.,
 443, 17.
 अन्यथा विप्लवः V. I., P. I.,
 477, 15.
 अन्यथा सङ्कर- V. I., P. II.,
 64, 6.
 अन्यद्रव्यशुतं तैलं V. I., P. I.,
 283, 9.
 अन्यद्रव्यैरभूयं यत् V. II., P. I.,
 365, 17.

अन्यदेशगता पत्नी V. I., P. II.,
439, 5.
अन्यानि V. II., P. II., 202, 13.
अन्यानि वा पवित्राणि V. II.,
P. II., 47, 16.
अन्याभितेषु वारेषु V. I., P. II.,
250, 16.
अन्यांस्तौ चैव नारीणां V. II., P. I.,
56, 12.
अन्यांश्चाभिमतान्देवान् V. I., P. I.,
365, 7.
अन्यस्मिन्स्तत्तिथौ तस्मिन् V. I.,
P. II., 331, 10.
अन्यस्मै विधिबद्धेया V. I., P. II.,
89, 9.
अन्यस्मै विधिबद्धेया V. I., P. I.,
81, 9.
अन्ये त्वेवं विजानन्ति V. I.,
P. I., 366, 10.
अन्येषां प्रेतकार्याणि V. I., P. II.,
467, 14.
अन्येष्वपि तु कालेषु V. I., P. I.,
457, 19.
अन्यैः शतद्वितालोमात् V. I., P. I.,
312, 1.
अन्यैरपि कृते कूपे V. I., P. I.,
286, 5.
अन्वष्टक्यं च पूर्वेषुः V. I., P. II.,
414, 4.
अन्विता यान्त्यचरित-V. II., P. I.,
5, 7.

अप.—

अपकारं तु यः कुर्यात् V. II.,
P. II., 239, 7.
अपत्नीकः प्रवासी च V. I., P. II.,
333, 19.
अपत्नीकः समारोप्य V. I., P. II.,
138, 3.

अपत्यं स्नत्त्वमेवैकः V. I., P. II.,
106, 18.
अपत्यं रोहिणीषु V. I., P. II., 313,
17.
अपत्यकामो रोहिण्यां V. I., P. II.,
312, 11.
अपत्यजन्म शूद्रायां V. I., P. II.,
97, 18.
अपत्यलोभाद्या तु स्त्री V. II., P.
I., 36, 3.
अपत्य-विजयैश्वर्य—V. I., P. I.,
182, 13.
अपत्यस्थैव चापत्ययम् V. I., P. I.,
139, 19.
अपत्यार्थं स्त्रियः सृष्टाः V. I., P. II.,
76, 18.
अपरपक्षे आदं कुर्वीत V. I., P. II.,
322, 20.
अपरश्रेष्ठ्यः V. I., P. II., 276, 11.
अपराबाधमह्वं V. I., P. I., 181, 8.
अपरा वृषली ज्ञेया V. I., P.
II., 356, 21.
अपराह्णे न मध्याह्णे V. I., P. I.,
436, 9.
अपरीक्षितभोजी स्यात् V. II.,
P. II., 227, 8.
अपरेणामि V. I., P. I., 384, 13.
अपरे निष्कृतिं ब्रूयुः V. II., P. I.,
201, 3.
अपरैरभ्युतः किञ्चित् V. I., P. I.,
304, 7.
अपवित्रकरः कश्चित् V. I., P. I.,
248, 8.
अपवित्रीकृतौ तौ तु V. I., P. I.,
276, 9.
अपशवो वा V. I., P. I., 66, 16.
अपश्चात्तापिनः कष्टान् V. II., P. I.,
4, 18.

अपश्यन्नन्धको रग्धः V. I., P. I.,
317, 5.

अपसव्यं ततः कृत्वा V. I., P. II.,
407, 5.

अपसव्यं ततः कृत्वा V. I., P. II.,
407, 17.

अपसव्यं ततः कृत्वा V. I., P. I.,
357, 18.

अपसव्यं ततः कृत्वा V. I., P. I.,
356, 8.

अपसव्यं तु तत्रापि V. I., P. II.,
437, 1.

अपसव्यं तु तत्रापि V. I., P. II.,
437, 1.

अपसव्यं न कुर्वति V. I., P. II.,
460, 5.

अपसव्येन कर्तव्यं V. I., P. II.,
422, 11.

अपसव्येन कर्तव्यं V. I., P. II.,
417, 3.

अपसव्येन पित्र्ये च V. I., P. II.,
361, 20.

अपस्मारि कुलं यच्च V. I., P. II.,
73, 12.

अपस्मारी च भवति V. II., P. II.,
245, 3.

अपहता इति तिलान् विकिरेत् V. I.,
P. II., 402, 1.

अपहृत्य च विप्रस्वं V. II., P. II.,
223, 13.

अपहृत्य च सर्वस्वं V. II., P. II.,
222, 12.

अपहृत्य तु वर्णानां V. II., P. II.,
113, 6.

अपहृत्य नरा राम V. II., P. II.,
290, 7.

अपहृत्य पशून् क्षुद्रान् V. II., P. II.,
112, 19.

अपहृत्य सुवर्णं वा V. II., P. II.,
167, 3.

अपहृत्य सुवर्णस्य V. II., P. II.,
88, 1.

अपां घटशतोद्धारः V. II., P. I.,
153, 14.

अपाङ्केयस्य यः कश्चित् V. II., P.
II., 144, 7.

अपाङ्केयान् यदुद्दिश्य V. II., P. I.,
425, 1.

अपाङ्केयः स विज्ञेयः V. I., P. II.,
353, 10.

अपां द्वादश गण्डदूषैः V. I., P. I.,
253, 17.

अपां समीपे नियतो V. I., P. I.,
344, 17.

अपाणि-पाशो V. I., P. I., 104, 14.

अपात्रीकरणं कृत्वा V. II., P. II.,
137, 18.

अपात्रीकरणं ज्ञेयम् V. II., P. I.,
17, 10.

अपानाय स्वाहेति V. I., P. I.,
418, 4.

अपाने व्याने V. I., P. I., 420, 4.

अपापमकिल्बिषम् V. I., P. I.,
273, 16.

अपापरीगी धर्मात्मा V. I., P. I.,
181, 1.

अपामार्गं त्वमस्माकम् V. I., P. I.,
274, 1.

अपामार्ग-शिरीषा-ऽर्क-V. II., P. I.,
192, 7.

अपि चन्दनवृक्षस्य V. II., P. II.,
186, 8.

अपि जायेत सोऽस्माकं V. I.,
P. II., 307, 10.

अपि नः स कुले भूयात् V. I., P. I.,
368, 11.

- अपि पापशरीरस्य V. I., P. I., 143, 15.
- अपि भ्राता सुतो वाऽर्ह्यः V. I., P. I., 447, 2.
- अपि भूणहणं मासात् V. II., P. II., 155, 4.
- अपि वा गुणहीनाय V. I., P. II., 77, 14; 78, 3.
- अपि वाऽग्नि—V. II., P. II., 11, 17.
- अपि वा जातिमात्रेभ्यः V. I., P. I., 197, 9.
- अपि वा क्षत्रियायां V. I., P. II., 96, 1.
- अपि वा वाससी V. I., P. II., 36, 6.
- अपि वैतेन कल्पेन V. II., P. II., 11, 17.
- अपीडयतयोः कामम् V. I., P. I., 220, 8.
- अपीडिता यूषवक्त्राः V. I., P. II., 35, 12.
- अपुत्रस्य परेतस्य V. I., P. II., 458, 7.
- अपुत्रां गुर्वनुज्ञातो V. II., P. I., 43, 5.
- अपुत्रा कलहाक्रान्ता V. II., P. I., 280, 15.
- अपुत्रा तु यदा भार्या V. I., P. II., 335, 5.
- अपुत्राय दशम्येतत् V. I., P. I., 362, 5.
- अपुत्रा ये मृताः केचित् V. I., P. II., 458, 9.
- अपुत्रा ये मृताः केचित् V. I., P. II., 329, 13.
- अपुत्रे प्रस्थिते कर्ता V. I., P. II., 458, 4.
- अपुत्रोऽनेन विधिना V. I., P. II., 70, 8.
- अपुत्रा गृहिता इमाः V. I., P. I., 256, 1.
- अपुत्रान् भक्षयेच्छूद्रात् V. I., P. II., 386, 11.
- अपुत्रपापहारी V. II., P. II., 259, 7.
- अपुत्रा यव-गोधूम- V. I., P. II., 383, 12.
- अपुत्राः सक्तवो धानाः V. I., P. II., 383, 12.
- अपुत्राश्च करम्भाश्च V. I., P. II., 383, 6.
- अपूर्णेऽपि कालेषु V. II., P. I., 128, 4.
- अपूर्णेकादशाब्दस्य V. II., P. II., 63, 11.
- अपेक्षितं याचितव्यं V. I., P. II., 422, 18.
- अपेक्षितं यो न दद्यात् V. I., P. II., 422, 16.
- अपेयं तु तदा तोयं V. II., P. II., 25, 6.
- अपो निशि न गृह्णीयात् V. I., P. I., 156, 8.
- अपो मूत्र-पुरिषाद्यैर् V. II., P. II., 7, 1.
- अपः करनखस्पृष्टाः V. I., P. I., 247, 13.
- अपः प्रहाय V. I., P. II., 408, 10.
- अपः समुद्धरेत् सर्वाः V. II., P. I., 154, 3.
- अपः सुराभाजनस्याः V. II., P. I., 444, 5.
- अप्रजाता विशुद्धयन्ति V. II., P. I., 150, 10.
- अप्रजा येषु वंशेषु V. I., P. II., 75, 3.
- अप्रजोऽप्योऽतिथिः सायं V. I., P. I., 897, 12.

- अप्रणोयोऽतिथिः सायम् V. I., P. I.,
397, 17.
- अप्रतर्क्यमविज्ञेयं V. II., P. II.,
216, 4.
- अप्रतिप्राह्यमादाय V. II., P. II.,
184, 8.
- अप्रदुष्टां स्त्रियं हत्वा V. II., P. I.,
84, 10 ; 102, 5.
- अप्रयत्नः सुखार्थेषु V. I., P. II.,
145, 20.
- अप्रयतश्च V. I., P. I., 329, 15.
- अप्रयच्छन् समाप्नोति V. I., P. II.,
80, 8.
- अप्रशस्तेषु यागेषु V. I., P. I.,
430, 1.
- अप्राप्तामपि तां तस्मै V. I., P. II.,
77, 6.
- अप्रायत्ये समुत्पन्ने V. II., P. II.,
17, 8.
- अप्रौढायां च कन्यायां V. I.,
P. II., 245, 3.
- अप्यहम-मृण्मयानि V. I., P. II.,
392, 22.
- अप्येकपङ्क्त्यां नाग्नीयात् V. I.,
P. I., 429, 5.
- अप्स्वमौ हृदये सूर्ये V. I., P. I.,
367, 3.
- अप्स्वमौ वा V. II., P. II., 141, 5.
- अप्यकार्यशतं कृत्वा V. I., P. I.,
198, 15.
- अप्यकार्यशतं कृत्वा V. II., P. II.,
34, 4.
- अप्सु प्रास्य विनष्टानि V. I., P. II.,
38, 20.
- अप्सु प्रास्येत तद्भुज्यम् V. II., P. II.,
117, 3.
- अफ.—
- अफालकूटेनाग्नींश्च V. I., P. II.,
140, 19.

अब.—

- अबुद्धिकृतमभ्यासं V. II., P. I.,
24, 13.
- अबुद्धिपूर्वकस्पर्शो V. I., P. I., 278, 4.
- अबुद्धिपूर्वं चान्द्रायणम् V. II., P. I.,
394, 10.
- अबुद्धिपूर्वं पुंसां स्यात् V. II., P. I.,
249, 9.
- अबुद्धिपूर्वं सांतपनम् V. II., P. I.,
40, 1, 6.
- अबजमदपमयं चैव V. II., P. I.,
174, 12.
- अबजावन्यद्वक्तृपुष्पं V. I., P. II.,
376, 14.
- अबैवतच्छ्रुचश्चैव V. I., P. I.,
295, 11.
- अब्बिन्दुं यः कुशाम्बेण V. I.,
P. II., 180, 1.
- अबभक्षः V. II., P. II., 179, 13.
- अबभक्षो मासमासीत V. II., P. II.,
150, 10.
- अब्रुवन् विब्रुवन् वाऽपि V. I., P. I.,
16, 6.
- अब्रुवन्विब्रुवन्वाऽपि V. II., P. I.,
229, 15.
- अब्लिङ्गन् V. II., P. II., 157, 7.
- अब्लिङ्गानि जपेच्चैव V. I., P. I.,
278, 14.

अभ.—

- अभक्ष्याणामपेयानाम् V. II., P. I.,
371, 15.
- अभक्ष्यं तद्विजातीनां V. II., P. I.,
367, 5.
- अभक्ष्यभक्षी V. II., P. II., 253, 7.
- अभक्ष्यभक्षी गण्डमाली V. II.,
P. II., 253, 5.
- अभक्ष्यभक्षः V. II., P. II., 252, 16.

अभक्ष्याः पशुजातीनां V. I., P. II., 388, 12.	अभिरम्यतामिति वदेत् V. I., P. II., 447, 17.
अभयं सर्वभूतेभ्यो V. I., P. II., 160, 3.	अभिवादनशीलस्य V. I., P. I., 386, 5.
अभारोद्धनं चेति V. I., P. II., 366, 1.	अभिवाद्य ततो विप्रं V. I., P. I., 306, 11.
अभावे ज्ञातयस्तेषां V. II., P. I., 355, 3.	अभिवाद्य द्विजः गुरुं V. I., P. I., 327, 6.
अभावे व्रीहि-यवयोः V. I., P. I., 315, 20.	अभिवादात् परं विप्रो V. I., P. I., 302, 16.
अभ्रातृकां प्रहास्यामि V. I., P. II., 70, 13.	अभिवादे तु यः पूर्वम् V. I., P. I., 325, 1.
अभावे बीजिनो माता V. I., P. II., 333, 4.	अभिवादे कृते यस्तु V. I., P. I., 324, 16.
अभावे सर्वस्वम् V. II., P. I., 122, 7.	अभिवाद्य द्विजो मोहात् V. I., P. I., 330, 14.
अभिकुञ्ज्यावगूरुणं V. II., P. I., 456, 9.	अभिवाद्यो नमस्कार्यः V. I., P. I., 327, 2.
अभिगच्छति या नारी V. II., P. I., 359, 15.	अभिशास्त-पतित-पौनर्भव— V. II., P. I., 383, 12.
अभिगम्य गृहाङ्गिष्ठां V. I., P. II., 187, 21.	अभिशास्त-पतित— V. I., P. I., 175, 4.
अभिगम्य च तीर्थानि V. II., P. II., 201, 7.	अभिशास्तस्य चौरस्य V. II., P. I., 384, 9.
अभिगम्य तु यद्दानं V. I., P. I., 124, 14.	अभिशास्तो मृषा कृच्छ्रं V. II., P. II., 151, 14.
अभिचारः V. II., P. II., 100, 6.	अभिशापादुरोरागात् V. I., P. II., 76, 4.
अभिचारमहीनं च V. II., P. II., 114, 2.	अभिषेकेण शुद्धिः स्यात् V. II., P. I., 164, 10.
अभिजिद्विधजिज्ञ्यां वा V. II., P. II., 69, 6.	अभिसन्धाय तु फलम् V. I., P. I., 160, 1.
अभिप्रेतार्थसिद्धयर्थं V. I., P. II., 300, 12.	अभिसन्धिकृते पापे V. II., P. I., 201, 2.
अभिमन्याय भूरग्निः V. I., P. II., 37, 7.	अभिसन्धिमात्रात् V. I., P. II., 70, 4.
अभिमानिव्यपदेशस्तु V. I., P. I., 52, 10.	अभि कार्णायसीं दद्यात् V. II., P. I., 56, 6.
	अभीषङ्गाः V. II., P. II., 157, 4.

अभीष्टदेवतानां च V. I., P. I.,
483, 6.
अभुक्तवति नाऽभीयात् V. I., P. II.,
45, 8.
अभुक्तवस्तु चैतेषु V. I., P. I., 414, 8.
अभोऽयं तद्विजानीयाद् V. II., P. I.,
397, 16.
अभोऽयं तद्वेदज्ञं V. I., P. I.,
426, 4.
अभोऽयं तद्विजानीयात् V. I., P. I.,
422, 7; 428, 13.
अभोऽयं प्रादुराहारं V. I., P. II.,
383, 11.
अभोऽयमोजने एते V. II., P. I.,
226, 1.
अभोऽयस्तद्गतौ ब्रीहि V. II., P. I.,
179, 5.
अभोऽयानां तु भुक्त्वाज्ञं V. II., P. I.,
394, 10.
अभोऽयानां तु सर्वेषां V. II., P. I.,
388, 1.
अभोऽयानां V. II., P. II., 250, 6.
अभोऽयान- V. II., P. II., 99, 16.
अभ्यङ्ग-मञ्जनं चाक्ष्णोः V. I., P. II.,
46, 1.
अभ्यञ्जनं स्नापनं च V. I., P. I.,
328, 15.
अभ्यञ्जनं स्नापनं च V. I., P. II.,
47, 3.
अभ्यक्तशिरसं चैव V. I., P. I.,
330, 9.
अभ्यस्याब्जं पावमानीर् V. II., P. II.,
165, 13.
अभ्यस्य विप्रो वैदयायां V. II., P. I.,
323, 11.
अभ्यागतोऽतिथिश्चाभिः V. I., P. I.,
338, 10.
अभ्यासे च तदभ्यस्येद् V. II., P. I.,
379, 17.

अभ्यासे चैन्दवं प्रोक्तं V. II.,
P. II., 44, 1.
अभ्यङ्गाद्यैव यच्छिष्टं V. II., P. I.,
398, 8.
अभ्यासानु क्रियाकुटो V. II., P. II.,
125, 1.
अभ्युक्ष्य किञ्चिदुत्सृज्य V. II., P. I.,
143, 14.
अभ्युत्थान-प्रियालापैः V. I., P. II.,
199, 14.
अभ्युद्यत्य यथाशक्ति V. I., P. I.,
389, 1.
अभ्युत्सासी V. II., P. II., 108, 14.

अम.—

अम्बष्ठः शूद्रां निषाद V. I., P. II.,
119, 9.
अमङ्गलं तद्यत्नेन V. I., P. II.,
405, 18.
अमरकण्टकपर्वते V. I., P. II., 305,
11.
अमत्या तु द्वयं कुर्यात् V. II., P. I.,
252, 9.
अमत्या त्र्यहोपवासः V. II., P. I.,
369, 11.
अमत्या द्वादशरात्रम् V. II., P. I.,
308, 19.
अमत्या ब्राह्मणं हत्वा V. II., P. I.,
14, 2; 201, 5.
अमत्यैतानि षट् जग्म्वा V. II., P. I.,
401, 2.
अमावास्यां नरीक्षानं V. II., P. I.,
280, 4.
अमावास्यां न भुञ्जीत V. II., P. I.,
303, 6.
अमावास्यां पौर्णमास्यां V. II., P. I.,
303, 3.

अमावास्यां तिथिं प्राप्त्वं V. II., P. II.,
161, 16.

अमावास्यां प्रकुर्वीत V. I., P. II.,
331, 22.

अमावास्या-ध्यतीपात- V. I., P. II.,
308, 19.

अमावास्यामपराद्धे V. I., P. II.,
452, 7.

अमावास्यामष्टमीं च V. I., P. II.,
100, 20.

अमावास्यायापुष्य V. II., P. I.,
300, 5.

अमावास्यायां च V. II., P. I.,
304, 4.

अमावास्यायां सर्वम् V. I., P. II.,
317, 5.

अमावास्या ऽष्टका-वृद्धिः V. I.,
P. II., 308, 6.

अमानुषीषु गोवर्जम् V. II., P. I.,
336, 16.

अमानुषीषु गोवर्ज- V. II., P. I.,
340, 3.

अमावस्यैव वर्तेत V. I., P. I., 472,
13.

अमायां तु क्षयो यस्य V. I., P. II.,
446, 16.

अमीमदन्तेत्यनुमन्त्र्य V. I., P. II.,
433, 1.

अमुक्तयोरस्तगयोः V. I., P. I., 435,
4.

अमुक्तयोरस्तगयोः V. I., P. I.,
435, 14.

अमुखममुखकारि च V. II., P. II.,
240, 6.

अमृतं तद्विदुर्देवाः V. I., P. I., 202,
4.

अमृतापिधानमसि V. I., P. I., 420,
18.

अमृतापिधानमसि V. I., P. I., 431,
17.

अमृते च मृते चैव V. II., P. II.,
43, 1.

अमृतेनाथ वा जीवेत् V. I., P. I.,
340, 11.

अमृतोपस्तरणमसि V. I., P. I.,
419, 8.

अमेधश्चक्रमयः पापाः V. II., P. II.,
226, 12.

अमेधश्चभुजश्च V. II., P. I., 403,
16.

अमेध-शव-शूद्रान्त्व—V. I., P. I.,
155, 3.

अमेध्याहागतैः स्पृष्टं V. I., P. II.,
377, 2.

अमेध्यानां च सर्वेषां V. II., P. I.,
368, 16.

अमेध्यानि द्यौतानि V. II., P. II.,
79, 4.

अय.—

अयज्ञीचैरनाद्रेक्ष V. I., P. I., 223,
3.

अयज्ञोपवीती V. I., P. II., 171, 9.

अयनाद्विगतये आहूतम् V. I., P. II.,
326, 18.

अयनासौ सदा हेमं V. I., P. I.,
192, 3.

अयने विषुवे चैव V. I., P. I., 155,
3.

अयने विषुवे चैव V. I., P. I., 483,
3.

अयमेवाऽतिकृच्छ्रः स्वाह V. II., P.
I., 449, 13.

अयमेवाऽतिकृच्छ्रः स्वाह V. II.,
P. II., 178, 16.

अवसो महामोति V. I., P. I., 16,
4; 129, 7; 447, 10.
अवाञ्जयाजकः V. II., P. II.,
258, 8.
अवाञ्जयाजनम् V. II., P. II.,
99, 17.
अवाञ्जयाजनं कृत्वा V. II., P. II.,
184, 7.
अवाञ्जयाजकश्चैव V. II., P. II.,
219, 17.
अवाञ्जयाजकश्चैव V. II., P. II.,
234, 8.
अवाचितं तु राजन्वे V. II., P. II.,
173, 4.
अवाचितं स्यादमृतं V. I., P. I.,
340, 12.
अवाचिते च द्वावष्टौ V. II., P. II.,
172, 17.
अवाचितं हि तद्वैशं V. I., P. II.,
188, 15.
अवाचितरूपहं चैव V. II., P. I.,
460, 2.
अवाचिताहतं प्राणम् V. I., P. I.,
202, 9.
अवाचितोपपन्नं V. I., P. I.,
202, 3.
अवाचतः सीदमान् V. I., P. II.,
346, 15.
अवातवान्यस्व V. I., P. I., 173,
18.
अवातवानस्ते रर्भाः V. I., P. I.,
256, 5.
अवातवान्येतानि V. I., P. I.,
256, 8.
अवातवान्येच्छन्ति V. I., P. II.,
132, 18.

अवुजो भोजवेच्छते V. I., P. II.,
362, 9.
अवुतं माघमासे तु V. II., P. II.,
280, 13.
अवोनिगो वृको हि स्वाह V. II.,
P. II., 226, 1.
अवोनौ सङ्गहे वृत्ते V. I. P. I.,
136, 3.
अवो हत्वा तु पापाला V. II., P. II.,
256, 13.
अवःकांस्थोपलानां च V. II., P. II.,
111, 3.

अर.—

अरण्ये जायते पशुः V. II., P. II.,
233, 1.
अरण्ये निर्जले देशे V. II., P. II.,
223, 6.
अरण्ये निर्जले देशे V. II., P. II.,
223, 9.
अरण्ये निर्जले देशे V. II., P. II.,
223, 15.
अरण्ये निःशलाके वा V. I., P. I.,
46, 6.
अरण्ये वा विरभ्यस्य V. II., P. I.,
164, 6.
अरणिमात्रमुत्सृज्य V. I., P. II.,
429, 11.
अराजके हि लोकेऽस्मिन् V. I., P. I.,
447, 18.
अरिमेघं शिवज्जुं च V. I., P. I.,
252, 5.
अरुणायाः सरस्वत्याः V. II., P. II.,
73, 11.
अरुणोदयवेलायां V. I., P. I.,
280, 16.
अरेरन्तरं निघ्नम् V. I., P. I., 469,
15.

अरोमिर्षी आतुमतीन् V. I., P. II.,
55, 3.

अरोमिष्यं बसो वीत- V. I., P. II.,
312, 4.

अर्क्य विसृष्टं कृत्वा V. II., P. II.,
281, 7.

अर्क्यं इत्वा तु देवाय V. I., P. I.,
468, 13.

अर्क्यं इत्याहकुटसेषी V. II., P. II.,
280, 6.

अर्क्यार्थं पितृपात्रेषु V. I., P. II.,
455, 2.

अर्क्योः पुण्येभ्य ग्रन्थेभ्य V. I., P. II.,
410, 3.

अर्चनं सम्प्रवक्ष्यामि V. I., P. I.,
365, 1.

अर्चिर्विषत्वात् स्वष्टा च V. I., P. I.,
358, 4.

अर्थस्य सम्प्रत्ययं कुर्यात् V. I., P. II.,
145, 2.

अर्थानामुचिते पात्रे V. I., P. I.,
179, 13.

अर्थार्थमभिगच्छन्ति V. I., P. II.,
187, 2.

अर्थार्थान्तेऽथ वा कुर्यात् V. I., P. I.,
293, 10.

अर्थप्रसूतिमात्रा तु V. I., P. I.,
232, 6.

अर्थमर्थं नृपादीनां V. II., P. I.,
44, 6; 328, 21.

अर्थमावहनं प्राप्तम् V. I., P. II.,
287, 11.

अर्थमासं तु शुभ्रूपोः V. I., P. II.,
207, 5.

अर्थमासेन वैदवस्तु V. I., P. I.,
277, 9.

अर्थमासकथस्तामेन् V. I., P. II.,
129, 6.

अर्थो वा एव आत्मनो V. II., P. I.,
350, 6.

अर्वाह-तु भूयहव्यायाः V. I.,
P. II., 197, 12.

अर्वाह त्रिपक्षात् त्रिपिण्डं V. I.,
P. II., 233, 1; 234, 10.

अर्वाकप्रकृतेरुत्पत्तं V. II., P. I.,
165, 15.

अर्वागच्छाद्य च वच V. I., P. II.,
454, 11.

अर्वागच्छान्मातृ-पितृ- V. I., P. II.,
467, 7.

अर्हन्ति पितरस्त्रीस्त्रीन् V. I.,
P. I., 351, 9.

अर्हचार्याकावक्यानि V. I., P. I.,
10, 7.

अर्हत्तमाय विप्राय V. I., P. I.,
396, 2.

अर्हत्तमाय विप्राय V. I., P. II.,
339, 7.

अर्हति स्वर्गवासोऽपि V. I., P. II.,
456, 15.

अर्होऽनर्होपरिज्ञानात् V. I., P. I.,
189, 10.

अल.—

अलङ्कृतस्य सम्प्रत्यये V. I., P. I.,
471, 16.

अलङ्कृत्य ह्युतावानं V. I., P. II.,
84, 15.

अलङ्कृतस्य सातव्यम् V. I., P. II.,
27, 16.

अलङ्नीः कालकर्षी च V. I.,
P. II., 259, 2.

अलङ्नीः कालकर्षी च V. II.,
P. II., 193, 8.

अलङ्घ्यं चैव लिप्सेत V. I., P. I.,
 472, 11.
 अलाङ्गु किङ्कुक् चैव V. II., P. I.,
 404, 10.
 अलाङ्गु शरुपात्रं वा V. I., P. II.,
 191, 8.
 अलाभे कन्वायाः V. I., P. II.,
 96, 1.
 अलाभे ताम्रपात्रस्य V. I., P. I.,
 249, 8.
 अलाभे त्वन्यगेहानां V. I., P. II.,
 41, 19.
 अलाभे दन्तकाष्ठानां V. I., P. I.,
 253, 16.
 अलाभे देवखातानां V. I., P. I.,
 286, 8.
 अलाभे धौतवस्त्रस्य V. I., P. I.,
 265, 16.
 अलाभे ध्यानि-भिभूणां V. I.,
 P. II., 340, 1.
 अलाभे न विषारी स्यात् V. I.,
 P. II., 186, 10.
 अलाभे येन केनापि V. I., P. I.,
 381, 15.
 अलुप्तकेशो यः पूर्वं V. I., P. II.,
 296, 10.
 अलेष्टानामपेयानाम् V. II., P. I.,
 369, 1.
 अलेष्टानामपेयानाम् V. II., P. I.,
 367, 1.
 अल्पं पुनरुत्सृष्टव्यं V. I., P. II.,
 426, 5.
 अल्पं वा बहु वा यस्य V. I., P. I.,
 331, 9.
 अल्पं वा बहु वा यस्य V. II.,
 P. I., 319, 19.

अल्पत्वाद्भूमिकालस्य V. I., P. I.,
 260, 1.
 अल्पशौचे भवेच्छुद्धिः V. II., P. I.,
 155, 3.
 अल्पशौचा भवन्त्येते V. II., P. I.,
 180, 6.
 अल्पस्य धान्यस्य V. II., P. I.,
 178, 1.
 अल्पसंसर्गैस्तु परिलेखनम् V. II.,
 P. I., 149, 19.
 अल्पाभ्यामवधारणं V. I., P. II.,
 194, 15.
 अल्पायुषो भवन्तीह V. II., P. II.,
 235, 14.
 अल्पेनाल्पेन देयेन V. I., P. II.,
 461, 9.
 अल्पो वाऽपि महान्वाऽपि V. I.,
 P. II., 88, 7.

अव.—

अवध्याः सर्व एवैते V. I., P. I.,
 138, 7.
 अवकर इत्येके V. II., P. I., 341,
 13.
 अवकीर्णपद्मः V. I., P. I., 50, 4.
 अवकीर्णवर्णं शुद्धार्थं V. II.,
 P. II., 107, 2.
 अवकीर्णी कुण्ड-गोलौ V. I.,
 P. II., 348, 20.
 अवकीर्णी च भवति V. II., P. II.,
 269, 13.
 अवकीर्णी च वीरग्नौ V. I., P. II.,
 359, 4.
 अवकीर्णी तु काणेन V. II., P. II.,
 125, 18.
 अवकीर्णी द्विजो राजा V. II.,
 P. II., 128, 13.

अवकीर्णी भवेत्तस्या V. II., P. II., 125, 14.	अवाच्यं ब्राह्मणस्योक्त्या V. I. P. I., 455, 4.
अवभृतावरुति V. I., P. II., 377, 17.	अवाप्नोति न सन्देहः V. I., P. II., 318, 17
अवगूरणः V. II., P. II., 258, 2.	अवारिपूर्वं प्रप्ता तु V. I., P. II., 246, 8.
अवगूर्य चरेत्कृच्छ्रम् V. II., P. I., 457, 2.	अविक्रयविक्रयः V. II., P. II., 99, 19.
अवगूर्य स्वयंशतं V. II., P. I., 456, 14.	अविगन्धा रसोपेताः V. II., P. I., 155, 9.
अवगूहति यं स्वमे V. II., P. II., 3, 7.	अधिज्ञातस्तु चण्डालो V. II., P. I., 360, 8.
अवध्यान् ब्राह्मणानाहः V. I., P. I., 456, 7.	अधिज्ञातश्च चण्डालः V. II., P. I., 125, 1.
अवमस्य च ये यान्ति V. II., P. II., 232, 8.	अविद्यमाने सद्बुद्धौ V. I., P. II., 81, 3.
अवमस्य तु याः पूर्वे V. II., P. I., 58, 3.	अविद्यमाने सर्वस्वं V. II., P. I., 247, 4.
अवमृज्ज्यान् च स्नातो V. I., P. I., 263, 7.	अविद्यमाने सर्वस्वं V. II., P. I., 251, 14.
अवश्यं ब्राह्मणः V. I., P. I., 163, 6.	अविद्यमाने सर्वस्वं V. II., P. I., 248, 9.
अवश्यमनुभोक्तव्यं V. II., P. I., 11, 13.	अविद्यां यः प्रयच्छंत V. II., P. II., 227, 9.
अवश्यमनुभोक्तव्यं V. II., P. I., 277, 6.	अविद्वान् प्रतिगृह्णानो V. I., P. I., 203, 3.
अवश्यमेव हातव्यं V. I., P. I., 408, 8.	अविद्वुतब्रह्मचर्यः V. I., P. II., 74, 13.
अवश्यं याति तिर्यक्त्वं V. II., P. II., 255, 1.	अविद्वुतब्रह्मचर्यो V. I., P. II., 55, 1.
अवरज्येष्टं वर्णं V. I., P. II., 276, 18.	अविमुक्ते प्रविष्टानां V. I., P. II., 183, 2.
अवर्ज्यं भक्ष्यजातं वा V. II., P. I., 366, 2.	अविमुक्तोन्मुखस्तस्य V. I., P. II., 229, 3
अवलीढं च मार्जार- V. I., P. II., 382, 1.	अविरोधेन धर्मस्य V. I., P. II., 182, 11.
अवस्था-देश-कालानां V. I., P. I., 181, 12.	अविलीनं तथा सर्पिः V. II., P. I., 145, 9.
अवाचीनपापिः V. I., P. I., 384, 20.	अविशेषेण कर्तव्यं V. I., P. II., 466, 11.

अवीचिमन्धताम्लिं V. II., P. I.,
5, 4.

अवीरा स्त्री स्वर्णकार- V. I., P. II.,
384, 17.

अवीरा स्त्री स्वर्णकार- V. II., P. I.,
381, 3.

अवीरा स्त्री स्वर्णकार- V. II., P. I.,
388, 10.

अवेक्षेत च शास्त्राणि V. I., P. I.,
336, 15.

अवेक्ष्य च बलं चैव V. II., P. I.,
131, 17.

अवेत्यृचं जपेद्वहं V. II., P. II.,
169, 3.

अवेक्षोक्ताश्च निर्यासाः V. I., P. II.,
376, 2.

अव्यङ्गाङ्गी सौम्यनाम्नी V. I.,
P. II., 55, 7.

अव्यमस्वननिर्वेशो V. I., P. I.,
305, 9.

अव्यमस्तर्पणेनित्यं V. I., P. I.,
357, 6.

अव्याप्तं चेदमेध्येन V. II., P. I.,
155, 3.

अव्याप्ताश्चेदमेध्येन V. II., P. II.,
155, 13.

अव्रती-मुव्रती वाऽपि V. II., P. I.,
68, 1.

अश.—

अशक्तस्यापि बालस्य V. II., P. I.,
129, 5.

अशक्ता काश्चन दद्यात् V. II., P. I.,
162, 16.

अशक्तो भेषजस्वार्थं V. I., P. II.,
10, 4.

अशक्तौ श्रोतमप्यन्यः V. I., P. I.,
317, 16.

अशक्तुर्वस्तु सुसूक्ष्मं V. I., P. I.,
485, 15.

अशक्तं पुरुषं हत्वा V. II., P. II.,
244, 9.

अशक्तोक्तेषु चान्वेषु V. I., P. I.,
446, 7.

अशित्वा तु परे लोके V. I., P. I.,
409, 4.

अशित्वा सर्वमेवात्मं V. II., P. II.,
149, 8.

अशीतिर्यस्य वर्षाणि V. II., P. II.,
63, 7.

अशीतिर्यस्य वर्षाणि V. II., P. I.,
35, 14.

अशीत्यर्थं शिरे दद्यात् V. II., P. I.,
73, 16.

अशुचैर्वा विना सङ्ख्यां V. I., P. I.,
307, 2.

अशुद्धा बान्धवाः सर्वे V. I., P. II.,
204, 4.

अशुद्धान्स्वयमप्येतान् V. II., P. I.,
110, 18.

अशुद्धान् स्वयमप्येतान् V. II.,
P. I., 110, 3.

अशुद्धानां तु पापानां V. II., P. II.,
246, 14.

अशुल्का ब्राह्मणार्हस्य V. I., P. II.,
88, 17.

अशून्यं तु करं कुर्यात् V. I., P. I.,
256, 14.

अश्रुतं चारनालं च V. II., P. I.,
416, 10.

अश्वसु जपेद्दवादहतिपूर्वम् V. I.,
P. II., 422, 2.

असीयात्तन्मना भूत्वा V. I., P. I.,
421, 13.

अश्रीयिषः पिता जस्य V. I., P. II.,
337, 5.

अश्रोत्रिष्वेतिगुणम् V. II., P. I.,
44, 429, 2.

अश्रोत्रियो वा पुत्रः स्यात् V. I.,
P. II., 337, 6.

अश्रुजा इतं दत्तं V. I., P. I.,
205, 1.

अश्रुजानि धान्यानि V. I., P. II.,
373, 4.

अश्व-गो-भूनि-कन्याश्च V. II., P. II.,
112, 1.

अश्वस्थवृक्षं च समालभेत् V. I., P. I.,
322, 3.

अश्वस्थे नाघनासे च V. II., P. II.,
279, 6.

अश्वभूमिं प्रशंसन्ति V. I., P. I.,
457, 4.

अश्वमेध-राक्षस्य-V. I., P. I., 164, 6.

अश्वयुक् शङ्खनवमी V. I., P. II.,
311, 12.

अश्वमेधावभृथं V. II., P. II.,
150, 15.

अश्वमेधावभृथं V. II., P. II., 121, 6.

अश्वमेधावभृथं-V. II., P. II., 83, 15.

अश्वमेधावभृथं वा V. II., P. I.,
339, 9.

अश्वमेधावभृथज्ञानेन वा V. II., P. I.,
339, 2.

अश्वमेधेन शुद्धयन्ति V. II., P. II.,
94, 9.

अश्वसूक्तम् V. II., P. II., 157, 8.

अश्वस्तृतीयायाम् V. I., P. II.,
316, 19.

अश्वानाहुश्च विधिवद् V. I., P. II.,
312, 6.

अथ.—

अष्टका-पार्षण्यश्राद्धं V. I., P. I.,
163, 12.

अष्टका-पार्षण्यश्राद्धे V. I., P. II.,
18, 11.

अष्टकास्तु स्वहोरात्रम् V. I., P. I.,
156, 15.

अष्टमीद्वितयं चैव V. I., P. II.,
31, 4.

अष्टमे पुष्टिः V. I., P. II., 317, 18.

अष्टमे लोकयात्रा तु V. I., P. I.,
438, 21.

अष्टमे वापि कर्तव्यं V. I., P. II.,
27, 9.

अष्टम्यां च चतुर्विद्यां V. I., P. I.,
283, 1.

अष्टम्यामपि वापिड्यं V. I., P. II.,
315, 18.

अष्टम्यां सर्वसम्पन्नं V. I., P. II.,
110, 15.

अष्टवर्षं ब्राह्मणम् V. I., P. I.,
148, 1.

अष्टवर्षा भवेद्गौरी V. I., P. II.,
19, 4.

अष्टवर्षा भवेद्गौरी V. I., P. II.,
79, 10.

अष्टाक्षरविधानेन V. I., P. I.,
366, 5.

अष्टागवं धर्मवहलं V. I., P. II.,
5, 16.

अष्टाक्षस्वारिचतुर्वर्षाणि V. I., P. II.,
179, 9.

अष्टाक्षस्वारिचतुर्वर्षासी V. I., P. II.,
197, 14.

अष्टाक्षस्विनादूर्ध्वं V. II., P. I.,
165, 18.

अष्टाक्षशाहाह स्नानं स्यात् V. II.,
P. I., 166, 16.

अष्टाक्षोऽहनि तथा V. I., P. II.,
25, 3.

अष्टाक्षिषास्थनश्चाद्ये V. I., P. I.,
308, 5.

अष्टाविमान् समासेन V. I., P. II.,
84, 7.

अष्टावेणस्य मांसेन V. I., P. II.,
372, 4.
अष्टावेते यतस्तस्मात् V. I., P. II.,
392, 3.
अष्टाहेन तु वैश्यस्य V. I., P. II.,
239, 5.
अष्टोत्तरशतां कुर्यात् V. I., P. I.,
309, 11.
अष्टोत्तरशता माला V. I., P. I.,
309, 13.
अष्टौ मासान् प्रतिदिनं V. II., P. I.,
304, 8.
अष्टौ मासा मुनेर्भक्ष्याः V. I., P. I.,
421, 19.
अष्टौ चान्द्रायणे देयाः V. II., P. II.,
200, 3.
अष्टौ दश-द्वादशवर्षाणि V. I., P. II.,
355, 10.
अष्टौ पिण्डान् कृत्वा V. I., P. II.,
56, 8.
अष्टौ मासान् विहारः स्यात् V. I.,
P. II., 182, 19.
अष्टौ वृषणयोर्विद्यात् V. II., P. I.,
74, 1.

अस.—

असन्निधौ तद्गार्या V. I., P. II., 43, 2.
असम्बद्धप्रलापश्च V. II., P. II.,
212, 6.
असम्बद्धप्रलापी च V. II., P. II.,
214, 8.
असम्भवे तथा दद्यात् V. I., P. I.,
392, 6.
असम्भवे तु पूर्वस्य V. I., P. II.,
189, 11.
असम्भवे परिशुर्वा V. I., P. II.,
360, 5.
असम्भवे परिशुर्वा V. I., P. II., 360,
10.

असम्भोजनाद्याऽपि V. II., P. I.,
225, 20.
असंस्कृतप्रनीतानां V. I., P. II.,
426, 8.
असंस्कृता तु सा ज्ञेया V. I., P. II.,
246, 9.
असंस्कृतायाः कन्धायाः V. I., P. II.,
82, 4.
असंस्थितेऽमीषोमिये V. I., P. II.,
385, 7.
असगोचः सगोचो वा V. I., P. II.,
290, 16.
असच्छास्त्र—V. II., P. II., 100, 9.
असच्छास्त्रमसद्वादम् V. I., P. II.,
134, 12.
असच्छास्त्राधिगमनम् V. II., P. I.,
17, 2.
असच्छास्त्राधिगमनम् V. II., P. II.,
103, 7.
असत्कार्यरतोऽधीरः V. II., P. II.,
214, 15.
असत्कृतो निराशश्च V. I., P. I.,
215, 15.
असत्कृतमवज्ञातं V. I., P. I., 184, 4.
असत्प्रतिमहः V. II., P. II., 99, 18.
असत्सन्तस्तु विज्ञेयाः V. II., P. II.,
122, 9; 125, 7.
असत्सु विनिवृत्तीति V. I., P. I.,
188, 12.
असदालापमनृतं V. I., P. II.,
134, 11.
असदित्युच्यते पार्थ V. I., P. I.,
205, 2.
असद्वा इदमपि V. I., P. I., 102, 1.
असपिण्डे स्ववेदमपि V. I., P. II.,
251, 16.
असपिण्डं द्विजं श्रेष्ठं V. I., P. II.,
276, 1.

असहिष्णुः च वा नाहुः V. I., P. II., 62, 10.	असिपञ्चनं सैव V. II., P. I., 353, 2.
असमर्थं तु दम्पत्योः V. I., P. I., 312, 6.	असुराणां कुले जाता V. I., P. II., 393, 10.
असमानं द्वितीयं V. I., P. II., 265, 7.	असुराणां हि तत् पाचद् V. II., P. I., 302, 3.
असमानैश्च सङ्कीर्णैः V. I., P. II., 226, 4.	असुरापहन् सर्वे V. I., P. II., 368, 7.
असमानैश्च सङ्कीर्णैः V. II., P. I., 21, 5.	असुरामद्यपाने च V. II., P. I., 369, 16.
असरूपे स्थितं नक्तं V. II., P. I., 426, 15.	असुवकायाऽनृजवे V. I., P. I., 147, 3.
असवर्णस्त्रिधा सार्धं V. I., P. I., 425, 18.	असृग्पांस्वादिभ्यस्तत्रोये V. II., P. I., 178, 7.
असवर्णोऽसु कन्यासु V. I., P. II., 98, 1.	असृग्गरी स भवति V. II., P. II., 285, 5.
असवर्णोऽसु सम्पूज्याः V. I., P. I., 328, 8.	असौ देवलको नाम V. I., P. II., 353, 9.
असवर्णास्वयं ज्ञेयो V. I., P. II., 98, 6.	असौ नामाहमस्मीति V. I., P. I., 322, 17.
असहिष्णुतयान्वयस्त्र V. II., P. II., 219, 9.	असौ स्वर्गाय लोकाय V. II., P. I., 73, 7.
असाध्यरोगी बालग्नः V. II., P. II., 248, 12.	असौ स्वर्गाय लोकाय V. II., P. I., 73, 7.
असाध्यव्याधिना मत्तः V. II., P. II., 281, 13.	अस्कन्दव्यस्तन्मनाश्च V. I., P. I., 420, 11.
असामर्थ्यान् कुर्वाञ्चेत् V. I., P. I., 276, 14.	अस्तङ्गते तु यः शेते V. II., P. II., 147, 10.
असाधकस्तु नः प्रोक्तः V. I., P. I., 340, 9.	अस्थि चर्मविनिर्मुक्तं V. II., P. I., 154, 10.
असाधवनेनिर्हृयेति V. I., P. II., 431, 6.	अस्थितेश्च शरीरस्य V. I., P. II., 453, 13.
असाधारित्वः V. I., P. I., 118, 2.	अस्थीनि V. II., P. II., 72, 1.
असाधैश्च हति V. I., P. II., 431, 14.	अस्थिनि विगुणं प्रोक्तं V. II., P. I., 23, 8.
असिपञ्चनं चैव V. II., P. I., 5, 5.	अस्थिभङ्गः गवां कृत्स्नः V. II., P. I., 267, 6.
	अस्थिभङ्गः गवां कृत्स्नः V. II., P. I., 267, 10.

- अस्थिभेदेऽतिकृच्छस्तु V. II., P. I., 458, 2.
- अस्थिमतां तु सत्त्वानां V. II., P. I., 84, 6.
- अस्थिमतां सहस्रं तु V. II., P. I., 85, 1.
- अस्थिमद्वये तु द्विगुणम् V. I., P. I., 132, 12.
- अस्थिसञ्चयनं कार्यं V. I., P. II., 294, 14.
- अस्थिसञ्चयनाद्वर्णां यदि V. I., P. II., 284, 20.
- अस्थिसञ्चयनाद्वर्णां रुदित्वा V. I., P. II., 283, 12.
- अस्थिसञ्चयनादूर्ध्वम् V. I., P. I., 136, 4.
- अस्थिसञ्चयने विप्रो V. I., P. II., 284, 9.
- अस्नातश्च पुमानार्हो V. I., P. I., 268, 14.
- अस्नात्वा चाचक्षुत्वा च V. I., P. II., 208, 5.
- अस्नात्वा नाचरेत् कर्म V. I., P. I., 258, 13.
- अस्नात्वा तु यदा भुङ्क्ते V. II., P. II., 143, 9.
- अस्पृश्यैस्पर्शनं कृत्वा V. II., P. II., 143, 2.
- अस्पृश्यस्पर्शने चैव V. I., P. I., 288, 2.
- अस्माकं चैव सर्वेषां V. II., P. I., 286, 3.
- अस्माकं निख्यमस्त्वैतत् V. I., P. I., 417, 13.
- अस्माकं सम्पदं कृहि V. II., P. II., 187, 11.
- अस्मिन्काले न शेषः स्यात् V. I., P. II., 29, 11.
- अस्मिन् कलिबुगे घोरे V. II., P. II., 162, 10.
- अस्य तु वेदादिस्वात् V. I., P. I., 39, 8.
- अस्यां यो जायते पुत्रः V. I., P. II., 70, 14.
- अस्य वेदस्य सर्वज्ञः V. I., P. I., 113, 3.
- अस्य सर्वस्व भृणुत V. II., P. II., 211, 14.
- अस्वग्यै लोकाविष्टिं V. I., P. II., 65, 7.
- अस्वग्यां ह्याहुतिः सा स्यात् V. I., P. II., 279, 8.
- अस्वतन्त्रा धर्मे स्त्री V. II., P. I., 18, 17.
- अस्वस्थः सर्वमेवेतत् V. I., P. I., 472, 6.
- अह.—
- अहतं तद्विजानीयात् V. I., P. I., 264, 15.
- अहत्वापि यथावर्णं V. II., P. II., 76, 2.
- अहन्यहनि यच्छ्राद्धं V. I., P. II., 300, 4.
- अहन्येकादशे तेषां V. I., P. II., 458, 16.
- अहन्येकादशे नाम V. I., P. II., 19, 11.
- अहमेव न जानामि V. II., P. I., 377, 2.
- अहरहर्त्रो ह्यनेभ्योऽन्नं V. I., P. I., 392, 1; 400, 6.
- अहविष्यस्य V. I., P. I., 382, 7.
- अहस्त्वदन्तकन्यासु V. I., P. II., 245, 4.

- अहानि पञ्च विप्राध्यान् V. II., P. II., 199, 14.
- अहिंसकः शुभाचारः V. I., P. I., 482, 6.
- अहिंसा गुरुशुश्रूषा V. I., P. I., 84, 11.
- अहिंसा सत्यमक्रोधं V. II., P. II., 170, 2.
- अहिंसा सत्यमस्तेयं V. I., P. II., 181, 10.
- अहिंसा सत्यवचनम् V. I., P. I., 128, 1.
- अहिंसा उस्तेय-माधुर्ये V. II., P. II., 169, 9.
- अहिंसा सत्यमक्रोधो V. I., P. II., 366, 3.
- अहिंसया च शून्याम् V. I., P. II., 194, 18.
- अहीनाङ्गो ह्यरोगश्च V. II., P. II., 8, 8.
- अहुत्वाऽग्निमसन्तर्त्य V. I., P. I., 409, 3.
- अहोरात्राक्षया शुद्धिः V. I., P. II., 243, 15.
- अहोरात्रोपवासेन V. II., P. I., 398, 4.
- अहोरात्रोषितः स्नात्वा V. I., P. I., 438, 4.
- अहोरात्रोषितः स्नात्वा V. II., P. I., 453, 11.
- अहोरात्रोषितः स्नात्वा V. II., P. I., 110, 6.
- अहोरात्रोषितः स्नात्वा V. II., P. II., 142, 15.
- अहोरात्रस्य चः सन्धिः V. I., P. I., 288, 15.
- अहोरात्रोषितो भूत्वा V. II., P. I., 327, 1.
- अहोरात्रोषितो भूत्वा V. II., P. I., 436, 9.
- अहोरात्रोषितो भूत्वा V. II., P. II., 145, 7.
- अहोरात्रोषितो भूत्वा V. II., P. II., 144, 8.
- अहोरात्रोषितो भूत्वा V. II., P. I., 399, 9.
- अहोरात्रं तृतीयेऽह्नि V. II., P. I., 162, 6.
- अहोरात्रं न भोक्तव्यम् V. I., P. I., 437, 4; 437, 14; 438, 8.
- अहः षोडशकं यत्न V. I., P. II., 319, 16.
- अहःसंवत्सरावर्षाक् V. I., P. II., 233, 2.
- अहःशेषे द्वाभ्याम् V. I., P. II., 266, 23.
- अहः पराकं तत्रैकम् V. II., P. II., 171, 3.
- अहः प्रातरहर्नक्षत्र V. II., P. II., 171, 2.
- अहः षट्सु सुहर्षेषु V. I., P. II., 291, 3.
- अहः पूर्वं द्विवारं वा V. I., P. II., 7, 5.
- अहि चेदहनं कुर्यात् V. I., P. II., 275, 7.
- अन्हो मासस्य षण्णां वा V. I., P. II., 142, 1.
- आ.
- आकण्डस्य प्रमाणं तु V. II., P. I., 123, 4.
- आकाशं गमयेत्पिण्डं V. I., P. II., 439, 10.
- आकाशानिव पङ्कजं V. II., P. I., 414, 11.

- आकाशमिव पङ्केन V. I., P. I., 198, 18.
 आकाशाद्वायुः V. I., P. I., 105, 6.
 आकाशे भुवि मूर्ध्नीति V. II., P. II., 15, 8.
 आकाशे सगुणो वायुः V. I., P. I., 96, 7.
 आकाशेऽसिर्बया क्षिप्तः V. I., P. II., 196, 6.
 आकाशिकमनध्यायं V. I., P. I., 158, 8.
 आकिञ्चन्महम्भंथ V. I., P. II., 196, 8.
 आकीर्णं निभुकैर्वायैः V. I., P. II., 190, 7.
 आकुटस्ताडितो वाऽपि V. II., P. II., 97, 12.
 आक्रोशमनृतं कृत्वा V. II., P. I., 455, 6.
 आक्रोशानर्थहिंसायाम् V. II., P. I., 180, 13.
 आक्रोशेऽनृतवादे वा V. II., P. I., 458, 13.
 आक्षिप्तो मोक्षबीजश्च V. I., P. II., 76, 6.
 आखु-मूषक-मार्जार- V. I., P. II., 388, 14.
 आखुर्नकुल-मार्जारो V. II., P. I., 66, 12.
 आख्योर्मुखं पुरीषं च V. II., P. II., 185, 3.
 आख्यानानि तयान्बानि V. II., P. II., 160, 1.
 आख्यानानीतिहासांश्च V. I., P. II., 422, 7.
 आगमिष्यति ब्रह्मणं V. I., P. I., 185, 6.
 आगःस्वपि तथा ऽन्वेष्टु V. I., P. I., 455, 1.
 आग्नेयं V. II., P. II., 283, 8.
 आग्नेयं भस्मना-ऽऽपाह-V. II., P. II., 14, 4.
 आग्नेयं भस्मना स्नानं V. II., P. II., 16, 1.
 आग्नेयमष्टाकपालं V. I., P. I., 449, 18.
 आचमेत विगुह्यर्थं V. I., P. I., 278, 10.
 आचम्य च ततः कुर्यात् V. I., P. I., 393, 1.
 आचम्य च ततो ह्यात् V. I., P. I., 364, 4.
 आचम्य देवं ब्रह्माणं V. I., P. II., 193, 8.
 आचम्य प्रयतो निस्वम् V. I., P. I., 303, 2.
 आचम्य प्रयतो निस्वम् V. I., P. I., 258, 6.
 आचम्य प्रयतः पश्चात् V. I., P. I., 279, 9.
 आचम्य प्रयतः पश्चात् V. I., P. I., 279, 12.
 आचम्याङ्गुलमात्रेण V. I., P. I., 432, 1.
 आचम्याग्न्वादि सलिलम् V. I., P. II., 295, 4.
 आचम्यातः परं मौनी V. II., P. II., 195, 6.
 आचम्याऽऽर्घ्राननीऽक्रोधः V. I., P. I., 415, 8.
 आचरेद्भुवसि स्नानं V. I., P. I., 260, 6.
 आचान्तः पुनराचमेत् V. I., P. I., 241, 15.
 आचान्तः पुनराचमेत् V. I., P. I., 431, 18.
 आचान्तः पुनराचमेत् V. I., P. I., 241, 12.

आचान्तेषु पुनर्द्यात् V. I., P. II.,
 434, 17.
 आचान्तेष्वेके V. I., P. II., 430, 10.
 आचान्तेभ्यो हि ज्ञेयस्तु V. I., P. II.,
 437, 6.
 आचान्तेष्वेकं दद्यात् V. I., P. II.,
 434, 12.
 आचान्तोद्यमुचिमावत् V. I., P. I.,
 432, 9.
 आ चानपरिणामात् V. I., P. II.,
 365, 19.
 आचानमय पिण्याकं V. II., P. II.,
 184, 3.
 आचानमय पिण्याकं V. II., P. II.,
 183, 15.
 आचानस्तानि निर्हन्ति V. II., P. II.,
 185, 1.
 आचानेदेव शुक्त्वात् V. II., P. II.,
 4, 11.
 आचानेदमुपाते च V. I., P. I.,
 239, 3.
 आचानेस्तम्भवे चैषां V. I., P. I.,
 307, 5.
 आचारलक्षणो धर्मः V. I., P. I.,
 143, 16.
 आचारहीनः क्लीबश्च V. I., P. II.,
 351, 12.
 आचारोऽहं कीर्तिनामोति V. I., P. I.,
 143, 11.
 आचारात्मनो ह्याहुः V. I., P. I.,
 143, 10.
 आचार्यं च प्रेते V. I., P. II., 49, 3.
 आचार्यं तु खलु प्रेते V. I., P. II.,
 48, 9.
 आचार्यनिष्ठाभरणं V. I., P. I.,
 131, 1.
 आचार्य-वस्त्री V. I., P. II., 249, 1.
 आचार्यपत्नीं स्वहस्तं V. II., P. I.,
 317, 9; 326, 2.

आचार्य-विद्वत्प्राध्यायान् V. I., P. II.,
 278, 12.
 आचार्यपुत्रः शुभ्रः V. I., P. I.,
 146, 8.
 आचार्य-शाचार्य-V. I., P. I., 336, 1.
 आचार्यभार्योगमने V. II., P. II.,
 269, 3.
 आचार्य-मातामहे V. I., P. II., 248, 3.
 आचार्यमृत्विजश्चैव V. II., P. II.,
 224, 2.
 आचार्ये वाऽऽनुपाध्यायं V. I.,
 P. II., 279, 1.
 आचार्ये शतसाहस्रं V. II., P. II.,
 65, 11.
 आचार्योऽथैव गन्धर्वान् V. I., P. I.,
 356, 13.
 आचार्यस्य च राज्ञश्च V. II., P. I.,
 325, 10.
 आचार्यस्य पराकं तु V. II., P. I.,
 328, 6.
 आचार्यं स्वमुपाध्यायं V. I., P. II.,
 278, 4.
 आच्छाद्य चार्चयित्वा च V. I.,
 P. II., 84, 2.
 आजं गच्छ वा V. I., P. II., 33, 1.
 आजन्मनस्तु यौलान्तं V. I.,
 P. II., 245, 12.
 आजन्मनस्तमेव हस्त्यात् V. I., P. I.,
 130, 7.
 आजीवनायै धर्मस्तु V. I., P. I.,
 454, 6.
 आउचं च गार्हपत्ये तु V. I., P. I.,
 159, 1.
 आउचं पञ्चोदधीत्येतत् V. I., P. II.,
 158, 14.
 आउचं हज्जननारिषो V. I., P. II.,
 316, 4.

- आज्यहोमो हविषश्चा- V. II., P. I., 299, 15.
- आज्येनैव हि शालामौ V. II., P. I., 195, 14.
- आज्ञाच्छेदी मम द्वेषी V. II., P. I., 9, 22.
- आज्ञासम्पादिनीं रक्षाम् V. II., P. II., 114, 17.
- आडकैस्तैश्चतुर्भिश्च V. I., P. II., 141, 10.
- आततायिहिजाप्याणां V. I., P. I., 134, 8.
- आदृतेर्भोजनं तेषां V. I., P. II., 424, 7.
- आतुराणां च संन्यासे V. I., P. II., 149, 19.
- आतुरस्नान उत्पन्ने V. II., P. I., 169, 10.
- आतुरामभियुक्तां वा V. II., P. I., 246, 7.
- आतुरामभिघातां च V. II., P. I., 244, 18.
- आत्मज्ञः शौचवान् शान्तः V. II., P. II., 214, 12.
- आत्मघातकस्पर्शन- V. II., P. I., 26, 1.
- आत्मतुल्यं सुवर्णं वा V. II., P. II., 88, 8.
- आत्मना पिबति क्षीरं V. II., P. II., 239, 1.
- आत्मना शस्त्रघातो वा V. II., P. I., 71, 4.
- आत्मनाशः सनिघाते V. II., P. I., 22, 20.
- आत्मना सम्मिते कूपे V. II., P. I., 345, 9.
- आत्मनैव सहायेन V. I., P. II., 194, 12.
- आत्मनः कामकारेण V. II., P. II., 224, 19.
- आत्मनः पोषको मूढः V. II., P. II., 223, 2.
- आत्मवस्त्रमलोभस्थं V. I., P. I., 84, 12.
- आत्मनो यदि वाऽन्येषां V. II., P. I., 248, 7.
- आत्मनो यदि वाऽन्येषां V. II., P. I., 246, 11.
- आत्मनोऽर्थे क्रियारम्भो V. II., P. II., 103, 1.
- आत्मन्यग्नीन् समारोप्य V. I., P. II., 159, 20.
- आत्मन्यग्नीन् समारोप्य V. I., P. II., 152, 19.
- आत्मनस्त्वाग्निनां नास्ति V. I., P. I., 1, 8.
- आत्मन्येव च सन्नुष्टः V. I., P. II., 176, 17.
- आत्मानं घातयेद्यस्तु V. II., P. I., 20, 22.
- आत्मानं घातयेद्यस्तु V. I., P. II., 228, 6.
- आत्मानं घातयेद्यस्तु V. II., P. I., 22, 9.
- आत्मानं इक्षिणाहीनो V. I., P. I., 170, 3.
- आत्मानं धर्मकृत्स्ने च V. I., P. II., 385, 2.
- आत्मानं पीडयित्वापि V. I., P. II., 190, 18.
- आत्मानं सर्वकार्याणि V. I., P. I., 467, 13.
- आत्मानं स्पर्शयेद्यस्तै V. II., P. I., 47, 4.
- आत्मार्यं V. II., P. II., 100, 7.
- आत्मार्यं च क्रियारम्भो V. II., P. I., 16, 13; 364, 2.

- आत्मा रिपुभ्यः संरक्ष्यः V. I., P. II., 474, 2.
- आत्मा वा इदम् V. I., P. I., 99, 11.
- आत्मीयेष्वपि न स्मायात् V. I., P. I., 286, 1.
- आत्मैव पोंषितो येन V. II., P. II., 240, 12.
- आत्रिपक्षात् विराजं स्यात् V. I., P. II., 232, 19.
- आथर्वणाश्च ये केचित् V. II., P. II., 159, 11.
- आदृशीत गृहोऽप्यथ V. II., P. I., 195, 16.
- आदृशीत यतो ज्ञानं V. I., P. I., 322, 13.
- आदृष्याभिर्धनोऽप्याग्निः V. I., P. I., 161, 11.
- आदर्शाञ्जन-माङ्गल्य- V. I., P. I., 320, 17.
- आशाने च विसर्गे च V. I., P. I., 470, 7.
- आ शहाश दशाहास्य V. I., P. II., 464, 5.
- आदिकर्ता स भूतानां V. I., P. I., 106, 3.
- आदित्यकिरणैः पूतं V. I., P. I., 287, 10.
- आदित्यमम्बिकां विष्णुं V. I., P. I., 365, 1.
- आदित्यमर्चयित्वा तु V. II., P. II., 49, 11.
- आदित्यशारे त्वारोग्यं V. I., P. II., 315, 1.
- आदित्यादिग्रहाणां च V. I., P. I., 193, 7.
- आदित्यादिरिनेष्वेवं V. I., P. II., 315, 10.
- आदित्याभिमुखो भूत्वा V. II., P. I., 302, 11.
- आदित्याभिमुखस्तिष्ठन् V. I., P. I., 296, 2.
- आदित्या वसवो रुद्राः V. I., P. I., 315, 3.
- आदित्ये दृष्टयित्वाजं V. I., P. II., 193, 6.
- आदिप्रभृति या साध्वी V. II., P. I., 58, 7.
- आदिद्यौः प्रथमे विण्डे V. I., P. II., 456, 10.
- आदि-मध्या-ऽवसानेषु V. I., P. II., 40, 3.
- आदिशी वेदविक्रेता V. II., P. I., 449, 21.
- आदौ तावत् प्रभासे V. II., P. II., 16, 17.
- आदौ मध्येऽवसाने वा V. I., P. II., 321, 20.
- आद्यं आद्यमशुद्धोऽपि V. I., P. II., 467, 17.
- आद्यन्तयोर्वर्णयोस्तु V. I., P. II., 448, 19.
- आद्यमेकादशे कुर्वात् V. I., P. II., 468, 9.
- आद्ये कृते तु यो धर्मः V. I., P. I., 83, 1.
- आद्येऽवसाने आद्यस्य V. I., P. II., 401, 21.
- आद्येन्द्रादेव कर्तव्या V. I., P. II., 216, 9.
- आ द्वादशाहाजारीणां V. II., P. I., 166, 15.
- आ द्वाविंशत् क्षत्रवन्धोः V. I., P. II., 31, 13.
- आधत्त पितरो गर्भम् V. I., P. II., 430, 11.

- आधानकाले लोमे च V. I., P. II., 296, 20.
 आधावामीन् विष्णुः V. I., P. I., 161, 16.
 आधासोषे तु V. II., P. I., 145, 12.
 आध्यात्मिकी कथां मुक्त्वा V. I., P. II., 185, 5.
 आनन्दो ब्रह्मेति V. I., P. I., 102, 16.
 आनन्त्यात्कलधर्माणां V. I., P. II., 453, 12.
 आनन्त्याच्चैव कल्पन्ते V. I., P. II., 372, 10.
 आनीय विप्रसर्वस्व V. II., P. II., 68, 14.
 आनुलोम्बेन कुर्वति V. II., P. I., 151, 7.
 आनुलोम्बेन सम्भूताः V. I., P. II., 118, 17.
 आनुशुभस्य सुक्तस्य V. I., P. I., 367, 9.
 आनुशंस्यं परो धर्मो V. I., P. II., 346, 14.
 आप एव सहा पूताः V. I., P. I., 287, 4.
 आपत्काले स्वयं कुर्वन् V. I., P. II., 5, 7.
 आपस्त्वपि च कदाञ्च V. I., P. II., 5, 3.
 आपन्नतः सम्प्रगृह्णन् V. II., P. I., 414, 2.
 आपन्नतो विना तोषं V. II., P. II., 141, 1.
 आपद्धर्मेण सत् शोक्तं V. II., P. I., 236, 12.
 आपस्तम्बाः पादित्वाद् V. I., P. II., 448, 15.
 आपद्यनम्रौ तीर्थे च V. I., P. II., 334, 2.
 आपद्यपि च कदाचन V. I., P. II., 257, 17.
 आपद्यपि न कांस्ते तु V. I., P. II., 191, 10.
 आपद्धृतिर्हि ज्ञान्यायाश्च V. I., P. I., 136, 10.
 आपीनहस्त-पादां च V. I., P. II., 56, 3.
 आपोद्यनक्रियापूर्वं V. I., P. II., 43, 7.
 आपोद्यानं प्रहायथ V. I., P. II., 421, 8.
 आपोहिष्टेऽप्यथ V. I., P. I., 275, 8.
 आपोहिष्टेऽथैः कुर्वन्त V. I., P. I., 293, 3.
 आपः पुण्याः पवित्राश्च V. I., P. I., 275, 4.
 आपः पुनन्तु V. I., P. I., 55, 8.
 आपः प्रहाय V. I., P. I., 408, 11.
 आपः पुनन्तु मन्त्रेण V. I., P. I., 297, 10.
 आपः पुनन्तु नभ्याहो V. I., P. I., 295, 7.
 आपः शुद्धा भूमिगताः V. II., P. I., 191, 5.
 आपः शुद्धा भूमिगताः V. II., P. I., 155, 12.
 आपः सुराभाजनस्याः V. II., P. I., 444, 1.
 आपः स्वभावतां मेध्याः V. I., P. I., 287, 7.
 आपः प्रिथोऽथ विधिवत् V. I., P. I., 146, 11.
 आपः शक्तोऽर्थदः साधुः V. I., P. I., 146, 9.
 आप्यायनाय भूतानां V. I., P. I., 385, 7.
 आप्यायस्व V. II., P. I., 299, 14.

- आग्रापणम् V. I., P. II., 193, 1.
 आद्युतान् पुनराचान्तान् V. I., P. II., 292, 14.
 आम्हिके कृच्छ्रपादः स्यात् V. II., P. I., 424, 10.
 आ ब्रह्मस्तम्बपर्यन्तं V. I., P. I., 361, 1.
 आभ्युदयिके V. I., P. II., 459, 10.
 आमन्त्रणं विना भुक्त्वा V. II., P. II., 252, 12.
 आमन्त्रितश्चिरं नैव V. I., P. II., 267, 1.
 आमन्त्रितश्च यो विप्रो V. I., P. II., 366, 15.
 आमन्त्रितस्तु यः श्राद्धे V. I., P. II., 367, 12.
 आमन्त्रितस्तु यः श्राद्धे V. I., P. II., 367, 16.
 आमन्त्रितस्तु ते विप्राः V. I., P. II., 366, 1.
 आमन्त्र्य गच्छेत् V. I., P. II., 50, 6.
 आमं पूयति संसारे V. I., P. II., 41, 4.
 आमं मांसं घृतं क्षौद्रं V. II., P. I., 115, 3.
 आमं वा यदि वा पक्वं V. II., P. I., 376, 3.
 आमपात्रेऽन्नमाशय V. I., P. II., 287, 9.
 आममेवावरीतान्त्यात् V. I., P. II., 41, 3.
 आमश्राद्धं द्विजः कुर्यात् V. I., P. II., 334, 13.
 आमश्राद्धं द्विजैः कार्यं V. I., P. II., 334, 6.
 आमश्राद्धं प्रकुर्वीत V. I., P. II., 334, 3.
 आमश्राद्धे तथा भुक्त्वा V. II., P. I., 425, 3.
 आमश्राद्धे भवेदर्थे V. II., P. I., 425, 16.
 आमश्राद्धाशने विराजं V. II., P. I., 392, 6.
 आमिषेण तु यक्षिप्तं V. II., P. I., 172, 3.
 आभृत्योश्चाचरन् शौचं V. I., P. I., 233, 9.
 आभृत्योः श्रियमन्विच्छेत् V. I., P. II., 133, 14.
 आमनातमानुरस्नाने V. I., P. I., 287, 11.
 आमन्-पुत्राग-बिल्वानाम् V. I., P. I., 252, 1.
 आम्रान् पालेयतानिक्षुन् V. I., P. II., 370, 6.
 आम्रे फलार्थं इत्यादि V. I., P. I., 57, 4.
 आयतं पर्वतः कृत्वा V. I., P. I., 237, 5.
 आयसं तैजसं पात्रं V. II., P. I., 302, 2.
 आयान्ति तस्मात्तदहः V. I., P. II., 23, 17.
 आयाहीन्द्र पथिभिरीक्षितेभिः V. I., P. II., 65, 15.
 आद्युःशीणा दिवा निद्रा V. I., P. I., 439, 3.
 आद्युः सुवर्णकाराजं V. II., P. I., 378, 8.
 आद्युरस्य निकृन्तामि V. II., P. II., 235, 17.
 आद्युर्बलं यतो वचैः V. I., P. I., 252, 11.
 आद्युर्बुद्ध्यादिकं पश्चात् V. II., P. II., 280, 8.

- आयुष्मन्तं सुतं विन्देत् V. I., P. II.,
 438, 16.
 आयुष्यं प्राङ्मुखो भुङ्क्ते V. I.,
 P. I., 429, 18.
 आयुष्मान् भव सौम्येति V. I., P. I.,
 324, 1.
 अयोगवश्च क्षत्ता च V. I., P. II.,
 121, 5.
 आरम्भरुचिता ऽधैर्यम् V. II., P. II.,
 216, 9.
 आरम्भरुचिता ऽधैर्यम् V. II., P. II.,
 216, 9.
 आरम्भे सर्वकृच्छ्राणां V. II., P. II.,
 195, 13.
 आरण्यानां च सर्वेषां V. I., P. II.,
 380, 13.
 आरनालं तथा क्षीरं V. II., P. I.,
 416, 5.
 आरब्धस्यानुगुण्येन V. II., P. II.,
 277, 1.
 आरभन्ते क्रमेणैव V. II., P. II.,
 277, 11.
 आरभेत नवैः पात्रैः V. I., P. II.,
 368, 5.
 आराधयेन्महादेवं V. I., P. I.,
 372, 6.
 आराम- V. II., P. II., 132, 8.
 आराम-तटाका- V. II., P. II.,
 120, 6.
 आरुणिः प्रजापतेः V. I., P. II.,
 167, 1.
 आरूढपतितस्यैव V. II., P. I.,
 372, 13.
 आरूढपतिताऽजातो V. II., P. I.,
 306, 6.
 आरूढपतिते चैव V. I., P. I.,
 188, 17.
 आरोग्यं वारुणे V. I., P. II.,
 314, 9.
 आरोग्य-पुत्र-मित्रार्थी V. I., P. I.,
 288, 4.
 आरोग्यमथ सौभाग्यं V. I., P. II.,
 315, 8.
 आरौहणं गोवृष-कुञ्ज- V. II., P. II.,
 3, 2.
 आर्तं न चानुकम्पन्ते V. II., P. I.,
 9, 11.
 आर्तः कुर्याद्यथाशक्ति V. I., P. I.,
 230, 3.
 आर्त्तवाभिप्लुता नारी V. II., P. I.,
 163, 16.
 आर्त्तवाभिप्लुता नारी V. II., P. I.,
 164, 1.
 आर्त्तवाभिप्लुता नारी V. II., P. I.,
 164, 11.
 आर्त्तवीरजसा प्रोक्ता V. II., P. I.,
 167, 2.
 आर्तवे देश-कालानां V. I., P. II.,
 334, 5.
 आर्त्तानां मार्गमाणानां V. II., P. I.,
 234, 3.
 आर्त्तानामन्नदानं च V. I., P. I.,
 191, 7.
 आर्तिं वा महर्तिं याति V. II., P. I.,
 235, 12.
 आर्द्रचर्माऽसृगित्येतद् V. II., P. I.,
 366, 9.
 आर्द्रं दृष्ट्वा गोमयं V. I., P. I.,
 241, 8.
 आर्द्रपादस्तु भुञ्जीयात् V. I., P. I.,
 415, 15.
 आर्द्रवश्च दक्षीते तु V. I., P. II.,
 403, 12.
 आर्द्रवासा जले कुर्यात् V. I., P. I.,
 249, 5.
 आर्द्रवासाश्चरेत् कृच्छ्रं V. II., P. I.,
 301, 19.

- आर्द्रवासास्तु हेमन्ते V. I., P. II.,
 143, 15.
 आर्द्रायां शीथमाप्नोति V. I., P. II.,
 312, 12.
 आर्षिकः कुलमित्रश्च V. II., P. I.,
 431, 6.
 आर्षेऽथैवाथ दैवश्च V. I., P. II.,
 45, 10.
 आर्षे गोमिथुनं शुल्कं V. I., P. II.,
 88, 6.
 आर्षोदाजः सुतस्त्रीस्त्रीन् V. I.,
 P. II., 86, 17.
 आलस्यादन्नदोषाद्य V. II., P. I.,
 9, 15.
 आवर्तनोल्लेखन- V. II., P. I., 176, 2.
 आवाहन-स्वभाकार- V. I., P. I.,
 388, 13.
 आवाहनामौकरण- V. I., P. II., 447,
 15.
 आवाहयेदनुज्ञातो V. I., P. II., 403, 5.
 आविकं मार्गमौर्द्धं च V. I., P. II.,
 376, 17.
 आविकं वैद्यस्य V. I., P. II.,
 35, 20.
 आविकं सन्धिनीक्षीरं V. I.,
 P. II., 380, 12.
 आवृत्य प्राणमायम्य V. I., P. II.,
 432, 17.
 आशापहर्ता तु नरः V. II., P. II.,
 225, 7.
 आशिषं वा कुरुभेष्ट V. I., P. I.,
 324, 17.
 आशौचम् V. I., P. II., 256, 4.
 आशौचं तु भवेत्तस्य V. I., P. II.,
 277, 4.
 आशौचं न भवेत्लोके V. I., P. II.,
 258, 10.
 आशौचं पक्षिणीं रात्रिं V. I.,
 P. II., 251, 12.
 आशौचं पुनरागच्छेत् V. I., P. II.,
 265, 2.
 आशौचं बान्धवानां तु V. I., P. II.,
 241, 16.
 आशौचान्तं मृजेच्छिभं V. I., P. I.,
 226, 18.
 आशौचमुदकं पिण्डम् V. I., P. II.,
 458, 8.
 आशौचमन्तरा दर्शो V. I., P. II.,
 291, 3.
 आशौचस्य च-हार्सीऽपि V. I.,
 P. II., 289, 19.
 आशौचान्ते ततः सम्यक् V. I.,
 P. II., 294, 4.
 आशौचापगमे V. II., P. I., 420, 5.
 आशौचे तु व्यतिक्रान्ते V. I., P. II.,
 330, 20.
 आशौचे तु समुत्पन्ने V. I., P. II.,
 24, 4.
 आशौचे यरतु शूद्रस्य V. II., P. I.,
 421, 5.
 आशौचोपरमे कार्यम् V. I., P. II.,
 23, 7.
 आ स्मशानादनुव्रज्य V. I., P. II.,
 235, 15.
 आश्रमत्रयमुक्तस्य V. I., P. II.,
 182, 1.
 आश्रमी चेत्तप्तकृच्छ्रं V. I., P. II.,
 157, 2.
 आश्रमे वृक्षमूले वा V. II., P. II.,
 57, 7.
 आश्रमेषु यथाकालं V. I., P. I.,
 457, 11.
 आश्रयः शस्त्रदाता च V. II., P. I.,
 285, 13.
 आश्रयः शस्त्रदाता च V. II., P. II.,
 62, 14.
 आश्रितस्याऽपि विदुषः V. II., P. I.,
 325, 9.

- आभ्युक्कुङ्कनवन्मी V. I., P. I.,
 155, 16.
 आषाढस्याथ दशमी V. I., P. I.,
 156, 2.
 आषाढस्यापि दशमी V. I., P. II.,
 311, 15.
 आषाढादिचतुर्मासं V. I., P. I.,
 281, 6.
 आषाढार्द्धं चतुरः V. I., P. II.,
 183, 7.
 आषाढासु यशः प्राप्तिः V. I.,
 P. II., 313, 2.
 आषाढीमवधिं कृत्वा यः पक्षः V. I.,
 P. II., 321, 5.
 आषाढीमवधिं कृत्वा पञ्चमं V. I.,
 P. II., 321, 2.
 आषाढ्यां V. II., P. II., 189, 5.
 आषाढ्यां प्रौष्ठपद्यां वा V. II., P. II.,
 127, 16.
 आषाढ्यामथ कार्तिक्यां V. I.,
 P. II., 310, 10.
 आषाढ्याः पञ्चमः पक्षः V. I.,
 P. II., 320, 6.
 आ षोडशाद्रालाः V. II., P. I., 122, 5.
 आ षोडशाद् ब्राह्मणस्य V. I.,
 P. II., 31, 12.
 आ सङ्गन्तः प्रातः V. I., P. I.,
 314, 6.
 आसनं चैव यानं च V. I., P. I., 470, 1.
 आसनं चोरयित्वा तु V. II., P. II.,
 256, 12.
 आसनं पात्रलोपश्च V. I., P. II.,
 184, 11.
 आसनं शयनं यानं V. II., P. I.,
 190, 16.
 आसनं शयनं यानं V. II., P. I.,
 187, 9.
 आसनं संस्पृशन् V. I., P. II., 399, 6.
 आसनाच्छयनाद्यानात् V. II., P. I.,
 28, 2.
 आसनादुत्थितस्तस्मिन् V. I., P. I.,
 432, 12.
 आसनानि विवित्राणि V. II., P. II.,
 262, 1.
 आसनाद्दमत्राद्यं V. I., P. II.,
 377, 1.
 आसनाऽऽवसथौ शय्यां V. I., P. I.,
 401, 5.
 आसने चासनं दद्यात् V. I., P. II.,
 402, 10.
 आसनेषूपकृतेषु V. I., P. II.,
 399, 2.
 आसनेषु सदर्भेषु V. I., P. II., 398,
 18.
 आ समाप्तेः क्षीरस्य V. I., P. II.,
 50, 16.
 आ समावर्तनात् कुर्यात् V. I.,
 P. II., 44, 18.
 आसाद्य सहपिण्डत्वं V. I., P. II.,
 445, 17.
 आसां महर्षिचर्याणां V. I., P. II.,
 146, 4.
 आसामन्यतमां गत्वा V. II., P. I.,
 324, 18.
 आ सायं कर्मणः प्रातः V. I., P. I.,
 314, 15.
 आ सायनाहुतेः V. I., P. I., 314, 11.
 आ सायं श्राद्धशालायां V. I.,
 P. II., 440, 15.
 आसीनः V. I., P. I., 44, 7.
 आसीनः पश्चिमां सन्ध्यां V. I.,
 P. I., 300, 14.
 आसीनः प्राङ्मुखोऽसीयान् V. I.,
 P. I., 420, 10.

आसीनश्च स्थितो वापि V. II., P. II., 191, 4.	आहिताग्नेर्द्विजाभ्यस्य V. II., P. I., 102, 9.
आसीनास्त्रपि चासिनो V. II., P. I., 246, 6.	आहिताग्निर्यथान्यायं V. I., P. II., 286, 19.
आसीनास्वासीनः V. II., P. I., 249, 9.	आहिताग्निर्विशेषेण V. II., P. I., 376, 12.
आसुरं तद्भवेच्छ्राद्धं V. I., P. II., 442, 14.	आहिताग्निरुपस्थानं V. II., P. II., 141, 16.
आसुरादिविवाहेषु V. I., P. II., 457, 9.	आहिताग्निस्तु यो विप्रः V. II., P. I., 378, 3.
आसुरादिविवाहेषु V. I., P. II., 457, 2.	आहिताग्निस्तु यो विप्रः V. II., P. I., 375, 9.
आस्तिक्यं ब्रह्मसंस्पर्शः V. I., P. II., 181, 12.	आहिताग्नेः पित्रर्चनं V. I., P. II., 333, 11.
आस्ते व्रजति यो नित्यं V. I., P. II., 196, 14.	आहिताग्नेः सिनीवाल्याम् V. I., P. II., 452, 1.
आ खानकालं नाम्नीयात् V. II., P. I., 163, 9.	आहुतिर्नातिपद्येत V. I., P. I., 314, 16.
आहरेज्जलमध्यात्तु V. I., P. I., 228, 4.	आहुतश्चाप्यधीयीत V. I., P. I., 151, 15.
आहरेन्मृत्तिकां विप्रः V. I., P. I., 227, 7.	आहुताध्यायी V. I., P. II., 49, 8.
आहवे च महीं लब्ध्वा V. I., P. I., 467, 17.	आहुता या तु वै मर्त्त्रा V. II., P. I., 34, 12.
आहवे निधनं कुर्यात् V. I., P. I., 467, 16.	आहुतोऽध्ययनं कुर्यात् V. I., P. I., 152, 10.
आहारं तु रहः कुर्यात् V. I., P. I., 225, 17.	आहुय सानं कन्यायाः V. I., P. II., 84, 13.
आहारं मेधुनं निद्रां V. I., P. I., 194, 4.	आहुय आग्नेयं कः V. II., P. I., 236, 17.
आहारमात्रादधिके V. I., P. II., 42, 10.	आहुतामन्यशौचार्थम् V. I., P. I., 228, 9.
आहारार्थं द्विजो ह्वा V. II., P. I., 302, 15.	आहुत्य इक्षिणामिं तु V. I., P. II., 412, 21.
आहारेषु च ये शेषाः V. II., P. II., 185, 5.	आहुत्य निवेदयेत् V. I., P. II., 50, 7.
आहिताग्निम् V. I., P. II., 22, 13.	
आहिताग्नेर्द्विजाभ्यस्य V. II., P. II., 76, 9.	इह-स्तपौ धातुनिर्देशे V. II., P. I., 449, 5.

इ.

- इच्छयाऽन्योन्यसंबोधः V. I., P. I., 85, 1.
- इच्छेत् त्रयोदशीश्राद्धं V. I., P. II., 326, 1.
- इज्यते भरतभेष्ट V. I., P. I., 160, 2.
- इज्या-ऽध्ययन-दाने च V. I., P. I., 85, 4.
- इदं वृष्टमिदं नेति V. I., P. II., 185, 9.
- इदं यज्ञोपवीतं तु V. I., P. I., 169, 10.
- इदं शास्त्रं तु कृत्वाऽसौ V. I., P. I., 116, 6.
- इदं सामासिकं ज्ञेयं V. II., P. II., 216, 14.
- इतिहास-पुराणानि V. I., P. I., 348, 2.
- इतिहास-पुराणायैः V. I., P. I., 438, 20.
- इतिहास-पुराणानि V. I., P. I., 439, 4.
- इत्युच्चार्य स्वहस्तेन V. I., P. I., 434, 5.
- इत्युक्त्वोक्त्वा प्रियावाचः V. I., P. II., 437, 17.
- इत्येतदखिलं प्रोक्तम् V. I., P. I., 444, 8.
- इति जाति-V. II., P. II., 136, 10.
- इत्ययमवर्णनम् V. II., P. II., 190, 4.
- इति धर्मप्रणेताः V. I., P. I., 108, 10.
- इत्युच्चार्य नरो वक्ष्यात् V. I., P. I., 337, 3.
- इति ते संशयो माभूत् V. I., P. I., 449, 11.
- इत्थमभन् द्विजः श्राद्धं V. I., P. I., 425, 11.
- इत्येतैर्लक्षणैर्युक्तान् V. I., P. II., 359, 14.
- इतरानपि सख्यादीन् V. I., P. I., 401, 1.
- इतरदितरस्मिन् V. I., P. II., 67, 17.
- इत्यालोचनमर्थज्ञाः V. I., P. I., 120, 15.
- इत्येताः काश्यपेनोक्ताः V. I., P. II., 57, 12.
- इतस्ततोऽइनन् V. II., P. II., 258, 10.
- इतिहास-पुराणानि V. II., P. II., 160, 2.
- इतिहास-पुराणानां V. II., P. II., 119, 6.
- इति मत्वा स्वदरेषु V. I., P. II., 102, 15.
- इत्येते चत्वारिंशत् V. I., P. II., 18, 18.
- इत्यादि स्मृत्यन्तरवचनम् V. I., P. II., 331, 19.
- इतिमलावहानि V. II., P. II., 138, 6.
- इति कल्पयित्वाऽथ सावित्र्या V. I., P. I., 373, 14.
- इतरेषां तु वर्णानां V. II., P. I., 55, 12.
- इति सञ्चिन्त्य गच्छेयुः V. I., P. II., 253, 2.
- इतरेषां पशूनां तु V. II., P. I., 340, 16.
- इत्युपपातकानि V. II., P. II., 101, 1.
- इत्येष मुनिभिः प्रोक्तः V. I., P. II., 58, 20.
- इतरेष्ववशिष्टेषु V. I., P. II., 87, 3.
- इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहुः V. I., P. I., 209, 6.
- इन्द्रस्य वज्रोऽसि V. I., P. II., 168, 5.
- इन्द्रः शुद्ध इष्टुवाऽऽपः V. I., P. I., 274, 6.

इन्द्रः शुद्धा कचश्चापः V. II., P. I.,
 301, 16.
 इन्द्रा-ऽनिल-यमा-ऽर्काणाम् V. I.,
 P. I., 447, 20.
 इन्द्राय V. II., P. II., 188, 4.
 इन्द्रायेन्द्रपुरुषेभ्यः V. I., P. I.,
 384, 3.
 इन्द्रियाणि तु सर्वाणि V. I., P. I.,
 96, 9.
 इन्द्रियाणां निरोधेन V. I., P. II.,
 194, 17.
 इन्द्रियाणि यशः स्वर्गम् V. I., P. I.,
 169, 19.
 इन्द्रियार्थेषु सर्वेषु V. II., P. I.,
 10, 8.
 इन्दुक्षय-गजच्छाया V. I., P. II.,
 310, 16.
 इन्दुक्षये मासि मासि V. I., P. II.,
 308, 4. 445, 11.
 इन्द्रो धाता भगः पूषा V. I., P. I.,
 358, 3.
 इन्धनार्थे द्रुमच्छेदः V. II., P. II.,
 103, 3.
 इन्धनार्थमशुष्काणां V. II., P. I.,
 16, 12.
 इध्मार्थमथ यूषार्थे V. I., P. I.,
 160, 11.
 इमं मे वरुण V. I., P. I., 298, 18.
 इमं लोकं मातृभक्त्या V. I., P. I.,
 377, 10.
 इमां त्वमिन्द्रमीदृः V. I., P. II.,
 105, 16.
 इमा रुद्राय तपसे V. II., P. II.,
 279, 13.
 इमारुद्राय सूक्तं तु V. II., P. II.,
 280, 1.
 इयं विशुद्धिरुदिता V. II., P. I.,
 13, 19.

इयं विशुद्धिरुदिता V. I., P. I., 34, 9.
 इयं विशुद्धिरुदिता V. II., P. II.,
 60, 12.
 इरावत्याम् V. I., P. II., 306, 15.
 इत्थं गृह्णाति V. I., P. II., 98, 18.
 इषे त्वा V. I., P. II., 135, 15.
 इष्टं स्यात् क्रतुभिस्तेन V. I., P. I.,
 447, 6.
 इष्टका-लोष्ट-पाषाणैः V. I., P. I.,
 254, 1.
 इष्टान् भोगान् हि वो देवाः V. I., P. I.,
 159, 14.
 इष्टान्वा यवि वा ऽनिष्टान् V. I.,
 P. II., 336, 18.
 इष्टिश्चाद्धे क्रतुर्वक्षः V. I., P. II.,
 403, 15.
 इष्टिं वैश्वानरीं कुर्यात् V. I., P. II.,
 159, 10.
 इष्टिं वैश्वानरीं कृत्वा V. I., P. II.,
 156, 10.
 इष्टीनां पशुबन्धानाम् V. II., P. II.,
 198, 16.
 इष्टैः सार्धं तु विधिवत् V. I., P. II.,
 443, 14.
 इष्ट्वा च शक्तिस्ततो यज्ञैः V. I., P. II.,
 150, 6.
 इष्ट्वा भैक्षार्थिनां ह नित्यं V. II., P. II.,
 128, 14.
 इष्ट्वा प्रथमे यामे V. II., P. II.,
 161, 11.
 इष्यते ऽनुग्रहस्तेषां V. II., P. I.,
 130, 12.
 इष्वस्त्रधारकाचार्यौ V. I., P. II.,
 359, 11.
 इह चासुत्र चैकेषां V. II., P. II.,
 214, 4.
 इह जन्मनि शुद्धत्वं V. II., P. I.,
 377, 10.

इह जन्मानि शुद्धास्ते V. II., P. II.,
224, 15.
इह दुश्चरितैः केचित् V. II., P. II.,
246, 16.
इह मानुषलोकेऽस्मिन् V. II., P. II.,
231, 6.
इहलोकमृतानां च V. II., P. II.,
262, 3.
इहवाऽमुत्र वाऽज्ञस्य V. II., P. II.,
276, 10.
इह शत्रुगृहे बद्धाः V. II., P. II.,
264, 7.
इहाल्पमपि कृत्वा तु V. II., P. II.,
209, 9.
इहैव फलवं कर्म V. II., P. II., 276,
11.
इहैव सा शुनी गृध्री V. II., P. I.,
350, 13.

ई.

ईक्ष्यन्ती जपेत् सूक्तं V. II., P. II.,
280, 3.
ईतयो व्याधयस्तन्त्री V. I., P. I.,
132, 17.
ईदृशस्य हि धर्मस्य V. I., P. I., 88, 11.
ईर्ष्यालुः V. II., P. II., 258, 10.
ईर्ष्यावण्डश्च सेव्यः V. I., P. II.,
76, 5.
ईशः सर्वस्य जगतः V. I., P. I.,
421, 4.
ईशानं त्वां भुवनानाम् V. I., P. I.,
374, 13.
ईशानेन शिरोदेशं V. I., P. II., 14, 7.
ईशानेनाऽथ वा रुद्रेः V. II., P. I., 372, 8.
ईश्वरः स कथं भावैः V. II., P. II.,
213, 13.
ईषद्धीतं नवं इवेतम् V. I., P. I., 264,
14.

उ.

उक्तैलक्षणसम्पन्नैः V. I., P. II.,
337, 1.
उक्तानां यतिपात्राणाम् V. I., P. II.,
184, 15.
उक्त्वा विरजसं मन्त्रम् V. I., P. II.,
187, 12.
उक्तास्तवेमास्तु V. II., P. II., 272,
15.
उक्तो वर्णधर्मश्चाश्रमधर्मश्च V. II.,
P. I., 10, 18.
उमगन्धील्यगन्धीनि V. I., P. II.,
398, 18.
उच्छिष्टं न प्रकुड्यात् V. I., P. II.,
440, 8.
उच्छिष्टं पुरुषं सृष्ट्वा V. I., P. I.,
239, 2.
उच्छिष्टं संस्पृशेद्द्विप्रः V. II., P. I.,
100, 10.
उच्छिष्टान्ननिषेकं च V. I., P. I.,
224, 22.
उच्छिष्टभागधेयं स्यात् V. I., P. II.,
426, 9.
उच्छिष्टमितरस्त्रीणां V. I., P. I.,
425, 13.
उच्छिष्टलेपोपहतानां V. II., P. I.,
176, 12.
उच्छिष्टसन्निधानं तु V. I., P. II.,
429, 8.
उच्छिष्टसन्निधौ पिण्डान् V. I.,
P. II., 428, 11.
उच्छिष्टस्य विशेषेण V. II., P. II.,
221, 10.
उत्सृष्टो गृह्यते यस्तु V. II., P. I.,
48, 2.
उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पर्शं V. I., P. II.,
400, 13.

उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पृष्टो V. II., P. I.,
 170, 19.
 उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पर्शा V. II., P. I.,
 163, 1.
 उच्छिष्टदोषो नास्त्यत्र V. I., P. I.,
 245, 11.
 उच्छिष्टभागदेयेभ्यः V. I., P. I.,
 430, 15.
 उच्छिष्टमन्नं वातव्यं V. I., P. I.,
 482, 13.
 उच्छिष्टः संस्पृष्टोद्दिष्टो V. II., P. I.,
 110, 5.
 उच्छिष्टः सह सम्भावेत् V. II., P. I.,
 108, 18.
 उच्छिष्टाः पितरो यान्ति V. I.,
 P. II., 425, 15.
 उत यदीतासुः V. II., P. II.,
 285, 13.
 उत्कृत्य वृषणौ वाऽपि V. II., P. I.,
 315, 12.
 उत्कृष्टायाऽभिरूपाय V. II., P. II.,
 77, 5.
 उत्तानेन तु हस्तेन V. I., P. I.,
 382, 12.
 उत्तमं चापि मानुष्यं V. II., P. II.,
 244, 14.
 उत्तमं नाकमधिरोहति V. I., P. I.,
 350, 1.
 उत्तमानामुयाल्लोकान् V. I., P. II.,
 228, 16.
 उत्तमेरुत्तमैर्नित्यं V. I., P. II., 74, 8.
 उत्तमेष्टुत्तमं कुर्यात् V. I., P. I.,
 401, 6.
 उत्तमां सात्त्विकमेतां V. II., P. II.,
 219, 2.
 उत्तरतः उमायै कल्पयामि V. I.,
 P. I., 373, 12.
 उत्तर-पूर्वदेशे V. I., P. I., 384, 16.

उत्तरमानसे V. I., P. II., 306, 10.
 उत्तरतः श्रियै V. I., P. I., 370, 1.
 उत्तराभिमुखान् विप्रान् V. I., P. II.,
 399, 16.
 उत्तीर्णानां च पापानां V. II., P. II.,
 246, 15.
 उत्तीर्य पीडयेद्दुष्टं V. I., P. I.,
 262, 2.
 उत्तीर्योदकमाचामेत् V. I., P. I.,
 240, 5.
 उत्तरेऽक्षतसंयुक्तान् V. I., P. II.,
 397, 21.
 उत्तरे पितृकार्ये तु V. I., P. I.,
 430, 3.
 उत्तरे ब्रह्मयूपस्य V. I., P. II., 308, 1.
 उत्तरेषामुत्तरोत्तरः V. I., P. II.,
 87, 10.
 उत्तरेषु तु षट्स्वङ्गिः V. II., P. I.,
 195, 17.
 उत्थानेन प्रसादेन V. I., P. I.,
 452, 19.
 उत्थायोत्थाय बोद्धव्यं महद्भयम् V. I.,
 P. I., 220, 16.
 उत्थायोत्थाय बोद्धव्यं किमद्य V. I.,
 P. I., 220, 14.
 उत्थाय पश्चिमे धामे V. I., P. I.,
 468, 7.
 उत्थाय पश्चिमे रात्रे V. I., P. I.,
 221, 16.
 उत्थायार्कम्प्रति प्रोहेत् V. I., P. I.,
 296, 4.
 उत्थाय वाससी शुक्ले V. I., P. I.,
 262, 13.
 उत्पत्ति-प्रलयौ चैव V. I., P. I.,
 186, 1.
 उत्पद्यते गृहे यस्य V. II., P. I.,
 46, 9.

उत्पन्ने सङ्गुटे घोरे V. I., P. II.,
149, 17.
उत्पादयेच्च कवचं V. I., P. II.,
188, 4.
उत्पादक-ब्रह्मदेशोः V. I., P. I.,
334, 1.
उत्पादयेत् पूनर्भूत्वा V. II., P. I.,
47, 2.
उत्पाद्य धर्मतः पुत्रान् V. I., P. II.,
139, 13.
उत्सादनं च गात्राणां V. I., P. II.,
47, 1.
उत्साहः शस्त्रपाणिस्त्वं V. I., P. I.,
454, 9.
उत्कं च तृणं भस्म V. I., P. I.,
429, 13.
उत्कं पिण्डदानं च V. I., P. I.,
22, 17.
उत्कं पिण्डदानं च V. I., P. II.,
224, 13.
उत्कं यच्च पक्वान् V. I., P. I.,
428, 7.
उत्कं चोदकान्तं च V. I., P. I.,
225, 14.
उदक्यागमने विराजन् V. II., P. I.,
337, 2.
उदक्यास्पृष्टसङ्गुष्टं V. II., P. I.,
383, 4.
उदक्या चोदितं चान्नं V. I., P. II.,
190, 1.
उदक्यामपि चण्डालं V. I., P. I.,
428, 10.
उदक्यां यदि गच्छेत V. II., P. I.,
336, 1.
उदक्यां सूतिकां नारीं V. I., P. I.,
330, 13.
उदक्या यदि वा भुङ्के V. II., P. I.,
163, 8.

उदक्या सूतिभिः स्नायात् V. I., P. I.,
278, 13.
उदकप्लवमुदीच्यं स्यात् V. I., P. II.,
397, 3.
उदकस्पर्शिता वा च V. I., P. II.,
57, 10.
उदकेनाऽऽनुराणां च V. I., P. I.,
237, 3.
उदके फल-मूलेषु V. II., P. II.,
113, 2.
उदङ्मुखः प्राङ्मुखो वा V. I., P. I.,
252, 7.
उदङ्मुखस्तु देवानां V. I., P. II.,
397, 16.
उदङ्मुखस्तु मध्याह्ने V. I., P. I.,
223, 4.
उदङ्मुखेऽन्वाचमनमासौ V. I.,
P. II., 427, 19.
उदङ्मुखो दिवा कुर्यात् V. I., P. I.,
228, 15.
उदधानसन्निधौ V. I., P. I., 384, 14.
उदये विधिवत् सन्ध्याम् V. I., P. II.,
179, 14.
उदरव्याधियुक्तस्तु V. II., P. II.,
209, 2.
उदरे रक्षिणे पार्श्वे V. I., P. I.,
267, 8.
उदरे शूलसंयुक्तः V. II., P. II.,
239, 3.
उदसौ कुक्षिशूली तु V. II., P. I.,
280, 12.
उदस्तवासां उत्तिष्ठेत् V. I., P. I.,
226, 10.
उदनाय स्वाहेति V. I., P. I., 418, 7.
उदहरेत् स्वधाकारं V. I., P. II.,
465, 9.
उदितं तं विजानीयात् V. I., P. I.,
314, 4.

उदितेऽनुदिते चैव V. I., P. I., 313, 14.	उद्भासनकाले ॐ भूः महादेवम् V. I., P. I., 375, 11.
उदितेषु V. II., P. II., 163, 16.	उद्भासनकाले ॐ भूः पुरुषं V. I., P. I., 371, 8.
उदित्युच्चा वा वारुण्या V. II., P. II., 43, 8.	उन्मत्तः किम्बिषी कुड्डी V. I., P. II., 355, 19.
उदुत्यमिति मन्त्रेण V. I., P. I., 296, 9.	उन्मत्तः पतितः कुड्डी V. I., P. II., 90, 13.
उदुम्बरं च कामेन V. II., P. I., 404, 11.	उन्मत्तोऽन्धश्च वज्र्याः स्युः V. I., P. II., 351, 5.
उद्दीप्यस्व इति V. I., P. I., 374, 15.	उन्मादस्त्वरीषो V. I., P. II., 349, 7.
उद्भूतेन जलेनैव V. II., P. I., 364, 12.	उपकारं यथा भर्तुर V. II., P. I., 55, 14.
उद्भूतेऽप्यशुचिस्तावत् V. I., P. I., 432, 10.	उपकुर्वाणस्तु यत् कुर्यात् V. II., P. II., 49, 14.
उद्भूताश्चापि शुद्धयन्ति V. II., P. I., 156, 5.	उपगम्य गुरुन् सर्वान् V. I., P. I., 322, 8.
उद्भूत्य तज्जलं सर्वं V. II., P. I., 154, 11.	उपगृह्यास्पदं चैव V. I., P. I., 453, 2.
उद्भूत्य चतुरः पिण्डान् V. I., P. I., 286, 9.	उपजप्यानुपजपेत् V. I., P. I., 459, 11.
उद्भूत्योदकमाशय V. I., P. I., 228, 14.	उपेतारमुपेयं च V. I., P. I., 470, 3.
उद्भूत्य वा यथाशक्ति V. I., P. I., 389, 7.	उपतिष्ठन्ति वै सन्ध्यां V. I., P. I., 301, 5.
उद्भूत्य वामहस्तेन V. I., P. I., 426, 11.	उपतिष्ठतामित्यक्षय्य-V. I., P. II., 447, 16.
उद्भूत्य वैश्वदेवानं V. I., P. I., 408, 9.	उपतिष्ठेत् तथा कुर्यात् V. I., P. I., 152, 2.
उद्भूत्य हविरासिञ्च V. I., P. I., 383, 8.	उपतिष्ठेत् सूर्ये नु V. I., P. II., 187, 11.
उद्यन्तमस्तं यन्तम् V. I., P. I., 290, 7.	उपनयनं पुनः कुर्यात् V. II., P. I., 403, 15.
उद्बन्धशर्षोपवाते V. II., P. I., 195, 6.	उपनयनापूर्ध्वं V. I., P. II., 197, 7.
उद्यं तमसस्परिति V. I., P. II., 192, 2.	उपनिषदमवर्तयेत् V. I., P. II., 195, 13.
उद्गहेत द्विजो भार्यो V. I., P. II., 54, 18.	

उपनीय तु तत्सर्वं V. I., P. II., 419, 11.	उपलिप्ते शुचौ देशे V. I., P. I., 415, 7.
उपनीय तु यः शिष्यं V. I., P. I., 148, 6; 333, 16.	उपलिप्ते समे स्थाने V. I., P. I., 414, 17.
उपनीति तु विषमं V. I., P. II., 235, 6.	उपवासत्रयं कुर्यात् V. II., P. I., 163, 13.
उपन्यासक्रमेणैव V. I., P. II., 207, 14.	उपवासः V. II., P. II., 104, 3.
उपपातकजातानाम् V. II., P. II., 168, 15.	उपवासस्त्रिरात्रं वा V. II., P. II., 204, 2.
उपपातकजातानाम् V. II., P. I., 44, 12.	उपवासं तदा कुर्यात् V. I., P. II., 443, 10.
उपपातकस्तु क्रियानुष्ठो V. II., P. II., 125, 1.	उपवासं तु तत्क्रस्य V. II., P. II., 118, 2.
उपपातकिनस्त्वेते V. II., P. II., 106, 6.	उपवासेन चैकेन V. II., P. II., 171, 10.
उपपातकयुक्तानाम् V. II., P. II., 204, 4.	उपवासेन चैकेन V. II., P. I., 258, 4.
उपपातकशुद्धिः स्यात् V. II., P. II., 106, 12.	उपवासेन तत्तुल्यं V. I., P. I., 417, 2.
उपपातकसंयुक्तो V. II., P. I., 247, 8.	उपवासैस्त्रिभिः पूर्वा V. II., P. I., 161, 11.
उपपातकसंयुक्तो V. II., P. I., 245, 7.	उपवासो भवेत्तस्य V. II., P. I., 405, 6.
उपपत्तिमवस्थां च V. I., P. I., 230, 6.	उपवासो यदा नित्यः V. I., P. II., 443, 9.
उपपन्नं तदित्याहुः V. I., P. II., 188, 19.	उपविष्टेष्वनुप्राप्तः V. I., P. II., 400, 22.
उपमूलं सकृद्भूतान् V. I., P. II., 391, 15.	उपविष्टस्तु विष्मृज्यम् V. I., P. I., 30, 9.
उपयुक्तानुशिष्टं च V. II., P. II., 117, 4.	उपवीतं बटोरेंकं V. I., P. II., 38, 3.
उपरिष्टाशपादानाम् V. I., P. II., 313, 13.	उपवीतं भूमौ V. I., P. II., 167, 11.
उपरुद्धो न सेवेत V. I., P. I., 225, 13.	उपवीती ततो भूत्वा V. I., P. II., 361, 19.
उपरुन्ध्यारिमासीत् V. I., P. I., 459, 7.	उपस्थानं चन्द्रमसः V. II., P. I., 299, 16.
	उपस्थानं ततः कुर्यात् V. II., P. II., 131, 4.
	उपस्थाने व्रतादेशः V. II., P. I., 232, 7.

उपस्थानं स्वकर्मन्त्रैः V. I., P. I.,
 297, 4.
 उपस्थाने च यत् प्रोक्तं V. I., P. II.,
 188, 16.
 उपस्थितं गृहे विद्यात् V. I., P. I.,
 399, 9.
 उपस्थिते विवाहे तु V. II., P. II.,
 255, 9.
 उपस्थितो हि न्यायेन V. II., P. I.,
 206, 9.
 उपस्थमुदरं जिह्वा V. I., P. I.,
 455, 18.
 उपस्थाय ततः शीघ्रम् V. II., P. I.,
 207, 6.
 उपस्थुस्त्रिषवणम् V. II., P. I.,
 299, 9.
 उपस्थुशेचतुर्थस्तु V. I., P. I., 277, 14.
 उपस्थुष्टोदकान् सम्यक् V. I., P. II.,
 399, 3.
 उपाकर्मणि चोत्सर्गे V. I., P. I.,
 157, 17.
 उपाकर्मणि चोत्सर्गे V. I., P. I.,
 156, 14.
 उपाकर्मणि चोत्सर्गे V. I., P. II.,
 131, 7.
 उपाकर्म न कर्तव्यं V. I., P. II.,
 129, 12.
 उपाकर्म न कुर्वीत V. I., P. II.,
 129, 7.
 उपाकृत्य V. I., P. II., 130, 2.
 उपानत-प्रेष्य-यानानि V. I., P. I.,
 183, 7.
 उपाध्यायः पिता ज्येष्ठो V. I., P. I.,
 331, 13.
 उपाध्यायान् दशार्थाः V. I., P. I.,
 332, 14.
 उपानच्छेद-विण्मूत्रं V. II., P. I.,
 153, 18.

उपास्ते सन्धिवेलायां V. I., P. I.,
 289, 4.
 उपेक्षकः शक्तिमांश्चेत् V. II., P. II.,
 62, 15.
 उपेक्षकः शक्तिमांश्चेत् V. II., P. I.,
 285, 14.
 उपेक्षा धैर्य-माधुर्ये V. I., P. II.,
 181, 15.
 उपेयादीश्वरं चाथ V. I., P. I.,
 338, 5.
 उपोषितश्चतुर्दश्यां V. II., P. II.,
 161, 14.
 उपोष्येकाहमाध्यात् V. I., P. I.,
 138, 10.
 उपोष्य द्वादशाहानि V. II., P. I.,
 370, 15.
 उभयतः प्रणवां V. I., P. I., 303,
 14.
 उभयतः परिवेचनं V. I., P. I.,
 381, 2.
 उभयतोऽत्रि- V. I., P. II., 28, 19.
 उभयत्र दशाहानि V. I., P. II., 211,
 3; 217, 6.
 उभयत्र स्थितैर्द्वि- V. I., P. I.,
 248, 16.
 उभयोः पादयोः सप्त V. I., P. I.,
 229, 12.
 उभयोर्लोकयोर्द्वि- V. I., P. I.,
 167, 16.
 उभयोरप्यसौ शुद्धः V. I., P. I.,
 249, 3.
 उभयोः सप्त दातव्याः V. I., P. I.,
 229, 3.
 उभयोर्हि तयोर्द्वि- V. II., P. I.,
 235, 2.
 उभाभ्यामपि हस्ताभ्यां V. I., P. I.,
 352, 1.

- उभाभ्यामपि हस्ताभ्याम् V. I., P. I.,
 352, 10.
 उभाभ्यामप्यजीवंस्तु V. I., P. II.,
 4, 11.
 उभे सन्ध्ये तु कर्तव्ये V. I., P. I.,
 298, 11.
 उभे सन्ध्ये रविं भूप V. I., P. I.,
 152, 1.
 उभौ मध्वासवक्षीबौ V. II., P. II.,
 79, 10.
 उरसि त्रिशतं दद्यात् V. II., P. I.,
 73, 18.
 उरःसमेरा चन्यः V. I., P. I., 323, 5.
 उरःस्तम्भादुरःस्तम्भी V. II., P. II.,
 247, 14.
 उरोगगणोपेताः V. II., P. II.,
 226, 13.
 उत्तरदेशमघोरेण V. II., P. II.,
 14, 3.
 उलूक-कुरर-इयेन- V. I., P. II.,
 388, 9.
 उल्लिख्यापहता इति V. I., P. II.,
 430, 22.
 उपत्युषसि यत्ज्ञानं V. I., P. I.,
 260, 8.
 उपत्युषोदयं V. I., P. I., 313, 12.
 उषा वा अभ्यस्य V. II., P. II., 53,
 11.
 उषःकाले तु सम्प्राप्ते V. I., P. I.,
 258, 9.
 उषःकाले समुत्थाय V. I., P. II.,
 179, 9.
 उषित्वा तु गृहे द्विजः V. I., P. II.,
 139, 16.
 उष्ट्यानं समारुह्य V. II., P. II.,
 140, 7.
 उर्ध्वं च महिषीं आसीं V. II., P. I.,
 402, 14.
 उष्णस्वरविनाशाय V. II., P. II.,
 279, 14.
 उष्णीषी वाऽपि नाऽऽद्यामेत् V. I.,
 P. I., 247, 8.
 उष्णे वर्षति क्षीति वा V. II., P. I.,
 248, 2.
 उष्णे वर्षति क्षीति वा V. II., P. I.,
 246, 9.
 ऊ.
 ऊढा च समगोत्रेण V. II., P. I.,
 310, 6.
 ऊढाऽपि देवा साऽन्यस्मै V. I.,
 P. II., 91, 6.
 ऊढायाः पुनरुद्वाहं V. I., P. II.,
 91, 13.
 ऊढायाः पुनरुद्वाहं V. I., P. I.,
 134, 2.
 ऊनद्विवर्षे प्रेते V. I., P. II., 239,
 21; 244, 13.
 ऊनपञ्चाशद्वर्षां V. I., P. II.,
 72, 6.
 ऊनभ्रातृं न कुर्वीत V. I., P. II.,
 450, 18.
 ऊनषाण्मासिकं षष्ठे V. I., P. II.,
 450, 8.
 ऊरु-जङ्घे षडित्याहुः V. II., P. I.,
 265, 16.
 ऊरुभ्यां तु शतं दद्यात् V. II., P. I.,
 74, 2.
 ऊर्जस्विनर-नागांश्च V. I., P. I.,
 464, 11.
 ऊर्ध्वं गच्छति सा तत्र V. II., P. I.,
 58, 8.
 ऊर्ध्वं चतुर्थ्याः V. I., P. II., 322,
 20.
 ऊर्ध्वं जान्कोरधो नाम्नेः V. I., P. II.,
 187, 8.

ऊर्ध्वं तु कालादेतस्मात् V. I., P. II.,
81, 7.

ऊर्ध्वं विरात्रादप्यु V. II., P. I.,
152, 1.

ऊर्ध्वं विरात्रास्त्वानां तां V. II., P. I.,
163, 17.

ऊर्ध्वं नमिथानि खानि V. II., P. I.,
195, 9.

ऊर्ध्वं पञ्चम्यः V. I., P. II., 188, 10.

ऊर्ध्वं प्राणान्तिकं ज्ञेयं V. II., P. II.,
88, 4.

ऊर्ध्वं प्राणाद्युक्तामन्ति V. I., P. I.,
323, 18.

ऊर्ध्वं सत्यताम् V. I., P. II., 42, 7.

ऊर्ध्वपुण्ड्रो वृषा शुभो V. I., P. I.,
268, 1.

ऊर्ध्वरेताः V. I., P. II., 133, 8.

ऊ

ऊक्-सामायर्व वेदोक्ताः V. I., P. I.,
350, 13.

ऊक्षादिसङ्गमोपेतं V. I., P. I., 193, 18.

ऊक्षेष्ट्यामयणं चैव V. I., P. II., 141,
12.

ऊगन्ते मार्जनं कुर्यात् V. I., P. I.,
298, 9.

ऊग्यजुःपारंगो यथ V. I., P. II.,
342, 14.

ऊग्यजुःसामर्भिर्गन्धो V. I., P. I.,
154, 12.

ऊग्वेदं धारयन् विप्रो V. II., P. I.,
226, 7.

ऊग्वेदे पौरुषं सूक्तम् V. I., P. I.,
367, 8.

ऊग्वेदमभ्यसेद्यस्तु V. II., P. II.,
159, 14.

ऊग्वं वाऽथ यजुर्वेदोऽपि V. I., P. I.,
348, 1.

ऊग्वो तु त्वयि पितृ V. I., P. II.,
838, 14.

ऊग्वो यजुषि सामानि V. I., P. II.,
338, 11.

ऊग्वो यजुषि सामानीति V. I., P. II.,
345, 5.

ऊजवः क्षेमसम्पन्नाः V. I., P. I.,
144, 14.

ऊजवस्ते तु सर्वे स्युः V. I., P. II.,
35, 8.

ऊजवो रर्भाः V. I., P. II., 459, 11.

ऊजीषपक्तं भक्ष्यं स्यात् V. I., P. II.,
384, 5.

ऊजुर्मुदुः क्षमी शान्तः V. I., P. II.,
341, 21.

ऊगत्रयमपाकृत्य V. I., P. I., 154,
15.

ऊगं इत्याधिकां वृद्धि V. II., P. II.,
240, 3.

ऊगमस्मिन् सन्नयति V. I., P. II.,
105, 5.

ऊगानि व्रीण्यपाकृत्य V. I., P. II.,
150, 3.

ऊगतं चेति पठित्वा V. I., P. I.,
295, 15.

ऊगतं त्वा सत्येन V. I., P. I., 117, 10.

ऊगतं सत्यं च गायत्रीम् V. II., P. I.,
301, 14.

ऊगतस्येति जपेत्सूक्तं V. II., P. II.,
279, 5.

ऊगतमिति स्नाप्यन् व्रीणि V. I., P. I.,
370, 5.

ऊगतमिति स्नाप्यन् स्वरितः V. I.,
P. I., 378, 16.

ऊगतमुज्ज्वलितं ज्ञेयम् V. I., P. I.,
341, 1.

ऊगता-ऽमृताभ्यो जीवेत V. I., P. I.,
340, 15.

ऊगतावृत्तो मनुजानः V. II., P. II.,
28, 10.

- ऋतुकालं निरुक्तो वा V. I., P. II., 367, 6.
 ऋतुकालाभिगमनं V. I., P. II., 104, 11.
 ऋतुकालाभिगामी स्यात् V. I., P. II., 99, 1.
 ऋतुकालाभिगामी स्यात् V. I., P. II., 104, 16.
 ऋतुकालेऽपि नारीणाम् V. I., P. II., 111, 9.
 ऋतुत्रयमुपास्यैव V. I., P. II., 81, 13.
 ऋतुमन्यपि तिष्ठेत V. I., P. II., 78, 6.
 ऋतुमन्यां हि तिष्ठन्त्यां V. I., P. II., 78, 13.
 ऋतुसन्धिषु भुक्त्वा वा V. I., P. I., 158, 2.
 ऋतुस्नाता तु या शुद्धा V. I., P. II., 82, 7.
 ऋतुः स्वाभाविकः स्त्रीणां V. I., P. II., 19, 16.
 ऋतौ न गच्छेद्यो भार्या V. II., P. I., 35, 1.
 ऋतौ न गच्छेद्यो भार्या V. II., P. I., 35, 3.
 ऋतौ न गच्छेद्भार्या वा V. II., P. II., 141, 17.
 ऋतौ नोपैति यो भार्याम् V. I., P. II., 100, 10.
 ऋतौ भार्यामुपेयात् V. II., P. I., 297, 11.
 ऋतौ हि गर्भशङ्कित्वात् V. II., P. II., 4, 7.
 ऋत्वागमांस्त्रीनतीत्य V. I., P. II., 93, 8.
 ऋत्विजानां दीक्षितानां च V. I., P. II., 257, 14.
 ऋत्विक् पुत्रो गुरुर्भ्राता V. I., P. I., 311, 14.
 ऋत्विक् पुत्रोऽथ वा पत्नी V. I., P. I., 311, 18.
 ऋत्विक् पुत्रादयो ह्येते V. I., P. II., 345, 16.
 ऋत्विक्-पुरोहिताचार्यैः V. I., P. I., 468, 11.
 ऋत्विक्-श्वशुर- V. I., P. I., 326, 10.
 ऋत्विक्-श्वशुर- V. I., P. I., 326, 14.
 ऋभूणां V. I., P. I., 48, 19.
 ऋषभैकादशाश्च गा दद्यात् V. II., P. I., 95, 4.
 ऋषयो निष्कृतिं तस्य V. II., P. I., 14, 3; 201, 6.
 ऋषयश्चक्रिरे धर्मं V. I., P. I., 334, 14.
 ऋषयो रीर्घसन्धत्वात् V. I., P. I., 300, 17.
 ऋषयो वा इन्द्रं V. I., P. I., 11, 3.
 ऋषि-देव-मनुष्याणां V. I., P. I., 337, 4.
 ऋषिसत्यं V. II., P. II., 187, 5.
 ऋषीणामग्निहोत्रेषु V. II., P. I., 248, 20.
 ऋषीणामृषिता निस्थं V. I., P. I., 259, 1.
 ऋषीन् इमेमयान् कृत्वा V. I., P. II., 131, 8.
 ए.
 एकं गोमिधुनं द्वे वा V. I., P. II., 84, 16.
 एकं तु भोजयेद्विप्रं V. I., P. I., 387, 16.
 एकं तु वैणवं दद्यात् V. I., P. II., 163, 13.

एको तु वैष्वं इण्डं V. I., P. II.,
172, 22.

एकं नाम्ना परं तूष्णीं V. I., P. II.,
460, 15.

एकं नाम्ना परं तूष्णीं V. I., P.
II., 460, 15.

एकं प्रेतस्य V. I., P. II., 455, 8.

एकं सदिपाः V. I., P. I., 209, 8.

एक एव तु यो भुङ्क्ते V. I., P. I.,
416, 5.

एक एव शिवः साक्षात् V. I., P.
I., 107, 8.

एककाले गतासूनां V. I., P. II.,
469, 17.

एककालं चरेद्भैक्ष्यम् V. II., P. II.,
59, 11.

एककालं चरेद्भैक्षं V. I., P. II.,
186, 6.

एककालं समश्नानो V. II., P. I.,
320, 19.

एकप्राप्तममावास्यादि- V. II., P. I.,
300, 15.

एकचित्वां समारुढौ V. I., P. II.,
469, 11.

एकत्र चतुर्गो मासान् V. I., P. II.,
183, 1.

एकत्र लोभाद्यो भिक्षुः V. I., P. II.,
190, 3.

एकत्वं सा गता भर्तुः V. I., P. II.,
63, 6.

एकदण्डं समाश्रित्य V. I., P. II.,
178, 1.

एकदण्डी त्रिदण्डी वा V. I., P. II.,
179, 1.

एकदण्डी भवेद्वापि V. I., P. II.,
178, 13.

एकदण्डी भवेद्वापि V. I., P. II.,
178, 13.

एक-द्वि-त्रि-चतुः-पञ्च V. II., P. I.,
22, 11.

एक-द्वि-त्रि-दिनैरुने V. I., P. II.,
450, 11.

एकदेशं तु वेदस्व V. I., P. I.,
333, 14.

एकदेशे पृथकुर्यात् V. I., P. I.,
272, 7.

एकपञ्चस्यपविष्टानां V. I., P. I.,
427, 2.

एकपङ्क्त्युपविष्टानाम् V. I., P. I.,
429, 7.

एकपङ्क्त्युपविष्टानां V. I., P. II.,
436, 16.

एकपर्यङ्कशयितौ V. II., P. II.,
79, 11.

एकपार्श्वं चरेद्गोधे V. II., P. I.,
255, 4.

एकपार्श्वं चरेद्गोधे V. II., P. I.,
258, 5.

एकपार्श्वेन तिष्ठेत् V. I., P. II.,
144, 9.

एकपिण्डाः पृथक्शौचाः V. I.,
P. II., 61, 17.

एकपूगं सुखारोग्यं V. I., P. I.,
434, 14.

एकभक्तं चरेत्पश्चात् V. II., P. I.,
345, 13.

एकभक्तेन नक्तेन V. II., P. I.,
268, 3.

एकभक्तेन नक्तेन V. II., P. II.,
171, 9.

एकमप्यक्षरं यस्तु V. I., P. II.,
53, 4.

एकमप्याशयेन्नित्यं V. I., P. I.,
188, 17.

एकमप्याऽऽशयेद्विप्रं V. I., P. I.,
388, 19.

- एकमध्ययनं कुर्यात् V. II., P. II.,
 200, 11.
 एकमेव रहस्याग्निः V. I., P. I.,
 448, 9.
 एकमेव यतीनां स्यात् V. I., P. II.,
 38, 4.
 एकमेव सकृदुक्त्वा V. II., P. I.,
 372, 8.
 एकरात्रं जले स्थित्वा V. II.,
 P. I., 253, 6.
 एकरात्रं तु नाऽधीयात् V. II., P. I.,
 24, 18.
 एकरात्रं निराहारा V. II., P. I.,
 160, 18.
 एकरात्रं पारेव्रज्य V. I., P. II.,
 181, 3.
 एकरात्रं हि निवसन् V. I., P. I.,
 397, 7.
 एकरात्रोपवासश्च V. II., P. II.,
 182, 9.
 एकरात्रोपवासश्च V. II., P. I., 389,
 18.
 एकरात्रोपवासश्च V. II., P. I.,
 26, 17.
 एकरात्रोषिताश्वापः V. II., P. I.,
 156, 6.
 एकवर्षे हते वत्से V. II., P. I.,
 242, 8.
 एकवस्त्रो न भुञ्जीत V. I., P. I.,
 265, 14.
 एकवासा विशुद्धात्मा V. I., P. II.,
 187, 2.
 एकविंशति- V. II., P. II., 164, 3.
 एकविंशतिभिश्चान्यैः V. II., P. I.,
 217, 12.
 एकविंशतिरात्रं च V. II., P. II.,
 121, 18.
 एकविंशतिरात्रं तु V. II., P. II.,
 151, 3.
 एकविंशतिरात्रस्तु V. II., P. II.,
 184, 2.
 एकविंशतिवर्षो वा V. I., P. II.,
 69, 10.
 एकशफं नवम्याम् V. I., P. II.,
 317, 1.
 एकशफोभयवृन्ताशने V. II., P. I.,
 408, 1.
 एकशय्यासनं पङ्क्तिः V. II., P. I.,
 28, 11.
 एकस्मिन् कृच्छ्रपादेन V. I., P. I.,
 168, 4.
 एकस्मिन् दृश्यते वाक्ये V. I., P. II.,
 173, 7.
 एकस्मिन् द्वयोर्वैकोहिष्टविधिः V. I.,
 P. I., 328, 7.
 एकस्मिन् वा बहुषु वा V. I., P. II.,
 409, 18.
 एकस्मिन् विंशतिर्हस्ते V. I., P. I.,
 229, 13.
 एकस्मिन् सावने स्वाह्नि V. I., P. I.,
 193, 11.
 एकस्य तृभयत्वे V. I., P. I.,
 60, 7.
 एकस्य बहुषो जायाः V. I., P. I.,
 91, 3.
 एकस्यैव तु नो दद्यात् V. I., P. II.,
 326, 2.
 एकहायनमनङ्गाहं V. II., P. I., 90,
 15.
 एकां प्रतां बहूनां तु V. II., P. I.,
 287, 3.
 एकांते तु शुभे देशे V. I., P. I.,
 307, 18.
 एकाग्रमाधाय मनः V. I., P. II.,
 424, 24.
 एकादशगुणान् वापि V. II., P. II.,
 167, 7.

एकादश-नव-द्वि-त्रि- V. I., P. II.,
157, 8.

एकादशी कण्ठमध्ये V. I., P. I.,
367, 16.

एकादशे कृष्णायत्तं V. I., P. II.,
317, 20.

एकादशे पञ्चमे स्थुः V. I., P. II.,
448, 11.

एकादशेऽपि वा मासि V. I., P. II.,
453, 9.

एकादशे स्त्रीजननी V. I., P. II.,
114, 3.

एकादशे ऽङ्गि तत्कुर्यात् V. I., P. II.,
448, 13.

एकादशेऽङ्गि यच्छास्त्रं V. I., P.
II., 298, 3.

एकादश्यां तथा धूणं V. I., P. I.,
368, 8.

एकादश्यां तथा नारीं V. I., P. II.,
110, 17.

एकादश्यां तथा रूप्यं V. I., P. II.,
316, 1.

एकादश्यां तु कर्तव्यं V. I., P. II.,
332, 10.

एकादश्यां निराहारः V. II., P. II.,
161, 12.

एकान्तं तु भुञ्जीत V. I., P. II., 186,
18.

एकामुत्क्रम्य कामार्थम् V. I., P. II.,
114, 13.

एका लिङ्गे गुदे तिलः V. I., P. I.,
229, 2.

एका लिङ्गे करे सद्ये V. I., P. I.,
228, 17.

एका वैश्यस्य V. I., P. II., 95, 16.

एकाहधनिनोऽमेन V. II., P. II.,
46, 3.

एकाहमरणे विप्रोः V. I., P. II.,
468, 13.

एकाहमर्चयेद्विज्जुं V. I., P. I.,
376, 2.

एकाहमशुचिर्भूत्वा V. I., P. II.,
279, 5.

एकाहस्तु सपिण्डानां V. I., P. II.,
250, 14.

एकाहस्तु पुराणेषु V. I., P. II.,
449, 9.

एकाहेन तु कृच्छ्रोऽयम् V. II.,
P. II., 191, 9.

एकाहात् क्षत्रिये शुद्धिः V. I., P. II.,
282, 17.

एकाहाच्छुद्धयते विप्रो V. I., P. II.,
208, 1.

एकाहात्परतो ग्रामे V. I., P. II.,
184, 13.

एकाहं क्षपणं कृत्वा V. II., P. II.,
141, 2.

एकाहं तु पुराणेषु V. II., P. I.,
423, 6.

एकाहं वैश्यः V. II., P. I., 422, 5.

एकाहं सूतकं तत्र V. I., P. II.,
251, 2.

एकीभावेन भोक्तव्यं V. I., P. II.,
415, 22.

एकेन तिष्ठताऽधस्तात् V. I., P. I.,
178, 4.

एकेन पाणिना दत्तं V. I., P. II.,
382, 17.

एकैकं मासमभीयात् V. II., P. II.,
178, 11.

एकैकं पिण्डमभीयात् V. II., P. I.,
460, 1.

एकैकं न्हासयेत् पिण्डं V. II., P. I.,
303, 7.

एकैकं न्हासयेत् पिण्डं V. II., P. I.,
299, 8.

- एकैकं वर्धयेत् पिण्डं V. II., P. I., 303, 5.
 एकैकमञ्जलिं देवाः V. I., P. I., 351, 8.
 एकैकन्यूनमुद्दिष्टं V. I., P. I., 257, 6.
 एकैकमथ वा द्वौ त्रीन् V. I., P. II., 364, 6.
 एकैकमपि विद्वांसं V. I., P. II., 339, 8.
 एकैकमेकैकस्य त्रींस्त्रीन् V. I., P. II., 363, 6.
 एकैकामेव V. I., P. II., 116, 10.
 एकैकस्य तु विप्रस्य V. I., P. II., 405, 8.
 एको नारहेति तत् कर्तुम् V. II., P. I., 131, 1.
 एकोऽनुगच्छन् तस्यार्थम् V. I., P. II., 287, 10.
 एको देवः V. I., P. I., 208, 16.
 एकोद्दिष्टं तु कर्तव्यम् V. I., P. II., 447, 2.
 एकोद्दिष्टं देवहीनम् V. I., P. II., 447, 14.
 एकोद्दिष्टं न कुर्वीत V. I., P. II., 458, 15.
 एकोद्दिष्टं परित्यज्य V. I., P. II., 446, 11.
 एकोद्दिष्टं तु यच्छात्रं V. I., P. II., 300, 6.
 एकोद्दिष्टं सृतेः कार्यं V. I., P. II., 328, 2.
 एकोद्दिष्टविधानेन V. I., P. II., 454, 6.
 एकोद्दिष्टे तु सम्प्राप्ते V. I., P. II., 331, 18.
 एकोद्दिष्टे तु सम्प्राप्ते V. I., P. II., 331, 9.
 एको भिक्षुर्यथोक्तस्तु V. I., P. II., 180, 6.
 एको वा तादृशी इण्डो V. I., P. II., 157, 11.
 एको वाऽध्यात्मवित्तम् V. II., P. I., 209, 6.
 एकः शयीत सर्वत्र V. I., P. II., 46, 5.
 एतं वै तमात्मानम् V. I., P. II., 152, 14.
 एतं वै तमात्मानं V. I., P. II., 107, 12.
 एतत्कष्टतमं विद्यात् V. I., P. I., 473, 11.
 एतत्कृच्छ्रं तुलापुरुषं V. II., P. II., 184, 10.
 एतत्कृतयुगं नाम V. I., P. I., 132, 4.
 एतत्खलु वाच तपः V. I., P. I., 120, 3.
 एतज्जपेदूर्ध्वबाहुः V. I., P. I., 297, 13.
 एतच्चान्द्रायणं नाम V. II., P. I., 303, 10.
 एतच्छौचं गृहस्थस्य V. I., P. I., 229, 4.
 एतत्तपो विदुर्धीराः V. I., P. I., 128, 2.
 एतत्तु द्रव्यजे विद्यात् V. II., P. I., 166, 17.
 एतत्त्रयं प्रकुर्वाणः V. I., P. II., 180, 9.
 एतत्त्रयं समाश्रित्य V. I., P. I., 470, 4.
 एतत् पण्येषु भोक्तव्यं V. I., P. II., 383, 3.
 एतत्पातकमुक्तानां V. II., P. II., 191, 11.

एतत् पिपीलिकामध्यं V. II., P. I., 303, 8.	एतन्महाव्रतम् V. II., P. I., 99, 2.
एतत् समाहितः कुर्यात् V. II., P. I., 244, 11.	एतन्मैथुनमहाङ्गः V. II., P. I., 312, 8.
एतत् सर्वं भूः V. I., P. II., 176, 3.	एतमर्थमपुच्छन्त V. I., P. I., 344, 9.
एतत् संवत्सरावृत्तं V. II., P. I., 22, 15.	एतमु एवाहम् V. I., P. II., 106, 7.
एतदेव V. II., P. II., 66, 18.	एतमेव प्रप्राञ्जिनो V. I., P. II., 175, 17.
एतदेव V. II., P. II., 176, 2.	एतमेव विदित्वा V. I., P. II., 175, 17.
एतदेव व्रतं कुर्यात् V. II., P. II., 82, 2.	एतमेव विधिं कृत्वा V. II., P. I., 300, 10.
एतदेव व्रतं कुर्यात् V. II., P. II., 97, 8.	एतया निषाद-स्थपतिं V. I., P. I., 49, 5.
एतदेव व्रतं कुर्यात् V. II., P. I., 99, 11.	एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते V. II., P. II., 149, 13.
एतदेव व्रतं कुरुः V. II., P. II., 107, 1.	एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते V. II., P. II., 126, 3.
एतद्गयाशिरोनाम V. I., P. II., 308, 2.	एतज्ज स्म वै तद्विद्वांसः V. I., P. II., 177, 9.
एतद् गुहीत्वा निष्क्रम्य V. I., P. II., 160, 11.	एता एव V. II., P. II., 176, 3.
एतज्जर्मस्य नानात्वं V. I., P. I., 81, 5.	एता गत्वा स्त्रियो मोहात् V. II., P. I., 318, 8.
एतद्विदित्वा यः सन्त्याम् V. I., P. I., 302, 13.	एता गत्वा स्त्रियो मोहात् V. II., P. I., 318, 18.
एतद्विधानमातिष्ठेत् V. I., P. I., 472, 5.	एतान् गुणान् सप्त परीक्ष्य देया V. I., P. II., 75, 11.
एतद् व्याप्तिमद्वेतेषां V. II., P. II., 215, 12.	एतान् विगार्हताचारान् V. I., P. II., 351, 16.
एतद्विष्णुपदं नाम V. I., P. I., 192, 11.	एतान् हत्वा विजः कुर्यात् V. II., P. I., 92, 2.
एतद्वै जरामर्थम् V. I., P. I., 165, 1.	एतानि क्रमशोऽद्वीयात् V. II., P. I., 244, 8.
एतद्वै जरामर्थम् V. I., P. II., 136, 6.	एतानि जप्तानि पुनन्ति जन्तुन् V. II., P. II., 158, 1.
एतद्दः पितरो वासो V. I., P. II., 433, 10.	एतानि नैव देवानि V. I., P. II., 376, 16.
एतद्व्रतं चरेत् सार्धं V. II., P. I., 44, 7; 329, 1.	एतानि पातितानां तु V. II., P. I., 21, 5; 28, 15.
एतद्वृष्यशृङ्गवचनं V. I., P. II., 331, 16.	

- एतानि भक्षयेद्यस्तु V. I., P. I., 253, 4.
 एतानि यतिपात्राणि V. I., P. II., 191, 9.
 एतानि लोकगुण्यर्थे V. I., P. I., 137, 9.
 एतानि वाहयन् विप्रो V. I., P. I., 380, 4.
 एतानि विधिवत्कृत्वा V. II., P. I., 305, 9.
 एतानि सततं पश्येत् V. I., P. I., 321, 6.
 एतानासाद्य संसारान् V. II., P. II., 266, 6.
 एतानेवमर्चयित्वा V. II., P. I., 301, 12.
 एतान्येव समस्तानि V. II., P. II., 181, 4.
 एतान्येवाऽऽनुरस्य V. II., P. I., 402, 7.
 एतान्याहः पवित्राणि V. II., P. I., 192, 11.
 एताभ्यश्चैव V. I., P. I., 384, 1.
 एताभ्यां श्रुत्युक्तस्य V. I., P. II., 407, 1.
 एतामवस्थां सम्प्राप्य V. I., P. II., 159, 8.
 एतामेव V. II., P. II., 285, 16.
 एतावतैव विधिना V. I., P. II., 158, 16.
 एताश्चान्याश्च राजेन्द्र V. I., P. I., 366, 1.
 एताश्चान्याश्च सेवेत V. I., P. II., 146, 3.
 एतांश्चैव प्रमीतांश्च V. I., P. I., 360, 1.
 एतासां पावनार्थाय V. I., P. I., 380, 5.
 एतासामप्यभावे तु V. I., P. II., 34, 7.
 एतास्तु गमने कृत्वा V. II., P. I., 334, 10.
 एतास्तिस्रस्तु भार्यार्थे V. I., P. II., 64, 13.
 एतास्तिस्रः स्त्रियो गत्वा V. II., P. I., 321, 8.
 एते कालाः समुद्दिष्टाः V. I., P. II., 310, 17.
 एते क्रमेण विप्राणां V. I., P. II., 17, 8.
 एते गृहस्थप्रभवाः V. I., P. II., 17, 11.
 एते च दिव्याः पितरः V. I., P. I., 358, 6.
 एते दोषा भवन्तीह V. II., P. I., 376, 1.
 एतेन V. II., P. II., 192, 12.
 एतेन पिण्डो व्याख्यातः V. I., P. II., 455, 10.
 एतेन शुद्धयते विप्रो V. II., P. I., 390, 2.
 एतेनाऽन्तेवासिनो V. I., P. II., 345, 2; 346, 1.
 एतेनैव V. II., P. II., 180, 1.
 एतेनैव चाण्डाली V. II., P. I., 309, 9.
 एतेनैवातिकृच्छ्रो व्याख्यातः V. II., P. I., 259, 16.
 एतेनैवाभिघास्तो V. II., P. II., 152, 2.
 एते पञ्चतपो V. II., P. II., 114, 5.
 एते ब्राह्मणचण्डालाः V. II., P. I., 387, 7.
 एतेभ्योऽन्ये स्वभोज्यान्नाः V. II., P. I., 378, 13.
 एते रुद्राः समाख्याताः V. I., P. I., 358, 2.

एते वै द्वावशाऽऽदिष्टाः V. I., P. I.,
358, 5.

एते व्यस्ताः समस्ता वा V. II., P.
II., 203, 12.

एते दूद्रेषु भोड्यान्नाः V. II., P. I.,
431, 7.

एतेषां निनदं यावत् V. I., P. I.,
429, 2.

एतेषां पादकृच्छ्रः स्यात् V. II., P. II.,
118, 6.

एतेषां ग्राहणो भुक्त्वा V. II., P. I.,
387, 2.

एतेषां ग्राहणो भुक्त्वा V. II., P. I.,
387, 11.

एतेषां भक्षणं कृत्वा V. II., P. I.,
403, 6.

एतेषामप्यभावे तु V. I., P. II.,
34, 18.

एतेषामुदकं पीत्वा V. II., P. I.,
371, 18.

एतेषामेव जन्तूनां V. II., P. II.,
255, 3.

एतेषामेव देवानां V. I., P. II.,
30, 17.

एतेषामेव सर्वेषां V. II., P. II., 116,
16.

एतेषामेव सर्वेषां V. II., P. I., 387,
9.

एतेषु यश्चरते V. I., P. I., 167, 1.

एतेषां यान्यपत्यानि V. I., P. II.,
72, 2.

एतेषां विक्रये कृच्छ्रं V. II., P. II.,
118, 4.

एतेष्वेवावसक्तस्तु V. I., P. I.,
306, 10.

एतेष्वविद्यमानेषु V. I., P. II., 48,
11.

एते सर्वे V. I., P. I., 14, 5.

एते सूनासहस्राणाम् V. I., P. I.,
200, 11.

एते हि योगाः सेनायाः V. I., P.
I., 456, 18.

एतैरङ्गुलिभेदैस्तु V. I., P. I., 266,
10.

एतैरेनङ्गान् न हि बन्धनीयो V. II.,
P. I., 275, 11.

एतैरपि इतं यस्यात् V. I., P. I.,
311, 15.

एतैरेव गुणैर्भुक्तः V. I., P. II., 75,
14.

एतैरेव महायज्ञान् V. I., P. II.,
141, 2.

एतैर्वष्टे द्विजस्याङ्गः V. II., P. I.,
66, 13.

एतैर्द्विजातयः शोध्याः V. II., P.
II., 154, 11.

एतैर्युक्तस्य राज्ञस्तु V. I., P. II.,
207, 3.

एतैः साकं कर्मयुक्तः V. I., P. II.,
207, 2.

एतैः सर्वेषु निष्णातो V. I., P. II.,
177, 3.

एतैः सर्वैः सुनिष्पन्नो V. I., P. II.,
195, 3.

एधोदकं मूल-फलम् V. I., P. I.,
202, 16.

एनसां स्थूल-सूक्ष्माणां V. II., P.
II., 169, 2.

एभिरन्तरितं कृत्वा V. I., P. I.,
429, 14.

एभिर्धोर्वनिदं सूत्रं V. I., P. II.,
169, 7.

एकं V. II., P. II., 247, 5.

एवं कल्पास्त्वसंख्याताः V. I., P.
I., 94, 10.

एवं कश्मलभूषिष्ठा V. II., P. I.,
193, 18.

एवं कृते नास्मि V. I., P. II.,
26, 6.

एवं कृतोक्तान् सम्यक् V. I., P.
II., 292, 13.

एवं क्षत्रिय-दिह-शूद्राः V. I., P. II.,
118, 22.

एवं गच्छन् स्त्रियं क्षामां V. I., P.
II., 101, 8.

एवं गृहबालं कृत्वा V. I., P. I.,
385, 6.

एवं जप्यपरो नित्यं V. II., P.
II., 28, 6.

एवं तैः समनुज्ञातः V. II., P. I.,
236, 8.

एवं तैल-सर्पिषी V. II., P. I.,
143, 2.

एवं वण्डादिकैर्युक्तं V. I., P. I.,
153, 7.

एवं वृद्धप्रती नित्यं V. II., P. II.,
59, 7.

एवं द्वापरमासाद्य V. I., P. I.,
132, 4.

एवं द्विजात्युच्छिष्ट— V. II., P. I.,
393, 7.

एवं धनागमाः सर्वे V. I., P. I.,
201, 10.

एवं धर्मे अर्थमाणम् V. I., P. I.,
57, 2.

एवं धर्मे प्रवृत्तस्य V. I., P. I.,
456, 11.

एवं नरविशेषेण V. II., P. II., 201, 4.

एवं निमन्त्र्य नियमान् V. I.,
P. II., 365, 7.

एवं निरुद्धभोगं तु V. II., P. II.,
276, 17.

एवं न्यासविधिं कृत्वा V. I., P. I.,
368, 2.

एवं पक्षिषु सर्वेषु V. II., P. I.,
78, 10.

एवं पञ्चानेन V. I., P. I., 420, 5.

एवं परिषदादिष्टं V. II., P. I.,
214, 11.

एवं पापविशुद्धाश्च V. II., P. II.,
243, 12.

एवं पापान् समुद्धृत्य V. II., P. I.,
234, 10.

एवं प्रक्षीणपापानां V. I., P. I.,
59, 5.

एवं प्रक्षिणावृत्को V. I., P. II.,
458, 21.

एवं प्रयत्नं कुर्वीत V. I., P. I.,
471, 12.

एवं ब्रह्महत्या—V. II., P. II., 163,
8.

एवं माता-ऽऽमहाचार्य- V. I., P. II.,
289, 11.

एवं मानुलानी-मातृ- V. II., P. I.,
317, 19.

एवमाचारसम्पन्नम् V. I., P. I.,
146, 4.

एवमात्मनि कर्माणि V. II., P. I.,
11, 16.

एवमादीनि चान्यानि V. I., P. II.,
369, 16.

एवमादिषु V. I., P. II., 307, 2.

एवमादिषु तीर्थेषु V. I., P. I.,
195, 4.

एवमेतः शमं याति V. I., P. II.,
19, 1.

एवमेव चरेद्वर्द्धं V. II., P. I., 97, 1.

एवमेव विधिं कुर्यात् V. II., P. I.,
71, 9.

एवं योनिषु सर्वासु V. II., P. II.,
244, 2.

एवं यो ब्राह्मणो नित्यम् V. I., P.
I., 249, 15.

एवं यः सर्वभूतानि V. I., P. I.,
362, 7.

एवं राजन्यां हत्वा V. II., P. I., 98, 13.	एष मे मण्डलं भित्वा V. I., P. II., 196, 19.
एवं वनाश्रमे तिष्ठन् V. I., P. II., 156, 6.	एष वा अनृणः V. I., P. II., 105, 1; 150, 13.
एवंविधस्य विमस्य V. I., P. II., 208, 6.	एष वोऽभिहितो धर्मो V. I., P. II., 153, 1.
एवं वैवस्वतः प्राह V. II., P. I., 390, 7.	एष सर्वः समुद्दिष्टः V. II., P. II., 219, 3.
एवं वैद्यों राजन्यायाम् V. II., P. I., 332, 3.	एष स्वधर्मो विख्यातः V. I., P. II., 181, 19.
एवं क्षीलममाचारो V. II., P. II., 246, 5.	एषां त्रिरात्रमभ्यासात् V. II., P. II., 183, 10.
एवं शौके धिं कृत्वा V. I., P. I., 239, 3.	एषामन्नं न भोक्तव्यं V. II., P. I., 381, 8.
एवं सञ्चरमाणस्तु V. II., P. II., 59, 12.	एषामन्नं न भोक्तव्यं V. I., P. II., 384, 21.
एवं सति नृपः शुद्धः V. I., P. II., 256, 3.	एषामन्यतमं यद्यत् V. II., P. II., 191, 7.
एवं सर्वमिदं राजा V. I., P. I., 71, 4.	एषा लाघवकार्येषु V. II., P. I., 217, 16.
एवं सर्वे विधायैवम् V. I., P. I., 474, 12.	एषां शुनाऽवलीढानां V. II., P. I., 145, 4.
एवं सुचरितप्रायश्चित्तो V. II., P. I., 249, 12.	एषा सम्यक् समाख्याता V. I., P. I., 171, 8.
एवं स्नात्वा ततः पश्चात् V. I., P. I., 262, 12.	एषु श्राद्धं न कुर्वति V. I., P. II., 324, 18.
एवं स्वात्तेजसा युक्तः V. I., P. I., 240, 6.	एषु सर्वेषु कुर्वति V. II., P. I., 91, 4.
एवं हत्वा च तच्छेषं V. II., P. I., 438, 2.	एषु स्त्री-तैल-मांसानि V. I., P. I., 253, 10.
एवंहाह V. II., P. II., 213, 5.	एषु स्नात्वा च पीत्वा च V. II., P. I., 111, 16.
एष एव क्रमो दृष्टो V. II., P. II., 245, 4.	एष्टव्या बहवः पुत्राः V. I., P. II., 307, 12.
एष चान्द्रायणो V. II., P. I., 304, 5.	एष्टव्या बहवः पुत्राः V. I., P. II., 108, 13.
एष चान्द्रायणो मासः V. II., P. I., 300, 6.	एष्टोहति तमाहृतयः V. I., P. I., 167, 5.

ऐ.

ऐकाश्रम्यं V. I., P. II., 135, 9,
ऐण्यमजिनम् V. I., P. II., 32, 21.
ऐन्दवेन मृगारिष्ट्या V. II., P. II.,
115, 16.

ऐन्द्रं स्थानमुपासीताः V. I., P. II.,
257, 9.

ऐन्द्राग्रमेकादशकपालं V. I., P. I.,
166, 9; 70, 8.

ओ.

ओङ्कारं पूर्वमुच्चार्य V. I., P. I., 303,
11.

ओङ्कारिणैव मन्त्रेण V. I., P. I., 254,
19.

ओङ्कारपूर्वमाख्याताः V. II., P. I.,
301, 13.

ओङ्कारमादितः कृत्वा V. II., P. II.,
141, 2.

ओङ्कारश्चाथ शब्दश्च V. I., P. I.,
34, 4.

ओं नमोहमाय V. II., P. II., 174,
13.

ॐ भूः पुरुषम् V. I., P. I., 369, 8.

ॐ भूर्भुवःसुवरोम् V. I., P. I., 371, 7.

ओम् भूर्भुवः स्वर्मह— V. II., P. I.,
299, 18.

ओं भूः सावित्रीम् V. I., P. II.,
159, 13.

ओं भुरित्यादिना शास्त्र्य V. I., P. II.,
158, 15.

ओमापो ज्योतिरित्येतत् V. I., P. I.,
292, 11.

ओमित्येतमात्मानं V. I., P. II.,
176, 12.

ओषधय इति मन्त्रेण V. I., P. II.,
403, 7.

ओषधीभ्योऽन्नम् V. I., P. I.,
105, 7.

ओषधीभ्यः स्वाहा V. I., P. I., 212,
12.

ओष्ट्रो विलामकौ स्पृष्ट्वा V. I., P. I.,
242, 5.

औ.

औरसो धर्मपत्नीजः V. II., P. I.,
47, 14.

औरसः क्षेत्रजश्चैव V. II., P. I., 45, 9.

औरसः पुत्रिकापुत्रः V. II., P. I.,
47, 10.

औषधं स्नेहमाहारं V. I., P. I.,
283, 16.

आषधं स्नेहमाहारं V. II., P. I., 33, 6.

औष्ट्रं गव्यं तथा भुक्त्वा V. I., P. I.,
31, 6.

और्ण-कौशेय-कुतप- V. II., P. I.,
180, 5.

औदुम्बराय धन्याय V. I., P. I.,
361, 8.

औपासने पत्रने वा V. I., P. I., 381, 1.

औदुम्बरेण खड्गेन V. I., P. I.,
354, 5.

औमामहेश्वराश्चैव V. I., P. I., 109, 1.

औदुम्बराः V. I., P. II., 199, 2.

औदकैव विधिना V. I., P. II.,
429, 4.

औरश्चिको माहिषिकः V. I., P. I.,
351, 14.

औजसे V. I., P. II., 307, 2.

औदुमैकशफं लैणम् V. I., P. II.,
340, 5.

औरक्षेणाथ चतुरः V. I., P. II.,
373, 2.

क.

कण्टकि-क्षीरवृक्षोत्थं V. I., P. I.,
251, 11.

- कण्ठं भित्त्वा विनिर्यातो V. I., P. I.,
39, 5.
- कण्ठं शिरो वा प्रावृत्य V. I., P. I.,
247, 16.
- कण्ठाभरणदोषेण V. II., P. I., 260,
10.
- कण्डनी पेषणी चुल्ली V. I., P. I.,
380, 3.
- कण्डूय पृष्ठतो गां तु V. I., P. I.,
322 7.
- कण्डूरं श्वेतवृन्ताकं V. I., P. II.,
378, 17.
- कन्थां कौपिनमाच्छाद्यम् V. I., P. II.,
163, 12.
- कन्द-मूल-फलादीनि V. II., P. I.,
405 3.
- कम्बले पटसूत्रे च V. II., P. II.,
146, 4.
- कक्षवनशङ्खी V. II., P. II., 258,
11.
- कङ्कलं कौङ्कुणी द्राक्षा V. I., P.
II., 369, 11.
- कङ्कुकानि च सर्वाणि V. I., P. II.,
374, 15.
- कणान् वा भक्षयेद्दहं V. II., P. II.,
82, 6.
- कण्वाश्रमे V. I., P. II., 307, 6.
- कतम आदित्या इति V. I., P. I.,
206, 14.
- कतम इन्द्रः V. I., P. I., 206, 18.
- कतमे ते त्रयो देवा इति V. I., P.
I., 206, 24.
- कतमे ते रुद्रा इति V. I., P. I.,
206, 11.
- कतमे ते वसव इति V. I., P. I.,
206, 7.
- कतमे षडिति V. I., P. I., 206, 21.
- कथञ्चिद्व्यातिक्रान् V. I., P. II.,
366, 12.
- कथञ्चित् ब्राह्मणी गच्छेत् V. II.,
P. I., 330, 14.
- कथं तस्या भवेच्छौचं V. II., P.
I., 169, 17.
- कथमसतः सञ्जायेत V. I., P. I.,
102, 4.
- कर्ष्य-बद्ध-चोराणां V. II., P. I.,
380, 11.
- कर्ष्य-बद्ध-चोराणां V. I., P. II.,
384, 13.
- कर्ष्यस्य नृशंसस्य V. II., P. I.,
385, 3.
- कदली नारिकेलं च V. II., P. II.,
118, 5.
- कदा च नस्तरीरसि V. I., P. I.,
299, 5.
- कदाचिदपि नाध्ययं V. I., P. I.,
158, 12.
- कदाचित् सुकृतं कर्म V. II., P. I.,
12, 10.
- कद्रुद्राय जपेत् सूक्तं V. II., P. II.,
279, 11.
- कनके विशाखासु V. I., P. II.,
314, 4.
- कनक-मणि-रजत- V. II., P. I.,
175, 19.
- कनका-ऽश्व-तिला-गावो V. II., P.
II., 185, 8.
- कनखले V. I., P. II., 305, 15.
- कनिष्ठाङ्गुलिवत् स्थूलं V. I., P. I.,
251, 12.
- कनिष्ठाङ्गुष्ठयोर्नाभिम् V. I., P. I.,
238, 3.
- कनिष्ठा-तलयोः V. I., P. I., 235,
16.
- कनिष्ठा-ऽनामिका-ऽङ्गुष्ठैः V. I., P. I.,
418, 20.

कनिष्ठा रक्षणी प्रोक्ता V. I., P. I., 310, 10.	कन्याप्रदानमञ्जर्यं V. I., P. II., 84, 19.
कनिष्ठास्तं नमस्येरन् V. I., P. I., 335, 4.	कन्याप्रदानं विधिवत् V. I., P. II., 84, 17.
कन्यां कन्यावोदिनश्च V. I., P. II., 316, 8.	कन्याप्रदानं स्वाच्छन्द्यात् V. I., P. II., 84, 21.
कन्यकां तु द्वितीयायां V. I., P. II., 315, 15.	कन्यानां वृषकाश्चैव V. I., P. II., 358, 13.
कन्यागते पञ्चमे तु V. I., P. II., 32, 10.	कन्यानामसवर्णानां V. I., P. I., 134, 7.
कन्यागते सवितरि V. I., P. II., 323, 17.	कन्यानां सम्प्रदानं च V. I., P. I., 469, 11.
कन्यागते सवितरि V. I., P. II., 318, 6.	कन्यां यच्छति वृद्धाय V. II., P. II., 220, 13.
कन्यागते सवितरि V. I., P. II., 321, 12.	कन्यायां मिथुने मीने V. I., P. I., 192, 12.
कन्यागाम्प्रभरी शूली V. II., P. II., 271, 1.	कन्यायां कृष्णं चैव V. II., P. I., 16, 6.
कन्यां च गोत्रजां गत्वा V. II., P. II., 271, 2.	कन्यायां दत्तशुल्कायां V. I., P. II., 93, 15.
कन्यां च बहुपुत्रां च V. I., P. II., 111, 11.	कन्यार्थिनैव गन्तव्या V. I., P. II., 110, 12.
कन्यां चैवानपत्यानां V. I., P. I., 191, 10.	कन्याराशौ महाराज V. I., P. II., 323, 14.
कन्यां दद्वृक्षलोकं V. II., P. I., 156, 21.	कन्यासन्वेषणे चैव V. II., P. II., 102, 4.
कन्यां दद्वृक्षलोकं V. I., P. II., 79, 8; 81, 19.	कन्यास्थाकार्कान्वितं चेत् स्यात् V. I., P. II., 319, 11.
कन्यां ददाति शुल्केन V. II., P. II., 221, 20.	कन्यास्थाकार्कान्वितः पक्षः V. I., P. II., 321, 17.
कन्यादाने च विप्रं यो V. II., P. II., 230, 9.	कन्याश्चैव क्षतयोनिर्वा V. I., P. II., 57, 18.
कन्यावृषकः V. II., P. II., 258, 4.	कपालं वृक्षमूलानि V. I., P. II., 194, 1.
कन्यावृषी V. II., P. II., 132, 15.	कपिलो मुनिरास्तीकः V. I., P. I., 441, 19.
कन्यावृषी V. II., P. II., 133, 2.	कपिलो यदि सर्वज्ञः V. I., P. I., 34, 5.
कन्या-पुत्रविवाहेषु V. I., P. II., 461, 7.	
कन्याप्रदः पूर्वनाशे V. I., P. II., 80, 7.	
कन्याप्रदानं तस्यैव V. II., P. II., 102, 5.	

कर्पोतव्रतनिष्ठस्य V. II., P. II., 46, 4.	कर्णभेत्ता कर्णशूली V. II., P. II., 247, 12.
कमण्डलौ V. II., P. II., 148, 11.	कर्णशुग्मे तथा स्पृष्टे V. I., P. I., 250, 8.
कथानशिव आभुव- V. II., P. I., 418, 4.	कर्तव्यं भूमिपालेन V. I., P. I., 467, 4.
करञ्जं येऽपि चान्ये वै V. I., P. II., 375, 13.	कर्तव्यमाख्यस्करालेपात् V. I., P. I., 271, 10.
करकालावकायश्च V. I., P. I., 249, 10.	कर्तव्यमविरोधेन V. II., P. I., 453, 5.
करणैरन्वितस्यापि V. II., P. II., 213, 14.	कर्तव्यमागुपूर्येण V. I., P. I., 415, 1.
करण्यश्च पलाण्डुश्च V. I., P. II., 379, 3.	कर्तव्यश्च त्रिभिर्वर्णैः V. I., P. II., 80, 2.
करपात्रे च यत्तोयं V. I., P. I., 249, 12.	कर्तव्यानि षडेतानि V. I., P. II., 183, 19.
करवीरैस्तु गायत्र्या V. II., P. II., 281, 9.	कर्तारं वेश-कालौ च V. II., P. I., 131, 16.
कराभ्यां तोयमादाय V. I., P. I., 296, 1.	कर्तुमस्माद्विधैर्ब्रह्मन् V. I., P. I., 88, 5.
कराभ्यामञ्जलिं कृत्वा V. I., P. I., 296, 8.	कर्तुं तास्कालिकी शुद्धिः V. I., P. II., 24, 5; 298, 17.
करिव्यति वृषोत्सर्गं V. I., P. II., 305, 6.	कर्तुस्तु कालाभिनियमात् V. I., P. II., 317, 11.
करेण दक्षिणेनोर्ध्वं V. I., P. II., 36, 14.	कर्पूरादेस्तर्ध्वं स्यात् V. II., P. II., 118, 8.
करोति ब्राह्मणी श्रेयो V. II., P. I., 55, 15.	कर्मक्षये ततः पश्चात् V. II., P. II., 268, 7.
करोति यः ससम्भूदो V. I., P. II., 292, 6.	कर्म चाध्यापनं चैव V. I., P. I., 194, 5.
करोति विधिवन्मर्त्यः V. I., P. II., 305, 2.	कर्मजा गतयो नृणाम् V. II., P. II., 211, 14.
करोति शूलप्रक्षेपं V. II., P. II., 248, 7.	कर्मणां सिद्धिः रौद्रे V. I., P. II., 313, 18.
करोति सा परिस्थाज्ज्या V. I., P. I., 130, 2.	कर्मणा गार्हितेनैव V. II., P. II., 117, 1.
कर्कटे संस्थिते भागौ V. I., P. II., 129, 16.	कर्मणा तेषु यो मोहाह V. II., P. I., 387, 5.
कर्कन्धू-प्रीवकं चारु V. I., P. II., 369, 12.	

कर्मणां फलनिर्बृत्ति V. II., P. II.,
 211, 12.
 कर्मणा मनसा वाचा V. II., P. II.,
 209, 7.
 कर्मणोन्ते V. II., P. II., 190, 3.
 कर्मण्यधिकृता ये तु V. I., P. II.,
 169, 6.
 कर्मण्येवाधिकारस्ते V. I., P. I.,
 61, 9.
 कर्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः V. I., P. II.,
 337, 12.
 कर्मफल- V. II., P. II., 263, 9.
 कर्मभिः स्वशरीरोत्थैः V. I., P. II.,
 292, 8.
 कर्म भुक्त्वा क्रमेणैव V. II., P. II.,
 243, 2.
 कर्म श्राद्धादिकं चैव V. I., P. I.,
 192, 20.
 कर्म स्मार्ते विवाहामौ V. I., P. I.,
 317, 7.
 कर्माङ्गं नवमं प्रोक्तं V. II., P. II.,
 299, 17.
 कर्माणि प्रविभक्तानि V. I., P. I.,
 86, 2.
 कर्मातिशयमासाद्य V. I., P. I.,
 59, 4.
 कर्माध्यक्षः V. I., P. I., 208, 18.
 कर्मारस्य तथा तक्षणः V. II., P. I.,
 385, 2.
 कर्षणकार्यार्थम् V. II., P. II., 124,
 11.
 कर्षु समन्वितं मुक्त्वा V. I., P. II.,
 446, 4.
 कलविङ्गं सकाकोलं V. II., P. I.,
 407, 7.
 कलविङ्ग-प्रव-हंस- V. II., P. I.,
 407, 16.
 कलविङ्गं ब्रव-हंसं V. I., P. II.,
 387, 5.

कलौ पञ्च न कुर्वीत V. I., P. II.,
 91, 14.
 कलौ पञ्च न कुर्वीत V. II., P. I.,
 53, 10.
 कलौ पञ्च न कुर्वीत V. I., P. I.,
 234, 3.
 कलौ युगे त्विमान्धर्मान् V. I., P. II.,
 94, 3 ; 208, 12.
 कल्पं कल्पं ततश्चान्ते V. II., P. II.,
 242, 13.
 कल्पान्तराणि कुर्वाणः V. I., P. II.,
 408, 15.
 कव्यवाङ्मनलः सोमः V. I., P. I.,
 359, 15.
 कव्योपहारी V. II., P. II., 259, 6.
 कशेरु कोविदारश्च V. I., P. II.,
 369, 9.
 कश्मलाऽशुचियुक्तानि V. II., P. I.,
 153, 2.
 कष्टा पापीयंसी वृत्तिः V. I., P. II.,
 4, 16.
 कस्तस्या निष्कृतिं कर्तुं V. I., P.,
 I., 333, 11.
 कस्मिंश्चिदपि वृत्तान्ते V. I., P. II.,
 96, 12.
 कस्तूरिकादिगन्धानां V. II., P. II.,
 118, 7.
 कार्दक्षन्तः पुत्र-पौत्रेभ्यः V. I., P.
 II., 324, 7.
 काङ्क्षन्ति पितरः क्लिष्टाः V. I., P.
 II., 321, 3.
 काङ्क्षन्ति पितरः पुत्रान् V. I., P.
 II., 305, 4.
 काण्डान् काण्डादिति V. II., P.
 I., 273, 14.
 कान्तारेऽप्यथ वा दुर्गे V. II., P. I.,
 273, 13.
 कान्तारेऽप्यथ दुर्गेषु V. II., P. I.,
 259, 9.

- कांस्यकं मुरजं वंशं V. II., P. II.,
 262, 11.
 कांस्यताम्रपात्राणाम् V. II., P. I.,
 122, 2.
 कांस्याऽयस्ताम्र-सीसं वा V. II., P.
 II., 113, 1.
 काकिण्यादिस्त्वर्थवृण्डः V. I., P.
 I., 447, 15.
 काको भासे च गृध्रे च V. II., P.
 I., 82, 15.
 काकैः श्वाभिस्तु संस्पृष्टम् V. II., P.
 I., 145, 18.
 काको भूखा चिरं देवि V. II., P. II.,
 251, 9.
 काकोलूक-कुक्कलास- V. II., P. I.,
 89, 17.
 काकोल्याः क्षीरकाकोल्याः V. I., P.
 II., 370, 20.
 काणाः कुब्जाश्च षण्ढाश्च V. I., P.
 II., 358, 1.
 कादाचित्कु- V. I., P. I., 42, 10.
 कानीनः कन्यकाजातो V. II., P.
 I., 47, 17.
 कानीनः पञ्चमः प्रोक्तो V. II., P.
 I., 47, 11.
 कानीनश्च सहोदश्च V. II., P. I.,
 45, 11.
 कापालिकात्रयोक्तृणां V. II., P.
 I., 335, 2.
 कापालिकास्तु संस्पृश्य V. I., P. I.,
 279, 6.
 कामकामा ह्यर्थकामाः V. I., P. I.,
 132, 13.
 कामकारकृते V. I., P. I., 14, 12.
 कामकारकृते स्वास्मानम् V. II., P.
 I., 203, 4.
 कामकारकृतेऽप्याहृत् V. II., P. I.,
 200, 6.
 कामकारकृतेऽप्येके V. II., P. I.,
 200, 10.
 कामं क्रोधं च लोभं च V. I., P.
 II., 46, 2.
 काम-क्रोधौ च संयम्य V. I., P.
 II., 173, 15.
 काम-क्रोधौवशे यस्य V. I., P. I.,
 217, 18.
 कामजेषु प्रसक्तो हि V. I., P. I.,
 473, 6.
 कामतः पादस्पृष्ट- V. II., P. I.,
 389, 4.
 कामतस्तु प्रवृत्तानाम् V. I., P. II.,
 94, 13.
 कामतस्तु यथा विप्रः V. II., P. I.,
 308, 8.
 कामं तान् धार्मिको राजा V. I., P.
 II., 165, 2.
 कामं तु गुरुपत्नीनां V. I., P. I.,
 329, 1.
 कामं तु भर्तुरनुज्ञया V. II., P. I.,
 38, 10.
 कामतोऽकामतः प्राहुः V. II., P. I.,
 17, 16.
 कामतोऽकामतः प्राहुः V. II., P. II.,
 129, 7.
 कामतो द्विगुणं प्रोक्तं V. II., P.
 II., 103, 9.
 कामतो ब्राह्मणवधे V. II., P. I.,
 13, 20.
 कामतो ब्राह्मणवधे V. II., P. II.,
 60, 13.
 कामतो व्यवहार्यस्तु V. II., P. I.,
 202, 7.
 काममभ्यर्चयेन्मित्रं V. I., P. I.,
 395, 11.

- काममभ्यर्थितोऽभ्युयात् V. I., P. II., 44, 14.
 काममाभरणान्तिष्ठेत् V. I., P. II., 77, 17.
 काममुत्पाद्य कृष्यां तु V. I., P. II., 11, 7.
 कामं वा स्वयं V. I., P. II., 11, 13.
 कामं श्राद्धेऽर्चयेन्मित्रं V. I., P. II., 346, 3.
 कामस्तदमे V. I., P. I., 103, 13.
 कामः सङ्कल्पो V. I., P. I., 103, 17.
 कामाकामकृतं तेषां V. II., P. I., 13, 16.
 कामात्कोधाद्भयान्मोहात् V. II., P. I., 58, 6.
 कामादपि च राजन्यो V. II., P. II., 79, 7.
 कामाद्दोषान्मत्सराद्वा V. II., P. II., 35, 20.
 कामाद्वा यदि वा मोहात् V. II., P. II., 321, 9.
 कामावकीर्णं इत्याभ्यां V. II., P. II., 131, 3.
 कामावकीर्णो V. II., P. II., 131, 7.
 कामावपन्नोऽस्मि V. II., P. II., 131, 8.
 कामाश्चोपद्रवाश्चैव V. I., P. I., 132, 12.
 कामोम उदकपानमिति V. II., P. I., 412, 9.
 कामोदकं सखि-प्रन्ता-V. I., P. II., 289, 2.
 काम्यतन्त्रेण नित्यस्य V. I., P. II., 470, 14.
 काम्यमभ्युद्येऽष्टम्याम् V. I., P. II., 414, 5.
 कायहेतुं तदुक्तं V. I., P. I., 220, 3.
 कायहेतुं च तन्मूलान् V. I., P. I., 209, 17.
 कायजा ये बुधैर्नित्यं V. I., P. II., 178, 8.
 कायेन पद्भ्यां हस्ताभ्याम् V. I., P. I., 138, 14.
 कारणानि भवन्तीह V. II., P. II., 277, 10.
 कार्येत् तस्य संस्कारं V. II., P. II., 78, 9.
 कार्येतद्रहस्ये च V. I., P. II., 117, 11.
 कार्येद्द्वारं कृच्छ्रं V. II., P. I., 107, 2.
 कारवः शिल्पिनो वैद्याः V. I., P. II., 256, 13.
 कारुकान्नं प्रजा हन्ति V. II., P. I., 338, 9.
 कार्तिकं सकलं मासं V. I., P. I., 281, 1.
 कार्तिकी फाल्गुनी V. I., P. I., 156, 18.
 कार्तिकी फाल्गुनी चैत्री V. I., P. I., 156, 4.
 कार्तिकी फाल्गुनी चैत्री V. I., P. II., 311, 17.
 कार्तिक्यां पुष्करे स्नातः V. I., P. I., 280, 10.
 कार्पासकीटजोर्णानां V. II., P. I., 111, 4.
 कार्पास-V. II., P. II., 112, 10.
 कार्पासतान्तवं क्रौञ्चो V. II., P. II., 254, 8.
 कार्पासं-शौम-गोवाल-V. I., P. II., 36, 3.
 कार्पासं इन्तकाष्ठं च V. I., P. I., 253, 2.
 कार्पासं मास्त्रिष्ठं V. I., P. II., 33, 11.

कार्पासमुपवीतं V. I., P. II., 35, 19.	कालेयं कालशाकं च V. I., P. II., 369, 10.
कार्पासमुपवीतं स्यात् V. I., P. II., 35, 15.	कालोदके V. I., P. II., 306, 9.
कार्यं सवक्षिणं सम्यक् V. II., P. I., 98, 4.	कालोपजीविनश्चैव V. I., P. II., 358, 7.
कार्यं सर्वं प्रयत्नेन V. II., P. I., 236, 21.	कालो वा कारणं राज्ञः V. I., P. I., 449, 10.
कार्यं वीक्ष्य प्रयुञ्जीत V. I., P. I., 470, 2.	कावेरीसङ्गमं V. II., P. II., 207, 5.
कार्यान्ध्रायणयुताः V. II., P. II., 204, 1.	काषायं चैके V. I., P. II., 33, 5.
कार्यं सोऽवेक्ष्य शक्तिं च V. I., P. I., 448, 11.	काषायं धातुरक्तं वा V. I., P. I., 264, 8.
कार्ण्य-रौरव-बास्तानि V. I., P. II., 32, 11.	काषायमानसारोऽपि V. I., P. II., 179, 2.
कालं कालं समासाद्य V. I., P. I., 128, 12.	काष्ठवण्डो धृतो येन V. I., P. II., 177, 14.
कालं तमनुवर्त्तन्तो V. I., P. I., 128, 11.	काष्ठ-पाषाणमध्यस्थो V. I., P. II., 229, 2.
कालमेव प्रतीक्षेत V. I., P. II., 194, 4.	काष्ठादिना ताडयित्वा V. II., P. I., 458, 1.
कालशाकं महाशल्कं V. I., P. II., 372, 9.	कास-शूलादिरोगग्रं V. II., P. II., 280, 2.
कालान्तरोपभोगार्थं V. I., P. II., 184, 18.	काहल-भ्रमण-घ्राण्णां V. I., P. I., 429, 1.
कालान्तरवशाद्यान्ति V. II., P. II., 244, 3.	किङ्कुरः सर्वकारी च V. I., P. II., 45, 7.
कालापेक्षं क्रियापेक्षम् V. I., P. I., 182, 15.	कीटाशने दिनमेकं V. II., P. I., 458, 4.
काली कराली च V. I., P. I., 166, 14.	किञ्चिदेव तु विप्राय V. II., P. I., 85, 8.
काले स्वनुवितं प्राहुः V. I., P. I., 313, 19.	किञ्चिद्दमय पात्रं V. I., P. I., 185, 2.
काले उपराण्णभूयिष्ठे V. I., P. II., 187, 7.	किं ते कार्यं ? किमर्थं वा V. II., P. I., 235, 19.
काले प्राप्तस्त्वकाले वा V. I., P. I., 397, 13.	किमस्य यज्ञोपवीतं V. I., P. II., 171, 14.
	किम्बिषं भुञ्जते भोक्ता V. II., P. I., 376, 4.

- किं हि वचनं न कुर्यात् V. II., P. I., 202, 16.
 कीटाक्षी शीतलाक्षी V. II., P. II., 252, 11.
 कुकुटाण्डप्रमाणं वा V. II., P. I., 302, 17.
 कुकुटाण्डप्रमाणं तु V. II., P. II., 172, 13.
 कुजे सर्वत्र विजयं V. I., P. II., 315, 2.
 कुञ्चोतिः कुत्सितो वैद्यः V. II., P. II., 221, 16.
 कुटीचको नाम V. I., P. II., 161, 15.
 कुटीचको नाम V. I., P. II., 161, 11.
 कुटीचकाः परिव्रज्य V. I., P. II., 162, 9.
 कुटीचको बहूक्तो V. I., P. II., 166, 2.
 कुटीचको बहूक्तो V. I., P. II., 160, 17.
 कुटीचका बहूक्ताः V. I., P. II., 199, 16.
 कुटीचको ब्रम्हचारी V. I., P. II., 167, 12.
 कुटीचकस्तु संन्यस्य V. I., P. II., 162, 4.
 कुटीचकाः स्वपुत्रगृहेषु V. I., P. II., 200, 1.
 कुटुम्बं पीडयित्वाऽपि V. I., P. I., 190, 8.
 कुटुम्बभक्तवसनान् V. I., P. I., 190, 2.
 कुटुम्बार्थं तु सच्छूद्रान् V. I., P. I., 197, 18.
 कुण्डाशिनी देवलकाः V. I., P. II., 358, 10.
 कृणेश्च कृपिबाहोश्च V. I., P. I., 109, 6.
 कुतपं चासने दद्यात् V. I., P. II., 392, 6.
 कुतुपं योगपहं च V. I., P. I., 265, 17.
 कुम्भाश्चपला लुब्धाः V. II., P. II., 231, 1.
 कुनखी V. II., P. II., 247, 2.
 कुनखी स्वर्णहरणान् V. II., P. II., 264, 8.
 कुपूयं पूयमिस्थेतन् V. II., P. I., 366, 7.
 कुप्यद्रव्यमाने V. I., P. II., 314, 10.
 कुबेराय V. II., P. II., 188, 3.
 कुब्जाक्षे V. I., P. II., 305, 16.
 कुब्ज-वामन-जात्यन्ध- V. I., P. II., 51, 6.
 कुम्भी-कम्बुक-वृन्ताक- V. I., P. II., 375, 10.
 कुम्भको निम्बलः श्वासो V. I., P. I., 293, 1.
 कुम्भी-तिन्दुकयोर्वाऽपि V. I., P. II., 191, 17.
 कुम्भो द्रोणद्वयं प्रोक्तं V. II., P. I., 141, 11.
 कुम्भीपाके महाघोरे V. II., P. I., 352, 17.
 कुम्भे सलिलमाशय V. II., P. I., 170, 5.
 कुमारीगमने चैव V. II., P. I., 327, 2.
 कुमारीगमने विप्रः V. II., P. I., 328, 12.
 कुमारजन्मदिवसे V. I., P. II., 214, 2.
 कुमारधारायाम् V. I., P. II., 306, 4.
 कुमारप्रसवे V. I., P. II., 213, 18.

- कुमारीवरणं शनं V. I., P. II., 77, 11.
 कुरुक्षेत्रं गयां गङ्गां V. I., P. I., 274, 11.
 कुरुक्षेत्रे गद्यातीर्थे V. I., P. I., 195, 3.
 कुरुक्षेत्रे च यद्दानं V. II., P. II., 222, 7.
 कुरुक्षेत्रं प्रयागश्च V. I., P. II., 303, 18.
 कुरुते धर्मसिद्धयर्थं V. I., P. I., 448, 12.
 कुरूपाय कुशीलाय V. II., P. II., 220, 14.
 कुरुष्वेत्यभ्यनुज्ञातो V. I., P. II., 411, 20.
 कुरुष्वेति स तैरुक्तो V. I., P. II., 402, 3.
 कुर्याच्च विधिवच्छ्राद्धं V. I., P. II., 447, 7.
 कुर्यात् परदारगमने गोव्रतम् V. II., P. I., 341, 2.
 कुर्यातामितरे कुर्यः V. I., P. II., 446, 24.
 कुर्यात् शूद्रवधे विप्रः V. II., P. I., 96, 4.
 कुर्यात् संवत्सरादर्वाहं V. I., P. II., 467, 15.
 कुर्यात् सान्त्वयनं कृच्छ्रं V. II., P. II., 87, 19.
 कुर्याद्विक्षां ततो दद्यात् V. I., P. II., 441, 7.
 कुर्यादाचमनं स्पर्शं V. I., P. I., 240, 16.
 कुर्यादित्यपरे V. II., P. I., 11, 3.
 कुर्यादनुपनीतोऽपि V. I., P. II., 465, 1.
 कुर्याद् व्याहृतिविर्वाऽथ V. I., P. I., 259, 10.
 कुर्यादेवानुपूर्व्येण V. II., P. I., 96, 1.
 कुर्याद्वहरहः आह्वयं V. I., P. I., 388, 1.
 कुर्यान्नैमित्तिकं स्नानं V. I., P. I., 279, 14.
 कुर्यान्मातामहायैव V. I., P. II., 463, 9.
 कुर्यान्मूत्र-पुरीषे तु V. I., P. I., 22, 16.
 कुर्यान्मूत्र-पुरीषे तु V. I., P. I., 222, 6.
 कुर्वन्तं विधिं सम्यक् V. I., P. II., 463, 8.
 कुलं च शीलं च वपुर्व्यञ्च V. I., P. II., 75, 9.
 कुलदधिव्रतकर्मां च V. II., P. I., 386, 9.
 कुलत्रयं पुनात्येषा V. II., P. I., 54, 14.
 कुलिथ-शण-जम्बीर- V. I., P. II., 376, 13.
 कुलित्याश्चणकाः आह्वे V. I., P. II., 374, 14.
 कुलं वहति राजाग्निः V. I., P. I., 448, 10.
 कुलदेवतानक्षत्राग्नि- V. I., P. II., 24, 18.
 कुल-देशोचितं कर्म V. II., P. II., 221, 8.
 कुलानि जातीः श्रेणीश्च V. I., P. I., 446, 11.
 कुलानुरूपाः प्रजाः V. I., P. II., 73, 15.
 कुलान्येव नयन्त्याहुः V. I., P. II., 96, 14.
 कुले महति सम्भूताः V. I., P. I., 465, 8.

- कुलमुत्पादयेयुस्ते V. I., P. I., 467, 2.
- कुलालश्चित्रकर्मा च V. I., P. II., 385, 15.
- कुलेषु तेऽभिजायन्ते V. II., P. II., 234, 13.
- कुलेषु तेऽभिजायन्ते V. II., P. II., 229, 13.
- कुलेऽस्माकं स जन्तुःस्थात् V. I., P. II., 307, 8.
- कुर्वतां चानुराधाश्च V. I., P. II., 312, 19.
- कुर्वीत दशर्वच्छात्रं V. I., P. II., 445, 13.
- कुर्वीत देवतापूजां V. I., P. I., 320, 2.
- कुर्वीत पुत्रिकापुत्रः V. I., P. II., 70, 20; 457, 13.
- कुर्वीत भक्तिसम्पन्नः V. I., P. I., 400, 5.
- कुर्वीतालम्भनं चापि V. I., P. I., 241, 1.
- कुर्वीत यदि मूढात्मा V. I., P. I., 431, 8.
- कुर्वीत यदि मूढात्मा V. I., P. I., 234, 7.
- कुर्वन् दिशो नमस्कुर्वान् V. I., P. I., 298, 17.
- कुर्वन्नेवेह कर्माणि V. I., P. I., 164, 9.
- कुर्वन् प्रतिपदि आह्वं V. I., P. II., 315, 14.
- कुश-कार्पाससूत्रैर्वा V. I., P. II., 157, 12.
- कुशाःकाशा यवा दूर्वाः V. I., P. I., 255, 12.
- कुशैः काशैश्च बन्धीयात् V. II., P. I., 275, 20.
- कुशमन्थ्या च रुद्राक्षैः V. I., P. I., 309, 9.
- कुशाग्रे शङ्करं विद्यात् V. I., P. I., 254, 16.
- कुशेन चोद्धृतं तोयं V. I., P. I., 254, 13.
- कुशपाणिः सदा तिष्ठेत् V. I., P. I., 256, 10.
- कुशपूतं भवेत्स्नानं V. I., P. I., 254, 12.
- कुशाभावे द्विजश्रेष्ठः V. I., P. I., 255, 9.
- कुशमूलविपकेन V. II., P. I., 445, 7.
- कुशमूलविपकेन V. II., P. I., 442, 21.
- कुशमूले स्थितो ब्रह्मा V. I., P. I., 254, 15.
- कुशूल-कुम्भीधान्यो वा V. I., P. I., 341, 8.
- कुशलैर्मथितं शिख्यं V. I., P. II., 157, 13.
- कुशीलता V. II., P. II., 100, 10.
- कुशीला भिन्नमर्यादाः V. II., P. II., 235, 13.
- कुशीलवो ऽवकीर्णा च V. I., P. II., 350, 11.
- कुशावर्ते V. I., P. II., 305, 14.
- कुशबुद्ध्यां समासीनः V. I., P. I., 303, 5.
- कुशाः शाकं पयो मस्त्याः V. I., P. I., 202, 7.
- कुशहस्तेन यज्जघं V. I., P. I., 254, 9.
- कुशहस्तरत्तु यो भुङ्क्ते V. I., P. I., 254, 10.
- कुष्ठनाशो भवेच्छीघ्रं V. II., P. II., 280, 4.

कुष्ठी भवति धर्मज्ञ V. II., P. II.,
269, 8.

कुष्ठरोगेण घरेण V. II., P. II.,
244, 7.

कुष्माण्डयः V. II., P. II., 157, 2.
कुसीर-कृषि-वाणिज्यम् V. I., P. I.,
339, 14; 476, 10.

कुसीर-कृषि-वाणिज्यम् V. I.,
P. II., 5, 6.

कुसीर-कृषि-वाणिज्यं V. I., P. I.,
85, 7.

कुसीरजीविनो येऽपि V. II., P. I.,
21, 9.

कुसुम्भ-कुङ्कुमानां च V. II., P. I.,
185, 10.

कुसुम्भ-कुङ्कुमै रत्नं V. II., P. I.,
185, 7.

कुसुम्भं राजसर्पपम् V. I., P. II.,
375, 6.

कुहकोन्मत्तचोराश्च V. I., P. II.,
355, 6.

कुटसाक्षी V. II., P. II., 258, 1.

कुटसाक्ष्यं V. II., P. II., 93, 15.

कुटसाक्ष्यं सुहृद्वधः V. II., P. I.,
15, 9.

कूपैकपानैर्दुष्टानां V. II., P. I.,
125, 6.

कूपवत्कथिता शुद्धिः V. II., P. I.,
115, 8; 154, 15.

कूप-बापीजलानां च V. II., P. II.,
110, 10.

कूपेष्टुद्धततोयेन V. I., P. I.,
285, 3.

कूलच्छायासु च तथा V. I., P. I.,
442, 4.

कुष्माण्ड- V. II., P. II., 188, 7.

कुष्माण्डं बहुवीजानी V. I., P. II.,
378, 7.

कुष्माण्डं महिषीक्षीरं V. I., P. II.,
378, 4.

कुष्माण्डैर्वापि सुहृदाश्च V. II., P. II.,
43, 1.

कुकलास-सर्प-नकुल- V. II., P. I.,
89, 2.

कृच्छ्रं चान्द्रायणं कुर्यात् V. I.,
P. I., 328, 19.

कृच्छ्रं चान्द्रायणं कुर्यात् V. II.,
P. I., 333, 19.

कृच्छ्रं चान्द्रायणं चैव V. I., P. II.,
108, 5.

कृच्छ्रं चान्द्रायणं चैव V. II., P. I.,
354, 7.

कृच्छ्रं चैवातिकृच्छ्रं च V. II.,
P. I., 243, 1.

कृच्छ्रं चैवाति कृच्छ्रं च V. II.,
P. I., 322, 1.

कृच्छ्रं देवकृतं नाम V. II., P. II.,
192, 1.

कृच्छ्रं सान्तपनं कुर्यात् V. II., P. I.,
91, 8.

कृच्छ्रः पराक्रान्तैश्च V. II., P. II.,
180, 5.

कृच्छ्र-चान्द्रायणे कुर्यात् V. II., P. I.,
44, 4.

कृच्छ्र-चान्द्रायणासीनि V. II., P. II.,
203, 2.

कृच्छ्र-चान्द्रायणासीनि V. II., P. II.,
201, 2.

कृच्छ्र-चान्द्रायणे स्यातां V. II.,
P. I., 157, 3.

कृच्छ्रेण शुद्धयते पूर्वा V. II., P. I.,
163, 2.

कृच्छ्रेण शुद्धयते पूर्वा V. II., P. I.,
161, 5.

कृच्छ्रातिकृच्छ्रं जित्वा तु V. II.,
P. I., 455, 5.

- कृच्छातिकृच्छ्रो कुर्वीत V. II., P. I.,
 96, 3.
 कृच्छातिकृच्छ्रो कुर्वीत V. II., P. I.,
 457, 3.
 कृच्छातिकृच्छ्रो कुर्वीत V. II.,
 P. I., 457, 11.
 कृच्छातिकृच्छ्रो ऽमृत्पाते V. II.,
 P. I., 457, 7.
 कृच्छातिकृच्छः पयसा V. II.,
 P. II., 179, 10.
 कृच्छातिकृच्छः पयसा V. II., P. II.,
 179, 7.
 कृच्छातिकृच्छः पयसा V. II., P. I.,
 49, 7.
 कृच्छातिकृच्छमथ वा V. II., P. II.,
 1-7, 9.
 कृच्छातिकृच्छमथ वा V. II., P. I.,
 84, 2.
 कृच्छातिकृच्छमथ वा V. II., P. II.,
 138, 10.
 कृच्छ्रो देव्ययुतं चैव V. II., P. II.,
 196, 12.
 कृच्छ्रो देव्ययुतं चैव V. II., P. I.,
 35, 10.
 कृच्छ्रद्वावशरात्रेण V. I., P. II.,
 423, 4.
 कृच्छ्रो द्वौ परिविसेस्तु V. II., P. I.,
 49, 13.
 कृच्छ्रे पञ्चाऽतिकृच्छ्रे V. II., P.
 II., 199, 3.
 कृच्छ्रपादे वस्त्रशानं V. II., P. I.,
 265, 3.
 कृच्छ्रावपादमुद्दिष्टम् V. II., P. I.,
 373, 1.
 कृच्छ्रावभाचरेऽज्ञानात् V. II., P.
 I., 308, 14.
 कृच्छ्रमिति प्राजापत्यम् V. II.,
 P. I., 30, 13.
- कृच्छ्रोऽयुतं तु गायत्र्याः V. II., P.
 II., 197, 1.
 कृच्छ्रोऽयुतं च गायत्र्याः V. II.,
 P. II., 47, 12.
 कृच्छ्रार्थं ब्राह्मणी कुर्यात् V. II.,
 P. I., 151, 12.
 कृच्छ्रार्थं शुद्धयते पूर्वा V. II.,
 P. I., 161, 9.
 कृच्छ्रार्थं चतुरः कुर्यात् V. II., P. I.,
 252, 8.
 कृच्छ्रे सन्तापनाख्ये V. II., P. II.,
 199, 5.
 कृच्छ्रांस्तु चतुरः कृत्वा V. I., P. II.,
 157, 1.
 कृच्छ्र-सान्तपनाद्यैश्च V. I., P. II.,
 164, 4.
 कृतमिकार्यो भुञ्जीत V. I., P. II.,
 43, 6.
 कृतघ्नः V. II., P. II., 238, 3.
 कृतघ्नः स्फुटिताक्षो वा V. II., P. II.,
 249, 1.
 कृतघ्नः स मृतो विप्रो V. II., P. II.,
 225, 11.
 कृते चतुष्पास्तकलः V. I., P. I.,
 82, 1.
 कृतचूडोऽनुपेतस्तु V. I., P. II.,
 465, 8.
 कृतचूडस्तु कुर्वीत V. I., P. II.,
 495, 4.
 कृतज्ञश्च तथाऽज्ञोही V. I., P. I.,
 146, 10.
 कृते ऽन्तरे त्वहोरात्रं V. I., P. I.,
 158, 4.
 कृते तु केवलं स्नानं V. I., P. II.,
 284, 5.
 कृते तु सञ्चये विप्रः V. I., P. II.,
 284, 11.
 कृत्तिकारिभरण्यम् V. I., P. II.,
 312, 7.

कृत्तकेश-नख-इमभुः V. I., P. II.,
193, 18.

कृत्तिकोष्ठ पितृनर्च्य V. I., P. II.,
312, 10.

कृत्तरोम-नखैर्भ्यस्तु V. I., P. II.,
390, 19.

कृत्तोदकान् समुत्तीर्णान् V. I., P. II.,
292, 1.

कृतशरी नैव तिष्ठेत् V. I., P. I.,
317, 18.

कृतान्नं नाऽकृतान्नेन V. I., P. II.,
10, 12.

कृतान्नमितरेभ्यः V. I., P. I., 86, 7.

कृतं नाम युगं श्रेष्ठं V. I., P. I.,
131, 18.

कृतोपवीती हेवेभ्यो V. I., P. I.,
356, 6.

कृतापसव्यः पूर्वैद्युः V. I., P. II.,
361, 6.

कृतापसव्यः स्वधया V. I., P. I.,
379, 4.

कृते प्रतीयते गत्वा V. I., P. I.,
124, 4.

कृतप्राशमयोत्सङ्गान् V. I., P. II.,
27, 18.

कृतेऽभृत्सकलो धर्मः V. I., P. I.,
82, 7.

कृतमंगलपुण्याहैः V. II., P. II.,
16, 15.

कृतमित्येव तत्सर्वं V. I., P. II.,
45, 6.

कृतमूत्र-पुरीषो वा V. II., P. I.,
170, 22.

कृतमेव न कर्तव्यं V. I., P. I.,
131, 19.

कृतमोहन-सकृद्वाहि V. I., P. I.,
315, 17.

कृतमौनाः समन्वीयुः V. I., P. II.,
421, 18.

कृते युगे चतुष्पारः V. I., P. I.,
132, 3.

कृतवापनो वा निवसेद् V. II., P. II.,
57, 6.

कृतवापो वसेद्गोष्ठे V. II., P. I.,
247, 10.

कृतवापो वसेद्गोष्ठे V. II., P. I.,
245, 8.

कृतपाशादिशौचश्च V. I., P. I.,
440, 7.

कृतशीचावसेपाद्य V. I., P. I.,
271, 11.

कृतैश्च क्रियमाणैश्च V. II., P. II.,
155, 12.

कृतसन्ध्यस्ततो रात्रिं V. I., P. II.,
192, 15.

कृत्वांत्तानौ करौ प्रातः V. I., P. I.,
305, 6.

कृत्वा तु मानसं पापं V. I., P. I.,
138, 16.

कृत्वा तैर्निहतास्तद्वत् V. II., P. I.,
21, 6.

कृत्वा तैर्निहतास्तद्वत् V. I., P. II.,
226, 5.

कृत्वा तु वामहस्ते वा V. I., P. I.,
294, 4.

कृत्वा तस्याः समुत्सर्गं V. I., P. II.,
72, 14.

कृत्वाथ शौचं प्रक्षाल्य V. I., P. I.,
234, 11.

कृत्वेवं विष्णुरित्यन्ते V. I., P. II.,
420, 6.

कृत्वा वतति वै तस्मात् V. I., P. II.,
279, 3.

कृत्वा पापं न गूहेन V. II., P. II.,
51, 7.

कृत्वा पापं न गूहेन V. II., P. I.,
206, 14.

- कृत्वा पुनर्जपित्वा च V. I., P. II.,
 187, 13.
 कृत्वा पुरिषगर्जेषु V. I., P. II.,
 97, 2.
 कृत्वोपवीतं सव्यांसे V. I., P. I.,
 234, 13.
 कृत्वा मनुष्ययज्ञं तु V. I., P. I.,
 344, 6.
 कृत्वा मूत्रं पुरीषं वा V. I., P. I.,
 238, 14.
 कृत्वा यज्ञोपवीतं तु V. I., P. I.,
 222, 13.
 कृत्वा विधानं मूले तु V. I., P. I.,
 458, 1.
 कृत्वा शवशिरोध्वजम् V. II., P. II.,
 55, 12.
 कृत्वाशौचं ततः शुद्धिः V. II., P. I.,
 183, 9.
 कृत्वा आह्वानि सर्वाणि V. I., P. II.,
 157, 5.
 कृत्वा सचैलं ज्ञानं तु V. I., P. II.,
 260, 16.
 कृत्स्नं चाष्टविधं कर्म V. I., P. I.,
 458, 1.
 कृपणो मन्वबुद्धिस्तु V. I., P. II.,
 422, 17.
 कृमि-कीटकानां V. II., P. II.,
 138, 5.
 कृमि-कीट-पतङ्गानां V. II., P. II.,
 252, 2.
 कृमि कीट-पतङ्गानां V. II., P. II.,
 250, 9.
 कृमि-कीट-पतङ्गेषु V. II., P. II.,
 244, 13.
 कृमि-कीट-वयोहत्या V. II., P. I.,
 17, 11.
 कृमिदर्शने सान्त्वनं V. II., P. I.,
 127, 15.
 कृमिभूतः श्वषिष्ठायां V. I., P. II.,
 12, 4.
 कृमिभावमनुप्राप्य V. II., P. II.,
 267, 1.
 कृमिरुत्पद्यते यस्य V. II., P. I.,
 127, 9.
 कृमिर्भूत्वा स देहान्ते V. II., P. I.,
 421, 8.
 कृमियोनिक्षये भूते V. II., P. II.,
 251, 4.
 कृमियोनिविनिर्मुक्ता V. II., P. II.,
 228, 12.
 कृमियोनिशतं गत्वा V. II., P. I.,
 36, 12.
 कृमिः स्त्रीवधकर्ता च V. II., P. II.,
 244, 10.
 कृट् ज्ञानामौषधीनां V. II., P. II.,
 123, 12.
 कृष्णाङ्गारचतुर्दश्याम् V. I., P. I.,
 361, 5.
 कृष्णधीवो रक्तशिराः V. I., P. II.,
 372, 20.
 कृष्णाजार्जी विडं.चैव V. I., P. II.,
 377, 15.
 कृष्णाजिनं समास्तीर्य V. II., P. I.,
 73, 14.
 कृष्णाजिनं तु गृह्णाति V. II., P. II.,
 222, 5.
 कृष्णाजिनानां बिल्व-तण्डुलैः V. II.,
 P. I., 183, 19.
 कृष्णाजिनमूत्तरीयं V. I., P. II.,
 32, 17.
 कृष्णपक्षे वसन्त्यासौ V. I., P. II.,
 323, 4.
 कृष्णाम्बरधरा नारी V. II., P. II.,
 3, 6.
 कृष्णे भवाः V. I., P. I., 157, 3.
 कृष्णभाषास्तिलाश्चैव V. I., P. II.,
 368, 13.

- कृष्णलः पञ्च ते माषः V. II., P. II.,
 85, 4.
 कृष्णलः पञ्च ते माषः V. II., P. I.,
 127, 4.
 कृष्णवर्णायाः V. I., P. II., 161, 5.
 कृष्णरु-वस्ताजिनानि V. I., P. II.,
 32, 15.
 कृष्णाः श्वेताश्च लोहाश्च V. I., P. II.,
 368, 15.
 कृष्णो वा यत्र चरति V. I., P. II.,
 133, 6.
 कृष्णाष्टम्यां महादेवी V. II., P. II.,
 161, 8.
 कृष्णसर्पं द्विजं नष्टं V. II., P. I.,
 229, 3.
 कृषि-गोरक्ष-वाणिज्यं V. I., P. I.,
 86, 5.
 कृषिं मूले V. I., P. II., 314, 6.
 कृषिजीवी शिल्पजीवी V. I., P. II.,
 35, 13.
 कृषिः सप्तम्याम् V. I., P. II., 316,
 20.
 कृषिं साध्विति मन्यन्ते V. I., P. II.,
 4, 6.
 केचिद्वैश्वैव नवमं V. I., P. II.,
 448, 12.
 केचिदाहुत्पापं तु V. II., P. II.,
 42, 7.
 केचिद्भर्तव्य संस्कारात् V. I., P. II.,
 22, 2.
 केचुकैश्च तथा कन्दैः V. I., P. II.,
 370, 8.
 केतितस्तु यथान्यायं V. I., P. II.,
 363, 11.
 केतनं कारयित्वा तु V. II., P. II.,
 149, 11.
 केदारे V. I., P. II., 305, 16.
 केश-कीट-श्रुतवच्चो- V. I., P. II.,
 381, 16.
 केश-कीटावपन्नं च V. II., P. I.,
 143, 8.
 केश-कीटावपन्नं च V. II., P. I.,
 391, 12.
 केश-कीटावपन्नं च V. I., P. I.,
 428, 12.
 केश-कीट-शुनास्पृष्टं V. II., P. I.,
 143, 11.
 केशानां रक्षणार्थाय V. II., P. I.,
 291, 1.
 केशानां रक्षणार्थाय V. II., P. I.,
 291, 8.
 केशान्तः षोडशे वर्षे V. I., P. II.,
 47, 12.
 केशान्तिको ब्राह्मणस्य V. I., P. II.,
 35, 7.
 केश-भस्म-तुषाङ्गार- V. I., P. I.,
 353, 10.
 केश-रोम-नखैर्वाऽपि V. I., P. II.,
 331, 11.
 केशवं नारायणं V. I., P. I.,
 370, 11.
 केश-भ्रमश्रू-नखादीनि V. II., P. II.,
 62, 5.
 केश-भ्रमश्रूणि लोमानि V. II., P. I.,
 300, 20.
 केशुरवान् मकरकुण्डलवान् किरीटी
 V. I., P. I., 369, 1.
 केवलं चिन्तयेज्जातिं V. I., P. II.,
 347, 21.
 केवलं तन्मनुष्याणां V. II., P. II.,
 208, 10.
 केवलं त्यागबुद्ध्या यत् V. I., P. I.,
 180, 4.
 केवर्त-मेवा भिलाश्च V. II., P. I.,
 114, 15.
 केवर्ती रजर्का चैव V. II., P. I.,
 334, 13.

- कोकिलस्वमवाप्नोति V. II., P. II., 266, 12.
 कोटिकोटिसहस्राणि V. I., P. I., 94, 11.
 कोटिजाग्येन राजेन्द्र V. I., P. I., 310, 10.
 कोद्रवान् राजमाषांश्च V. I., P. II., 374, 3.
 को मुख्यः V. I., P. II., 175, 1.
 कोयटि-प्रव-चक्राह्ण- V. I., P. I., 429, 6.
 को हि जानाति किं कस्य V. II., P. I., 407, 5.
 को हि तद्वेद यद्यमुष्मिन् V. II., P. I., 40, 8.
 कोऽहं मोक्षः कथं केन V. I., P. I., 120, 14.
 कौटसाक्ष्यं तथा कृत्वा V. II., P. II., 97, 7.
 कौटसाक्ष्यप्रदाः पापाः V. II., P. II., 226, 7.
 कौत्सं जप्त्वाऽऽप इत्येतत् V. II., P. II., 165, 8.
 कौपीनं कटिसूत्रं च V. I., P. II., 44, 15.
 कौपीनं इण्डमाच्छादनं V. I., P. II., 174, 16.
 कौपीनाच्छादनं वस्त्रं V. I., P. II., 164, 6.
 कौपीनाच्छादनं वासः V. I., P. II., 183, 13.
 कौपीनाच्छादनं वासः V. I., P. II., 158, 6.
 कौमार्यग्रहणार्थं मे V. I., P. II., 82, 1.
 कौरुक्षेत्रांश्च मात्स्यांश्च V. I., P. I., 459, 3.
 कौशिक्याम् V. I., P. II., 306, 7.
 कौशेयं तित्तिरिहत्वा V. II., P. II., 254, 7.
 कौशेय-नीलि-लवण- V. II., P. I., 484, 12.
 कौशेया-ऽऽविकयोरुवैः V. II., P. I., 180, 18.
 कुतुभिस्तानि तुल्यानि V. I., P. II., 321, 13.
 कुतुर्वक्षो वसुः सत्यः V. I., P. II., 403, 10.
 कुत्वर्थमात्मने चैव V. I., P. I., 198, 1.
 क्रमेणैतान्यवाप्नोति V. I., P. II., 315, 11.
 क्रमेण पादशो हीनं V. II., P. I., 329, 10.
 क्रमाद्बुद्धं क्रमाद्धीनं V. II., P. I., 419, 14.
 क्रमशो याति लोकेऽस्मिन् V. II., P. II., 242, 5.
 क्रमशो यायावराणां V. I., P. II., 140, 4.
 क्रयक्रीता तु या नारी V. I., P. II., 463, 19.
 क्रयक्रीता तु या नारी V. I., P. II., 87, 14.
 क्रय-विक्रयाद्योनि- V. II., P. I., 225, 19.
 क्रय-विक्रय-दुष्टभोजन- V. II., P. I., 461, 8.
 क्रय विक्रयमभ्वानम् V. I., P. I., 459, 3.
 क्रव्यादं कुक्कटं ग्राम्यं V. II., P. I., 480, 21.
 क्रव्यादानां च सर्वेषाम् V. II., P. I., 370, 12.

क्रव्याद-पक्षि-दात्युह- V. II., P. I., 407, 3.	क्रीडते पतिना सार्धं V. II., P. I., 57, 17.
क्रव्याद्भिश्च हतस्यान्यैः V. II., P. I., 192, 12.	क्रीडन्तौ पुत्रैः V. I., P. II., 105, 20.
क्रव्याद-मृग-पक्षि- V. II., P. I., 407, 15.	क्रीडमानैरपि सदा V. I., P. II., 132, 19.
क्रव्यादान् शकुनीन् सर्वान् V. I., P. II., 387, 1.	क्रीणीयाद्यस्त्वपत्यार्थं V. II., P. I., 46, 17.
क्रियाङ्गं तत्समुद्दिष्टं V. I., P. I., 284, 2.	क्रीतश्च ताभ्यां विक्रीतः V. II., P. I., 47, 29.
क्रियते छन्दसां तेन V. I., P. II., 132, 17.	क्रीत्वा चैव प्रविक्रिये V. I., P. I., 477, 8.
क्रियते शुद्धये यत्तु V. I., P. II., 301, 1.	क्रीत-लब्धाशनाश्चैव V. I., P. II., 293, 15.
क्रियादुष्टो मनोदुष्टः V. II., P. II., 124, 17.	क्रीतस्याऽपि विनिर्द्दिष्टं V. II., P. I., 143, 9.
क्रियन्ते याः क्रियाः पित्र्याः V. I., P. II., 464, 8.	क्रुद्धयन्तं न प्रतिक्रुद्धयेत् V. I., P. II., 194, 9.
क्रियापरा अपि हि ते V. I., P. II., 61, 9.	क्रूरकर्मरतानां च V. II., P. II., 268, 10.
क्रियमाणेऽपकारे तु V. II., P. II., 283, 12.	क्रूरोम-पतित ब्राह्म्य- V. I., P. II., 384, 16.
क्रियावद्भिर्हि कौन्तेय V. I., P. II., 270, 19.	क्रूरोम-पतित-ब्राह्म्य- V. II., P. I., 381, 2.
क्रियावन्तः श्रोत्रियाब्रह्मनिष्ठाः V. II., P. I., 216, 15.	क्रोधजेऽपि गणे विद्यात् V. I., P. I., 461, 13.
क्रियास्नानं तथा षष्ठे V. I., P. I., 268, 11.	क्रोधात् प्रायं विषं बाह्ने V. II., P. I., 21, 7.
क्रियास्नानं प्रवक्ष्यामि V. I., P. I., 284, 8.	क्रोधात् प्रायं विषं बाह्नि V. I., P. II., 226, 6.
क्रियास्नानं समुद्दिष्टं V. I., P. I., 269, 6.	क्रोधाहै ध्रियते यस्तु V. II., P. II., 62, 3.
क्रियाहीनस्य मूर्खस्य V. I., P. II., 218, 10.	क्रोधं लोभं तथा निद्रां V. I., P. I., 397, 3.
क्रियाहीनस्य मूर्खस्य V. I., P. II., 218, 15.	क्लिन्नं भिन्नं शवं चैव V. II., P. I., 442, 17.
क्रीडाकर्मैव बालानां V. I., P. I., 317, 2.	क्लिन्ने भिन्ने शवे तोयं V. II., P. I., 442, 10.

- कृषि-ऽभिस्त पतितैः V. II., P. I.,
 143, 12.
 कृषि वेशान्तरस्थे च V. I., P. II.,
 354, 20.
 क्लेशमूलः V. II., P. II., 205, 12.
 कथितानभिदग्धांश्च V. I., P. I.,
 256, 2.
 कन्वधनेधयाजिनो V. I., P. II.,
 171, 10.
 काथयित्वा पिबेदङ्गिः V. II., P. II.,
 181, 5.
 क्षत्रगर्भवधे चैव V. II., P. I.,
 41, 13.
 क्षत्तुर्जातस्तथोपायां V. II., P. I.,
 70, 2. 306, 11.
 क्षत्रियं चैव सर्पं च V. I., P. II.,
 133, 17.
 क्षत्रियाच्चैव वैद्यायां V. I., P. II.,
 120, 15.
 क्षत्रियोच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
 393, 13.
 क्षत्रियोच्छिष्टाशने V. II., P. I.,
 395, 13.
 क्षत्रियाणां त्रिशत् V. II., P. I.,
 394, 1.
 क्षत्रिये त्रिगुणं प्राहुः V. I., P. I.,
 186, 5.
 क्षत्रियो द्वादशाहं तु V. I., P. II.,
 209, 12.
 क्षत्रियो द्वादशाहेन V. I., P. II.,
 209, 15.
 क्षत्रियाद्ब्राह्मणीषु V. II., P. I.,
 103, 3.
 क्षत्रियावैद्यायां V. I., P. II.,
 120, 7.
 क्षत्रियाभिवादाने V. II., P. II.,
 149, 17.
 क्षत्रिया मागधं वैद्यान् V. I., P. II.,
 121, 17.
 क्षत्रियायाम् V. II., P. II., 128, 2.
 क्षत्रियायां V. I., P. II., 126, 6.
 क्षत्रियायां त्रिरात्रो- V. II., P. I.,
 332, 10.
 क्षत्रिययोषितो ब्राह्मण- V. II., P. I.,
 348, 13.
 क्षत्रियो वाऽथ वैश्यो वा V. II.,
 P. I., 207, 5.
 क्षत्रियो वा महाबाहो V. II., P. II.,
 241, 4.
 क्षत्रियात् विप्रकन्यायां V. I.,
 P. II., 121, 1.
 क्षत्रिय विद्- V. II., P. II., 99, 19.
 क्षत्रिया शरम् V. I., P. II., 98, 14.
 क्षत्रियाद्गुद्रसम्पर्के V. II., P. I.,
 151, 4.
 क्षत्रियाशौचे V. II., P. I., 420, 11.
 क्षत्रियश्चैव वृत्तस्थो V. I., P. II.,
 381, 6.
 क्षत्रियस्तु दशाहेन V. I., P. II.,
 206, 7.
 क्षत्रियस्तु रणे दत्त्वा V. II., P. II.,
 148, 8.
 क्षत्रियस्य V. I., P. II., 220, 17.
 क्षत्रियस्याग्निराधेयो V. I., P. I.,
 164, 13.
 क्षत्रियस्य चरेत् कृच्छ्रं V. II., P. I.,
 151, 13.
 क्षत्रियस्य तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
 419, 4.
 क्षत्रियस्य तु मीर्वाङ्मा V. I., P. II.,
 34, 2.
 क्षत्रियस्य त्रयः प्रोक्ताः V. I., P. II.,
 153, 8.
 क्षत्रियस्य तु सप्ताहं V. II., P. I.,
 396, 15.
 क्षत्रियस्य नवभ्रात्रे V. II., P. I.,
 424, 1.

- क्षत्रियस्यापि कथिताः V. I., P. II., 153, 13.
- क्षत्रियस्य पराकं तु V. II., P. II., 42, 5.
- क्षत्रियस्य वधं कृत्वा V. II., P. I., 95, 16.
- क्षत्रियां हत्वा V. II., P. I., 104, 7.
- क्षत्र-विद्-शूद्रजातीनां V. II., P. I., 459, 2.
- क्षत्र-विद्-शूद्रजातीनाम् V. II., P. I., 419, 12.
- क्षत्र-विद्-शूद्रजातीनाम् V. I., P. II., 220, 8.
- क्षत्र-विद्-शूद्रजातीनां V. I., P. I., 251, 16.
- क्षत्र-विद्-शूद्रजातीनां V. II., P. II., 74, 7.
- क्षत्रस्य द्वावसाहानि V. I., P. II., 206, 12.
- क्षमा दमो दया दानम् V. I., P. II., 343, 13.
- क्षमा दया च विज्ञानम् V. I., P. I., 418, 3.
- क्षमा सत्यं दमः शौचम् V. I., P. I., 84, 10.
- क्षयी ज्वरी प्रमेही च V. II., P. II., 239, 15.
- क्षयी स्यात् क्षेत्रहरणे V. II., P. II., 247, 10.
- क्षय्यामयाव्यपस्मारी V. I., P. II., 73, 2.
- क्षत्रेण कर्मणा जीवेत् V. II., P. I., 198, 5.
- क्षालनेन विशुद्धयेत् V. II., P. I., 177, 4.
- क्षिपेत् कुशांस्तत्र च वक्षिणाम् V. I., P. II., 431, 4.
- क्षिपेत्तया विनिर्गन्धो V. II., P. II., 81, 7.
- क्षिपेत् पथोज्ज्वलीं र्छीस्तु V. I., P. I., 361, 2.
- क्षिप्तं मूढं V. I., P. I., 42, 7.
- क्षिप्रकामः V. II., P. II., 174, 7.
- क्षीरिणो वृक्ष-गुल्मादीन् V. I., P. I., 251, 9.
- क्षीरादि माहिषं वज्र्यै V. I., P. II., 378, 11.
- क्षीरप्रक्षालनं कृत्वा V. II., P. I., 23, 1.
- क्षीरप्रक्षालनं कुर्यात् V. II., P. I., 71, 7.
- क्षीरमपेयम् V. I., P. II., 381, 3.
- क्षीरमष्टगुणं देयं V. II., P. I., 435, 4.
- क्षीरं सुवर्णसम्मिश्रं V. II., P. I., 345, 12.
- क्षीरस्य द्वादश प्रोक्ताः V. II., P. I., 434, 12.
- क्षीरहारी V. II., P. II., 259, 1.
- क्षुन्-पिपासा-भ्रमार्ताय V. I., P. I., 396, 14.
- क्षुत्क्षामां नातिभुक्तां वा V. I., P. II., 103, 2.
- क्षुते निष्ठिवने सुप्ते V. I., P. I., 240, 10.
- क्षुधार्ताः कीर्तयन्तश्च V. I., P. II., 324, 6.
- क्षुधाऽऽर्तश्चानुमन्त्यागात् V. II., P. I., 415, 5.
- क्षुद्रजन्तूनामन- V. II., P. I., 85, 4.
- क्षुरेण शिख-वृषणौ V. II., P. I., 313, 12.
- क्षेत्रोच्चैर्दुभयतः V. I., P. II., 56, 12.
- क्षेत्रिकश्चैव बीजी च V. II., P. I., 43, 10.
- क्षेत्रजः क्षेत्रजातस्तु V. II., P. I., 47, 15.

क्षेत्रं बीजवते देयं V. I., P. II., 76, 19.	खरा-ऽश्वोष्ट्र-मृगेभानाम् V. II., P. I., 17, 17.
क्षेत्रे हिरण्यं गामश्वं V. I., P. II., 52, 12.	खरो वै बहुयाजित्वान् V. II., P. II., 227, 7.
क्षेत्रेष्वेतेषु यः श्राद्धं V. I., P. II., 305, 1.	खरोष्ट्र-काक-श्व- V. II., P. I., 407, 13.
क्षौमेयं राजन्यस्य V. I., P. II., 35, 19.	खरोष्ट्रमुखसंस्पृष्टम् V. II., P. II., 185, 6.
क्षौमवच्छङ्ख-शृङ्गणाम् V. II., P. I., 181, 1.	खरोष्ट्र-यान-हस्त्यश्व- V. I., P. I., 155, 8.
क्षौमं वासः प्रशंसन्ति V. I., P. I., 264, 7.	खरोष्ट्रविषमा नारी V. II., P. II., 140, 5.
क्षमाशयः V. I., P. II., 136, 9.	खल्वाटकंश्च दुर्बालः V. I., P. II., 352, 14.
ख.	खल्वाटो मत्सरी राम V. II., P. II., 233, 5.
खट्वाङ्ग-कपालपाणिर्वा V. II., P. II., 59, 16.	खादितार्थं पुनः खादेत् V. I., P. II., 425, 9.
खट्वाङ्ग-कपालपाणिः V. II., P. II., 56, 2.	खादिरोदुम्बराण्यर्घ्य- V. I., P. II., 392, 21.
खट्वाङ्ग-धारी गुरुतल्पगः V. II., P. I., 313, 7.	खादिरो यूषो भवति V. I., P. I., 60, 4.
खट्वाशयनं V. I., P. II., 49, 10.	खादिर् वीर्यकामस्य V. I., P. I., 60, 5.
खट्-वासनं च शयनं V. I., P. II., 46, 8.	खानि चोपस्पृशेत् V. I., P. I., 235, 5.
खड्गं च शशकं चैव V. II., P. I., 408, 14.	ख्याता तीर्थे शतगुणा V. I., P. I., 298, 4.
खड्ग-मौक्तिकहस्तेन V. I., P. I., 354, 10.	ख्यापनेनानुतापेन V. II., P. I., 428, 10.
खण्डनं पेषणं चैव V. I., P. II., 430, 18.	ख्यापयन् गुरुतल्पी वा V. II., P. I., 315, 15.
खननान् पूरणाद्वाहात् V. II., P. I., 193, 11.	ख्यापयन्नात्मनः पापं V. II., P. II., 58, 14.
खनित्वा तु शनैर्भूमिं V. I., P. II., 238, 4.	ग.
खरा-ऽज-मेषेषु वृषो V. II., P. I., 81, 1.	गङ्गाद्वारं V. II., P. II., 202, 1.
खराभिगामी V. II., P. II., 270, 1.	गङ्गाद्वारे V. I., P. II., 305, 13.
खराश्वाजाविकानां च V. II., P. II., 118, 15.	गङ्गाद्वारे प्रयागे च V. I., P. II., 304, 9.

गङ्गाद्वारे प्रयागे च V. I., P. I., 195, 1.	गन्ध-रूपोपज्ञानि V. I., P. II., 393, 3.
गङ्गा च यमुना चैव V. I., P. I., 250, 4.	गन्धर्वा गुह्यका यक्षाः V. II., P. II., 218, 9.
गङ्गातोयेन कृस्नेन V. I., P. I., 233, 8.	गन्धलेपक्षयकरं V. I., P. I., 231, 7.
गङ्गापुत्राय भीष्माय V. I., P. I., 362, 4.	गन्धलेपक्षयकरं V. I., P. I., 226, 15.
गङ्गायां V. I., P. II., 305, 13.	गन्धोशीरमयौ कार्यौ V. II., P. II., 186, 1.
गङ्गायां भास्करक्षेत्रे V. I., P. II., 296, 19.	गच्छतस्तिष्ठतो वाऽपि V. I., P. I., 307, 1.
गङ्गा-यमुनयोर्मध्ये V. II., P. II., 8, 7.	गच्छेद्वापि विशुद्धयर्थं V. II., P. II., 61, 13.
गङ्गा-यमुनयोस्तीरे V. I., P. II., 304, 7.	गच्छेद्स्फुटितां शय्याम् V. I., P. I., 440, 8.
गङ्गा-सागरसङ्गमे V. I., P. II., 305, 14.	गच्छेद्द्वयार्थं मतिमान् V. I., P. II., 102, 9.
गण्डयोः कूपकौ यस्याः V. I., P. II., 56, 1.	गच्छन् देशान्तरं यद्धि V. I., P. II., 301, 10.
गण्डुषं पादशौचं च V. II., P. I., 173, 3.	गच्छन्नेताः स्त्रियो मोहात् V. II., P. I., 326, 17.
गण्डुषसमये विप्रः V. I., P. I., 234, 6.	गच्छेन्महापथं वाऽपि V. I., P. II., 288, 14.
गण्डुषस्याऽथ समये V. I., P. I., 431, 7.	गजचर्मो ज्वरी च स्यात् V. II., P. II., 249, 15.
गन्वी वसुमती नाशम् V. I., P. II., 292, 9.	गजे नीलवृषाः पञ्च V. II., P. I., 80, 18.
गन्धोदक-तिलैर्युक्तं V. I., P. II., 455, 1.	गजं हत्वा पञ्च नीलवृषान् V. II., P. I., 90, 14.
गन्धानां च रसानां च V. I., P. I., 472, 1.	गण-गणिका-स्तेन- V. II., P. I., 388, 5.
गन्धान् ब्राह्मणसात् कृत्वा V. I., P. II., 411, 15.	गणाधिपतिं V. II., P. II., 194, 5, गणाधिपत्यं सप्तम्याम् V. I., P. II., 318, 11.
गन्ध-पुष्पाणि धूपं च V. I., P. II., 411, 9.	गणान्नं गणिकान्नं च V. II., P. I., 385, 4.
गन्ध-पुष्पाणि धूपं च V. I., P. II., 433, 9.	गणान्नं गणिकान्नं च V. II., P. I., 378, 10.
गन्धापहारी V. II., P. II., 259, 8.	

गत्वा कक्षान्तरं सम्यक् V. I., P. I., 473, 13.	गर्भाधान-पुंसवन- V. I., P. II., 18, 7.
गत्वाचान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I., 334, 2.	गर्भाधानमृतौ पुंसः V. I., P. II., 19, 9.
गतप्रत्यागतं यच्च V. I., P. I., 286, 3.	गर्भाधानादिसंस्कारे V. II., P. I., 208, 16.
गत्वा तु प्रविशेदग्निं V. II., P. I., 320, 11.	गर्भपाते समुद्दिष्टं V. II., P. I., 41, 10.
गत्वा तपस्विनीं नारीं V. II., P. II., 271, 9.	गर्भ-भर्देवधातौ च V. II., P. I., 353, 14.
गत्वा तु मातृभगिनीं V. II., P. II., 270, 19.	गर्भमाससमा रात्रीः V. I., P. II., 239, 8.
गत्वा तु महिषीं राज्ञः V. II., P. II., 271, 16.	गर्भस्रुत्यां यथामासम् V. I., P. II., 239, 3.
गत्वाऽऽकान्तं विधिवत् V. I., P. I., 272, 1.	गर्भस्पन्दने V. I., P. II., 21, 11.
गत्वा देशान्तरं तेषां V. II., P. II., 249, 6.	गर्भस्य पतने चैव V. II., P. I., 161, 7.
गत्वा निमन्त्रयेद्देव- V. I., P. II., 361, 14.	गर्भस्रावे मासतुल्याः V. I., P. II., 239, 20.
गत्वा यदीयते दानं V. I., P. I., 124, 12.	गर्भस्रावे मासतुल्याः V. I., P. II., 240, 2.
गङ्गदोऽनुत्वादी स्यात् V. II., P. II., 232, 3.	गर्भाष्टमेऽष्टौ कुर्वति V. I., P. II., 31, 8.
गमने तु व्रतं यत् स्यात् V. II., P. I., 333, 9.	गयायां धर्मपुष्टे च V. I., P. II., 305, 8.
गम्यं स्वभावे दातृणां V. I., P. II., 80, 9.	गयां यास्यति यः कश्चित् V. I., P. II., 305, 5.
गर्भिणीं कपिलां शोम्नीं V. II., P. I., 254, 3.	गयाशीर्षे V. I., P. II., 305, 11.
गर्भिणीं रजस्वलां V. II., P. I., 99, 4.	गयाशीर्षे वटे चैव V. I., P. II., 305, 9.
गर्भिणी वाऽथ वा या स्यात् V. II., P. I., 103, 16.	गयाशीर्षे वटे आहुं V. I., P. II., 307, 11.
गर्भादेवाद्देशे राज्ञो V. I., P. II., 31, 9.	गर्भं जारजातं च V. II., P. I., 229, 4.
गर्भाधानादिः V. I., P. II., 17, 20.	गर्भत्वं तु सम्प्राप्य V. II., P. II., 225, 3.
गर्भाधानादिभिर्बुद्धतः V. I., P. II., 218, 5.	गर्भं पशुमालभ्य V. II., P. II., 125, 16.

गलगण्डी V. II., P. II., 237, 13.
 गलगण्डी गणद्रव्य V. II., P. II.,
 268, 14.
 गवां गोष्ठे दशगुणम् V. I., P. I.,
 307, 13.
 गवाघ्रातेषु कांस्थेषु V. II., P. I.,
 172, 10.
 गवां च परिवर्त्तने V. II., P. I.,
 194, 7.
 गवां च दन्तदानेन V. II., P. II.,
 11, 6.
 गवां दादधानां V. II., P. II.,
 64, 7.
 गवां पृष्ठानि मेध्यानि V. II., P. II.,
 190, 2.
 गवां मूत्र-पुरीषेण V. II., P. I.,
 155, 5.
 गवां मूत्र-पुरीषेण V. II., P. I.,
 127, 10.
 गवामनुगमं कुर्यात् V. II., P. I.,
 253, 13.
 गवामनुगमं चैव V. II., P. I.,
 253, 4.
 गवामभावे निष्कं स्यात् V. II.,
 P. II., 197, 7.
 गवामलाभे निष्कं वा V. II., P. I.,
 375, 1.
 गव्यं बस्ताजिनं V. I., P. II.,
 32, 18.
 गव्यस्य पयसो वापि V. II., P. II.,
 191, 5.
 गवान्ध-कुञ्जरोष्णां V. II., P. I.,
 371, 11.
 गवाऽन्ध-रथ-वानानां V. II., P. I.,
 189, 3.
 गवां सहस्रं विधिवत् V. II., P. II.,
 64, 13.
 गर्हितास्ते नरा नित्यं V. II., P. I.,
 48, 12.

गर्हिता-ऽनाद्यद्योर्जग्धिः V. II., P. II.,
 96, 7.
 गर्हितानाद्यद्योर्जग्धिः V. II., P. I.,
 368, 11.
 गाङ्गं पयः पुनात्याशु V. I., P. I.,
 285, 13.
 गां गत्वा तु द्विजश्रेष्ठ V. II., P. II.,
 269, 10.
 गां गत्वा मधुमेही स्यात् V. II., P. II.,
 270, 9.
 गां चेदकामतो हन्यात् V. II., P. I.,
 251, 14.
 गां चेद्वन्यात्तस्याश्रमणा V. II., P. I.,
 249, 17.
 गां चेद्वन्यान्नरोऽकामात् V. II.,
 P. I., 252, 17.
 गां चैवानुब्रजेन्नित्यं V. II., P. I.,
 247, 14.
 गां च वैद्यवत् V. II., P. I., 251, 9.
 गां दृष्ट्वाभ्याम् V. I., P. I., 212, 8.
 गान्धर्वादिनिवाहेषु V. I., P. II.,
 80, 1.
 गान्धर्वादिनिवाहेषु V. I., P. II.,
 63, 13.
 गान्धर्वो राक्षसश्चैव V. I., P. II.,
 84, 9.
 गान्धर्वो लोहकारश्च V. II., P. I.,
 386, 6.
 गान्धर्वः स च विज्ञेयः V. I., P. II.,
 85, 2.
 गान्धर्वा-ऽऽसुर-पैशाचाः V. I., P. II.,
 89, 4.
 गात्रकुच्छ्मी ब्रणी ध्वजी V. II.,
 P. II., 248, 13.
 गात्राणां च मनुष्याणाम् V. II., P. I.,
 173, 18.
 गात्राभ्यङ्गं शिरोऽभ्यङ्गं V. II.,
 P. II., 196, 1.

- गायत्री शिरसा चैव V. II., P. I., 207, 7.
- गाथानां नीतिशास्त्राणां V. II., P. II., 119, 8.
- गामयं कुञ्जरोद्गौ च V. II., P. I., 408, 11.
- गाः पौष्णे V. I., P. II., 314, 10.
- गायत्री च V. I., P. II., 167, 1.
- गायत्री ज्ञाननिरतः V. II., P. II., 115, 7.
- गायत्री छन्दसां माता V. II., P. I., 63, 8.
- गायत्री तु जनेन्द्रियम् V. I., P. I., 308, 8.
- गायत्री तु भवेद्भक्ता V. I., P. I., 290, 12.
- गायत्री प्रोच्यते तस्मात् V. I., P. I., 289, 14.
- गायत्री प्रणवं चान्ते V. I., P. I., 303, 12.
- गायत्री नाम पूर्वाह्णे V. I., P. I., 289, 11.
- गायत्री ब्रह्मरूपा तु V. I., P. I., 290, 4.
- गायत्री ब्राह्मः V. I., P. II., 197, 6.
- गायत्री मधुमती V. I., P. II., 426, 16.
- गायत्री शिरसा सार्धम् V. I., P. I., 292, 5.
- गायत्री स जपेन्द्रियम् V. II., P. II., 156, 3.
- गायत्री आदिष्यो V. I., P. I., 272, 14.
- गायत्री तु यथाशक्ति V. I., P. I., 297, 14.
- गायत्री दृष्टसाहसं V. II., P. II., 147, 12.
- गायत्री न परं ज्ञेयम् V. I., P. I., 310, 12.
- गायत्री न परं ध्यानम् V. I., P. I., 310, 13.
- गायत्री लक्षज्यं च V. II., P. II., 198, 14.
- गायत्रीष्टसहस्रं च V. II., P. II., 87, 15.
- गायत्रीष्टसहस्रं वा V. II., P. I., 443, 2.
- गायत्रीः पण्डितैः V. II., P. II., 198, 6.
- गायत्रीस्तु जपन् कोटिं V. II., P. II., 198, 3.
- गा रत्नेत् V. I., P. I., 477, 11.
- गाईस्थ्यं ब्रह्मचर्यं च V. I., P. II., 152, 12.
- गाईस्थ्यमुचितं त्वेकम् V. I., P. II., 153, 15.
- गाईस्थ्यमिच्छन् भूपाल V. I., P. II., 51, 17.
- गावः पवित्रं परमं V. II., P. I., 249, 2.
- गावः प्रतिष्ठा भूतानां V. II., P. I., 248, 16.
- गावः सुरभयो नित्यं V. II., P. I., 248, 15.
- गावः स्वर्गस्य सोपानं V. II., P. I., 249, 3.
- गावो यज्ञार्थमुपजाः V. I., P. I., 160, 9.
- गावो वा एतन् V. I., P. I., 51, 7.
- गाव्यानुगच्छत् सततम् V. II., P. I., 250, 10.
- गिरिपुत्रं समारुह्य V. I., P. I., 478, 14.
- गिरि-वृक्षप्रातं च V. I., P. II., 2, 6, 7.
- गिरि-वृक्षप्रातं च V. II., P. I., 21, 8.
- गुरुं गच्छन्तम् V. I., P. II., 49, 7.

गुरुणाऽनुमतः स्नात्वा V. I., P. II.,
 54, 17.
 गुरुणा लघु शुद्धयेत् V. I., P. II.,
 265, 16.
 गुरुणा ह्यनुज्ञातो V. II., P. II.,
 229, 14.
 गुरुं हत्वा V. II., P. II., 66, 2.
 गुरुं चैवाप्युपासीत V. I., P. I.,
 151, 14.
 गुरुणामभ्यधिकेपी V. II., P. II.,
 95, 11.
 गुरुच्छिष्टं भेषजार्थं V. I., P. II.,
 45, 12.
 गुरुतल्पगस्मिन्ने V. II., P. I., 316, 2.
 गुरुतल्पव्रतं कुर्यात् V. II., P. I.,
 3 5, 15.
 गुरुतल्पव्रतं कुर्यात् V. II., P. I.,
 311, ; 325, 5.
 गुरुतल्प्याभिभाष्येनः V. II., P. I.,
 314, 10.
 गुरुतल्पी शिलां तप्तान् V. II., P. I.,
 315, 11.
 गुरुं स्वङ्कृत्य भर्षेण V. II., P. I.,
 454, 12.
 गुरुं स्वङ्कृत्य हङ्कृत्य V. II., P. I.,
 454, 16.
 गुरुं स्वङ्कृत्य हङ्कृत्य V. II., P. II.,
 223, 14.
 गुरुशरगामी संवत्सरं V. II., P. I.,
 338, 14.
 गुरुशराभिमर्शी च V. II., P. II.,
 264, 14.
 गुरुशरावगमनं V. II., P. I., 315, 2.
 गुरुशरेषु कुर्वीत V. I., P. I., 465, 4.
 गुरुशरे सपिण्डे वा V. I., P. II.,
 43, 10.
 गुरुन् पुरोहितान् विप्रान् V. I., P. I.,
 455, 7.

गुरुपत्नी तु शुचतिः V. I., P. I.,
 329, 4.
 गुरुरन्या च कार्याणि V. I., P. II.,
 47, 4.
 गुरुरन्या न कार्याणि V. I., P. II.,
 328, 13; 328, 16.
 गुरुमग्निं च सूर्यं च V. I., P. I.,
 320, 14.
 गुरु मातृ-पितृत्यागः V. II., P. I.,
 16, 3.
 गुरु-मित्रबुहः पापाः V. II., P. II.,
 226, 9.
 गुरोर्गुरौ सजिहिते V. I., P. I., 335,
 20.
 गुरुवत्पतिपूज्याः स्युः V. I., P. I.,
 328, 7.
 गुरुवे तु वरं दत्त्वा V. I., P. II.,
 52, 6.
 गुरु-वेश-ऽग्निपूजासु V. I., P. II.,
 341, 17.
 गुरुवे मातृशरीरान् V. I., P. I.,
 359, 6.
 गुरुवो मातृ-पितृ-पत्या- V. II., P. I.,
 320, 3.
 गुरुश्च शुकः शनि-राह-कैतवः V. I.,
 P. I., 221, 3.
 गुरुशुश्रूषया चैव V. I., P. I.,
 377, 11.
 गुरुशुश्रूषवो शान्ताः V. I., P. I.,
 144, 16.
 गुरु स्वामि द्विजाक्रोशं V. II., P. II.,
 233, 11.
 गुरुं हत्वा श्रोत्रियं च V. II., P. II.,
 66, 9.
 गुरुमग्निं देवकृत्येषु V. I., P. I., 139,
 15.
 गुरुर्धेयं पितृ-मातृर्थं V. I., P. II.,
 8, 8.

गुर्वयं वा गुतो युद्धे V. II., P. I.,
388, 11.

गुर्वयं ह्यतिथीनां तु V. II., P. I.,
376, 5.

गुर्वधीनः V. I., P. II., 49, 5.

गुर्वन्तेवास्यनुचान- V. I., P. II.,
248, 18.

गुड-कार्पास-धान्यानि V. II., P. II.,
112, 20,

गुड-तिल- V. II., P. II., 119, 11.

गुड-तैल-हिरण्यानां V. I., P. II.,
214, 7.

गुडो रसस्तथोदधिश्च V. II., P. I.,
416, 9.

गुणनिष्ठः प्रधानं तु V. I., P. I.,
318, 8.

गुणानेतान् प्रसंख्याय V. I., P. I.,
457, 15,

गुणैरक्षयः पृथिवी V. I., P. I., 96, 4.

गुणवदलाभं सोदयौ V. I., P. II.,
345, 1.

गुणं हस्ते च निर्गुड्यात् V. I., P. I.,
226, 19.

गुणाभ्यां लक्ष्म्युपेतः स्यात् V. I.,
P. I., 225, 18.

गुणान्तं चैव वैद्वयस्य V. I., P. I.,
358, 16.

गुणायां V. II., P. II., 127, 7.

गुणं सर्वलोकं शुभम् V. I., P. I.,
469, 5.

गुरोश्च V. II., P. II., 99, 14.

गुरोश्चाप्रीतिजनके V. I., P. I.,
188, 19.

गुरोश्चालीक निर्बन्धः V. II., P. II.,
95, 8.

गुरोश्च सेवाऽकरणम् V. I., P. I.,
130, 17.

गुरोः क्षत्रसुतां भार्या V. II., P. I.,
322, 15.

गुरोर्गुह्यतरं गत्वा V. II., P. I.,
326, 14.

गुरोरनिष्टाचरणम् V. I., P. I.,
130, 16.

गुरोरभावे तत्पुत्रम् V. I., P. I.,
185, 13.

गुरोरभिहिते युक्तः V. I., P. II.,
182, 8.

गुरोरलीकनिर्बन्धे V. II., P. II.,
97, 1.

गुरोर्वैद्व्यां पुनर्गत्वा V. II., P. I.,
322, 23.

गुरोः कुले न भिक्षेत V. I., P. II.,
41, 18.

गुरोः दूद्रां सकृद्वत्वा V. II., P. I.,
324, 3.

गुरोः दूद्रां सकृद्वत्वा V. II., P. I.,
323, 16.

गुरोः पाशंपसंग्रहणम् V. I., P. I.,
327, 12; 330, 15.

गुरोः प्रतस्य शिष्यस्तु V. I., P. II.,
248, 9.

गुरोर्गुह्यतरं गत्वा V. II., P. I.,
327, 12.

गुल्मांश्च स्थापयेदामान् V. I., P. I.,
458, 16.

गुल्म-बल्ली-लतानां च V. II., P. II.,
223, 11.

गुह्यका राक्षसाः सिद्धाः V. I., P. I.,
307, 17.

गुहोत्पन्नोऽपविद्धश्च V. II., P. I.,
45, 10.

गृजनं यवनंष्टश्च V. I., P. II.,
379, 4.

गृह्यन् प्रतिग्रहं विप्रो V. I., P. I.,
201, 16.

गृहन् प्रशतारमधो V. I., P. I.,
 203 7.
 गृहणीयाङ्गाङ्गणार्धे V. I., P. I.,
 201, 17.
 गृध्रो V. II., P. II., 263, 8.
 गृध्रो द्वावशजन्मानि V. II., P. I.,
 377, 3.
 गृहीतनियमस्यापि V. I., P. II.,
 275, 1.
 गृहीतपुत्रा विधिवत् V. I., P. II.,
 22, 6.
 गृहीतं मन्त्रवत्तद्येत् V. I., P. II.,
 158, 2.
 गृहीतशिश्नश्चोत्पाय V. I., P. I.,
 226, 14.
 गृहीतस्य त्रिष्टण्डादेः V. I., P. II.,
 184, 17.
 गृहीत्वोष्कृत्य वृषणौ V. II., P. I.,
 315, 8.
 गृहीत्वेमा अयागस्य V. I., P. II.,
 118, 2.
 गृहीत्वा मुसलं राजा V. II., P. II.,
 86, 12.
 गृहीत्वा विचरेत्तावत् V. I., P. II.,
 172, 23.
 गृहीत्वाऽऽसादयित्वा च V. II., P. I.,
 434, 9.
 गृहीत्वा स्वयमाचामेत् V. I., P. I.,
 249, 9.
 गृही भूत्वा V. I., P. II., 136, 16;
 147, 19.
 गृहसोऽमघाणि वेदमानि V. I., P. I.,
 190, 14.
 गृहादपास्व तत्सर्वं V. II., P. I.,
 194, 16.
 गृहशहे समुत्पन्ने V. II., P. I.,
 179, 4.
 गृहाधः पतनाच्चैव V. II., P. II.,
 235, 1.

गृहे निषिद्धं सतिलम् V. I., P. I.,
 356, 1.
 गृहे प्रच्छन्न उत्पन्नो V. II., P. I.,
 47, 16.
 गृहमेविषु चान्येषु V. I., P. II.,
 145, 21.
 गृहमाहिर्बुध्न्ये V. I., P. II., 314,
 10.
 गृहे यस्य मृतः कश्चित् V. I., P. II.,
 252, 1.
 गृहस्थ उद्देहत् कन्यां V. I., P. II.,
 61, 2.
 गृहस्थोक्तानि पापानि V. II., P. II.,
 75, 5.
 गृहस्थोऽपि V. I., P. II., 198, 4.
 गृहस्थो ब्रह्मचारी च V. I., P. II.,
 342, 2.
 गृहस्थो मुच्यते बन्धात् V. I., P. I.,
 58, 4.
 गृहशुद्धिं प्रवक्ष्यामि V. II., P. I.,
 194, 14.
 गृहेषु चैव विप्राणां V. II., P. II.,
 263, 3.
 गृहसंवेशको दूतो V. I., P. II.,
 351, 9.
 गृहस्थाभ्यन्तरे V. II., P. I., 124.,
 10.
 गृहस्थस्तु हिराचं वा V. II., P. I.,
 67, 13.
 गृहस्थस्तु यदा पश्येत् V. I., P. II.,
 139, 18.
 गृहे स्वेकगुणा सन्ध्या V. I., P. I.,
 298, 1.
 गृहे स्वेकगुणं जप्यम् V. I., P. I.,
 307, 12.
 गृहेऽपि शस्थने स्नानम् V. I., P. I.,
 288, 11.
 गोकुले यत्तशालायां V. II., P. I.,
 146, 1.

- गो-गङ्गाऽश्वादिपुष्टेः V. I., P. II., 303, 5.
 गोगर्भा V. II., P. II., 265, 4.
 गोगर्भे च V. II., P. I., 341, 3.
 गोघ्नः कुर्यात् संस्थानं V. II., P. I., 244, 4.
 गोघ्नः पञ्चगव्याहारः V. II., P. I., 243, 13.
 गोघ्नश्चान्द्रायणं चरेत् V. II., P. I., 289, 1.
 गोघ्नस्त्वचमूर्ध्वलांगुलां V. II., P. I., 249, 8.
 गोघ्नस्तच्चर्मसंवीतो V. II., P. I., 250, 9.
 गोघ्नः सौम्यत्रयं कुर्यात् V. II., P. I., 253, 11.
 गोघ्नस्य गोप्रशानं गोष्ठे V. II., P. I., 245, 4.
 गोघ्नस्य पञ्चगव्येन V. II., P. I., 243, 8.
 गोघ्नस्य पावनं सम्यग् V. II., P. I., 253, 16.
 गोघ्नः षण्मासान् तच्चर्म- V. II., P. I., 250, 5.
 गोघ्राते च क्षुते वान्ते V. II., P. I., 137, 5.
 गोघ्रातं शकुनोच्छिष्टं V. II., P. I., 383, 3.
 गो-ऽङ्गा-ऽङ्घ्रि-महिषीवर्जं V. II., P. I., 403, 15.
 गोनृत्तिमात्रे पयसि V. I., P. I., 137, 6.
 गोत्राणां च सहस्राणि V. I., P. II., 172, 5.
 गोत्र-नामपदान्ते च V. I., P. II., 287, 20.
 गोत्र-नाम-स्वधाकारैः V. I., P. I., 358, 13.
 गोत्रिणः स्नानशुद्धाः स्युः V. I., P. II., 250, 17.
 गोत्रा-ऽन्तः सविण्डासु V. I., P. I., 133, 9.
 गोत्रं प्राप्य च चण्डाल- V. II., P. II., 244, 14.
 गोत्र-सम्बन्ध-नामानि V. I., P. II., 420, 11.
 गोटुः खकाशी V. II., P. II., 237, 11.
 गोदानं तु व्रतस्यान्ते V. II., P. I., 98, 3.
 गोदानं सर्वं शक्या च V. II., P. I., 253, 7.
 गोत्रवर्त्याम् V. I., P. II., 306, 12.
 गोदोहमात्रं तिष्ठेत् V. II., P. I., 302, 7.
 गोदोहमात्रं तिष्ठेच्च V. I., P. II., 188, 1.
 गोद्वयं दक्षिणां दद्यात् V. II., P. I., 345, 16.
 गोधा कर्मः शशः श्वादि V. I., P. II., 389, 4.
 गोधूमैरिष्टुभिर्मन्त्रैः V. I., P. II., 370, 15.
 गोधूलक-चाष-काक- V. II., P. I., 89, 4.
 गोऽनुगामी V. II., P. I., 293, 3.
 गोनिर्दयः V. II., P. II., 237, 12.
 गोपुरीष-यत्राभ्यासो V. II., P. II., 192, 7.
 गोपाल-नापित-कुम्भका- V. II., P. I., 431, 13.
 गोप्रशानसमं पुण्यं V. I., P. I., 407, 11.
 गो-ब्राह्मणस्य चैवार्थे V. I., P. II., 268, 11.
 गो-ब्राह्मणहतं दद्यात् V. II., P. I., 24, 7.

गो-ब्राह्मणहतानां च V. I., P. II.,
227, 3.

गो-ब्राह्मणहतानाम् V. I., P. II.,
225, 2.

गो-भू-तिल-हिरण्यादि V. I., P. I.,
177, 11.

गो-भू-हिरण्य-वासांसि V. I., P. II.,
436, 10.

गोभिराक्रमणात् कालाद् V. II., P. I.,
1, 3, 12.

गोभ्यो यवाढकं इत्वा V. II., P. I.,
342, 2.

गोभ्यश्च मरणं लोके V. II., P. II.,
235, 2.

गोमङ्गलायै वैद्यानां V. I., P. II.,
258, 19.

गोमतीं कीर्तयिष्यामि V. II., P. I.,
248, 13.

गोमतीं च जपेद्विद्याम् V. II., P. I.,
247, 17.

गोमत्याम् V. I., P. II., 306, 13.

गोमयेन गोचर्ममात्रं V. II., P. I.,
301, 7.

गोमयत् द्विगुणं मूत्रं V. II., P. I.,
435, 3.

गोमयेनोऽलिप्याथ V. II., P. I.,
19, 1.

गोमयेनानुलिप्तायां V. I., P. II.,
396, 19.

गोमयेनोपलिप्तेषु V. I., P. II., 377,
6.

गोमांसभक्षणे प्रायश्चित्तं V. II.,
P. I., 37, 14.

गोमांसं मानुषं चैव V. II., P. I.,
367, 4.

गोमिनामेव ते वत्साः V. II., P. I.,
45, 2.

गो-महिष्यजानाम् V. I., P. II.,
350, 16.

गोमूत्रं गोमयं क्षीरं V. II., P. I.,
31, 1.

गोमूत्रेण चरेत् स्नानं V. II., P. I.,
246, 2.

गोमूत्रेण समायुक्तं V. II., P. II.,
191, 8.

गोमूत्रमग्निवर्णं वा V. II., P. II.,
83, 1.

गोमूत्रे माषकान्यष्टौ V. II., P. I.,
431, 11.

गोमूत्र-यावकैर्मासात् V. II., P. I.,
348, 9.

गोमूत्र-यावकाहारा V. II., P. I.,
162, 15.

गोमूत्र-यावकाहारः V. II., P. I.,
253, 12.

गोमूत्र-यावकाहारो V. II., P. I.,
122, 4.

गोमूत्र-यावकाहारो V. II., P. I.,
122, 13; 330, 15; 330, 17.

गोमूत्रयावकाहारः V. II., P. II.,
85, 2.

गोमूत्रवत् घृते ज्ञेयं V. II., P. I.,
434, 13.

गोयानऽप्यु दिवा चैव V. II., P. I.,
312, 6.

गोरजो विषुषइछाया V. II., P. I.,
191, 1.

गोरक्षां कृषि-वाणिज्यं V. I., P. I.,
476, 18.

गोरसं चैव सक्तुश्च V. II., P. II.,
386, 10.

गोवधे च तथा कुर्यात् V. II., P. I.,
251, 6.

गोवधो ऽयाइऽसयाइयं V. II., P. I.,
16, 2.

गोविक्रयं द्विजः कुर्यात् V. II.,
P. II., 118, 13.

- गोविन्दाय च कुर्वाणः V. I., P. II., 359, 5.
 गोवालरज्जुसम्बद्धं V. I., P. II., 162, 14.
 गोवधो ब्राह्म्यता स्तैन्यं V. II., P. II., 101 5.
 गोशृङ्गेण शतं स्नानं V. II., P. I., 64, 1.
 गोशृङ्गमात्रमुद्धृत्य V. I., P. I., 261, 5.
 गोष्ठेयस्यो गोऽनुगामी V. II., P. I., 242, 21.
 गोष्ठे वसन् ब्रह्मचारी V. II., P. II., 115, 6.
 गोष्ठे वसन् यवाशुं V. II., P. I., 252, 5.
 गोष्ठ्यां यत्क्रियते श्राद्धं V. I., P. II., 300, 17.
 गोष्ववकीर्णः V. II., P. II., 128, 7.
 गोष्ववकीर्णी V. II., P. II., 296, 18.
 गोष्ववकीर्णः संवत्सरं V. I., P. I., 341, 9.
 गोसूक्तम् V. II., P. II., 157, 8.
 गोसत्रं वै V. I., P. I., 51, 15.
 गोसहस्रं शतं वाऽपि V. II., P. I., 251, 13.
 गोहितो गोऽनुगामी स्यात् V. II., P. I., 252, 12.
 गोहर्ता V. II., P. II., 258, 13.
 गोडी पैटी च माध्वी च V. II., P. II., 80, 11.
 गोर्धो माध्वी चुरां पैटीं V. II., P. II., 84, 3.
 गौतमादीनृषीन् सप्त V. I., P. II., 131, 10.
 गौर्धवा कर्मणोऽस्यान्ते V. II., P. II., 167, 13.
 गौरीं इक्ष्वाकपुष्टं V. I., P. II., 79, 7.
 गौरीं इक्ष्वाकपुष्टं V. II., P. I., 156, 20.
 गौर्मध्या पुष्टे V. II., P. I., 189, 15.
 गौरसर्षपमात्रे तु V. II., P. II., 87, 16.
 गौरस्तु ते त्रयः षट् ते V. II., P. II., 85, 3.
 ग्रन्थार्थतो विज्ञानाति V. I., P. II., 207, 15.
 ग्रस्तोदये विधोः पूर्वं V. I., P. I., 436, 15.
 ग्रस्तावेवास्तमानं तु V. I., P. I., 436, 17.
 ग्रस्तेषु तेषु नाऽऽचमिन् V. I., P. I., 242, 14.
 ग्रहकाले च नाश्रीयान् V. I., P. I., 432, 12.
 ग्रहणं तु भवेद्विन्दोः V. I., P. I., 435, 17.
 ग्रहणादिषु कालेषु V. II., P. II., 161, 3.
 ग्रहणान्ति क्रमित्येके V. I., P. II., 47, 8.
 ग्रहणं सहक्रमणे वाऽपि V. II., P. I., 6, 19.
 ग्रहणं सम्प्रवक्ष्यामि V. II., P. II., 194, 15.
 ग्राम-तीर्थैकरात्राच्च V. I., P. II., 164, 2.
 ग्रामान्तरं वा गन्तव्यं V. II., P. II., 139, 14.
 ग्रामान्ते ग्रामसीमान्ते V. I., P. II., 158, 13.
 ग्रामात् V. II., P. II., 163, 11.
 ग्रामाहण्डशतं त्यक्त्वा V. II., P. I., 193, 4.
 ग्रामाशाहस्य वा ग्रामात् V. I., P. I., 145, 15.

ग्रामावाहृत्य वाऽभीयात् V. I.,
 P. II., 146, 1.
 ग्रामबाह्यान्तरालस्था V. I., P. I.,
 228, 8.
 ग्रामे मनसा V. I., P. I., 345,
 17.
 ग्रामेनसाऽभीषीत V. I., P. I., 347,
 15.
 ग्राममध्यगतो यावत् V. I., P. II.,
 253, 2.
 ग्रामे वने वा जन्तूनां V. II., P. II.,
 249, 3.
 ग्रामेश्वरे कुलपतौ V. I., P. II.,
 253, 4.
 ग्रामस्य तावदासौचं V. I., P. II.,
 253, 2.
 ग्राम्या-ऽऽरण्यानां V. II., P. II., 137, 5.
 ग्राम्या-ऽऽरण्याश्च पशवः V. I., P. I.,
 160, 12.
 ग्रामानास्याविकारमभीयात् V. II.,
 P. I., 304, 2.
 ग्रामान्वर्धयते सोमः V. II., P. I.,
 303, 4.
 ग्रामोपचयभोजी सन् V. II., P. I.,
 299, 2. 299, 4.
 ग्राममात्रं परगृहात् V. I., P. II.,
 324, 10.
 ग्राममात्रं भवेद्विक्षा V. I., P. I.,
 392, 12.
 ग्रामं शेषेण कुर्वीत V. II., P. I.,
 302, 16.
 ग्रामशेषं न चाभीयात् V. I., P. I.,
 424, 4.
 ग्राममुद्गृत्याभियोगात् V. II., P. I.,
 143, 6.
 ग्रीष्मे V. I., P. I., 48, 15.
 ग्रीष्मे पञ्चाभिमुखस्थो V. I., P. II.,
 143, 14.

ग्रीष्मे राजन्यः V. I., P. I., 162, 4.
 ग्रीष्मो वै राजन्यस्य V. I., P. I.,
 162, 4.

घ.

घटानां घटमुद्गृत्य V. II., P. I.,
 153, 10.
 घटयत्यत्र सन्देशो V. II., P. II.,
 277, 15.
 घूर्णिकस्तैलिकश्चैव V. II., P. II.,
 233, 7.
 घृतकुम्भं बराहे तु V. II., P. I., 8,
 13.
 घृतकौशिकः V. I., P. I., 10, 16.
 घृतं च सार्षपं तैलं V. I., P. I.,
 283, 11.
 घृतं तु पायसं क्षीरं V. II., P. I.,
 145, 14.
 घृताद्वा तिलतैलाद्वा V. II., P. I.,
 395, 5.
 घृतं तैलं तथा क्षीरम् V. II., P. I.,
 427, 1.
 घृतेन क्षीपो वातव्यः V. I., P. II.,
 395, 8.
 घृतेनाभ्यक्तमाह्लाव्य V. I., P. II.,
 287, 5.
 घृतात् केन घृतान्मण्डं V. I., P. II.,
 379, 17.
 घृतादिशाने तैजसानि V. I., P. II.,
 418, 14.
 घृत-रधि-पथस्तक्राणाम् V. II.,
 P. I., 145, 11.
 घृतपात्रं तु विप्राय V. I., P. I.,
 498, 15.
 घृतं यथा मधु यथाः V. II., P. II.,
 193, 5.
 घृतं हृत्वा तु नकुलः V. II., P. II.,
 256, 6.

- धीरसन्ध्यासिकाः V. I., P. II.,
 198, 15.
 प्रास्वा चैवोष्मणा चैव V. II., P. I.,
 375, 13.
 चण्डाल-V. II., P. II., 139, 6.
 चण्डाली-V. II., P. II., 265, 2.
 चण्डालकुपभाण्डस्थं V. II., P. I.,
 114, 1.
 चण्डालाग्निरेमेध्याग्निः V. I., P. II.,
 286, 15.
 चण्डालाग्निरेमेध्याग्नेः V. II., P. I.,
 192, 17.
 चण्डालौ तावुभौ प्रोक्तौ V. II., P. I.,
 306, 7.
 चण्डालदर्शने सूर्यदर्शनम् V. II.,
 P. I., 109, 10.
 चण्डालादिस्पर्शने V. II., P. I.,
 178, 5.
 चण्डालादन्यजाद्वापि V. II., P. I.,
 224, 6.
 चण्डालादुक्तात्सर्पात् V. I., P. II.,
 224, 11.
 चण्डालादुक्तात् सर्पात् V. II., P. I.,
 22, 15.
 चण्डालादुक्तात् सर्पात् V. II.,
 P. I., 424, 16.
 चण्डालादीन् जपे होने V. I., P. I.,
 239, 9.
 चण्डालाद्यैः श्वाकेन V. II., P. I.,
 162, 3.
 चण्डालाद्यैस्तु संस्पृष्टं V. II., P. I.,
 177, 8.
 चण्डालाऽभ्युषितं यच्च V. II., P. I.,
 193, 17.
 चण्डालाऽन्त्यस्त्रिदो गत्वा V. II.,
 P. I., 117, 14.
 चण्डालेन तु सम्पर्कं V. II., P. I.,
 345, 6.
 चण्डालान्नं विजो भुक्त्वा V. II.,
 P. I., 117, 18.
 चण्डालान्नं प्रमादेन V. II., P. I.,
 368, 9.
 चण्डालान्नं प्रमादेन V. II., P. I.,
 117, 7.
 चण्डालान्नं भुक्त्वा V. II., P. I.,
 117, 1.
 चण्डालान्नं भुक्त्वा V. II., P. I.,
 393, 8.
 चण्डाल-पतितोदक्याः V. I., P. I.,
 428, 16.
 चण्डाल-पतितादीनाम् V. II., P. I.,
 397, 10.
 चण्डाल-पतितान्नभोजने V. II.,
 P. I., 118, 1.
 चण्डालपरिगृहीतं यच्च V. II., P. I.,
 113, 5.
 चण्डाल-पुलकसानां तु V. II., P. I.,
 308, 13.
 चण्डालं पुलकसं म्लेच्छं V. II., P. I.,
 347, 9.
 चण्डालीं पुलकसीं म्लेच्छीं V. II.,
 P. I., 318, 2.
 चण्डाल-पुलकसानां च V. II.,
 P. II., 242, 9.
 चण्डाली बन्धकी वेद्या V. II.,
 P. I., 310, 5.
 चण्डाल-म्लेच्छसम्भावे V. I., P. I.,
 239, 1.
 चण्डालैर्य वा चौरैः V. I., P. I.,
 228, 1.
 चण्डाल्यां गर्भमारोष्य V. II., P. I.,
 353, 9.
 चण्डालघातं चैतन् V. I., P. II.,
 158, 1.
 चण्डाल्यवकीर्णी V. II., P. I.,
 270, 4.

चण्डालो वाऽथ वा V. I., P. I.,
413, 4.

चण्डालपक्ष-प्राप्ति V. II., P. I.,
107, 1.

चण्डालो वा अपाको वा V. I., P. I.,
413, 1.

चण्डाल-शव-युगांश्च V. I., P. I.,
268, 16.

चण्डाला-ऽशनि-शस्त्रा-ऽहि-V. II.,
P. I., 23, 4.

चण्डालः श्वश्रुः क्षत्ता V. II., P. I.,
116, 13.

चण्डालैः श्वश्रुः स्पृष्टे V. II., P. II.,
110, 14.

चण्डाल-श्वश्रुः ऋषयो V. II., P. II.,
143, 5.

चण्डालैः सङ्करे विप्रः V. II., P. I.,
122, 17.

चण्डालसङ्करे स्वभवन-V. II., P. I.,
121, 18.

चण्डाल-सूक्तिक-शवैः V. I., P. I.,
278, 7.

चण्डालः सप्तविंशत्यो V. II., P. I.,
10, 18.

चण्डालस्पर्शने V. II., P. I.,
109, 6.

चण्डालैः सह सम्भाष्य V. II., P. I.,
108, 13.

चण्डालैः सह संयोगे V. II., P. I.,
123, 2.

चण्डालैः सह संवासं V. II., P. I.,
121, 12.

चण्डालहस्तादाशय V. II., P. I.,
416, 1.

चन्दन-कुङ्कुम-कर्पूरा-V. I., P. II.,
395, 2.

चन्दनैश्चित्तसर्वाङ्ग V. I., P. II.,
287, 6.

चन्दना-ऽगहणी कोमे V. I., P. II.,
394, 15.

चन्द्रमहे तु कामास्मीन् V. I., P. I.,
436, 7.

चन्द्रभागायाम् V. I., P. II.,
306, 15.

चन्द्रार्कमहने भुक्त्वा V. II., P. II.,
226, 14.

चन्द्र-वित्तेशयोश्चैव V. I., P. I.,
447, 21.

चन्द्रसाम V. II., P. II., 157, 6.

चन्द्र-सूर्यमहे चैव V. I., P. I.,
438, 7.

चन्द्र-सूर्यमहे भुक्त्वा V. I., P. I.,
436, 12.

चन्द्र-सूर्यमहे नाद्यात् V. I., P. I.,
455, 3.

चन्द्र-सूर्यमहे नाद्यात् V. I., P. I.,
437, 9.

चक्षुर्नाशे तनोर्नाशः V. I., P. II.,
106, 21.

चक्षुर्नाशे च कर्णौ च V. I., P. I.,
455, 19.

चक्षुरेकं च पुत्रश्च V. I., P. II.,
106, 20.

चक्षुः-श्रोत्रविहीनश्च V. II., P. II.,
90, 14.

चक्रोपजीवी गान्धर्वः V. I., P. II.,
355, 13.

चक्रोपजीवी रजकः V. II., P. I.,
386, 7.

चक्रवाकं तथा कौशं V. II., P. I.,
78, 7.

चक्रवाकं ह्रवं कौकं V. II., P. I.,
409, 3.

चकोरः कौकिला रज्जुः V. I., P. II.,
388, 10.

अनका राजमाषाच्च V. I., P. II.,
376, 5.

अतस एव सन्त्याज्याः V. II., P. I.,
353, 6.

अतस्तु परिस्थाज्याः V. II., P. I.,
353, 9.

अतुःपञ्चाशिका या तु V. I., P. I.,
309, 14.

अतुःप्रकारं त्रिविधम् V. I., P. I.,
179, 6.

अतुरङ्गलेन प्रक्षाल्य V. I., P. II.,
192, 14.

अतुर्गुणं कर्मकृते V. I., P. I.,
138, 15.

अतुर्गुणं तदुच्छिष्टे V. II., P. I.,
372, 18.

अतुर्गुणं त्रिपक्षे तु V. II., P. I.,
22, 14.

अतुर्गुणं स्मृतं मूर्ध्नि V. II., P. I.,
68, 14.

अतुर्गवं नृशंसानां V. I., P. II.,
5, 17.

अतुर्गामपि वर्णानां V. I., P. II.,
298, 4.

अतुर्गामपि वर्णानां V. I., P. I.,
358, 17.

अतुर्गामपि वर्णानां V. II., P. I.,
101, 14.

अतुर्गामपि वर्णानां V. II., P. I.,
101, 16.

अतुर्गामपि वर्णानां V. I., P. II.,
84, 6.

अतुर्गामपि भक्षणं कृत्वा V. II., P. I.,
404, 7.

अतुर्गामपि वेदानां V. II., P. I.,
230, 4.

अतुर्थकाल-V. II., P. II., 89, 7.

अतुर्थकाले V. II., P. II., 136, 1.

अतुर्थकालिको वा स्यात् V. I.,
P. II., 145, 6.

अतुर्थकालमधीयात् V. II., P. I.,
246, 1.

अतुर्ध्यां क्षुद्रपशवः V. I., P. II.,
316, 19.

अतुर्थे क्षुद्रपशुमान् V. I., P. II.,
317, 14.

अतुर्थे तु तथा भागे V. I., P. I.,
343, 9.

अतुर्थे दिवसे V. I., P. II., 295, 2.

अतुर्थः परमो हंसो V. I., P. II.,
160, 18.

अतुर्थः परहंसश्च V. I., P. II.,
161, 3.

अतुर्थे प्रहरे चेत्स्यात् V. I., P. I.,
435, 20.

अतुर्थमाशुषो भागं V. I., P. II.,
147, 3.

अतुर्थमाश्रमं गच्छेत् V. I., P. II.,
156, 7.

अतुर्थे मासि कर्तव्यम् V. I., P. II.,
23, 4.

अतुर्थे मासि कर्तव्यम् V. I., P. II.,
26, 14.

अतुर्थे मासि कर्तव्यं V. I., P. II.,
26, 10.

अतुर्थ-वष्टा-ऽष्टम-V. I., P. II., 49, 4.

अतुर्थे सा न गम्याऽङ्गि V. I., P. II.,
110, 1.

अतुर्थे सा न गम्याऽङ्गि V. I., P. II.,
110, 9.

अतुर्थे स्वैरिणी प्रोक्ता V. II., P. I.,
333, 4.

अतुर्थेऽहनि V. I., P. II., 109, 16.

अतुर्थेऽहनि सम्प्राप्ते V. II., P. I.,
169, 18.

- चतुर्थ्यां च प्रदीपेषु V.I, P. I., 157, 11.
 चतुर्दश आशुधरादिः V. I., P. II.,
 318, 2.
 चतुर्दश कुलानीना-V. I., P. II.,
 78, 6.
 चतुर्दशो लोकगणो य एषः V.I., P. I.,
 386, 17.
 चतुर्दशविधः शास्त्रे V. I., P. II.,
 76, 1.
 चतुर्दश्यां क्रिया कार्या V. I., P. II.,
 327, 6.
 चतुर्दश्यां च नोनानि V. I., P. II.,
 450, 21.
 चतुर्दश्यां षयोदश्यां V. I., P. II.,
 295, 15.
 चतुर्दश्यामुप्युप्याथ V. II., P. I.,
 439, 4.
 चतुर्दश्यां यदा गच्छेत् V. I., P. II.,
 111, 3.
 चतुर्दश्यादमी चैव V. I., P. II.,
 102, 1.
 चतुर्दश्यादमी दर्शः V. I., P. I.,
 253, 9.
 चतुर्धा भिक्षुकाः प्रोक्ताः V. I., P. II.,
 172, 15.
 चतुर्धाऽयं पुराणेषु V. I., P. I.,
 94, 17.
 चतुर्दश्यात् भवेत्त्वक्त्वा V. I., P. II.,
 185, 16.
 चतुर्दश्यात् तत् V. I., P. I.,
 94, 5.
 चतुरः शतरमीयात् V. II., P. I.,
 303, 17.
 चतुर्भिः कुडवैः प्रस्थः V. II., P. I.,
 141, 9.
 चतुर्भिर्दशैः पिङ्गलैः V. I., P. I.,
 257, 5.
 चतुर्भिर्दशैः सार्धम् V. I., P. II.,
 19, 17.
 चतुर्भिश्चाभिचारंश्च V. I., P. I.,
 257, 8.
 चतुरो ब्राह्मणस्याद्यान् V. I., P. II.,
 86, 3.
 चतुर्विधमर्थं च V. II., P. I.,
 365, 12.
 चतुर्वर्णे चरेद्भैक्ष्यम् V. I., P. II.,
 41, 1.
 चतुर्विधा भिक्षवस्तु V. I., P. II.,
 161, 1.
 चतुर्विधा भिक्षवस्तु V. I., P. II.,
 160, 15.
 चतुर्विंशतिरयाच्याः V. II., P. II.,
 172, 10.
 चतुराश्रमशास्त्राश्च V. I., P. II.,
 359, 13.
 चतुराष्ट-दि-षड्-द्व्यष्ट- V. I., P. I.,
 234, 2.
 चतुर्व्यथे V. II., P. II., 258, 4.
 चतुर्लि द्व्यङ्गुलैः पुण्ड्रं V. I., P. I.,
 267, 5.
 चतुर्वर्षाद्येषु सामीनाम् V. I., P. II.,
 414, 16.
 चतुरस्रं त्रिकोणं वा V. I., P. I.,
 414, 18.
 चतुरस्रं वर्तुलं वा V. I., P. II.,
 158, 1.
 चत्वरं वा इमशानं वा V. I., P. I.,
 242, 8.
 चत्वार आश्रमाः V. I., P. II., 51,
 11, 140, 8.
 चत्वार आश्रमाः V. I., P. II.,
 140, 13.
 चत्वार आश्रमाश्चैते V. I., P. II.,
 153, 11.
 चत्वार आश्रमाः प्रोक्ताः V. I., P. II.,
 197, 2.
 चत्वार आश्रमास्तात V. I., P. II.,
 153, 18.

चत्वारि तस्य वर्धन्ते V. I., P. I., 416, 16.	चरेर्ध्वं ब्रतं तच्च V. II., P. I., 260, 11.
चत्वारि तस्य वर्धन्ते V. I., P. I., 386, 6.	चरेद्वृतमहत्वापि V. II., P. II., 75, 16.
चत्वारोऽप्याश्रमा ह्येते V. II., P. II., 416, 14.	चरेद्वृतमहत्वापि V. II., P. I., 41, 3.
चत्वारो ब्राह्मणस्योक्ताः V. I., P. II., 153, 7.	चरेद्वृतं यथोद्दिष्टम् V. II., P. II., 59, 6.
चत्वारो ब्राह्मणस्याद्याः V. I., P. II., 86, 7.	चरेन्मासत्रयं विप्रः V. II., P. I., 322, 2.
चत्वार्यधीत वेदानाम् V. I., P. II., 206, 17.	चरेन् माधुकरं भैक्षं V. I., P. II., 186, 17.
चत्वारो वाचयोवाऽपि V. II., P. I., 230, 17.	चरुणां सक्नुवाणां च V. II., P. I., 149, 4.
चत्वारो वा ज्यो वाऽपि V. II., P. I., 217, 9.	चरुभैक्ष-सक्तु-कण-V. II., P. I., 300, 1.
चत्वारो वेदधर्मज्ञाः V. II., P. I., 209, 10.	चरुं वा श्रपयेन्नित्यं V. II., P. I., 301, 20.
चत्वारि वेदव्रतानि V. I., P. II., 18, 9.	चरुशेषेणाष्टभिर्नामधेयैः V. I., P. I., 375, 5.
चत्वारिंशद्वर्ण्येके V. I., P. II., 229, 19.	चरु-क्षुक्-क्षुव-सखेह-V. II., P. I., 149, 8.
चमसानां ग्रहाणां च V. II., P. I., 149, 3.	चर्मकार-निषाद- V. II., P. I., 388, 14.
चत्वारि व्रीणि च कृच्छ्राणि V. II., P. II., 13), 5.	चर्मकारस्य वैषस्य V. II., P. I., 385, 1.
चरेत् पाण्मासीकं कृच्छ्रं V. II., P. II., 136, 4.	चर्मणाऽऽर्द्धेण संवृतः V. II., P. I., 293, 6.
चरितञ्चमतो नित्यं V. II., P. I., 4, 13.	चव्यं पालेवता ऽक्षौट-V. I., P. II., 369, 8.
चरेत् सान्तपनं कृच्छ्रं V. II., P. II., 110, 12.	चातुर्यकोष्णशीतोष्ण-V. II., P. II., 249, 2.
चरेत् सान्तपनं कृच्छ्रं V. II., P. II., 135, 12.	चातुर्यैद्यपि यो विप्रः V. II., P. II., 221, 6.
चरेत् सान्तपनं भुक्त्वा V. II., P. I., 426, 3.	चातुर्यैद्यो विकल्पी च V. II., P. II., 50, 5.
चरेत् सान्तपनं विप्रः V. II., P. I., 114, 3.	चातुर्यैर्व्यं चरेद्भैक्ष्यम् V. II., P. II., 58, 11.
	चातुर्यैर्व्यस्य कृत्स्नोऽयं V. II., P. II., 211, 10.

चारणाश्च सुपर्णाश्च V. II., P. II.,
 218, 3.
 चारैःसुविदिताभ्यासः V. I., P. I.,
 456, 20.
 चाषांश्च रक्तपाषांश्च V. II., P. I.,
 407, 9.
 चान्द्रं कृच्छ्रं तर्धं तु. V. II., P. I.,
 397, 7.
 चान्द्रायणेन शुद्धयेत् V. II., P. I.,
 378, 9.
 चान्द्रायणेन वर्तेत V. I., P. II.,
 163, 21.
 चान्द्रायणं नवश्राद्धे V. I., P. II.,
 449, 8.
 चान्द्रायणं नवश्राद्धे V. II., P. I.,
 423, 5.
 चान्द्रायणं नवश्राद्धे V. II., P. I.,
 424, 8.
 चान्द्रायणं सकृच्छ्रं तु V. II., P. I.,
 151, 6.
 चान्द्रायणैर्नयेत् कालं V. I., P. II.,
 143, 10.
 चान्द्रायणे पराके च V. II., P. II.,
 200, 8.
 चान्द्रायणं प्रकुर्वीत V. II., P. II.,
 73, 8.
 चान्द्रायणं प्रकुर्वीत V. II., P. II.,
 119, 4.
 चान्द्रायणं मृगोदटिः V. II., P. II.,
 198, 11.
 चान्द्रायणं चरेत् सर्वान् V. II., P. I.,
 107, 9.
 चान्द्रायणं चरेन्मासं V. II., P. II.,
 108, 3.
 चान्द्रायणं चरेद्विप्रः V. II., P. I.,
 397, 11.
 चान्द्रायणे तत्तथीर्णे V. II., P. I.,
 367, 19.

चान्द्रायणं तत्कृच्छ्रं V. II., P. I.,
 822, 10.
 चान्द्रायणवयं कुर्वीत V. II., P. I.,
 372, 7.
 चान्द्रायणे द्वे कृच्छ्रश्च V. II., P. I.,
 151, 2.
 चान्द्रायणं द्विविधम् V. II., P. I.,
 300, 14.
 चान्द्रायणं वा भीन् मासान् V. II.,
 P. I., 324, 7.
 चान्द्रायणं वा भीन् मासान् V. II.,
 P. I., 321, 13.
 चान्द्रायणं विशो राज्ञः V. II., P. I.,
 329, 5.
 चान्द्रायणव्रतचरः V. I., P. II.,
 341, 15.
 चान्द्रायणविधानैर्वा V. I., P. II.,
 145, 7.
 चितिं च चितिकाष्ठं च V. II., P. I.,
 111, 3.
 चितौ इर्भाः पथि इर्भाः V. I., P. I.,
 255, 15.
 चिति-यूप-दमशानानां V. II., P. II.,
 4, 5.
 चित्ते विभावयेत्तस्मिन् V. I., P. I.,
 405, 8.
 चित्रकर्म यथाऽनेके V. II., P. I.,
 221, 11.
 चित्रोद्भवो V. I., P. I., 173, 3.
 चिन्तयेद्दीक्षयेद्वापि V. II., P. II.,
 267, 11.
 चिन्तयेद्धर्म-कामार्थान् V. I., P. I.,
 469, 8.
 चिद्विदि सर्वम् V. I., P. I., 99, 4.
 चिरकारी-भवेद्-द्रोही V. I., P. II.,
 867, 3.
 चिकित्सका-ऽऽहुर-कृच्छ्र-V. I., P. II.,
 384, 5.

- चिकित्सकाऽऽतुरोन्मत्त-V. II., P. I.,
 331, 1.
 चिकित्सका देवलकान् V. I., P. II.,
 350, 5.
 चिकित्सकस्य क्रूरस्य V. II., P. I.,
 384, 7.
 चिकित्सको यत्कुरुते V. I., P. II.,
 255, 19.
 चिकित्स्यश्चाऽचिकित्स्यश्च V. I.,
 P. II., 76, 2.
 चीर्णान्ते प्राच्यामुदीच्यां V. II., P. I.,
 370, 6.
 चीर्णान्ते हिरण्यं दद्यात् V. II., P. I.,
 93, 2.
 चीर्णे प्रायश्चित्ते V. II., P. I.,
 122, 6.
 चीरीवाकस्तु लवणं V. II., P. II.,
 254, 6.
 चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान् V. II.,
 P. II., 254, 9.
 चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान् V. II.,
 P. II., 257, 3.
 चूडाकर्म द्विजातीनाम् V. I., P. II.,
 242, 10.
 चूडाकरणे सद्यः शौचम् V. I., P. II.,
 245, 9.
 चूडाहोमे निवृत्ते तु V. II., P. I.,
 426, 2.
 चेष्टाश्चैव विजानीयात् V. I., P. I.,
 459, 6.
 चैत्र-चत्वर-सौधेषु V. I., P. II.,
 102, 7.
 चैत्रकृष्णचतुर्दश्याम् V. I., P. I.,
 280, 5.
 चैत्रे वा मार्गशीर्षे वा V. I., P. I.,
 456, 14.
 चैत्र-चर्माऽऽभिषाणां च V. II., P. II.,
 111, 1.
 चैलधाव-सुराजीव- V. I., P. II.,
 384, 20.
 चैलधाव-सुराजीव- V. II., P. I.,
 381, 6.
 चैलवचमेषां शुद्धिः V. II., P. I.,
 182, 9.
 चोदनाऽनुपलब्धेश्च V. I., P. I.,
 8, 12.
 चोदनालक्षणोऽर्थो V. I., P. I.,
 87, 6.
 चोर-पङ्क्त्याप्रादिभ्यो V. II., P. I.,
 249, 12.
 चोरा-ऽन्त्यजाति-चण्डालैः V. II.,
 P. I., 21, 22.
 चोरयित्वा पयश्चापि V. II., P. II.,
 256, 8.
 चोररक्षकः V. II., P. II., 238, 4.
 चोरा वार्धुषिका दुष्टाः V. I., P. II.,
 359, 12.
 चोरैरुपगृह्यते ग्रामे V. I., P. I., 158, 7.
 चोप्य-पेयसमृद्धं च V. I., P. II.,
 363, 9.
 चौर्येणापि विवाहेन V. I., P. II.,
 81, 12.
 च्यवते पितृलोकास्तु V. I., P. II.,
 330, 12.
 च्योन्तते वै स्वधाकाराः V. I., P. II.,
 440, 11.
 छ.
 छन्दांस्यूर्ध्वमतोऽवस्येत् V. I., P. II.,
 132, 9.
 छत्राक-कवकाशने V. II., P. I.,
 403, 9.
 छत्राकं विदुराहं च V. II., P. I.,
 400, 12.
 छत्राकं विदुराहं च V. II., P. I.,
 402, 13.

छत्रं चोष्णीषममलं V. I., P. II.,
54, 7.

छत्रं पवित्रं सौर्वी च V. I., P. II.,
158, 8.

छत्रापहारी V. II., P. II.,
259, 8.

छत्रं वेष्टनमौशीरम् V. I., P. I.,
482, 19.

छायां येथच्छेच्छरशतपार्तः V. II.,
P. I., 363, 1.

छायायामन्धकारे वा V. I., P. I.,
224, 8.

छिन्नात् प्रादेशमात्रं तु V. I., P. II.,
406, 8.

छिन्ने नाले ततः पश्चात् V. I., P. II.,
23, 4.

छेदशिकालः कथितः V. I., P. I.,
193, 17.

छेदशिसमयः प्रोक्तः V. I., P. I.,
194, 2.

छद्यना V. II., P. II., 237, 10.

ज

जङ्घयोर्मूर्त्तिकास्तिष्ठः V. II., P. I.,
188, 2.

जम्बुको जायते जन्तुः V. II., P. II.,
288, 18.

जम्बुक-कान्त-मार्जार-V. II., P. I.,
396, 14.

जगतः प्रसवित्री वा V. I., P. I.,
289, 16.

जगत्सवित्रे शुचये V. I., P. I.,
364, 6.

जगत्सर्वमिदं हन्यात् V. I., P. I.,
456, 5.

जम्बापरेऽन्धुपवसेत् V. II., P. I.,
31, 2.

जम्बा मांसं नराणां च V. II., P. I.,
371, 10.

जम्बा मांसमभक्ष्यं च V. II., P. I.,
394, 11.

जम्बाह पात्र्यसुग्धेहात् V. I., P. I.,
17, 3.

जघन्यशास्त्री पूर्वं स्यात् V. I., P. II.,
जटिलः V. I., P. II., 49, 6.

जटिलं चाऽनधीयानं V. I., P. II.,
350, 3.

जड-मुका-ऽन्ध-बधिर-V. I., P. II.,
355, 3.

जननाहशरात्रे V. I., P. II., 25, 5.

जनने मरणे चैव V. I., P. II.,
258, 11.

जननाशौचमध्ये V. I., P. II.,
464, 1.

जनयत्यङ्गना तस्मात् V. I., P. II.,
111, 2.

जनयित्वा सुतं तस्यां V. I., P. II.,
96, 18.

जनौ सपिण्डाः शुचयः V. I., P. II.,
212, 1. 259, 15.

जन्मतो गर्भाधानाद्वा V. I., P. II.,
77, 10.

जन्मप्रभृति पापानि V. II., P. II.,
197, 11.

जन्मप्रभृति यत्किञ्चित् V. I., P. I.,
313, 9.

जन्मप्रभृति संस्कारैः V. II., P. I.,
103, 15.

जन्म-शरीर-विद्याभिर् V. II., P. I.,
208, 3; 221, 9.

जपकाले न भाषेत V. I., P. I.,
306, 9.

जपेष्टिञ्च देवमेञ्च V. II., P. II.,
280, 7.

जपतो शुद्धतो वाऽपि V. II., P. I.,
376, 8.

- अपतो जुह्वतो वाऽपि V. II., P. I.,
376, 16.
- अपित्वा त्रीणि सावित्र्याः V. II.
P. II., 115, 10.
- अमुकामः पवित्राणि V. I., P. I.
269, 3.
- अस्या च पौरुषं सूक्तं V. II., P. II.,
168, 3.
- अस्या चैवं ततः कुर्यात् V. I., P. I.,
350, 14.
- अस्याऽथ प्रणवं वाऽपि V. I., P. I.,
350, 17.
- अस्या पापैः प्रमुच्येत V. II., P. II.,
159, 14.
- अस्या पापैः प्रमुच्येत V. II., P. II.,
159, 14.
- अस्या पापैः प्रमुच्येत V. II., P. II.,
160, 3.
- अस्या यथासुखं वाच्यं V. I., P. II.,
421, 13.
- अपेक्षयापयेच्छिष्यान् V. I., P. I.,
336, 14.
- अपेक्षायान् न इति V. I., P. II.,
408, 20.
- अपेक्षा नियताहारः V. II., P. II.,
70, 2.
- अप-ध्यानाविशेषेण V. I., P. II.,
192, 7.
- अपन् वान्यतमं वेदं V. II., P. II.,
69, 7.
- अपन् हविष्यभुक् दान्तः V. I., P. I.,
281, 2.
- अपोपवासकुच्छस्तु V. II., P. II.,
203, 11.
- अपयज्ञप्रसिद्धयर्थम् V. I., P. I.,
348, 6.
- अपं होमं च कुर्वन्ता V. I., P. I.,
330, 3.
- अप-होमादिकं तेभ्यो V. II., P. II.,
200, 16.
- अप-होमैरप्येतेनो V. I., P. I.,
196, 12.
- अपस्तेनैव चाऽऽहृत्य V. I., P. II.,
432, 18.
- अपे होमे च दाने च V. I., P. I.,
256, 13.
- अपस्तरत्समन्वीयं V. II., P. I.,
226, 5.
- अपस्त्रिपञ्चगव्यायी V. II., P. I.,
442, 13.
- अपस्तपस्तीर्थसेवा V. II., P. II.,
161, 2.
- अमर्शभिरद्वाजो V. I., P. II.,
71, 18.
- अरायुजा-ऽण्डजाश्चैव V. I., P. I.,
138, 6.
- अरया वा V. I., P. II., 136, 6.
- अर्तिलास्तु तिलाः प्रोक्ताः V. I., P. II.,
391, 21.
- अलं भवः पयः काको V. II., P. II.,
255, 9.
- अलदेवान्नमस्कृत्य V. I., P. I.,
364, 13.
- अलपाचं पवित्रं च V. I., P. II.,
162, 15.
- अलपूर्णैः वा गर्ते V. I., P. I.,
353, 9.
- अलपूर्णं तथा हस्तं V. I., P. I.,
295, 14.
- अलप्रवर्षणं यस्तु V. II., P. II.,
225, 15.
- अलप्रवेश यः कुर्यात् V. II., P. II.,
9, 1.
- अलमेकाहमाकाशे V. I., P. II.,
294, 9.

जलवांस्तृणवान् मार्गः V. I., P. I.,
456, 19.

जला-मिपतने चैव V. II., P. II.,
11, 3.

जलान्ते छन्दसां कुर्यात् V. I., P. II.,
131, 16.

जलापहारी V. II., P. II., 259, 5.

जलापहारी V. II., P. II., 259, 1.

जलाभिमन्त्रणं चैव V. I., P. I.,
276, 26.

जलाशयेषु स्वल्पेषु V. II., P. I.,
154, 14.

जलाशयेष्वध्याल्पेषु V. II., P. I.,
115, 7.

जलेचरांश्च जलजान् V. II., P. I.,
409, 7.

जलेनिमग्नस्तून्मडय V. I., P. I.,
284, 8.

जलेवाऽनाशके वाऽपि V. II., P. II.,
8, 4.

जलोद्विगतः स स्यात् V. II., P. II.,
247, 11.

जलोद्विरो V. II., P. II., 258, 1.

जलोद्भवानि सर्वाणि V. I., P. II.,
393, 6.

जलौकावद् पिवेद्वाष्टं V. I., P. I.,
461, 5.

जलोषपत्त्रले मन्त्रा V. II., P. I.,
281, 1.

जागृयात् रात्रिमेतां तु V. I., P. II.,
159, 5.

जातकर्म ततः कुर्यात् V. I., P. II.,
22, 14.

जातकर्मादिभिः सर्वैः V. II., P. II.,
130, 6.

जाते गर्भे व्रतं पश्चात् V. II., P. I.,
349, 6.

जाते कुमारे तद्वहः V. I., P. II.,
213, 14.

जातवन्तस्य वा कुर्यात् V. I., P. II.,
242, 19.

जातिधर्मा वयोधर्माः V. I., P. I.,
81, 3.

जाते पुत्रे पिनुः स्नानं V. I., P. II.,
22, 17; 213, 2; 260, 5.

जातग्राह्यगणशब्दस्य V. I., P. I.,
483, 14.

जातिभ्रंशकरं कर्म V. II., P. II.,
136, 11.

जातिभ्रंशकरं कर्म V. II., P. II.,
136, 12.

जातिभ्रंशकरेषु V. II., P. I.,
14, 19.

जातमृते V. I., P. II., 231, 3.

जातिमात्रोपजीवी च V. I., P. II.,
218, 4.

जातिमात्रोपजीवी यः V. II., P. I.,
208, 12.

जातभ्रातृ न दद्यात् V. I., P. II.,
23, 12.

जातभ्रातृ न वभ्रातृ V. II., P. I.,
462, 9.

जात्युक्तं पारशर्यं वा V. II., P. I.,
324, 11.

जात्यं च बिल्ब-खदिरम् V. I., P. I.,
252, 4.

जात्यन्धस्त्वमवामोति V. II., P. II.,
269, 12.

जात्यन्धः सोऽभि जायते V. II., P. II.,
232, 12.

जात्यश्च सर्वा गतव्याः V. I., P. I.,
393, 5.

जात्युत्कर्षो दुगे ज्ञेयः V. I., P. II.,
122, 13.

- आताशौचं नु सर्वेषां V. I., P. II., 260, 9.
 आति-शक्ति-गुणापेक्षं V. II., P. I., 235, 14.
 आति-शक्ति-गुणापेक्षं V. II., P. II., 68, 1.
 आतौ विप्रो दशाहेन V. I., P. II., 215, 7.
 आनासीत्यस्ति तथापि V. I., P. I., 88, 12.
 आनङ्गिः पर्षदः पन्थाः V. II., P. I., 234, 6.
 आनन्तो न प्रयच्छन्ति V. II., P. I., 234, 4.
 आनुं कृत्वा तथा सत्यं V. I., P. II., 431, 20.
 आन्वालयततोद्देवान् V. I., P. II., 399, 10.
 आन्योरुर्ध्वं जले तिष्ठेत् V. I., P. I., 241, 5.
 आबालिर्जमशमिन् V. I., P. I., 108, 9.
 आमयो यानि मेहानि V. I., P. II., 112, 3.
 आयते गध्रसीयुक्तः V. II., P. II., 232, 2.
 आयते जुहुहाक्षो वा V. II., P. II., 234, 14.
 आयमानो वै V. I., P. II., 104, 19; 150, 11.
 आयन्ते रुक्मिणौ नु V. I., P. II., 87, 4.
 आयन्ते ताश्च बन्धव्यो V. II., P. II., 230, 11.
 आयन्ते रोगिणो रौद्राः V. II., P. II., 230, 14.
 आयात्मजेषु यदसं V. I., P. I., 186, 10.
 आबोपेतो V. I., P. II., 130, 11.
 आरगर्भे विशेषः स्वात् V. II., P. I., 41, 11.
 आलपाशान् खञ्जरीदान् V. II., P. I., 407, 8.
 आलसूर्यमरीचिस्थं V. II., P. II., 85, 1.
 आलसूर्यमरीचिस्थं V. II., P. I., 127, 1.
 जिघांसया ब्राह्मणस्य V. II., P. I., 456, 15.
 जित्वा संपूजयेद्देवान् V. I., P. I., 460, 6.
 जितेन्द्रियैर्जितक्रोधैः V. I., P. II., 178, 9.
 जितेन्द्रियो जितक्रोधः V. I., P. II., 145, 1.
 जितेन्द्रियो धर्मपरः V. I., P. I., 217, 7.
 जिह्वैव मसेदजं V. I., P. I., 418, 12.
 जिह्वा-वक्त्रव्रणी हान्य V. II., P. II., 239, 6.
 जीन-कार्मुक-वस्तात्रीन् V. II., P. I., 101, 5.
 जीर्णानि चैव वासांसि V. I., P. II., 142, 12.
 जीविका तस्य बालस्य V. I., P. II., 28, 4.
 जीवञ्जीवकतां याति V. II., P. II., 257, 2.
 जीवजं च सर्वे न धूपार्थम् V. I., P. II., 394, 17.
 जीवतो यद्वतं मोक्तं V. II., P. I., 23, 7.
 जीवत्पिता पितामहाः V. I., P. II., 456, 6.

- जीवन् जातो बहि ततो V. I., P. I.,
231, 12.
- जीवन्नात्मस्वागी V. II., P. II.,
11, 14.
- जीवन्नेवं भवेन् दूष्टो V. II., P. I.,
376, 10.
- जीवन् भवति चाण्डालो V. II., P.
II., 196, 6.
- जीवमानो भवेच्छूद्रो V. I., P. I.,
301, 3.
- जीवितात्ययमापन्नो V. II., P. I.,
413, 5; 414, 10.
- जीवितात्ययमापन्नो V. II., P. I.,
198, 17.
- जीवितेनाऽथ विज्ञेन V. II., P. I.,
36, 11.
- जीवितं याम्ये V. I., P. II., 314, 12.
- जीवितं वा वरासोहे V. II., P. II.,
228, 11.
- जीवितं शनैश्चरे V. I., P. II.,
314, 18.
- जीवेद्वाऽपि शिलोऽच्छेन V. I., P. I.,
341, 9.
- जीवेश्वरप्रधानानां V. I., P. II.,
184, 10.
- जीव्य भर्तुर्हितं कुर्यात् V. II., P. I.,
56, 2.
- जुषधमिति ते श्रोकताः V. I., P. I.,
421, 17.
- जुहुयात् सर्पिषाभ्यक्तं V. I., P. I.,
381, 12.
- जुहुयाद्भूतवज्ञादि V. I., P. II.,
442, 20.
- जृम्भित्वाऽध्ययनारम्भे V. I., P. I.,
242, 7.
- जैवाश्चानन्तरं पौराः V. I., P. I.,
474, 6.
- जैम्हां V. II., P. II., 136, 9.
- जैम्हां पुंसि च मैथुन्यं V. II., P. I.,
17, 6.
- ज्ञातीनां तु भवेच्छ्रेष्ठः V. I., P. II.,
326, 14.
- ज्ञाति-बन्धु-सुहृच्छिष्यैः V. I., P. II.,
461, 19.
- ज्ञातिभ्यो द्रविणं दत्त्वा V. I., P. II.,
84, 20.
- ज्ञातिभ्यश्च त्रयोदश्यां V. I., P. II.,
316, 3.
- ज्ञातिभ्यश्चं समामोति V. I., P. I.,
433, 3.
- ज्ञातिभ्यश्चं सर्वकामान् V. I., P. II.,
316, 11.
- ज्ञातिभ्यश्चं हस्त्ये V. I., P. II.,
314, 2.
- ज्ञातिभ्यश्चं हिरण्यानि V. I., P. II.,
317, 3.
- ज्ञानकृतेभ्यो V. I., P. II., 163, 17.
- ज्ञान-कर्म-गुणोपेताः V. I., P. I.,
327, 5.
- ज्ञानात् कुच्छाब्दमुद्दिष्टम् V. II., P. I.,
335, 3.
- ज्ञानदण्डो धृतो येन V. I., P. II.,
175, 7.
- ज्ञानादात्यन्तिकः प्रोक्तः V. I., P. I.,
95, 6.
- ज्ञानादेव तु कैवल्यम् V. I., P. I.,
58, 11.
- ज्ञान-ध्यानाभियुक्तस्य V. I., P. I.,
59, 8.
- ज्ञानपूर्वं पराकः स्यात् V. II., P. I.,
107, 7.
- ज्ञानापहारी V. II., P. II., 258, 14.
- ज्ञानाद्युतेन वृत्तस्य V. I., P. II.,
177, 6.
- ज्ञानमेष परं तेषां V. I., P. II.,
169, 3.

ज्ञानं विज्ञानमास्ति कथं V. I., P. I.,
86, 4.

ज्ञानशिखिनो ज्ञाननिष्ठाः V. I., P. II.,
169, 2.

ज्ञेयं पुंसवने आहुं V. I., P. II.,
301, 7. 404, 2.

ज्योतिषि च प्रशंसिह्य V. I., P. I.,
307, 6.

ज्योतिषामयने चैव V. II., P. I.,
230, 9.

ज्यायांसमनयोर्विद्यात् V. I., P. II.,
337, 7.

ज्येष्ठभ्रात्रा त्वनुज्ञातः V. II., P. I.,
52, 14.

ज्येष्ठायां यद्यनूदायां V. I., P. II.,
357, 13.

ज्येष्ठायां यद्यनूदायां V. II., P. I.,
51, 5.

ज्येष्ठया न विनेतराः V. I., P. II.,
116, 18.

ज्येष्ठेन जातमात्रेण V. I., P. II.,
105, 10.

ज्येष्ठेऽनिविष्टे कनीयान् V. II., P. I.,
49, 1.

ज्येष्ठो भ्रातापितृसमः V. I., P. I.,
335, 8.

ज्येष्ठे मासि सिते पक्षे V. I., P. I.,
286, 12.

ज्येष्ठास्वर्थाधिपत्यं च V. I., P. II.,
313, 1.

ज्वराभिभूता या नारी V. II., P. I.,
169, 16.

ज्वरातिसारी दाही च V. II., P. II.,
270, 18.

ज्वलनं गात्रं विप्रात्र्य V. I., P. I.,
307, 7.

ज्वलन्तमग्निमुत्सृज्य V. I., P. II.,
347, 11.

ज्वलन्तीमायसीं शब्दां V. II., P. I.,
315, 3.

ज्वलन्ती वा सुमीमाश्लिष्यात् V. II.,
P. I., 316, 8.

झ.

झझा मझा नडाश्चैव V. II., P. II.,
228, 5.

झषककटसङ्क्रान्ती V. I., P. I.,
192, 8.

ट.

टिटिभं जालपादं च V. II., P. I.,
78, 9.

ड.

डिम्भाहवहतानां च V. I., P. II.,
268, 10.

त.

तं कानीनं विजानीयात् V. II., P. I.,
46, 14.

तं गत्स्वोवाच V. I., P. II., 167, 6.

तं चेद्भृद्विद्यात् सूर्यः V. II., P. II.,
147, 14.

तं तं दृष्ट्वा स्वतो मार्गात् V. I., P. I.,
446, 6.

तं तं लोकं जयते तांश्च कामात् V. II.,
P. I., 130, 3.

तं त्वष्टाऽऽधत्त V. I., P. I., 49, 17.

तन्मुलिकाश्रमे V. I., P. II., 306, 8.

तं देवाभाइतिभिः V. II., P. I.,
222, 15.

तं धाता V. I., P. I., 49, 18.

तं नयन्त्येताः V. I., P. I., 167, 3.

तं पूषाऽऽधत्त V. I., P. I., 49, 17.

तं मनुः V. I., P. I., 49, 17.

तं यथायथोपासते V. I., P. I.,
210, 14.

तं यत्नेन जयेद्भोमं V. I., P. I.,
 478, 9.
 तं राजा प्रणवन् सम्प्रहृ V. I., P. I.,
 449, 3.
 तं वसिष्ठः V. I., P. I., 11, 4.
 तन्नेन तानि निर्हन्ति V. II., P. II.,
 185, 7.
 तन्नाम चर्मकर्तुश्च V. II., P. I.,
 388, 6.
 तन्मन्त्रं इति च V. I., P. I.,
 297, 12.
 तन्मन्त्रं मुख्यम् V. I., P. II.,
 174, 17.
 तन्मन्त्रं सर्वं जपेद्भुजः V. I., P. I.,
 368, 14.
 तच्छास्त्रं कर्म कुर्वीत V. I., P. I.,
 152, 11.
 तच्छान्तिरौषधैर्हानैः V. II., P. II.,
 273, 18.
 तच्छब्दं केवलं स्पृष्ट्वा V. II., P. I.,
 24, 17.
 तत्तन्नेयोरूपम् V. I., P. I., 111, 9.
 तज्जातीयैर्नैः सम्प्रहृ V. I., P. II.,
 463, 12.
 तज्ज्ञः सम्पादयेत् स्नानं V. II., P. II.,
 16, 13.
 तटाका-V. II., P. II., 233, 2.
 तटाका-ऽऽराम-दाराणाम् V. II., P. I.,
 16, 7.
 तण्डुलीयकं शाकं च V. I., P. II.,
 376, 11.
 ततः भोम् तथेति V. I., P. II.,
 402, 19.
 ततः कृत्युर्गं नाम V. I., P. I.,
 132, 2.
 ततः कृत्वा निरीतं तु V. I., P. I.,
 352, 4.
 ततः केनापि कालेन V. II., P. II.,
 243, 1.

ततः कर्मणि निर्वृत्ते V. I., P. II.,
 439, 13.
 ततः क्षितिं समासाद्य V. II., P. II.,
 243, 13.
 ततः परं प्रवृत्तायां V. I., P. II.,
 245, 15.
 ततः परं स्तानेन V. I., P. II.,
 234, 2.
 ततः पावकं शुद्धस्व V. II., P. II.,
 121, 15.
 ततः पुनरपि इत्वा V. I., P. II.,
 402, 18.
 ततः प्रभृत्यनध्यावान् V. I., P. II.,
 31, 3.
 ततः संध्यामुपासीत V. II., P. I.,
 425, 19.
 ततः संग्राह्यं निधनं V. II., P. II.,
 267, 4.
 ततः सम्मार्जनं कुर्यात् V. I., P. I.,
 273, 5.
 ततः संवत्सरे पूर्णे V. I., P. II.,
 455, 6.
 ततः संवत्सरम् V. II., P. II.,
 122, 3.
 ततः संवत्सरे पूर्णे V. I., P. II.,
 28, 8.
 ततः संवत्सरस्यान्ते V. I., P. I.,
 182, 2.
 ततः सर्वेषु कालेषु V. I., P. I.,
 287, 5.
 ततः सुवासिनी-दुःखि- V. I., P. I.,
 414, 6.
 ततः स्नात्वा निवृत्तेभ्यः V. I., P. II.,
 396, 12.
 ततः शुद्धिर्भवेत्तेषां V. II., P. I.,
 418, 14.
 ततः शुभी भवेत् पश्चात् V. II., P. II.,
 268, 6.

ततः श्राद्धं प्रदातव्यं V. I., P. II., 297, 5.	तत्पावनाय निर्वर्त्यः V. II., P. II., 44, 7.
तत्तु सङ्कल्पदीपेण V. I., P. I., 182, 6.	ततोऽप्सु V. II., P. II., 165, 2.
ततः सङ्क्रममाणेऽग्नौ V. II., P. I., 179, 8.	ततोऽप्सु निमग्नः V. I., P. I., 275, 13.
तत् ऊर्ध्वं न कर्तव्यम् V. I., P. II., 330, 7.	ततोऽपि सारसं पुण्यं V. I., P. I., 285, 9.
तत् कामकार विषयं V. II., P. II., 72, 9.	ततो ब्राह्मणहस्तेषु V. I., P. II., 410, 10.
तत्कर्मजं यातनार्थं V. II., P. II., 210, 16.	ततो भूयस्ततो भूयः V. I., P. I., 461, 10.
तत्कर्म नान्यो जानाति V. I., P. II., 255, 16.	ततोऽम्भसि निमग्नस्तु V. I., P. I., 276, 5.
तत्कर्म सकलं ज्ञेयम् V. I., P. II., 129, 2.	ततो मातामहानां च V. I., P. I., 359, 2.
तत् पापं तस्य तिष्ठेत् V. II., P. I., 291, 11.	ततो मातामहानां च V. I., P. II., 489, 20.
तत्पापं प्रणुदत्यांशु V. I., P. I., 310, 6.	ततो मध्याह्नसमये V. I., P. I., 269, 14.
तत् पापं शतधा भूत्वा V. II., P. I., 211, 2.	ततो मानुष्यतां प्राप्य V. II., P. II., 244, 6.
तत् पापं शतधा भूत्वा V. II., P. I., 352, 14.	ततो मुसलमाशय V. II., P. II., 85, 12.
तत्पुण्यफलमाप्नोति V. I., P. I., 407, 7.	ततो यज्ञाः प्रवर्तन्ते V. I., P. I., 132, 7.
तत्पार्थै बाहुमध्ये तु V. I., P. I., 297, 9.	ततो यत् इन्द्रः V. I., P. I., 273, 1.
तत् प्राक्प्रणीतमित्याह V. I., P. II., 188, 13.	ततोऽर्कमीक्ष्य चोङ्कारं V. I., P. I., 275, 10.
तत्प्रमाणं V. I., P. I., 5, 6.	तत्र नारायणो देवो V. I., P. I., 70, 4.
तत्प्रमाणद्वयोवस्था- V. II., P. II., 211, 1.	ततोऽलङ्कृतगात्रः सन् V. I., P. I., 468, 14.
तत् प्रयत्नेन कर्तव्यम् V. II., P. I., 236, 19.	ततो वै V. I., P. I., 47, 15.
तत् प्रयत्नेन कुर्वीत V. I., P. II., 135, 2.	ततो वाग्दानपर्यन्तं V. I., P. II., 245, 14.
तत्प्रसव-मरणे च V. I., P. II., 247, 1.	ततो वृद्धिकसम्प्राप्तौ V. I., P. II., 323, 19.
	ततो गोरोहमात्रं वै V. I., P. I., 393, 5.

ततोऽग्नौ V. II., P. II., 192, 20.
 ततोऽभिवर्णां तां पीत्वा V. II., P. II.,
 81, 12.
 ततो ग्रामं व्रजेन्मन्दं V. I., P. II.,
 187, 17.
 तत् ज्ञेयं विदुषा सर्वं V. II., P. II.,
 217, 2.
 तत्समयेऽन्नं भुवि दत्तमेतत् V. I., P. I.,
 386, 11.
 तत्तद्गुणवते देयम् V. I., P. I.,
 189, 14.
 तत्तदेवावगच्छ त्वं V. I., P. I.,
 411, 4.
 तत्तु प्रक्षालितं कृत्वा V. I., P. II.,
 384, 11.
 तत्तोयं यः पिबेद्विप्रः V. II., P. I.,
 111, 12.
 ततो दंशः कृतघ्नश्च V. II., P. II.,
 225, 14.
 ततोऽधर्मक्षयं कृत्वा V. II., P. II.,
 266, 8.
 ततोऽन्नप्राशनं मासि V. I., P. II.,
 27, 8.
 ततोऽन्नं बहुसंस्कारम् V. I., P. II.,
 368, 8.
 ततो निवृत्त्यं तत् पानं V. I., P. II.,
 192, 6.
 ततोऽन्येषां च विप्राणां V. I., P. I.,
 185, 12.
 ततश्चतुर्थे वर्षे तु V. I., P. II., 81, 2.
 ततश्च चित्रमंत्रेण V. II., P. II.,
 281, 6.
 ततश्चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I.,
 368, 10.
 ततश्चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I.,
 117, 8.
 ततश्च ग्राहं भगवान् V. I., P. I.,
 142, 11.

ततश्च 'सुप्रोक्षितम्' V. I., P. II.,
 428, 1.
 ततश्चीर्णं व्रतः कुर्यात् V. II., P. I.,
 244, 13.
 ततश्च वैश्वेदेवान्ते V. I., P. II.,
 441, 1.
 तत्सङ्घातगतश्चैव V. I., P. II.,
 464, 10.
 तत्सुतां च स्नुषां गत्वा V. II., P. I.,
 328, 4.
 ततस्तृतीये कर्तव्यं V. I., P. II.,
 26, 13.
 ततस्तु मानं कुर्यात् V. I., P. II.,
 24, 14.
 ततस्तु निरयं प्राप्य V. II., P. II.,
 267, 2.
 ततः सन्ध्यामुपासीत V. I., P. II.,
 444, 7.
 ततस्तृप्तः सन् V. I., P. I.,
 431, 1.
 ततस्त्वसोदरो भ्राता V. I., P. II.,
 462, 10.
 ततस्तस्मै V. II., P. II., 89, 2.
 तत्सूत्रं भारवेद्योगी V. I., P. II.,
 168, 15.
 तत्सूत्रं विहितं येन V. I., P. II.,
 168, 13.
 तत्सान्निधौ वैरत्यागः V. I., P. I.,
 72, 1.
 तत्स्पाष्टिनं स्पृशेद्यस्तु V. I., P. I.,
 278, 1.
 तत्स्पृष्टस्पाष्टिनं स्पृष्ट्वा V. I., P. I.,
 278, 9.
 तत्समुद्भूत्य होतव्यं V. II., P. I.,
 437, 2.
 ततस्तु वैद्य-शूत्रेभ्यः V. I., P. I.,
 107, 17.
 ततस्ते प्रणिपातेन V. II., P. I.,
 235, 17.

- तत् सार्धं-प्रातर्होमस्य V. I., P. I., 318, 14.
 तत्सर्वं निर्णुदन्त्याशु V. II., P. II., 160, 14.
 तत्संबांशश्च V. II., P. I., 15, 5.
 तत्सर्वमग्निहोत्रस्य V. I., P. I., 130, 10.
 तत् स्वशाखामतं तत्र V. I., P. II., 430, 7.
 तत्संशयान्नोपयच्छेत् V. I., P. II., 70, 5.
 तथा अभयताय V. I., P. I., 329, 15.
 तथाकृतेषु यज्ञेषु V. I., P. I., 167, 13.
 तथाऽक्षराद्विधाःसौम्य भावाः V. II., P. II.
 तथा च भगवद्भाम्नः V. II., P. II., 232, 15.
 तथा च वामहस्तेन V. I., P. I., 228, 12.
 तथा ज्ञानकृतं पापं V. II., P. II., 155, 2.
 तथा ज्ञानामिना पापं V. II., P. I., 223, 9.
 तथा तथैव संस्मृत्य V. II., P. II., 209, 15.
 तथा देवानागानागान् V. I., P. I., 356, 15.
 तथा दहति वेदज्ञः V. II., P. II., 28, 3.
 तथा दहति वेदज्ञः V. II., P. I., 224, 2.
 तथा द्रव्यविशेषांश्च V. I., P. I., 191, 6.
 तथान्यास्वपि आपत्सु V. I., P. I., 315, 2.
 तथापि दाहयेदेनं V. I., P. II., 242, 4.
 तथा पापेन महता V. II., P. II., 269, 4.
 तथापि मुनिना प्रोक्तं V. II., P. I., 151, 11.
 तथा प्रतिष्ठाहीनानां V. I., P. I., 191, 8.
 तथा प्रभातसमये V. I., P. I., 314, 1.
 तथा मध्याह्नसन्ध्यायाम् V. I., P. I., 305, 15.
 तथा मनुष्यतां प्राप्तः V. II., P. II., 270, 16.
 तथा मातामहश्चाहुं V. I., P. II., 400, 4.
 तथा-सूत्र-पूरीष- V. II., P. I., 173, 8.
 तथा महति पातके V. I., P. II., 113, 6.
 तथा विदुर्वाक्यानि V. I., P. I., 110, 2.
 तथाऽवरान्-V. I., P. I., 382, 6.
 तथा विरुद्धं तेनैव V. II., P. II., 276, 16.
 तथा विषमगताय V. II., P. I., 329, 14.
 तथा विष्णुश्च रुद्रश्च V. I., P. I., 95, 13.
 तथाऽऽयसानां तोयेन V. II., P. I., 173, 19.
 तथा युध्येत सम्पन्नः V. I., P. I., 460, 5.
 तथर्षीणां यथान्यायं V. I., P. I., 351, 4.
 तथाऽल्लपाल्पो ग्रहीतव्यः V. I., P. I., 462, 2.
 तथा राज्ञामपि प्राणाः V. I., P. I., 468, 4.
 तथा शक्त्यनुरूपं च V. II., P. II., 63, 2.
 तथा शय्याऽऽरूढ V. II., P. II., 149, 19.
 तथा शसन्निष्कृता V. I., P. II., 310, 15.

तथाऽश्वमेधावभृथ- V. II., P. II.,
68, 11.

तथाष्टादशलक्षणि V. II., P. II.,
197, 14.

तथा सतिमहान्दोषः V. I., P. I.,
427, 12.

तथा समाहितः कुर्यात् V. I., P. I.,
418, 5.

तथा सर्वाणि भूतानि V. I., P. I.,
363, 5.

तथा हीनतमे चैव V. I., P. II., 208, 3.

तथा हिरण्यवर्णाभिः V. I., P. I.,
275, 9.

तथैव तान् V. I., P. I., 75, 6.

तथैव दीनरूपश्च V. II., P. II.,
233, 15.

तथैव द्वावशाहेन V. I., P. II., 206, 8.

तथैवानाश्रमे वासः V. II., P. II.,
103, 6.

तथैवानुपनीति तु V. I., P. II.,
243, 16.

तथैवान्यतमालाभे V. II., P. I.,
302, 4.

तथैवोपासनं कृष्टं V. I., P. I.,
318, 2.

तथैवाप्सरसः सर्वाः V. II., P. II.,
218, 10.

तथैव मागधो वैदवात् V. I., P. II.,
121, 12.

तथैव बन्धितो दाता V. I., P. II.,
368, 4.

तथैव शुक्लपक्षादौ V. II., P. I.,
299, 3.

तथैवाहुतयः सर्वाः V. I., P. I.,
232, 4.

तथोन्नमः शिवायेति V. I., P. I.,
372, 10.

तथोपवासं वैदवस्व V. II., P. I.,
411, 7.

तथोमयमुखीं शोलां V. II., P. II.,
222, 6.

तथोर्णा-केश- V. II., P. II., 120, 1.

तन्त्रेण अपणं कुर्यात् V. I., P. II.,
469, 18.

तन्निस्वभ्रातृवत्कुर्यात् V. I., P. II.,
301, 9.

तन्निमित्तं क्षतः शस्त्रैः V. II., P. II.,
68, 15.

तन्नाम-रूपाभ्याम् V. I., P. I., 100, 10.

तन्नास्ति यस्मादन्यस्य V. I., P. II.,
256, 15.

तन्मात्रगुणसंयुक्तं V. II., P. II.,
211, 14.

तन्मात्रा तन्पितामह्या V. I., P. II.,
457, 1.

तन्मात्रमुद्धतं शुद्धयेत् V. II., P. I.,
145, 8.

तन्मध्ये हापयेदेव V. I., P. II., 211, 10.

तनुलोम-केश-दशनां V. I., P. II.,
55, 8.

तपोऽभिहीचमन्त्रेषु V. I., P. II.,
356, 11.

तपोऽभिहीच-मन्त्रेषु V. II., P. I.,
52, 21.

तप्तकांचनवर्णेन V. I., P. II., 189, 3.

तप्तकीर-घृता-ऽम्बूनाम् V. II., P. I.,
26, 16.

तप्तकृच्छ्रेण V. II., P. II., 83, 14.

तप्तकृच्छ्रेण शुद्धयेत् V. II., P. I.,
308, 7.

तप्तकृच्छ्रं पराकं च V. II., P. I.,
322, 18.

तप्तकृच्छ्रं पराकं च V. II., P. II.,
84, 4.

तप्तकृच्छ्रं तु गां गत्वा V. II., P. I.,
340, 15.

तप्तकृच्छ्रपरिहितो V. II., P. I.,
369, 17.

- तसकृच्छं प्रकुर्वीत V. II., P. I., 327, 11.
 तसकृच्छयेनैव V. II., P. I., 21, 16;
 23, 16.
 तसकृच्छं मत्वा V. II., P. I., 369, 11.
 तसकृच्छं विजानीयात् V. II., P. I.,
 26, 13.
 तसेऽयः शयने सार्धम् V. II., P. I.,
 315, 7.
 तसे लोहशयने V. II., P. I., 315, 19.
 तपस्यादित्यवधैव V. I., P. I., 448, 3.
 तपो-दानप्रवृत्तेषु V. I., P. II.,
 256, 18.
 तपो धर्मः कृत्युगे V. I., P. I., 121, 4.
 तपो नाऽनश्नानात् परम् V. I., P. I.,
 120, 2.
 तपो-निश्चयसंयोगात् V. II., P. I.,
 3, 8.
 तपोविशेषैर्विविधैः V. I., P. I.,
 151, 1.
 तपऽसाऽपनुनुस्तु V. II., P. II.,
 87, 7. *
 तपसैव सुतप्तेन V. II., P. II., 160, 12.
 तपःस्वधर्मवर्तित्वं V. I., P. I.,
 120, 7.
 तमध्यापयीत V. I., P. I., 148, 1.
 तमपीह गुरुं विद्यात् V. I., P. I.,
 331, 10.
 तमपीह गुरुं विद्यात् V. I., P. I.,
 319, 20.
 तमौरसं विजानीयात् V. II., P. I.,
 46, 2.
 तमेव चीपजीवेरन् V. I., P. I.,
 335, 5.
 तमसो लभणं कामो V. II., P. II.,
 217, 7.
 तमाहरेत् V. I., P. I., 47, 14.
 तयोः परेद्युरुदये V. I., P. I., 436,
 18; 437, 13.
 तयोरापि पिता श्रेयान् V. I., P. I.,
 333, 3.
 तयोर्दानं च कन्यायाः V. II., P. I.,
 16, 5.
 तयोर्नाना V. I., P. I., 385, 1.
 तयोस्तु वारुणं मुख्यं V. I., P. I.,
 268, 7.
 तजनीं तु बहिः कृत्वा V. I., P. I.,
 418, 21.
 तजनी-मध्यामा-ऽङ्गुष्ठ- V. I., P. I.,
 418, 18.
 तज्जन्मङ्गुष्ठयोगेन V. I., P. I.,
 238, 7.
 तर्पणं तृप्तयेत्यस्य V. I., P. I.,
 261, 2.
 तर्पणे तृप्तयेनैव V. I., P. I.,
 352, 15.
 तर्पणं त्रिविधस्याङ्गः V. II., P. II.,
 177, 9.
 तर्पणाशीनि कर्माणि V. I., P. I.,
 255, 10.
 तर्पयेत्तु यथाकामम् V. I., P. I.,
 353, 16.
 तर्पयेत् पित्रपूर्वं तु V. I., P. II.,
 310, 11.
 तर्पयित्वा द्विजान् कामैः V. II., P. II.,
 116, 3.
 तर्पयन् विधिना विप्रो V. I., P. I.,
 413, 8.
 तरति ब्रह्महत्यां V. II., P. I.,
 11, 5.
 तरस्समन्वीयम् V. II., P. II.,
 157, 2.
 तरवःपुष्पिता मेध्याः V. II., P. I.,
 192, 5.
 तद्विज्ञैः रर्चयेन्मन्त्रैः V. I., P. I.,
 365, 4.
 तद्विज्ञैः स्तर्पयेन्मन्त्रैः V. I., P. I.,
 356, 20.

तलघाती च सम्भूतः V. II., P. II.,
249, 5.

तत्र पुत्राद् भ्रातृव्य- V. I., P. II.,
167, 3.

तत्रक्षित- V. I., P. I., 43, 2.

तत्र गत्वा शुचौ देशे V. II., P. I.,
439, 10.

तत्र गच्छन् समामोति V. I., P. II.,
367, 7.

तत्र गायेत सामानि V. I., P. I.,
274, 7.

तत्र जीवति मासांश्च V. II., P. II.,
266, 7.

तत्र तत्र देश प्रामाण्यम् V. I., P. II.,
67, 18.

तत्रात्मभूतैः कालज्ञैः V. I., P. I.,
471, 6.

तत्रोत्तमानि चत्वारि V. I., P. I.,
183, 1.

तत्र त्याज्यानि वासांसि V. I., P. II.,
296, 2.

तत्र विराजमाशौचं V. I., P. II.,
228, 7.

तत्र दुर्गाणि कुर्वीत V. I., P. I.,
464, 2.

तत्र शनादिकं कुर्यात् V. I., P. I.,
193, 9.

तत्राधिकृत्य मृतकं V. I., P. II.,
264, 9.

तत्र दद्यात् सुवर्णं तु V. I., P. II.,
23, 18.

तत्र द्रव्याणि सर्वाणि V. II., P. I.,
179, 10.

तत्र दोषो न चास्तीति V. I., P. I.,
129, 18.

तत्रानुभूय वृत्तानि V. II., P. II.,
243, 14.

तत्र बहुवृत्तानाम् V. I., P. II.,
162, 18.

तत्र ब्रह्मचारिणः V. I., P. II.,
197, 5.

तत्र ब्रह्मवादिनीनाम् V. I., P. II.,
82, 13.

तत्र भुक्त्वा पुनः किञ्चित् V. I., P. I.,
472, 3.

तत्रापि गृहमध्ये तु V. II., P. I.,
352, 12.

तत्रापत्यं समुत्पाद्य V. II., P. II.,
267, 8.

तत्र पत्न्यपि कुर्वीत V. I., P. II.,
458, 5.

तत्रापि निद्यमो नास्ती V. II., P. II.,
243, 9.

तत्रापि निरयं प्राप्तः V. II., P. II.,
266, 16.

तत्रापि भुक्त्वा स्वं कर्म V. II., P. II.,
243, 6.

तत्रापि भौतिकं भोगं V. II., P. II.,
243, 7.

तत्र प्रतिक्षणं V. I., P. I., 42, 8.

तत्र प्रायश्चित्तं कुर्यात् V. II., P. I.,
10, 21.

तत्र प्रायश्चित्तमवगाहनम् V. II., P. I.,
109, 6.

तत्राप्यश्वत्सः करणे V. I., P. I.,
318, 11.

तत्र पार्षणवच्छाद्रम् V. I., P. II.,
330, 14.

तत्र परमहंसा नाम V. I., P. II.,
16, 5.

तत्रापि अपचादिभ्यः V. I., P. I.,
440, 1.

तत्र यत् प्रीतिसंयुक्तं V. II., P. II.,
215, 13.

तत्रैव क्षितिशायी स्यात् V. II., P. I.,
244, 6.

तत्र वक्तव्यमनृतं V. II., P. II.,
44, 14.

तत्र वैखानसाः V. I., P. II., 198, 22.	तत्र निष्कलं याति V. I., P. I., 421, 22.
तत्रैव गायेत्रामानि V. II., P. I., 301, 17.	तत्रऽऽजस्रिकमित्याहुः V. I., P. I., 182, 12.
तत्र वार्ताकवृत्तयः V. I., P. II., 198, 6.	तद्विष्णोऽस्याः सावित्र्याः V. II., P. I., 63, 13.
तत्र वर्षशतस्यान्ते V. II., P. II., 231, 9.	तद्विदं देहि देहीति V. I., P. I., 178, 17.
तत्र शिष्टा यथा द्रुयुः V. II., P. I., 461, 12.	तत्र दिनक्षयः प्रोक्तः V. I., P. I., 193, 12.
तत्र आर्द्धं प्रकुर्वीत V. I., P. II., 321, 6.	तद्दानं चैव शिष्येभ्यो V. I., P. I., 153, 16.
तत्र स्नात्वा च पीत्वा च V. I., P. I., 286, 6.	तद्दानातिक्रमे शानं V. I., P. I., 185, 15.
तत्र सर्वे प्रतिप्राप्तं V. I., P. II., 214, 4.	तदाऽनेन विधानेन V. I., P. I., 457, 16.
तत्र स्थितः प्रजाः सर्वाः V. I., P. I., 463, 3.	तद्दिनानि त्रिरात्रं स्यात् V. II., P. I., 167, 11.
तत्र स्थित्वा निराहारा V. II., P. I., 345, 10.	तद्वाहितश्च V. I., P. II., 64, 5.
तत्र स्थित्वा त्वहोरात्रं V. II., P. I., 123, 5.	तदा दिवा न कर्तव्यं V. I., P. I., 437, 19.
तत्रैकदण्डं संगृह्य V. I., P. II., 179, 16.	तदातदा कलेर्बुद्धिर् V. I., P. I., 125, 11.
तदैक्षत बहु स्यां V. I., P. I., 100, 2; 103, 15.	तदातदा कलेर्बुद्धिर् V. I., P. I., 125, 13.
तदा तं जीर्णवृषभः V. I., P. II., 439, 6.	तदध्यास्योद्देह्यार्था V. I., P. I., 465, 7.
तदेतत् क्षत्वस्थ V. I., P. I., 111, 10.	तद्धि काम्यं समुद्दिष्टं V. I., P. I., 269, 2.
तदेतानि V. II., P. II., 213, 2.	तद्धि कुर्वन् यथाशक्ति V. I., P. I., 57, 9.
तदा त्वौदधिकी ग्राह्या V. I., P. II., 128, 11.	तद्दार्थ्यमुपवीतं स्यात् V. I., P. II., 37, 15.
तदन्वो न क्षमः कर्तुं V. I., P. II., 256, 1.	तद्वस्तभोजने वापि V. II., P. I., 372, 17.
तदन्वो नैव जानाति V. I., P. II., 255, 18.	तदन्नमस्य जन् भुक्त्वा V. I., P. II., 425, 2.
	तदपस्थानि V. I., P. II., 64, 5.

तदपत्यं भागिनेयम् V. II., P. I., 326, 10.	तद्भागजमिति प्रोक्तं V. II., P. I., 165, 16.
तदप्यदेवं कर्तव्यम् V. I., P. II., 404, 14.	तद्यथा आद्ये कलार्थे V. I., P. I., 56, 10.
तदप्यदेवं कर्तव्यम् V. I., P. II., 300, 7.	तद्याचार्यमिति प्रोक्तं V. I., P. II., 301, 11.
तद्वन्धुवर्गस्त्वेकेन V. I., P. II., 247, 6.	तद्यथा V. II., P. II., 246, 11.
तद् ब्राह्मणेन नाक्षत्रं V. II., P. II., 78, 12.	तद्यद्विदमाहुरसुं V. I., P. I., 200, 11.
तद् नैक्षत्रं जपेन्नित्यं V. II., P. I., 311,	तदर्थज्ञानमित्याहुः V. I., P. I., 180, 6.
तद्गगिन्धो V. I., P. II., 64, 4.	तदार्द्रकाष्ठं शुष्कं वा V. I., P. I., 251, 3.
तद्गगिन्धश्च मातृव्यसारः V. II., P. I., 326, 9.	तदूर्ध्वं मासिकानां स्यात् V. II., P. II., 454, 12.
तद्गार्वा-पुत्रयोश्चैव V. I., P. II., 45, 11.	तदूर्ध्वं तु चरेद्देवः V. II., P. I., 114, 4.
तद्गस्मास्थि गृहीत्वैव V. II., P. I., 71, 6.	तदूर्ध्वमेव शूद्राणां V. II., P. I., 100, 20.
तद्गातरो मातुलाः V. II., P. I., 326, 8.	तदूर्ध्वमेव शूद्राणां V. II., P. I., 395, 3.
तद्गातरो मातुलाः V. I., P. II., 64, 4.	तदार्धकं पार्श्विकं वा V. I., P. II., 47, 19.
तदभावे ऋत्विजाचार्यौ V. I., P. II., 290, 8.	तद्गजोऽप्रतिर्ध विद्यात् V. II., P. II., 216, 2.
तदभावे च नृपतिः V. I., P. II., 463, 11.	तदेव V. II., P. II., 193, 1.
तदभावे निषिञ्चेत् तु V. I., P. I., 354, 15.	तदेव क्षत्रियस्यापि V. II., P. I., 330, 7.
तदभावे यवाग्वा वा V. I., P. I., 316, 1.	तदेवं द्विगुणं कुर्याद् V. II., P. II., 49, 15.
तदभावे रहस्यवित् V. I., P. II., 341, 5.	तदेवाष्टगुणं पुंसां V. I., P. I., 440, 4.
तदभावेऽस्य तनये V. I., P. II., 48, 4.	तदेकै प्राजापस्याम् V. I., P. II., 155, 11.
तदा माससमस्तासां V. I., P. II., 239, 15.	तद्वच्छूद्रमुखाद्वाक्यं V. II., P. I., 228, 13.
तदा यायाद्विगृह्यैव V. I., P. I., 457, 20.	तद्वत्कर्तरि यत् पापं V. II., P. I., 215, 3.

- तद्वत् पवित्रे गोवालैः V. I., P. II., 179, 13.
- तद्वत्तर्तारमादाय V. II., P. I., 57, 15.
- तद्वशाच्चमनार्थाय V. I., P. II., 427, 15.
- तद्विधेषु चरेद्भैक्ष्यं V. II., P. I., 302, 8.
- तद्विद्धि प्रणिपातेन V. I., P. I., 44, 14.
- तद्वेदं तर्हि V. I., P. I., 100, 10.
- तद्व्यज्ञोपवीतस्य V. I., P. II., 170, 4.
- तद्वर्णविधिदृष्टेन V. I., P. II., 219, 16.
- तद्वारितत्त्वं सगुणं V. I., P. I., 96, 5.
- तद्वर्जनात् पितुरपि V. I., P. II., 299, 22.
- तद्विष्णोः परमं परं V. I., P. I., 275, 14.
- तद्विष्णोः परमं V. I., P. I., 370, 16.
- तद्विष्णोरिति मन्त्रेण V. I., P. I., 372, 1.
- तद्वृतं तस्य गृह्णीयात् V. II., P. I., 129, 6.
- तद्वृतं तस्य लुप्येत V. I., P. II., 145, 4.
- तद्वलाभेऽप्युदासीनं V. I., P. II., 340, 2.
- तद्व्यादाद्युभयसम्पन्नं V. I., P. I., 465, 1.
- तदा सान्तपनं कृच्छ्रं V. II., P. II., 7, 2.
- तदा स्नातः सचैलस्तु V. I., P. II., 284, 10.
- तद्वर्णैव भुञ्जीत V. I., P. I., 437, 2.
- तद्वहस्त्विके V. I., P. II., 213, 20.
- तदाह्वयद्वयमेकः V. I., P. I., 207, 4.
- तस्मात् कृतस्य पापस्य V. II., P. II., 210, 13.
- तस्मात्कन्यैः फलैर्मूलैः V. I., P. I., 169, 3.
- तस्मात्काम्यानि कुर्वीत V. I., P. II., 313, 8.
- तस्मात् कर्माणि कुर्वीत V. I., P. I., 444, 13.
- तस्मात् कुर्याद्विहाऽऽचारं V. I., P. I., 143, 14.
- तस्मात्कालाद्भवेद्यं V. I., P. II., 323, 15.
- तस्मात् कुलीनाः V. I., P. II., 343, 16.
- तस्मात्तद्विक्तकः स्वर्गं V. I., P. II., 255, 20.
- तस्माच्छुक्रविबुध्यते V. I., P. II., 101, 13.
- तस्माच्छूद्रं समासाद्य V. II., P. II., 178, 5.
- तस्मात् तस्य वधं राजा V. I., P. I., 456, 6.
- तस्मात्तत्रैव दातव्यं V. I., P. II., 321, 4.
- तस्मात् तदा योजयति V. I., P. I., 456, 17.
- तस्मात् त्रिभागं वित्तस्य V. I., P. I., 190, 4.
- तस्मात्तांस्तत्र विधिना V. I., P. II., 324, 8.
- तस्मान्नद्वयं यत् सत्यं V. II., P. I., 236, 7.
- तस्मात् पूर्वाभिभाषी स्यात् V. I., P. I., 325, 3.
- तस्मात् पुत्रो V. I., P. II., 107, 11.
- तस्मात् पुत्रमनुशिष्टं V. I., P. II., 170, 9.
- तस्मात्प्रमाणमुभयं V. I., P. I., 12, 7.

तस्मिन् देशे क्षुधार्ताश्च V. II., P. II., 240, 14.	तस्माद् यज्ञोपवीती V. I., P. I., 173, 10.
तस्मिन्नाचमनं कुर्यात् V. I., P. I., 431, 13.	तस्माद् यज्ञादिवं याति V. I., P. I., 167, 17.
तस्माज्जातिक्रमेत्प्राज्ञो V. I., P. II., 348, 11.	तस्मादात्मकृतं पुण्यं V. I., P. I., 183, 13.
तस्मिन्नेव दिने भुक्त्वा V. I., P. I., 436, 13.	तस्माद्धर्मात् V. I., P. I., 111, 11.
तस्मान्मनुष्यस्तु मृतः V. II., P. II., 209, 1.	तस्माद्विन्नं समासाद्य V. I., P. I., 178, 5.
तस्मिन्नहनि शानं च V. I., P. II., 214, 8.	तस्माद्वा एतस्मान् V. I., P. I., 99, 14; 101, 2; 105, 5.
तस्मादग्रं च मूलं च V. I., P. I., 454, 18.	तस्माद्वा समानादेव V. I., P. II., 66, 7.
तस्मादतन्निव्रतो दद्यात् V. I., P. II., 14, 6.	तस्माद्विद्वाजैव दद्यात् V. I., P. II., 423, 5.
तस्मादेताः सदाऽभ्यर्च्याः V. I., P. II., 112, 5.	तस्मादिनादौ मध्याह्ने V. I., P. I., 371, 19.
तस्मादिदं भूतहिताय भूमौ V. I., P. I., 386, 15.	तस्मात्सनातो न प्रमृश्यात् V. I., P. I., 263, 13.
तस्माद्धर्मं यमिष्टेषु V. I., P. I., 448, 17.	तस्मादुद्वाहयेत् कन्यां V. II., P. I., 157, 13.
तस्मादभिभवत्येषुः V. I., P. I., 448, 2.	तस्माद्युग्मासु पुत्रार्थी V. I., P. II., 19, 21.
तस्मादेतानि मन्त्रे V. I., P. I., 173, 18.	तस्मिन्नुत्सारिते पापे V. II., P. I., 213, 7; 236, 10.
तस्माद्दानं V. I., P. I., 176, 16.	तस्मिन्निवेदिते कार्ये V. II., P. I., 236, 9.
तस्मादार्त्तं समासाद्य V. II., P. I., 234, 5.	तस्मात् संकृतमाशय V. I., P. I., 403, 2.
तस्मात् दैवे च पित्र्ये च V. II., P. I., 387, 8.	तस्मात्सम्पूजयेदेनं V. I., P. II., 347, 20.
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन V. II., P. II., 235, 8.	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन V. I., P. I., 337, 8.
तस्मादुहन् पुराऽऽयुषः V. II., P. I., 55, 2.	तस्मात्सर्वप्रयत्नेन V. I., P. I., 161, 15.
तस्मादुद्वाहयेत् कन्यां V. I., P. II., 78, 17.	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन V. II., P. I., 291, 13.
तस्माद्दानं गृहीतव्यं V. I., P. II., 41, 5.	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन V. I., P. I., 265, 5.
तस्मादात्मन एव V. I., P. I., 107, 5.	

- तस्मात्सदैव कर्तव्यम् V. I., P. I., 363, 7.
- तस्मात्स्वशक्त्याराजेन्द्र V. I., P. I., 440, 5.
- तस्य कार्यो व्रतादेशः V. II., P. I., 234, 7.
- तस्य कुर्वन्नुपो वण्डं V. I., P. II., 91, 18.
- तस्य कृच्छ्रवयं कुर्यात् V. II., P. II., 80, 4.
- तस्योक्तो विधिः कृच्छ्रे V. II., P. I., 299, 12.
- तस्य च V. II., P. II., 100, 2.
- तस्य चात्मशित्वा V. I., P. I., 176, 1.
- तस्यां चैव प्रसूतस्य V. I., P. II., 96, 20.
- तस्याजिनम् V. II., P. II., 129, 2.
- तस्य जुहुयात् V. II., P. II., 127, 1.
- तस्यैते कथिता ह्यर्थाः V. I., P. I., 74, 19, 376, 16.
- तस्य दृष्ट्याऽभिभूतस्य V. I., P. II., 14, 17.
- तस्य त्यागेन शुद्धयन्ति V. II., P. II., 117, 2.
- तस्य तावदेव V. II., P. II., 275, 10.
- तस्य विराजमानाशौचं V. II., P. I., 20, 13.
- तस्यादर्शनमात्रेण V. I., P. II., 393, 11.
- तस्या बुधितरं चैव V. II., P. I., 326, 15.
- तस्य हाहादिकं कार्यं V. I., P. II., 228, 2.
- तस्य नायं न च परो V. I., P. I., 413, 15.
- तस्याऽनशनं शिक्षा V. I., P. I., 174, 10.
- तस्यान्ते V. II., P. II., 135, 1.
- तस्यान्ते मानुषो भूत्वा V. I., P. II., 14, 20.
- तस्यान्ते मानुषो भूत्वा V. II., P. II., 238, 12.
- तस्यान्ते वृषभैक V. II., P. I., 98, 11.
- तस्य पुण्यं कृतं सर्वं V. II., P. II., 268, 3.
- तस्यापि तत् क्षुधा राष्ट्रम् V. I., P. I., 466, 10.
- तस्यापि तादृशी बाधा V. II., P. II., 235, 7.
- तस्य पापविशुद्धयर्थम् V. II., P. I., 335, 19.
- तस्य पापविशुद्धयर्थं V. II., P. I., 22, 10.
- तस्याप्यशौचं विज्ञेयं V. I., P. II., 252, 2.
- तस्य प्रोक्ता अभ्याः V. I., P. I., 106, 9.
- तस्योपरि कुशान् इत्वा V. I., P. II., 411, 8.
- तस्यामुत्पाद्य चण्डालं V. I., P. II., 72, 17.
- तस्य मध्ये तु पर्याप्तं V. I., P. I., 465, 3.
- तस्यामपत्यमुत्पाद्य V. II., P. II., 265, 14.
- तस्यामप्रकृतिस्थायां V. I., P. II., 80, 2.
- तस्यां यो जायते गर्भः V. I., P. II., 357, 21.
- तस्येयं निष्कृतिर्दृष्टा V. II., P. II., 61, 3.
- तस्येयं निष्कृतिः प्रोक्ता V. II., P. I., 200, 13.
- तस्य योनिशतं गत्वा V. II., P. II., 251, 12.

तस्यार्थे सर्वभूतानां V. I., P. I.,
 449, 1.
 तस्यालाभे तुला कार्या V. II., P. II.,
 186, 9.
 तस्य वा एतस्य V. I., P. I., 349, 15.
 तस्य वै श्रीःप्रजाऽऽयुश्च V. I., P. I.,
 16, 3.
 तस्याशौचं दशाहं तु V. I., P. II.,
 277, 18.
 तस्याशौचं विधातव्यं V. I., P. II.,
 227, 15.
 तस्याशौचं विधातव्यं V. II., P. I.,
 23, 3.
 तस्य शुद्धिकरं कर्म V. I., P. II.,
 327, 7.
 तस्य शुद्धिं विजानीयात् V. II., P. I.,
 113, 6.
 तस्य श्रीब्रह्मवृद्धिश्च V. I., P. I.,
 162, 12.
 तस्यान्धमधादधिकं V. I., P. I.,
 376, 4.
 तस्य सर्वगतत्वाच्च V. I., P. I.,
 367, 7.
 तस्यां ज्ञानं न कुर्वीत V. II., P. II.,
 23, 14.
 तस्य स्नानाङ्गवेच्छुद्धिः V. I., P. II.,
 284, 3.
 तस्येह त्रिविधस्यापि V. II., P. II.,
 212, 1.
 तस्य ह्याशु विनाशाय V. I., P. I.,
 448, 16.
 तस्यां स्नानं न कुर्वीत V. II., P. II.,
 23, 14.
 ता भद्रमेवाऽप्रबुद्धाः V. I., P. I.,
 126, 7.
 ता उदतिष्ठन्नरास्मेति V. I., P. I.,
 51, 9.
 तां च भिक्षां समग्रीयात् V. II., P. II.,
 11, 12.

ताडने च्छेदने चैव V. II., P. I.,
 457, 10.
 ताडयित्वा तृणेनापि V. II., P. I.,
 454, 13.
 ताडितस्ताड्यते लोके V. II., P. II.,
 235, 3.
 तां तु मे वदतो विप्राः V. II., P. I.,
 248, 14.
 तात्कालिकोपपन्नं च V. I., P. II.,
 188, 9.
 तात्कालिकमिति ख्यातं V. I., P. II.,
 188, 17.
 ताद्रूप्येण च धर्मत्वं V. I., P. I.,
 87, 13.
 तानि कृत्याहतानीव V. I., P. II.,
 112, 4.
 तानि कारककर्माणि V. I., P. I.,
 485, 18.
 तानि नित्यं दशत्यर्कः V. I., P. I.,
 192, 6.
 तानुद्धरेत V. II., P. II., 134, 13.
 तानेतान्यज्ञानं V. I., P. I., 390, 7.
 तान्याचरथ V. I., P. I., 164, 16.
 तान्यप्यतिबलिष्ठानि V. II., P. I.,
 185, 5.
 तान्येवामेध्यशुक्तानि V. II., P. I.,
 180, 7; 185, 4.
 तान्येव दश गोचर्म V. II., P. II.,
 36, 2.
 तान्यहानि स्वातिक्रम्य V. II., P. I.,
 162, 4; 162, 8.
 तां निशां ब्रह्मचारी स्यात् V. I., P. II.,
 443, 16.
 तान् समासेन वक्ष्यामि V. II., P. II.,
 217, 10.
 तान् सर्वानभिसन्ख्यात् V. I., P. I.,
 469, 16.
 तान् हव्य-कव्ययोर्विपात् V. I., P. II.,
 350, 2.

- तापादिब्याधिनाशे तु V. II., P. II.,
279, 10.
- तापनं घृत-तै-लानां V. II., P. I.,
145, 7.
- ताः प्रतिप्राहयिष्यन् V. I., P. II.,
410, 6.
- ताः पूर्वामध्यमा मासि V. I., P. II.,
464, 6.
- तापसा यतयो विप्राः V. II., P. II.,
218, 11.
- तापहन्त परमेश्वरं परं V. I., P. II.,
146, 9.
- ताम्बूले जेष्ठशुद्धे च V. I., P. I.,
244, 2.
- ताम्बूले चैव सोमे च V. I., P. I.,
244, 4.
- ताम्बूलाभ्यञ्जनं चैव V. I., P. I.,
416, 14.
- तां हृयात् भवतीत्येवं V. I., P. I.,
325, 11.
- ताभ्यां शुद्धः पाकयज्ञैः V. I., P. I.,
481, 20.
- ताभ्यां चैव नमस्कृत्य V. I., P. II.,
401, 12.
- तामेव सन्ध्यां तस्मात्तु V. I., P. I.,
289, 5.
- ताम्रापहारी V. II., P. II., 259, 7
- तामसानां फलं भुङ्क्ते V. I., P. I.,
184, 7.
- तामिस्रम् V. II., P. I., 19, 11.
- तामिस्रं लोहशङ्कुं च V. II., P. I.,
4, 19.
- नां यमो लोकपालस्तु, V. II., P. I.,
37, 8.
- तारयेच्च पितृन्सर्वान् V. I., P. I.,
70, 7.
- तालज्ञश्चाऽप्यासेन V. I., P. I.,
73, 2.
- तांश्चन्द्रकलाभिहृतौ V. II., P. I.,
304, 3.
- तांश्चारयित्वा त्रीन् कृच्छ्रान् V. II.,
P. II., 115, 17.
- ताश्च स्वा चाप्रजन्मनः V. I., P. II.,
97, 6.
- तां श्वभिः खारयेद्वाजा V. I., P. I.,
129, 14.
- तावच्चिशुणितं सूचं V. I., P. II.,
36, 19.
- तावत्तिष्ठेन्निराहारा V. II., P. I.,
162, 12.
- तावत्स्यात्शुचिर्विप्रो V. I., P. II.,
263, 66.
- तावन्तं लोकं V. I., P. I.,
350, 4.
- तावन्न पीडयेद्दस्त्वं V. I., P. I.,
363, 16.
- तावन्न मुच्यते नारी V. II., P. I.,
58, 13.
- तावन्त्यब्दसहस्राणि V. II., P. I.,
457, 1.
- तावन्त्यब्दसहस्राणि V. II., P. I.,
54, 12.
- तावात् परिग्रहः प्रोक्तो V. I., P. II.,
163, 17.
- तावन्मुद्गारि देयं स्यात् V. I., P. I.,
231, 9.
- तावन्मुद्गारि देयं स्यात् V. II., P. I.,
148, 9.
- तावुभौ ब्रह्मचण्डालौ V. I., P. II.,
359, 1.
- तावद्योऽवान्धवस्तत्र V. I., P. II.,
284, 2.
- ता वर्जयेदिति V. I., P. II.,
64, 2.
- तावदभ्यन्ति पितरो V. I., P. II.,
423, 17.

तावद्बुद्धिश्च कर्तव्या V. I., P. II.,
 288, 11.
 तावद्दर्शसहस्राणि V. II., P. II.,
 8, 10.
 तावद्दर्शसहस्राणि V. II., P. I.,
 352, 16.
 तावदेवोत्तरं तन्त्रं V. I., P. II.,
 291, 13.
 तावदेव हि गृहीयात् V. I., P. I.,
 198, 22.
 तांस्तु ते प्रार्थयन्तीह V. II., P. I.,
 262, 6.
 तासां पञ्चादिका नित्याः V. I., P. II.,
 158, 11.
 तासां यागनिमित्तं तु V. I., P. II.,
 214, 4.
 तासां वर्णक्रमेण स्यात् V. I., P. II.,
 115, 12.
 तां स्पृशतश्च V. I., P. II., 261, 3.
 तासामाद्याश्चतसस्तु V. I., P. II.,
 19, 18; 101, 4.
 तासामृषभपत्नीनां V. I., P. I.,
 273, 10.
 तास्वपीवासु V. I., P. I., 477, 11.
 तिक्तं कषायं कटुकं V. I., P. I.,
 251, 8.
 तित्तिरि-कपिञ्जल- V. II., P. I.,
 408, 2.
 तित्तिरि च मयूरं च V. II., P. I.,
 109, 9.
 तिथि-तीर्थविशेषेषु V. I., P. I.,
 356, 4.
 तिथि-पूर्वोत्सवाः सर्वे V. I., P. I.,
 398, 8.
 तिथ्यर्थ-तिथियोगार्थ- V. I., P. I.,
 193, 14.
 तिथिवैवस्वती नाम V. I., P. II.,
 310, 2.

तीर्थानि भ्रमते विद्वान् V. II., P. II.,
 88, 10.
 तित्नुकेज्जु-वन्धूक- V. I., P. I.,
 253, 1.
 तिर्यक्त्वं तामसा नित्यं V. II., P. II.,
 217, 12.
 तिर्य्योऽपि समुत्पन्नाः V. II., P. II.,
 251, 1.
 तिर्य्यग्योनावाकाशे V. II., P. I.,
 341, 3.
 तिर्य्यग्योनिशतं गत्वा V. I., P. I.,
 179, 10.
 तिर्य्यग्योनिषु गोवर्जं V. II., P. I.,
 341, 8.
 तिर्य्यग्योदराण्यष्टौ V. II., P. II.,
 35, 15.
 तिर्य्यग्योदराण्यष्टौ V. I., P. II.,
 220, 21.
 तिरस्कृतो यश विप्रो V. I., P. I.,
 61, 10.
 तिल-चर्म-रसाश्चैव V. I., P. I.,
 477, 1.
 तिलोदकाञ्जलीर्लीं स्वीन् V. I., P. I.,
 358, 10.
 तिलौदन-रस-क्षारान् V. I., P. I.,
 484, 9.
 तिल-धान्याऽ-ल-वस्त्राणां V. II., P.
 II., 111, 11.
 तिलानां तु तदर्थं स्यात् V. I., P. I.,
 316, 8.
 तिलानां मण्यभावे तु V. I., P. I.,
 354, 14.
 तिलानवकिरेत्तत्र V. I., P. II., 368, 6.
 तिलानां विक्रयं कृत्वा V. II., P. II.,
 118, 9.
 तिलपिण्याकसम्मिश्रं V. II., P. II.,
 256, 5.
 तिलप्रदः प्रजाभिष्टां V. I., P. I.,
 190, 12.

- तिलमुद्बधे च V. II., P. I., 90, 17.
 तिलग्रीहि-यवैर्माषैः V. I., P. II.,
 371, 19.
 तिलांस्तु प्रक्षिपेन्मन्त्रम् V. I., P. II.,
 408 22.
 तिलहोमाद्युतं चैव V. II., P. II.,
 193, 13.
 तिलहोमसहस्रं तु V. II., P. II.,
 47, 14.
 तिलहोमसहस्रं तु V. II., P. II.,
 196, 13.
 तिलहोमसहस्रं तु V. II., P. I.,
 35, 11.
 तिष्ठेत चेहिजो ब्राह्म्यः V. I., P. I.,
 317, 19.
 विष्टतो ब्रजतो वाऽपि V. I., P. II.,
 185, 15.
 तिष्ठेद्दहनि V. II., P. II., 174, 6.
 तिष्ठन्तीषु च तिष्ठेच्च V. II., P. I.,
 247, 15.
 तिष्ठन्तीष्वनुतिष्ठत V. II., P. I.,
 246, 5.
 तिष्ठते विवशो रीनो V. II., P. I.,
 57, 13.
 तिष्ठेऽधर्मस्त्रिभिः पारैः V. I., P. I.,
 82, 10; 125, 5.
 तिष्ठेमायामसूयां च V. I., P. I.,
 83, 4.
 तिसृभिश्चातलात्पातौ V. I., P. I.,
 231, 4.
 तिस्रः कोट्योऽर्धकोटी च V. I., P. I.,
 263, 18.
 तिस्रः कोट्योऽर्धकोटी च V. II.,
 P. I., 54, 11.
 तिस्रो ब्राह्मणस्य V. I., P. II.,
 95, 15.
 तिस्रो ब्राह्मणस्य V. I., P. II.,
 95, 15.
 तिस्रो वर्णानुपूर्व्येण V. I., P. II.,
 95, 1.
 तिस्रो वेद्यस्य V. II., P. I.,
 98, 17.
 तिस्रोऽष्टकाः समाख्याताः V. I., P. I.,
 156, 17.
 तिस्रस्तिस्त्रः क्रमाद्योऽयाः V. I., P. I.,
 22, 99.
 तिस्रस्तिस्त्रः शलाकाः स्युः V. I., P. II.,
 409, 21.
 तीर्थं गत्वा प्रयतः V. I., P. I.,
 294, 13.
 तीर्थं तद्ब्रह्म-कव्यानां V. I., P. I.,
 404, 14.
 तीर्थं तु पारः कृच्छ्रं स्यात् V. II.,
 P. II., 203, 6.
 तीर्थाभावे तु कर्तव्यम् V. I., P. I.,
 287, 15.
 तीर्थतोयं ततः पुण्यं V. I., P. I.,
 285, 10.
 तीर्थमावाहयिष्यामि V. I., P. I.,
 275, 1; 284, 12.
 तीर्थवासी कुशाच्छासी V. II., P. II.,
 60, 7.
 तीर्थं शौचं न कुर्वीत V. I., P. I.,
 227, 2.
 तीर्थश्राद्धे सप्त पिण्डान् V. I., P. II.,
 439, 17.
 तीर्थस्याऽऽवाहनं कुर्यात् V. I., P. I.,
 284, 9.
 तुल्यमाद्वस्तयोः पापम् V. I., P. II.,
 100, 11.
 तुल्यं वयासि सर्वेषाम् V. I., P. II.,
 235, 5.
 तुरङ्गमनाश्विने V. I., P. II., 314, 11.
 तुरगं हत्वा वासः V. II., P. I.,
 90, 15.
 तुरायणं च क्रमशो V. I., P. II.,
 141, 13.

तुलापुरुष इत्येवं V. II., P. II.,
183, 11.

तुलापुरुषाय V. II., P. II., 189, 1.

तुला-मकर-मेघेषु V. I., P. I., 281, 3.

तुलायै V. II., P. II., 188, 11

तुषाङ्गार-कपालानि V. I., P. I.,
225, 11.

तुषाङ्गारस्थिर्गार्गानि V. I., P. II.,
134, 15.

तुष्यस्यामलकैर्विष्णुः V. I., P. I.,
281, 11.

तुष्टेषु देवसङ्घेषु V. I., P. I., 167, 14.

तूष्णीं भुञ्जीरन् V. I., P. II.,
424, 9.

तूष्णीमेव हि शूद्रस्य V. I., P. I.,
271, 5.

तूष्णीमेवाऽवगाहेत V. I., P. I.,
279, 11.

तूलिकाद्युपधानानि V. II., P. I.,
184, 12.

तृण-काष्ठ-V. II., P. II., 112, 6.

तृण-काष्ठ-कुमाणां च V. II., P. II.,
110, 15.

तृण-काष्ठ-रज्जु-मुञ्ज-V. II., P. I.,
183, 1.

तृण-गुल्म-लतानां च V. II., P. II.,
268, 11.

तृण-गुल्म-लतावल्ली-V. II., P. II.,
257, 8.

तृण-गुल्म-लतावल्ली-V. II., P. II.,
242, 14.

तृणभेदास्त्वगणितः V. II., P. II.,
242, 15.

तृप्त एवैनामेन्द्रः V. I., P. I., 211,
7; 214, 6.

तृप्तां जहर्मानुलस्येव योषा V. I., P.
II., 65, 17.

तृप्तान् कुष्माऽजमाशय V. I., P. II.,
426, 13.

तृत्यर्थमन्नं हि मया विदुष्टं V. I., P. I.,
387, 1.

तृप्ताः स्थिति च पृथास्ते V. I., P. II.,
426, 19.

तृतीये गर्भमासे V. I., P. II., 21, 3.

तृतीये च तथा भागे V. I., P. I.,
338, 2.

तृतीया चैत्रमासस्य V. I., P. II.,
155, 17.

तृतीया चैत्रमासस्य V. I., P. II.,
311, 13.

तृतीये तूरकं कृत्वा V. II., P. I.,
20, 14.

तृतीये तूरकं कृत्वा V. I., P. II.,
228, 8.

तृतीये त्रिगुणं कृच्छ्रं V. II., P. I.,
201, 1.

तृतीये त्रिगुणं चैव V. II., P. II.,
60, 18.

तृतीये पञ्चमे वाऽपि V. I., P. II.,
296, 7.

तृतीये ब्रह्मवर्चस्विनः V. I., P. II.,
317, 14.

तृतीयभागे सम्प्राप्ते V. II., P. I.,
167, 12.

तृतीया मुक्तिका ज्ञेया V. I., P. I.,
232, 9.

तृतीयमायुषो भागम् V. I., P. II.,
139, 11.

तृतीयस्य ततः कुर्यान् V. I., P. II.,
469, 22.

तृतीयस्य वर्षस्य V. I., P. II., 28, 15.

तृतीया रोहिणीशुक्ता V. I., P. II.,
310, 13.

तृतीयेऽर्धमासे V. I., P. II., 27, 1.

तृतीयां वामपादे नु V. I., P. I., 367,
12.

तृतीये वर्षे चूडाकर्म V. I., P. II.,
28, 13.

- द्वितीये वर्षे V. I., P. II., 28, 11.
 द्वितीये वर्षे V. I., P. II., 28, 17.
 द्वितीयोऽत्यन्तम् V. I., P. II., 137, 8.
 ते गृह्णन्तु मया दत्तं V. I., P. I., 262, 8.
 ते च कालकृताद्योगाः V. II., P. II., 229, 17.
 तेन सा चैव राज्ञः स्युः V. I., P. II., 95, 6.
 तेजस्तु गुणसंयुक्तं V. I., P. I., 96, 6.
 ते तं तथेत्यभिनेन V. I., P. II., 365, 14.
 ते ह्यु पापसमाचाराः V. I., P. I., 200, 13.
 ते तथा तत्र जल्पेयुर् V. II., P. I., 213, 8; 236, 11.
 ते हस्तिमाखिलां यान्तु V. I., P. I., 360, 12.
 ते ह्यस्तस्य तद्दोषं V. I., P. II., 9, 10.
 ते ध्यानयोगानुगताः V. I., P. I., 78, 9.
 तेन कार्ये चतुर्दश्यां V. I., P. II., 318, 19.
 तेन तुल्यः स्मृतो राजा V. I., P. I., 200, 4.
 तेनात्मानं V. II., P. II., 89, 3.
 तेन देवास्त्रयः पिण्डाः V. I., P. II., 455, 14.
 तेन बुद्धस्वभावेन V. II., P. II., 272, 8.
 तेन पापेन ते हेति V. II., P. II., 262, 8.
 तेन पापेन ते मूढाः V. II., P. II., 262, 10.
 तेन भुक्त्वा स्वकर्माणि V. II., P. II., 211, 6.
 तेन याथावत् सतां मार्गे V. I., P. II., 134, 19.
 तेनाथं समाक्रान्तो V. II., P. I., 14, 17.
 तेनायसीं सुकृतां कारयित्वा V. II., P. II., 186, 5.
 तेनैवीकृतः पठेद्देवं V. I., P. I., 152, 5.
 तेनैव स्थापयित्वा तु V. II., P. I., 170, 7.
 तेन शीघ्रप्रवृत्तित्वान् V. I., P. I., 300, 8.
 तेन सन्तः प्रशंसन्ति V. I., P. I., 287, 8.
 तेन सार्वे विनिश्चित्य V. I., P. I., 463, 16.
 तेऽस्य गृह्याणि कर्माणि V. I., P. I., 465, 10.
 ते सर्वे पापकर्माणः V. II., P. I., 222, 5.
 ते सर्वे पापहन्तारो V. II., P. II., 159, 11.
 ते सर्वे पतिताः V. II., P. I., 49, 3; 50, 1.
 ते हि पापकृतो वैद्याः V. II., P. I., 206, 16.
 तेभ्यो जातान्यपस्यानि V. II., P. II., 11, 2.
 तेभ्यो लब्धेन श्रेष्ठेण V. II., P. II., 126, 5.
 तेभ्यो ह्यर्थं च कथ्यं च V. I., P. II., 339, 4.
 ते यान्ति नरकं घोरम् V. I., P. I., 130, 12.
 ते यान्ति नरकं घोरं V. II., P. II., 231, 8.
 ते वै आद्ये पवित्रास्तु V. I., P. II., 392, 3.

- ते वै सस्यस्य जातस्य V. II., P. II., 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.
- तेषां करोति यः कश्चित् V. I., P. II., 277, 14.
- तेषां गङ्गाभसि V. I., P. II., 295, 3.
- तेषां च V. II., P. II., 135, 15.
- तेषां चत्वारः V. I., P. II., 87, 8.
- तेषां च देशभेदेन V. II., P. II., 242, 18.
- तेऽष्टौ लिखा तु तास्तिस्रो V. II., P. I., 127, 2.
- तेऽष्टौ लिखा तु तास्तिस्रो V. II., P. II., 85, 2.
- तेषां तु इत्तमक्षयम् V. I., P. I., 360, 8.
- तेषां तु पितृवच्छादम् V. I., P. II., 466, 4.
- तेषां तु पैतृकाशौचं V. I., P. II., 220, 9.
- तेषां त्वगस्थि-रोमाणि V. II., P. I., 378, 14.
- तेषु दर्भेषु तं हस्तं V. I., P. II., 432, 3.
- तेषां दशाहमाशौचं V. I., P. II., 220, 6.
- तेषां नक्तं प्रसातव्यं V. II., P. I., 125, 9.
- तेषां नेत्राभिर्दग्धं सत् V. II., P. I., 215, 4.
- तेषां निन्दा V. I., P. I., 21, 10.
- तेषां निष्ठा तु विज्ञेया V. I., P. II., 92, 17.
- तेषां पृथक् पृथक् ज्ञानं V. I., P. II., 160, 16.
- तेषामेकैकः V. I., P. II., 342, 9.
- तेषामिच्छतां V. II., P. II., 122, 11.
- तेषामिच्छतां V. II., P. II., 122, 1.
- तेषामग्निः स्मृतं शौचं V. I., P. II., 191, 7.
- तेषामुद्धरणार्थाय V. II., P. II., 22, 2.
- तेषामन्ते गोसहस्रं V. II., P. I., 97, 19.
- तेषामन्ते गो सहस्रं V. II., P. II., 65, 7; 66, 14.
- तेषां मन्त्रज्ञिरो व्यासः V. I., P. I., 108, 3.
- तेषामेन्द्रियकत्वेऽपि V. I., P. I., 187, 11.
- तेषामपि च देयं स्यात् V. I., P. II., 329, 14.
- तेषामपि तथा गङ्गा V. I., P. II., 225, 9.
- तेषामपि तु यैर्भुक्तं V. II., P. I., 125, 5.
- तेषामुपशमो धर्मो V. I., P. II., 201, 7.
- तेषामभ्यागमनं V. II., P. II., 122, 10.
- तेषामभ्यागमनं V. II., P. II., 121, 20.
- तेषामैवेतां ब्रह्मविद्यां वदेत् V. II., P. I., 216, 17.
- तेषामेव हि तीर्थेन V. I., P. I., 351, 2.
- तेषां यशोभिकामानां V. I., P. I., 402, 15.
- तेष्वेव नित्यं शुभ्रूपां V. I., P. I., 377, 15.
- तेषां सपिण्डनाभावात् V. I., P. II., 458, 10.
- तेषां सवर्णजाः श्रेष्ठाः V. I., P. II., 122, 3.
- तेषां वेदमधीत्य V. I., P. II., 51, 12; 140, 9.

- तेषां स्वस्वमभिप्रायम् V. I., P. I., 463, 11.
 तैक्ष्ण्यं च सारुणं चैतत् V. II., P. II., 185, 2.
 तैजसानां चोच्छिष्टानां V. II., P. I., 175, 18.
 तैजसानां पात्राणाम् V. II., P. I., 173, 7.
 तैजसानां मणीनां च V. II., P. I., 175, 3.
 तैजसानां मूत्र-पुरीषां V. II., P. I., 149, 18.
 तैजसागारी V. II., P. II., 263, 6.
 तैजसप्रदायैभ्यो V. I., P. I., 459, 15.
 तैरेवात्रैर्बलिं दद्यात् V. I., P. I., 379, 3.
 तैलेनाभ्यज्यमानस्तु V. I., P. I., 282, 12.
 तैलमुद्धर्तनं स्नानं V. I., P. II., 390, 18.
 तैलमुद्धर्तनं स्नानं V. I., P. II., 391, 9.
 तैलौषध्यजिने चैव V. I., P. II., 263, 3.
 तैल-स्त्री-मांसभोगी च V. I., P. II., 102, 3.
 तैः सार्धं चिन्तयेद्राज्यं V. I., P. I., 463, 4.
 तैः सार्धं चिन्तयेन्नित्यं V. I., P. I., 463, 9.
 तोयं पाणिनखस्पृष्टं V. I., P. I., 426, 8.
 तोषयेत्तं प्रयत्नेन V. I., P. I., 377, 7.
 तौर्यत्रिकं वृथाऽद्याद्या V. I., P. I., 473, 3.
 त्यक्ताग्नेः पार्वणेनैव V. I., P. II., 444, 13.
 व्यक्तसङ्गो जितक्रोधो V. I., P. II., 192, 4.
 त्यागिनो बान्धवानां च V. II., P. II., 226, 11.
 त्यजेदाश्वयुजे मासे V. I., P. II., 142, 11.
 त्यजेद्धर्मस्य रक्षार्थं V. I., P. II., 113, 17.
 त्यजन्दाप्यस्तृतीयांशम् V. I., P. II., 114, 18.
 त्यज्यतेः पूर्ववत्त्वम् V. II., P. I., 449, 1.
 त्रिकालज्ञो वेदवेदी V. II., P. II., 221, 5.
 त्रिणाचिकेत-सौहित्र-V. I., P. II., 344, 15.
 त्रिणाचिकेतो विरजाः V. I., P. II., 341, 10.
 त्रिणाचिकेतस्त्रिमधुः V. I., P. II., 342, 5.
 त्रीणि देवाः पवित्राणि V. II., P. I., 196, 6.
 त्रीण्याज्यदोहानि रथन्तरं च V. II., P. II., 157, 13.
 त्रीणि वर्षाण्यृतुमती V. I., P. II., 81, 1.
 त्रीणि वर्षाण्यृतुमती V. I., P. II., 100, 8.
 त्रीणि वर्षाण्युदीक्षेत V. I., P. II., 81, 6.
 त्रीणि शूद्रम् V. II., P. I., 98, 14.
 त्रीणि षष्टिघतं वृन्तान् V. II., P. I., 73, 15.
 त्रेतायां द्वापरेऽर्धेन V. I., P. I., 82, 4.
 त्रिदण्डं कुण्डिकां कन्थां V. I., P. II., 183, 12.
 त्रिदण्डमहणादेव V. I., P. II., 458, 14.

- त्रिदण्डं दक्षिणे त्वङ्गे V. I., P. II.,
188, 3.
- त्रिदण्डेन यतिश्चैव V. I., P. II.,
172, 3.
- त्रिदण्डमेकदण्डं वा V. I., P. II.,
178, 15.
- त्रिदण्डमेकं निःक्षिप्य V. I., P. II.,
173, 12.
- त्रिदण्डस्य परित्यागः V. I., P. II.,
173, 6.
- त्रिदशाः स्पर्शसमये V. I., P. II.,
310, 5.
- त्रिधा कृत्वा मृदं तां तु V. I., P. I.,
272, 2.
- त्रिधानैमित्तिकं प्रोक्तं V. I., P. I.,
182, 16.
- त्रीनतीत्य मानृतः V. I., P. II.,
223, 7.
- त्रीनृत्न समतिक्रम्य V. I., P. II.,
93, 11.
- त्रीन् दण्डानङ्गुलिस्थूलान् V. I.,
P. II., 157, 7.
- त्रीन् मानृतः V. I., P. II., 61, 13;
62, 1.
- त्रीनिव प्रायुङ्क्त V. I., P. I.,
345, 12.
- त्रैपक्षिके तदर्थं तु V. II., P. I.,
422, 14.
- त्रैपक्षिके तदर्थं तु V. II., P. I.,
423, 2.
- त्रैपक्षिकं त्रिपक्षे स्यात् V. I., P. II.,
450, 9.
- त्रैपक्षिकाऽऽद्विके चेति V. I., P. II.,
449, 18.
- त्रैपक्षिके सान्तपनं V. II., P. I.,
423, 19.
- त्रिः पदेऽद्यतप्राणः V. I., P. I.,
292, 2.
- त्रिपादे तु शिखा धार्या V. II., P. I.,
264, 11.
- त्रिपादे तु शिखावर्जं V. II., P. I.,
289, 9.
- त्रिपादहीनस्तिष्ये तु V. I., P. I.,
82, 5.
- त्रिःपिबेद्दक्षिणेनापः V. I., P. I.,
237, 10.
- त्रिः पिबं त्विन्द्रियक्षीणं V. I., P. II.,
372, 13.
- त्रिप्रकाराः क्रिया ह्यंताः V. I., P. II.,
464, 4.
- त्रिः प्राभीयाद् यदम्भस्तु V. I., P. I.,
250, 2.
- त्रिपु-सीसक-ताम्राणां V. II., P. I.,
149, 14.
- त्रिभिः कुच्छूर्विशुद्धयेत V. II., P. I.,
309, 15.
- त्रिभागहीनपक्षं वा V. I., P. II.,
322, 9.
- त्रिभ्य एव तु वेदेभ्यः V. II., P. I.,
63, 12.
- त्रिभिर्देभैः शान्तिकर्म V. I., P. I.,
257, 7.
- त्रिमधुस्त्रिणाचिकेतः V. I., P. II.,
343, 1.
- त्रयो ग्रामः समारव्यातः V. I., P. II.,
180, 7.
- त्रयाणां जपयज्ञानां V. I., P. I.,
304, 1.
- त्रयाणां बुद्धिपूर्वं तु V. I., P. I.,
278, 5.
- त्रयाणामानुलोम्यं स्यात् V. I., P. II.,
148, 3.
- त्रयाणामपि V. II., P. II., 216, 13.
- त्रयाणामप्युपायानां V. I., P. I.,
460, 4.
- त्रयाणां यः प्रमाणज्ञः V. II., P. I.,
230, 7.

त्रयोदशी च शेषाः स्मृः V. I., P. II.,
19, 19; 101, 5.

त्रयोदशीं दक्षिणे तु V. I., P. I.,
367, 17.

त्रयोदशे बहुपुत्रो V. I., P. II.,
317, 21.

त्रयोदश्यां कृष्णपक्षे V. I., P. II.,
325, 5.

त्रयोदश्यां जडां नारीं V. I., P. II.,
111, 1.

त्रयोदश्यां तथा रात्रौ V. II., P. II.,
161, 10.

त्रयो धर्मा निवर्तेरन् V. I., P. I.,
339, 3.

त्रयो धर्मस्कन्धाः V. I., P. I.,
56, 5.

त्रयः स्नातका भवन्ति V. I., P. II.,
53, 12.

त्रिरात्रं क्षपणं कृत्वा V. II., P. I.,
342, 1.

त्रिरात्रं चान्यमासे तु V. II., P. I.,
423, 15.

त्रिरात्रेणैव शुद्धिः स्यात् V. I., P. II.,
247, 10.

त्रिरात्रेण विशुद्धः स्यात् V. II., P. II.,
143, 6.

त्रिरात्रेण सकुल्यास्तु V. I., P. II.,
205, 17.

त्रिरात्रं तत्र कुर्वीत V. II., P. I.,
110, 15.

त्रिरात्रं तु व्रतं कुर्यात् V. II., P. I.,
67, 6; 440, 12.

त्रिरात्रं तु व्रतं कुर्याद् V. II., P. I.,
397, 18.

त्रिरात्रात् शुद्धयते पूर्वा V. II., P. I.,
161, 13.

त्रिरात्रं पञ्चगव्यं शी V. II., P. I.,
127, 11.

त्रिरात्रोपोषितो जप्त्वा V. II., P. II.,
163, 1.

त्रिरात्रोपोषितः स्नात्वा V. II., P. I.,
454, 21.

त्रिरात्रोपोषितः सम्यक् V. II., P. I.,
86, 15.

त्रिरात्रोपोषितो हुत्वा V. II., P. II.,
165, 5.

त्रिरात्रमेकरात्रं वा V. II., P. II.,
43, 11.

त्रिरात्रमेव V. II., P. II., 194, 1.

त्रिरात्रमुपवासश्च V. II., P. II.,
183, 7.

त्रिरात्रमुपवासश्च V. II., P. II.,
139, 13.

त्रिरात्रमुपवासी च V. II., P. I.,
117, 10.

त्रिरात्रमुपवासोऽस्य V. II., P. I.,
425, 8.

त्रिरात्रमुपवासः स्यात् V. II., P. I.,
345, 8.

त्रिरात्रं वाष्ट्युपवसेत् V. II., P. II.,
11, 15.

त्रिरात्रं वा सावित्री V. I., P. I.,
174, 5.

त्रिरात्रं च निर्निशायां च V. II., P. II.,
170, 3.

त्रिरात्रः प्रीणनार्थाय V. I., P. I.,
351, 3.

त्रिरात्रपूर्णपृथिवी- V. I., P. I.,
350, 8.

त्रिरावर्तनयोगाच्च V. I., P. I.,
292, 12.

त्रिरात्रं कण्ठदेशे V. I., P. I.,
267, 10.

त्रिरात्रात् मन्थनैकेन V. I., P. II.,
34, 11.

त्रिरात्रं चोपवीतं स्यात् V. I., P. II.,
37, 11.

त्रिवृदूर्ध्ववृत्तं कार्यं V. I., P. II.,
36, 11.

त्रिविधो जपयज्ञः स्यात् V. I., P. I.,
303, 16.

त्रिविधा त्रिविधेषां तु V. II., P. II.,
217, 13.

त्रिविधोऽयमहङ्कारो V. I., P. I.,
96, 12.

त्रिविधस्त्रिविधः कृत्स्न V. II., P. II.,
219, 4.

त्रिवर्णेषु च सामान्यं V. II., P. II.,
145, 1.

त्रैविध्यवृद्धाः शुचयः V. I., P. I.,
144, 15.

त्रैवार्षिकं व्रतं कुर्यात् V. II., P. II.,
61, 12.

त्रैवार्षिकाधिकान्नो यः V. I., P. I.,
169, 10.

त्रिवर्षोत्सवे V. II., P. II., 108, 10.

त्रिवर्षपूर्वः V. I., P. I., 325, 15.

त्रिशुक्रः कृशवृत्तिश्च V. I., P. I.,
181, 3.

त्रिभिरित्वा V. II., P. II., 189, 4.

त्रिंशत् दिनानि शूद्रस्य V. I., P. II.,
206, 13.

त्रिशतैः षष्टिभिः कल्पैः V. I., P. I.,
95, 10.

त्रिंशद्वर्षोद्देशेत् कन्यां V. II., P. I.,
157, 18.

त्रिंशद्वर्षोद्देशेत् कन्यां V. I., P. II.,
69, 5.

त्रिंशद्वर्षो दशाब्दांस्तु V. I., P. II.,
69, 9.

त्रिंशद्भागं तु विप्राणां V. I., P. II.,
15, 9.

त्रिंशद्भागः षष्टिभागः V. II., P. II.,
204, 8.

त्रिंशद्भागं तु वैद्यानां V. I., P. II.,
204, 18.

त्रि-षड्भोजोपवासश्च V. I., P. II.,
164, 3.

त्रिषु वर्णेषु तानि स्युः V. I., P. I.,
455, 17.

त्रिष्वेतेषु न कुर्वीत V. I., P. II.,
214, 16.

त्रिष्वप्येतेषु दत्तं हि V. I., P. I.,
187, 10.

व्रतान्ति चास्य भूतानि V. I., P. I.,
143, 13.

त्रिः स्नानमुदके कृत्वा V. I., P. I.,
138, 11.

त्रिषुपर्णम् V. II., P. II., 157, 11.

त्रिःसप्तकृत्वः V. II., P. I., 176, 3.

त्रिस्ताडयेत् करतलं V. I., P. II.,
37, 4.

त्रींस्तु तस्माद्ध्रुविः शेषात् V. I., P. II.,
429, 3.

त्रींस्तु दद्यात्तृतीये V. I., P. II.,
290, 3.

त्रिस्त्रिरेकेन हस्तेन V. I., P. II.,
431, 7.

त्रिहायणे त्रिपादः स्यात् V. II., P. I.,
242, 10.

त्र्ययुतं चेत्कुष्ठरोगी V. II., P. II.,
280, 10.

त्र्यब्दं चरेद्वा नियतो V. II., P. I.,
96, 11.

त्र्यब्दपूर्वं श्रोत्रियाणाम् V. I., P. I.,
325, 19.

त्र्यष्टवर्षोऽष्टवर्षो वा V. II., P. I.,
158, 1.

त्र्यष्टवर्षोऽष्टवर्षो वा V. I., P. II.,
69, 6.

त्र्यहं V. II., P. II., 189, 17.

त्र्यहं चोपवसेन्नित्यम् V. II., P. II.,
178, 12.

त्र्यहं चोपवसेदन्ते V. II., P. I.,
31, 12.

अयहेण शुद्धी भवति V. I., P. I.,
485, 4.

अयहं अयहं प्रभुञ्जानो V. II., P. II.,
184, 1.

अयहं अयहं प्रभुञ्जानो V. II., P. II.,
184, 13.

अयहं अयहं तु प्राभीयात् V. II., P. II.,
191, 17.

अयहं त्रिषवणस्नायी V. II., P. II.,
190, 7.

अयहात्तुदकसायिनः V. I., P. II.,
223, 9.

अयहात्तुदकसायिनः V. I., P. II.,
205, 6.

अयहं वधि अयहं क्षीरं V. II., P. I.,
31, 8.

अयहं निरुद्धानं पादः V. II., P. II.,
173, 1.

अयहं नाभीयात् V. II., P. I.,
30, 7.

अयहं पिबेत्तु गोमूत्रं V. II., P. I.,
31, 7.

अयहं पिबेत्तु गोमूत्रं V. II., P. II.,
182, 4.

अयहं परं तु नाऽदनीयात् V. II., P. II.,
170, 15.

अयहं परं तु नाऽभीयात् V. II., P. I.,
30, 16.

अयहं प्रेतैष्वनध्यायः V. I., P. I.,
157, 16.

अयहं प्रातरुयहं सायं V. II., P. I.,
30, 15.

अयहं प्रातरुयहं सायं V. II., P. II.,
170, 14.

अयहं मातामहा-ऽऽचार्य- V. I., P. II.,
247, 21.

अयहमुष्णं पिबेद्भस्म V. II., P. I.,
26, 11.

अयहमुष्णं पयः पीत्वा V. II., P. I.,
26, 12.

अयहं वा V. I., P. II., 239, 9.

अयहं वा कामतः कुर्यात् V. II., P. I.,
419, 10.

अयहं वै यावकेनैव V. II., P. II.,
182, 5.

अयहं सायं अयहं प्रातः V. II., P. II.,
170, 11.

त्वङ्गार-हङ्गारावगुण- V. II., P. I.,
458, 5.

त्वक्छेदे पुच्छनाशे वा V. II., P. I.,
267, 11.

त्वग्भिः पत्रैर्मूल-पुष्पैः V. I., P. I.,
244, 6.

त्वच्चं V. II., P. II., 71, 4.

त्वं मे रोगांश्च शोकांश्च V. I., P. I.,
273, 11.

त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारः V. I., P. I.,
417, 19.

त्वया तस्मान्महाभाग V. I., P. I.,
142, 6.

त्वया तस्मात्समस्तानि V. I., P. I.,
142, 4.

द

दण्डं कमण्डलुं V. I., P. II., 166, 1.

दण्डं कमण्डलुं वेहं V. I., P. II.,
44, 11.

दण्डग्रहणमात्रेण V. I., P. II.,
446, 20.

दण्डाद्धूर्ध्वं यदन्येन V. II., P. I.,
288, 8.

दण्डनीर्यां च कुशलम् V. I., P. I.,
465, 18.

दण्डान् लोकामीन् V. I., P. II.,
167, 13.

दण्डपूजाश्च ये विप्राः V. I., P. II.,
358, 8.

- दण्डं प्रकल्पयेद्वाजा V. I., P. I., 455, 2.
- दण्डप्रणयनं कार्यं V. II., P. II., 74, 15.
- दण्डमाच्छादनं V. I., P. II., 167, 8.
- दण्डशुद्धयोः समायुक्तः V. I., P. I., 470, 9.
- दण्डव्यूहेन तन्मार्गं V. I., P. I., 458, 10.
- दण्डस्य पातनं चैव V. I., P. I., 473, 12.
- दन्तजाते V. I., P. II., 241, 18.
- दन्तजातेऽनुजाते च V. I., P. II., 204, 3.
- दन्तधावनपूत्रेण V. II., P. II., 195, 4.
- दन्तधावनशुद्धिं V. I., P. I., 251, 13.
- दन्तान्प्रक्षाल्य नद्यादौ V. I., P. I., 259, 13.
- दन्तपातनकर्ता च V. II., P. II., 247, 13.
- शान्तिभिः शृङ्गिभिर्वापि V. II., P. I., 21, 21.
- दन्तवहन्तलमेषु V. I., P. I., 243, 9.
- दन्तवहन्तलमेषु V. I., P. I., 243, 13.
- दन्तवहन्तलमेषु V. I., P. I., 242, 13.
- दन्तोलुखलिकः काल- V. I., P. II., 143, 8.
- दन्तलमे फले मूले V. I., P. I., 244, 7.
- दन्तलमस्य संस्पर्शो V. I., P. I., 244, 5.
- दन्तलममसंहार्यं V. I., P. I., 243, 4.
- दन्तान्विधाव्य चाचम्य V. I., P. II., 179, 10.
- दंष्ट्रिणश्च तथा भुक्त्वा V. II., P. I., 409, 12.
- दंष्ट्रादिष्टो V. II., P. I., 63, 16.
- दंष्ट्रिभ्यश्च नखिभ्यश्च V. II., P. II., 234, 15.
- दंष्ट्रिभ्यश्च नखिभ्यश्च V. II., P. I., 424, 17.
- दंष्ट्रिभ्यश्च पशुभ्यश्च V. II., P. I., 22, 8; 22, 16.
- दंष्ट्रिभ्यश्च पशुभ्यश्च V. I., P. II., 224, 12.
- दक्षिणामान् कुशान् कृत्वा V. I., P. II., 287, 21.
- दक्षिणामेषु दक्षिणापवर्गेषु V. I., P. II., 409, 3.
- दक्षिणं चरणं विप्रः V. I., P. II., 361, 11.
- दक्षिणं जानुमालभ्य V. I., P. II., 361, 15.
- दक्षिणतः स्कन्दाय कल्पयामि V. I., P. I., 393, 10.
- दक्षिणतो गदायै V. I., P. I., 369, 16.
- दक्षिणतः पितृलिङ्गेन V. I., P. I., 384, 19.
- दक्षिणोत्तरौ पाणी V. I., P. I., 345, 9.
- दक्षिणत उपवीथ्य V. I., P. I., 345, 2.
- दक्षिणतः कमुञ्जा V. I., P. II., 28, 19.
- दक्षिणास्वागाच्च V. I., P. I., 175, 10.
- दक्षिणे दक्षिणामांस्तु V. I., P. II., 397, 22.
- दक्षिणेन द्युतं द्यूतं V. I., P. II., 280, 6.
- दक्षिणं बाह्वं V. I., P. I., 323, 4.

दक्षिणं बाहमुद्धृत्य V. I., P. I.,
 251, 7.
 दक्षिणाभिमुखो भूत्वा V. I., P. I.,
 361, 11.
 दक्षिणाभिमुखो नाद्यान् V. I., P. I.,
 252, 16.
 दक्षिणाभिमुखो भूत्वा V. I., P. II.,
 439, 18.
 दक्षिणाभिमुखो रात्रौ V. I., P. I.,
 223, 17.
 दक्षिणाभिर्हिजेन्द्राणां V. I., P. II.,
 30, 18.
 दक्षिणे पञ्चनदे V. I., P. II.,
 367, 1; 4, 1.
 दक्षिणं पातयेज्जानुं V. I., P. II.,
 397, 12.
 दक्षिणां पितृविप्रभ्यो V. I., P. II.,
 437, 8.
 दक्षिणाप्रवणं चैव V. I., P. II.,
 302, 11.
 दक्षिणाप्रवणे देशे V. I., P. II.,
 301, 18.
 दक्षिणाप्रवणे सम्यक् V. I., P. II.,
 398, 17.
 दक्षिणाशिरसं भूमौ V. I., P. II.,
 287, 4.
 दक्षा पियंवदा शुद्धा V. I., P. II.,
 117, 13.
 दत्तः क्रीतः कृत्रिमश्च V. II., P. I.,
 47, 12.
 दत्तात्मा तु स्वयंदत्तो V. II., P. I.,
 48, 1.
 दत्तानां प्राक् V. I., P. II., 245, 10.
 दत्तेन मासं प्रीयन्ते V. I., P. II.,
 371, 2.
 दत्तानाभिह दानानां V. I., P. I.,
 192, 17.
 दत्ता नारी पितुर्गृहे V. I., P. II.,
 247, 5.

दत्तापहारशानाच्च V. II., P. II.,
 222, 13.
 दत्तमक्षयतां याति V. I., P. II.,
 419, 4.
 दत्तामपि हरेत् पूर्वात् V. I., P. II.,
 89, 5.
 दत्तौरसेतरेषां तु V. I., P. I., 136, 1.
 दत्तावकाशो नभसा V. I., P. I.,
 433, 8.
 दत्तं वा दापितं वाऽपि V. I., P. I.,
 220, 15.
 दत्तवानखिलान् वेदान् V. I., P. I.,
 1, 3, 6.
 दत्ते वाऽप्यथ वाऽदत्ते V. I., P. II.,
 421, 19.
 दत्तैस्तु मासं प्रीयन्ते V. I., P. II.,
 371, 8.
 दत्त्वा चाक्षय्यमाप्नोति V. I., P. I.,
 194, 19.
 दत्त्वा तु दक्षिणां शक्यता V. I., P. I.,
 388, 16.
 दत्त्वा तु दक्षिणां शक्यता V. I., P. II.,
 437, 11.
 दत्त्वाऽथ चित्रगुप्ताय V. I., P. I.,
 419, 3.
 दत्त्वाजं पृथिवी पात्रम् V. I., P. II.,
 420, 5.
 दत्त्वोदकं गन्ध-माल्यं V. I., P. II.,
 407, 3.
 दत्त्वा न्यायेन यः कन्यां V. I., P. II.,
 90, 1.
 दत्त्वा प्रदक्षिणं कृत्वा V. I., P. I.,
 296, 13.
 दत्त्वा पिण्डान् न कुर्वीत V. I., P. II.,
 460, 10.
 दत्त्वैवापहृतं द्रव्यं V. II., P. II.,
 112, 14.
 दत्त्वा आत्तृमृषिभ्यश्च V. I., P. II.,
 156, 9.

- दत्त्वा हस्ते पवित्रं तु V. I., P. II.,
 406, 20.
 दद्याच्च सर्वभूतानाम् V. I., P. I.,
 479, 4.
 दद्याच्छक्त्या ततो शानं V. II., P. I.,
 170, 2.
 दद्याच्छास्त्रे प्रयत्नेन V. I., P. II.,
 370, 9.
 दद्यात्तु शक्तितो शानं V. II., P. I.,
 169, 13.
 दद्यान्निरात्रं चोपोष्य V. II., P. I.,
 243, 2.
 दद्यात्पैत्रेण तीर्थेन V. I., P. I.,
 359, 4.
 दद्यात् सम्यग् विजातिभ्यः V. I., P. I.,
 178, 6.
 दद्यात्तथये नित्यं V. I., P. I.,
 392, 9.
 दद्यात्तु यथाशक्ति V. I., P. I.,
 409, 13.
 दद्याद्भूतौ बहिष्कृतं V. I., P. I.,
 385, 11.
 दद्याद्वा दशकं चैव V. II., P. I.,
 252, 2.
 दद्याद्वा दशसाहस्रं V. II., P. II.,
 201, 12.
 दद्याद्वाऽपि यथाशक्ति V. I., P. I.,
 218, 2.
 दद्याद्गुणवते कन्यां V. I., P. II.,
 77, 3.
 दद्याद्वादिष्टं विप्राणाम् V. I., P. II.,
 436, 11.
 दद्याद्दिमानेन सुराङ्गनाभिः V. I., P. I.,
 191, 14.
 दद्यादेव न प्रतिगृह्णीयात् V. I., P. II.,
 138, 9.
 दद्याद् देवर्षि- V. I., P. II., 139, 1.
 दद्यान्माता पिता वाऽथ V. II., P. I.,
 47, 19.
 दधि-बद्धा-ऽक्षतमिश्राः V. I., P. II.,
 459, 12.
 दधि भक्ष्यं च च हुक्तेषु V. I., P. II.,
 384, 4.
 दधिवर्जं केवलं V. II., P. I.,
 404, 1.
 दधि शाकं तथा भक्ष्यम् V. I., P. II.,
 377, 6.
 दध्नाऽभावे भवेत्तक्रं V. II., P. II.,
 191, 6.
 दध्यन्तं पयसाक्तं वा V. I., P. I.,
 381, 13.
 दध्याड्यैश्चुरसानां च V. II., P. II.,
 117, 14.
 दमने दामने रोधे V. II., P. I.,
 261, 3.
 दया क्षमाऽनसूया च V. I., P. I.,
 84, 7.
 दारिद्र्यं जायया भट्टाः V. II., P. II.,
 230, 8.
 दारिद्र्याणां च बन्धूनां V. I., P. I.,
 186, 17.
 दारिद्र्यः परवित्तघ्नः V. II., P. II.,
 260, 14.
 दारिद्र्यो व्याधितो मूर्खो V. II., P. II.,
 238, 13.
 दारिद्र्यो व्याधितो मूर्खः V. I., P. II.,
 14, 21.
 दर्भाः कृष्णाजिनं मन्त्राः V. I., P. I.,
 262, 7.
 दर्भाणां महदुपस्तीर्य V. I., P. I.,
 345, 6.
 दर्भान् दिगुणभुमानासनं V. I., P. II.,
 408, 10.
 दर्भपाणिद्विराचम्य V. I., P. II.,
 398, 15.
 दर्भपाणिस्तु विधिना V. I., P. I.,
 356, 9.

- र्मेषु रभपाणिभ्यां V. I., P. I.,
 346, 9.
 र्मेषु विकिरश्च यः V. I., P. II.,
 427, 8.
 र्मेष्वासीनः V. I., P. I., 308, 11.
 र्शो च पूर्णमासं च V. I., P. I.,
 168, 3.
 र्शनाद् रविरेखायाः V. I., P. I.,
 261, 3.
 र्शो पूर्णमासाः V. I., P. I.,
 163, 6.
 र्शमस्कन्ध्यन् पर्व V. I., P. II.,
 141, 11.
 र्शो आद्धे प्रहोषे च V. I., P. I.,
 308, 4.
 र्व्या र्वयं घृताजं तु V. I., P. I.,
 428, 6.
 रश्च कामसमुत्थानि V. I., P. I.,
 473, 1.
 रश्चकृत्वः पिबेच्छापो V. I., P. II.,
 444, 6.
 रश्चकृत्वः पिबेक्षपो V. II., P. I.,
 425, 18.
 रश्चकृत्वः प्रजप्ता सा V. I., P. I.,
 310, 5.
 रश्चाङ्गुलप्रमाणं तु V. I., P. I.,
 267, 2.
 रश्चजन्माघहा गङ्गा V. I., P. I.,
 280, 13.
 रश्चद्वाश्चकृत्वो वा V. II., P. I.,
 169, 20.
 रश्चध्वजिसमा वेद्या V. I., P. I.,
 200, 4.
 रश्चनिष्कात्मकं प्रोक्तं V. II., P. I.,
 27, 8.
 रश्चान्तं शुद्धा V. I., P. II., 98, 11.
 रश्च पूर्वान् परान् वंद्यान् V. I., P. II.,
 86, 14.
 रश्चपुरुषविख्यातात् V. I., P. II.,
 74, 2.
 रश्चापविज्ञेय V. I., P. I., 393, 16.
 रश्चाप्रणवसंयुक्तैः V. II., P. II.,
 168, 11.
 रश्चाब्दाख्यं पौरसख्यं V. I., P. I.,
 325, 18.
 रश्चानिर्मेस्मभिः शुद्धिः V. II., P. I.,
 172, 11.
 रश्चमे कन्यका प्रोक्ता V. I., P. II.,
 79, 15.
 रश्चाम्यां गावः V. I., P. II.,
 317, 1.
 रश्चमे व्यवहारे राद्धिः V. I., P. II.,
 317, 19.
 रश्चमासांस्तु दृष्यान्ति V. I., P. II.,
 372, 5.
 रश्चामेऽह्नि पतेद्यस्य V. I., P. II.,
 267, 12.
 रश्चामेऽहनि सम्प्राप्ते V. I., P. II.,
 296, 1.
 रश्चरात्रं पिबेद्भुजं V. II., P. I.,
 267, 6.
 रश्चरात्रेण शुद्ध्यन्ति V. II., P. I.,
 156, 2.
 रश्चरात्रेण शुद्धिः स्यात् V. I., P. II.,
 221, 12.
 रश्चरात्रसमाधौचम् V. I., P. II.,
 267, 5.
 रश्चरूपं जपेत् पश्चात् V. II., P. I.,
 170, 20.
 रश्चर्तनं च श्वनीचानां V. I., P. II.,
 307, 4.
 रश्चालक्षणशुक्तस्य V. II., P. II.,
 212, 2.
 रश्चवर्षा भवेत् कन्या V. I., P. II.,
 79, 11.
 रश्च वर्षसहस्राणि V. II., P. II.,
 224, 13.

दश वर्षसहस्राणि V. I., P. I.,
 453, 11.
 दशसंख्याश्च गा दशुः V. II., P. I.,
 458, 13.
 दशस्थानानि दण्डस्य V. I., P. I.,
 455, 16.
 दशसूतिसमश्चक्रि V. I., P. I.,
 200, 1.
 दशसूनासहस्राणि V. I., P. I.,
 200, 3.
 दशाऽस्यां पुत्रानाधेहि V. I., P. II.,
 105, 17.
 दशास्यां पुत्रानाधेहि V. I., P. II.,
 108, 16.
 दशसाहस्रिकं वाऽपि V. II., P. I.,
 301, 15.
 दशाष्टौ षट् च शेषाणां V. I., P. II.,
 109, 12.
 दशाह एव विप्रस्य V. I., P. II.,
 208, 14.
 दशाहाच्छुद्धते विप्रो V. I., P. II.,
 221, 1.
 दशाहाम्राजन्यो V. I., P. II.,
 206, 4.
 दशाहेन द्विजः शुद्धोत् V. I., P. II.,
 277, 8.
 दशाहेनैव दम्पत्योः V. I., P. II.,
 230, 13.
 दशाहेन सपिण्डास्तु V. I., P. II.,
 205, 16.
 दशाहं ब्राम्हणानां तु V. I., P. II.,
 204, 17.
 दशाहं ब्राम्हणस्तिष्ठेत् V. I., P. II.,
 209, 11.
 दशाहाभ्यन्तरे बाले V. I., P. II.,
 231, 5.
 दशाहमादुराशौचं V. I., P. II.,
 205, 13.

दशाहं शावनाशौचं V. I., P. II.,
 205, 10.
 दशाहं शावनाशौचं V. I., P. II.,
 216, 16.
 दशहस्तेन दण्डेन V. II., P. II.,
 35, 18.
 दष्टा सत्रैलमाप्लुत्य V. II., P. I.,
 69, 2.
 दहनात् खननाच्चैव V. II., P. I.,
 194, 11.
 दहनात्तु विपद्यन्ते V. II., P. I.,
 280, 14.
 दान्तस्त्रिषवणस्नायी V. I., P. II.,
 143, 6.
 दाम्भिको वर्धकीभर्ता V. I., P. II.,
 359, 7.
 दक्षायणमयैः कुम्भैर् V. II., P. II.,
 16, 14.
 दानुः पतति बाहुवै V. I., P. II.,
 425, 15.
 दाना प्रतिप्रहीता च V. I., P. I.,
 180, 15.
 दान्त-यान्तकयोर्भेदः V. I., P. I.,
 179, 5.
 दानारं नोपतिष्ठेत् V. II., P. II.,
 145, 12.
 दानारं नोपतिष्ठन्ति V. I., P. II.,
 418, 7.
 दानारो नोऽभिवर्धन्तां V. I., P. II.,
 437, 14.
 दानुर्भवत्यनयाय V. I., P. I.,
 187, 11.
 दानुर्यद् पुष्कृतं किञ्चित् V. I., P. II.,
 367, 13.
 दानव्यं प्रत्यहं पात्रे V. I., P. I.,
 177, 9.
 दानव्यं भिक्षवे चाऽन्नम् V. I., P. I.,
 190, 9.

- सातव्यमिति यद्दानं V. I., P. I.,
 183, 16.
 साता स्वर्गमवाप्नोति V. I., P. II.
 191, 4.
 दानं च एवाच्छूद्रेऽपि V. I., P. I.,
 481, 11.
 दानधर्मे निषेवेत V. I., P. I.,
 177, 16.
 दानाज्जातिवृश्चरं V. I., P. I.,
 176, 11.
 दानानि मध्यमानीति V. I., P. I.,
 183, 6.
 दानं नैमित्तिकं ज्ञेयं V. I., P. I.,
 194, 13.
 दानेनारात्तान् V. I., P. I., 176, 15.,
 दानान्युत्तमदानानि V. I., P. I.,
 183, 4.
 दानेन द्विषन्तः V. I., P. I., 176, 15.
 दानेन प्राप्यते स्वर्गः V. I., P. I.,
 177, 3.
 दानेन लभ्यते विद्या V. I., P. I.,
 177, 5.
 दानेन शत्रून् जयति V. I., P. I.,
 177, 4.
 दानं प्रतिग्रहश्चापि V. I., P. I.,
 146, 1.
 दानं प्रतिग्रहश्चापि V. I., P. I.,
 85, 3.
 दानं प्रतिग्रहं होमः V. I., P. II.,
 211, 4; 217, 7.
 दाने फलविशेषः स्यात् V. II., P. II.,
 65, 13.
 दानमेकं गृहस्थानां V. I., P. II.,
 201, 8.
 दानमिति सर्वाणि V. I., P. I.,
 176, 10.
 दानमित्यभिनिर्विष्टं V. I., P. I.,
 179, 14.
 दानमध्ययनं यज्ञः V. I., P. I., 478, 3.
 दानमीश्वरभावश्च V. I., P. I.,
 86, 7.
 दानं यज्ञानां V. I., P. I.,
 176, 14.
 दानार्हो देश-कालौ तौ V. I., P. I.,
 181, 11.
 दाने विवाहं यज्ञं च V. I., P. II.,
 257, 16.
 दाने सर्वे V. I., P. I., 176, 16.
 दानहीना भवन्त्येते V. II., P. II.,
 231, 2.
 दायकालादृते वाऽपि V. I., P. I.,
 317, 8.
 दारकाचार्यः V. II., P. II.,
 258, 11.
 दारा-ऽभिहोत्रधर्मेषु V. I., P. II.,
 354, 17.
 दारा-ऽभिहोत्रसंयोगे V. I., P. II.,
 354, 14.
 दाराऽभिहोत्रसंयोगं V. I., P. II.,
 354, 5.
 दारिद्र्यार्णवमग्नं च V. I., P. II.,
 110, 11.
 दारुमयानां पात्राणाम् V. II., P. I.,
 148, 1.
 दारवं वैणवं वाऽपि V. I., P. II.,
 158, 3.
 दासीगामी क्रूरकर्मा V. II., P. II.,
 271, 13.
 दासत्वेनैव सुभ्राणि V. II., P. II.,
 250, 17.
 दास्योदासाश्च यत्किञ्चित् V. I., P. II.,
 255, 21.
 दास्यन्नदास्यन्नत V. II., P. I.,
 225, 2.
 दास्यो वा दीर्घरोगिण्यो V. II., P. II.,
 272, 5.
 दाह-च्छेद-शिराभेदैः V. II., P. I.,
 283, 8.

साहस्यवरी भवेत् मर्त्यः V. II., P. II.,
274, 8.

साहयित्वा तथाप्येनम् V. I., P. II.,
241, 13.

दिनक्रमेण वा कर्मे V. I., P. II.,
117, 14.

दिनक्षयो दिनच्छिद्रं V. I., P. I.,
193, 6.

दिने दिनेऽञ्जलीन् पूर्णान् V. I., P. II.,
288, 10.

दिनद्वयं तु नाऽश्रीयत् V. II., P. II.,
173, 13.

दिनान्ते नख-रोमादीन् V. II., P. II.,
195, 1.

दिनानि दश पञ्च च V. I., P. II.,
319, 19.

दिनं नयेत्ततः सन्ध्याम् V. I., P. I.,
439, 9.

दिनमेकं चोदके वसेत् V. II., P. I.,
393, 1; 404, 3.

दिनमेकं व्रतं कुर्यात् V. II., P. I.,
453, 15.

दिधिषुपतिः कृच्छ्राति- V. II., P. I.,
51, 1.

दिवा V. II., P. II., 190, 2.

दिवाकीर्तिमुदक्यां च V. I., P. I.,
277, 2.

दिवं गतानि विप्राणाम् V. II., P. I.,
54, 2.

दिवाऽतिथौ तु विमुखे V. I., P. I.,
440, 3.

दिवाऽनुच्छेत्ता गास्तु V. II., P. I.,
246, 3.

दिवाशीचस्य निद्वयर्धं V. I., P. I.,
230, 2.

दिवा-सन्ध्यासु कर्णस्थ- V. I., P. I.,
22, 5.

दिवसोपोषितो वा स्यात् V. II., P. I.,
333, 2.

दिवसोपोषितः स्नात्वा V. II., P. I.,
455, 3.

दिवसस्याऽऽद्यभागे तु V. I., P. I.,
319, 7.

दिवा स्वापं च यानं च V. I., P. I.,
184, 8.

दिवा स्वापं न कुर्यात् V. I., P. I.,
439, 2.

दिवा स्वापो वृथा जल्पो V. I., P. II.,
184, 12.

दिव्यं वर्षसहस्रं तु V. I., P. II.,
14, 18.

दिव्यं वर्षसहस्रं तु V. II., P. II.,
238, 11.

दीक्षितानां च सर्वेषां V. I., P. II.,
256, 17.

दीप-काष्ठ-फलादीनि V. I., P. I.,
183, 8.

दीर्घोच्छ्रष्टं तु यत्सैलं V. II., P. I.,
398, 7.

दीपोत्सवच्चतुर्दश्यां V. I., P. I.,
361, 4.

दीपं देवगृहात् हत्वा V. II., P. II.,
236, 14.

दीपापहारी V. II., P. II., 259, 11.

दीयते च परिहृष्टं V. I., P. I.,
184, 2.

दीयमानं तु यो मोहात् V. I., P. I.,
179, 6.

दीयमानं रुदत्यज्ञं V. I., P. I.,
395, 18.

दीयमाने विपत्तिश्चेत् V. II., P. I.,
283, 7.

दीयते वाऽपकर्तृभ्यो V. I., P. I.,
180, 14.

दीयमानस्य वित्तस्य V. II., P. II.,
221, 2.

दीर्घ-क्रुतिसतरोगार्ताः V. II., P. II.,
92, 2.

- दीर्घकालं ब्रह्मचर्यं V. I., P. I., 133, 8.
 दीर्घ-तीव्रामयप्रस्तं V. II., P. II., 68, 12.
 दीर्घान् लघुञ्चैव नरान् V. I., P. I., 459, 4.
 दीर्घमायुरर्थैश्चर्यं V. I., P. II., 318, 16.
 दीर्घमायुः स विन्देत V. I., P. I., 302, 14.
 दीर्घा स्थूला गुणैर्दृष्टा V. I., P. II., 40, 2.
 दीर्घं तक्रमपेयं च V. I., P. II., 379, 19.
 दुराचारो हि पुरुषो V. I., P. I., 143, 21.
 दुरात्मा नानुकूला च V. I., P. II., 439, 9.
 दुर्गाः V. II., P. II., 157, 3.
 दुर्घटं सकले शक्तिः V. II., P. II., 277, 14.
 दुर्देशप्रगतश्चैव V. I., P. I., 246, 4.
 दुर्बलबाधे V. II., P. II., 237, 4.
 दुर्बलं स्नापयित्वा च V. I., P. II., 287, 3.
 दुर्भिक्षे जनतापे च V. II., P. II., 230, 5.
 दुर्विज्ञेयानि लक्षणानि V. I., P. II., 56, 8.
 दुर्वर्णकृमिका भूमिर् V. II., P. I., 366, 12.
 दुर्वृत्ता ब्रह्म-विद्व-क्षत्र- V. II., P. I., 101, 10.
 दुश्चिकित्स्यैर्महारोगैः V. I., P. II., 228, 11.
 दुश्चर्मदुर्भगश्चैव V. II., P. II., 232, 1.
 दुःस्वप्ने दुर्जनस्पर्शो V. II., P. II., 4, 2.
 दुःस्वप्ने मैथुने वान्ते V. II., P. II., 4, 4.
 दुःस्वप्नारिष्ट- V. II., P. II., 147, 2.
 दुष्कृतं हि मनुष्याणाम् V. II., P. I., 224, 11.
 दुष्टा दशगुणं पूर्वोत् V. I., P. I., 199, 9.
 दुष्टानां शासनं धर्मः V. I., P. I., 467, 3.
 दुष्टान्नमपसृष्टान्नं V. II., P. I., 335, 10.
 दुष्टाऽपि या त्रिधा द्वेषा V. II., P. I., 194, 4.
 दुष्फलं निष्फलं हीनं V. I., P. I., 181, 14.
 दुहिता-ऽऽचार्यभार्या च V. II., P. I., 324, 16.
 दुहे ह वा एष V. I., P. I., 174, 8.
 दूतसम्प्रेषणं चैव V. I., P. I., 469, 10.
 दूरादेव परीक्षेत V. I., P. II., 336, 17.
 दूरादेव परीक्षेत V. I., P. I., 404, 13.
 दूरादावस्थान् मूत्रं V. I., P. I., 224, 21.
 दूरादावस्थान्मूत्र-पुरीषे V. I., P. I., 224, 17.
 दूरादावस्थान्मूत्रं V. I., P. I., 224, 14.
 दूरादाहत्य समिधः V. I., P. II., 39, 9.
 दूर्वा च सर्पिर्दधि सोदकुम्भं V. I., P. I., 321, 15.
 दूर्वाप्रवालमीमं वृषभं V. I., P. II., 293, 8.
 दूरस्थानामविद्यानां V. I., P. II., 77, 2.
 दूरस्थं भोजयेन्मृडो V. I., P. II., 347, 19.
 दूषयेच्चास्य सततं V. I., P. I., 459, 8.

- वृषितं केश-कीटैश्च V. II., P. I.,
 137, 9.
 वृषितं कदमलं वृष्टं V. II., P. I.,
 365, 11.
 वृष्टमाकार-परिखं V. I., P. I.,
 464, 10.
 वृष्टं शरीरमामोति V. II., P. II.,
 211, 5.
 वृतिं धनुर्बेस्तमवि V. II., P. I.
 101, 11.
 वृश्यन्ते तानि तान्येव V. II., P. I.,
 139, 9.
 वृश्यन्ते कुखिताः सर्वे V. I., P. I.,
 178, 13.
 वृश्यन्ते यत्र विप्रेन्द्र V. I., P. I.,
 217, 16.
 वृष्टच्छेदं समासाय V. II., P. I.,
 22, 6.
 वृष्टिपूतं न्यसेत्पादं V. I., P. II.,
 194, 5.
 वृष्टमान्नाः पुनन्त्येते V. I., P. I.,
 321, 11.
 वृष्टमवे फलं तत्र V. I., P. II.,
 118, 6.
 वृष्ट्यपहतारो V. II., P. II., 247, 4.,
 वृष्टं वा स्याद् यदन्नं तु V. II., P. I.,
 143, 13.
 वृष्टामि हूयमानं तु V. II., P. I.,
 68, 2.
 वृष्टा ज्योतिर्विदो वैद्यान् V. I., P. I.,
 468, 8.
 वृष्टाऽन्यगतभावा च V. I., P. II.,
 92, 3.
 वृष्टा पितामहः शुद्रश्च V. I., P. I.,
 480, 18.
 वृष्टाऽपत्यस्य चाऽपत्यं V. I., P. II.,
 139, 14.
 वृष्टा पथि निरातङ्गं V. II., P. II.,
 68, 13.
 वृष्टा प्रियाणि श्रुत्वा वा V. I., P. I.,
 वृष्टा परस्त्रियं नमां V. II., P. II.,
 269, 11.
 वृष्टा भिक्षां वृष्टिपूतां V. I., P. II.,
 188, 2.
 वृष्टा सूर्यं निरीक्षेत V. II., P. II.,
 149, 2.
 वृष्टा सूर्यं निरीक्षेत V. I., P. I.,
 226, 6.
 वृष्टा हि प्रमदा ह्येताः V. II., P. II.,
 268, 6.
 देवे पितृणां आद्वे तु V. I., P. II.,
 330, 19.
 देयं पितृभ्यो देवेभ्यः V. I., P. II.,
 156, 8.
 देव कृतम् V. II., P. II., 157, 1.
 देवकृतस्येति चान्ते V. II., P. I.,
 299, 18.
 देवकार्यं ततः कृत्वा V. I., P. I.,
 320, 10.
 देवखाताश्च गर्ताश्च V. I., P. II.,
 303, 13.
 देवागारोऽथ वा गोष्ठे V. I., P. II.,
 36, 20.
 देवगृह- V. II., P. II., 131, 5.
 देवत्वं सात्विका यांति V. II., P. II.,
 217, 11.
 देवतानां गुरुणां च V. I., P. I.,
 191, 17.
 देवतानां गुरो राज्ञः V. I., P. II.,
 133, 15.
 देवतानां पितृणां च V. I., P. II.,
 367, 2.
 देवतानां पितृणां च V. I., P. I.,
 353, 13.
 देवतानामभेदेन V. I., P. II., 163,
 14.
 देवतानामुषीणां च V. I., P. I., 240,
 15.

देवतापुरतस्तस्य V. I., P. II., 27, 15.
 देवतापारमार्थ्यं च V. I., P. I.,
 142, 8.
 देवताभ्यर्चनं नृणाम् V. II., P. II.,
 161, 5.
 देवताभ्यः पितृभ्यश्च V. I., P. II.,
 401, 19.
 देवतायतने कृत्वा V. I., P. II.,
 365, 3.
 देवतार्थं हविः शिशुं V. II., P. I.,
 407, 1.
 देवतीर्थेन देवत्वात् V. I., P. I.,
 361, 12.
 देव-तिर्यङ्-मनुष्याणां V. II., P. II.,
 210, 7.
 देवतांश्च पितृभ्यश्च V. I., P. I., 362,
 10.
 देवदत्तेन दीपेन V. II., P. II., 233,
 13.
 देवादीनामुणी भूत्वा V. I., P. I.,
 362, 11.
 देवद्रोण्यां विवाहेषु V. II., P. I.,
 145, 17.
 देवद्रव्योपजीवी V. II., P. II.,
 237, 2.
 देवद्रव्योपजीवी च V. II., P. II.,
 236, 7.
 देवद्रव्यं स्वयं येन V. II., P. II.,
 236, 8.
 देवतासोदनं भुक्त्वा V. II., P. II.,
 236, 12.
 देवान् देवगणांश्चापि V. I., P. I.,
 261, 10.
 देवानुद्दिश्य क्रियते V. I., P. II.,
 301, 8.
 देवान् ब्रह्मकर्षीभ्यश्च V. I., P. I.,
 355, 7.
 देवानभ्यर्च्य गन्धेन V. I., P. I.,
 376, 5.

देवान् भावयताऽनेन V. I., P. I.,
 159, 12.
 देवानामृजवो रर्भाः V. I., P. II.,
 397, 19.
 देवानृषीन् पितृभ्यश्च V. I., P. I.,
 413, 7.
 देवानृषीन् मनुष्यांश्च V. I., P. I.,
 217, 8.
 देवानां सयवा रर्भाः V. I., P. II.,
 402, 16.
 देवेभ्यश्च पितृभ्यश्च V. I., P. II.,
 15, 8.
 देवेभ्यस्तु इतादृजात् V. I., P. I.,
 383, 1.
 देवा मनुष्याः पशवो वयांसि V. I.,
 P. I., 386, 1.
 देवयज्ञः पितृयज्ञः V. I., P. I.,
 378, 16.
 देवराष्ट्रं सुतोत्पत्तिः V. I., P. I.,
 133, 12.
 देवराय प्रसातव्या V. I., P. II.,
 93, 16.
 देवार्चनपरो नित्यं V. I., P. II.,
 353, 8.
 देवार्चनरतो विप्रः V. I., P. I.,
 188, 8.
 देवर्षि- V. II., P. II., 100, 9.
 देवर्षि-गो-ब्राह्मणाचार्य- V. II., P. I.,
 458, 15.
 देववत् पूजनीयोऽसौ V. I., P. I.,
 398, 2.
 देवावमन्ता भवति V. II., P. II.,
 236, 16.
 देवाभ्येतान् समेत्योष्णुः V. I., P. I.,
 334, 10.
 देवाश्च पितरभ्यश्च V. I., P. I., 362, 16.
 देवाश्च पितरभ्यश्च V. I., P. II.,
 23, 16.
 देवाः सन्तोषिता यज्ञैः V. I., P. I.,
 167, 15.

देवस्य त्वा सावित्रः V. I., P. I.,
374, 15.

देवस्पर्शं नरः कृत्वा V. II., P. II.,
236, 10.

देव-स्त्री-गुरुवित्तानि V. II., P. II.,
220, 15.

देवा हव्यं न गृह्णन्ति V. I., P. II.,
443, 6.

देवा हव्यं न गृह्णन्ति V. I., P. II.,
442, 10.

देव्यै V. II., P. II., 88, 5.

देव्यै पुनरागमनाय V. II., P. II.,
189, 1.

देव्या लक्षजपेनैव V. II., P. II.,
115, 7.

देश-कालौ च शानानाम् V. I., P. I.,
180, 16.

देशे काले च पात्रे च V. I., P. I.,
183, 17.

देशे काले च पात्रे च V. I., P. II.,
299, 6.

देशं कालं तथाऽऽत्मानं V. I., P. I.,
230, 5.

देश-कालाभ्युपगतौ V. I., P. I.,
413, 5.

देशं कालं वयः शक्तिं V. II., P. I.,
24, 12.

देशं कालं वयः शक्तिं V. II., P. I.,
461, 4.

देशं त्वनिष्टशब्दं च V. I., P. II.,
302, 16.

देशधर्माश्च दृश्यन्ते V. I., P. I.,
81, 2.

देशे न चाऽद्युचौ नाऽर्द्धे V. I., P. I.,
443, 6.

देशं नाम कुलं विद्याम् V. I., P. I.,
40, 18.

देशानां सम्पदं ब्रूहि V. II., P. II.,
187, 8.

देशान्तरं वदन्त्येके V. I., P. II.,
229, 18.

देशान्तरगते विप्रे V. II., P. I.,
73, 12.

देशान्तरगतं श्रुत्वा V. I., P. II.,
236, 1.

देशान्तरस्थे V. I., P. II., 233, 19.

देशान्तरस्थ-स्त्रीवैक्त- V. I., P. II.,
355, 1.

देशेऽशुचावात्मनि च V. I., P. I.,
155, 4.

देशीत्येवं श्रुवन्नर्थी V. I., P. I.,
179, 2.

देशेनैकेन वान्येन V. II., P. II.,
277, 7.

देशे पितृषु तिष्ठत्सु V. I., P. II.,
257, 5.

देशेत्यामन्तरिक्ष- V. I., P. I., 384, 17.

देशे क्षणः V. I., P. II., 402, 18.

देशे कर्मणि पित्र्ये च V. I., P. II.,
335, 10.

देशे कर्मणि पित्र्ये च V. II., P. I.,
165, 4.

देशोदाजः सुतश्चैव V. I., P. II.,
86, 16.

देशतं हि पतिः स्त्रीणां V. II., P. I.,
37, 11.

देशे नोत्तरेण V. I., P. II., 18, 3.

देशमार्षं तथा दिव्यम् V. I., P. II.,
156, 14.

देशविप्रकरेऽनभिः V. I., P. II.,
415, 2.

देशिकानां मलानां च V. II., P. I.,
195, 12.

देशात् कर्तव्यानि V. II., P. I.,
13, 7.

देशनिर्याताथानि V. II., P. I., 13, 4.

- दोषो भवति विप्राणां V. I., P. I.,
 195, 20.
 दोषो भवति विप्राणां V. II., P. I.,
 414, 9.
 दोषैः प्रयाति जीवोऽयं V. II., P. II.,
 213, 17.
 दोषे सति न दोषः स्यात् V. I.,
 P. II., 92, 21.
 दोषः स्यात्सपिण्डस्य V. I., P. II.,
 285, 12.
 दौहित्री पुत्रतनयां V. II., P. I.,
 328, 3.
 दौहित्रैर्वा नरभेष्ट V. I., P. II.,
 464, 12.
 दौहित्रं विद्वति बन्धून् V. I., P. II.,
 344, 20.
 द्यूतं कृषिं च वाणिज्यं V. I., P. II.,
 316, 9.
 द्यूतं च जनशरं च V. I., P. II.,
 46, 3.
 द्यूत-पानप्रसक्ताश्च V. II., P. II.,
 218, 6.
 द्यूतमभिचारो V. II., P. II., 133, 15.
 द्यूतं षष्ठ्याम् V. I., P. II., 316, 20.
 द्राक्षां मधुयुतां दद्यात् V. I., P. II.,
 370, 8.
 द्रुपदानाम गायत्री V. II., P. I.,
 428, 17.
 द्रुपदादिषु मुमुक्षानः V. II., P. I.,
 428, 3.
 द्रुपदां वा त्रिरावृत्त्य V. I., P. I.,
 431, 19.
 द्रुम-गुल्मं V. II., P. II., 100, 5.
 द्रव्य-क्रिया-गुणादीनां V. I., P. I.,
 87, 10.
 द्रव्यजं चैव सम्प्रोक्तं V. II., P. I.,
 165, 14.
 द्रव्यजं रज इत्युक्तं V. II., P. I.,
 166, 13.
 द्रव्याणाम् V. II., P. II., 112, 4.
 द्रव्याणामल्पसाराणां V. II., P. II.,
 110, 11.
 द्रव्येण वाऽविभक्तेन V. I., P. II.,
 290, 12.
 द्रव्याणां स्थानयोगांश्च V. I., P. I.,
 479, 2.
 द्रव्याणि स्वामिसम्बन्धात् V. I., P.
 II., 262, 8.
 द्रव्यप्रकारा हि यथा V. II., P. II.,
 255, 13.
 द्रव्यं ब्राह्मणसम्पत्तिः V. I., P. II.,
 308, 7.
 द्रव्याभावे द्विजाभावे V. I., P. II.,
 23, 9.
 द्रव्यमर्जयन् ब्राह्मणः V. I., P. I.,
 171, 2; 195, 7.
 द्रव्यौषधापहर्ता च V. II., P. II.,
 263, 12.
 द्यौरप्यसमक्षं तु V. I., P. I.,
 312, 7.
 द्यौरप्येतयोर्मूलं V. I., P. I.,
 473, 8.
 द्यहं राजन्यः V. II., P. I., 412, 4.
 द्वाविंशन्तु गृहस्थस्य V. I., P. I.,
 422, 1.
 द्वावधाङ्गुलकं विधे V. I., P. I.,
 251, 16.
 द्वादशैतानि V. II., P. I., 300, 3.
 द्वादशैतानि नामानि V. I., P. I.,
 267, 13.
 द्वादशे पशुमान् V. I., P. II., 317,
 21.
 द्वादश प्रतिमास्यानि V. I., P. II.,
 449, 17.
 द्वादशोभयतः V. I., P. II.,
 344, 3.

द्वादशमासान् V. II., P. II., 132, 2.
 द्वादशमासान् द्वादशार्ध- V. II., P. I.,
 421, 9.
 द्वादशरात्रं V. II., P. II., 194, 3.
 द्वादशरात्रं V. II., P. II., 73, 3.
 द्वादशरात्रात् V. II., P. II., 164, 1.
 द्वादशरात्रमरुभक्षो V. II., P. I.,
 309, 8.
 द्वादशरात्रस्य V. II., P. II., 176, 4.
 द्वादशैव तु वर्षाणि V. I., P. II.,
 355, 16.
 द्वादशे वर्षे V. II., P. II., 68, 6.
 द्वादशवर्षाणि V. II., P. II., 122,
 11.
 द्वादश्यां जातरूपं तु V. I., P. II.,
 316, 2.
 द्वादश्यां धनधान्य- V. I., P. II.,
 317, 2.
 द्वादश्यां धर्मतत्त्वज्ञं V. I., P. II.,
 110, 18.
 द्वादश्यामथ वा रात्रौ V. I., P. II.,
 25, 2.
 द्वादश्यां शुरुपक्षस्य V. II., P. II.,
 161, 13.
 द्वादश्यां सममी-षष्ठ्योः V. I., P. I.,
 282, 15.
 द्वादशाहातिक्रमे V. II., P. II.,
 108, 18.
 द्वादशाहे भवेत् कार्यं V. I., P. II.,
 452, 15.
 द्वादशाहे तत्र कार्यं V. I., P. I.,
 452, 18.
 द्वादशाहं तु पयसा V. II., P. I.,
 443, 1.
 द्वादशोऽहनि राजेन्द्र V. I., P. II.,
 27, 3.
 द्वादशोऽहनि षष्ठे वा V. I., P. II.,
 453, 8.
 द्वादश्यां हेमलाभं च V. I., P. II.,
 318, 14.

द्वादशाहं राजन्यस्य V. I., P. II.,
 209, 19.
 द्वादशाहं निराहारो V. II., P. II.,
 180, 4.
 द्वादशी हस्तसंयुक्ता V. I., P. II.,
 309, 7.
 द्वापरे चाध्वरः प्रोक्तः V. I., P. I.,
 121, 15.
 द्वापरे च प्रार्थयतः V. I., P. I.,
 124, 5.
 द्वापरे व्याकुलीभूतः V. I., P. I.,
 83, 2.
 द्वाभ्यामेकश्चतुर्थस्तु V. I., P. I.,
 341, 15.
 द्वारेण चैव मार्गेण V. I., P. I.,
 429, 11.
 द्वावेवाभिमनौ भोड्यौ V. I., P. II.,
 386, 2.
 द्विगुणं क्षत्रियस्यैव V. II., P. I.,
 426, 16.
 द्विगुणं गोव्रतं तत्र V. II., P. I.,
 266, 17.
 द्विगुणं गोव्रतं तत्र V. II., P. I.,
 266, 2.
 द्विगुणं गोव्रतस्यास्य V. II., P. I.,
 284, 10.
 द्विगुणे तु व्रते चीर्णे V. II., P. I.,
 281, 9.
 द्विगुणं तु महानद्यां V. II., P. II.,
 203, 7.
 द्विगुणं त्रिगुणं चैव V. II., P. I.,
 419, 11.
 द्विगुणं त्रिगुणं चैव V. II., P. II.,
 74, 5.
 द्विगुणं त्रिगुणं चैव V. II., P. II.,
 458, 10.
 द्विगुणं त्रिगुणं वाऽपि V. I., P. II.,
 157, 16.
 द्विगुणं पुरुषाणां च V. II., P. II.,
 119, 3.

- द्विगुणं पुरुषस्यैव V. II., P. II., 132, 6.
- द्विगुणे व्रत आचीर्णे V. II., P. I., 291, 2.
- द्विगुणं सवनस्ये तु V. II., P. II., 65, 2.
- द्विगुणं सवनस्ये तु V. II., P. I., 39, 15.
- द्विजघ्नं कुष्ठिनं विद्यात् V. II., P. II., 246, 18.
- द्विजातिभ्यो धनं लिप्सेत् V. I., P. I., 197, 8.
- द्विजातिभ्यः सवर्णायाः V. I., P. II., 417, 19.
- द्विजातिप्रवरो विद्वान् V. I., P. II., 351, 17.
- द्विजानां गोहितार्थं च V. II., P. I., 283, 9.
- द्विजान्कथञ्चिदुच्छिष्टान् V. II., P. I., 163, 5.
- द्विजः पलाशवृक्षस्य V. II., P. II., 146, 7.
- द्विजश्चान्द्रायणं कृत्वा V. II., P. I., 305, 8.
- द्विजशुश्रूषणरतान् V. II., P. I., 429, 1.
- द्विज-शिष्यबुहश्चैव V. II., P. II., 226, 10.
- द्विजशुश्रूषणं धर्मं V. I., P. I., 480, 19.
- द्विजशुश्रूषया शूद्रः V. I., P. I., 481, 2.
- द्विजशुश्रूषयैवैषः V. I., P. I., 480, 11.
- द्विजस्त्वेकशफानां च V. II., P. II., 227, 4.
- द्विजस्याढ्यो तु नौयातुः V. I., P. I., 135, 1.
- द्विजस्य भार्या शूद्रा तु V. I., P. II., 96, 4.
- द्वितीयं V. II., P. II., 189, 3.
- द्वितीये चतुरो दद्यात् V. I., P. II., 290, 2.
- द्वितीये च तृतीये च V. I., P. I., 319, 8.
- द्वितीया च तृतीया च V. I., P. I., 232, 7.
- द्वितीये च तथा भागे V. I., P. I., 336, 10.
- द्वितीयेऽतिकृच्छं V. II., P. II., 135, 7.
- द्वितीयं धर्मशास्त्रं तु V. I., P. I., 13, 6.
- द्वितीये पितरं तस्याः V. I., P. II., 456, 11.
- द्वितीयमान्तरं वासः V. I., P. II., 187, 9.
- द्वितीयमायुषो भागम् V. I., P. II., 139, 11.
- द्वितीयायां स्त्रीजन्म V. I., P. II., 316, 18.
- द्वितीये वा तृतीये वा V. I., P. II., 28, 9.
- द्वितीये स्तेनाः V. I., P. II., 317, 13.
- द्वितीयेऽहनि कर्तव्यं V. I., P. II., 296, 6.
- द्वितीयेऽह्नि तृतीयेऽह्नि V. I., P. II., 296, 11.
- द्वित्रिपाद्वक्ष्योश्चैव V. I., P. II., 295, 11.
- द्विः प्रमृश्यात् V. I., P. I., 235, 4.
- द्विपुष्करे च नन्दासु V. I., P. II., 450, 20.
- द्विरैन्द्रं तु कुर्वाणः V. I., P. II., 291, 10.
- द्विविधो हि संस्कारः V. I., P. II., 17, 19.

द्विर्षोत्सने V. II., P. II., 108, 9.
 द्विविधस्तु गृही ज्ञेयः V. I., P. I.,
 340, 6.
 द्विविधाः स्त्रियः V. I., P. II.,
 82, 12.
 द्विशकैकशफ- V. II., P. II.,
 112, 11.
 द्विषता हि हविर्भुक्तं V. I., P. II.,
 346, 6.
 द्विषता हि हविर्भुक्तं V. I., P. I.,
 395, 6.
 द्विष्यो भवति लोकेऽस्मिन् V. II., P. II.,
 234, 12.
 द्विःस्विन्नं परिदग्धं च V. I., P. II.,
 377, 3.
 द्विहेतु षडधिष्ठानं V. I., P. I.,
 179, 15.
 द्वैधीभावं संश्रयं च V. I., P. I.,
 469, 19.
 द्वौ दैवे पितृकार्ये चीन् V. I., P. II.,
 364, 9.
 द्वौ दैवे प्राक् त्रयः पितृये V. I., P. II.,
 364, 13; 399, 18.
 द्वौ दैवे पितृकार्ये चीन् V. I., P. II.,
 363, 19.
 द्वौ विप्रौ ब्राह्मणामी वा V. II., P. II.,
 146, 10.
 द्वौ मासौ V. II., P. II., 121, 3.
 द्वौ मासौ मत्स्यमांसेन V. I., P. II.,
 372, 1.
 द्वौ मासौ स्नानमप्यस्य V. II., P. I.,
 247, 11.
 द्वौ हस्तौ युग्मतः कृत्वा V. I., P. I.,
 261, 4.
 द्वौ गुरु पुरुषस्येह V. I., P. I.,
 331, 1.
 द्वौ पादौ बन्धने चरेत् V. II., P. I.,
 427, 11.

द्वौ पादौ बन्धने चैव V. II., P. I.,
 257, 15.
 द्वे भार्ये क्षत्रियस्यान्त्ये V. I., P. II.,
 95, 11.
 द्वे बहूनि निमित्तानि V. I., P. II.,
 470, 5.
 द्वे राजन्यस्य V. I., P. II., 95, 16.
 द्वेदे शालाके देवानां V. I., P. II.,
 406, 1.

ध.

धनुःकर्ता धृतवृत्तिः V. I., P. II.,
 358, 17.
 धनिना रक्षिणा देया V. II., P. II.,
 201, 3.
 धनं पुत्राः कुतस्तस्य V. I., P. II.,
 323, 22.
 धनं वेदान् भिषकुसिद्धिं V. I., P.
 II., 312, 5.
 धनं शक्तिं V. I., P. II., 314, 18.
 धनमार्यग्ने V. I., P. II., 314, 2.
 धन्यं यशस्यमायुष्यं V. I., P. I.,
 403, 16.
 धनलाभे प्रवृत्तस्तु V. I., P. I.,
 199, 5.
 धनं वा जीवनायालं V. II., P. II.,
 55, 2.
 धनं वा जीवनायाऽलं V. II., P. II.,
 69, 10.
 धनवन्तं प्रजावन्तं V. I., P. II.,
 438, 17.
 धनवृद्धिप्रसक्तान्श्च V. I., P. II.,
 355, 5.
 धन्वदुर्गं महीदुर्गम् V. I., P. I.,
 464, 5.
 धनापहणे चैव V. II., P. II.,
 113, 9.
 धनिष्ठासंयुते कुर्वात V. I., P. II.,
 129, 1.

- धनिनं वाऽप्यपाराध्य V. I., P. I.,
483, 12.
- धनुःशराणां कर्ता च V. I., P. II.,
351, 2.
- धनुः सहस्रे द्वे क्रोशः V. I., P. II.,
230, 3.
- धनहार्यय सौहित्रः V. I., P. II.,
462, 8.
- धर्मं कुरुत यत्नेन V. I., P. II.,
292, 16.
- धर्मक्रियां कर्तुमनाः V. I., P. I.,
284, 1.
- धर्मकृद्देवविद्याति V. II., P. II.,
214, 13.
- धर्मक्रियात्मचिन्ता च V. II., P. II.,
216, 8.
- धर्मं चर V. I., P. I., 38, 11; 129, 1.
- धर्मं जिज्ञासमानानां V. I., P. I.,
13, 5.
- धर्मज्ञा बहवो विप्राः V. II., P. I.,
131, 2.
- धर्मज्ञसमयः V. I., P. I., 138, 1.
- धर्मादये जलसम्पन्ने V. I., P. II.,
183, 8.
- धर्मेण च द्रव्यवृद्धौ V. I., P. I.,
479, 3.
- धर्मेण च यथोक्तेन V. II., P. I.,
208, 4; 221, 10.
- धर्मेण पापम् V. I., P. I., 38, 10.
- धर्मास्तुल्यं च ज्ञानं च V. I., P. I.,
53, 1.
- धर्मोऽधर्मो समौ भूत्वा V. I., P. I.,
82, 9.
- धर्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः V. II., P. II.,
200, 15.
- धर्मपत्नीं गुरोर्गत्वा V. II., P. II.,
270, 14.
- धर्मः पादविहीनस्तु V. I., P. I.,
82, 3.
- धर्मपत्न्यामास्ये V. II., P. II.,
270, 5.
- धर्मो बहुविधा लोके V. I., P. I.,
81, 1.
- धर्ममप्यसुखोर्कं V. I., P. I.,
220, 10.
- धर्ममर्थं च कामं च V. I., P. I.,
180, 1.
- धर्ममेव प्रपद्यन्ते V. I., P. I.,
474, 9.
- धर्माय V. II., P. II., 188, 9.
- धर्मराजः स्मृतः शास्ता V. II., P. II.,
210, 8.
- धर्मोऽथे-काम-मोक्षाणां V. I., P. I.,
177, 6.
- धर्मोऽर्य-कामान् स्वे काले V. I., P. I.,
219, 13.
- धर्मार्थं नोपयुक्ते च V. I., P. I.,
188, 14.
- धर्मार्थं यतमानस्तु V. II., P. II.,
75, 11.
- धर्मार्थं विक्रयं नेयाः V. I., P. II.,
10, 8.
- धर्मविघ्नकर्त्री भार्याम् V. I., P. II.,
113, 16.
- धर्मविदक्षिणं हस्तम् V. I., P. I.,
228, 11.
- धर्मो विश्वस्य V. I., P. I., 48, 12.
- धर्मोऽवावर्तमानेषु V. I., P. I.,
116, 16.
- धर्मस्य पर्षदश्चैव V. II., P. I.,
230, 6.
- धरा गुरुतरा तावत् V. I., P. I.,
333, 2.
- धाता प्रजापतिः शुक्रः V. I., P. I.,
405, 15.
- धातुः प्रकुप्यते येन V. I., P. II.,
189, 21.

धाता यथापूर्वमकल्पयत् V. II., P. I., 136, 5.
 धात्रीफलैरमावास्यायां V. I., P. II., 391, 6.
 धान्य-कुप्य-पशुस्तेयं V. II., P. I., 17, 3.
 धान्य-कुप्य-पशुस्तेयम् V. II., P. II., 102, 2.
 धान्यकल्कैस्तु फलजैः V. II., P. I., 180, 8.
 धान्य-गो-विप्र-देवानां V. I., P. I., 442, 6.
 धान्यचौरस्तु हीनांगः V. II., P. II., 261, 13.
 धान्यचोरो व्रणी च स्यात् V. II., P. II., 263, 13.
 धान्यचोरोऽङ्गहीनः स्यात् V. II., P. II., 260, 10.
 धान्यदः शाद्वतं सौख्यं V. I., P. I., 191, 2.
 धान्या-ऽन्न-धन-चौर्याणि V. II., P. II., 110, 7.
 धान्यं यवांस्तिलान् माषान् V. II., P. II., 255, 17.
 धान्यं वासांसि शाकं वा V. I., P. II., 52, 13.
 धान्यं हत्वा भवत्याखुः V. II., P. II., 254, 3.
 धार्मिकोऽव्यसनश्चैव V. I., P. I., 462, 14.
 धाराच्युतेन तोयेन V. I., P. I., 293, 14.
 धारणादस्य सूत्रस्य V. I., P. II., 168, 18.
 धारयेत्प्रहस्यर्थे च V. I., P. I., 44, 12.
 धार्यो सा वर्षमेकं तु V. I., P. II., 93, 20.
 धावन्तं च प्रमत्तं च V. I., P. I., 330, 6.

धावतः पुति गन्धे च V. I., P. I., 155, 7.
 धिया यक्षरश्रेण्या V. I., P. I., 304, 10.
 धुनिश्च रोचनश्चैव V. I., P. II., 403, 11.
 धूपं चैवानुपूर्व्येण V. I., P. II., 411, 16.
 धूपो गुग्गुलको देयः V. I., P. II., 394, 11.
 धूम्रायनकृता धर्माः V. I., P. I., 109, 3.
 धेनुप्रदानं विप्राय V. II., P. II., 197, 2.
 धेनुप्रदानं विप्राय V. II., P. II., 47, 13.
 धेनोरभावे दातव्यं V. II., P. II., 197, 5.
 ध्यानशीलो यतिर्विद्वान् V. I., P. II., 342, 11.
 ध्यायीत देवमीशानं V. I., P. I., 372, 14.
 ध्यात्वा हरिं त्वनुज्ञातो V. I., P. II., 159, 21.
 ध्यायन् हरिं च ताच्चित्तः V. I., P. II., 187, 18.
 ध्येयः सदा सवितृमण्डलमध्यवर्ती V. I., P. I., 368, 16.
 ध्रुवो धर्मश्च सोमश्च V. I., P. I., 357, 15.
 ध्रुवमाजस्रिकं काम्यं V. I., P. I., 182, 9.
 ध्वजी सरोपजीवी च V. I., P. II., 385, 14.
 ध्वजापहारी V. II., P. II., 259, 9.

न.

नन्दायां भार्गवदिने V. I., P. II., 324, 1.

नन्दायां भार्गवदिने V. I., P. II.,
450, 17.

न किञ्चिद्वेषजाद्व्यत् V. I., P. II.,
195, 6.

न कुठ्यां नोदके सङ्गं V. I., P.
II., 163, 7.

नक्तं आरिभ्यः V. I., P. I., 384, 8.

नक्तोद्धृतं तु यत्तयं V. I., P. II.,
376, 9.

नक्तं चान्नं समश्रियात् V. I., P. II.,
145, 5.

नक्तांध्यं जायते तस्य V. II., P. II.,
248, 6.

नक्तमेवोत्तरेण V. I., P. I., 385, 2.

न कथञ्च न दुर्योनिः V. I., P. II.,
73, 22.

न कदा च न कुर्वीत V. I., P. I.,
225, 7.

न कदलीपत्रम् V. I., P. II.,
393, 8.

न कर्मणा न प्रजया V. I., P. I.,
158, 8.

न कुर्याद्गुरुपुत्रस्य V. I., P. II.,
47, 2.

न कुर्याच्छत्रुमेतेषु V. I., P. II.,
303, 6.

न कुर्यादित्याहुः V. II., P. I.,
11, 2.

न कुर्यादिति मीमांसते V. II., P. I.,
11, 1.

न कुर्वीतात्मनस्त्राणं V. II., P. I.,
248, 3.

न कुर्वीतात्मनस्त्राणं V. II., P. I.,
246, 10.

न कर्मवित् न वाऽधीते V. I., P.
II., 218, 6.

न कारुणां V. I., P. II., 256, 9.

न कलञ्जं भक्षयेत् V. I., P. II.,
325, 17.

न कल्पापो न कपिलो V. I., P.
I., 89, 8.

न केवलं ब्राह्मणानां V. I., P. I.,
186, 15.

न क्षार-लवण- V. I., P. I., 382, 6.
नक्षत्राणि च दैत्याश्च V. II., P. II.,
218, 12.

नक्षत्रनिर्देशानं V. II., P. II., 134, 1.

नक्षत्रं दृष्ट्वा V. I., P. I., 313, 5.

न क्षुत्तुष्णा-भ्रमश्रांतं V. I., P. II.,
7, 3.

नखि-वृष्टि-विपन्नानाम् V. I., P. II.,
327, 9.

नखानि निकृत्य V. I., P. II.,
171, 1.

नखानि रोमाणि छित्त्वा V. II., P. I.
242, 1.

न गजभ्रमकृते V. I., P. I., 442,
13.

नम्रा दीनाः क्षुधार्ताश्च V. II., P. II.,
262, 4.

नम्रो मलिनवस्त्रः स्यात् V. I., P.
I., 265, 7.

नमस्तु दग्धवस्त्रः स्यात् V. I., P.
I., 265, 8.

न गोमूत्र-पुरीषे तु V. I., P. I.,
271, 13.

नगरं न हि कर्तव्यं V. I., P. II.,
180, 8.

न गर्भशेषस्तत्रास्ति V. II., P. I.,
349, 7.

न ग्रामजातान्यातोऽपि V. I., P. II.,
143, 2.

न ग्रामाभिमुखं प्रेतं V. I., P. II.,
280, 10.

न घटासिक्त- V. I., P. I., 443, 1.

न घर्घरस्वरां क्षामां V. I., P. II.,
55, 19.

न च कुर्यात् तृतीयायां V. I., P. I.,
 283, 4.
 न च भुधाऽस्य संसीदित् V. I., P. I.,
 466, 8.
 न च अन्तुमयीं शब्दयाम् V. I., P.
 I., 443, 10.
 न चातिच्छिद्रदशनो V. I., P. II.,
 56, 5.
 न चाऽतिथिं पूजयति V. I., P. I.,
 402, 12.
 न चैतद्दिष्टं देवानां V. I., P. II.,
 270, 20.
 न चोत्पात-निमित्ताभ्यां V. I., P.
 II., 189, 16.
 न च तैलाभ्यक्तशिराः V. I., P. I.,
 443, 13.
 न च द्विजातयो ब्रूयुः V. I., P. II.,
 424, 18.
 न चोद्गीक्षेत भुञ्जानान् V. I., P. II.,
 424, 2.
 न चाध्ययनशीलः स्यात् V. I., P.
 II., 195, 11.
 न चैनं भुवि शक्नोति V. I., P. I.,
 448, 4.
 न च निर्धनुयात् केशान् V. I., P. I.,
 263, 8.
 न चाऽनिसृष्टो गुरुणा V. I., P. I.,
 335, 14.
 न चापि भग्नशयने V. I., P. I.,
 442, 7.
 न चपलः V. I., P. I., 443, 3.
 न च प्राणिवधो यत्र V. II., P. I.,
 179, 9.
 न च निजास्तनगतो V. II., P. I.,
 138, 10.
 न चेनं देहमाश्रित्य V. I., P. II.,
 194, 8.
 न च मन्त्रोपनीता स्यात् V. I., P. II.,
 93, 4.

न चमोपसिंस्थश्च V. I., P. I.,
 424, 3.
 न चाऽलिप्यत होषेण V. II., P. I.,
 414, 13.
 न चैव मांसमग्नीषुः V. I., P. II.,
 293, 16.
 न च वैद्यस्य कामः स्यात् V. I., P. I.,
 478, 11.
 न च शोचत्यसम्पत्तौ V. II., P. II.,
 217, 4.
 न चाऽभुपातः पिण्डो वा V. II., P. I.,
 20, 9; 21, 14.
 न चाभुपातयेत् जातु V. I., P. II.,
 424, 1.
 न च सौख्यमवाप्नोति V. II., P. II.,
 263, 8.
 न च सोपानत्को V. I., P. I.,
 226, 2.
 न चाऽसमाहितमनाः V. I., P. I.,
 306, 4.
 न जातीकुसुमानि V. I., P. II.,
 393, 8.
 न जपेत् पैतृकं जप्यं V. I., P. II.,
 460, 1.
 न जीर्णदेवायतने V. I., P. I.,
 225, 3.
 न जीर्ण-मलवद्वासाः V. I., P. II.,
 54, 11.
 न जीवत्पितृकः कृष्णैः V. I., P. I.,
 355, 17.
 नद्याजं रजकस्याजं V. II., P. I.,
 380, 3.
 नट-नर्तक-तक्षणः V. II., P. I.,
 380, 7.
 नटादिप्रक्षेपणं श्रुतं V. I., P. II.,
 184, 1.
 नदीं शैलूषकीं चैव V. II., P. I.,
 334, 1.
 नडन्तिकायाम् V. I., P. II., 306, 1.

- न तु कशश्चिन् V. I., P. II., 124, 1.
 न तु नेजकधौतेन V. I., P. I., 264, 11.
 न तु नैमित्तिकेन स्यात् V. II., P. I., 167, 3.
 न तेन शुद्धिर्भास्यते V. II., P. I., 134, 2.
 न तच्छूलमवाप्नोति V. I., P. II., 390, 5.
 न तापसैर्भ्रातृभ्यैर्वा V. I., P. II., 190, 6.
 न ताभिः सहभोक्तव्यं V. II., P. I., 403, 4.
 न स्यजेत् सूतके वाऽपि V. I., P. II., 210, 15.
 न स्यजेत् सूतके वाऽपि V. I., P. I., 302, 9.
 न स्याज्ज्यं क्षणमप्येतत् V. I., P. I., 130, 8.
 नित्यं त्रिषवणस्नायी V. I., P. II., 163, 20.
 न तत्र धर्माः सीदन्ति V. I., P. I., 132, 1.
 न तत्र बहुषः कुर्यत् V. I., P. I., 243, 5.
 न तत्र सूतकं तद्वत् V. I., P. II., 258, 6.
 न तीर्थे V. I., P. I., 477, 13.
 न तीर्थवासी नित्यं स्यात् V. I., P. II., 195, 10.
 न स्वल्पदक्षिणैर्यज्ञैः V. I., P. I., 169, 18.
 न तु विद्यापयेत् पिण्डं V. II., P. I., 302, 19.
 न त्वेवैवा प्रयच्छेत V. I., P. II., 77, 18.
 न तिष्ठति तथाऽऽसीत् V. I., P. II., 45, 9.
 न तिष्ठत्सु V. I., P. I., 477, 11.
 न तस्य कार्यं करणं च V. I., P. I., 102, 11; 104, 8.
 न तस्य शेषमिच्छन्ति V. I., P. I., 425, 12.
 न तस्य दहनं कार्यं V. I., P. II., 232, 6.
 न तस्य निष्कृतिर्वृष्टा V. II., P. I., 14, 9.
 न तस्य निष्कृतिर्वृष्टा V. II., P. I., 203, 8.
 न तस्य प्रतिभोकोऽस्ति V. II., P. II., 12, 10.
 न तस्य शुद्धिर्निर्वृष्टा V. II., P. II., 72, 11.
 न दण्डेन न यष्ट्या वा V. I., P. II., 7, 2.
 नदीतटेषु तीर्थेषु V. I., P. II., 304, 1.
 नदीतीरेषु गोष्ठेषु V. II., P. I., 439, 9.
 नदी-नद-तडागेषु V. I., P. I., 185, 1.
 न दानादधिकं किञ्चित् V. I., P. I., 177, 2.
 न दीनो नापि वा क्रुद्धो V. I., P. II., 424, 3.
 नदीसृत्तिकया वापि V. II., P. II., 186, 2.
 न देयाः पितृकार्येषु V. I., P. II., 393, 15.
 नद्यां तीर्थे ऋते वाऽपि V. I., P. I., 294, 2.
 नद्या यच्च परिभ्रष्टं V. I., P. I., 286, 2.
 नद्योर्वा सङ्गमे शस्तं V. I., P. II., 304, 15.
 नदिः पक्कन् V. I., P. II., 382, 9.
 न दैवं नापि पित्र्यं च V. I., P. II., 467, 11.

नदेवायतनं गच्छेत् V. I., P. II.,
138, 9.

ननुधर्मा V. II., P. II., 283, 20.

नदीषु देवखातेषु V. I., P. I.,
270, 1.

न दोषः पक्षतैलेषु V. I., P. I.,
283, 12.

नदीषु बहुतोयासु V. I., P. I.,
363, 12.

नदीषु बहुतोयासु V. I., P. II.,
307, 9.

नवृषयन्ति विद्वांसो V. II., P. I.,
190, 17.

नदीसङ्गमे वा V. II., P. I., 68, 7.

नदी-समुद्रतीरे वा V. I., P. II.,
304, 13.

न देहो भविता तत्र V. I., P. II.,
183, 3.

न धान्य-V. I., P. I., 443, 4.

न धर्मशास्त्रेष्वन्येषु V. I., P. I.,
159, 3.

न नखेन न काष्ठेन V. I., P. II.,
406, 9.

न नम-V. I., P. I., 442, 12.

न नदीतीरमासाद्य V. I., P. I.,
225, 5.

न निन्देन्न प्रशंसेत् V. II., P. I.,
302, 20.

न निन्देत् योगिनः सिद्धान् V. I.,
P. II., 133, 12.

न नारिकेलैर्न च कालकेन V. II.,
P. I., 275, 9.

न निद्यान्ते प्रतिश्रान्ते V. I., P. I.,
154, 8.

न पश्यहि-प्रेष्यनाम्नी V. I., P. II.,
55, 14.

न पञ्चस्थां विषमं दद्यात् V. II.,
P. II., 142, 1.

न ब्रह्माभिष्याहरेत् V. I., P. II.,
30, 6.

न पुच्छेन्नोव-चरणे V. I., P. I.,
405, 4.

न पञ्चशतकृते V. I., P. I.,
442, 13.

न प्रचारं गृहे कुर्यात् V. II., P. I.,
346, 5.

न पितृणां तथैवान्ये V. I., P. II.,
441, 14.

न पातुकास्थितो बाधवि V. II., P. I.,
138, 11.

न पादौ न शिरो बस्ति V. I., P. I.,
424, 10.

न पादौ न शिरो बस्ति V. I., P. II.,
425, 19.

न पदां पादमाक्रम्य V. I., P. I.,
306, 7.

न पङ्कषां कर्षेत् V. I., P. II.,
50, 2.

न पर्त्री पुत्री च पौत्री च V. II., P. I.,
325, 11.

न पिबेन्न च भुञ्जीत V. I., P. I.,
426, 1.

न परस्परमभ्याः स्युः V. I., P. II.,
345, 15.

न प्रतिगृहीयान् V. I., P. I.,
426, 19.

न प्रतिगृहीयान् V. I., P. II.,
423, 9.

न प्रातर्न प्रशेषश्च V. I., P. I.,
291, 6.

न प्रेतस्त्वमवाप्नोति V. I., P. I.,
280, 6.

न प्रीतिर्वेश्वादेषु V. I., P. I.,
125, 12.

न प्रसारितपादस्तु V. I., P. I.,
423, 18.

न पर्युषितम् V. I., P. II., 382, 9.

न पूर्वे गुरवे किञ्चित् V. I., P. II.,
52, 10.

न पूर्वैण विशुद्धिः स्यात् V. I., P. II.,
264, 19.

न पलाशशयने V. I., P. I.,
442, 12.

न पुष्येत् तस्य तत् पात्रं V. I., P. II.,
192, 12.

न फालकृष्टम् V. I., P. II., 138, 6.

न फालकृष्टे न अले V. I., P. I.,
225, 2.

न फालकृष्टमश्रीयात् V. I., P. II.,
143, 1.

न बक्रत्रतिके पापे V. I., P. I.,
187, 9.

न बीजी भागमर्हति V. II., P. I.,
44, 14.

न बन्धुन्दिष्यात् V. II., P. I.,
38, 18.

न ब्रह्म कीर्तयित्वाऽपि V. I., P. I.,
425, 4.

न ब्राह्मण-क्षुत्रिययोः V. I., P. II.,
96, 11.

न ब्राह्मणस्य स्वतिथिः V. I., P. I.,
400, 11.

न बाह्व-सविथसंस्थश्च V. I., P. I.,
423, 19.

न भुक्त्वाऽलङ्कृतो योगी V. I., P. I.,
270, 3.

न भैक्षं परपाकाजं V. I., P. II.,
189, 7.

न भक्षयेत् पालाशं V. I., P. I.,
253, 3.

न भोजनार्थं स्वे विप्रः V. I., P. I.,
406, 2.

न भिक्षे V. I., P. I., 1, 443.

न भिक्षां प्रतिपद्येत V. I., P. I.,
290, 16.

न भिक्षाजने चैव V. I., P. I.,
425, 2.

न भर्तारं द्विष्यात् V. II., P. I.,
38, 7.

न भार्यादर्शनेऽश्रीयात् V. I., P. I.,
425, 8.

नभस्यकृष्णपक्षे तु V. I., P. II.,
322, 8.

नभस्यमासस्य च कृष्णपक्षे V. I.,
P. II., 311, 3.

नभस्यमासस्य च कृष्णपक्षे V. I.,
P. I., 156, 10.

नभस्यस्याऽपरे पक्षे V. I., P. II.,
319, 10.

नभस्यस्याऽपरे पक्षे V. I., P. II.,
322, 12.

नभस्यस्यापरः पक्षो V. I., P. II.,
319, 7.

न मुखेनोपधमेत् V. I., P. II.,
50, 3.

न मुख्या विप्रुषः V. I., P. I.,
245, 1.

नमो गोभ्यः श्रीमतीभ्यः V. II., P. I.,
249, 4.

न घृण्ययानि कुर्वीत V. I., P. II.,
392, 17.

नमो नमो V. II., P. II., 174, 14.

नमो नमः कृष्णाय V. II., P. II.,
175, 8.

नमो नमश्चन्द्र- V. II., P. II., 176, 1.

नमो नमो ज्येष्ठाय V. II., P. II.,
175, 9.

नमो नमो दीप्ताय V. II., P. II.,
175, 12.

नमो नमो नीलपीषाय V. II., P. II.,
175, 7.

नमो नमो रुद्राय V. II., P. II.,
175, 3.

नमो ममस्तीक्ष्णाय V. II., P. I.,
175, 13.

नमो नमः सत्याय V. II., P. II.,
175, 10.

नमो नमः सौम्याय V. II., P. II.,
175, 13.

नमो नमः सूर्याय V. II., P. II.,
175, 6.

न मूत्रं पथि कुर्वीत V. I., P. I.,
225, 1.

न मित्रमतिथिं कुर्यात् V. I., P. I.,
399, 2.

न मन्त्राः कारणं सत्र V. I., P. II.,
90, 18; 91, 2.

नमो ब्रह्मणे इति V. I., P. I.,
346, 4.

नमो ब्रह्मसुताभ्यश्च V. II., P. I.,
249, 5.

न मीमांस्यानि शौचानि V. II., P. I.,
146, 2.

न श्रियेत समं भर्त्रा V. II., P. I.,
56, 7.

नमो विवस्वते ब्रह्मन् V. I., P. I.,
364, 5.

नमो रुद्राय V. II., P. II.,
193, 13.

नमः स्वधायै स्वाहायै V. I., P. II.,
401, 20.

न म्लेच्छाशुचि- V. II., P. II.,
142, 4.

न म्लेच्छभाषां शिक्षेत V. I., P. II.,
134, 13.

नमस्कारेण मन्त्रेण V. I., P. I.,
481, 16.

नमस्कृत्वाऽभ्ययं विष्णुं V. I., P. I.,
441, 16.

नमस्कारं प्रकुर्वीत V. I., P. I.,
327, 10.

नमस्कुर्यान्महादेवम् V. I., P. I.,
372, 11.

नमे स्तेनो जनपदे V. I., P. I.,
200, 17.

न मांसभक्षणे दोषो V. I., P. II.,
389, 11.

न यक्ष-नायायतने V. I., P. I.,
442, 3.

न याचते द्विजो मूढः V. I., P. II.,
422, 19.

न यज्ञे गोवधः कार्यः V. I., P. I.,
133, 13.

न यतिर्न वनस्थश्च V. I., P. II.,
148, 6.

न यज्ञोपवीतं V. I., P. II.,
171, 6.

न यज्ञार्थं धनं शूद्रान् V. I., P. I.,
198, 3.

न यावदुपनीयन्ते V. I., P. I.,
231, 16.

नरकाणां शतं गत्वा V. I., P. II.,
366, 16.

नरके तेऽन्धतामिहे V. II., P. II.,
264, 5.

न रक्तमुल्वणं चान्य- V. I., P. II.,
54, 12.

नरकं प्रतिपद्यन्ते V. II., P. II.,
210, 2.

नरकार्णवे महाघोरे V. II., P. II.,
208, 7.

नरके रौरवे घोरे V. I., P. II.,
178, 2.

नर्क्ष-वृक्ष-नन्दीनाम्नी V. I., P. II.,
55, 13.

न रक्षति च यो शरान् V. II., P. I.,
43, 11.

- नरो योगमनं कृत्वा V. II., P. I., 340, 19.
- नरो योगमने कुर्यात् V. II., P. I., 340, 12.
- न राजाज्ञाकारिणां V. I., P. II., 256, 10.
- न राज्ञः प्रतिगृह्णीयात् V. I., P. I., 199, 7.
- न राज्ञां V. I., P. II., 256, 7.
- न राज्ञामघदोषोऽस्ति V. I., P. II., 257, 8.
- नरः पापात् प्रमुच्येत V. II., P. II., 201, 8.
- नर्यै भस्माऽग्निहोत्रान्ते V. I., P. I., 318, 16.
- नरमांसं श्वमांसं च V. II., P. I., 371, 1.
- नर्मदोत्तरभागे तु V. I., P. II., 129, 15.
- नर्मदा-बाह्वशीरे V. I., P. II., 304, 8.
- नरा-ऽश्वेषौ मद्यं च V. I., P. I., 133, 10.
- नरा-ऽश्वोद्-वराहैश्च V. II., P. I., 66, 4.
- नरकेषु क्रमणैव V. II., P. II., 242, 12.
- नरो ह्येकोपवासेन V. II., P. I., 125, 7.
- न वक्तारं पुनर्यान्ति V. I., P. II., 196, 2.
- न वेगं धारयेत् V. I., P. I., 224, 6.
- नवाङ्गुलं मध्यमं स्यात् V. I., P. I., 267, 3.
- न पीज्येद्वा बलेन V. I., P. II., 133, 10.
- न विज्ञातं V. I., P. I., 52, 7.
- न वट-द्वसोदुम्बर V. I., P. II., 379, 7.
- न वृथा वारिमग्नानां V. I., P. I., 270, 15.
- न विधौ परः शब्दार्थः V. I., P. II., 298, 11.
- नवधा सङ्कुरः प्रोक्तो V. II., P. I., 28, 13.
- नवोदको दशाहं च V. I., P. I., 137, 3.
- न वेदपाठमात्रेण V. I., P. I., 151, 8.
- न विदुः श्वस्तनम् V. I., P. I., 52, 7.
- न विशुद्धधकृते V. I., P. I., 443, 1.
- न विद्यन्ते यतस्तेन V. I., P. I., 74, 7.
- न विद्यमाने पूर्वोक्तं V. I., P. I., 241, 3.
- न विद्यया केवलया V. I., P. I., 184, 13.
- नशानीतार्थपात्रं च V. I., P. II., 300, 14.
- नवान्न-चौल-गोशने V. I., P. II., 461, 4.
- न विप्रं स्वेषु तिष्ठेत् V. I., P. II., 279, 7.
- नवम एकचुराः V. I., P. II., 317, 18.
- नवमैकादशे चैव V. I., P. II., 448, 8.
- न वामनां नातिदीर्घा V. I., P. II., 56, 4.
- नवमीं नाभिमध्ये तु V. I., P. I., 367, 15.
- नवम्यां गन्धलेपं तु V. I., P. I., 368, 7.

नवम्बां सारिकार्यं स्यात् V. I., P. II.,
110, 16.

नवम्बां भानुवारे च V. I., P. I.,
253, 7.

नवमे वाससां स्वागः V. I., P. II.,
294, 1.

नवमिभं वडुत्तरम् V. I., P. II.,
449, 3.

नवियुक्ता स्वचा चैव V. I., P. II.,
39, 20.

न व्रतिनां V. I., P. II., 256, 8.

न व्रतोपवास-V. II., P. I., 38, 9.

न व्रतेनोपवासेन V. II., P. I., 37, 3.

न वार्यापि प्रयच्छेत् V. I., P. I.,
187, 8.

न वर्षधाराभिः V. I., P. I., 247, 10.

न वै वाचो न चक्षुषि V. I., P. I.,
127, 3.

नवं वा निर्मलं वाऽपि V. II., P. I.,
365, 3.

नवावरान् भोजयेत् V. I., P. II.,
363, 2.

नवभ्रातृ तु दम्पत्योः V. I., P. II.,
469, 8.

नवभ्रातृानि पञ्चाहः V. I., P. II.,
448, 14.

न वाऽभ्युपातः पिण्डो वा V. I., P. II.,
226, 10.

न विष्ण्वाराधनात् पुण्यं V. I., P. I.,
371, 18.

न वैष्टितशिराभापि V. I., P. I.,
424, 1.

न वसेत यतिः षड्सु V. I., P. II.,
184, 4.

नव सप्त विद्यां राज्ञां V. I., P. II.,
448, 18.

नवसमा राजन्यस्य V. II., P. I.,
98, 17.

न वज्रपीडनं कुर्यात् V. II., P. I.,
164, 14.

न शोचन्ति तु यज्ञैः V. I., P. II.,
112, 2.

न शौचं वर्षधाराभिः V. I., P. I.,
231, 2.

न शृण्वन्ति गुरोर्वाक्यं V. II., P. II.,
238, 16.

न शूद्रं द्विजेन V. I., P. II., 279, 12.

न शूद्रो यजमानं वै V. I., P. II.,
280, 2.

न शूद्रराज्ये निवसेत् V. I., P. II.,
133, 3.

न इमशान-V. I., P. I., 443, 2.

न इमभ्युभिरुच्छिष्टः V. I., P. I.,
245, 13.

न इमभ्युभ्यञ्जनवर्ती V. I., P. II.,
55, 18.

न शयीत समं भर्त्रा V. II., P. I.,
346, 6.

न दयते नाऽत्र सन्वेहः V. II., P. I.,
215, 5.

न द्यन्ति तामसा भावाः V. I., P. I.,
481, 1.

नष्टेऽग्नौ विधिवद् दद्यात् V. II., P. II.,
109, 15.

नष्टे जलपवित्रे वा V. I., P. II.,
172, 21.

नष्टे वण्डकाष्ठे V. II., P. II.,
148, 10.

नष्टं देवलकी दत्तम् V. I., P. I.,
188, 5.

नष्टे दृष्टे प्रव्रजिते V. I., P. II.,
91, 8.

नष्टायां मेखलायां V. II., P. II.,
148, 12.

नष्टशौचे व्रतभ्रष्टे V. I., P. I.,
395, 17.

न स किञ्चिदुपासीयात् V. I., P. II.,
188, 22.

न संक्रामन्न च हसन् V. I., P. I.,
 306, 8.
 नस्तःसकलपाशैर्वा V. II., P. I.,
 261, 4.
 न स तत्फलमाप्नोति V. I., P. I.,
 405, 19.
 न सत्रिणां V. I., P. II., 256, 8.
 न सा हैवे न सा पित्र्ये V. I., P. II.,
 463, 20.
 न सा हैवे न सा पित्र्ये V. I., P. II.,
 87, 15.
 न साधयन्ति कार्याणि V. II., P. II.,
 228, 13.
 न सोपानद्वेष्टितक्षिराः V. I., P. I.,
 329, 7.
 न स पापेन लिप्येत V. I., P. I.,
 197, 2.
 न साम्पराधिकं तस्य V. I., P. II.,
 347, 6.
 न सपत्नी नातिथामा V. I., P. II.,
 39, 22.
 न स्पृशेद्दामहस्तेन V. I., P. II.,
 425, 18.
 न स्पृशेद्दामहस्तेन V. I., P. I.,
 424, 9.
 न साम-यजु-ऋग्वर्ग- V. I., P. I.,
 83, 9.
 न स्त्रीभिर्न च बालेन V. I., P. II.,
 435, 12.
 न स्वातन्त्र्येण कर्तव्यं V. II., P. I.,
 37, 21.
 न स्वयंच तथा गर्ते V. I., P. I.,
 442, 5.
 न स्वयम् V. I., P. I., 477, 12.
 न ससत्त्वेषु गर्तेषु V. I., P. I.,
 225, 4.
 न सहेतु वशास्तेषां V. II., P. II.,
 222, 3.

न हि कर्म क्षीयते V. II., P. I.,
 11, 2.
 न हि तेषामतिक्रम्य V. II., P. I.,
 211, 15.
 न हुतं न तपस्तप्तं V. II., P. I.,
 240, 11.
 न हायनैर्न पलितैः V. I., P. I.,
 334, 13.
 न हि स्पृताः शेषभाजो V. I., P. II.,
 415, 7.
 न हसन् V. I., P. I., 246, 9.
 न हिंस्यात्सर्वभूतानि V. I., P. I.,
 69, 2.
 न ह्यस्य विद्यते कर्म V. I., P. II.,
 30, 1.
 न ह्यन्या निष्कृतिस्तेषां V. II., P. I.,
 320, 15.
 न ह्यस्मिन् युज्यते कर्म V. I., P. II.,
 91, 8.
 नाऽऽकाशे V. I., P. I., 442, 12.
 नाऽऽकाशे सर्वशून्ये च V. I., P. I.,
 442, 9.
 नाऽकृत्वा लभते किञ्चित् V. II.,
 P. II., 247, 6.
 नाऽऽक्रामेत् कामतः छायां V. I.,
 P. II., 133, 16.
 नागानां विप्रियं कुर्वन् V. I., P. II.,
 226, 1.
 नागानां विप्रियं कुर्वन् V. II., P. I.,
 21, 2.
 नाभिमुष्टे V. I., P. I., 443, 1.
 नाभिमधितिष्ठेत् V. I., P. II.,
 50, 2.
 नाभिसंस्कारः V. I., P. II.,
 नागरं चात्र वै देयं V. I., P. II.,
 369, 17.

नाऽगारे नाऽऽसने नाऽले V. I., P. II.,
163, 8.

नाजुलिभिः V. I., P. I., 246, 7.

नाजुलीभिः स्वकान्दन्तान् V. I., P.
I., 252, 15.

नाङ्गुष्ठाशधिका कार्वा V. I., P. II.,
39, 19.

नाजीर्णमुक्तः V. I., P. II., 50, 4.

नाजीर्णे भोजनं कुर्यात् V. I., P.
I., 423, 13.

नाऽज्ञातेन समं गच्छेत् V. I., P. I.,
134, 4.

नाञ्जलिना पिबेत् V. I., P. I.,
248, 1.

नाऽश्विणां नान्यकामां V. I., P.
II., 103, 1.

नाऽश्ण्डयोनाम राज्ञोऽस्ति V. I., P.
I., 446, 16.

नाऽश्ण्डयोनाम राज्ञोऽस्ति V. I., P.
I., 447, 2.

नाऽवत्वा भिष्टमभीयात् V. I., P. I.,
424, 2.

नाद्यास्तूर्यदहात् पूर्वम् V. I., P. I.,
435, 11.

नावर्धे वै समीक्षेत् V. I., P. II.,
46, 11.

नाऽवुष्टां वृषवेत् कन्वां V. I., P.
II., 92, 11.

नाधिकं दद्यात् V. I., P. I., 426, 19.

नाऽधेतत्त्वं न वक्तव्यं V. I., P. II.,
177, 2.

नाऽधेतत्त्वं न वक्तव्यं V. I., P. II.,
195, 2.

नाऽदुषापद्यति नाऽधीति V. II., P. I.,
208, 17.

नाध्यापनाद् याजनाहा V. II., P. I.,
414, 8.

नाध्यापनाद् याजनाहा V. I., P. I.,
195, 19.

नाऽधार्मिकैर्ब्रूते ग्रामे V. I., P. II.,
133, 2.

नान्दीमुखान् पितृगणान् V. I., P. II.,
461, 10.

नान्दीमुखाः पितरः पितानहाः V. I.,
P. II., 459, 15.

नान्दीमुखाः पितरः प्रीयन्ताम् V. I.,
P. II., 459, 14.

नान्दीमुखान् पितृनर्चयिष्यते V. I.
P. II., 456, 14.

नान्दीमुखान् पितृनावाहयिष्ये V. I.,
P. II., 459, 13.

नान्दीमुखे सख्य-वसू V. I., P. II.,
403, 16.

नान्धकारे न संध्यायां V. I., P. I.,
425, 5.

नाधितिष्ठेत् शकुन्मूत्र-V. I., P. II.,
184, 14.

नान्तरा भोजनं कुर्यात् V. I., P. I.,
423, 2.

नान्सर्वासो विना जातु V. I., P. I.,
263, 5.

नाऽन्वये सति सर्वस्वं V. I., P. I.,
189, 19.

नात्र-पानादिकं आह्वे V. I., P. II.,
423, 11.

नानध्यायोऽस्ति वेशानां V. I., P. I.,
158, 21.

नानिबद्धेक्षणां तद्वत् V. I., P. II.,
55, 20.

नानिमुक्तोऽध्यासनस्थः V. I., P. I.,
426, 18.

नान्यतो ज्ञायते धर्मः V. I., P. I.,
337, 7.

- नान्यत् पश्यामि जन्तूनां V. II., P. II., 162, 12.
- नाऽन्यो धर्मोऽस्ति विज्ञेयो V. II., P. I., 58, 11.
- नान्यः प्राणी महाभाग V. II., P. II., 209, 2.
- नान्यविद्याऽभियुक्तश्च V. I., P. II., 196, 10.
- नान्यो विमुक्तये पन्थाः V. I., P. I., 444, 12.
- नान्यस्मै कस्मै च न V. I., P. I., 77, 12.
- नानुरोधोस्त्यनध्याये V. I., P. I., 158, 16; 348, 11.
- न नारीमध्ये V. I., P. I., 443, 3.
- नानाविधो वातरोगो V. II., P. II., 279, 8.
- नाऽनुशासन-वादाभ्यां V. I., P. II., 189, 17.
- नाऽनिष्टां न प्रकुपितां V. I., P. II., 102, 19.
- नानुष्ठेयं मनुष्यैस्त- V. I., P. II., 68, 17.
- नाऽनाहितामिर्नाऽविद्वान् V. I., P. I., 200, 18.
- नापि कीर्त्यै न धर्माय V. I., P. I., 178, 4.
- नाऽऽपश्चार्मि च V. I., P. II., 50, 3.
- नाऽऽपाणीयमन्नमग्नीयात् V. I., P. II., 382, 8.
- अऽपात्रे विदुषा किञ्चित् V. I., P. I., 177, 12.
- नाऽपरीक्षितं V. I., P. I., 146, 14.
- नाऽप्रविज्ञेय हस्तेन V. I., P. II., 418, 10.
- नाऽपाश्रितो न जल्पश्च V. I., P. I., 306, 2.
- नाऽप्राज्ञेन गुरौ शिष्यो V. I., P. II., 43, 16.
- नाभि-कण्ठान्तरोद्भूते V. II., P. I., 127, 12.
- नाऽभुक्तं क्षीयते कर्म V. II., P. I., 11, 12.
- नाभिं च हृदयं तद्वत् V. I., P. I., 238, 9.
- नाभिनन्देत मरणं V. I., P. II., 194, 3.
- नाभिमात्रे जले स्थित्वा V. I., P. I., 261, 7.
- नाभेरूर्ध्वं नरः स्पृष्टः V. II., P. I., 187, 14.
- नाभेरूर्ध्वं तु स्पृष्टस्य V. II., P. I., 67, 14.
- नाभेरधः संस्पर्शो V. I., P. I., 306, 6.
- नाभिरक्षन्ति चे शक्ताः V. II., P. I., 9, 10.
- नाऽभिवाद्यास्तु विप्रेण V. I., P. I., 327, 4.
- नाऽभिवाद्यः स विदुषा V. I., P. I., 324, 12.
- नाऽभिव्याहारयेद्ब्रह्म V. I., P. II., 465, 12.
- नाभिसंस्पर्शान्नागाः V. I., P. I., 250, 10.
- नाऽभ्यङ्गनर्को न च भूमिपुत्रे V. I., P. I., 282, 2.
- नामकर्मणि बालानां V. I., P. II., 461, 8.
- नाम गोत्रं पितृणां तु V. I., P. II., 398, 12.

नामधारकविप्रा ये V. II., P. II.,
 201, 1.
 नामधारकविप्रस्तु V. I., P. II.,
 219, 3.
 नामधेयं दशम्यां तु V. I., P. II.,
 24, 10.
 नामधेयं दशम्यां च V. I., P. II.,
 25, 1.
 नाम्नो वन्तोऽरुवात् चौडान् V. I.,
 P. II., 243, 11.
 नामान्युच्चार्य विधिना V. I., P. I.,
 267, 15.
 नामावास्यायां V. I., P. II.,
 100, 16.
 नायसेनैव पात्रेण V. I., P. II.,
 418, 11.
 नारी खल्वननुज्ञाता V. II., P. I.,
 37, 17.
 नारीणां विक्रयं कृत्वा V. II., P. II.,
 132, 5.
 नारीणां विक्रयं कृत्वा V. II., P. II.,
 119, 2.
 नार्त्तवे दिवा V. I., P. II., 100, 1.
 नार्धरात्रे न मध्याह्ने V. I., P. I.,
 425, 1.
 नार्द्रपादः स्पृष्टे V. I., P. I., 442, 11.
 नार्द्रवंशे V. I., P. I., 442, 12.
 नाऽऽर्द्रवासा न नमश्च V. I., P. I.,
 442, 8.
 नाऽऽर्द्रवासा नाऽऽर्द्रशिराः V. I.,
 P. I., 423, 17.
 नारायणबलिः कार्यो V. II., P. I.,
 23, 6.
 नारायणीयम् V. II., P. II., 157, 11.
 नारायणे समुद्दिश्य V. I., P. II.,
 227, 6.
 नार्यभणं पुष्यति V. II., P. I.,
 448, 13.
 नारं शौनं तथा मांसं V. II., P. I.,
 408, 10.

नारी स्वर्गमवाप्नोति V. II., P. I.,
 37, 4.
 नालिकां बालपुष्पं च V. II., P. I.,
 401, 3.
 नालिका-शण-छत्राक-V. I., P. II.,
 375, 9.
 नाऽलोमिकां नाऽतिलोमां V. I., P.
 II., 55, 12.
 नालपत्वं वा बहत्वं वा V. I., P. I.,
 179, 17.
 नावाप्नोति गृही लोकान् V. I., P. I.,
 216, 15.
 नावाप्नोति गृही लोकान् V. II., P. I.
 404, 7.
 नावबुद्धयन्ति ये चैवं V. I., P. I.,
 130, 11.
 नाऽधमन्येत वै भूषणः V. I., P. II.,
 133, 18.
 नाऽविशालां न वै भस्मां V. I., P. I.,
 443, 9.
 नावदयं तु युवानोऽस्य V. I., P. II.,
 326, 15.
 नाऽविस्पष्टमधीयीत V. I., P. I.,
 154, 7.
 नाऽऽवाहनामौकरणं V. I., P. I.,
 388, 9.
 नाऽऽशौचं कीर्तितं सद्भिः V. I., P. II.,
 254, 4.
 नाऽऽशौचं नोदकं नाशु V. I., P. II.,
 224, 15.
 नाऽऽशौचं विद्यते पुंसः V. I., P. II.,
 212, 19; 260, 1.
 नाऽऽशौचं सूतके प्रोक्तं V. I., P.
 II., 254, 8.
 नाऽऽशौचं सूतके प्रोक्तं V. I., P. II.,
 215, 4.
 नाऽशुद्धिः प्रसवाशौचे V. I., P. II.,
 235, 15.

- नाभीयानु ग्रहं, मत्वा V. II., P. I., 369, 6.
 नाभीयुर्बहवश्चैव V. I., P. I., 424, 13.
 नाशयन्त्याशु पापानि V. II., P. I., 223, 7.
 नाशयन्त्याशु पापानि V. II., P. II., 154, 16.
 नाशयन्त्याशु पापानि V. II., P. II., 27, 14.
 नाशयन्त्याशु पापानि V. I., P. I., 216, 7.
 नासाभेदन-शहेषु V. II., P. I., 273, 3.
 नासिकाकृष्ट उच्छ्वासो V. I., P. I., 292, 16.
 नाऽसुतकंकसाच्चित् स्यात् V. I., P. II., 218, 18.
 नास्तिकः V. II., P. II., 125, 5.
 नास्तिको V. II., P. II., 125, 8.
 नास्तिकः कृच्छ्रं V. II., P. I., 41, 17.
 नास्तिकं च कुतश्चैव V. I., P. I., 330, 5.
 नास्तिकता V. II., P. II., 100, 10.
 नास्तिको नास्तिकवृत्तिः V. II., P. I., 42, 1.
 नास्तिकवृत्तिः V. II., P. II., 151, 6.
 नास्तिकवृत्तिस्त्वतिकृच्छ्रम् V. II., P. I., 41, 18.
 नास्तिक-स्तेन-हिंस्रोभ्यः V. I., P. I., 181, 15.
 नास्तिकस्तु हरिश्चैव स्यात् V. II., P. II., 234, 10.
 नास्तिकास्त्रिविधाः शोकाः V. II., P. II., 124, 16.
 नास्तिक्यं चोपपातकम् V. II., P. I., 364, 5.
 नास्तिक्यादय वाऽऽलस्यात् V. I., P. I., 161, 13.
 नास्तिक्यादय वाऽऽलस्यात् V. I., P. I., 444, 10.
 नास्तिक्यभावाद्यस्तां तु V. I., P. I., 362, 13.
 नास्तिक्यभावनिरतः V. II., P. II., 220, 3.
 नास्तिक्यं व्रतलोपं च V. II., P. II., 102, 1.
 नास्ति यज्ञं समं शानं V. I., P. I., 167, 18.
 नास्ति सत्यात्परो धर्मो V. I., P. I., 129, 3.
 नासत्य-द्वौ प्रीयेते V. I., P. I., 250, 6.
 नास्त्ययज्ञस्य लोको वै V. I., P. I., 161, 3.
 नाऽस्नातां तु स्त्रियं गच्छेत् V. I., P. II., 102, 18.
 नास्मिन्लोके V. II., P. II., 66, 3.
 नास्विदेतेऽप्युच्छिष्टाः V. II., P. I., 412, 7.
 नाऽस्याचमनकल्पः V. I., P. II., 30, 5.
 नास्तिक्यं नाऽतिसाधं V. I., P. II., 134, 3.
 नातिक्रमेजरो विद्वान् V. I., P. II., 348, 3.
 नातिक्रमेजरश्चेतान् V. I., P. II., 348, 14.
 नात्यन्ताधिकं दद्यात् V. I., P. II., 423, 9.
 नातिकृच्छ्रं पाण्डु- V. I., P. II., 56, 2.
 नाऽतिरागे योऽशिनं V. I., P. II., 373, 14.

नाऽभिवर्धय कर्तव्या V. I., P. II.,
 242, 18.
 नातिसुहितः V. I., P. I., 420.,
 13.
 निकेतनं कारविद्या V. I., P. II.,
 366, 19.
 निकृतिश्चाप्याविज्ञानं V. I., P. I.,
 480, 17.
 निक्षिप्यामि स्वहारेषु V. I., P. I.,
 312, 11.
 निगृहीतश्च यो राज्ञा V. II., P. I.,
 21, 3.
 निगृहीतश्च ये राज्ञा V. I., P. II.,
 226, 2.
 निग्रहेऽमुग्रहे वाऽपि V. II., P. I.,
 40, 18.
 निजान् जयति वैलोकान् V. I., P. I.,
 480, 12.
 निस्त्र्यकिं पितृणां च V. I., P. II.,
 441, 18.
 निन्धं क्रियार्थं स्नायीत V. I., P. I.,
 285, 2.
 निस्त्र्योच्छिष्टः सूतकश्च V. II., P. II.,
 235, 16.
 निस्त्र्ये जपे च काम्बे च V. I., P. I.,
 158, 19.
 निस्त्र्यं तावत्प्रवक्ष्यामि V. I., P. I.,
 388, 5.
 निस्त्र्यं तस्मिन् समान्वस्तः V. I., P. I.,
 463, 15.
 निस्त्र्यं निस्त्र्यानि कुर्वीत V. I., P. I.,
 169, 4.
 निस्त्र्यं नैमित्तिकं काम्यं V. II., P.
 II., 177, 3.
 निस्त्र्यं नैमित्तिकं काम्यं V. I., P.
 II., 299, 15.
 निस्त्र्यं नैमित्तिकं काम्यं V. I., P. I.,
 261, 1.

निस्त्र्यं नैमित्तिकं काम्यं V. I., P. I.,
 164, 10.
 निस्त्र्यं नैमित्तिकं काम्यं V. I., P. I.,
 268, 10.
 निस्त्र्यं नैमित्तिकं चैव V. I., P. I.,
 287, 14.
 निस्त्र्यं नैमित्तिकानां च V. II., P. II.,
 198, 15.
 निस्त्र्यो नैमित्तिकश्चैव V. I., P. I.,
 94, 6.
 निस्त्र्यमुद्धृतपाणिः स्यात् V. I., P. I.,
 152, 11.
 निस्त्र्यमन्नप्रदस्यापि V. I., P. II.,
 256, 20.
 निस्त्र्यमनोऽयं केश- V. II., P. I.,
 137, 13.
 निस्त्र्यमास्यं शुचि स्त्रीणां V. II., P.
 I., 191, 7.
 निस्त्र्यं योगपरो विद्वान् V. I., P. II.,
 342, 16.
 निस्त्र्यं बाहुच्छिक्तं चैव V. I., P. I.,
 279, 15.
 निस्त्र्यं शुद्धः कारुहस्तः V. II., P. I.,
 190, 12.
 निस्त्र्यश्चास्ते स्वजेदेतान् V. I., P. I.,
 388, 15.
 निस्त्र्यश्चास्ते तदुद्दिष्टं V. I., P. I.,
 387, 17.
 निस्त्र्यश्चास्तेऽर्घ्य-वन्धाद्यैः V. I., P. I.,
 388, 11.
 निस्त्र्येषु शुद्धेः प्राधान्यात् V. I., P.
 I., 63, 5.
 निस्त्र्यः संकीर्त्यते नाम्ना V. I., P. I.,
 95, 2.
 निस्त्र्यालुः कुरकृद्बुधो V. II., P. II.,
 215, 1.
 निस्त्र्या तन्ना V. I., P. I., 42, 10.
 निस्त्र्यायाधिमुपार्थासां V. II., P. I.,
 156, 9.

- निन्दको द्विज-देवानां V. II., P. II., 221, 18.
- निन्दितेभ्यो धनादानं V. II., P. II., 137, 14.
- निन्दितेभ्यो धनादानं V. II., P. I., 17, 9.
- निन्दैहि लक्षणैर्युक्ता V. II., P. I., 4, 14.
- निन्दैव लोके भवति V. II., P. I., 36, 8.
- निनीषुः कुलमुत्कर्षम् V. I., P. II., 74, 9.
- निनीषन् इण्ड-शिक्षादि V. I., P. II., 160, 4.
- निपातयति यो गा वै V. II., P. I., 262, 2.
- निपाते सहस्रम् V. II., P. I., 456, 10.
- निपात्य सञ्चरेत्सर्वं V. II., P. I., 257, 17.
- निबद्धशिख-कच्छस्तु V. I., P. I., 234, 12.
- निमज्जतश्च मत्स्यादान् V. I., P. II., 387, 8.
- निमन्त्रणीयाः श्राद्धेषु V. I., P. II., 359, 17.
- निमन्त्रितेषु विप्रेषु V. I., P. II., 257, 2.
- निमित्तेष्वेषु सर्वेषु V. I., P. I., 240, 3.
- निमज्जितस्य विप्रस्य V. I., P. II., 257, 4.
- निमित्तान्तरतः V. I., P. II., 331, 17.
- निमन्त्रयति ऋषयान् V. I., P. II., 360, 13.
- निम्लोच्येद्वाप्यविज्ञानाम् V. II., P. II., 147, 15.
- निवृत्तो मूर्धनि V. I., P. II., 342, 10.
- नियोगादुपवासेन V. II., P. I., 426, 5.
- नियमा गुरुशुश्रूषा-V. II., P. I., 116, 6.
- नियमा गुरुशुश्रूषा- V. II., P. II., 169, 11.
- नियमाचारसक्तानां V. II., P. II., 210, 9.
- नियमातिक्रमे तस्य V. II., P. I., 35, 4.
- निषमेध्वममस्तु V. I., P. II., 182, 9.
- नियम्य प्रयतो वाचम् V. I., P. II., 42, 2.
- निराकारिकृते मन्त्रे V. I., P. I., 300, 7.
- निरङ्कुटं गृहीत्वा तु V. I., P. II., 403, 1.
- निशुणः सहसा क्रोधान् V. II., P. II., 61, 11.
- निराचारस्य विप्रस्य V. II., P. I., 446, 10.
- निर्णयः सर्वपापानां V. II., P. II., 193, 4.
- निरोधेन बन्धेन V. I., P. I., 455, 14.
- निर्देशं ज्ञातिमरणं V. I., P. II., 235, 17.
- निर्वोचं सुहृदं भार्यो V. II., P. II., 222, 2.
- निर्दिष्टकलभोक्ता हि V. I., P. I., 452, 11.
- निर्दिष्टप्यति तत्सर्वम् V. I., P. II., 196, 17.
- निर्दिष्टाद्यफलं स्वये V. II., P. II., 276, 14.

निरुद्धांशसमो भोगो V. II., P. II.,
276, 15.

निर्भयाः प्रतिपद्यन्ते V. I., P. I.,
474, 18.

निरामिषं सकृद्भुक्त्वा V. I., P.
II., 360, 9.

निराशाः पितरो यान्ति V. I., P. I.,
363, 8.

निराशाः पितरस्तेषां V. I., P. II.,
435, 9.

निर्वपेत्तु पुरोडाशं V. II., P. II.,
151, 15.

निर्वपेद्वा पिण्डांस्त्रीन् V. I., P. II.,
326, 6.

निर्वासं कारयेद्विप्रं V. II., P.
II., 12, 14.

निर्वर्त्य वृद्धितन्त्रं तु V. I., P. II.,
454, 18.

निर्वासयति यो विप्रं V. I., P. I.,
403, 6.

निर्लेपं काश्चनं भाण्डम् V. II., P. I.,
174, 11.

निरस्य तु पुमान् शुक्रम् V. I., P. II.,
244, 21.

निर्हेत्य तु व्रती प्रेतान् V. I., P. II.,
278, 5.

निर्होमा निर्वषट्काराः V. II., P. II.,
229, 18.

निवीतेन मनुष्याणां V. I., P. I.,
351, 7.

निवृत्तप्रतिबन्धं तु V. II., P. II.,
276, 13.

निवेदयीव चात्मानं V. I., P. I.,
372, 12.

निवेदयेत् प्रथम्येन V. I., P. I.,
467, 14.

निवारयति पापात्मा V. I., P. I.,
179, 7.

निवर्तितानि कर्माणि V. I., P. I.,
137, 10.

निवेद्य गुरवे V. I., P. II., 43, 1.

निवेद्य गुरवेऽग्नीयात् V. I., P. II.,
42, 15.

निवेद्यैवाऽपसव्येन V. I., P. II.,
466, 20.

निवासराजनि प्रेते V. I., P. II.,
252, 11.

निश्चयार्थं विबुधानां V. I., P. I.,
138, 8.

निश्चलः स्थाणुभूतश्च V. I., P. II.,
163, 6.

निःशब्दं देशमास्थाय V. I., P. I.,
41, 2.

निःश्वस्य प्रतिगच्छन्ति V. I., P. II.,
324, 2.

निषेककाले सोमे च V. I., P. II.,
301, 6; 404, 1.

निष्कृतिं व्यवहारार्थं V. II., P. I.,
232, 17.

निषेकादीनि कर्माणि V. II., P. I.,
319, 1.

निषेकादीनि कर्माणि V. I., P. I.,
331, 1.

निषेकादिदमशानान्ताः V. I., P. II.,
19, 6.

निष्कालको V. II., P. II., 89,
14.

निष्कालको घृताभ्यक्तो V. II., P. I.,
813, 20.

निष्कान्ताः कीदृशोनिष्ठः V. II., P.
II., 243, 15.

- मिष्णातः सर्वविद्यासु V. I., P. II.,
 341, 16.
 निषिद्धमन्त्र-V. II., P. II., 114,
 13.
 निषिद्धानं तु यो भुङ्क्ते V. II., P.
 II., 252, 10.
 निषिद्धवस्तुभोगेन V. II., P. II.,
 240, 1.
 निष्पीडयति यो विप्रः V. I., P. I.,
 363, 1.
 निष्पीड्य स्नानवस्त्रं वै V. I., P. I.,
 320, 1.
 निष्पावाश्चात्र शोभनाः V. I., P. II.,
 374, 10.
 निष्पावास्तु विशेषेण V. I., P.
 II., 374, 4.
 निष्फलं तु भवेत्तस्य V. II., P. I.,
 37, 18.
 निःसृतानां V. II., P. II., 194,
 4.
 निः सन्निग्धे परिज्ञाते V. II., P. I.,
 167, 8.
 निस्तीर्थतामथात्मानं V. II., P. I.,
 198, 6.
 निस्पृहोऽन्वय गत्वैव V. I., P. II.,
 160, 12.
 निसर्गबण्डो बन्निश्च V. I., P. II.,
 76, 3.
 निःस्त्रावयेद्वस्तजलग् V. I., P. I.,
 432, 2.
 निहत्य क्षयिषं मोहात् V. II., P. I.,
 95, 19.
 नीचकुला महाकक्षा V. I., P. I.,
 457, 6.
 नीचते बाम्बुमार्गेण V. II., P. II.,
 268, 12.
 नीरसान्वयि सर्वाणि V. I., P. II.,
 376, 15.
 नीलीहारः यदा भिन्ध्याद् V. II.,
 P. II., 145, 8.
 नीलपर्वते V. I., P. II., 305, 15.
 नीलीमध्वे तु गच्छेद्वा V. II., P. II.,
 145, 6.
 नीलीरक्तेन वस्त्रेण V. II., P. II.,
 145, 11.
 नीलीरक्तं यदा वस्त्रं V. II., P. II.,
 144, 10.
 नीलरुद्रं तथैवेन्द्र-V. II., P. II.,
 159, 10.
 नीवि विस्तृत्य V. I., P. I., 241,
 7.
 नृ पापानि सर्वाणि V. I., P. I.,
 255, 3.
 नृणां आदौ सदा प्रीताः V. I., P. II.,
 326, 11.
 नृदुर्गे गिरिदुर्गे च V. I., P. I.,
 464, 6.
 नृद्यंस-राज-रजक-V. II., P. I.,
 381, 5.
 नृद्यंस-राज-रजक-V. I., P. II.,
 384, 19.
 नृपाणां परमो धर्मः V. I., P. I.,
 452, 10.
 नृपतिः शासकः प्रोक्तः V. II., P.
 II., 210, 12.
 नृपस्य वृद्धवैद्यस्य V. II., P. II.,
 146, 3.
 नैकमासीनमतिथिं V. I., P. I.,
 399, 8.
 नैकोऽभ्यानं प्रपद्येत V. I., P. II.,
 133, 11.
 नैकबाऽपि विना कार्बन् V. I., P.
 II., 116, 13.

नैक वस्त्रो दृष्टमध्यो V. I., P. I.,
 424, 2.
 नैकवस्त्रः प्रवर्तत V. I., P. I.,
 265, 11.
 नैकः आद्वयं कुर्यात् V. I., P.
 II., 469, 1.
 नैकहस्तेन च जलं V. I., P. I.,
 426, 2.
 नैतन्मम मतं यस्मात् V. I., P. II.,
 97, 15.
 नैतन्मम मतं यस्मात् V. II., P. II.,
 42, 8.
 नैताभ्यां सदृशो मन्त्रो V. I., P. I.,
 372, 2.
 नेतरेषाम् V. I., P. II., 261, 3.
 नेत्ररोगी भवेत् प्रेक्ष्य V. II., P.
 II., 272, 1.
 नेत्ररोगो भवेत्तस्य V. II., P. II.,
 248, 14.
 नैतयोरन्तरं किञ्चित् V. I., P. I.,
 201, 6.
 नैत्यके नास्त्यनध्यायो V. I., P. I.,
 348, 12.
 नैतैरपूतैर्विधिवत् V. I., P. II.,
 31, 16.
 नैनः किञ्चिद्वामोति V. I., P. II.,
 81, 9.
 नैवं स्वयं तदग्रीयात् V. I., P. I.,
 403, 15.
 नैमित्तिके काल-कामौ V. I., P. II.,
 403, 18.
 नैमित्तिकं तु कर्तव्यं V. I., P. II.,
 470, 11.
 नैमित्तिकं धर्मजातं V. II., P. I.,
 7, 8.
 नैमित्तिकानि कार्याणि V. I., P. II.,
 470, 6.
 नैमित्तिकानां सर्वेषां V. II., P. II.,
 195, 18.

नैमित्तिकं समाख्यातं V. II., P. I.,
 7, 1.
 नैर्कृतं वा V. II., P. II., 126,
 11.
 नैर्कृती विद्यामातिष्ठेत् V. II., P. I.,
 313, 4; 314, 14.
 नैर्कृत्यामिषविक्षेपस् V. I., P. I.,
 224, 13.
 नैव केनच नाऽऽप्यं V. I., P. I.,
 203, 21.
 नैव गच्छति कर्तारं V. II., P. I.,
 214, 12.
 नैव गच्छति कर्तारं V. II., P. I.,
 214, 17.
 नैवातिशीतो नात्युष्णः V. I., P. I.,
 456, 16.
 नैवादहीत पाथेयं V. I., P. II.,
 195, 8.
 नैवेद्यं तु त्रयोदश्या V. I., P. I.,
 368, 9.
 नैव नन्दादि वड्यं स्यात् V. I., P.
 II., 322, 13.
 नैवान्ये प्राणिनः केचित् V. II., P.
 II., 208, 14.
 नैव पौत्रेण कर्तव्यं V. I., P. II.,
 462, 17.
 नैवेशिकानि च ततः V. I., P. I.,
 468, 19.
 नैव श्मशानोपवन-V. I., P. II.,
 102, 8.
 नैवास्ति किञ्चित्कर्तव्यम् V. I., P.
 II., 177, 7.
 नैवासौ भोजयेच्छास्त्रे V. I., P. II.,
 424, 12.
 नैष्ठिकानां वनस्थानां V. II., P. I.,
 205, 7.
 नैष्ठिकानां वनस्थानां V. I., P. II.,
 254, 3.
 नैष्ठिकानां वनस्थानां V. I., P.
 II., 254, 7.

नैष्ठिको ब्रह्मचारी तु V. I., P. II.,
 48, 3.
 नोच्छिष्टो माहयेराज्यं V. I., P.
 I., 424, 15.
 नोच्छिष्टो घृतमादद्यात् V. I., P. I.,
 425, 3.
 नोच्छिष्टं तत्पवित्रं तु V. I., P. I.,
 248, 14.
 नोच्छिष्टो न दिवा सुप्यात् V. I., P.
 I., 443, 15.
 नोत्तरद्वनुपस्पृश्य V. I., P. I., 240, 8.
 नोत्तरापरा- V. I., P. I., 442, 11.
 नोत्तरीयमधः कुर्यात् V. I., P. I.,
 263, 4.
 नोत्पादकः प्रजाभागी V. II., P. I.,
 44, 17.
 नोदकेन न वा वाचा V. I., P. II.,
 92, 20.
 नोदकुम्भहस्तो V. I., P. I., 329, 10.
 नोदकेषु न पात्रेषु V. I., P. I.,
 352, 18.
 नोदुरेच ततः प्राज्ञो V. I., P. II.,
 38, 12.
 नोद्वहेत् कपिलां कन्यां V. I., P.
 II., 55, 12.
 नोपाकर्म तदा कुर्यात् V. II., P. II.,
 129, 9.
 नोपतिष्ठति तत्तोयं V. I., P. I.,
 352, 19.
 नोपतिष्ठति तद्वारि V. I., P. I.,
 353, 4.
 नोपतिष्ठति तत्सर्वम् V. II., P. I.,
 22, 18.
 नोपतिष्ठति तत्सर्वम् V. I., P. II.,
 224, 14.
 नोपतिष्ठन्ति ये सन्ध्यां V. I., P. I.,
 301, 16.
 नोपयच्छेत् तां प्राज्ञः V. I., P. II.,
 67, 18.

नोपरुन्ध्याद्ब्रजस्वलाम् V. I., P. II.,
 78, 9.
 नोपरुद्धः V. I., P. I., 224, 6.
 न्यूनधिकं न कर्तव्यं V. I., P. I.,
 233, 1.
 न्यायतो यस्तु भिक्षाशी V. I., P. II.,
 189, 2.
 न्याय्यः प्रतीक्षितुं भ्राता V. I., P.
 II., 355, 17.
 न्यास इति ब्रह्मा V. I., P. II.,
 176, 7.
 न्यासेन तु भवेत्सोऽपि V. I., P. I.,
 368, 1.
 न्यासापहारी V. II., P. II.,
 258, 6.
 न्यासापहर्ता नरकात् V. II., P. II.,
 255, 16.
 न्यासापहर्ता मित्रघ्नः V. II., P. II.,
 222, 1.
 न्यस्तमन्त्रं V. I., P. I., 419, 14.
 न्युप्य पिण्डान् पितृभ्यस्तु V. I., P.
 II., 432, 2.
 न्यस्यपात्रं तु भुञ्जीत V. I., P. I.,
 417, 6.

प.

पङ्क्तिभेदी वृथापाकी V. II., P. I.,
 449, 20.
 पंगुरेव तथा ज्ञेयः V. II., P. II.,
 260, 15.
 पङ्गवः पादहीनाश्च V. II., P. II.,
 232, 13.
 पङ्गवन्धो बधिरः कुष्ठी V. II., P. II.,
 245, 1.
 पङ्गवन्ध-बधिरा मूकाः V. I., P. I.,
 189, 6.
 पञ्चक्रोशं गयाक्षेत्रं V. I., P. II.,
 307, 16.

- पञ्चगुञ्जात्मको माषो V. II., P. I.,
 27, 7.
 पञ्चामिर्धूमपो वा स्यात् V. I., P. II.,
 144, 10.
 पञ्चामिरप्यधीयानो V. I., P. II.,
 341, 8.
 पञ्च मासात् महामौनं V. I., P. I.,
 427, 16.
 पञ्चगव्यं च तस्योक्तं V. II., P. II.,
 82, 3.
 पञ्चगव्यं न्यसेत्तत्र V. II., P. II.,
 154, 5.
 पञ्चगव्यं पिबेद् गोघ्नो V. II., P. I.,
 242, 20.
 पञ्चगव्यं पिबेत् प्रातः V. II., P. I.,
 439, 7.
 पञ्चगव्याशनो नित्यं V. II., P. I.,
 253, 14.
 पञ्चचूडा अङ्गिरसः V. I., P. II.,
 29, 1.
 पञ्च चाभ्यधिकं कृत्वा V. II., P. II.,
 35, 19.
 पञ्च तस्य प्रणश्यन्ति V. II., P. I.,
 378, 4.
 पञ्चत्वं तस्य जानीयात् V. I., P. II.,
 325, 6.
 पञ्चैतान् विस्तरो हन्ति V. I., P. II.,
 364, 2.
 पञ्चदशग्रामं पौर्णमास्यादि V. II., P. I.,
 300, 10.
 पञ्चदशे पुष्टिः V. I., P. II., 318, 3.
 पञ्चदशाहं वैद्वयस्य V. I., P. II.,
 209, 20.
 पञ्चदश्यां चतुर्दश्याम् V. I., P. I.,
 158, 1.
 पञ्चदश्यां चतुर्दश्याम् V. I., P. I.,
 282, 1.
 पञ्चदश्यां च धर्मिष्ठं V. I., P. II.,
 111, 4.
 पञ्चदशरात्रेण V. I., P. II.,
 205, 1.
 पञ्चधा च चतुर्धा च V. II., P. I.,
 43, 1.
 पञ्चधा विप्रतिपत्तिः V. I., P. II.,
 97, 1.
 पञ्चधा संभृतः काथो V. I., P. II.,
 292, 7.
 पञ्चनखविण्मूत्राशने V. II., P. I.,
 392, 5.
 पञ्चानां तु त्रयो धर्म्याः V. I., P. II.,
 87, 7.
 पञ्चानां महतमेषां V. I., P. I., 383, 17.
 पञ्च पञ्चनखा भक्ष्याः V. I., P. II.,
 389, 3.
 पञ्च पिण्डान् समुद्धृत्य V. I., P. I.,
 270, 4.
 पञ्चाऽपाने दशैकस्मिन् V. I., P. I.,
 229, 11.
 पञ्चाऽपाने मृशो योज्याः V. I., P. I.,
 229, 8.
 पञ्चभिः स्नापयित्वा तु V. II., P. I.,
 170, 9.
 पञ्चमे च तथा भागे V. I., P. I.,
 378, 2.
 पञ्चमे चार्थवचने V. I., P. I.,
 470, 8.
 पञ्चमात्सवमादूर्ध्वं V. I., P. II.,
 60, 9; 61, 5.
 पञ्चमे पुमांसः V. I., P. II.,
 317, 15.
 पञ्चभीप्रभृतिषु V. I., P. II.,
 322, 4.
 पञ्चमी मातृपक्षात् V. I., P. II.,
 61, 1.
 पञ्चमी मातृतः V. I., P. II., 61, 12.
 पञ्चभ्योरन्तरे स्यात् V. I., P. II.,
 323, 10.

- पञ्चम्याऽऽचमनं दद्यात् V. I., P. I.,
368, 5.
- पञ्चमी वामजानौ तु V. I., P. I.,
367, 13.
- पञ्चमे सप्तमे चैव V. I., P. II.,
61, 8.
- पञ्चयज्ञात् कुर्वीत V. I., P. II.,
210, 10.
- पञ्चयज्ञविधानं च V. I., P. II.,
211, 7.
- पञ्चयज्ञास्तु यो मोहात् V. I., P. I.,
413, 14.
- पञ्चाद्रौ भोजनं कुर्यात् V. I., P. I.,
415, 11.
- पञ्चरात्रं तु नाऽभूयात् V. II.,
P. I., 323, 4.
- पञ्चरात्रं निराहारा V. II., P. I.,
68, 12.
- पञ्चरात्रं निराहारा V. II., P. I.,
164, 6.
- पञ्चरात्रं पिबेत् पीत्वा V. II., P. I.,
444, 2.
- पञ्चाद्रौ भोजनं कुर्यात् V. I., P. I.,
417, 1.
- पञ्च वा एते महायज्ञाः V. I., P. I.,
11, 11.
- पञ्चसूना गृहस्थस्य V. I., P. I.,
380, 2.
- पञ्चस्वेतेषु चाऽऽचामेत् V. I., P. I.,
240, 11.
- पञ्चस्थापस्सु नारीणां V. I., P. II.,
91, 9.
- पञ्चाहे तु चरेत्कुच्छं V. II., P. I.,
29, 8.
- पण्डितस्यापि शूद्रस्य V. II., P. I.,
328, 14.
- पन्थानश्च विशुद्धयन्ति V. II., P. I.,
187, 6.
- पक्वान्नमौषधं तैलं V. II., P. II.,
112, 21.
- पक्वमापस्सु गृण्हीयात् V. I., P. II.,
195, 9.
- पक्वसस्या हि पृथिवी V. I., P. I.,
456, 15.
- पक्षे गते चाप्यभूयात् V. I., P. II.,
143, 11.
- पक्षि-गन्धौषधि- V. II., P. II.,
112, 12.
- पक्षि-गन्धौषधीनां च V. II., P. II.,
111, 5.
- पक्षिजग्धं गवाघ्रातम् V. II., P. I.,
137, 8.
- पक्षिणां V. II., P. II., 138, 4.
- पक्षिणां पोषको यश्च V. I., P. II.,
351, 7.
- पक्षिणः प्रेत रूपेण V. II., P. I.,
21, 19.
- पक्षिण्यसपिण्डे V. I., P. II., 251,
5.
- पक्षादौ च रवौ षष्ठ्याम् V. I., P. I.,
252, 11.
- पक्षि-वृष्टि-मृग-व्याल- V. II., P. II.,
270, 15.
- पक्षान्तरेऽपि कन्यास्थे V. I., P. II.,
321, 9.
- पक्षत्रयेऽतिकृच्छं स्यात् V. II., P. I.,
424, 9.
- पक्षे पक्षे समभूयात् V. I., P. II.,
145, 8.
- पक्षयोरुभयो राजत् V. I., P. I.,
355, 14.
- पक्षहोमानथो कृत्वा V. I., P. I.,
315, 5.
- पतिग्री तु विशेषेण V. II., P. I.,
353, 10.
- पतिग्न्यश्च सुवासिन्यः V. I., P. II.,
75, 4.

पण्येषु चैव सर्वेषु V. I., P. II.,
263, 4.

पटहं लेपनं चैव V. II., P. II.,
262, 13.

पतित- V. II., P. II., 138, 20,

पतितचण्डाल-V. I., P. I., 277, 9.

पतितामिश्रितामिश्र V. I., P. II.,
286, 16.

पतितामिश्रितामिश्र V. II., P. I.,
193, 1.

पतितोत्पन्नः पतितो भवति V. II., P.
I., 29, 3.

पतितां तु द्विजो गत्वा V. II., P. I.,
328, 13.

पतिता-ऽन्त्यस्त्रियो गत्वा V. II., P.
I., 307, 15.

पतितानां न दाहः स्यात् V. I., P. II.,
226, 9.

पतितानां न दाहः स्यात् V. II., P. I.,
20, 8; 21, 13.

पतितां पङ्कममां वा V. II., P. I.,
246, 8.

पतितां पङ्कममां च V. II., P. I.,
248, 1.

पतत्यज्ञानतो विप्रो V. II., P. I.,
117, 15.

पतत्यर्थं शरीरस्य V. I., P. II.,
113, 9.

पतितोऽर्थहीनो V. II., P. I.,
38, 8.

पतितं याजयित्वा तु V. II., P. II.,
206, 1.

पतितैर्दूषिते कूपे V. II., P. I.,
153, 19.

पतितास्ते प्रकीर्तिताः V. II., P. I.,
20, 6.

पतितस्तु भवेद्विप्रः V. II., P. II.,
145, 3.

पतितसावित्रीकः V. II., P. II.,
121, 2.

पतितस्तृक्षणादिव V. I., P. I.,
403, 7.

पत्नी पुत्रस्तथा पौत्रो V. I., P. II.,
468, 7.

पत्नीचटुस्वे V. II., P. II.,
237, 3.

पत्नी योक्स्त्रं यथेष्टं घन्ते V. I., P.
II., 170, 3.

पत्नी-श्रोत्रिय-याड्याश्च V. I., P. I.,
383, 13.

पत्न्याः पुत्रस्य तत्पुत्र- V. I., P. II.,
467, 5.

पत्न्यै प्रजायन्ती दद्यात् V. I., P. II.,
438, 4.

पत्न्यभावे तु सोदरः V. I., P. II.,
462, 19.

पतिमस्याः स्त्रिया लोके V. II., P. I.,
37, 13.

पत्या चैकेन कर्तव्यं V. I., P. II.,
456, 17.

पत्यन्तपुरोहितादिभ्यः V. I., P. I.,
450, 16.

पतेद् बहुविधं शस्त्रं V. I., P. I.,
475, 11.

पथनाशकः V. II., P. II.,
237, 12.

पतना-ऽनाशकैश्चैव V. II., P. I.,
424, 18.

पतन्त्यान्वामतो याश्च V. I., P. I.,
245, 10.

पतनात् त्रायते यस्मात् V. I., P. I.,
185, 9.

पतिव्रता धर्मपत्नी V. I., P. II.,
438, 14.

पतिलोकं न सा याति V. II., P. I.,
350, 12.

पत्रपुटके वा V. I., P. II., 405,
14.

पत्रं पुष्पं फलं वाऽपि V. I., P. II.,
37, 6.

पत्रैर्मतः पत्रकृच्छ्रः V. II., P. II.,
181, 12.

पत्रशाकं शिखीं हत्वा V. II., P. II.,
255, 7.

पतिं हित्वाऽपकृष्टं स्वम् V. II., P. I.,
36, 7.

पदाति-नागबहुला V. I., P. I.,
457, 12.

पदातीनां क्षमा भूमिः V. I., P. I.,
457, 8.

पदा तु यस्ताडयति V. II., P. II.,
247, 15.

पदातिबहुला सेना V. I., P. I.,
457, 9.

पदस्तोभाः V. II., P. II., 157, 4.

पद्याक्षकैश्च रुद्राक्षैः V. I., P. I.,
308, 18.

पद्याक्षैर्दशलक्षं तु V. I., P. I., 309,
8.

पद्मोद्गम्बर-बिल्वानां V. II., P. I.,
317, 17.

पद्मेन चैव व्यूहेन V. I., P. I.,
458, 13.

पद्मानि चाक्षसूत्रं च V. I., P. II.,
158, 9.

पद्म-बिल्वा-ऽर्क-धन्तूर- V. I., P. II.,
393, 14.

पद्मस्य मुकुलाकारं V. I., P. I.,
266, 12.

पयो घृतं वाऽऽमरणात् V. II., P. II.,
83, 2.

पयो-दधि-घृतैः कुर्यात् V. I., P. I.,
381, 16.

पयो दधि च मद्यं च V. I., P. I.,
484, 16.

पयो-दधि-विकारादि- V. II., P. I.,
144, 15.

पयः पिबेच्छुक्लपक्षे V. I., P. II.,
144, 11.

पयः पिबेत् त्रिरात्रेण V. II., P. I.,
442, 18.

पयः पिबेन्निरात्रं वा V. II., P. I.,
88, 8.

पयः-पायसा-ऽपूपानां V. II., P. II.,
117, 13.

पयोभक्षणं V. II., P. II., 108,
20.

पयोशी पञ्चगव्याशी V. II., P. I.,
253, 3.

पयसा वाऽपि मासेन V. II., P. II.,
106, 13.

पराकेण विशुद्धिः स्यात् V. II., P. I.,
106, 19; 309, 4.

पराके तप्तकृच्छ्रे च V. II., P. II.,
200, 2.

पराक-तप्तकृच्छ्राणां V. II., P. II.,
198, 17.

पराकं तत्र कुर्वीत V. II., P. II.,
119, 1.

पराकृताः शरा यस्मात् V. I., P. I.,
74, 4.

पराकत्रयसंयुक्तम् V. II., P. II.,
129, 10.

पराको नाम कृच्छ्रोऽयं V. II., P. I.,
32, 5.

पराकमथ वा कुरुः V. II., P. II.,
106, 7.

परकीयनिपानेषु V. I., P. I.,
270, 3.

पराकस्त्वर्धभासे स्यात् V. I., P. I.,
29, 9.

परिक्षीण- V. II., P. II., 237, 7.
 परिक्षिताः स्त्रियश्चैनं V. I., P. I.,
 471, 11.
 परीक्षा देवताः सर्वाः V. I., P. I.,
 449, 6.
 परीक्ष्य धर्मेविदुष्या V. II., P. I.,
 131, 20.
 परिक्रमो ब्राह्मणस्य V. I., P. II.,
 98, 16.
 परिच्युतेषु च स्नानात् V. I., P. I.,
 243, 11.
 परं चैव लघुं मन्येत् V. II., P. II.,
 187, 13.
 परिचारका एकादश्याम् V. I., P. II.,
 317, 2.
 परिचर्यात्मकं कर्म V. I., P. I.,
 86, 8.
 परिचारेषु यद्वत्तं V. I., P. I.,
 189, 4.
 पर्जन्यवर्षणाद्भूमेः V. II., P. I.,
 194, 12.
 पराजयश्च सङ्ग्रामे V. I., P. I.,
 460, 3.
 पर्णोदुम्बर-राजीव- V. II., P. II.,
 180, 7.
 पर्णमूले भवेद् व्याधिः V. I., P. I.,
 434, 16.
 परिणीयं सगोत्रां तु V. I., P. II.,
 72, 13.
 पर्णाक्षी V. I., P. II., 144, 5.
 परतो दशरात्राद्येत् V. I., P. II.,
 452, 2.
 परतः परतो ऽशुद्धिः V. I., P. II.,
 265, 21.
 परितो व्रजते नित्यं V. I., P. II.,
 201, 14.
 परितुष्टेन भावेन V. I., P. I.,
 177, 17.

परित्यक्ता ऽऽचरेत् पापं V. II.,
 P. I., 35, 2.
 परित्यागस्तपो दानम् V. II., P. I.,
 428, 14.
 परित्यजेत्यर्थ-कामौ V. I., P. I.,
 220, 9.
 परित्यज्यश्चैनां विभूयात् V. II.,
 P. I., 337, 12.
 परित्याज्या स्त्रिया भार्या V. I.,
 P. I., 129, 17.
 परित्यजन्ति ये मोहात् V. I., P. II.,
 165, 9.
 परंध्यहं वायुभक्षः V. II., P. II.,
 170, 12.
 परपाकनिवृत्तस्य V. II., P. I.,
 446, 9.
 परोपतापनं V. II., P. II., 213, 1.
 परपत्नी तु या स्त्री स्यात् V. I.,
 P. I., 325, 10.
 परोपदिज्ञानेन V. II., P. II.,
 240, 2.
 परिपूर्णकलत्वाच्च V. I., P. II.,
 201, 13.
 परः परमहंसस्तु V. I., P. II., 174,
 2.
 परपूर्वापतिः स्तेनः V. I., P. II.,
 349, 4.
 परपूर्वासु भार्यासु V. I., P. II.,
 249, 19.
 परपूर्वासु भार्यासु V. I., P. II.,
 250, 1.
 परपूर्वासु च स्त्रीषु V. I., P. II.,
 250, 5.
 परापवादसन्तुष्टः V. II., P. II.,
 220, 12.
 परपुंसि प्रसक्ता च V. II., P. II.,
 269, 7.
 परबाधाकरं दानं V. I., P. I.,
 182, 4.

- परिवोधोऽन् परिच्छेदोऽन् V. I., P. II.,
201, 12.
- परिश्रुतामधःशब्दां V. I., P. II.,
112, 13.
- परिश्रुतामधःशब्दां V. II., P. I.,
354, 11.
- परमेकाहमा वर्षात् V. I., P. II.,
234, 5.
- परमेकाहमा वर्षात् V. I., P. II.,
232, 20.
- परं मानुर्निजाया यत् V. I., P. I.,
14, 20.
- परामर्शं जैमिनिः V. I., P. I., 56,
9.
- परमहंसा न वण्डधराः V. I., P. II.,
200, 10.
- पर्यटेत् पृथिवीं नित्यं V. I., P. II.,
178, 16.
- पर्याप्तभोगा धर्मिष्ठाः V. I., P. II.,
87, 2.
- परियष्टा याजकः V. II., P. I.,
49, 3.
- पर्युषितभोजी V. II., P. II.,
258, 5.
- पर्यस्तदर्शनास्तीर्य V. I., P. II.,
415, 16.
- परदुःखदायिनो V. II., P. II., 247
2.
- परिदायी दाता V. II., P. I., 49,
2.
- परदारगामी V. II., P. II., 269,
18.
- परदारान् न गच्छेत् V. I., P. II.,
102, 13.
- परदारान् न गच्छेत् V. I., P. II.,
102, 13.
- परदारान् हरन्तश्च V. II., P. I.,
21, 4.
- परदारान् हरन्तश्च V. I., P. II.,
226, 3.
- परदारोपसेवा च V. II., P. II.,
212, 8.
- परदाराभिगामी च V. II., P. II.,
271, 12.
- परदाराभिगमने V. II., P. II., 265,
7.
- परदाराभिगमनम् V. II., P. II.,
99, 17.
- परदाराभिगो मोहात् V. I., P. II.,
357, 5.
- परदाराभिगर्शं तु V. II., P. II.,
266, 9.
- परदाररताः केचित् V. II., P. II.,
219, 12.
- परदाररतिः पुंसाम् V. I., P. II.,
102, 14.
- परदाररतश्चैव V. II., P. II., 220,
11.
- परदारेषु ये चापि V. II., P. II.,
272, 7.
- परद्रव्याण्यभिधायन् V. II., P. II.,
229, 2.
- परद्रव्याण्यभिधायन् V. II., P. II.,
214, 5.
- परद्रव्यापहारी च V. II., P. II.,
261, 14.
- परद्रव्यापहारी V. II., P. II., 259,
2.
- परद्रव्येष्वभिधायन् V. II., P. II.,
212, 3.
- परतिरताः V. II., P. II., 247, 3.
- परतश्चक्राय V. I., P. I., 369, 17.
- परिश्रिते शुचौ देशे V. I., P. II.,
398, 16.
- पर्वाण्येतानि राजेन्द्र V. I., P. II.,
102, 2.

पर्वण्यौदधिके कुरुः V. I., P. II.,
 128, 3.
 पर्वण्यौदधिके कुरुः V. I., P. II.,
 128, 7.
 परिवर्त्तिता V. II., P. II., 100,
 1.
 परिवर्त्तिता चानुजेन V. II., P. I.,
 16, 4.
 परिवेत्ता तथा लोके V. II., P. II.,
 34, 7.
 परिवर्त्ति-परीवेत्- V. II., P. I.,
 50, 17.
 परिवर्त्तिः परीवेत्ता V. I., P. II.,
 359, 9.
 परिवर्त्तिः परिवेत्ता च V. II., P. I.,
 49, 20.
 परिवर्त्तिः परिवेत्ता च V. II., P. I.,
 49, 17.
 परिवेत्ता स विज्ञेयः V. I., P. II.,
 354, 6.
 परिवर्त्तिर्ज्येष्ठः V. II., P. I., 49,
 2.
 परिवर्त्तिविनाशाय V. II., P. II.,
 239, 10.
 पर्वताग्रे नदीतीरे V. I., P. I., 266, 4.
 पर्वोत्क्रामकारी तु V. II., P. II.,
 227, 13.
 पर्वतनिकुञ्जेषु V. I., P. II., 355,
 4.
 पर्वमैथुनी V. II., P. II., 269, 17.
 परिवेदनं V. II., P. II., 100, 1.
 परिवेदनी कन्या V. II., P. I., 49,
 2.
 परिव्राजका अपि V. I., P. II.,
 189, 15.
 पर्ववर्जं व्रजेच्चैनां V. I., P. II.,
 99, 2.
 परिविविदानः कृष्ण- V. II., P. I.,
 50, 6.

परिवेषणं प्रशस्तं हि V. I., P. II.,
 417, 14.
 परिवेषयेत्तु प्रयतः V. I., P. II.,
 419, 12.
 परेषां चेतसः क्लेश- V. II., P. II.,
 239, 14.
 परिषत्त्वं न तेषां स्यात् V. II., P. I.,
 209, 16.
 परिषत्सम्पदश्चैव V. II., P. I., 236,
 13.
 पर्षत् संचिन्त्य तत् सर्वं V. II.,
 P. I., 236, 15.
 परेषु पापचित्तेषु V. I., P. I., 74, 8.
 पर्षसा कार्यते यत्तु V. II., P. I.,
 3, 10.
 पर्षदि ब्रूहि तत् सर्वं V. II., P. I.,
 235, 20.
 परिषद्या ब्राह्मणानां V. II., P. I.,
 231, 5.
 पर्षद् या ब्राह्मणानां च V. II., P. II.,
 67, 11.
 पर्षद् या ब्राह्मणानां तु V. II., P. II.,
 74, 3.
 परेषां रसनाच्छेदी V. II., P. II.,
 248, 15.
 परिष्ठते शुचौ देशे V. I., P. II.,
 302, 4.
 परस्परदिनो मत्स्याः V. II., P. II.,
 268, 12.
 परस्परं भाषयन्तः V. I., P. I., 159,
 13.
 परस्य कामदेवस्य V. I., P. I., 74,
 6.
 परस्य योषितं हृत्वा V. II., P. II.,
 223, 5.
 परास्य शक्तिः V. I., P. I., 104,
 10.
 परस्त्रियं भाषेत V. I., P. II.,
 133, 8.

परस्वदेर्द्धा हानम् V. I., P. I., 188, 16.
 परस्वहरणं V. II., P. II., 99, 16.
 परिहृत्य ततो भूयो V. II., P. II., 244, 12.
 परहंसल्लिङ्गं च V. I., P. II., 164, 9.
 पलाण्डुं गृह्णन् चैव V. II., P. I., 400, 13.
 पलाण्डोर्दश जातयः V. II., P. I., 401, 16.
 पलाण्डुं विड्वराहं च V. II., P. I., 402, 18.
 पलाण्डुं श्वेतवृन्ताक्रं V. II., P. I., 401, 12.
 पलद्वयं तु प्रसृतं V. II., P. I., 141, 9.
 पल्वलौघ-मृग-व्याघ्र- V. II., P. I., 281, 9.
 पलाश-खदिरा-ऽश्वत्थाः V. II., P. I., 192, 10.
 पलाश-पद्मपत्रेषु V. I., P. I., 416, 9.
 पलैः षोडशाभिर्युक्तं V. I., P. I., 194, 1.
 पलं सुवर्णाश्चत्वारः V. II., P. I., 27, 3.
 पवित्रं रक्षिणे कर्णे V. I., P. I., 222, 9.
 पवित्रं दुष्यतीत्येतत् V. II., P. I., 414, 7.
 पवित्रेष्टाविशुद्धयन्ति V. II., P. II., 115, 15.
 पवित्रे स्थ इति मन्त्रेण V. I., P. II., 406, 3.
 पवित्रपाणिः कृत्वा तु V. I., P. I., 346, 14.
 पवित्रपाणयः सर्वे V. I., P. II., 400, 12.

पवित्रपाणिर्दण्डी च V. II., P. II., 60, 6.
 पश्चात् कार्यानुसारेण V. II., P. I., 211, 14.
 पश्चात्तच्छोधयेत्तीर्थम् V. I., P. I., 227, 5.
 पश्चात्तु वारिणा प्रोक्ष्य V. II., P. I., 184, 14.
 पश्चात्तापो निराहारः V. II., P. I., 428, 7.
 पश्चात्तापो निवृत्तिश्च V. II., P. II., 145, 17.
 पश्चिमोत्तर-पूर्वेस्तु V. I., P. II., 280, 7.
 पश्चिमतः श्रीवत्साय V. I., P. I., 264, 17.
 पश्चिमे मुनि-गन्धर्वाः V. I., P. I., 234, 5.
 पशून् भुङ्क्ष्वन्तुर्ध्यां तु V. I., P. II., 315, 16.
 पशून् हत्वा तथा ग्राम्यान् V. II., P. I., 93, 12.
 पशूना यजेत V. I., P. I., 393, 19.
 पशूनां रक्षणं हानम् V. I., P. I., 476, 13.
 पशवश्च शुगालाश्च V. II., P. II., 217, 16.
 पश्यन्तो भगवद्गारं V. II., P. II., 232, 10.
 पशु-मण्डूक-नकुल- V. I., P. I., 158, 3.
 पश्चिमतः शूलाय V. I., P. I., 373, 11.
 पश्चिनां तु समासीनः V. I., P. I., 305, 12.
 पशुयोनिं समासाद्य V. II., P. II., 244, 1.
 पशून् ये विप्रजान्ति V. II., P. II., 272, 9.

- पाण्डुरोगी V. II., P. II., 263, 8.
 पाण्डुरोगी गण्डमाली V. I., P. II., 358, 18.
 पाकयज्ञाः V. I., P. II., 17, 20.
 पाकयज्ञान्यजेन्नित्यं V. I., P. I., 163, 9.
 पाकयज्ञैर्महायज्ञैः V. I., P. I., 402, 13.
 पाकं सर्वमुपानीय V. I., P. II., 419, 15.
 पाटीन-रोहित-V. II., P. I., 389, 6.
 पाटीन-रोहितौ चापि V. II., P. I., 409, 6.
 पाठमात्रावसायी तु V. I., P. I., 151, 9.
 पाणिग्रहणिका मन्त्राः V. I., P. II., 92, 16.
 पाणिग्रहणसंस्कारः V. I., P. II., 98, 5.
 पाणिग्रहणसंस्कारात् V. I., P. II., 92, 21.
 पाणिप्रक्षालनं दत्त्वा V. I., P. II., 402, 6.
 पाणिभ्यामुपसङ्गृह्य V. I., P. II., 417, 6.
 पाणिं मूर्ध्नि समाधाय V. I., P. I., 433, 2.
 पातकादिषु सर्वेषु V. II., P. II., 203, 13.
 पातनं चैकशृङ्गस्य V. II., P. I., 267, 7.
 पाते मातुर्यथा मांसं V. I., P. II., 239, 19.
 पातु मां सर्वतो रामो V. I., P. II., 187, 20.
 पातयेदितरङ्गानु V. I., P. II., 397, 13.
 पात्राणां चमसानां च V. II., P. I., 182, 2.
 पात्राणि चालयेच्छ्राद्धे V. I., P. II., 435, 11.
 पात्राणि तु दहेदमौ V. I., P. II., 226, 18.
 पात्राणामपि तत्पात्रं V. I., P. I., 185, 3.
 पात्राणि सादयित्वाऽथ V. I., P. II., 159, 5.
 पात्रे धनं वा पर्याप्तं V. II., P. II., 54, 11.
 पात्राद्वा जलमादाय V. II., P. I., 353, 8.
 पात्रभूतोऽपि यो विप्रः V. I., P. I., 188, 11.
 पात्रेभ्यो शीयते नित्यम् V. I., P. I., 180, 3.
 पात्रैरौदुम्बरैर्दद्यात् V. I., P. II., 391, 10.
 पात्रं वामकरे क्षित्वा V. I., P. II., 188, 5.
 पात्रं विसृजेत् V. I., P. II., 167, 13.
 पात्रं शिलामयं तावत् V. I., P. II., 158, 4.
 पात्रेषु दर्भान्तर्हितेषु V. I., P. II., 409, 9.
 पाद उत्पन्न पात्रे तु V. II., P. I., 265, 20.
 पादुके चापि शौचार्यं V. I., P. II., 158, 7.
 पादकीली स भवति V. II., P. II., 248, 2.
 पादेऽङ्गुरोमवपनं V. II., P. I., 289, 8.
 पादाङ्गुल्योर्दशैव स्यात् V. II., P. I., 74, 3.
 पादौ चाऽभ्युक्षेत् V. I., P. I., 235, 4.

- पादं चरेद्रोधवधे V. II., P. I.,
 247, 7.
 पादं चरेद्रोधवधे V. II., P. I.,
 254, 1.
 पादे तु नख-रोमाणि V. II., P. I.,
 264, 10.
 पादं तु शुद्रहस्यायाम् V. II., P. I.,
 251, 5.
 पादेनैकेन कौन्तेय V. I., P. I.,
 132, 15.
 पादोनकृच्छ्रमुद्दिष्टं V. II., P. I.,
 423, 14.
 पादोनं क्षत्रियः कुर्यात् V. II., P. I.,
 231, 15.
 पादोनं क्षत्रियः कुर्यात् V. II., P. II.,
 74, 10.
 पादेन पादमाक्रम्य V. I., P. II.,
 424, 11.
 पादन्युने तु गां दद्यात् V. II., P. I.,
 265, 4.
 पादेन ब्राह्मणं स्पृष्ट्वा V. II., P. I.,
 455, 2.
 पादेन ऋषते धर्मः V. I., P. I., 132,
 5.
 पादप्रक्षालनोच्छेदेण V. I., P. I.,
 246, 6.
 पादः प्रविष्टोऽधर्मस्य V. I., P. I.,
 82, 8.
 पादौ बालेषु दातव्यः V. II., P. II.,
 64, 7.
 पादाभ्यङ्गान्बुधानैस्तु V. I., P. I.,
 404, 2.
 पादाभ्यां धरणीं स्पृष्ट्वा V. I., P. I.,
 415, 16.
 पादाभ्यां प्रीयते विष्णुः V. I., P. I.,
 250, 5.
 पाद्यं चैव तथैवाचर्यं V. I., P. II.,
 398, 8.
 पाद्यं तृतीयया चैव V. I., P. I.,
 368, 4.
 पाद्यमाचमनीयं च V. I., P. II.,
 396, 13.
 पादाविति षडुक्तानि V. II., P. I.,
 265, 15.
 पादावादाय वैद्यो ह्यौ V. I., P. II.,
 361, 12.
 पादोनं व्रतमाचष्टे V. II., P. I.,
 266, 5.
 पादोनं व्रतमुद्दिष्टं V. II., P. I.,
 265, 21.
 पादशौचक्रिया कार्या V. II., P. I.,
 247, 12.
 पादौ शुची ब्राह्मणानां V. II., P. I.,
 190, 1.
 पादोऽसम्पन्नमात्रे तु V. II., P. I.,
 266, 4.
 पादहीनं चरेत् पूर्वा V. II., P. I.,
 161, 7.
 पादहीने शिखावर्जं V. II., P. I.,
 264, 8.
 पानमक्षाः स्त्रियश्चैव V. I., P. I.,
 473, 10.
 पानीयानि पिबेद् येन V. I., P. I.,
 426, 14.
 पानीयमप्यत्र तिलैर्विमिश्रं V. I., P.
 II., 311, 5.
 पानसं द्राक्ष-माधुकं V. II., P. II.,
 77, 17.
 पापं कुस्तितामिव्याहः V. I., P. II.,
 392, 12.
 पापकृन्मुच्यते पापात् V. II., P. I.,
 428, 11.
 पापकृत्थाति नरकं V. II., P. II.,
 209, 13.
 पापानामनुरूपाणि V. II., P. II.,
 209, 14.

पापं निवेद्य विप्रेभ्यः V. II., P. II.,
113, 5.

पापप्रसक्तास्तु यतः V. I., P. I.,
84, 2.

पापरोग्यभिज्ञस्तथ V. I., P. II.,
351, 1.

पापं व्रतेन संछाद्य V. I., P. I.,
187, 13.

पापशेषान्तु भवति V. II., P. II.,
253, 2.

पापेषु निरता नराः V. II., P. I.,
6, 11.

पायसं कृसरं चैव V. II., P. II.,
228, 3.

पापिष्ठं दुर्भंगं चान्धं V. I., P. I.,
221, 12.

पायसं शाकमज्जं वा V. II., P. I.,
302, 1.

पारुच्छेपं च सामानि V. II., P. II.,
159, 7.

पार्श्व-राजत-ताम्राणि V. I., P. II.,
391, 15.

पार्थिवानां हि पात्राणां V. II., P.
I., 124, 11.

पारदारिकचौराणाम् V. II., P. II.,
210, 11.

पारस्वार्थं पारिविस्थं V. II., P. II.,
101, 8.

पारम्पर्यागतो येषां V. I., P. I.,
152, 15.

पार्वणं कुरुते यस्तु V. I., P. II.,
466, 7.

पार्वणं चेति विज्ञेयं V. I., P. II.,
299, 16.

पार्वणं त्वभिनिर्वर्त्य V. I., P. II.,
470, 2.

पार्वणं तस्य कर्तव्यं V. I., P. II.,
446, 17.

पार्वणेनैव विधिना V. I., P. II.,
318, 7.

पारावत-कपोतौ च V. II., P. II.,
388, 11.

पारिव्रज्यं गृहीत्वा तु V. I., P. II.,
13, 2.

पारुष्यमनृतं V. II., P. II.,
212, 18.

पारुष्यमनृतं चैव V. II., P. II.,
212, 5.

पालनेनैव भूतानां V. I., P. I.,
453, 6.

पालनेनैव भूतानां V. I., P. I.,
452, 14.

पालनं विक्रयश्चैव V. II., P. II.,
145, 2.

पालयिष्यति वृद्धत्वे V. I., P. II.,
305, 7.

पालेवतैरानुकैश्च V. I., P. II.,
370, 19.

पालाशं धारयेद्दण्डं V. II., P. I.,
301, 2.

पालाशं पद्मपत्रं वा V. II., P. I.,
434, 8.

पालाशेभ्योविना न स्युः V. I., P. II.,
392, 18.

पालादयः समिधः कार्याः V. I., P. II.,
40, 5.

पावनं सर्वभूतानां V. II., P. I.,
248, 18.

पावमान्यः V. II., P. II., 157, 3.

पावमानीस्तथा कौत्सं V. II., P. II.,
159, 2.

पाशच्छेत्ता तु यस्तस्य V. II., P. II.,
24, 4.

पाशाञ्छित्वा तथा तस्य V. II., P. I.,
24, 8.

पाषण्डानाभितानां च., V. II., P. I.,
372, 14.

- पाषण्डं पतितं ब्राह्म्यं V. I., P. I., 330, 4.
 पाषण्डघनाश्रिताःस्तेनाः V. II., P. I., 20, 17.
 पाषाणैलेगुडैः पाशैः V. II., P. I., 262, 1.
 पाषाणैर्लोष्टकैर्गुडैः V. II., P. I., 257, 16.
 श्रावणं घृत-तैलानां V. II., P. I., 145, 1.
 पांसुवर्षे दिशां राहे V. I., P. I., 155, 6.
 पिण्याकं सक्तवस्तक्रं V. II., P. II., 183, 1.
 पिण्याकस्तानि निर्हन्ति V. II., P. II., 185, 4.
 पिण्याकं च तथा चामं V. II., P. II., 183, 6.
 पिण्याकाः-ऽऽचाम-तक्राम्बु- V. II., P. II., 182, 8.
 पिण्याकं वा कणान्वापि V. II., P. II., 81, 16.
 पिण्याकं मथितं चैव V. I., P. II., 377, 5.
 पिताऽऽचार्यःसुहृन्माता V. I., P. I., 446, 15.
 पिता नाम करोति V. I., P. II., 25, 19.
 पितृक्रमाहुर्नीर्योति V. I., P. II., 420, 12.
 पितृगोत्रं कुमारीणां V. I., P. I., 358, 18.
 पितृणां तर्पणे पात्रं V. I., P. I., 354, 2.
 पितृणां द्विगुणांस्तिलैः V. I., P. II., 408, 7.
 पितृणां नाम-गोत्रेण V. I., P. II., 436, 3.
 पितृणां प्रीणनार्थाय V. I., P. I., 351, 5.
 पितृणामनृणश्चैव V. I., P. II., 105, 11.
 पितृणामासनस्थानात् V. I., P. II., 429, 7.
 पितृणां स्थानमाकाशं V. I., P. II., 439, 11.
 पिता दद्यात् स्वयं कन्यां V. I., P. II., 79, 17.
 पितृशरान् समारुह्य V. II., P. I., 321, 6.
 पितृशरान् समारुह्य V. II., P. I., 311, 18.
 पितृ-देवजपार्थि तु V. I., P. I., 254, 8.
 पितृ-देव-मनुष्याणां V. I., P. II., 417, 15.
 पितृ-देव-मनुष्याणां V. I., P. I., 378, 3.
 पितृनुद्दिश्य विप्र-भ्यो V. I., P. II., 299, 7.
 पितृनुद्दिश्य विप्रांस्तु V. I., P. I., 386, 2.
 पितृन् दिव्यान् दिव्यांश्च V. I., P. I., 357, 9.
 पितृन् भक्त्या तिलैः कृष्णैः V. I., P. I., 355, 8.
 पितृन् पितृगणांश्चापि V. I., P. I., 261, 11.
 पितृन्मातामहांश्चैव V. I., P. II., 465, 20.
 पितृन् सन्तर्पयेत् कृष्णैः V. I., P. I., 355, 5.
 पितृपाकात् समुद्भूत्य V. I., P. II., 442, 13.
 पितुः पितृगणस्थस्य V. I., P. II., 445, 13.

पितृपत्न्यामतीतायां V. I., P. II.,
235, 1.

पितृपत्न्यः सर्वा मातरः V. II., P. I.,
326, 8.

पितृपत्न्यः सर्वा मातरः V. II., P. I.,
64, 4.

पितृपात्रेषु पिण्डेषु V. I., P. II.,
300, 15.

पिता पिद्व्यो भ्राता वा V. I., P. II.,
84, 1.

पितुः पुत्रेण कर्तव्या V. I., P. II.,
462, 4.

पिता-पुत्रविरोधेषु V. I., P. I.,
137, 7.

पिता पुत्रस्य जातस्य V. I., P. II.,
105, 6.

पिता पितामहश्चैव V. I., P. II.,
58, 16.

पिता पितामहो भ्राता V. I., P. II.,
80, 6.

पिता पितामहे योऽयः V. I., P. II.,
457, 4.

पिता पितामहो यस्य V. II., P. I.,
50, 20.

पिता पितामहो भ्राता V. I., P. II.,
345, 14.

पिता पितामहो यस्य V. I., P. II.,
356, 10.

पितृपूर्वं सुतः कुर्यात् V. I., P. II.,
468, 18.

पितुः पितामहः साम्ना V. I., P. II.,
338, 15.

पितुः पितृवसुः पुत्राः V. I., P. II.,
62, 12.

पितृभ्य इदमित्युक्त्वा V. I., P. I.,
389, 3.

पितृभ्योऽथ मनुष्येभ्यो V. I., P. I.,
389, 2.

पितृभ्यः प्रत्यहं दद्यात् V. I., P. I.,
359, 1.

पितृभिर्भ्रातृभिश्चैताः V. I., P. II.,
111, 16.

पितृभ्यः स्थानमासि V. I., P. II.,
411, 5.

पितृ-मातृ- V. II., P. II., 93, 19.

पिता माता गुरुभ्राता V. II., P. II.,
231, 4.

पितृ मातृपरित्यागी V. II., P. I.,
353, 1.

पितृ-मातृपराश्चैव V. I., P. II.,
337, 13.

पितृ-मातृ-सुतत्यागः V. II., P. II.,
102, 3.

पितृ-मातृ-सुत-भ्रातृ-V. II., P. I.,
356, 8.

पितृ-मातृसपिण्डैस्तु V. I., P. II.,
464, 9.

पितृ-मातृवसु- V. I., P. II.,
64, 1.

पितामही पितृव्यस्त्री V. I., P. I.,
332, 10.

पितामह्यादिभिः सार्धं V. I., P. II.,
456, 4.

पितृयज्ञात्यये चैव V. I., P. I.,
168, 13.

पितृयज्ञाहुतिं पाणौ V. I., P. II.,
465, 2.

पिता रक्षति कौमारे V. II., P. I.,
38, 2.

पिता रक्षति कौमारे V. II., P. I.,
355, 6.

पितुर्गृहे तु या कन्या V. I., P. I.,
131, 9.

पितुर्गृहे तु या कन्या V. II., P. I.,
159, 3.

- पितरौ चैन्मृतौ स्यातां V. I., P. II., 234, 15.
 पितरौ च यदैकस्मिन् V. I., P. II., 468, 8.
 पितृर्द्येष्टस्य V. I., P. II., 46, 15.
 पितरो न प्रशंसन्ति V. I., P. I., 293, 15.
 पितुर्भगिन्यां मातुश्च V. I., P. I., 332, 12.
 पितुर्वा भजते शीलं V. I., P. II., 73, 21.
 पितुरभावे सत्याचार्यः V. II., P. I., 68, 8.
 पितरो यत्र पूजयन्ते V. I., P. II., 466, 10.
 पितुर्यस्य तु नाधानं V. II., P. I., 52, 17.
 पितुर्वरस्य च ततो V. I., P. II., 245, 17.
 पितरथैव साध्याश्च V. II., P. I., 218, 14.
 पितरस्तेन तृप्यन्ति V. I., P. II., 416, 2.
 पितरस्तस्य षण्मासं V. I., P. II., 427, 12.
 पित्रादीन् मात्रादीन् V. I., P. I., 359, 9.
 पित्र्यादिकं च वै सर्वं V. II., P. I., 481, 12.
 पित्र्यभ्राह्मणहस्ते स्यात् V. I., P. II., 414, 7.
 पित्र्यमा निधनात्कार्यं V. I., P. II., 397, 9.
 पित्र्यमन्त्रवर्जनम् V. I., P. II., 459, 10.
 पित्र्ये यः पङ्क्तिमूर्धन्यः V. I., P. II., 414, 21.
 पित्रोरनभिमानं धीरः V. I., P. II., 447, 8.
 पित्रर्थं कल्पितं पूर्वम् V. I., P. II., 190, 13.
 पित्रर्थं निर्वपेत् पाकं V. I., P. II., 442, 1.
 पित्रोरुपरमे पुत्रः V. I., P. II., 468, 1.
 पित्रोरुपरमे स्त्रीणाम् V. I., P. II., 247, 9.
 पित्रोर्विवदमातो- V. II., P. II., 258, 6.
 पित्रोराशौचमध्ये तु V. I., P. II., 291, 12.
 पित्रा विवदमानश्च V. I., P. II., 350, 19.
 पित्रोः आङ्गे सम्प्राप्ते V. I., P. II., 468, 17.
 पित्रोस्तु यावदाशौचं V. I., P. II., 291, 17.
 पित्रोःस्वसारि तद्वच्च V. I., P. II., 251, 14.
 पितृवत् पालयेत् पुत्रान् V. I., P. I., 335, 7.
 पितृव्य- V. II., P. II., 93, 17.
 पितृव्य-गुरु-सौहित्यान् V. I., P. II., 345, 10.
 पितृव्यतनयस्यैव V. II., P. I., 328, 2.
 पितृव्यद्वारगमने V. II., P. I., 325, 14.
 पितृव्य-भ्रातृभार्यां च V. II., P. I., 318, 14.
 पितृव्यपुत्रान् सापत्नान् V. I., P. II., 354, 16.
 पितृव्यपुत्रान् सापत्नान् V. I., P. II., 354, 13.

पितृव्य-मातामह-मातुल-V. II., P. I.,
15, 11.

पितृव्य-सखि-शिष्यस्त्री V. II., P. I.,
324, 15.

पितृव्यस्त्रीगमने V. II., P. I.,
317, 14.

पितृवेदमनि कन्या तु V. II., P. I.,
461, 3.

पितृवंदया मातृवंदयाः V. I., P. I.,
360, 3.

पितुः शतशुभं शानं V. I., P. I.,
186, 11.

पितुःशेषेण शुद्धिः स्यात् V. I., P. II.,
267, 18.

पितृष्वसा मातुलानी V. II., P. I.,
318, 7.

पितृष्वसारं मातुश्च V. II., P. I.,
325, 18.

पितृष्वसुसुतां मातुलसुतां V. II., P. I.,
337, 10.

पितुःसखीं तथा गत्वा V. II., P. I.,
325, 12.

पितृभ्यु दक्षिणामेघे V. I., P. I., 351,
12.

पितुः स्वसारं मातुश्च V. II., P. II.,
317, 7.

पितृहा याति पैशाच्यं V. II., P. II.,
248, 10.

पिण्डदःसप्तमस्तेषां V. I., P. II.,
58, 13; 222, 13.

पिण्डोर्दोऽशहरश्चेषां V. II., P. I.,
48, 3.

पिण्डानेतद्वि बालानां V. II., P. I.,
303, 18.

पिण्डनिर्वपणं केष्वित् V. I., P. II.,
429, 13.

पिण्डनिर्वपणं कुर्वीत् V. I., P. II.,
461, 1.

पिण्डालुपं च तुण्डीरं V. I., P. II.,
378, 6.

पिण्डनिवृत्तिः V. I., P. II., 60, 6;
2, 1; 223, 4.

पिण्डानष्टौ समधीयात् V. II., P. I.,
303, 19.

पिण्डयज्ञं चरं होमम् V. I., P. II.,
211, 17.

पिण्डावशिष्टमजं च V. I., P. II.,
422, 6.

पिण्डसम्बन्धिनो ह्येते V. I., P. II.,
58, 7.

पिप्पली मरिच्ये चैव V. I., P. II.,
369, 14.

पिपीलिकाः कीट-पतङ्गकाद्याः V. I.,
P. I., 386, 5.

पिपीलिका तु मासांस्त्रीन् V. II., P. II.,
266, 5.

पिपीलिकामभ्यो वा V. II., P. I.,
304, 5.

पिबेद्य नियताहारः V. II., P. II.,
182, 3.

पिबेत् द्वादशवर्षाणि V. I., P. II.,
189, 4.

पिबतो मेहतश्चैव V. II., P. II.,
143, 17.

पिबतो अल्पनेत्तोयं V. I., P. I.,
426, 3.

पिबेद्यदि हि तन्मोहात् V. I., P. I.,
426, 6.

पिबेद्वा गोमूत्रयावकम् V. II., P. I.,
406, 11.

पिधाय बुध्या द्वााराणि V. I., P. II.,
182, 5.

पिबन्ति रेहिनःसावं V. I., P. I.,
362, 14.

पिबन्ति ये नरा रेवि V. II., P. II.,
250, 15.

- पिबन्ति शिरसो देवाः V. I., P. I., 263, 11.
 पिशाचांश्च सुपर्णाश्च V. I., P. I., 356, 17.
 पिशुनः कूटसाक्षी च V. I., P. II., 358, 19.
 पिशुनाः क्रूरकर्माणः V. II., P. I., 210, 1.
 पिशुनाऽनूतिनोश्चैव V. II., P. I., 381, 7.
 पिशुनाऽनूतवादिक्षतधर्मा- V. II., P. I., 388, 12.
 पिशुनः पूतिनासः स्यात् V. II., P. II., 233, 4.
 पिशुन-धूणहन्तृभ्यां V. I., P. I., 182, 2.
 पीडामप्रियकर्ता च V. II., P. II., 248, 1.
 पीतोच्छिष्टं तु पानीयं V. II., P. I., 397, 17.
 पीतं वैश्यस्य शूद्रस्य V. I., P. I., 264, 5.
 पीतावशिष्टं तोयारि V. I., P. II., 425, 8.
 पीतावशेषितं तोयं V. I., P. I., 426, 5.
 पीतावशेषितं पीत्वा V. II., P. I., 440, 11.
 पीत्वाऽप्योऽध्येष्यमाणश्च V. II., P. II., 104, 13.
 पीत्वाऽऽपोदानमभ्रीयात् V. I., P. I., 422, 12.
 पीत्वाऽऽपोदानमभ्रीयात् V. I., P. II., 424, 14.
 पीत्वा प्रमादतो मद्यम् V. II., P. II., 78, 6.
 पीतशेषं तु यत्किञ्चित् V. II., P. I., 397, 15.
 पुण्यः कन्यागतः सूर्यः V. I., P. II., 321, 6.
 पुण्यक्षेत्राभिगमनं V. II., P. II., 161, 14.
 पुण्याक्षेपी V. II., P. II., 237, 13.
 पुण्ये तिथौ मुहूर्ते वा V. I., P. II., 24, 11.
 पुण्यतीर्थे गवां गोष्ठे V. I., P. I., 307, 10.
 पुण्यस्य संक्षयात् पापी V. II., P. II., 264, 4.
 पुण्यं देयं प्रयत्नेन V. I., P. I., 191, 18.
 पुण्यान्यन्यानि कुर्वीत V. I., P. I., 169, 17.
 पुण्यम्भिरभिमन्त्र्याऽऽपो V. II., P. I., 170, 6.
 पुण्याश्च विश्रुता नद्यः V. I., P. II., 133, 7.
 पुत्रका इति शोवाच V. I., P. I., 334, 8.
 पुत्रः कुर्यात् पितुःश्राद्धं V. I., P. II., 462, 7.
 पुत्रजन्म-विवाहादौ V. I., P. I., 300, 13; 404, 6.
 पुत्रजीवमयी माला V. I., P. I., 309, 2.
 पुत्रदारात्ययं प्राप्तो V. I., P. I., 485, 16.
 पुत्रानुत्पाद्य V. I., P. II., 140, 1.
 पुत्रानाद्युस्तथाऽऽरोग्यम् V. I., P. II., 320, 7.
 पुत्राः पञ्चम्याम् V. I., P. II., 316, 19.
 पुत्रं पुत्रगुणैर्युक्तं V. II., P. I., 46, 8.
 पुत्रः पौत्रः प्रपौत्रो वा V. I., P. II., 461, 21.

- पुत्राभावे तु पत्नी स्यात् V. I., P. II.,
 462, 5.
 पुत्राभावे सपिण्डाः V. I., P. II.,
 290, 7.
 पुत्राभावे सपिण्डास्तु V. I., P. II.,
 463, 6.
 पुत्री भ्राता-ऽथ वा कृत्विक् V. I., P. I.,
 383, 12.
 पुत्रमांसं वरं भोक्तुं V. I., P. I.,
 199, 13.
 पुत्रवद्यापि वतैरन् V. I., P. I.,
 335, 8.
 पुत्रैः शतहताद्धोमात् V. I., P. I.,
 312, 3.
 पुत्रं श्रेष्ठं च सौभाग्यं V. I., P.
 II., 312, 2.
 पुत्रेषु भार्या निःक्षिप्य V. I., P. II.,
 139, 8.
 पुत्रस्तु स्थाविरे भावे V. II., P. I.,
 355, 7.
 पुत्रस्य स्थाविरे भावे V. II., P. I.,
 355, 10.
 पुत्रः स्थाविरभावे तु V. II., P. I.,
 38, 8.
 पुनन्ति खलयज्ञेन V. I., P. II.,
 14, 4.
 पुनात्यविधवा नारी V. II., P. I.,
 57, 19.
 पुनाति वृषलस्यान्नं V. I., P. I.,
 298, 7.
 पुनाति हेमहतीरं V. II., P. II.,
 198, 5.
 पुनःपाकमुपाशाय V. I., P. I.,
 439, 19.
 पुनःपाते इशाहात् प्राक् V. I., P. II.,
 267, 11.
 पुनर्गुणवते इत्यात् V. I., P. II.,
 90, 20.
 पुनर्गुणवते इत्यात् V. I., P. II.,
 90, 20.
 पुनराचम्य V. I., P. I., 421, 1.,
 पुनर्हनमन्त्रैश्च V. II., P. I.,
 71, 8.
 पुनर्शरीक्रियाऽभावे V. I., P. II.,
 151, 17.
 पुनर्न च पिबेज्जातु V. II., P. II.,
 83, 10.
 पुनरप्यपकृष्यन्ते V. I., P. II.,
 454, 16.
 पुनर्भोजनमध्वानं V. I., P. II.,
 443, 19.
 पुनर्भोजनमध्वानं V. I., P. II.,
 444, 2.
 पुनर्भूः प्रथमा प्रोक्ता V. I., P. II.,
 57, 19.
 पुनर्मामै-V. II., P. II., 48, 11.
 पुनर्वसु-बुधोपेता V. I., P. I.,
 280, 17.
 पुनश्च गोमयेनैव V. I., P. I.,
 273, 8.
 पुनःशुद्धां गुरोर्गत्वा V. II., P. I.,
 333, 21.
 पुनः षोडशभिर्मन्त्रैः V. I., P. I.,
 368, 13.
 पुनस्तपस्वी भवति V. II., P. II.,
 162, 5.
 पुनःसन्दर्शनाय V. I., P. I., 375,
 15.
 पुनःस्तोमेनेद्वा V. II., P. I., 11, 3.
 पुनःस्तोमेनेद्वा V. II., P. I., 12, 3.
 पुनःस्वभवनं याप्ति V. I., P. II.,
 323, 20.
 पुनः संस्कारमर्हन्ति V. II., P. I.,
 369, 20.
 पुनःसंस्कृत्य चात्मानि V. II., P. I.,
 405, 7.

पुमान् पुंसीऽधिको शुके V. I., P. II.,
 101, 16.
 पुमान् स्याल्लक्षणैरेतैः V. I., P. II.,
 75, 20.
 पुरा कल्पे कुमारीणां V. I., P. II.,
 88, 1.
 पुराऽऽगतश्च सर्वेषां Y. I., P. II.,
 94, 4.
 पुरा जमाह वै वृत्तुः V. I., P. II.,
 40, 8.
 पुराडासं चरुं चैव V. I., P. II.,
 141, 15.
 पुराणानां नरेन्द्राणाम् V. I., P. I.,
 285, 6.
 पुराणसंहिताकर्ता V. I., P. I.,
 142, 7.
 पुरोधाः शुद्धवर्णस्य V. II., P. II.,
 114, 9.
 पुरुरवा-ऽऽद्रेवौ चैव V. I., P. II.,
 403, 17.
 पुरुषं कृष्णं V. II., P. II., 2, 9.
 पुरुषं च ततः सत्यम् V. I., P. I.,
 366, 8.
 पुरुषाणां कुलीनानां V. I., P. I.,
 456, 2.
 पुरुषत्रयविरुद्धतैः V. I., P. II.,
 337, 2.
 पुरुषे शेषविभवं V. I., P. I.,
 455, 6.
 पुरुषोऽनृतवासी च V. II., P. II.,
 229, 4.
 पुरुषोऽनृतवासी च V. II., P. II.,
 214, 6.
 पुरुषव्याधि-V. II., P. II., 269,
 17.
 पुरुषव्रते V. II., P. II., 157, 6.
 पुरुषाः शस्त्रहस्ताश्च V. I., P. II.,
 215, 1.

पुरुषसूक्तं वा V. I., P. I., 276, 1.
 पुरुषो यो जगदीजम् V. I., P. I.,
 367, 10.
 पुरुषस्यैडकस्यापि V. II., P. II.,
 189, 11.
 पुरुषसूक्तं V. II., P. II., 157, 12.
 पुरुस्तादजादयः V. II., P. I.,
 189, 15.
 पुरुस्ताद्वैवताः सर्वाः V. I., P. I.,
 234, 4.
 पुराऽस्तमयान् V. I., P. II., 39,
 14.
 पुरोहितं च कुर्वीत V. I., P. I.,
 465, 9.
 पुरोहितं प्रकुर्वीत V. I., P. I.,
 465, 17.
 पुलकाश्चैव धान्यानां V. I., P. I.,
 482, 14.
 पुलकसीगमनं कृत्वा V. II., P. I.,
 333, 18.
 पुलिनेषु V. I., P. II., 307, 4.
 पुलस्त्येन यदुक्तं ते V. I., P. I.,
 142, 12.
 पुलस्त्य-पुलहोद्गीताः V. I., P. I.,
 109, 8.
 पुंश्चली-शंभिक-V. II., P. I.,
 388, 9.
 पुंश्चल्यो योषितो बाल-V. II., P. II.,
 272, 4.
 पुंश्चली-वानर-खरैर् V. II., P. I.,
 66, 7.
 पुष्करं V. II., P. II., 202, 7.
 पुष्करेऽप्यक्षयं श्राद्धं V. I., P. II.,
 304, 4.
 पुष्करे वा कुरुक्षेत्रे V. I., P. II.,
 304, 16.
 पुष्कलं कलनामीति V. I., P. II.,
 339, 9.

पुष्टिं पुण्ये V. I., P. II., 313, 19.
 पुष्टिं पुण्ये पितृनुर्ध्वं V. I., P. II.,
 312, 13.
 पुष्पाक्षतान्/कुश-तिलान् V. I., P. I.,
 269, 15.
 पुष्पाणि वर्जनीयानि V. I., P. II.,
 398, 19.
 पुष्प-धूप-सुगन्धादि V. I., P. II.,
 391, 18.
 पुष्पापहृद् वरिद्रश्च V. II., P. II.,
 257, 5.
 पुष्पापहारी V. II., P. II., 259, 10.
 पुष्पैःपत्रैर्याद्विर्वा V. I., P. I.,
 372, 9.
 पुष्पै-मूल-फलानां च V. II., P. II.,
 110, 14.
 पुष्प-मूल-फलैर्वापि V. I., P. II.,
 145, 9.
 पुष्पवस्त्वपि वारिषु V. I., P. II.,
 324, 16.
 पुष्पाशी V. I., P. II., 144, 16.
 पुष्यस्नानादिकं यत्तु V. I., P. I.,
 269, 1.
 पुष्ये च हस्तनक्षत्रे V. I., P. II.,
 295, 13.
 पुष्ये च जन्मनक्षत्रे V. I., P. I.,
 280, 3.
 पुष्ये तु छन्दसां क्रियात् V. I., P. II.,
 131, 19.
 पुंस्कोकिलत्वमामोति V. II., P. II.
 265, 10.
 पुस्तकप्रत्ययाधीनं V. I., P. I.,
 151, 3.
 पुगीफलानि मञ्जिष्ठा V. II., P. II.,
 118, 3.
 पूजाकाले च होमे च V. I., P. I.,
 267, 14.

पूजितस्तेन राजेन्द्र V. I., P. I.,
 404, 3.
 पूज्या भूषाक्षितव्याश्च V. I., P. II.,
 111, 17; 115, 18.
 पूजयेद्बुद्ध-कथ्येन V. I., P. II.,
 345, 11.
 पूजयेच्छास्त्रकालेऽपि V. I., P. II.,
 401, 2.
 पूजयित्वा यथाशक्ति V. I., P. II.,
 131, 11.
 पूजयित्वा ततः पश्चात् V. I., P. I.,
 217, 9.
 पूजयित्वा हरिं लक्ष्मीं V. I., P. II.,
 30, 15.
 पूजयित्वाऽतिथीनिष्ठान् V. I., P. I.,
 414, 12.
 पूजयेत् पूजिते तस्मिन् V. I., P. I.,
 440, 6.
 पूजयेदतिथिं सम्यक् V. I., P. I.,
 398, 18.
 पूतिगन्धस्य V. II., P. II., 285, 3.
 पूता भवतीति विज्ञायते V. II., P. I.,
 331, 6; 331, 11; 332, 13.
 पूतस्तद्वहरेव स्यात् V. II., P. II.,
 75, 8.
 पूर्वकस्य मृतस्यावौ V. I., P. II.,
 469, 19.
 पूर्वाः क्रिया मध्यमाश्च V. I., P. II.,
 464, 11.
 पूर्वाः क्रिया मध्यमाश्च V. I., P. II.,
 464, 3.
 पूर्वजः स्नातकश्चर्त्विक् V. I., P. I.,
 332, 8.
 पूर्वजन्मकृतं पापं V. II., P. II.,
 273, 17.
 पूर्वैणाहुलिपर्वणि V. I., P. I.,
 235, 17.

पूर्वेष्टुपरैष्टुर्वा V. I., P. II.,
360, 12.

पूर्वे गिशीथाह महणं V. I., P. I.,
487, 18.

पूर्वे परिमहस्तेषु V. I., P. II.,
89, 5.

पूर्वमाड्याडुतीईत्वा V. II., P. II.,
281, 15.

पूर्वमेव परीक्षेत V. I., P. I., 404,
17.

पूर्वमेव परीक्षेत V. I., P. II., 336,
15.

पूर्वयाऽऽवाहयेदेवं V. I., P. I.,
368, 3.

पूर्ववत् तर्पयित्वाऽथ V. I., P. II.,
179, 16.

पूर्वे व्रतं गृह्णित्वा तु V. II., P. II.,
196, 5.

पूर्ववदमतिपूर्वे त्रिषु V. II., P. I.,
97, 18.

पूर्वे विवाहाश्चत्वारः V. I., P. II.,
88, 16.

पूर्वसङ्कल्पितं द्रव्यं V. I., P. II.,
262, 12.

पूर्वा सन्ध्यामुपासीनः V. I., P. I.,
300, 16.

पूर्वा सन्ध्यां जपस्तिष्ठेत् V. I., P. I.,
305, 11.

पूर्वेऽङ्गि राज्ञौ विप्राभ्यान् V. I., P. II.,
361, 3.

पूयं चिकित्सिकस्याक्षं V. II., P. I.,
378, 11.

पूरकः कुम्भको रेष्यः V. I., P. I.,
262, 15.

पूरयेत् पार्श्वभुजं तु V. I., P. II.,
405, 5.

पूर्णे आऽनस्यनस्थानां तु V. II., P. I.,
84, 7.

पूर्णे तु श्रावशे वर्षे V. II., P. II.,
59, 13.

पूर्णे मासे जयेन्मृत्युं V. II., P. II.,
281, 17.

पूर्णेऽपि कालनियमे V. II., P. I.,
128, 3.

पूर्ण्याऽऽहवनीये तु V. I., P. II.,
159, 2.

पूर्णेविंशतिवर्षेण V. I., P. I.,
328, 14.

पूर्णादिति वा जुहुयात् V. II., P. II.,
43, 6.

पृच्छामि त्वां याज्ञवल्क्य V. I., P. II.,
166, 11.

पृथक् चितिं समारुह्य V. II., P. I.,
56, 11.

पृथक्त्वे तु कृतै पश्चात् V. I., P. II.,
330, 5.

पृथक्पाकेन वेत्यन्ये V. I., P. II.,
441, 11.

पृथक् आदं तथा कुर्यात् V. I., P. II.,
469, 12.

पृथक्सान्तपनद्रव्यैः V. II., P. I.,
31, 3.

पृथिव्या ओषधयः V. I., P. I.,
105, 7.

पृथिव्यां नास्ति तद्रव्यं V. I., P. II.,
53, 5.

पृष्ठे च पद्मनाभं तु V. I., P. I., 267,
12.

पृष्ठवंशे च नाभ्यां च V. I., P. II.,
37, 14.

पैत्र्ये V. I., P. II., 314, 1.

पैतृष्वसेर्या भगिनीं V. I., P. II.,
64, 11.

पैलवोवुम्भरौ वैद्वौ V. I., P. II.,
34, 15.

- पैशान्ध्यासुरश्चैव V. I., P. II., 87, 19.
- पैशान्यं साहसं ब्रौहः V. I., P. I., 473, 4.
- पौत्रं प्रपौत्रं दौहित्रम् V. I., P. I., 185, 14.
- पौत्रीऽथ पुत्रिकापुत्रः V. I., P. II., 462, 14.
- पौनर्भवश्च काणश्च V. I., P. II., 350, 12.
- पौर्णमास्यां तथा दशौ V. I., P. I., 288, 5.
- पौर्णमास्यां पञ्चदश V. II., P. I., 300, 3.
- पौर्णमास्यामुपेतस्तु V. II., P. I., 300, 19.
- पौर्णमासीषु सर्वासु V. I., P. I., 192, 16.
- पौरुषेण तु सूक्तेन V. I., P. I., 364, 14; 378, 8.
- पौरुषं सूक्तमावर्त्य V. II., P. II., 156, 6.
- पौष्टिकानि मलघ्नानि V. II., P. I., 192, 12.
- पौषमासस्य रोहिण्याम् V. I., P. II., 131, 15.
- प्रकृत्याजं यथाशक्ति V. I., P. I., 401, 2.
- प्रकीर्णमैथुनो जन्तुः V. II., P. II., 269, 14.
- प्रकीर्णमैथुना ये च V. II., P. II., 272, 10.
- प्रकल्प्या तस्य तैर्दृष्टिः V. I., P. I., 482, 18.
- प्रकल्प्या तस्य तैर्दृष्टिः V. I., P. I., 282, 11.
- प्रकाशशुक्तं यत् किञ्चित् V. II., P. II., 204, 7.
- प्रकाशकृते V. II., P. II., 153, 6.
- प्रकाशे च रहस्ये च V. II., P. II., 203, 3.
- प्रक्षिप्य चाञ्जलिं सन्ध्याम् V. I., P. I., 297, 11.
- प्रक्षालितानि निर्दोषा- V. I., P. II., 384, 9.
- प्रक्षालनजलं द्भिः V. I., P. II., 416, 13.
- प्रक्षालनेन स्वल्पानाम् V. II., P. I., 177, 8.
- प्रक्षाल्य दन्तकाष्ठं वै V. I., P. I., 258, 5.
- प्रक्षाल्य पाणी पादौ च V. I., P. I., 242, 2.
- प्रक्षाल्य भक्षेयत् पूर्वं V. I., P. I., 252, 6.
- प्रक्षाल्योरु सृष्टाङ्गिश्च V. I., P. I., 263, 2.
- प्रक्षाल्य सर्वकायं तु V. I., P. I., 272, 11.
- प्रक्षाल्य हस्तौ पादौ च V. I., P. I., 251, 6.
- प्रक्षाल्य हस्तपादादि V. I., P. II., 416, 12.
- प्रख्यापनं प्रत्ययनं V. II., P. I., 450, 2.
- प्रघर्षणं ततः कुर्यात् V. I., P. II., 430, 17.
- प्रचेता नारदो योगी V. I., P. I., 108, 6.
- प्रजातां चेत्कृच्छ्रपादं V. II., P. I., 337, 19.
- प्रजानां परिरक्षार्थम् V. I., P. II., 257, 11.
- प्रजानां रक्षणं कार्यं V. II., P. I., 467, 10.
- प्रजानां रक्षणं वानम् V. I., P. I., 452, 6.

- प्रजापतिपितृ-ब्रह्म- V. I., P. I., 235, 10.
- प्रजापति मनसा V. I., P. I., 420, 7.
- प्रजापतिर्यज्ञानसृजत V. I., P. I., 161, 6.
- प्रजापतिर्वा एकः V. I., P. I., 126, 6.
- प्रजापतिर्वै स्वां V. I., P. II., 68, 13.
- प्रजापतिर्हि वैश्याय V. I., P. I., 478, 10.
- प्रजापतेर्हविर्हृत्वा V. I., P. I., 382, 19.
- प्रजां मेधां पशुं पुष्टिं V. I., P. II., 318, 15.
- प्रजामिष्टां यज्ञः स्वर्गम् V. I., P. II., 326, 10.
- प्रजा राजभयादेव V. I., P. I., 449, 13.
- प्रजार्यं तु द्विजाभ्याणां V. I., P. I., 136, 11.
- प्रजानैरपि विद्वज्जिः V. II., P. I., 211, 16.
- प्रज्ञां यज्ञश्च कीर्तिं च V. I., P. I., 300, 18.
- प्रञ्चाल्य बद्धिं विधिवत् V. I., P. I., 311, 7.
- प्रणवं तारकं ब्रूते V. I., P. II., 229, 4.
- प्रणवेनार्च्यम् V. I., P. I., 370, 6; 373, 17.
- प्रणवेन संयुक्तं V. I., P. I., 293, 4.
- प्रणवेन तर्क्यं हृत्वा V. II., P. I., 438, 1.
- प्रणिपत्य च भक्त्या च V. II., P. I., 234, 14.
- प्रणवो भूर्भुवः-स्वर्गो V. I., P. I., 295, 10.
- प्रणव-व्याहृतिभुतां V. I., P. I., 308, 9.
- प्रतिकूलं गुरोःकृत्वा V. II., P. I., 40, 14.
- प्रतिकूलं गुरोर्वैस्तु V. II., P. II., 233, 8.
- प्रतिगृह्य तु यः कन्धां V. I., P. II., 98, 10.
- प्रतिगृह्य पुटेनैव V. I., P. II., 146, 2.
- प्रतिगृह्याऽप्रतिपाद्यं V. II., P. I., 226, 4.
- प्रतिगृह्य प्रशतव्यं V. II., P. I., 376, 6.
- प्रतिगृह्योप्सितं इण्डम् V. I., P. II., 39, 3.
- प्रतिमहाच्छुद्धयति जप्य-होमैः V. I., P. I., 196, 9.
- प्रतिमहादक्षशेषात् V. I., P. I., 289, 13.
- प्रतिमहा-ऽध्यापन-याजनानां V. I., P. I., 196, 7.
- प्रतिमहनिमित्तं च V. I., P. I., 154, 16.
- प्रतिमहनिमित्तं तु V. I., P. I., 196, 13.
- प्रतिमहः प्रत्यवरः V. I., P. I., 195, 11.
- प्रतिग्राहनाभिर्मा V. II., P. I., 225, 4.
- प्रतिमहश्चिर्न स्यात् V. I., P. I., 199, 2.
- प्रतिग्रहे सुनि-चकि- V. I., P. I., 199, 8.
- प्रतिग्रहसमर्थोऽपि V. I., P. I., 196, 3.

प्रतिमहस्तु क्रियते V. I., P. II.,
 195, 15.
 प्रतिज्ञाय V. II., P. II., 237, 2.
 प्रप्ता-ऽप्रप्तासु बोधितु V. I., P. II.,
 246, 13.
 प्रपुष्टान् जालपाशान् V. I., P. II.,
 387, 7.
 प्रसौर्षं वैद्यया V. I., P. II., 98, 11.
 प्रतिप्रणवसंयुक्तां V. I., P. I.,
 292, 6.
 प्रतिपत्सु चतुर्दश्याम् V. I., P. I.,
 154, 20.
 प्रतिपदस्य-पट्टीषु V. I., P. I., 253,
 6.
 प्रतिपद्धनलाभाय V. I., P. II.,
 318, 8.
 प्रतिपत्प्रभृतिष्वेकां V. I., P. II.,
 316, 12.
 प्रतिपर्व भवेद्यस्मात् V. I., P. II.,
 300, 16.
 प्रतिपूरुषं V. II., P. II., 122, 4.
 प्रतिमन्त्रं नमसा V. II., P. I., 299,
 20.
 प्रतिमास्थानेषु V. I., P. I., 371,
 13; 375, 15.
 प्रतिमास्त्वल्पबुद्धीनां V. I., P. I.,
 367, 6.
 प्रत्येकं तिलसंयुक्तान् V. II., P. II.,
 161, 17.
 प्रत्येकं प्रत्यहं पीतैः V. II., P. II.,
 180, 8.
 प्रत्येकं प्रेषयेत् प्रेष्यान् V. I., P. II.,
 391, 4.
 प्रत्योद्धारसमायुक्तः V. I., P. I.,
 292, 10.
 प्रत्यक्षशिरः प्रवासे च V. I., P. I.,
 441, 18.
 प्रत्यङ्गानि पुनर्गतां V. II., P. I.,
 265, 15.

प्रत्यङ्मुखस्तु पूर्वोक्ते V. I., P. I.,
 223, 3.
 प्रत्युत्थाना-ऽभिवादाभ्यां V. I., P. I.,
 323, 14.
 प्रत्यादित्यं प्रत्यनलं V. I., P. I.,
 224, 1.
 प्रत्यादित्यं प्रत्यनलं V. II., P. II.,
 236, 3.
 प्रत्यादित्यं न मेहेत V. II., P. II.,
 149, 1.
 प्रत्याम्नाये गवां देवं V. II., P. II.,
 197, 18.
 प्रत्यादिकं च दोषेषु V. I., P. II.,
 446, 7; 466, 14.
 प्रत्यङ्गं पार्ष्णेनैव V. I., P. II.,
 446, 23.
 प्रत्यङ्गं प्रतिमासं च V. I., P. II.,
 445, 14.
 प्रत्यङ्गं यो यथा कुर्यात् V. I., P. II.,
 454, 8.
 प्रत्यङ्गं बहुपाकर्म V. I., P. II.,
 132, 16.
 प्रत्यावसितवर्णानां V. II., P. II.,
 11, 4.
 प्रत्युषश्च प्रभातश्च V. I., P. I.,
 357, 16.
 प्रत्यहं V. II., P. II., 190, 1.
 प्रतिरोद्धा गुरोश्चैव V. I., P. II.,
 350, 8.
 प्रतिलोमप्रसृतानां V. II., P. I.,
 105, 1.
 प्रतिलोमासु V. I., P. II., 120, 2.
 प्रतिषेधं ब्रह्मचर्यं V. I., P. II.,
 322, 15; 47, 7.
 प्रतिवयसः त्वयः V. I., P. I.,
 329, 16.
 प्रतिवासरिको हीमः V. I., P. II.,
 442, 9.

प्रतिश्रुत्यानुतं ब्रूयात् V. II., P. II.,
 43, 8.
 प्रतिश्रुत्य द्विजैर्भ्यश्च V. II., P. II.,
 226, 2.
 प्रतिश्रुत्याऽप्यधर्म- V. I., P. II.,
 90, 10.
 प्रतिषिद्धक्रियासाध्यः V. I., P. I.,
 87, 7.
 प्रतिषिद्धेषु सर्वेषु V. II., P. II.,
 116, 12.
 प्रतिसंवत्सरं चैवम् V. I., P. II.,
 450, 2.
 प्रत्यादित्यं न मेहेत V. I., P. I., 226,
 5.
 प्रथमे ऽब्दे तृतीये वा V. I., P. II.,
 242, 11.
 प्रथमे गर्भे V. I., P. II., 21, 5.
 प्रथमं तु गुरोर्दानं V. I., P. I.,
 185, 11.
 प्रथम-तृतीय-पञ्चम- V. I., P. II.,
 288, 5.
 प्रथमे दिवसे देयाः V. I., P. II.,
 290, 1.
 प्रथमे दिवसे राजौ V. II., P. II.,
 128, 16.
 प्रथमे दिवसे षष्ठे V. I., P. II.,
 214, 15.
 प्रथमादाभ्रमादावि V. I., P. II.,
 153, 4.
 प्रथमा धर्मपत्नी स्यात् V. I., P. II.,
 118, 5.
 प्रथमा प्रवृत्तिर्ज्ञेया V. I., P. I.,
 282, 8.
 प्रथमं यत् स्थूशेद्रालः V. I., P. II.,
 28, 3.
 प्रथमां विन्यसेद्दामे V. I., P. I.,
 367, 11.
 प्रथमस्तप एव V. I., P. I., 56, 6.
 प्रथमेऽहनि V. I., P. II., 317, 12.

प्रथमेऽहनि यः कुर्यात् V. I., P. II.,
 290, 17.
 प्रथमेऽहनि यद्ब्रूव्यं V. I., P. II.,
 290, 21.
 प्रथमेऽह्नि तृतीये वा V. I., P. II.,
 294, 13.
 प्रथमेऽह्नि तृतीयेऽह्नि V. I., P. II.,
 448, 7.
 प्रथमेऽह्नि त्रिरात्रं स्यात् V. II., P. I.,
 162, 5.
 प्रवक्षिणं च कुर्वीत V. I., P. I.,
 321, 7.
 प्रवक्षिणं तु देवानां V. I., P. II.,
 397, 18.
 प्रवक्षिणं द्विजः कुर्यात् V. I., P. I.,
 372, 13.
 प्रवक्षिणे पञ्चवशी V. I., P. I.,
 368, 10.
 प्रवक्षिणं परीत्याग्निं V. I., P. II.,
 39, 4.
 प्रवक्षिणमनुव्रज्य V. I., P. II., 443,
 1.
 प्रवक्षिणं समावृत्त्य V. I., P. I.,
 346, 8.
 प्रवृत्तजन्मनक्षत्रे V. I., P. II.,
 295, 8.
 प्रवृत्तायां त्रिरात्रेण V. I., P. II.,
 245, 21.
 प्रवृत्त्यात् प्राङ्मुखः पिण्डात् V. I.,
 P. II., 460, 7.
 प्रवृत्त्यात् परिहारांश्च V. I., P. I.,
 460, 7.
 प्रवृत्त्यात् सूर्ध्वेति तथा V. I., P. I.,
 276, 6.
 प्रवानं प्रागृतोः V. II., P. I.,
 157, 10.
 प्रवानं यच्च यज्ञैषां V. I., P. II.,
 330, 13.

प्रदानशीलो भवति V. I., P. II.,
312, 15.

प्रदीयते च यद्दानं V. I., P. I.,
180, 10.

प्रदाय शुल्कं गच्छेद्यः V. I., P. II.,
93, 19.

प्रद्युम्नं चानिरुद्धं च V. I., P. I.,
366, 12.

प्रदर्शनार्थमेतच्च V. II., P. II., 255,
12.

प्रदेशिन्यङ्गुष्ठयोः V. I., P. I., 235,
15.

प्रदोष-पाश्चिमौ यामौ V. I., P. I.,
441, 1.

प्रदोषे न त्वधीयीत V. I., P. I., 157, 14,

प्रधानं वैदिकं कर्म V. I., P. I.,
318, 7.

प्रधानं क्षत्रिये कर्म V. I., P. I., 339,
13 ; 452, 3.

प्रधर्षयित्वा कामात्मा V. II., P. II.,
265, 12.

प्रधर्षयति कामाद्यो V. II., P. II.,
266, 3.

प्रपद्ये वरुणं देवम् V. I., P. I.,
274, 13 ; 284, 10.

प्रपा-ऽऽराम-तडागादि V. I., P. I.,
182, 11.

प्रपास्वरण्ये कटके च सौरे V. II.,
P. I., 112, 1.

प्रबद्धवैराः सुरैर्ये V. I., P. II., 75,
1.

प्रभाते तिसृभिः V. I., P. II., 266,
22.

प्रभाते तिसृभिः V. I., P. II., 266,
14.

प्रभाते तु त्रिरात्रेण V. I., P. II.,
267, 13.

प्रभृत्पुत्रास्त्रयस्तेषां V. I., P. II.,
58, 19.

प्रभुः प्रथमकल्पस्य V. I., P. II.,
347, 5.

प्रभवेषु V. I., P. II., 307, 3.

प्रभासे V. I., P. II., 306, 4.

प्रमाणानि च कुर्वीत V. I., P. I.,
460, 10.

प्रमाणमंगुलस्योक्तं V. I., P. II.,
230, 1.

प्रमाणमङ्गुलस्योक्तं V. II., P. II.,
35, 16.

प्रमाणं शौचसङ्ख्यायाम् V. I., P. I.,
231, 13.

प्रमीतपितृकः पित्रा V. I., P. II.,
456, 7.

प्रमीतो पितरौ यस्य V. I., P. II.,
467, 10.

प्रमीतस्य पितुः पुत्रैः V. I., P. II.,
461, 18.

प्रमादात्तत्त आचम्य V. I., P. I.,
278, 8.

प्रमादाद्य निःशङ्कम् V. I., P. II.,
227, 18.

प्रमादवान् भिन्नवृत्तो V. II., P. II.,
215, 2.

प्रमादश्च न कर्तव्यो V. II., P. I.,
206, 13.

प्रमाप्य द्वादश V. II., P. II., 65, 6;
66, 13.

प्रमाप्य वैदिकं वृत्तस्थं V. II., P. I.,
97, 2.

प्रमाप्य शृङ्गं षण्मासान् V. II., P. I.,
95, 7.

प्रमेही मुचकृच्छ्री च V. II., P. II.,
271, 11.

प्रयागे V. I., P. II., 305, 13.

प्रयोगः कर्मयोगश्च V. I., P. I., 339,
18.

प्रयागादिषु तीर्थेषु V. I., P. I.,
 194, 18.
 प्रयागवटशाखायां V. I., P. II.,
 228, 15.
 प्रयच्छेन्नमिकां कन्यां V. I., P. II.,
 78, 12.
 प्रयुञ्जानोऽमिशुभूषां V. I., P. II.,
 48, 12.
 प्रयोजनमुपेक्ष्यैव V. I., P. I., 180, 5.
 प्रयतःकृतशौचस्तु V. II., P. I.,
 302, 10.
 प्रयातु भगवान् महापुरुषः V. I., P. I.,
 371, 11.
 प्रयातु भगवानीशः V. I., P. I.,
 375, 13.
 प्रयतो घृहमावाय V. I., P. I.,
 272, 6.
 प्रयतो विधिवत् कृत्वा V. II., P. I.,
 300, 21.
 प्रयान्तु ते दक्षिमिदं मयाजं V. I., P. I.,
 386, 7.
 प्रयास्यतश्च सङ्ग्रामे V. I., P. II.,
 258, 17.
 प्रवृत्तिरेषा भूतानां V. I., P. II.,
 389, 12.
 प्रवृत्ते कृच्छ्रोमादौ V. I., P. II.,
 256, 21.
 प्रवृत्तचक्रतां चैव V. I., P. II.,
 312, 3.
 प्रवृत्ते च निवृत्ते च V. I., P. II.,
 142, 9.
 प्रवृत्ताशौचतन्त्रस्तु V. I., P. II.,
 291, 6.
 प्रव्रज्यागतिमाप्नोति V. II., P. I.,
 56, 8.
 प्रव्राजिता V. II., P. II., 265, 2.
 प्रव्रजेत् ब्रह्मचर्येण V. I., P. II.,
 149, 13.

प्रव्रजस्येकतोद्वाहः V. I., P. II.,
 149, 12.
 प्रव्रज्योपनिवृत्तश्च V. I., P. II.,
 358, 20.
 प्रव्रज्यावसितो राज्ञी V. II., P. II.,
 13, 6.
 प्रव्रज्यावसिता यत्र V. II., P. II.,
 12, 13.
 प्रविशेऽञ्जलनं शीतम् V. I., P. II.,
 228, 12.
 प्रविशेऽज्ञानार्थं तु V. I., P. I.,
 472, 2.
 प्रविशेऽतुः समालभ्य V. I., P. II.,
 293, 5.
 प्रविशेत् संप्रसीताम्रौ V. II., P. I.,
 346, 12.
 प्रविश्यातिथिमेते वै V. I., P. I.,
 405, 16.
 प्रविश्य सुसमिद्धेऽग्नौ V. I., P. I.,
 379, 7.
 प्रवासं गच्छता यस्य V. I., P. I.,
 383, 16.
 प्रवसेत् कार्यवान्विप्रौ V. I., P. I.,
 312, 12.
 प्रवासादिनिमित्तेषु V. I., P. II.,
 211, 14.
 प्रवास्तुशुद्धपात्रेषु V. I., P. I.,
 416, 1.
 प्रशान्तमिव शुद्धाभं V. II., P. II.,
 215, 14.
 प्रशस्य स्वस्ति चेत्युक्त्वा V. II., P. I.,
 375, 14.
 प्रसक्ताङ्गुलिभिर्वच V. I., P. I.,
 423, 12.
 प्रसज्जंश्चेन्द्रियार्थेषु V. II., P. I.,
 7, 20.
 प्रसूयिका तु वा नारी V. II., P. I.,
 167, 1.

प्रसूतो यस्तु वैश्यायां V. II., P. I.,
 389, 14.
 प्रस्थधान्यं चतुःषष्टि- V. I., P. I.,
 316, 7.
 प्रसिद्धव्यवहारं च V. I., P. I., 464,
 12.
 प्रसन्नो विपुलान् भोगान् V. I., P. I.,
 311, 2.
 प्रसाशनं मुच्यते जन्तुः V. I., P. I.,
 59, 10.
 प्रसादश्च प्रकोपश्च V. I., P. I.,
 449, 7.
 प्रसमीक्षयाऽऽत्मना राजा V. I., P. I.,
 446, 8.
 प्रसवणेषु V. I., P. II., 307, 4.
 प्रसवे तु शुचिर्वस्त्रः V. II., P. I.,
 191, 8.
 प्रसवं छीवनं वन्हौ V. II., P. II.,
 239, 2.
 प्रस्विन्नपाणिपादः स्यात् V. II.,
 P. II., 261, 8.
 प्रसह्य कन्याहरणं V. I., P. II., 85,
 4.
 प्रहर्षयेद्वलं व्यूह्य V. I., P. I., 459,
 5.
 प्राकृतानां तु सर्वेषां V. I., P. II.,
 207, 8.
 प्राकृतः प्रतिसर्गोऽयं V. I., P. I.,
 95, 5.
 प्राक्सौमिकीः क्रियाः कुर्यात् V. I.,
 P. I., 169, 14.
 प्रागेषु ततः स्थित्वा V. I., P. I.,
 291, 9.
 प्रागेषु सुरांस्तर्पेत् V. I., P. I., 351,
 11.
 प्रागात्मा मन्त्रिणश्चैव V. I., P. I.,
 474, 5.
 प्राशुपनयनात् V. I., P. II., 29, 6.

प्राचीन उपराजे च V. I., P. II., 193,
 9.
 प्राग्वाग्शानात् V. I., P. II., 245, 9.
 प्राग्वीदृश्वा V. I., P. I., 347, 4.
 प्राग्द्रवं पुरुषोऽभीयात् V. I., P. I.,
 421, 15.
 प्राग्वा ब्राह्मेण तीर्थेन V. I., P. I.,
 234, 16.
 प्राङ् नाभिच्छेदनात् प्राद्या V. I.,
 P. II., 214, 9.
 प्राङ्नाभिर्वर्धनात् पुंसः V. I., P. II.,
 22, 20.
 प्राङ् नामकरणात् V. I., P. II., 280,
 6.
 प्राङ् नामकरणात्सद्यः V. I., P. II.,
 241, 17.
 प्राङ्मुखो गुरुरास्तीनो V. I., P. II.,
 31, 1.
 प्राङ्मुखो देवतीर्थेन V. I., P. II.,
 460, 9.
 प्राङ्मुखो देवतीर्थेन V. I., P. II.,
 460, 2.
 प्राङ्मुखो नित्यमभीर्ज्ञात् V. II.,
 P. I., 303, 1.
 प्राङ्मुखानस्थितो विप्रो V. I., P. I.,
 430, 2.
 प्राचीनावीतिनां सम्यक् V. I.,
 P. II., 397, 8.
 प्राचीनावीती लेखां V. I., P. II.,
 431, 11.
 प्राच्यां विशि शिरः शस्तं V. I.,
 P. I., 441, 8.
 प्राजापत्यं V. II., P. II., 284, 2.
 प्राजापत्यक्रियासक्तौ V. II., P. II.,
 197, 4.
 प्राजापत्यं चरेत्कुच्छं V. II., P. I.,
 321, 12.

प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं V. II., P. I., 281,
3.

प्राजापत्यं चरेत् कृच्छ्रं V. II., P. I.,
425, 13.

प्राजापत्यं चरेद्विप्रः V. II., P. II.,
41, 17.

प्राजापत्यं चरेद्विप्रो V. II., P. II.,
199, 13.

प्राजापत्यं चरेत्पश्चात् V. II., P. I.,
71, 5.

प्राजापत्यं चरेन्मासं V. II., P. I.,
252, 11.

प्राजापत्ये तु गामिकां V. II., P. II.,
200, 7.

प्राजापत्ये तु गामिकां V. II., P. II.,
200, 1.

प्राजापत्यां तदन्ते तान् V. I., P. II.,
147, 7.

प्राजापत्ये तु पौष्णे च V. I., P. II.,
325, 1.

प्राजापत्यं तु मिश्रके V. II., P. I.,
423, 9.

प्राजापत्यं तु शूद्राणां V. II., P. I.,
125, 3.

प्राजापत्यं त्रयं कृत्वा V. II., P. I.,
252, 15.

प्राजापत्येन कृच्छ्रेण V. II., P. II.,
142, 2.

प्राजापत्येन कृच्छ्रेण V. II., P. I.,
462, 2.

प्राजापत्येन तत्तुल्यं V. I., P. I.,
260, 9.

प्राजापत्येन तीर्थेन V. I., P. I., 352,
5.

प्राजापत्यां निरुप्येष्टि V. I., P. II.,
155, 7.

प्राजापत्यां निरुप्येष्टि V. I., P. II.,
155, 16.

प्राजापत्यं नवभ्रातृ V. II., P. I.,
423, 12.

प्राजापत्यं नवभ्रातृ V. II., P. I.,
423, 1.

प्राजापत्येन शुद्धोत V. II., P. I.,
336, 3.

प्राजापत्येन शुद्धधेत V. II., P. I.,
336, 2.

प्राजापत्येन शुद्धधेत्तु V. II., P. I.,
387, 12.

प्राजापत्येन शुद्धघति V. II., P. I.,
335, 15.

प्राजापत्यं प्रकुर्वीत V. II., P. II.,
118, 14.

प्राजापत्यं प्रकुर्वीत V. II., P. I.,
327, 15; 333, 16.

प्राजापत्यं पराको वा V. II., P. I.,
243, 9.

प्राजापत्यव्रतं गोवधे V. II., P. I.,
242, 1.

प्राजापत्यविधानेन V. II., P. I.,
334, 14.

प्राजापत्यं सान्तपनं V. II., P. II.,
203, 4.

प्राजापत्यं सान्तपनं V. II., P. I.,
324, 2.

प्राणान्तिकं च यत् प्रोक्तं V. II.,
P. II., 72, 8.

प्राणानात्मनि संयम्य V. II., P. II.,
11, 16.

प्राणानां ग्रन्थिरसि V. I., P. I., 431,
20.

प्राणानां ग्रन्थिरसि V. I., P. I., 420,
15.

प्राणिनां सर्वभूतानाम् V. I., P. I.,
430, 18.

प्राणान्स्तु त्रिरात्रम्य V. II., P. I.,
445, 1.

प्राणानायक्य सम्प्रोक्ष्य V. I., P. I.,
 291, 12.
 प्राणानां रक्षणार्थाय V. II., P. I.,
 415, 2.
 प्राणिनां हिंसको नित्यं V. II., P. II.,
 220, 8.
 प्राणा-ऽपान-समानानाम् V. I., P. I.,
 433, 11.
 प्राणाय स्वाहेति V. I., P. I., 448, 3.
 प्राणयात्रिकमात्रः स्यात् V. I., P. II.,
 186, 11.
 प्राणयात्रिकमन्त्रं तु V. I., P. II.,
 188, 6.
 प्राणायामं जले कृत्वा V. II., P. I.,
 66, 8.
 प्राणायामत्रयं कृत्वा V. I., P. I.,
 264, 2.
 प्राणायामत्रयं कृत्वा V. I., P. I.,
 291, 10.
 प्राणायामत्रयं कुर्यात् V. II., P. I.,
 66, 16.
 प्राणायामत्रयं वृद्धौ V. II., P. I.,
 426, 14.
 प्राणायामत्रयं षट्कं V. II., P. II.,
 143, 18.
 प्राणायामान् त्रिरभ्यस्य V. II., P. I.,
 449, 14.
 प्राणायामैर्दग्धशेषाः V. I., P. I.,
 346, 12.
 प्राणायामांश्च कुर्वीत V. I., P. I.,
 275, 11.
 प्राणायामसहस्रेषु V. II., P. II.,
 115, 3.
 प्राणायामशतम् V. II., P. II.,
 109, 3.
 प्राणायामशतं कृत्वा V. II., P. I.,
 425, 9.
 प्राणायामशतं कृत्वा V. II., P. I.,
 67, 12.

प्राणायामशतं कृत्वा V. II., P. I.,
 418, 11.
 प्राणायामशतं कार्यं V. II., P. II.,
 168, 14.
 प्राणायामशतं कार्यं V. II., P. I.,
 44, 11.
 प्राण्यङ्गे वाऽऽस्यते क्लृप्तं V. I., P.
 II., 190, 2.
 प्राण्यङ्गं मृगशार्वं च V. II., P. II.,
 248, 11.
 प्राणैरपि प्रियान् पुत्रान् V. I., P. I.,
 333, 10.
 प्राणं वा एते V. I., P. II., 99, 16.
 प्राणस्य वै संभ्रादक्रामाय V. I., P. I.,
 174, 17.
 प्राणिहिंसापरो जन्तु- V. II., P. II.,
 249, 12.
 प्रातरुत्थाय नृपतिः V. I., P. I.,
 468, 11.
 प्रातरुत्थाय यः पश्येत् V. I., P. I.,
 221, 13.
 प्रातरुत्थाय यः पश्येत् V. I., P. I.,
 221, 11.
 प्रार्तभूत्वा च यतवाक् V. I., P. I.,
 252, 8.
 प्रार्तमेध्याह्नयोः स्नानं V. I., P. I.,
 170, 10.
 प्रातिलोम्येन जायन्ते V. I., P. II.,
 121, 6.
 प्रातिलोम्येन यो याति V. I., P. II.,
 148, 4.
 प्रातिलोम्यानुलोम्येन V. I., P. II.,
 125, 16.
 प्रातः शुक्लतिलैः स्नात्वा V. I., P. I.,
 283, 16.
 प्रातः शतं V. II., P. II., 163, 15.

- प्रातः पादं चरेच्छुद्धः V. II., P. II.,
 173, 3.
 प्रातः संक्षेपतः स्नानं V. I., P. I.,
 260, 2.
 प्रातः स्नानं तदर्थं तु V. I., P. I.,
 268, 15.
 प्रातःस्नानेन तत्सर्वं V. I., P. I.,
 259, 7.
 प्रातः स्नानेन पापानि V. I., P. I.,
 259, 3.
 प्रातः स्नानं प्रशंसन्ति V. I., P. I.,
 258, 17.
 प्रातः स्नानसमारम्भं V. II., P. II.,
 190, 16.
 प्रातःस्नायी भवेन्नित्यं V. I., P. I.,
 269, 12.
 प्रातःसंध्यां सनक्षत्रां V. I., P. I.,
 297, 16.
 प्रादेशान्नाऽधिका न्युना V. I., P. II.,
 39, 21.
 प्रादेशमात्रं विज्ञेयं V. I., P. I.,
 257, 2.
 प्रादेशमात्रं वा सूक्ष्म- V. I., P. II.,
 157, 17.
 प्राधीति शत-साहस्रं V. I., P. I.,
 185, 18.
 प्राप्ते तु द्वादशे वर्षे V. I., P. I., 131,
 5.
 प्राप्ते तु पञ्चमे वर्षे V. I., P. II., 30,
 12.
 प्राप्नो भवति तत्पुण्यम् V. II., P. II.,
 75, 12.
 प्राप्तांश्च नाभिनन्देत् V. I., P. II.,
 196, 12.
 प्राप्य भ्रातृं तु कर्तव्यं V. I., P. II.,
 326, 9.
 प्रातस्तु द्वादश प्राप्ताः V. II., P. II.,
 172, 16.
 प्राप्नोति नरकं चोरं V. II., P. II.,
 209, 10.
 प्राप्नोति पञ्चमे दत्त्वा V. I., P. II.,
 320, 8.
 प्राप्नोति परमं स्थानम् V. I., P. II.,
 193, 3.
 प्राप्नोति भृगुशार्दूल V. II., P. II.,
 260, 9.
 प्राप्नोतु भवान् V. I., P. II., 402,
 20.
 प्राप्नोति यादृशीं बाधां V. II., P. II.,
 235, 6.
 प्राप्नोति श्रेष्ठतां सत्सु V. I., P. II.,
 312, 16.
 प्राप्नुवन्ति कुदेशे च V. II., P. II.,
 239, 2.
 प्राप्नुवन्ति दुरात्मानो V. II., P. II.,
 246, 17.
 प्राप्नुवानि इति V. I., P. II., 402,
 20.
 प्राप्यानुज्ञां विशेषेण V. I., P. I.,
 311, 19.
 प्राप्य चान्ते ततश्चैव V. I., P. II.,
 182, 10.
 प्राप्य देशं च कालं च V. II., P. I.,
 236, 14.
 प्रायश्चित्तचतुष्कं च V. II., P. I.,
 232, 8.
 प्रायश्चित्तप्रणेतारः V. II., P. I.,
 217, 11.
 प्रायश्चित्तं च यत्प्रोक्तं V. II., P. II.,
 113, 7.
 प्रायश्चित्तं यदाभ्युपगच्छति V. II., P. II.,
 74, 9.
 प्रायश्चित्तार्थमर्हन्ति V. II., P. II.,
 67, 8.
 प्रायश्चित्तं चरेद्भ्राता V. II., P. II.,
 63, 12.
 प्रायश्चित्तं न कुर्यात्सा V. II., P. I.,
 34, 5.

प्रायश्चित्ते ततश्चीर्णे V. II., P. I.,
 345, 15.
 प्रायश्चित्तं प्रसातव्यं V. II., P. I.,
 235, 10.
 प्रायश्चित्तं तु निर्दिश्य V. II., P. I.,
 237, 8.
 प्रायश्चित्तैरपैत्येनः V. II., P. I.,
 4, 6.
 प्रायश्चित्तानि कारयेत् V. II., P. I.,
 358, 4.
 प्रायश्चित्तं प्रसातव्यं V. II., P. II.,
 178, 6.
 प्रायश्चित्तमकामानां V. II., P. I.,
 201, 10.
 प्रायश्चित्तैः क्षयं याति V. II., P. II.,
 209, 18.
 प्रायश्चित्तविहीना ये V. II., P. II.,
 210, 1.
 प्रायश्चित्तमतः कार्यं V. II., P. II.,
 210, 4.
 प्रायश्चित्तं ततः कुर्यात् V. II.,
 P. II., 112, 15.
 प्रायश्चित्तमहोरात्रं V. II., P. II.,
 143, 14.
 प्रायश्चित्तं यशस्नातं V. II., P. I.,
 231, 14.
 प्रायश्चित्तैरपैत्येनो V. II., P. I.,
 202, 6.
 प्रायश्चित्तेऽध्यवसिते V. II., P. II.,
 75, 7.
 प्रायश्चित्तं न हातव्यं V. II., P. I.,
 234, 18.
 प्रायश्चित्तं समादिश्य V. II., P. I.,
 231, 10.
 प्रायश्चित्तान्ते V. II., P. II., 6,
 15.
 प्रायश्चित्ते तु चरिते V. II., P. I.,
 387, 6.

प्रायश्चित्तं प्रकल्प्यं स्वात् V. II.,
 P. I., 461, 5.
 प्रायश्चित्तमकुर्यात् V. II., P. I.,
 4, 17.
 प्रायेणाऽनृतवादित्वात् V. I., P. I.,
 8, 11.
 प्रायोऽनाशकः V. I., P. II., 225, 3.
 प्रायश्चित्तार्धमर्हन्ति V. II., P. I.,
 35, 15.
 प्रायश्चित्तं गते गर्भे V. II., P. I.,
 346, 7.
 प्रायश्चित्तं यथोद्दिष्टं V. II., P. I.,
 130, 11.
 प्रायश्चित्तं स्मृतं तस्याः V. II., P. I.,
 151, 1.
 प्रायश्चित्तविधानं च V. I., P. I.,
 135, 8.
 प्रायश्चित्ती स विज्ञेयः V. I., P. I.,
 425, 14.
 प्रायश्चित्तेन पूयेत V. I., P. I.,
 233, 2.
 प्रायश्चित्तप्रवृत्तानां V. I., P. II.,
 257, 6.
 प्रायश्चित्ती भवेच्चैव V. I., P. I.,
 301, 14.
 प्रायश्चित्तं न सा कुर्यात् V. II., P.
 I., 346, 4.
 प्रायश्चित्तं कथं तत्र V. II., P. I.,
 114, 2.
 प्रायश्चित्तं प्रयच्छन्ति V. II., P. I.,
 222, 4.
 प्रायश्चित्तमिदं प्रोक्तं V. II., P. I.,
 41, 15.
 प्रायश्चित्तं यत् क्रियते V. II., P. I.,
 7, 10.
 प्रायश्चित्ते यशः चीर्णे V. II., P. I.,
 214, 15.
 प्रायश्चित्तैर्गुरुः शास्ता V. II., P. II.,
 210, 10.

- प्रायश्चित्ते समुत्पन्ने V. II., P. I.,
 207, 2.
 प्रायश्चित्तस्य पार्श्वं तु V. II., P. I.,
 257, 14.
 प्रायश्चित्तं सन् विज्ञातं V. II., P. I.,
 3, 9.
 प्रायो नाम तपः प्रोक्तं V. II., P. I.,
 3, 7.
 प्रार्थयित्वा तु यो गां वै V. II.,
 P. II., 238, 18.
 प्रारब्धं कर्म विच्छिद्य V. II., P. II.,
 277, 3.
 प्रारब्धदोषं विच्छिन्नं V. II., P. II.,
 277, 4.
 प्राज्ञाज्ञातं सुनास्थं V. II., P. I.,
 407, 14.
 प्रादय मूत्रं पुरीषं वा V. II., P. I.,
 367, 7.
 प्रादय मूत्र-पुरीषाणि V. II., P. I.,
 367, 11.
 प्राशयेत्पञ्चभिर्मन्त्रैः V. † II., P. I.,
 390, 1.
 प्राङ्मुखौ बभूवुः प्रेतान् V. I., P. II.,
 324, 4.
 प्रासादेषु च ये देवि V. II., P. II.,
 263, 2.
 प्रास्थेदमौ तद्वत् तु V. I., P. II.,
 365, 4.
 प्रास्थेहात्मानममौ वा V. II., P. II.,
 69, 4.
 प्रास्थेहात्मानममौ वा V. II., P. I.,
 203, 10.
 प्रियङ्गुः कोविद्वाराः V. I., P. II.,
 369, 2.
 प्रियं च नानृतं ब्रूयात् V. I., P. II.,
 134, 2.
 प्रियाणि आत्मनो यानि V. I., P. I.,
 377, 6.
 प्रियां वाचम् V. I., P. I., 167, 7.
 प्रियाला-ऽऽमलकैर्मुह्यैः V. I., P. II.,
 371, 3.
 प्रीतिं भोगं च इष्टं च V. I., P. I.,
 453, 19.
 प्रीयन्ते पितरश्चास्य V. I., P. II.,
 316, 4.
 प्रेतस्य चैव निस्तिर्णः V. I., P. II.,
 330, 2.
 प्रेतस्य जायते नृनं V. II., P. II.,
 221, 12.
 प्रेतस्य हि सदा तस्य V. I., P. II.,
 280, 4.
 प्रेतानां तप्तयेऽक्षय्यम् V. I., P. I.,
 419, 5.
 प्रेतनिर्वातकश्चैव V. I., P. II.,
 351, 15.
 प्रेतपात्रम् V. I., P. II., 455, 8.
 प्रेते पितृत्वमापन्ने V. I., P. II.,
 464, 7.
 प्रेताः पिशाचास्तरेवः समस्ताः V. I.,
 P. I., 386, 3.
 प्रेतीभूतं द्विजं विप्रो V. I., P. II.,
 281, 2.
 प्रेतं मनसा ध्यायन् V. I., P. II.,
 288, 2.
 प्रेते राजानि सङ्कड्योतिः V. I., P. II.,
 252, 16.
 प्रेतश्चेदाहिताग्निः स्वात् V. I., P. II.,
 452, 21.
 प्रेतस्पर्शानसंस्कारे V. I., P. II.,
 275, 1.
 प्रेतस्पृशो ग्रामं न V. I., P. II.,
 275, 4.
 प्रेतस्योत्तरतः पश्याः V. II., P. I.,
 56, 14.
 प्रेतस्योदकनिर्वपणं V. I., P. II.,
 289, 9.
 प्रेतहारैः सन् तत्र V. I., P. II.,
 248, 10.

प्रेषमात्रं समुच्चयार्थं V. I., P. II.,
149, 20.
प्रेष्यो ग्रामस्य राज्ञश्च V. I., P. II.,
350, 7.
प्रीक्षणात्कथिता शुद्धिर् V. II., P. I.,
185, 11.
प्रीक्षणेनैव शुद्धयेत् V. II., P. I.,
185, 8.
प्रीक्षण-पर्याप्तिकरण- V. II., P. I.,
178, 11.
प्रीक्षणीभिस्त्रिभिर्हग्भिः V. II., P. I.,
66, 15.
प्रोत्साहकः सहायश्च V. II., P. II.,
62, 13.
प्रोषिते कालशेषः स्यात् V. I., P. II.,
233, 6.
प्रोषिते तु वरा पत्नी V. I., P. I.,
315, 14.
प्रोषितोऽन्यात्मसंस्कारं V. I., P. I.,
391, 4.
प्रौढपादो बहिकक्षो V. I., P. II.,
425, 6.
प्रौढपदाऽपरपक्षे V. I., P. II.,
317, 8.
प्रौढपद्यामतीतायां V. I., P. II.,
326, 8.
श्रावणोत्पवनाभ्यां च V. II., P. I.,
144, 16.
श्रावणं V. II., P. II., 202, 3.

फ.

फलकान्यथ वर्माणि V. I., P. I.,
454, 13.
फलगुतीर्थं V. I., P. II., 306, 2.
फलगुपात्राणि च प्रशस्तानि V. I.,
P. II., 419, 1.
फलं ददाति स्वमे वा V. II., P. II.,
276, 12.
फलैधः-कुसुमस्तेयम् V. II., P. I.,
17, 12.
फलदानं तु वृक्षाणां V. II., P. II.,
123, 10.
फलानि पिण्याकमथो V. II., P. I.,
416, 11.

फलान्बाहरतोऽप्येवं V. II., P. II.,
264, 9.
फलोपल-क्षीम-सीम- V. I., P. I.,
484, 8.
फल-पुष्पोपगान् V. II., P. II.,
124, 10.
फलापहारी V. II., P. II., 259, 16.
फलमारभते देहं V. II., P. II.,
277, 13.
फल-मूलाशानैर्मेध्यैः V. I., P. II.,
390, 4.
फलैर्मसिन कथितः V. II., P. II.,
181, 9.
फलवत्त्वं समाचष्टे V. I., P. I.,
57, 5.
फलाशी V. I., P. II., 144, 4.
फलस्वीनन्तता प्रोक्ता V. I., P. II.,
417, 2.
फाल्गुनं वाऽथ चैत्रं वा V. I., P. I.,
457, 8.
फाल्गुनस्य स्वमावास्या V. I., P. I.,
156, 1.
फाल्गुनस्य त्वमावास्या V. I., P. II.,
311, 14.
फेनपा उन्मत्तकाः V. I., P. II.,
199, 10.
फेनप्रख्यः कथं नाम V. I., P. II.,
292, 10.

ब.

बकं चैव बलाकां च V. I., P. II.,
387, 9.
बक-बलाक- V. II., P. I., 81, 11.
बक-बलाक-हंस-श्व- V. II., P. I.,
406, 5.
बको भवति हस्वामि V. II., P. II.,
254, 11.
बद्ध्यां च त्रिष्वे तु V. II., P. II.,
281, 2.

बह्वर्थाश्रममासाद्य V. I., P. I.,
70, 3.

बध्ना वा वाससा क्षिप्रं V. II., P. I.,
454, 17.

बध्नीयान्तस्सजीवंतु V. I., P. II.,
37, 2.

बन्धुभिः परिभूताश्च V. II., P. II.,
262, 5.

बन्धुवर्गे न निक्षेप्त V. I., P. II.,
163, 5.

बध्नाऽऽसन्नं नियम्यासुन् V. I., P. I.,
291, 14.

बलाक-द्रव-हंस-कंदक- V. II., P. I.,
405, 19.

बलात्कारादिबुद्धली- V. I., P. II.,
187, 1.

बलादपहता कन्या V. I., P. II.,
89, 8.

बल्लजाः पुण्डरीकाश्च V. I., P. I.,
255, 13.

बल-वर्त्म-प्रभावादि V. I., P. I.,
128, 13.

बलं वासवे V. I., P. II., 314, 8.

बहुत्वार्थजोतानां V. I., P. I.,
183, 9.

बहुत्वे योषितामेक- V. II., P. II.,
272, 2.

बहुवकस्तु संन्यस्य V. I., P. II.,
162, 12.

बहुवकालिषण्ड- V. I., P. II., 200, 2.

बहुवकः स विज्ञेयः V. I., P. II.,
163, 4.

बहुवर्गा महावृक्षा V. I., P. I.,
457, 7.

बहुधा वृक्षस्य धर्मः V. I., P. I.,
92, 8.

बहुभिः चातुःकामस्य V. I., P. II.,
88, 7.

बहुनां पश्यतां सोऽक्षः V. I., P. I.,
426, 22.

बहुनां भुञ्जतां मध्ये V. I., P. I., 424, 6.

बहुनां विदुषां प्राप्ते V. I., P. II.,
300, 18.

बहुन् वर्षयणान् चोरान् V. II., P. II.,
242, 6.

बहुयाजकः V. II., P. II., 258, 8.

बह्वचश्च त्रिसौपर्णः V. I., P. II.,
341, 9.

बह्व्याः भवणक्षेत्रे तु V. I., P. II.,
128, 4.

बह्वपत्यो न V. I., P. II., 317, 15.

बह्वप्रतिमास्य वा V. I., P. I.,
175, 12.

बह्वीर्णाः प्रतिजग्राह V. II., P. I.,
415, 4.

बहुभुताश्च धर्मज्ञाः V. I., P. I.,
178, 12.

बहुशुष्कोन्धने चाग्नी V. I., P. I.,
816, 15.

बहिस्तूभययापि स्वतेराचाराश्च V. II.,
P. I., 204, 16.

बहिस्तावद्य निवसेत् V. II., P. I.,
345, 14.

बहिः सूत्रं त्यजेद्विद्वान् V. I., P. II.,
168, 16.

बहिः सन्ध्या वसगुणा V. I., P. I.,
298, 3.

बह्वस्वाम् V. I., P. I., 103, 14.

बहुस्वाम् V. I., P. II., 60, 1.

बान्धवो वा परो वाऽपि V. I., P. II.,
261, 15.

बाधिर्यमुपयान्त्याशु V. II., P. II.,
232, 9.

बाह्यस्वत्यम् V. II., P. II.,
157, 7.

बालिका-ऽक्षतयोन्धोश्च V. I., P. I.,
134, 6.

बालकृष्णं ततः कुर्यात् V. II., P. I.,
121, 14; 123, 6.

बालाग्रमात्रेऽपहृते V. II., P. II.,
87, 12.

बालग्राह्य कृतग्राह्य V. II., P. I.,
204, 9.

बालो अनिर्वा जननी च बालं V. I.,
P. I., 363, 3.

बालाहोष भूतेषु V., I., P. I.,
467, 6.

बाले देशान्तरस्थे च V. I., P. II.,
229, 10.

बालानामजातवन्तानां V. I., P. II.,
243, 10.

बालानां वीक्ष्यमाणानाम् V. II., P. II.,
240, 10.

बालापत्या तथा रोगी V. II., P. I.,
125, 8.

बालापत्याश्च गर्भिण्यः V. II., P. I.,
59, 5.

बालोऽपि विप्रो वृद्धस्य V. I., P. I.,
334, 6.

बालोऽपि नावमन्तव्यो V. I., P. I.,
448, 7.

बाले प्रव्रजिते चैव V. I., P. II.,
232, 1.

बाले मृते सपिण्डानां V. I., P. II.,
230, 12.

बालया वा भ्रुवत्या वा V. II., P. I.,
37, 20.

बाल्ये पितुर्वशे तिष्ठेत् V. II., P. I.,
355, 9.

बाल्ये वा हासभावेन V. I., P. I.,
184, 9.

बालैरनुपरिक्रान्तं V. II., P. I.,
189, 12.

बाल-वृद्धा-ऽऽतुराणां च V. II., P. II.,
171, 5.

बाल-वृद्ध-रोगार्तानां V. I., P. I.,
477, 14.

बाल-वृद्ध-स्त्रीणामर्थे V. II., P. I.,
122, 5.

बालाश्च तरुणा वृद्धाः V. I., P. I.,
281, 15.

बाले समानवयसि V. I., P. I.,
334, 17.

बालस्यातुरस्य वा V. II., P. I.,
68, 7.

बालसंवर्धनं त्यक्त्वा V. II., P. I.,
58, 17.

बाहुजातेरुजातानां V. I., P. II.,
154, 5.

बाहुभ्यां तु शतं दद्यात् V. II., P. I.,
73, 17.

बाहुभ्यां मनसा वाचा V. II., P. II.,
160, 7.

बिडाल-काका-ऽऽखुच्छिष्टं V. II.,
P. I., 391, 11.

बिडाल-काक-नकुला-ऽऽखु- V. II.,
P. I., 392, 2.

बिडाल-मुषकोच्छिष्टे V. II., P. I.,
391, 4.

बिभ्रज्जलपावित्रं वा V. I., P. II.,
179, 12.

बिल्वको V. I., P. II., 305, 15.

बिल्वाऽऽमलक-मृद्वीका V. I., P. II.,
369, 7.

बिल्वा-ऽन्धत्यादि यज्ञीय-V. I., P. II.,
37, 1.

बीजिनश्च V. I., P. II., 62, 7.

बीजानामुत्तिविष्य स्वात् V. I., P. I.,
478, 15.

बीजानां सम्पदं ब्रूहि V. II., P. II.,
187, 9.

बुधे च योषित् परिवर्जनीया V. I.,
P. I., 282, 4.

बुद्धिपूर्वं चेत् इयहं V. II., P. I.,
394, 2.

बुद्धिपूर्वं तु कृच्छ्राख्यं V. II., P. I.,
117, 19.

बुद्धिपूर्वं प्रयत्नेन V. I., P. II.,
230, 15.

बुद्धयेताऽऽदिप्रयुक्तां तु V. I., P. I.,
472, 14.

बुभुक्षितेषु भूत्येषु V. II., P. II.,
224, 10.

बुभुक्षुमागतं भ्रान्तं V. I., P. I.,
399, 4.

बृहस्पतिरकामयत V. I., P. I.,
47, 13.

बृहस्पतिर्वै V. I., P. I., 48, 6.

बृहस्पतिसर्वेनेष्टा V. II., P. II.,
83, 6.

बौद्धिकादिमिसम्बन्धान् V. I., P. II.,
244, 3.

बौद्धान् पाशुपतान् जैनान् V. I.,
P. I., 279, 4.

ब्रह्मकूर्चमिदानीं भूत्वा V. II., P. II.,
148, 7.

ब्रह्म-क्षण-विज्ञां चैव V. I., P. I.,
271, 4.

ब्रह्म-क्षत्रिय-विद्-सुत्राः V. I., P. II.,
19, 5.

ब्रह्मगर्भकथे कृच्छ्रं V. II., P. I.,
335, 6.

ब्रह्मजन्म हि विप्रस्य V. I., P. I.,
334, 8.

ब्रह्मजज्ञानं V. I., P. II., 192, 1.

ब्रह्मचारी V. I., P. II., 137, 6.

ब्रह्मचारिगतं श्रेष्ठं V. II., P. I.,
190, 13.

ब्रह्मचारि-गृहस्थ- V. I., P. II.,
197, 4.

ब्रह्मचारि-गृहस्थ-V. I., P. II., 51,
11; 140, 8.

ब्रह्मचारी गृहस्थो V. I., P. II.,
167, 9.

ब्रह्मचारी गृहस्थश्च V. I., P. II.,
17, 7.

ब्रह्मचारी गृहस्थश्च V. I., P. II.,
17, 10.

ब्रह्मचारी गृहस्थश्च V. I., P. II.,
197, 1.

ब्रह्मज्ञः V. II., P. II., 247, 2.

ब्रह्मज्ञे वेदि मे भिक्षाम् V. II., P. II.,
59, 10.

ब्रह्मज्ञो वा कुतज्ञो वा V. II., P. II.,
57, 18.

ब्रह्मज्ञाश्च सुरापाश्च V. I., P. II.,
358, 2.

ब्रह्मज्ञस्तु वनं गच्छेत् V. II., P. II.,
58, 8.

ब्रह्मचारी चेत् V. II., P. II.,
126, 9.

ब्रह्मोऽहः V. II., P. II., 96, 10.

ब्रह्मोऽह्यता वेदनिन्दा V. II., P. I.,
363, 10.

ब्रह्मोऽह्यं वेदनिन्दा च V. II., P. II.,
57, 5.

ब्रह्मचारी जितक्रोधो V. II., P. II.,
182, 2.

ब्रह्मचारिणः V. I., P. II., 278, 8.

ब्रह्मचारी न कुर्वीत V. I., P. II.,
278, 1.

ब्रह्मचारी भवेन्नित्यं V. I., P. II.,
145, 2.

ब्रह्मचारी भवेन्नित्यम् V. I., P. II.,
100, 21.

ब्रह्मचारि-व्रतीनां च V. I., P. I.,
416, 10.

ब्रह्मचारी व्रती च स्वाह V. II.,
P. II., 170, 6.

ब्रह्मचारी शुना हटः V. II., P. I.,
67, 12.

अलक्ष्यं च गार्हस्थ्यम् V. I., P. II.,
 153, 14.
 अलक्ष्यार्थोच्यते V. I., P. II., 49, 2.
 अलक्ष्यं चरन् विप्रो V. II., P. II.,
 62, 6.
 अलक्ष्येण V. I., P. II., 104, 20;
 150, 12.
 अलक्ष्येण वा कालं V. I., P. II.,
 51, 18.
 अलक्ष्यं तपो भैक्ष्यं V. I., P. II.,
 45, 1.
 अलक्ष्यार्थविनिबन्धो V. I., P. I.,
 388, 14.
 अलक्ष्यं इत्या क्षान्तिः V. II., P. II.,
 169, 8.
 अलक्ष्यमार्गागुप्त V. I., P. II.,
 17, 15.
 अलक्ष्यैव पर्वाणि V. I., P. II.,
 99, 10.
 अलक्ष्यार्थभरी V. II., P. I., 404, 2.
 अलक्ष्यार्थभ्रमादुर्ध्वं V. II., P. I.,
 230, 12.
 अलक्ष्यं स बुद्धात्मा V. II., P. I.,
 323, 22.
 अलक्ष्यं समाप्य V. I., P. II.,
 136, 16; 147, 19.
 अलक्ष्यार्थाहिताग्निश्च V. I., P. I.,
 308, 1.
 अलक्ष्यार्थहरैश्चैव V. I., P. II.,
 41, 9.
 अलक्ष्णा कथिताश्चैव V. I., P. I.,
 109, 2.
 अलक्षि म आत्मा V. I., P. I.,
 421, 7.
 अलक्ष्णा चोदितो विष्णुः V. I., P. I.,
 113, 7.
 अलक्षणं शङ्करं सूर्यं V. I., P. I.,
 365, 6.
 अलक्षणं तथा विष्णोः V. I., P. I.,
 95, 14.

अलक्षणः साङ्ख्यं V. I., P. I.,
 350, 5.
 अलक्षणं तर्पणं पूर्वं V. I., P. I.,
 356, 11.
 अलक्षणीयं मुनिभेदाः V. I., P. I.,
 95, 12.
 अलक्षणे प्रजापतये V. I., P. I.,
 381, 8.
 अलक्षणे अलक्षपुरुषेभ्यः V. I., P. I.,
 384, 5.
 अलक्षणं मूलयः पूर्वं V. I., P. I., 113, 5.
 अलक्षणं शङ्करं सूर्यं V. I., P. I., 365, 6.
 अलक्ष्यता देव-पितृभक्तता V. I.,
 P. II., 343, 8.
 अलक्षान्वाधानमेतत्स्यात् V. I., P. II.,
 159, 3.
 अलक्षारिस्तम्बपर्यन्तं V. I., P. I.,
 249, 16.
 अलक्षयानुसन्तानो V. I., P. II.,
 342, 12.
 अलक्षयपतिश्चैव V. I., P. II.,
 342, 13.
 अलक्षयानुसन्तानश्चैव V. I., P. II., 341, 14.
 अलक्षोद्याश्च कथाः कुर्बुः V. I., P. II.,
 400, 16.
 अलक्षितं परिवर्तिश्च V. I., P. II.,
 350, 10.
 अलक्षा देवानां V. I., P. I., 105, 16.
 अलक्षदण्डहतानां च V. I., P. II.,
 224, 16.
 अलक्षदण्डता चे च V. II., P. I.,
 21, 11.
 अलक्षणे च सोमे च V. II., P. I.,
 426, 8.
 अलक्षा मुरारिः खिपुरान्तकारिः V. I.,
 P. I., 221, 1.
 अलक्ष प्रज्ञां च मेधां च V. I., P. I.,
 252, 12.
 अलक्ष प्रतिष्ठेयत्वात् V. II., P. II.,
 155, 13.

- अलवीजसमुत्पन्नो V. I., P. II., 218, 3.
 अलवीजसमुत्पन्नो V. II., P. I., 208, 11.
 अलवन्धो च बद्धं V. I., P. I., 189, 3.
 अलभावमिदं सूत्रं V. I., P. II., 168, 7.
 अलयज्ञे जपे चैव V. I., P. I., 257, 10.
 अलयज्ञेन यक्ष्यमाणः V. I., P. I., 344, 9.
 अलयज्ञप्रसिद्धर्थं V. I., P. I., 350, 16.
 अलयज्ञेषु ये धर्मोः V. I., P. I., 255, 17.
 अलवाद्विन्यः V. I., P. II., 82, 12.
 अलवर्चसकामस्य V. I., P. II., 31, 10.
 अलवर्चसं सौम्ये V. I., P. II., 313, 18.
 अलवर्चस्विनः पुत्राः V. I., P. II., 86, 19.
 अलवर्चस्विनः पुत्रान् V. I., P. II., 316, 10.
 अललोकमवामीति V. I., P. II., 50, 13.
 अल्ला विश्वसृजो धर्मो V. II., P. II., 219, 1.
 अल-विष्णु-शिवाख्याभिः V. I., P. I., 107, 9.
 अल्ला विष्णुश्च रुद्रश्च V. I., P. I., 250, 3.
 अल्लैव सन् अल- V. I., P. I., 290, 9.
 अल्लस्तेनाहुभौ सम्बन्धः V. II., P. II., 147, 11.
 अल्लस्वादननित्याश्च V. I., P. II., 75, 2.
 अल्लस्वहारिणश्चेति V. II., P. II., 219, 11.
 अल्लहत्या V. II., P. II., 185, 10.
 अल्लहत्या V. II., P. II., 92, 15.
 अल्लहत्यापनीशाय V. II., P. II., 69, 8.
 अल्लहत्यामवामीति V. II., P. II., 149, 12.
 अल्लहत्यामवामीति V. I., P. II., 366, 20.
 अल्लहत्याव्रतं कुर्यात् V. II., P. II., 83, 9.
 अल्लहत्याव्रतं कुर्यात् V. II., P. I., 102, 10.
 अल्लहत्याव्रतं वाऽपि V. II., P. I., 97, 6; 100, 11.
 अल्लहत्यासमं ज्ञेयं V. II., P. II., 95, 12.
 अल्लहत्या सुरापानं V. II., P. I., 15, 3.
 अल्लाहतिद्वतं पुण्यम् V. I., P. I., 348, 13.
 अल्लहा द्वादशाब्दानि V. II., P. II., 57, 11.
 अल्लहाद्वादशाब्दानि V. II., P. I., 5, 12; 6, 4.
 अल्लहा द्वादशाब्दानि V. II., P. II., 57, 5.
 अल्लहा द्वादशाब्दानि V. II., P. II., 55, 9.
 अल्लहा V. II., P. II., 72, 13.
 अल्लहा V. II., P. II., 163, 5.
 अल्लहा परिषदानुमतः V. II., P. II., 56, 10.
 अल्लहा यावकाभेन V. II., P. II., 42, 4.
 अल्लहा विप्रमुच्येत V. II., P. II., 64, 14.

- ब्रह्महैव स विज्ञेयः V. I., P. I.,
 153, 2.
 ब्रह्मणे V. II., P. II., 188, 4.
 ब्रह्मण- V. II., P. II., 135, 12.
 ब्रह्मणः V. II., P. II.,
 166, 13.
 ब्रह्मणो V. I., P. I., 46, 7.
 ब्रह्मणं कुशलं पृच्छेत् V. I., P. I.,
 325, 8.
 ब्रह्मणः क्षत्रियायैस्तु V. I., P. I.,
 327, 7.
 ब्रह्मणः क्षत्रियो वाध V. I., P. II.,
 154, 16.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशां V. II., P. I.,
 150, 9.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशः V. I., P. II.,
 40, 18.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशां V. I., P. I.,
 86, 1.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशां V. I., P. II.,
 189, 10.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशां V. I., P. II.,
 40, 14; 95, 12.
 ब्रह्मणः क्षत्रियो वैश्यः V. II.,
 P. II., 241, 2.
 ब्रह्मणः क्षत्रियो वैश्यः V. II., P. II.,
 241, 7.
 ब्रह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः V. I., P. I.,
 183, 2.
 ब्रह्मणी क्षत्रिया वैश्या V. II., P. I.,
 69, 1.
 ब्रह्मणी क्षत्रिय-वैश्यसेवायाम् V. II.,
 P. I., 348, 12.
 ब्रह्मणः क्षत्रियं हत्वा V. II., P.
 I., 98, 6.
 ब्रह्मणो ऽमिरजो गीर्षा V. I., P.
 II., 439, 14.
 ब्रह्मणे चाऽननूचाने V. I., P. II.,
 48, 17.
 ब्रह्मणोच्छिष्टानामपां V. II., P. I.,
 393, 18.
 ब्रह्मणोच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
 393, 12.
 ब्रह्मणोच्छिष्टाशने V. II., P. I.,
 395, 9.
 ब्रह्मणोच्छिष्टाशने V. II., P. I.,
 395, 12.
 ब्रह्मणातिक्रमो नास्ति V. I., P.
 II., 347, 10.
 ब्रह्मणान् क्षत्रियायां तु V. I., P.
 II., 120, 14.
 ब्रह्मणी तु शुना दष्टा V. II., P.
 I., 65, 12.
 ब्रह्मणी तु शुना दष्टा V. II., P. I.,
 65, 19.
 ब्रह्मणो देवताः सर्वाः V. II., P. I.,
 135, 15.
 ब्रह्मणादुधसम्प्राप्तौ V. II., P. I.,
 71, 3.
 ब्रह्मणादीनामाशौच्ये V. I., P.
 II., 261, 17.
 ब्रह्मणादीनामाशौच्ये V. II., P. I.,
 420, 4.
 ब्रह्मणे दश पिण्डास्तु V. I., P. II.,
 289, 15.
 ब्रह्मणी दशरात्रेण V. I., P. II.,
 205, 1.
 ब्रह्मणादिषु दूतस्य V. I., P. I.,
 137, 4.
 ब्रह्मणानां कृत्यजातम् V. I., P. I.,
 444, 9.
 ब्रह्मणानि च कल्पाश्च V. II., P. II.,
 159, 16.
 ब्रह्मणानां द्विजैर्वर्ज्यम् V. I., P.
 II., 436, 41.

ब्राह्मणाद् आपयेत् तत्र V. II., P. I., 253, 1.

ब्राह्मणेन V. II., P. II., 142, 6.

ब्राह्मणानां परीक्षां V. II., P. II., 193, 12.

ब्राह्मणानां प्रवास्तित्वं V. I., P. I., 136, 12.

ब्राह्मणानां प्रसादेन V. II., P. II., 11, 5.

ब्राह्मणान् भोजयेत् V. I., P. II., 340, 5.

ब्राह्मणान्भोजयेच्छ्रद्धया V. II., P. I., 254, 7.

ब्राह्मणान् भोजयित्वा च V. II., P. II., 161, 7.

ब्राह्मणानामबन्धनं धर्मो V. I., P. II., 155, 2.

ब्राह्मणेन वधे पाशे V. II., P. I., 22, 19.

ब्राह्मणा नावमन्तव्याः V. I., P. I., 467, 1.

ब्राह्मणान्वयसम्भूतो V. II., P. II., 220, 7.

ब्राह्मणानां शतं सम्बन्धं V. I., P. I., 327, 3.

ब्राह्मणान् सप्त पञ्च ह्यौ V. I., P. II., 362, 3.

ब्राह्मणोपाश्रयो निर्वहन् V. I., P. I., 480, 8.

ब्राह्मणं प्रादुरतिथिम् V. I., P. I., 399, 5.

ब्राह्मणे ब्राह्मणं V. II., P. II., 55, 15.

ब्राह्मणो ब्राह्मणीं यच्छेत् V. II., P. I., 44, 3; 328, 18.

ब्राह्मणो ब्राह्मणानां तु V. II., P. I., 231, 7.

ब्राह्मणो बन्धकीं गत्वा V. II., P. I., 332, 14.

ब्राह्मणो वैश्व-पालाशौ V. I., P. II., 34, 14.

ब्राह्मणं भिक्षुकं वाऽपि V. I., P. II., 401, 5.

ब्राह्मणभूम्यप- V. II., P. II., 93, 16.

ब्राह्मणभूम्यपहरणं V. II., P. I., 15, 10.

ब्राह्मणो मोक्षमन्विच्छन् V. I., P. II., 153, 5.

ब्राह्मणमनृतेन V. II., P. II., 150, 13.

ब्राह्मण-राजन्य-वैश्य- V. II., P. I., 348, 18.

ब्राह्मणैरपि भोक्तव्याः V. II., P. I., 431, 11.

ब्राह्मणैर्मन्त्रपूतैश्च V. II., P. I., 195, 2.

ब्राह्मणवृत्तिः V. II., P. II., 263, 9.

ब्राह्मणवशादेत्याः V., II., P. I., 98, 18.

ब्राह्मणो वैश्वमूलः स्वान् V. I., P. I., 153, 19.

ब्राह्मणैरन्यनुज्ञातः V. I., P. II., 401, 6.

ब्राह्मणावसथाश्चैव V. I., P. I., 406, 16.

ब्राह्मणावसथान् सर्वान् V. II., P. II., 59, 4.

ब्राह्मणाश्चैव राजन्त्यः V. II., P. I., 420, 13.

ब्राह्मणधेयमेतापूर्वकं V. II., P. I., 329, 14.

ब्राह्मणधेयं राजा च V. I., P. I., 201, 5.

- ब्राह्मणः शुद्धोच्छिष्टभोजने V. II., P. I., 392, 7.
 ब्राह्मणः शुद्धोच्छिष्टाक्षने V. II., P. I., 365, 6.
 ब्राह्मणः शुद्धनानेति V. II., P. II., 241, 9.
 ब्राह्मणैः क्षित्तिभिर्मन्त्रैः V. I., P. I., 465, 2.
 ब्राह्मणेषु चरेद्भैक्ष्यम् V. I., P. II., 40, 12.
 ब्राह्मणस्तु V. I., P. II., 98, 12.
 ब्राह्मणस्तत्र भुक्त्वा V. II., P. I., 425, 2.
 ब्राह्मणस्तर्पयेत्पश्चात् V. II., P. I., 121, 15.
 ब्राह्मणस्तु शुना दृष्टो V. II., P. I., 67, 1.
 ब्राह्मणस्तु शुना दृष्टो V. II., P. I., 68, 4.
 ब्राह्मणे संस्कृतः V. I., P. II., 18, 1.
 ब्राह्मणस्य V. I., P. II., 215, 18.
 ब्राह्मणस्य V. II., P. II., 136, 8.
 ब्राह्मणस्य V. II., P. II., 83, 12.
 ब्राह्मणस्य क्षत्रिय-विद्-सूत्रेषु V. I., P. II., 220, 16.
 ब्राह्मणस्य वधाऽऽशौचे V. II., P. I., 419, 5.
 ब्राह्मणस्य तु विक्रियं V. I., P. II., 12, 9.
 ब्राह्मणस्याऽऽनुलोभ्येन V. I., P. II., 95, 9.
 ब्राह्मणस्य परिवापात् V. II., P. II., 68, 10.
 ब्राह्मणस्य प्रवक्ष्यामि V. II., P. II., 11, 7.
 ब्राह्मणस्य रुजःकुत्वा V. II., P. I., 17, 5, 454, 1.
 ब्राह्मणस्यैव शुद्धाजम् V. II., P. I., 379, 15.
 ब्राह्मणस्य त्रणक्षारे V. II., P. I., 127, 8.
 ब्राह्मणस्य सितं वस्त्रं V. I., P. I., 264, 4.
 ब्राह्मणस्य सपिण्डानां V. I., P. II., 209, 18.
 ब्राह्मणस्य सुरापस्य V. II., P. I., 444, 18.
 ब्राह्मणस्वर्णहारी च V. II., P. II., 261, 7.
 ब्राह्मणः स्वर्णहारी तु V. II., P. II., 167, 5.
 ब्राह्मणं हत्वा द्वादश-V. II., P. I., 79, 2.
 ब्राह्मण्यां V. II., P. II., 127, 9.
 ब्राह्मण्यकामतां गत्वा V. II., P. I., 347, 10.
 ब्राह्मण्यकामाद्गच्छेत् V. I., P. I., 348, 18.
 ब्राह्मण्यां क्षत्रियाज्जातः V. I., P. II., 12, 13.
 ब्राह्मण्यां क्षत्रियात्सूतः V. I., P. II., 121, 15.
 ब्राह्मण्यां क्षत्रियात् सूतो V. II., P. I., 69, 15.
 ब्राह्मण्येतान् यदा गच्छेत् V. II., P. I., 347, 12.
 ब्राह्मण्यां त्र्यहमुपोष्य V. II., P. I., 332, 11.
 ब्राह्मण्यात् सपदि भ्रष्टः V. II., P. II., 240, 17.

ब्राह्मण्यदेव हयिन्ते V. I., P. II.,
164, 15.

ब्राह्मण्या द्वादशाहं स्यात् V. I., P. II.,
109, 11.

ब्राह्मण्यां ब्राह्मणाज्जातः V. I.,
P. II., 118, 21.

ब्राह्मण्या भार्यया सार्द्धं V. I., P. I.,
425, 17.

ब्राह्मण्यमपि तद्वत् स्यात् V. II., P. II.,
221, 11.

ब्राह्मण्यं यः परित्यज्य V. I., P. I.,
149, 17.

ब्राह्मण्यं सकलं तस्य V. I., P. II.,
169, 9.

ब्राह्मण्याः शिरसि वपनं V. II., P. I.,
331, 4; 331, 9; 331, 13.

ब्राह्मण्या सह योऽभियात् V. I., P. I.,
425, 11.

ब्राह्मणमेयमुद्दिष्टं V. II., P. II.,
15, 15.

ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय V. I., P. I.,
220, 2.

ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय V. I., P. I.,
220, 6.

ब्राह्मस्तु प्रथमस्तेषां V. I., P. II.,
85, 9.

ब्राह्मीपुत्रः सुकृतकृत् V. I., P. II.,
86, 15.

ब्राह्मी नैमित्तिको नाम V. I., P. I.,
95, 3.

ब्राह्मान् धीनांश्च सम्बधान् V. I., P. II.,
31, 17.

ब्राह्मी देवस्तथैवार्थः V. I., P. II.,
84, 8.

ब्राह्मारिषु विवाहेषु V. I., P. II.,
457, 7.

ब्राह्मारिषु विवाहेषु V. I., P. II.,
86, 18.

ब्राह्मारिषु विवाहेषु V. I., P. II.,
63, 11.

ब्राह्मं तु मार्जेन मन्त्रैः V. II., P. II.,
15, 17.

ब्राह्मं तु मार्जेन मन्त्रैः V. II., P. II.,
15, 3.

ब्राह्माक्षिणि तथाऽशक्तौ V. II., P. II.,
17, 9.

ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय V. I., P. I.,
219, 12.

ब्राह्मे मुहूर्ते जुहुयेत V. I., P. I.,
219, 16.

ब्राह्ममेकमहः कल्पः V. I., P. I.,
94, 4.

ब्राह्मैर्यैर्नैश्च सम्बन्धैः V. I., P. II.,
350, 16.

ब्रूयस्वतु स्वधेस्तुक्ते V. I., P. II.,
437, 13.

भ.

भक्षयेत्प्रातरुत्थाय V. I., P. I.,
252, 2.

भक्षयित्वा तु तं प्रासं V. II., P. II.,
149, 7.

भक्षयित्वा तु तन्मोहात् V. I., P. II.,
214, 5.

भक्षयन्तीं न कथयेत् V. II., P. I.,
248, 5.

भक्षयन्तीं न कथयेत् V. II., P. I.,
246, 12.

भक्ष्याणां भक्षणे चैव V. I., P. I.,
234, 1.

भक्ष्यब्रह्मस्य वैषम्यात् V. II., P. I.,
166, 2.

भक्ष्याः पश्चनखास्त्वन्ते V. II., P. I.,
408, 13.

भक्तं भोक्तुमशक्तं च V. II., P. II.,
239, 13.

भक्ष्याभक्ष्याण्यनेकानि V. II., P. I.,
461, 11.

भक्ष्याभक्ष्ये तथा पथे V. I., P. II.,
29, 10.

भक्ष्य-भोज्यान्नस्य V. II., P. II.,
111, 15.

भक्ष्य-भोज्यापहरणे V. II., P. II.,
110, 13.

भक्ष्यं भोज्यमुदक्यां च V. I., P. II.,
184, 2.

भक्ष्यं भोज्यं समं देयं V. I., P. II.,
436, 17.

भक्ष्य-भोज्य- V. II., P. II., 112, 4.

भक्ष्यं भोज्यं च विविधं V. I., P. II.,
419, 1.

भक्ष्यं मांसं समुद्दिष्टं V. II., P. I.,
410, 1.

भगिनी-भागिनेयानां V. I., P. I.,
186, 16.

भगिनीं मातुरासां च V. II., P. I.,
318, 17.

भगिनीं मातुरासां वा V. II., P. I.,
321, 7.

भगिन्यां संस्थितायां तु V. I., P. II.,
252, 4.

भगिनीसपत्न्यश्च भगिन्यः V. II.,
P. I., 326, 9.

भगभक्षस्तु कुण्डाशी V. II., P. II.,
233, 10.

भगवते V. II., P. II., 187, 1.

भगवते महापुरुषाय V. I., P. I.,
369, 12.

भगवतोऽयं V. I., P. I., 369, 14.

भगवद्भगवतोऽ न्वेषां V. II., P. II.,
249, 4.

भगवतीत्यस्य संन्यासम् V. I., P. II.,
149, 18.

भवे रोमे तथा स्वमे V. II., P. II.,
49, 10.

भयं हत्वा च भूतानाम् V. I., P. II.,
154, 11.

भरणं सर्वभूतानाम् V. I., P. I.,
467, 8.

भर्तृगोत्रेण कर्तव्या V. I., P. II.,
457, 8.

भर्तृगोत्रेण कर्तव्या V. I., P. II.,
63, 12.

भर्त्राऽनुमरणं काले V. II., P. I.,
58, 5.

भर्तुरर्थे हि या वित्तं V. II., P. II.,
228, 10.

भर्तारं लङ्घयेत् या तु V. I., P. I.,
129, 12.

भर्तुः शरीरशुभ्रपां V. I., P. II.,
115, 13.

भर्तुर्व्यतिक्रमे कृच्छ्रम् V. II., P. I.,
36, 14.

भर्तव्यास्ते महाराज V. I., P. I.,
189, 7.

भर्तुः सौख्येन या नारी V. II., P. II.,
228, 6.

भरद्वाजकृता ये च V. I., P. I.,
109, 5.

भरद्वाजः क्षुधार्तस्तु V. II., P. I.,
415, 3.

भवेष्वाऽऽशौचमत्यर्थं V. I., P. I.,
243, 6.

भवन्ति चेह काकाः स्त्रुः V. II., P. II.,
228, 2.

भवन्ति नादृता वैस्तु V. II., P. II.,
231, 5.

भवत्पूर्वं चरेद्भैक्ष्यम् V. I., P. II.,
41, 14.

भवन्ति वितरस्तस्य V. I., P. II.,
367, 17.

भवितारो नराः सर्वे V. I., P. I.,
183, 5.

- भवितव्यं भवद्भिः V. I., P. II., 365, 9.
 भवत्स्थितपरिणतं V. I., P. I., 433, 10.
 भवितव्यं नरेन्द्रेण V. I., P. I., 474, 4.
 भवेत् स्फुटितपादस्तु V. II., P. II., 249, 11.
 भवत्स्वेवाग्नौकरणहोमं V. I., P. II., 415, 12.
 भवन्ति हि वृथा तस्य V. I., P. I., 250, 16.
 भवद्भिः पितृकार्ये नः V. I., P. II., 361, 7.
 भवेद्यदि सपिण्डानां V. I., P. II., 466, 18.
 भवं देवं तर्पयामि V. I., P. I., 374, 6.
 भवेद्विषयवैराग्यम् V. I., P. I., 59, 6.
 भवन्मध्यं तु राजन्यो V. I., P. II., 41, 15.
 भवेन्महीतलं यस्मात् V. I., P. I., 353, 11.
 भवनस्याग्रतो भुवि V. I., P. II., 396, 18.
 भवाय देवाय नमः V. I., P. I., 374, 9.
 भवाय देवाय स्वाहेत्यादिभिः V. I., P. I., 375, 5.
 भविष्यन्ति महाबाहो V. II., P. II., 162, 11.
 भस्म क्षौद्रं सुवर्णं च V. II., P. I., 192, 6.
 भस्म-गोमय-मृद्धारि- V. II., P. II., 195, 2.
 भस्मच्छन्नो V. II., P. I., 166, 9.
 भस्मनाऽग्निर्वृष्टा चैव V. II., P. I., 175, 4.
 भस्माभुर्ना शुद्धवति V. II., P. I., 176, 4.
 भस्मना वाऽपि संस्पृश्य V. II., P. I., 143, 15.
 भस्मना शुद्धयते क्रांस्व V. II., P. I., 172, 1.
 भस्मास्थीनि गृहीत्वा तु V. II., P. I., 22, 21.
 भाण्डानि प्राचयेदाङ्गैः V. II., P. I., 145, 2.
 भागधेयं श्रुतिः प्राह V. I., P. I., 364, 2.
 भागद्वयं तु धर्मार्थं V. I., P. I., 190, 5.
 भागिनेयीं द्विजो गत्वा V. II., P. I., 327, 13.
 भागिनेयं विशेषेण V. I., P. II., 348, 13.
 भागैः पृथक् पृथक् कुर्यात् V. I., P. I., 272, 4.
 भाजने भोजने चैव V. I., P. I., 416, 4.
 भानु-भौमार्कि-भृगुषु V. I., P. II., 295, 14.
 भार्गवा याज्ञवल्क्याश्च V. I., P. I., 109, 4.
 भार्या-पुत्रविहीनाश्च V. II., P. I., 21, 18.
 भार्या भर्तुर्मतेनैव V. II., P. I., 38, 13.
 भार्या-भृतक-वासिभ्यः V. I., P. I., 422, 13.
 भार्याया विक्रयश्चैवाम् V. II., P. II., 103, 8.
 भार्यारतः शुचिर्भृत्य- V. I., P. I., 481, 15.
 भार्या वैद्यां सकृद्गत्वा V. II., P. I., 322, 19.

भावान्तरमभावो हि V. II., P. I.,
 9, 1.
 भावशुद्धिपञ्चरत्नं V. I., P. I.,
 59, 7.
 भावैरनिष्टैः संयुक्तः V. II., P. II.,
 215, 4.
 भावशुद्धिर्हरेर्भक्तिः V. I., P. II.,
 181, 11.
 भास्करालोकना-उद्गीर्ण- V. I., P. II.,
 45, 15.
 भास्करालोकनाभिल- V. I., P. I.,
 445, 13.
 भासं च हत्वा दद्याद्भास् V. II., P. I.,
 79, 3.
 भिक्षुको ब्रह्मचारी वा V. I., P. II.,
 400, 21.
 भिक्षां च भिक्षवे दद्यात् V. I., P. I.,
 407, 5.
 भिक्षां च भिक्षवे दद्यात् V. I., P. I.,
 407, 1.
 भिक्षादनं जपः सन्ध्या V. I., P. II.,
 181, 18.
 भिक्षादनं जपं स्नानं V. I., P. II.,
 183, 18.
 भिक्षादनसमुद्योगात् V. I., P. II.,
 188, 14.
 भिक्षेत भिक्षां प्रथमं V. I., P. II.,
 42, 6.
 भिक्षापात्रादिशुद्धयर्थम् V. I., P. II.,
 187, 16.
 भिक्षां बन्धुभ्य आदाय V. I., P. II.,
 162, 10.
 भिक्षामात्रे गृहीते तु V. II., P. II.,
 116, 10.
 भिक्षामात्रेण यः प्राणान् V. I., P. II.,
 324, 11.
 भिक्षामादाय भुञ्जीत V. I., P. II.,
 162, 5.

भिक्षार्थं प्रविशेत् त्रामं V. I., P. II.,
 186, 16.
 भिक्षार्थमदनं यस्व V. I., P. II.,
 185, 13.
 भिक्षार्थं विचरेद् त्रामं V. II., P. II.,
 58, 10.
 भिक्षोर्भिक्षभुजश्चापि V. I., P. II.,
 184, 16.
 भिक्षां वै भिक्षवे दद्यात् V. I., P. I.,
 409, 12.
 भिक्षां वा पुष्कलां वाऽपि V. I., P. I.,
 392, 5.
 भिक्षाच्चैव तडागानि V. I., P. I.,
 459, 9.
 भिक्षुं च गरदन्त्रैव V. II., P. I.,
 387, 3.
 भिक्षुमिष्ट्याप्रयोक्ता च V. II.,
 P. I., 284, 14.
 भुक्तं चेत् पार्वणश्राद्धे V. II., P. I.,
 426, 12.
 भुक्तोच्छिष्टं विडालादेः V. II., P. I.,
 391, 9.
 भुक्ते देही ततो भुक्ते V. II., P. II.,
 277, 5.
 भुक्तवत्स्वनाचान्तेषु V. I., P. II.,
 430, 10.
 भुक्तवान् विहरेच्चैव V. I., P. I.,
 471, 14.
 भुक्तवत्सु च विप्रेषु V. II., P. I.,
 244, 14.
 भुक्तवत्सु तु विप्रेषु V. I., P. I.,
 414, 2.
 भुक्तवत्सु च विप्रेषु V. I., P. I.,
 400, 14.
 भुङ्क्ते स याति नरकं V. I., P. I.,
 215, 4; 376, 9.
 भुक्त्वा चोभयतोदन्तान् V. II., P. I.,
 371, 5; 409, 11.

भुक्त्वाऽऽचानेद्यथोक्तेन V. I., P. I.,
431, 4.

भुक्त्वा चैव प्रतिष्ठेत् V. I., P. I.,
433, 1.

भुक्त्वोच्छिष्टं तु काकानां V. II.,
P. I., 391, 8.

भुक्त्वोच्छिष्टं समादाय V. I., P. I.,
430, 14.

भुक्त्वा तु क्षत्रियःशौचे V. II.,
P. I., 418, 18.

भुक्त्वाऽतोऽन्यतमस्यान्नम् V. II.,
P. I., 372, 2.

भुक्त्वा तु सुखमास्थाय V. I., P. I.,
438, 19.

भुक्त्वाजं ब्राह्मणशौचे V. II., P. I.,
418, 7.

भुक्त्वा पक्वमखानां च V. II., P. I.,
371, 2.

भुक्त्वा पात्रं यतिर्निस्त्वं V. I., P. II.,
192, 11.

भुक्त्वा पलाण्डुं लघुनं V. II., P. I.,
408, 9.

भुक्त्वा पीत्वा चरेत् कृच्छ्रं V. II.,
P. I., 154, 2.

भुक्त्वा मासव्रतं कुर्यात् V. II., P. I.,
410, 5.

भुक्त्वाऽऽर्द्रपाणिरम्भोऽन्तः V. I.,
P. I., 155, 5.

भुक्त्वा वार्षपिकदद्यान्नम् V. II., P. I.,
379, 11.

भुक्त्वेषां षोडशाभ्राद्धे V. II., P. I.,
424, 19.

भुक्त्वा सह ब्राह्मणेन V. II., P. I.,
396, 4.

भुञ्जीत V. I., P. II., 192, 3.

भुञ्जीत मासमात्रं तु V. I., P. I.,
428, 17.

भुञ्जीत चेत् स मूढात्मा V. I., P. I.,
215, 7.

भुञ्जीतातिथिसंयुक्तः V. I., P. II.,
441, 2.

भुञ्जते ते त्वयं पापाः V. I., P. I.,
217, 2.

भुञ्जीत न वदा-ऽन्वत्य- V. I., P. II.,
191, 16.

भुञ्जतो मृत्पुत्रायुष्यं V. I., P. I.,
427, 9.

भुञ्जीत पर्णपुटके V. I., P. II.,
192, 10.

भुञ्जीत विधिवद् विप्रो V. I., P. I.,
427, 18.

भुञ्जीतावर्तनात् पूर्वं V. I., P. I.,
435, 18.

भुञ्जीत सङ्गवे चैस्यात् V. I., P. I.,
436, 10.

भुञ्जानीऽन्यतमस्यान्नम् V. II., P. I.,
379, 5.

भुञ्जानमातुरं नार्हं V. I., P. I.,
330, 7.

भुञ्जानी यदि पद्मेन V. I., P. I.,
428, 11.

भुञ्जानी वर्धयेत् पापं V. II., P. I.,
206, 11.

भुञ्जानेषु तु विप्रेषु V. I., P. I.,
427, 5.

भुञ्जीयातां ततः पश्चात् V. I., P. I.,
414, 3.

भुवं पुनर्वसौ V. I., P. II., 313,
19.

भुवि मुनिं तथाऽऽकाशे V. II., P. II.,
15, 7.

भुवि भुतोपकाराय V. I., P. II.,
387, 4.

भूतिकामैर्नैर्निस्त्वं V. I., P. II.,
112, 6.

भूतृणं शिशुकं चैव V. II., P. I.,
 403, 5.
 भूतृण-शिशु-सर्षप V. I., P. II.,
 315, 1.
 भूतादौ च तथाऽऽकाशो V. I., P. I.,
 96, 8.
 भूतानि सर्वाणि तथाऽन्नमेतत् V. I.,
 P. I., 386, 13.
 भूतयज्ञः स वै प्रोक्तः V. I., P. I.,
 383, 2.
 भूतलाद्योद्धरेत्पात्रं V. I., P. II.,
 425, 5.
 भूत्वा भवन्ति सर्पास्ते V. II., P. II.,
 226, 8.
 भूत्वा वेतनभीक्तारी V. II., P. II.,
 228, 14.
 भूभुजा सह भुक्त्वान्नं V. II., P. I.,
 396, 5.
 भूमि-कन्यापहर्ता च V. II., P. II.,
 222, 9.
 भूमिरो भूमिमाप्नोति V. I., P. I.,
 190, 13.
 भूमौ निक्षिप्य ते मांसं V. II., P. II.,
 149, 6.
 भूमिप्रदानं यः कुर्यात् V. II., P. II.,
 83, 9.
 भूमिं भित्त्वौषधीं छित्त्वा V. I., P. II.,
 14, 3.
 भूमिं भूमिशयांश्चैव V. I., P. II.,
 4, 7.
 भूम्यनृतम् V. II., P. II., 135,
 13.
 भूम्यपहारी V. II., P. II., 259,
 12.
 भूमिरभिरजो वायुर् V. II., P. I.,
 191, 3.
 भूमिर्नद्यो नगाः शैलाः V. I., P. I.,
 128, 10.

भूमावपि हि लिप्तायां V. I., P. I.,
 432, 11.
 भूमौ वीरासने युक्तः V. II., P. II.,
 191, 3.
 भूमिष्ठमुद्धृतात्पुण्यं V. I., P. I.,
 285, 8.
 भूमिष्ठमुद्धृतं वाऽपि V. I., P. I.,
 285, 12.
 भूमिः सर्वत्र शुद्धा स्यात् V. II., P. I.,
 193, 5.
 भूय एव समाम्नोति V. II., P. II.,
 233, 6.
 भूयीऽप्याचम्य कर्तव्यं V. I., P. I.,
 434, 9.
 भूयांसं चाक्षप्यं V. I., P. I.,
 350, 4.
 भूभुवः स्वर्महर्जनः V. I., P. I.,
 292, 9.
 भूभुवः स्वस्त्रयीलोकान् V. II., P. I.,
 236, 2.
 भूशुद्धिर्माज्जनाद्वाहात् V. II., P. I.,
 193, 7.
 भूस्तृणं शिशुकं चैव V. I., P. II.,
 142, 18.
 भूतंस्कारादिसंयुक्ते V. I., P. II.,
 301, 19.
 भूहर्ता नरकान् गत्वा V. II., P. II.,
 257, 7.
 भृगुतुङ्गे V. I., P. II., 305, 16.
 भृग्वभिपतनैश्चैव V. I., P. I.,
 137, 5.
 भृतकाध्यापकः ह्रीबः V. I., P. II.,
 349, 1.
 भृतकाध्यापनं कुर्यात् V. II., P. II.,
 123, 7.
 भृतकाध्यापको यश्च V. I., P. II.,
 350, 13.
 भृतकाध्यापनम् V. II., P. II.,
 100, 3.

- भूतकाध्ययनादानम् V. II., P. II.,
 100, 3.
 भूताच्चाध्ययनादानम् V. II., P. I.,
 16, 9.
 भूतादध्ययनादानं V. II., P. II.,
 101, 7.
 भूत्यानां च भूतिं विद्यात् V. I., P. I.,
 479, 1.
 भूत्य-पुत्र-कलत्रार्थी V. I., P. I.,
 355, 12.
 भूत्यवर्गावृत्ती भुङ्क्ते V. I., P. II.,
 440, 10.
 भूत्यांश्च तर्पयेच्छन्वत् V. I., P. II.,
 140, 20.
 भैक्षचर्यादुपावृत्त्य V. I., P. II.,
 191, 20.
 भैक्षार्थी विचरेद् मानं V. II., P. II.,
 11, 3.
 भैक्षप्रसक्तो हि यतिः V. I., P. II.,
 186, 7.
 भैक्षं माधूकरं नाम V. II., P. II.,
 187, 4.
 भैक्षं शूद्रादपि माह्यं V. I., P. II.,
 189, 13.
 भैक्षामिकार्ये त्यक्त्वा तु V. II., P. II.,
 131, 2.
 भैक्ष्यं चैव समादाय V. II., P. II.,
 58, 12.
 भैक्ष्यान्नमुपयुञ्जानो V. II., P. II.,
 116, 17.
 भैक्ष्येण वर्तयेन्नित्यं V. I., P. II.,
 44, 1.
 भैक्ष्येण व्रतिनो वृत्तिः V. I., P. II.,
 44, 2.
 भैक्ष्यमाचरेत् V. I., P. II., 219, 5.
 भैक्ष्यमवैक्षितं V. I., P. II., 43, 10.
 भैक्ष्यान्नमुपभुञ्जानो V. II., P. I.,
 387, 10.
 भैक्ष्याहारोऽग्निहोत्रिभ्यो V. II., P. II.,
 46, 1.
 भोक्तव्यं तत्र पूर्वाह्ने V. I., P. I.,
 437, 17.
 भोक्तव्यस्य फलस्यैव V. II., P. II.,
 277, 9.
 भोगात्तामसतां याति V. II., P. I.,
 375, 10.
 भोगं भंगुरभीक्षन्ते V. I., P. I.,
 62, 6.
 भोगो मोक्षश्च सिद्धिश्च V. I., P. I.,
 377, 4.
 भोगांश्च दद्याद्विप्रेभ्यो V. I., P. I.,
 466, 3.
 भोजनं चोरयित्वा तु V. II., P. II.,
 256, 3.
 भोजने चैव हाने च V. I., P. I.,
 187, 2.
 भोजनात् किञ्चिदन्नाप्यं V. I., P. I.,
 419, 2.
 भोजनं तु न निःशेषं V. I., P. I.,
 422, 16.
 भोजनं तु न निःशेषं V. I., P. II.,
 445, 20.
 भोजने दन्तलग्नानि V. I., P. I.,
 243, 3.
 भोजने नोपयुञ्जीत V. I., P. II.,
 382, 2.
 भोजने पतितान्नस्य V. I., P. I.,
 168, 15.
 भोजनाभ्यञ्जनाहानात् V. I., P. II.,
 12, 3.
 भोजनाभ्यञ्जनाहानात् V. I., P. II.,
 12, 3.
 भोजनार्थं हि ते शंसन् V. I., P. I.,
 406, 3.
 भोजने विघ्नकर्ताऽसौ V. I., P. I.,
 427, 6.

भोजने वर्तुलः प्रोक्तः V. I., P. I.,
257, 11.
भोजनस्य प्रशस्तेषु V. I., P. II.,
430, 2.
भोजने हवने हाने V. I., P. I.,
241, 17.
भोजयेद्याऽऽगतात् काले V. I., P. I.,
395, 8.
भोजयेत्संस्कृताग्नेन V. I., P. I.,
414, 7.
भोजयेत्सुसमृद्धोऽपि V. I., P. II.,
363, 20.
भोजयेत् सुसमृद्धोऽपि V. I., P. II.,
364, 10.
भोजयेत् सह भृत्यैस्तौ V. I., P. I.,
400, 16.
भोजयेद्य वाऽप्येकं V. I., P. II.,
364, 18.
भोजयेद्यस्त्वथर्वाणं V. I., P. II.,
338, 17.
भोज्याज्जा गृहस्थस्य V. I., P. I.,
136, 8.
भोज्याज्जा नार्पितश्चैव V. II., P. I.,
431, 3.
भोः शब्दं कर्तयेदन्ते V. I., P. I.,
322, 18.
भौतिकं चात्मनश्चान्ते V. II., P. II.,
156, 15.
भौमार्क-मन्द्वारेषु V. I., P. II.,
295, 6.
भौमिकैस्ते समा ज्ञेयाः V. I., P. I.,
245, 6.
भ्राजते न सभामध्ये V. I., P. I.,
154, 4.
भ्रूणप्रावेक्षितमुक्त्वा- V. II., P. I.,
389, 1.
भ्रूणहत्या पितुस्तस्याः V. I., P. I.,
131, 10; 139, 10.

भ्रूणहत्यामवामोति V. I., P. II.,
100, 6.
भ्रूणहत्यामवामोति V. II., P. I.,
342, 8.
भ्रूणहत्यासमं पापं V. I., P. II.,
7, 11.
भ्रूणहा स्विन्नहस्तः स्यात् V. II., P.
II., 249, 16.
भ्रातृभार्यो च दुर्बुद्धिः V. II., P. II.,
265, 9.
भ्रातृभार्यो तु पापात्मा V. II., P. II.,
226, 11.
भ्रातृभार्योपसङ्माह्या V. I., P. I.,
328, 9.
भ्रात्रे भगिन्यै पुत्राय V. I., P. II.,
329, 10.
भ्रातृश्चैव कनिष्ठस्य V. II., P. I.,
327, 8.
भ्रातुःसहोदरो भ्राता V. I., P. II.,
462, 9.
भ्रामरी-गण्डमाली च V. I., P. II.,
351, 4.

म.

मङ्गल्यं दीर्घवर्णान्तम् V. I., P. II.,
25, 13.
मङ्गल्यं ब्राह्मणस्य स्यात् V. I., P. II.,
25, 8.
मञ्जुकं शुद्धवत्त्वं च V. I., P. II.,
184, 7.
मण्डूक-नकुलौ हत्वा V. II., P. I.,
86, 14.
मण्डनार्थं शिखिनो V. I., P. II.,
29, 2.
मण्डलान्मुपजीवन्ति V. I., P. I.,
415, 4.
मण्डलब्राह्मणं रुद्रं V. II., P. II.,
159, 4.

मन्त्राकाङ्क्षाबलेनेन्द्र- V. I., P. I.,
300, 5.

मन्त्रेण रुद्रगायत्र्या V. I., P. I.,
372, 7.

मन्त्रादि तर्पणैर्वापि V. I., P. II.,
258, 18.

मन्त्रपूतं जले स्नानं V. I., P. I.,
270, 14.

मन्त्र-ब्राह्मणविद्यैश्च V. I., P. II.,
341, 13.

मन्त्रमुद्यारयेद्वाचा V. I., P. I.,
304, 5.

मन्त्रयेत् परमं मन्त्रम् V. I., P. I.,
463, 14.

मन्त्रार्थज्ञो जपन् जुह्वन् V. I., P. I.,
153, 18.

मन्त्रार्थं मन्त्रतो जुह्वा V. I., P. I.,
300, 4.

मन्त्रवर्जं हि V. I., P. II., 453, 17.

मन्त्रवत्प्रशानं चास्य V. I., P. II.,
22, 21.

मन्त्रैर्वैष्णव-सौद्रेस्तु V. I., P. I.,
365, 2.

मन्त्रैः शाकलहोमार्थैः V. II., P. II.,
165, 10.

मन्त्रेषु कर्माणि V. I., P. I., 164, 15.

मन्त्रैस्तु विविधैः सौरैः V. I., P. I.,
297, 2.

मन्त्रपूतं स्थितं काये V. I., P. II.,
38, 11.

मन्त्रस्य देवतायास्तु V. I., P. I.,
316, 5.

मन्त्राभिरामयात्री च V. I., P. I.,
316, 18.

मकरे चाढहासे च V. I., P. I.,
195, 2.

ममः V. II., P. II., 190, 1.

मघासु कुर्वतः श्रोद्धं V. I., P. II.,
325, 7.

मघायां पिण्डज्ञानेन V. I., P. II.,
327, 2.

मघासु स्वजनश्रद्धा V. I., P. II.,
312, 14.

मज्जानं V. II., P. II., 72, 3.

मज्जान्तं जुहुयाद्वापि V. II., P. II.,
10, 8.

मज्जमानस्य संसारे V. II., P. I.,
12, 11.

मठाधिपत्यं यो देवि V. II., P. II.,
233, 3.

मणि-काञ्चनदर्भैर्वा V. I., P. I.,
354, 11.

मणि-वासी-V. II., P. II., 116, 7.

मणि मुक्ता-V. II., P. II., 112, 8.

मणि-मुक्ता-प्रवालानां V. II., P. II.,
111, 2.

मणि-मुक्ता-प्रवालानि V. II., P. II.,
254, 1.

मणि-मुक्ता-प्रवालानां V. I., P. I.,
478, 13.

मणि-मुक्ता-प्रवालानि V. II., P. II.,
260, 6.

मणिमयानामङ्गिरेव V. II., P. I.,
175, 17.

मत्तङ्गवाप्याम् V. I., P. II., 306, 10.

मत्त-कुह्वा-ऽऽतुराणां च V. II., P. I.,
389, 5.

मतिपूर्वं चेत् पराकः V. II., P. I.,
393, 17.

मतिपूर्वं प्राजापत्यं V. II., P. I.,
393, 15.

मतिपूर्वं हते तस्मिन् V. II., P. I.,
14, 4; 201, 7.

मत्प्रसाशदसन्दिग्धा V. I., P. I.,
142, 10.

मत्या गत्वा पुनर्भार्या V. II., P. I.,
322, 7.

मत्स्या चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I.,
 372, 16.
 मत्स्योच्छिष्टं द्विजो भुक्त्वा V. II., P. I.,
 394, 15.
 मत्स्या त्रिरात्रं कुर्यात् V. II., P. I.,
 379, 18.
 मत्स्या भुक्त्वा चरेत् कच्छं V. II.,
 P. I., 372, 3; 376, 6.
 मत्स्याऽभ्यासे तथा कुर्यात् V. II.,
 P. I., 419, 9.
 मत्स्याऽभ्यासे तथा कुर्यात् V. II., P. I.,
 373, 2.
 मत्स्या मद्यममत्स्या वा V. II., P. II.,
 81, 11.
 मत्स्य-कच्छप-मण्डूकाः V. I., P. I.,
 271, 1.
 मत्स्य-कूर्माकृति वाऽपि V. I., P. I.,
 267, 1.
 मत्स्यादान् विड्वराहांश्च V. I., P. II.,
 387, 1.
 मत्स्यादांश्च तथा मत्स्यान् V. II., P. I.,
 409, 2.
 मत्स्यान् धानाः पयो मांसं V. I.,
 P. I., 262, 14.
 मत्स्य-मांस-V. II., P. II., 120, 2.
 मत्स्यांश्च कामनोजग्न्वा V. II., P. I.,
 407, 10.
 मत्सरी V. II., P. II., 258, 12.
 मत्सरी विट्कुमिश्रैव V. II., P. II.,
 227, 5.
 मद्यानुगत-V. II., P. II., 138, 5.
 मद्यं पीत्वा V. II., P. II., 166, 7.
 मद्यपानरता ये तु V. II., P. II.,
 251, 6.
 मद्यपाऽसाधुवृत्ता च V. I., P. II.,
 113, 12.
 मद्यमेव सुरां पीत्वा V. II., P. II.,
 79, 8.

मद्यविक्रयिणी ये च V. II., P. II.,
 250, 14.
 मद्यव्यसनिनो ये च V. II., P. II.,
 250, 12.
 मद्यपञ्च कर्तव्यं V. I., P. II., 369, 6.
 मद्यपत्नी-V. II., P. II., 101, 1.
 मधुस्थं चैव माध्वकिं V. II., P. II.,
 79, 3.
 मधुस्थं सैरिमारिष्टं V. II., P. II.,
 77, 18.
 मधुदके पयोविकारे V. II., P. I.,
 142, 18.
 मधु दंशः पयः काको V. II., P. II.,
 254, 4.
 मधु दंशः पलं गृध्रः V. II., P. II.,
 255, 10.
 मधुमेहं तुहेद्वाटं V. I., P. I., 461, 3.
 मधु-मांसा-ऽञ्जनोच्छिष्ट-V. I., P. II.,
 45, 14.
 मधु-मांसां-ऽञ्जनोच्छिष्ट-V. I., P. I.,
 445, 12.
 मधु-मांसं च योऽभीयात् V. II., P. I.,
 425, 12.
 मधु-मांसं च लवणं V. II., P. I.,
 300, 22.
 मधु-मांसाशने प्राजापत्यं V. II., P. I.,
 393, 2.
 मधुमेही खराश्वादि-V. II., P. II.,
 270, 10.
 मधुवशाहरणं यजु V. I., P. II.,
 188, 11.
 मधु-सर्पिस्तिलयुतान् V. I., P. II.,
 431, 19.
 मधु-हत्वा नरो दंशो V. II., P. II.,
 256, 10.
 मध्येऽगारस्य V. I., P. I., 384, 14.
 मध्यतः सर्वगन्धर्वाः V. I., P. I.,
 263, 12.

मध्याह्निने V. I., P. I., 346, 2.
 मध्याह्निनेऽर्धरात्रे वा V. I., P. I.,
 469, 7.
 मध्यमाङ्गुष्ठयोगेन V. I., P. I.,
 238, 8.
 मध्यमे तु तनः पिण्डम् V. I., P. II.,
 438, 15.
 मध्यमा धनकामाय V. I., P. I.,
 309, 19.
 मध्यमा-ऽनामिका-ऽङ्गुष्ठैः V. I., P. I.,
 418, 19.
 मध्ये स्कन्ध-कराभ्यां तु V. I., P. I.,
 305, 7.
 मध्याङ्गः खड्गपात्रं च V. I., P. II.,
 392, 10.
 मध्वाज्य-कनकौपेतं V. I., P. II.,
 27, 17.
 मध्वाज्य-तिलमिश्रेण V. I., P. II.,
 324, 9.
 मध्वाज्य-तैल-सोमानां V. II., P. II.,
 117, 12.
 मधुवाता इति वृत्तं V. I., P. II.,
 421, 9.
 मध्वर्चं V. II., P. II., 157, 9.
 मनोजेषु च V. I., P. II., 307, 6.
 मनोलुकूले V. I., P. I., 41, 8.
 मनुष्याणां तु हरणे V. II., P. II.,
 110, 9.
 मनुष्याः प्रतिपद्यन्ते V. II., P. II.,
 208, 13.
 मनुष्या मध्यकाले तु V. I., P. II.,
 310, 6.
 मनुष्यांस्तर्पयेद्भक्त्या V. I., P. I.,
 356, 7.
 मन्वन्तरादयश्चैताः V. I., P. II.,
 311, 18.
 मन्वन्तरादयश्चैते V. I., P. I., 156, 5.
 मनः सङ्कुत्तरहितात् V. I., P. II.,
 188, 10.

मनसोच्चारयेन्मन्त्रान् V. I., P. II.,
 216, 17.
 मनसोच्चारयेत् मन्त्रान् V. I., P. I.,
 302, 12.
 मनसा त्रिः पठेद्वत्सु V. II., P. II.,
 190, 8.
 मनसाऽधीयीत V. I., P. I., 347, 16.
 मनसापि गुरोर्भार्या V. II., P. II.,
 266, 13.
 मनसा भर्तुरतिचारे V. II., P. I.,
 151, 16.
 मनःसन्तोषणं शौचं V. I., P. I.,
 305, 5.
 मनःसन्तोषणं तीव्रं V. II., P. II.,
 195, 7.
 मयि तेज इति च्छायां V. II., P. II.,
 104, 8.
 मयि वर्चो बलम् V. I., P. I., 56, 3.
 मरणात्पत्तियोगे तु V. I., P. II.,
 265, 17.
 मरणाद्वादशाहे स्यात् V. I., P. II.,
 450, 15.
 मरणान्तं तथा चाभ्यत् V. I., P. II.,
 207, 13.
 मरणाय तदा पद्भ्यां V. II., P. I.,
 315, 13.
 मरण-व्याधि-शोकानां V. I., P. I.,
 220, 17.
 मरणाशौचमध्ये V. I., P. II.,
 264, 2.
 मरुदेशे निरुदके V. I., P. I., 199, 15.
 मरुदेशे भवेद्भूक्षः V. II., P. II.,
 238, 10.
 मरुदेशे भवेद्भूक्षः V. I., P. II.,
 14, 9.
 मरुद्भिर्वसुभी रुद्रैः V. II., P. II.,
 192, 2.
 मलिनीकरणीयेषु V. II., P. I., 84, 1.

- मलिनीकरणीयेषु V. II., P. II.,
138, 9.
- मलापकर्षणं कार्यं V. II., P. II.,
195, 3.
- मलापकर्षणं नाम V. I., P. I., 269, 5.
- मलापकर्षणार्थाय V. I., P. I., 269, 6.
- मलावहेषु प्रकीर्णेषु V. II., P. I.,
15, 1.
- मलवद्वसनायां तु V. II., P. I.,
164, 9.
- मसुर-क्षार-वास्तोक V. I., P. II.,
374, 18.
- मसुर-माषसंयुक्तं V. I., P. II.,
384, 18.
- महाकुलैश्च सम्बन्धाः V. I., P. II.,
74, 14.
- महागङ्गायाम् V. I., P. II.,
306, 3.
- महागुरुनिपाते तु V. I., P. II.,
234, 18.
- महत्पापं समुत्पन्नं V. II., P. II.,
219, 10.
- महापातकसंयुक्तो V. II., P. II.,
165, 12.
- महता बलयोगेन V. I., P. I., 475,
4.
- महान्तमेभिः सहितं V. I., P. I.,
96, 13.
- महती देवता शेषा V. I., P. I.,
448, 8.
- महान्त्यपि समुद्भूतानि V. I., P. II.,
72, 20.
- महोत्साहः स्थूललक्षः V. I., P. I.,
462, 11.
- महत्स्वस्त्ययनम् V. I., P. I., 371,
14; 375, 17.
- महतां श्रवायस-V. II., P. I.,
142, 16.
- महदादिविशेषान्तं V. I., P. I.,
95, 4.
- महोदधौ प्रयागे च V. I., P. II.,
304, 5.
- महद्व्यफलं दानं V. I., P. I.,
182, 3.
- महद्भिश्चापि युक्तानां V. II., P. II.,
191, 12.
- महोदरी प्रमेही च V. II., P. II.,
279, 17.
- महादेवगृहे वाऽपि V. I., P. I.,
442, 2.
- महादेवत्रयं तीर्थं V. I., P. I.,
70, 6.
- महानद्यन्तरं यत्र V. I., P. II.,
229, 15.
- महानद्याः पश्चिमेन V. I., P. II.,
307, 17.
- महानरक-काकोलं V. II., P. I.,
5, 3.
- महानिशा तु विज्ञेया V. II., P. II.,
23, 13.
- मासं शुद्धस्य V. I., P. II., 209,
20.
- महापातकचिन्तासु V. II., P. I.,
217, 17.
- महापातकजैर्घोरैर् V. II., P. I., 5,
6; 14, 17.
- महापापोपपापभ्यां V. II., P. II.,
150, 9.
- महापातकयुक्तोऽपि V. II., P. II.,
280, 2.
- महापानकिनश्चैव V. II., P. I.,
312, 12.
- महापातकिनी ये च V. I., P. II.,
226, 8.
- महापातकिनी ये च V. II., P. I.,
21, 12.

महापातकिनश्चैव V. II., P. II.,
160, 11.

महापातकेषु V. II., P. II.,
152, 7.

महापापैरपि स्पृष्टो V. II., P. II.,
167, 8.

महापशुयन शरेण विद्धः V. II., P. II.,
186, 3.

महारजनकर्माणः V. II., P. II.,
236, 16.

महाप्रस्थानिकं वाऽसौ V. I., P. II.,
146, 15.

महाप्रस्थानगमनं V. I., P. I.,
135, 3.

महापराधयुक्तांश्च V. I., P. I.,
455, 9.

महायज्ञैश्च यज्ञैश्च V. I., P. I.,
399, 15.

महायन्त्र- V. II., P. II., 100, 4.

महायवा व्रीहियवाः V. I., P. II.,
368, 14.

महालये V. I., P. II., 366, 1.

महाविनायकाय V. II., P. II.,
188, 8.

महाव्याहृतिभिस्त्वन्नं V. I., P. I.,
419, 7.

महाव्रतम् V. II., P. II., 157,
11.

महाव्रतं चरेद्वाऽपि V. II., P. I.,
338, 10.

महिषीत्युच्यते भार्या V. I., P. II.,
357, 20.

महासान्तपनं शौद्धये V. II., P. II.,
202, 10.

महासान्तपनं ह्येतत् V. II., P. I.,
31, 9.

मा कर्मफलहेतुभूः V. I., P. I.,
61, 10.

मागधा-ऽऽयोगवर्गौ चैव V. II., P. I.,
116, 14.

माघे पञ्चदशी चैव V. I., P. II.,
310, 21.

माघे मास्युषसि स्नात्वा V. I., P. I.,
281, 17.

माघ्यां स्नातः प्रयागे तु V. I., P. I.,
280, 11.

माघशुक्लस्य वा प्राप्ते V. I., P. II.,
131, 20.

मास्त्रिष्टं राजन्यस्य V. I., P. II.,
33, 6.

मातृक पतृकं चैव V. II., P. I.,
54, 13.

मातृगमनं V. II., P. II., 92, 6.

मातृगमनं दुहितृ- V. II., P. I.,
15, 2; 320, 13.

मातृघ्नः V. II., P. II., 258, 3.

मातृनः पितृनस्तथा V. I., P. II.,
62, 4.

मातृभगिनी V. II., P. II., 270, 6.

मातृ-पितृ- V. II., P. II., 270, 2.

मातृ-पितृ-गुरुत्यागी V. I., P. II.,
349, 3.

माता त्वन्वावे सर्वेषां V. I., P. II.,
8, 1.

माता पिता गुरुर्भार्या V. I., P. I.,
338, 9.

मातृ-पितृ-तद्वन्धूनां V. I., P. I.,
327, 15.

माता-पित्रोः पृथक्कार्यम् V. I., P. II.,
446, 9.

माता-पितृभ्यामुत्सृष्टं V. II., P. I.,
46, 11.

मातु पितरमारुय V. I., P. II.,
466, 3.

माता-पितृविहितो यः V. II., P. I.,
47, 3.

माता-पित्रोरुत्तृभूषां V. II., P. II.,
193, 9.

माता-पिता वा व्यातां V. II., P. I., 46, 5.	मातरं च स्वसारं च V. II., P. II., 271, 4.
माता-पित्रोश्च यदत्तं V. I., P. I., 186, 9.	मातरं पितरं चैव V. II., P. II., 225, 1.
मातुः पितृध्वसुः पुत्राः V. I., P. I., 62, 14.	मातरं गुरुपत्नीं च V. II., P. I., 320, 10.
माता-पित्रोस्त्रिरात्रं स्यात् V. I., P. II., 246, 14.	मातरं पितरं वृद्धं V. II., P. II., 221, 14.
माता-पित्रोस्तु-सूतकम् V. I., P. II., 260, 12.	मातुर्मातुलपुत्राश्च V. I., P. II., 62, 15.
माता-पित्रोः स्वसारं च V. II., P. I., 318, 3.	मातर्यमे प्रमीतायाम् V. I., P. II., 267, 17.
मातुः पितृ-ध्वसु-स्तुषा-V. II., P. I., 327, 5.	मातुर्मेव सूतकम् V. I., P. II., 261, 3.
मातृबन्धुभ्यः V. I., P. II., 62, 8.	मातरं वा स्वसारं वा V. I., P. II., 42, 5.
माता मातृध्वसा श्वशुर V. II., P. I., 324, 14.	मातरं वा स्वयं दग्ध्वा V. I., P. II., 279, 2.
माता मातामहे तद्वत् V. I., P. II., 457, 5.	मातरं पितरं हत्वा V. II., P. II., 66, 8.
माता मातामही सुर्वी V. I., P. I., 332, 1.	मात्रैकया द्विपितृकौ V. I., P. II., 251, 1.
मातामहे त्रिगत्रं स्यात् V. I., P. II., 250, 2.	मात्रे प्रमात्रे तन्मात्रे V. I., P. I., 395, 5.
मातामहानामप्येवं V. I., P. II., 364, 14 ; 399, 12.	मातुलान् भजते पुत्रः V. I., P. II., 73, 14.
मातामहं मातुलं च V. I., P. II., 344, 19.	मातुलानीं प्रव्रजितां V. II., P. I., 318, 4.
मातामहो मातुलश्च V. I., P. II., 79, 18.	मातुले पक्षिणी रात्रिः V. I., P. II., 249, 12.
मातामहो मातुलश्च V. I., P. I., 332, 7.	मातुले श्वशुरे मित्रे V. I., P. II., 251, 11.
मातामहांश्च सततं V. I., P. I., 357, 1.	मातुलः श्वशुराता V. I., P. I., 331, 14.
मातामह्यां न कुरुते V. I., P. II., 466, 18.	मातुलस्य सुतां गत्वा V. II., P. I., 327, 14.
मातामहस्य गोत्रेण V. I., P. II., 70, 19 ; 457, 12.	मातुलस्य सुतामूढा V. II., P. I., 337, 14.
मातामहस्य भेदेऽपि V. I., P. II., 416, 8.	

मातुलस्य सुतामूढा V. I., P. II.,
63, 14.

मातुवद्भुत्तिमातिष्ठेत् V. I., P. I.,
332, 13.

माता वा भगिनी वाऽपि V. II., P. I.,
397, 2.

मातुः शौचं वशाहेन V. I., P. II.,
231, 16.

मातुश्च भ्रातुरास्य V. I., P. II.,
64, 12.

मातुश्च स्वमियां गत्वा V. II., P. I.,
327, 10.

मातुश्च स्वमियस्यैय V. II., P. I.,
328, 1.

माता शुद्धयेदशाहेन V. I., P. II.,
213 3; 260, 6.

मातृभ्रातृं तु पूर्वं स्यात् V. I., P. II.,
459, 19.

मातृष्वसृ-पितृष्वसृ-V. II., P. I.,
307, 11.

मातृष्वसा मातुलानी V. I., P. I.,
332, 9.

मातृष्वसा-मातुलयोः V. I., P. II.,
248, 14.

मातुः सपिण्डीकरणं V. I., P. II.,
456, 13.

मातुः सपिण्डा यत्नेन V. I., P. II.,
64, 8.

मातुः सपिण्डा ये वा स्युः V. I., P. II.,
463, 7.

मातुः सपत्नीं भगिनीं V. II., P. I.,
317, 8; 326, 1.

मात्सर्यादपि जात्यन्धो V. II., P. II.,
232, 4.

मा ददस्वेति यो ब्रूयात् V. I., P. I.,
179, 9.

माधुकनैशवं सैरं V. II., P. II.,
79, 2.

माधुकं रामठं चैव V. I., P. II.,
370, 12.

माधुकरमथैकान्नं V. I., P. II.,
164, 8.

माधुकरमसङ्कुषं V. I., P. II.,
188, 18.

माधवं हवि विन्यस्य V. I., P. I.,
267, 7.

मामधः पातयन्नेष V. I., P. II.,
97, 3.

मानकूटे तुलाकूटे V. II., P. II.,
264, 4.

मानकूटास्तुलाकूटाः V. I., P. II.,
358, 4.

मानयोगांश्च जानीयात् V. I., P. I.,
478, 16.

मानवी कचौ V. I., P. I., 8, 3.

मातृषास्थि-वसा-विष्टा-V. II., P. I.,
366, 6.

मनुष्यमपि चासाद्य V. II., P. II.,
210, 3.

मातृष्ये कदलीस्तम्भ-V. I., P. II.,
292, 5.

मानसं मनसैवायम् V. II., P. II.,
212, 9.

मानसस्य तु इण्डस्य V. I., P. II.,
173, 22.

माया च प्रलये काले V. I., P. I.,
95, 16.

मायां तु प्रकृतिं V. I., P. I., 98, 3.

मार्गशीर्षे तथा पौषे V. I., P. I.,
156, 16.

मार्गशीर्षप्रभृतयः V. I., P. I.,
157, 3.

मार्गशीर्षे शुभे मासे V. I., P. I.,
457, 17.

मार्जना-ऽर्चन-बलिकर्म-V. I., P. I.,
293, 12.

मार्जनं यज्ञपात्राणां V. II., P. I., 149, 2.	मांसं न भक्षयेयुः V. I., P. II., 293, 19.
मार्जार-गोधा-नकुल-V. II., P. I., 88, 16.	मांसं भुक्त्वा तु धर्मज्ञ V. II., P. II., 250, 3.
मार्जार-नकुलौ हत्वा V. II., P. I., 88, 6.	मांसमज्ञानतो भुक्त्वा V. II., P. I., 410, 3.
मार्जार-मूषकस्पर्शे V. I., P. I., 240, 12.	मांस-मूत्र-पुरीषाणि V. II., P. I., 370, 13.
मार्जारश्चक्रमे शुचिः V. II., P. I., 190, 9.	मांसाशनं च नाभीयुः V. I., P. II., 293, 12.
मार्जारश्चैव इवीं च V. II., P. I., 190, 7.	मांसाशनेऽनृतोक्तौ च V. II., P. II., 44, 3.
मारुता-ऽर्केण शुद्धयन्ति V. II., P. I., 187, 10.	मांसं शय्याऽऽसनं धानाः V. I., P. I., 202, 8.
मारुता-ऽर्केण शुद्धयन्ति V. II., P. I., 187, 5.	मांसं V. II., P. II., 152, 6.
मारुता-ऽर्केसमायोगात् V. II., P. I., 215, 1.	मासिके च नवभास्त्रे V. II., P. II., 222, 8.
मारुतार्केसमायोगात् V. II., P. I., 214, 13.	मासिके ऽब्दे तु सम्प्राप्ते V. I., P. II., 332, 5.
माल्यानि सर्षपा दूर्वाः V. II., P. I., 192, 8.	मासिकादिषु यांऽभीयात V. II., P. I., 425, 7.
मा शोकं कुरुताऽनित्यं V. I., P. II., 292, 15.	मासे गोमूत्र-V. II., P. II., 133, 8.
माशुचस्त्वं निवर्तस्व V. II., P. I., 37, 9.	मासे गोमूत्रं V. II., P. II., 114, 6.
माषमङ्गजनमात्रास्तु V. I., P. I., 237, 8.	मासे गोष्ठे पयः पीत्वा V. II., P. II., 115, 11.
माहित्रं शुद्धवत्यश्च V. II., P. II., 165, 9.	मासातिक्रमे V. II., P. II., 108, 18.
माहिषं चामरं चैव V. I., P. II., 376, 18.	मासत्रये तु कुर्वीत V. II., P. I., 29, 10.
माहिष्येण करण्यां तु V. I., P. II., 124, 16.	मासद्वये पराकः स्यात् V. II., P. I., 424, 5.
माहिषं चाऽऽजमौरभं V. II., P. I., 409, 13.	मासनिश्चयः V. I., P. II., 142, 8.
मांसं V. II., P. II., 71, 8.	मासान् दशोदरस्थं या V. I., P. I., 333, 8.
मांसं गृभ्रो वसां मूत्रः V. II., P. II., 254, 5.	मासि द्वितीये वा V. I., P. II., 20, 7.
	मासे द्वितीये V. I., P. II., 20, 9.
	मासेनमस्यमावास्या V. II., P. I., 256, 4.

- मासेनामलकैरेव V. II., P. II., 181, 11.
 मासानष्टौ यथा सूर्यः V. I., P. I., 462, 5.
 मासोपवासं कुर्वीत V. II., P. II., 367, 16.
 मासं प्रीणाति सर्वान् वै V. I., P. II., 371, 16.
 मासं भुक्त्वा ब्रह्मचारी V. II., P. II., 43, 12.
 मासमेकं व्रतं कुर्यात् V. II., P. I., 409, 4.
 मासि मासि रजस्तस्याः V. I., P. I., 131, 6.
 मासि मासि रजःस्त्रीणां V. II., P. I., 166, 8.
 मास्येते जातकर्म च V. I., P. II., 22, 11.
 मासं वाऽपि पिबेद्भोगः V. II., P. I., 252, 1.
 मासस्य कृष्णपक्षादौ V. II., P. I., 299, 1.
 मास-सांवत्सरादृते V. I., P. II., 334, 9.
 मित्रे जामातरि द्वेते V. I., P. II., 252, 5.
 मित्राणि मैत्र V. I., P. II., 314, 5.
 मित्रादिषु प्रयुज्यते V. I., P. I., 455, 11.
 मित्रद्वोहरताः केचित् V. II., P. II., 219, 13.
 मित्रभृक् द्यूतवृत्तिश्च V. I., P. II., 351, 3.
 मित्रभृक् पिशुनः सोम- V. I., P. II., 349, 2.
 मित्राय गुरवे श्राद्धम् V. I., P. II., 329, 11.
 मित्रविन्दापशुश्चैव V. II., P. II., 198, 2.
 मित्रस्य चर्षणीत्याद्यैः V. I., P. II., 179, 15.
 मित्रस्येति जपेत्सूक्तं V. II., P. II., 280, 11.
 मिथ्याचारं चरेत् पश्चात् V. II., P. II., 236, 11.
 मिथ्यादयेको महाभाग V. II., P. II., 233, 9.
 मुक्तः कुष्ठ-कनिष्ठेन V. I., P. I., 237, 7.
 मुक्त्वा चानामिकाकुष्ठौ V. I., P. I., 254, 2.
 मुक्तिं वृथा तु भोक्तव्यं V. I., P. I., 437, 5.
 मुक्ते दशसिनि भुञ्जीत V. I., P. I., 435, 13.
 मुक्त्वा शिखां वाऽप्याचामेत् V. I., P. I., 246, 2.
 मुक्त्वा समुद्रयोर्देशं V. I., P. II., 133, 5.
 मुखे कृष्णव्रणीश्वित्री V. II., P. II., 239, 5.
 मुखे कृष्णव्रणीश्वित्री V. II., P. II., 249, 13.
 मुखजानामयं धर्मो V. I., P. II., 154, 4.
 मुखजा विप्रुषो मेध्याः V. I., P. I., 244, 11.
 मुखेन वा धमेदन्नं V. I., P. II., 425, 10.
 मुखे पर्युषिते नित्यं V. I., P. I., 251, 2.
 मुखेभगाश्च ये केचित् V. II., P. I., 21, 10.
 मुख्यकल्पोऽनुकल्पश्च V. I., P. I., 291, 7.
 मुख्यान् प्राणान् समालभ्य V. I., P. I., 432, 16.

मुखरोगाभिरोगैर्वा V. II., P. II.,
 245, 2.
 मुखे वस्त्रं निधायैतं V. I., P. II.,
 257, 8.
 मुखशुद्धिं प्रकुर्वीत V. I., P. I.,
 234, 3.
 मुग्धश्च मुच्यते भिक्षुः V. I., P. II.,
 185, 8.
 मुञ्जातकैः पद्मफलैः V. I., P. II.,
 371, 6.
 मुञ्जाभावे तु कर्तव्याः V. I., P. II.,
 34, 10.
 मुच्यते पातकैः सर्वैः V. II., P. II.,
 164, 7.
 मुच्यते पशुजन्माश्च V. II., P. II.,
 243, 8.
 मुच्यते ब्रह्महत्यायाः V. II., P. II.,
 168, 12.
 मुच्यते सर्व पापेभ्यो V. II., P. II.,
 11, 12.
 मुण्डा भृगवः V. I., P. II., 29, 1.
 मुद्रादकी-माषवर्जं V. I., P. II.,
 373, 17.
 मुनिभिर्भिन्नकालेषु V. I., P. II.,
 439, 6.
 मुनेरन्नमनाड्यं स्यात् V. I., P. II.,
 386, 3.
 मुन्यत्रैर्विविधैर्मध्येः V. I., P. II.,
 141, 1.
 मुनिवक्त्रोद्गतात् धर्मात् V. II., P. I.,
 211, 10.
 मुनींश्चाप्यवमन्यन्ते V. II., P. II.,
 224, 3.
 मुमुक्षुः परमे हंसे V. I., P. II., 161, 8.
 मुहूर्ते जीवितो बालः V. I., P. II.,
 231, 15.
 मुहूर्तस्याष्टमं भागम् V. I., P. I.,
 393, 2; 396, 9.

मूत्रकृच्छ्री तथाऽजिह्वी V. II., P. II.,
 271, 6.
 मूत्रोच्चारं द्विजः कृत्वा V. II., P. II.,
 142, 9.
 मूत्रोच्चार-समुत्सर्गं V. I., P. I.,
 223, 16.
 मूत्राविसम्पर्कं V. II., P. I., 173, 6.
 मूत्रयित्वा व्रजन् मार्गं V. II., P. II.,
 142, 13.
 मूत्र-पुरीष-लोहित- V. II., P. I.,
 176, 12.
 मूत्रे रेतसि विद्सर्गे V. I., P. I.,
 233, 18.
 मूत्रशौचं समाख्यातं V. I., P. I.,
 228, 18.
 मूर्ध्नि वा पण्डितं वाऽपि V. I., P. II.,
 348, 2.
 मूर्च्छा भ्रमी सुरद्वंष्टा V. II., P. II.,
 236, 15.
 मूर्तयो विविधास्तेषु V. I., P. I.,
 95, 15.
 मूर्ध्नि-ललाट- V. I., P. II., 35, 5.
 मूर्द्धसंस्पर्शनादस्य V. I., P. I.,
 250, 12.
 मूलकृच्छ्रः स्मृतो मूलैः V. II., P. II.,
 181, 13.
 मूलकर्म तथा कृत्वा V. II., P. II.,
 234, 5.
 मूलकर्मसु V. II., P. II., 190, 7.
 मूल-फल-पुष्प V. II., P. I., 183, 15.
 मूलबलं श्रेणीबलं V. I., P. I.,
 458, 7.
 मूलाशी V. I., P. II., 144, 4.
 मूषको धान्यहारी स्यात् V. II.,
 P. II., 255, 8.
 मूषकस्य तथोद्गस्य V. II., P. II.,
 139, 10.
 म्रियमाणोऽप्याद्वीत V. I., P. I.,
 466, 7.

मृगदुःखमतिक्रम्य V. II., P. II.,
 243, 17.
 मृगभक्षरणं चैव V. II., P. I., 22, 4.
 मृग महिष-वराह- V. II., P. I., 94, 4.
 मृगयाऽक्षा दिवा स्वप्नः V. I., P. I.,
 473, 2.
 मृगारेष्टिः पवित्रेष्टिः V. II., P. II.,
 160, 7.
 मृगेषु जायते मर्त्यो V. II., P. II.,
 243, 5.
 मृचमे-पुष्प-कुतुप- V. I., P. I.,
 484, 11.
 मृज्जलाभ्यां स्मृतं बाह्यं V. I.,
 P. I., 233, 7.
 मृण्मयकपालपाणिर् V. II., P. II.,
 55, 7.
 मृण्मयेन कपालेन V. II., P. II.,
 59, 3.
 मृण्मयेनावगुप्तानाम् V. II., P. I.,
 179, 6.
 मृण्मयानां पात्राणाम् V. II., P. I.,
 176, 11.
 मृतके सूतके चैव V. II., P. I., 380,
 4.
 मृत-जातकयोयोगे V. II., P. II.,
 264, 14.
 मृतं जन्मनि सङ्क्रान्तौ V. I., P. I.,
 288, 1.
 मृते जीवति वा तस्मिन् V. I., P. II.,
 240, 15.
 मृते चरिषिजि याज्ये च V. I., P. II.,
 248, 15.
 मृत्तिकां गौमयं वापि V. I., P. I.,
 271, 12.
 मृत्तिकाभक्षणं चैव V. I., P. I.,
 428, 2.
 मृत्तीयैः शुद्धयते शोध्यं V. I.,
 P. II., 152, 8.

मृत्तीयैः शुद्धयते शोध्यं V. II.,
 P. I., 152, 10.
 मृतं द्विजं शुद्धेण V. I., P. II.,
 279, 12.
 मृतं तु याचितं भैक्ष्यं V. I., P. I.,
 341, 2.
 मृतेन शुद्धयते जातं V. I., P. II.,
 264, 15.
 मृताऽनुगमनं नास्ति V. II., P. I.,
 55, 11.
 मृतपञ्चनखात् कृपात् V. II., P. I.,
 442, 3; 154, 2.
 मृतपुत्रोऽप्यबन्धुः स्यात् V. II., P. II.,
 239, 9.
 मृते पितरि यस्याथ V. I., P. II.,
 455, 13.
 मृतबन्धुरशुद्धश्च V. II., P. I.,
 366, 13.
 मृते भर्तरि या नारी V. II., P. I.,
 54, 16.
 मृते भर्तरि या नारी V. II., P. I., 54,
 16.
 मृते भर्तरि या नारी V. II., P. I., 54,
 9.
 मृतो मेध्येन लेप्यो V. II., P. I.,
 24, 3.
 मृता याऽनुगता नाथं V. I., P. II.,
 456, 20.
 मृत्युश्च वसति क्रोधे V. I., P. I.,
 448, 14.
 मृतश्च गत्वा नरकं V. I., P. I., 414,
 9.
 मृते शूद्रे गृहं गत्वा V. I., P. II.,
 284, 21.
 मृतः शुद्धयति V. II., P. I., 315, 22.
 मृत-सूतक-शूद्रात्रं V. II., P. I.,
 389, 15.
 मृत-सूतक-पुष्टाङ्गो V. II., P. I.,
 377, 1.

मृतस्यैकादशाहे तु V. II., P. II.,
 226, 4.
 मृतस्य यावदस्थानि V. I., P. II.,
 284, 1.
 मृतेऽहनि तु कर्तव्यं V. I., P. II.,
 450, 1.
 मृतेऽहनि समासेन V. I., P. II.,
 469, 7.
 मृतेऽहनि तु सम्प्राप्ते V. I., P. II.,
 336, 7.
 मृतेऽहनि तु सम्प्राप्ते V. I., P. II.,
 334, 20; 336, 4.
 मृद एताः सुसम्पाद्याः V. I., P. I.,
 266, 6.
 मृदैकया शिरः भाल्यं V. I., P. I.,
 272, 9.
 मृद्धोमयं स्वास्तिकमक्षतांश्च V. I., P. I.,
 321, 17.
 मृदारु-चर्मणां V. II., P. I., 183,
 3.
 मृद्गाण्ड-मधु-मांसेषु V. II., P. II.,
 113, 3.
 मृद्गिरिद्धिश्च कर्तव्यं V. I., P. I.,
 284, 7.
 मृदुरार्जवसम्पन्नः V. II., P. I.,
 207, 13.
 मृद्गस्म सलिलं चैव V. II., P. I.,
 137, 6.
 मृष्टाज्जेन य आत्मानं V. II., P. II.,
 240, 9.
 मृष्टैकभोजी V. II., P. II., 258,
 10.
 मेखला त्रिवृत्ता कार्या V. I., P. II.,
 34, 8.
 मेखलामजिनं दण्डम् V. I., P. II.,
 44, 14.
 मेखलामजिनं दण्डम् V. I., P. II.,
 38, 19.

मेघो V. II., P. II., 71, 10.
 मेधाक्रामस्त्रयोदश्यां V. I., P. I.,
 157, 10.
 मेध्यं चतुर्विधं लोके V. II., P. I.,
 365, 10.
 मेध्यं भैक्षं चरित्रित्यं V. I., P. II.,
 187, 1.
 मेघा-ऽजवधे सुवर्णकृष्णलम् V. II.,
 P. I., 90, 16.
 मेहन्ति ये च पथिष्ठ V. I., P. I.,
 224, 2.
 मैत्र १ श्वेतम् V. II., P. II., 284, 9.
 मैथुनं तु समासेव्य V. II., P. I., 342,
 5.
 मैथुनं सेवते तत्र V. II., P. I., 341,
 18.
 मोक्षयेत् सर्वयत्नेन V. II., P. I.,
 251, 2.
 मोचैः समोचैर्लकुचैः V. I., P. II.,
 371, 5.
 मोहात् करोति यो विघ्नं V. II., P. II.,
 225, 10.
 मोहात्तु भुङ्क्ते यस्तत्र V. I., P. I., 427,
 4.
 मोहात्समाचरोद्विष्टो V. I., P. I.,
 318, 6.
 मोहाद्भुक्त्वा त्रिरात्रं स्यात् V. II.,
 P. II., 142, 10.
 मोहाद्वाजा स्वराष्ट्रं यः V. I., P. I.,
 468, 1.
 मोहेन त्वं वारोहे V. II., P. I., 37,
 12.
 मौञ्जी त्रिवृत् समा श्लुष्या V. I., P. II.,
 34, 1.
 मौण्डघं प्राणान्तिको दण्डः V. I.,
 P. I., 456, 1.
 मौनी वाऽप्यथ वाऽमौनी V. I., P. I.,
 427, 7.

मानव्रतं महाकष्टं V. I., P. I., 427,
11.

मौलान् शास्त्रविद्ः शूरान् V. I.,
P. I., 463, 7.

मौल्याद्वैतैर्पदेष्टा च V. II., P. II.,
228, 17.

म्लेच्छी नदी चर्मकारी V. II., P. I.,
334, 9.

य.

यं काचित् घातयित्वा तु V. II., P. II.,
250, 2.

यंत्रेण गोश्रिक्रित्सार्यं V. II., P. I.,
283, 4.

यं पुत्रं परिगृण्णीयात् V. II., P. I.,
46, 12.

यं ब्राह्मणस्तु शुद्रायां V. II., P. I.,
47, 5.

यं यं क्रतुमधीयीत V. I., P. I., 350,
7.

यं यं लोकं मनसा संविभाति V. II.,
P. I., 130, 1.

य आत्मकृतेः V. II., P. II., 17,
2, 19.

य आत्मत्यागिनां कुर्यात् V. II.,
P. I., 25, 1.

य उच्छिष्टः प्रवदति V. II., P. II.,
236, 1.

य एवं विद्वान् मेघे V. I., P. I., 349,
5.

य एवं विद्वान् सः V. I., P. I., 51,
13.

य एष विस्तृतः प्रोक्तः V. I., P. I.,
276, 13.

यक्ष-रक्षः-पिशाचाञ्च V. II., P. II.,
78, 11.

यक्ष्मी च पशुपालश्च V. I., P. II.,
350, 9.

यच्चैतन्न्यं पृथिव्यां हि V. I., P. I.,
30, 9.

यच्च पाणिनले दत्तं V. I., P. II.,
415, 21.

यच्च वाणिज्ये दत्तं V. I., P. I.,
188, 6.

यच्च शिष्येण कर्तव्यं V. I., P. II.,
45, 5.

यच्छेषं दशरात्रस्य V. I., P. II.,
236, 2.

यज्ञोपवीतं कुरीत V. I., P. II., 36,
9.

यज्ञोपवीतीं करकं V. II., P. I.,
301, 3.

यज्ञोपवीतं दण्डं च V. I., P. II.,
163, 16.

यज्ञोपवीतद्वितयं V. I., P. II.,
54, 6.

यज्ञोपवीतं सर्वेषां V. I., P. II.,
165, 8.

यज्ञे तु वितन्ते सम्यक् V. I., P. II.,
84, 14.

यज्ञानां तपसां चैव V. I., P. I.,
337, 10.

यज्ञेन पापैश्चहुभिर्विमुक्तः V. I., P. I.,
161, 1.

यज्ञेन लोका विभला विभान्ति V. I.,
P. I., 160, 16.

यज्ञायज्ञीयमादित्यं V. II., P. II.,
159, 6.

यज्ञियानां तु वृक्षाणां V. II., P. I.,
302, 15.

यज्ञियाः समिधः V. I., P. II., 49,
16.

यज्ञार्थं कृषिजातांश्च V. II., P. II.,
118, 10.

यज्ञार्थं चैव विप्रिभ्यो V. I., P. I., 465, 12.	यजमानोपजीवी च V. II., P. I., 386, 8.
यज्ञे विवाहकाले च V. I., P. II., 258, 12.	यजुर्वेदशरभिनयान् V. I., P. I., 18, 1.
यज्ञांश्चैव प्रकुर्वीत V. I., P. I., 466, 2.	यज्वान ऋषयो वेदाः V. II., P. II., 218, 13.
यज्ञशिष्टाशिनः सन्तो V. I., P. I., 217, 1.	यत्किञ्चित् कुरुते पापं V. II., P. I., 305, 7.
यज्ञशिष्टाशनं ह्येतत् V. I., P. I., 217, 11.	यत्किञ्चित्क्रियते पापं V. II., P. I., 291, 12.
यजेत दधि-कर्कन्धु- V. I., P. II., 458, 22.	यत्किञ्चिदेनः कुर्वन्ति V. II., P. II., 160, 13.
यजते यदधीते च V. I., P. I., 452, 16.	यत्किञ्चित् पच्यते गेहे V. I., P. II., 433, 12.
यजेत राजा क्रतुभिः V. I., P. I., 465, 11.	यत् कृत्वा मुनयः सर्वे V. I., P. I., 367, 2.
यजंत वा न यज्ञेन V. I., P. I., 161, 14.	यत्कामयेत V. I., P. II., 140, 16., यत् करोत्येकरात्रेण V. II., P. I., 310, 1.
यजेत वाऽश्वमेधेन V. I., P. II., 307, 13.	यत् कर्म कृत्वा कुर्वन्श्च V. II., P. II., 217, 1.
यजेत वाऽश्वमेधेन V. II., P. II., 69, 5.	यत् कर्म कुर्वतोऽस्य स्यात् V. I., P. II., 135, 1.
यजतेऽहरहर्यज्ञैः V. I., P. I., 453, 17.	यत् कर्म राजभृत्यानां V. I., P. II., 256, 4.
यजेंदवं यथाभ्यासं V. II., P. II., 128, 17.	यत्करोषि यदभ्रासि V. I., P. I., 62, 13.
यजन्ते च महायज्ञैः V. I., P. I., 475, 1.	यतिचान्द्रायणं चीर्त्वा V. II., P. II., 149, 14.
यजन्ते भूभुजां तेषाम् V. I., P. I., 200, 9.	यतिचान्द्रायणं वापि V. II., P. I., 401, 3.
यजने याजने कृच्छ्रं V. II., P. II., 140, 6.	यतिचान्द्रायणं ह्येतत् V. II., P. I., 303, 20.
यजनार्थं द्विजाः सृष्टाः V. II., P. I., 160, 8.	यत्तु दत्तमजानद्भिः V. II., P. I., 211, 1.
यजमानोऽग्निमान् राजन् V. I., P. II., 452, 14.	यत्तु दुःखसमायुक्तं V. II., P. II., 216, 1.
यजमानोऽपि निश्चित्वा V. I., P. I., 198, 4.	यत्तपस्यसि कौन्तेय V. I., P. I., 62, 14.

यत् प्रत्युपकारार्थं V. I., P. I.,
154, 1.

यत् स्यान्नोहसंयुक्तं V. II., P. II.,
216, 3.

यत् राशीकृतं धान्यं V. I., P. I.,
197, 15.

यत् सातपवर्षेण V. II., P. II.,
16, 2.

यतीन् गृहस्थान् साधून् वा V. I.,
P. II., 339, 12.

यतीनां तान्यपात्राणि V. I., P. II.,
191, 13.

यत्नात्परीक्षितः पुंस्त्वे V. I., P. II.,
75, 15.

यत्नतः प्रतिषेध्या नः V. I., P. I.,
114, 7.

यत्नैव विधान् V. I., P. II., 360, 1.

यतीनामप्रविद्यानां V. II., P. I.,
217, 14.

यतीनां व्रतवृद्धानाम् V. I., P. II.,
193, 15.

यत्नोत्सर्गं गृही कृत्वा V. II., P. II.,
48, 16.

यत्नादेवं पुरस्कृत्य V. II., P. I.,
234, 13.

यत् पुण्यफलमाप्नोति V. I., P. I.,
407, 6.

यत् पितृभ्यः V. I., P. I., 387, 7.

यत् प्रवक्षिणं प्रक्रमन्ति V. I., P. I.,
296, 15.

यत् पिबेत्कापिलं क्षीरं V. I., P. II.,
381, 7.

यत् पवित्रं विजानीयात् V. II., P. I.,
237, 9.

यत् पुंसः परदारंषु V. II., P. I.,
354, 5.

यत् फलं सोमयागेन V. I., P. I.,
413, 11.

यत्रैकामता V. I., P. I., 41, 12.

यत्रोक्तावात्मनः पीडा V. II., P. II.,
44, 13.

यत्र कचन नद्यां हि V. I., P. I.,
361, 14.

यत्र कचन संस्थानां V. I., P. I.,
360, 7.

यत्र कचन संस्थानां V. I., P. I.,
419, 4.

यत्र कचन सरस्वत्याम् V. I., P. II.,
306, 5.

यत्र देशे त्वनावृष्टिः V. II., P. II.,
240, 13.

यत्रोपविष्टा विप्राः स्युः V. II., P. I.,
218, 2.

यत्रोपस्पृशतां वाऽपि V. I., P. II.,
429, 12.

यत्र प्रसूयते नारी V. II., P. I., 193,
16.

यतात्मनो ऽप्रमत्तस्य V. II., P. I.,
32, 4.

यत्रैतास्तु न पूजयन्ते V. I., P. II.,
111, 19.

यत् त्रिराचामति V. I., P. I., 346, 18.

यत्र नार्यस्तु पूजयन्ते V. I., P. II.,
111, 8.

यत्रार्धरात्राद्वाक् चेत् V. I., P. II.,
129, 8.

यत्र वा त्वरया कृत्यं V. I., P. II.,
7, 7.

यत्र वृत्तमिमे चोमे V. I., P. I., 184,
14.

यत्रैव प्रतिहतस्तत्रैव V. II., P. I.,
313, 16.

यत्राशुचि स्थलं वा स्यात् V. I., P. I.,
353, 15.

यत्र सायंगृहत्वं च V. I., P. I., 137,
8.

यतिधर्मतः शान्तः V. I., P. II.,
193, 2.

यतो वायुर्यतः सूर्यः V. I., P. I.,
457, 2.
यतिश्च ब्रह्मचारी च V. I., P. I., 416,
15.
यतिश्च ब्रह्मचारी च V. I., P. I.,
411, 15.
यतिश्चैव वनस्थश्च V. II., P. II.,
143, 4.
यतश्च भयमाशङ्केत् V. I., P. I., 458,
12.
यतश्च भयमाशङ्केत् V. I., P. I.,
458, 15.
यतस्तु सर्ववर्णेषु V. I., P. I., 137,
2.
यत् सामानि सोमः V. I., P. I., 149,
7.
यत् स्याद्वनमिसन्धाय V. II., P. I.,
200, 12.
यत् स्याद्वनमिसन्धाय V. II., P. II.,
61, 2.
यत् सर्वेणच्छति ज्ञातुं V. II., P. II.,
217, 5.
यतस्त्रिषवणं प्रोक्तं V. I., P. I.,
270, 11.
यत् स्वाध्यायम् V. I., P. II., 132, 14.
यत् स्वाध्यायमधीयीत V. I., P. I.,
343, 13.
यथाकथञ्चित् त्रिगुणः V. II.,
P. II., 171, 11.
यथाकथञ्चित्त्रित्यानि V. I., P. I.,
119, 1.
यथाकथञ्चित्स्वष्टयोनां V. II., P. I.,
304, 10.
यथाकानी भवेद्वापि V. I., P. II.,
104, 7.
यथाकारी V. I., P. I., 140, 12.
यथाकुलधर्मं V. I., P. II., 29, 2.
यथोक्तं तस्य तत् कुर्युः V. I., P. I.,
455, 12.

यथोक्तैर्नैव कल्पेन V. I., P. I.,
246, 4.
यथोक्तमपि चेदत्तं V. I., P. I.,
182, 5.
यथोक्तं यत्र वा नोक्तं V. II., P. I.,
462, 1.
यथोक्तवस्त्वसम्प्राप्तौ V. I., P. I.,
316, 2.
यथा गवि तथा हत्वां V. II., P. I.,
82, 16.
यथामिर्वायुना धातो V. II., P. II.,
28, 5.
यथागो-ऽधोष्ट-शसीषु V. II., P. I.,
44, 16.
यथाग्नौ संस्थितं चैव V. I., P. I.,
201, 9.
यथा चाक्षेऽफलं ज्ञानं V. I., P. I.,
337, 15.
यथा चोपचरेद्देवान् V. I., P. II.,
400, 6.
यथा च मेखलादीनि V. I., P. II.,
170, 2.
यथा च लेखकः पर्णम् V. I., P. I.,
461, 7.
यथा जातबली वह्निः V. II., P. II.,
28, 2.
यथा जातबलौवह्निः V. II., P. I.,
224, 1.
यथा जातरूपधरो V. I., P. II.,
166, 3.
यथा त्रिरात्रे प्रक्रान्ते V. I., P. II.,
265, 1.
यथा देहे तथा देवे V. I., P. I., 367,
19.
यथैधस्तेजसा वह्निः V. II., P. II.,
155, 1.
यथैधोऽस्योजसा वह्निः V. II., P. I.,
223, 8.

- अथाऽनैन व्यथा न स्यात् V. I., P. I., 422, 9.
 यथान्यायमितरे V. I., P. II., 130, 10.
 यथोपक्रमे V. II., P. II., 60, 1.
 यथा पृथिव्यां बीजानि V. II., P. I., 11, 15.
 यथा प्रथमेऽतिक्रमे V. II., P. II., 122, 2.
 यथोपपादमूत्र-पुरीषः V. I., P. II., 30, 5.
 यथा फलेन युज्येत V. I., P. I., 461, 15.
 यथा भूमिगतं तोयम् V. II., P. I., 214, 10.
 यथाभ्युद्धरते कश्चित् V. II., P. I., 234, 9.
 यथा भवेत्तथा चीर्णे V. II., P. I., 236, 20.
 यथा रसं न जानाति V. I., P. I., 418, 14.
 यथातद्वतुलिङ्गानि V. II., P. I., 139, 8.
 यथाऽल्पाल्पमदन्त्यद्यं V. I., P. I., 462, 1.
 यथालब्धं तथाभूयात् V. I., P. II., 167, 3.
 यथैवैका तथा सर्वा V. II., P. II., 80, 12.
 यथाऽवेक्ष्य नृपो राष्ट्रे V. I., P. I., 461, 16.
 यथैवते V. I., P. I., 75, 5.
 यथाविध्यप आचम्य V. I., P. I., 346, 13.
 यथाविभवतो ह्येतत् V. I., P. I., 241, 2.
 यथाविभवसारेण V. II., P. II., 200, 4.
 यथावयो यथाकालं V. II., P. I., 235, 9.
 यथाशक्ति चरेत्कर्म V. I., P. I., 58, 2.
 यथाशीला भवेन्माता V. I., P. II., 73, 19.
 यथाऽदमनि स्थितं तोयं V. II., P. I., 215, 2.
 यथाश्रुतं प्रतीक्षेरन् V. I., P. II., 365, 15.
 यथाश्रद्धं सर्वस्मिन् वा V. I., P. II., 322, 5.
 यथाश्वमेधावभृथः V. II., P. II., 166, 3.
 यथेष्टाचरणस्याहुः V. I., P. II., 218, 11.
 यथा षण्ढेऽफलः स्त्रीषु V. I., P. I., 337, 14.
 यथासुखसुखः कुर्यात् V. I., P. I., 224, 9.
 यथा सुदीप्तात्पावकाद्विस्फुलिङ्गाः V. I., P. I., 100, 5.
 यथा स्नानं यथा भार्या V. I., P. I., 318, 1.
 यथाऽहनि तथा प्रातः V. I., P. I., 259, 12.
 यथा कर्मसु काम्येषु V. II., P. II., 2, 1.
 यदमये V. II., P. II., 285, 10.
 यदमये V. II., P. II., 285, 19.
 यदमये पावकाय V. II., P. II., 285, 11.
 यदमये शुचये V. II., P. II., 285, 12.
 यदङ्गं पीडयते येन V. II., P. II., 247, 6.
 यदि गोभिः समायुक्तं V. II., P. I., 341, 17.
 यदि कश्चित् प्रमदेन V. II., P. I., 23, 2.

- यदि कश्चित् प्रमादेन V. I., P. II., 227, 14.
यदि चेद्दृश्यसे सत्यं V. II., P. I., 236, 4.
यदि कश्चित् ततः स्नायात् V. II., P. I., 442, 12.
यदि गृहमेव कामयेत V. I., P. II., 51, 1.
यदेकस्मिन्ग्रुपे V. I., P. I., 91, 5.
यदक्षरं पर ब्रह्म V. I., P. II., 168, 11.
यदा चन्द्रग्रहस्तात V. I., P. I., 437, 16.
यद्वचोऽधीते V. I., P. I., 149, 5.
यदुच्चनीचोच्चरीतैः V. I., P. I., 304, 4.
यदुच्यते द्विजातीनां V. I., P. II., 97, 14.
यदि जीवति स स्तेनः V. II., P. II., 85, 13.
यदा तु गुरुमात्मानम् V. II., P. II., 187, 12.
यदन्तोऽन्याद्वि कुरुते V. I., P. I., 483, 5.
यदा तु नैव कश्चित् स्यात् V. I., P. II., 80, 3.
यदा तु यानमातिष्ठेत् V. I., P. I., 457, 15.
यदि तत्र विपत्तिः स्यात् V. II., P. I., 259, 10.
यदि तत्र विपत्तिः स्यात् V. II., P. I., 283, 5.
यदि त्विह विपत्तिः स्यात् V. II., P. I., 273, 14.
यदि त्वतिथिधर्मेण V. I., P. I., 400, 13.
यदि त्वात्यन्तिको वासो V. I., P. II., 48, 7.
यदा तु विहितं तत् स्यात् V. I., P. II., 170, 15.
यदधीतेऽन्वहं शक्त्या V. I., P. I., 347, 20.
यद्विं कष्टमर्थित्वं V. I., P. I., 179, 3.
यद्वामि न तद्व्यूनं V. I., P. I., 477, 6.
यद्व्यं यत्पवित्रं च V. I., P. II., 417, 18.
यदेवा देवहेलनमिति V. II., P. I., 299, 17.
यदेवानां चक्षुष्यागो V. II., P. I., 225, 3.
यदुक्कृतं भवेदस्य V. I., P. I., 325, 2.
यदनुक्तं तत् प्रकीर्णम् V. II., P. I., 17, 18.
यदा नदृश्यते सोमः V. II., P. I., 65, 13.
यद्वन्दुः पितृवैवत्ये V. I., P. II., 309, 14.
यदन्यगोषु वृषभो V. II., P. I., 45, 1.
यदि निर्हरति प्रेतं V. I., P. II., 277, 7.
यदन्नं प्रतिलोमस्य V. II., P. I., 372, 11.
यदन्नमाग्निं बहुधा V. II., P. I., 225, 5.
यदन्नमदृश्यतुतेन देवाः V. II., P. I., 225, 1.
यदन्यत् कुरुते कर्म V. I., P. I., 300, 21.
यदि पत्नी विदेहस्था V. I., P. II., 339, 8.
यदपत्यं भवेदस्यां V. I., P. II., 70, 19.

यदपत्यत्वं V. II., P. II., 135, 15.

यदि पुत्रसमं शिष्यं V. II., P. II., 224, 18.

यदुपस्थकृतं पापं V. II., P. II., 160, 6.

यदि प्रविष्टो नरकं V. II., P. I., 57, 11.

यदि विभीषात V. II., P. II., 283, 15.

यद्वाहणेभ्योऽन्नं V. I., P. I., 391, 20; 40, 4.

यदि ब्राह्मणो यजेत V. I., P. I., 450, 1.

यदिभुञ्जीति विप्रो यः V. II., P. I., 389, 17.

यदा भोजनकाले तु V. II., P. II., 149, 5.

यदि माता यदि पिता V. I., P. II., 455, 20.

यद्येकजाता बहवः V. I., P. II., 61, 16.

यद्येकं तदा V. I., P. II., 168, 6.

यद्येकत्र भवेतां चेत् V. I., P. II., 470, 1.

यद्येकोऽपि त्यजेत्पात्रं V. I., P. II., 427, 3.

यद्येकं भोजयेच्छाद्धे V. I., P. II., 365, 1.

यद्येकं भोजयेच्छाद्धे V. I., P. II., 338, 10.

यद्यकार्यशतं साग्रं V. II., P. II., 155, 7.

यद्येकवस्त्रो V. I., P. I., 222, 17.

यद्येकस्मिन्काले V. I., P. I., 391, 6.

यद्येकस्मिन्काले पुनः पुनः V. I., P. I., 391, 7.

यद्येकस्मिन्काले बहुधा V. I., P. I., 391, 9.

यद्यागतो ऽस्यसत्येन V. II., P. I., 236, 5.

यद्याचामेत् V. I., P. I., 246, 6.

यद् यङ्गुषि घृतस्य V. I., P. I., 149, 6.

यद्यतिक्रमेत् V. II., P. I., 367, 15.

यद्युत्तिष्ठत्यनाचान्तो V. I., P. I., 431, 14.

यद्युत्तिष्ठत्यनाचान्तो V. II., P. II., 144, 3.

यद् यदाऽऽचरते राजा V. I., P. I., 453, 2.

यद्यश्चरति श्रेष्ठः V. I., P. I., 48, 11.

यद्यत् परस्याचरति V. II., P. II., 235, 5.

यद्यद्विषु कुशलं V. I., P. I., 456, 8.

यदा यदा सतां हानिः V. I., P. I., 125, 10.

यद्याद्विभूतिमत्सत्त्वं V. I., P. I., 411, 3.

यद्यदिष्टं विशिष्टं च V. I., P. I., 189, 13.

यद्यत्र दुर्लभं द्रव्यं V. I., P. I., 181, 10.

यदि लभ्येत पित्रर्थे V. I., P. II., 338, 13.

यद्यप्यजातदन्तः स्यात् V. I., P. II., 242, 3.

यद्वा तद्वा परद्रव्यम् V. II., P. II., 251, 15.

यदि वाग्यमलोपः स्यात् V. I., P. I., 306, 13.

यदि वेतरथा V. I., P. II., 149, 1.

यदि वैश्यः V. I., P. I., 450, 3.

यद्वा तद्वा परद्रव्यम् V. II., P. II., 260, 8.

यद्वा तद्वापि पारक्यं V. II., P. II.,
 260, 1.
 यद्विना धर्मशास्त्रेण V. II., P. I.,
 134, 1.
 यद्वै किं च V. I., P. I., 7, 5; 52, 2.
 यद्यप्यजातदन्तः स्यात् V. I., P. II.,
 242, 3.
 यद्यप्यस्मा इमामङ्गिः V. I., P. II.,
 52, 18.
 यद्यमा रविवारेण V. I., P. II.,
 309, 9.
 यद्यवश्यं तु विक्रियाः V. I., P. II.,
 10, 5.
 यद्येवं स कथं ब्रह्मन् V. II., P. II.,
 213, 12.
 यद्यसौ कुतचूडः स्यात् V. I., P. II.,
 465, 16.
 यदा राजा धुरं श्रेष्ठम् V. I., P. I.,
 475, 3.
 यदि राजन्यः V. I., P. I., 450, 2.
 यद्रान्या कुरुते पापं V. I., P. I.,
 300, 15.
 यद्युद्धृतं निषिञ्चेत् V. I., P. I.,
 354, 17.
 यद्यन्नमन्ति तेषां तु V. I., P. II.,
 276, 3.
 यद्यप्यकृतचूडो वै V. I., P. II.,
 241, 12.
 यद्गजस्तु समुत्पन्नं V. II., P. I., 166, 1.
 यदभ्याति ब्रह्मचारी V. I., P. II.,
 43, 12.
 यदि स्याज्जीवस्त्रितकः V. I., P. I.,
 359, 17.
 यदि स्यात्तर्पणादर्वाक् V. I., P. I.,
 344, 5.
 यदस्य पारे रजसः V. I., P. II.,
 160, 8.
 यदि स्याल्लौकिके पाकः V. I., P. I.,
 379, 11.

यद्वि स्वाश्वाऽवराश्चैव V. I., P. II.,
 115, 11.
 यद्वा कुरुते धर्मम् V. I., P. I.,
 300, 13.
 यद्वा कुरुते पापं V. I., P. I.,
 300, 13.
 यदहः पुंसा V. I., P. II., 20, 9.
 यदि ह वा अप्येवं V. I., P. I.,
 203, 21.
 यदहरेव विरजेत् V. I., P. II.,
 151, 5.
 यज्ञैकां रक्षणां V. I., P. I.,
 91, 6.
 यन्मेद्य रेतः V. II., P. II., 48, 8.
 यन्मेद्य रेत इत्याभ्यां V. II., P. II.,
 48, 4.
 यमुद्दिश्य त्यजेत् प्राणान् V. II.,
 P. II., 97, 13.
 यमुनाविरि V. I., P. II., 305, 12.
 यम-नियमाद्याष्टाङ्ग- V. I., P.
 42, 11.
 यमान् सेवेत सततं V. I., P. II.,
 144, 14.
 यमाय धर्मराजाय V. II., P. II.,
 161, 15.
 यमाय धर्मराजाय V. I., P. I.,
 361, 6.
 यमार्याः क्रियमाणं तु V. I., P. I.,
 88, 9.
 यमलोकं तु ते घोरां V. II., P. II.,
 209, 8.
 यमलोके तु ते घोरां V. II., P. II.,
 206, 7.
 यमैश्च नियमैर्युक्तो V. I., P. II.,
 174, 3.
 यमसूक्तं तथा गाथाः V. I., P. II.,
 285, 16.
 यमस्य विनयैः क्रूरैः V. II., P. II.,
 225, 12.

यवागुं च V. I., P. I., 218, 18.
 यव-गोधूमजं V. II., P. I., 403, 10.
 यवागुः पायसं चैव V. I., P. II., 383, 8.
 यवागुं यावकं शाकं V. II., P. II., 191, 16.
 यवाग्वाऽमिहोचं V. I., P. I., 218, 18.
 यवानं V. I., P. II., 114, 6.
 यवानामप्सु V. II., P. II., 192, 11.
 यवानानिव गोधूमाः V. I., P. I., 316, 3.
 यवमात्रसुवर्णस्य V. II., P. II., 87, 17.
 यवमध्ये पिपीलिकामध्यमिति V. II., P. I., 300, 14.
 यव-माष-तिलादीनां V. II., P. I., 179, 7.
 यवैरन्ववकीर्याथ V. I., P. II., 404, 21.
 यव-ग्रीहि-सगोधूम- V. I., P. II., 369, 1.
 यवैस्तिलार्थः V. I., P. II., 459, 11.
 यवांस्तिलान् बृसीः कांस्यम् V. I., P. II., 391, 19.
 यवोऽसि धान्यराजो वा V. II., P. II., 193, 3.
 यवोऽसिति यवान् कीर्त्वा V. I., P. II., 405, 9.
 यवसन्धोपहर्तव्यो V. II., P. I., 269, 1.
 यवहस्तस्ततो देवान् V. I., P. II., 403, 4.
 यश्च कश्चिद् द्विजातीनां V. I., P. I., 482, 17.
 यश्चण्डालीं द्विजो गण्डेत् V. II., P. I., 309, 14.

यश्च प्रव्रजिताऽज्ञातः V. I., P. II., 358, 21.
 यश्चानध्यायकालेऽपि V. II., P. II., 236, 11.
 यश्चयस्यास्तु हीनायाः V. II., P. II., 241, 14.
 यश्चरेत् सर्ववर्णेषु V. I., P. II., 188, 21.
 यश्चार्थहरः V. I., P. II., 463, 1.
 यश्चार्थहरः स पिण्डहायी V. I., P. II., 463, 1.
 यशोऽस्मिन् प्रथते लोके V. I., P. I., 456, 12.
 यष्टव्यं क्रतुभिर्नित्यं V. I., P. I., 467, 9.
 यष्टव्यमेवेति मनः V. I., P. I., 159, 20.
 यष्टयस्तोमराः खज्जाः V. I., P. I., 454, 12.
 यस्तु कार्त्युगो धर्मो V. I., P. I., 84, 1.
 यस्तु क्षुद्रेण भावेन V. II., P. II., 238, 14.
 यस्तु चाण्डालभाण्डस्य V. II., P. I., 113, 10.
 यस्तु चाण्डालसंस्पृष्टं V. II., P. I., 113, 7.
 यस्तु चोरयते तैलं V. II., P. II., 256, 9.
 यस्तु ते द्वेष्टि सम्मोहात् V. I., P. I., 445, 15.
 यस्तु दोषवर्ती कन्वाम् V. I., P. II., 91, 17.
 यस्तु नो वपनं कुर्यात् V. II., P. I., 291, 7.
 यस्तु भुङ्क्ते द्विजः पङ्क्तौ V. II., P. I., 399, 8.
 यस्तु भुञ्जीत शूद्रान् V. II., P. I., 377, 9.

यस्तु पाणितले भुङ्क्ते V. I., P. I., 422, 11.	यस्मिन्नग्नौ पचेन्नं V. I., P. I., 376, 16.
यस्तु पत्न्या वनं गत्वा V. I., P. II., 145, 3.	यस्मिन् ऋणं सन्नयति V. I., P. II., 105, 12.
यस्तु पुनर्ब्राह्मणो V. II., P. I., 335, 14.	यस्मिन्नेव कुले नित्यं V. I., P. II., 112, 8.
यस्तु रौद्रसमाचारः V. II., P. II., 245, 8.	यस्मिन् देशे तु यत्तोयं V. I., P. I., 227, 12.
यस्तत्पञ्चः प्रमीतस्य V. II., P. I., 46, 3.	यस्मिन् देशे पुरे भामे V. I., P. II., 68, 9.
यस्तु वेदमधीयानः V. II., P. I., 375, 11.	यस्मिन् देशे य आचारो V. I., P. II., 68, 6.
यस्तु विप्रत्वमुत्सृज्य V. II., P. II., 240, 16.	यस्मिन् देशे य आचारः V. I., P. I., 144, 5.
यस्तु श्राद्धं प्रकुर्वीत V. I., P. II., 461, 13.	यस्मिन् वाचः प्रविष्टाः स्युः V. I., P. II., 196, 1.
यस्तु सन्यसिममाश्रमं शिवं V. I., P. II., 146, 17.	यस्य गृहान् V. I., P. I., 166, 3.
यस्तैः सह सपिण्डेऽपि V. I., P. II., 261, 14.	यस्य चात्मसमो लोकः V. I., P. I., 217, 19.
यस्त्वेकाम्रे V. I., P. I., 43, 5.	यस्यैते नियता वण्डाः V. I., P. II., 173, 19.
यस्त्वेतानविनिर्जित्य V. I., P. I., 474, 7.	यस्यैतानि सुगुप्तानि V. I., P. II., 149, 7.
यस्त्वात्मरतिरेव स्यात् V. I., P. II., 176, 16.	यस्यैते निहिता बुद्धौ V. I., P. II., 173, 13.
यस्त्वासन्नमतिक्रम्य V. I., P. II., 347, 18.	यस्यैतल्लक्षणं नास्ति V. I., P. II., 172, 7.
यस्मादेषां सुरेन्द्राणां V. I., P. I., 448, 1.	यस्यैतेऽष्टाचत्वारिंशत् V. I., P. I., 62, 10.
यस्मिन् कामाः प्रविशन्ति V. I., P. II., 196, 3.	यस्य त्रैवार्षिकं वित्तं V. I., P. I., 169, 7.
यस्मिन् क्रोधः शमं याति V. I., P. II., 196, 5.	यस्य देवे परा भक्तिः V. I., P. I., 74, 18; 376, 15.
यस्मिन् क्षान्तिः शमः शौचं V. I., P. II., 196, 7.	यस्यानभिहोत्रम् V. I., P. I., 165, 11.
यस्मिन् गृहे जना मौख्यात् V. I., P. II., 190, 12.	यस्य नित्यानि लुप्तानि V. I., P. I., 169, 1.
यस्माच्चान्द्रायणाच्छुद्धिः V. I., P. II., 23, 13.	यस्य न द्विगुणं शनं V. II., P. I., 291, 10.

- यस्याऽऽनयति शूद्रोऽग्निं V. I., P. II., 280, 3.
यस्य पिता पितामहो वा V. I., P. II., 165, 16.
यस्योपयोगि यद्द्रव्यं V. I., P. I., 192, 1.
यस्य पौर्णमासी स यवमध्यः V. II., P. I., 304, 7.
यस्य प्रसादे पद्मास्ते V. I., P. I., 418, 13.
यस्याप्सु ध्रुवते वीर्यं V. I., P. II., 75, 19.
यस्यां मनश्चक्षुषाः V. I., P. II., 58, 5.
यस्याममावास्या मध्या भवति V. II., P. I., 304, 6.
यस्य गतस्तु विषये V. I., P. I., 166, 9.
यस्य वित्तं न दानाय V. I., P. I., 178, 3.
यस्याश्च रोमशे जपे V. I., P. II., 55, 21.
यस्यास्तु न भवेद्भ्राता V. I., P. II., 69, 17.
यस्य संवत्सरादवाक् V. I., P. II., 454, 1.
या गर्भिणी संस्क्रियते V. II., P. I., 46, 15.
यागस्थं क्षत्रियं हत्वा V. II., P. I., 99, 10.
यागस्थस्य V. II., P. II., 93, 12.
यागस्थस्य क्षत्रियस्य V. II., P. I., 15, 6.
यागस्थं क्षत्रियं V. II., P. I., 99, 3.
यागस्थक्षत्र-विड्याती V. II., P. I., 105, 15.
याचितं देहि मे तीर्थं V. I., P. I., 274, 14; 284, 11.
याचितेनाऽपि दातव्यं V. I., P. I., 177, 10.
याचितास्तेन तेनाऽपि V. II., P. I., 232, 16.
याचिष्णुता प्रमादश्च V. II., P. II., 216, 2.
याजको याज्यमानस्तु V. II., P. II., 224, 7.
याजिनो वा पुनस्ताभ्यां V. I., P. I., 176, 5.
याजनं V. II., P. II., 100, 2.
याजना-ऽध्यापने चैव V. I., P. I., 149, 18.
याजना-ऽध्यापने शान्तिः V. II., P. I., 28, 12.
याजनाध्यापनाद्यौनात् V. II., P. I., 28, 8.
याजनापध्यापनाद्यौनात् V. II., P. I., 28, 16.
याजना-ऽध्यापने वादः V. II., P. I., 450, 3.
याजना-ऽध्यापने शुद्धे V. I., P. I., 171, 7.
याजयन्ति च येषूगता V. I., P. II., 350, 4.
याजयित्वा प्रतिगृह्य V. I., P. I., 174, 4.
यान्तेऽग्रे ऽग्राशया V. I., P. I., 114, 15.
यातु पूर्वममावास्या V. I., P. II., 451, 16.
यातनाः प्राप्य तत्रस्थः V. II., P. II., 225, 13.
यातयामान्यस्य V. I., P. I., 173, 16.
यातयामानि देयानि V. I., P. I., 482, 20.
यात्रामात्रप्रसिद्धत्रयं V. I., P. I., 338, 14.

यात्रायामीक्षितेनापि V. I., P. I.,
237, 2.

यात्रास्वेकादशं प्रोक्तं V. I., P. II.,
299, 18.

या दिव्या आप इति पात्रं V. I.,
P. II., 410, 14.

या दिव्या इति मन्त्रेण V. I., P. II.,
406, 17.

यां दिशं तु गतः सोमः V. II., P. I.,
65, 14.

यानि चान्यान्येवम्प्रकाराणि V. II.,
P. I., 402, 8.

यान्यधस्तादभ्यर्थाणि V. II., P. I.,
195, 10.

यानि वा विद्यन्ते V. I., P. II.,
405, 13.

यानं वस्त्राण्यलङ्कारान् V. I., P. I.,
475, 10.

यान-शय्याप्रवेशभार्याम् V. I., P. I.,
191, 1.

यानासनाविभिर्नित्यम् V. II., P. I.,
28, 5.

या पत्या वा पत्न्यक्ता V. II., P. I.,
47, 1.

या ब्राह्मणी सुगं पीतवती V. II.,
P. I., 351, 2.

यामद्वयं शयानस्तु V. I., P. I.,
442, 2.

याम्या तिथिर्भवेत्ता हि V. I., P. II.,
309, 15.

याम्यैर्नैरेतुस्याणां V. II., P. II.,
208, 11.

याम्यलोकं प्रपन्नस्य V. II., P. II.,
209, 3.

यां यां योनिं च जीवोऽयं V. II., P.
II., 242, 4.

यायावराः V. I., P. II., 198, 12.

यायावर-वनस्थेभ्यो V. II., P. II.,
46, 2.

या रोमिणि स्यात्तु हिता V. I., P. II.,
114, 6.

यावक्ते V. II., P. II., 192, 13.

यावच्चैलं न गृह्णाति V. I., P. II.,
79, 4.

यावच्छ्राद्धं प्रदीयेत V. I., P. II.,
296, 12.

यावज्जीवम् V. I., P. II., 136, 3.

यावज्जीवमभिर्लोकं V. I., P. I., 118,
10; 165, 6.

यावज्जीवमभिर्लोकं जुहुयात् V. II., P.
I., 7, 3.

यावज्जीवं दर्श-पौर्णमासाभ्यां V. I.,
P. I., 165, 7.

यावत् त्रयस्ते जीवेशुः V. I., P. I.,
377, 14.

यावता पञ्चयज्ञानां V. I., P. I.,
198, 21.

यावत्तु शुद्धिं मन्येत V. I., P. I.,
231, 12.

यावन्ति नारीरोमाणि V. II., P. I.,
382, 15.

यावन्ति रोमकूपाणि V. II., P. II.,
8, 9.

यावत्सम्भृद् न भाव्यन्ते V. I., P. I.,
312, 15.

यावतीर्वै देवतास्ताः V. II., P. I.,
135, 13.

यावद्देवानूर्षीश्चैव V. I., P. I.,
365, 15.

यावद्दोषं न जानाति V. I., P. II.,
79, 5.

यावदाशौचं V. I., P. II., 289,
12; 289, 17.

यावद्भविष्यं भवति V. I., P. II.,
423, 16.

यावन्नामौ दहेद्देहं V. II., P. I.,
58, 12.

- यावन्न छिद्यते नालं V. I., P. II.,
23, 3; 231, 9.
- यावन्नापैत्यमेध्यान्क्तो V. II., P. I.,
196, 1.
- यावन्नापैत्यमेध्यान्क्तात् V. II., P. I.,
148, 8.
- यावन्नापैत्यमेध्यान्क्तात् V. I., P. I.,
231, 8.
- यावनालानपि तथा V. I., P. II.,
374, 5.
- यावन्न लज्जयाऽङ्गानि V. I., P. II.,
79, 1.
- यावन्न स्युस्त्रिदण्डास्तु V. I., P. II.,
172, 19.
- या वा स्यात् वीरसुरासाम् V. I.,
P. II., 117, 12.
- या सकृन् संस्कृता नारी V. I.,
P. II., 21, 17.
- यामु योनिषु जायन्ते V. II., P. II.,
251, 13.
- या स्त्री ब्राह्मणजातीया V. II., P. I.,
56, 14.
- युक्ताङ्गैः सकलैः षड्भिः V. I., P. I.,
182, 7.
- युक्ते च दैवे युद्धयेत V. I., P. I.,
459, 12.
- युक्तः परिचरेदेनम् V. I., P. II.,
48, 8.
- युक्तश्छन्दांस्यधीयीत V. I., P. II.,
127, 10.
- युक्ताश्चाधीयते वेशान् V. I., P. I.,
475, 2.
- युक्तश्चैवाऽप्रमत्तश्च V. I., P. I.,
474, 13.
- युक्तस्त्रिषवणस्नायी V. II., P. II.,
190, 15.
- युगादयः स्मृता ह्येताः V. I., P. II.,
310, 22.
- युगादिषु च सर्वासु V. I., P. II.,
326, 19.
- युग्मासु पुत्रा जायन्ते V. I., P. II.,
19, 20.
- युगेष्वावर्तमानेषु V. I., P. I., 116,
15.
- युग्मानाशयेत् V. I., P. II., 459, 17.
- युञ्जते नमः V. I., P. I., 276, 1.
- युज्यते ब्राह्मणः कुर्वन् V. I., P. I.,
363, 18.
- युज्यते स्तेयशेषेण V. I., P. II.,
42, 11.
- युद्धे V. I., P. II., 225, 3.
- युवानस्तत्र म्रियन्ते V. I., P. II.,
317, 4.
- युवानः पितरो यस्य V. I., P. II.,
318, 18.
- युवा सुवासा इत्येवं V. I., P. II.,
160, 10.
- यूपाऽयं विहितो मध्ये V. I., P. II.,
14, 5.
- ये अमीति भुवि क्षिपेत् V. I., P. II.,
427, 6.
- ये के चास्मत्कुले जाताः V. I., P. I.,
263, 7.
- येऽक्षेत्रिणो बीजवन्तः V. II., P. I.,
44, 18.
- ये च कुर्वन्ति दम्पत्योः V. II., P. II.,
230, 6.
- ये च सन्तानजा दोषाः V. I., P. II.,
152, 5.
- ये त्यजन्ति स्वकां भार्यां V. II., P. II.,
231, 7.
- ये देवयानाः V. I., P. II., 150, 21.
- ये दिवारस्था V. I., P. II., 99, 16.
- ये दशाहादयः प्रोक्ताः V. I., P. II.,
208, 4.
- येन केनचिदभ्यक्तः V. II., P. I.,
110, 1.

येन केनापि कार्याणि V. I., P. I.,
 119, 2.
 येन लुप्यति आत्माऽस्य V. II., P. II.,
 217, 6.
 येन देवाः पवित्रेण V. I., P. II.,
 160, 7.
 येनाऽऽधानं तु वै ग्रीष्मे V. I., P. I.,
 162, 14.
 येन यांस्तु गुणेनैषां V. II., P. II.,
 217, 9.
 येन शुद्धिमवाप्नोति V. II., P. I.,
 235, 11.
 ये नास्तिका निष्क्रियाश्च V. II., P. II.,
 235, 11.
 येनास्मिन् कर्मणा लोके V. II., P. II.,
 217, 3.
 येनास्य पितरो याताः V. I., P. II.,
 134, 18.
 येन सर्वमिदं प्रोतं V. I., P. II.,
 168, 14.
 ये बान्धवाऽबान्धवा वा V. I., P. I.,
 360, 12.
 ये ब्राह्मणान् प्रद्विषन्ति V. II., P. II.,
 224, 1.
 येभ्यो वाऽपि पिता दद्यात् V. I., P. I.,
 359, 18.
 ये मे कुले लुप्तपिण्डाः V. I., P. I.,
 365, 9.
 ये मेहयन्ति पथि च V. II., P. II.,
 236, 4.
 ये यजन्ति न चार्चन्ति V. I., P. I.,
 462, 14.
 ये ते शतमिति द्वाभ्यां V. I., P. I.,
 274, 10.
 येऽर्चयन्ति सदा विष्णुं V. I., P. I.,
 216, 3.
 ये लोकादानशीलानां V. I., P. I.,
 196, 4.
 येषां जपैश्च V. II., P. II., 156, 11.

येषां द्विजानां सावित्री V. II., P. II.,
 120, 16.
 येषां न माता न पिता न बन्धुः V. I.,
 P. I., 386, 9.
 येषां न यज्ञपुरुषः V. I., P. I.,
 200, 12.
 येषां न विषये विप्राः V. I., P. I.,
 200, 8.
 येषां पाषण्डसङ्कीर्णं V. I., P. I.,
 200, 10.
 ये स्तेन-पतित-ह्रीवाः V. I., P. II.,
 360, 1.
 ये स्तेन-पतित-ह्रीवाः V. II., P. I.,
 424, 13.
 ये स्तेनाः पिशुनाः ह्रीवाः V. I., P. II.,
 74, 19.
 ये समाना इति द्वाभ्यां V. I., P. II.,
 455, 9.
 ये समाना इति द्वाभ्यां V. I., P. II.,
 455, 3.
 ये सोमपा विरजसो V. I., P. II.,
 341, 6.
 ये सम्यङ्निनयता विप्राः V. II., P. I.,
 217, 10.
 ये हरन्ति च पापेन V. II., P. II.,
 262, 12.
 ये हरन्ति च तूर्याणि V. II., P. II.,
 262, 7.
 ये हरन्ति नरा नित्यं V. II., P. II.,
 262, 2.
 योगं क्षेमं च सम्प्रेक्ष्य V. I., P. I.,
 401, 14.
 योगिनं च तपःसक्तं V. I., P. I.,
 330, 11.
 योगेन तु परा भक्तिः V. I., P. I.,
 59, 9.
 योऽग्निं त्यजति नास्तिक्यात् V. II.,
 P. II., 109, 9.

योऽग्नीनपविद्धयेत् V. II., P. II.,
 107, 17.
 योगपटं बहिर्वासः V. I., P. II.,
 158, 10.
 योगाभ्यासरतः शान्तो V. I., P. II.,
 154, 19.
 यो गुरुः स शिवः प्रोक्तः V. I., P. I.,
 377, 1.
 योगशास्त्राभियुक्ते च V. I., P. II.,
 354, 21.
 योगस्थः कुरु कर्माणि V. I., P. I.,
 61, 7.
 योऽगृहीत्वा विवाहार्मि V. II., P. I.,
 449, 11.
 यो गृहस्थाश्रममास्थाय V. I., P. II.,
 148, 5.
 योजनान्न परं याति V. I., P. II.,
 185, 14.
 योजने पादहीनं स्यात् V. II., P. I.,
 257, 8.
 योजने पादहीनं स्यात् V. II., P. I.,
 258, 6.
 योऽदण्ड्यान् दण्डयेद्वाजा V. I., P. I.,
 447, 5.
 यो दद्यात्काञ्चनं मेरुं V. I., P. I.,
 318, 13.
 योऽधीतेऽहन्यहन्येतां V. I., P. I.,
 310, 15.
 योऽधीत्य त्राधिबद्धेदं V. I., P. I.,
 151, 10.
 योऽध्यापयति वृत्त्यर्थम् V. I., P. I.,
 333, 15.
 योऽध्यापयेद्धीति वा V. I., P. I.,
 218, 1.
 योनिकार्यं च यो देवि V. II., P. II.,
 222, 14.
 योऽनधीत्य द्विजो वेदान् V. II., P. I.,
 19, 1.

योऽनधीत्य द्विजो वेदान् V. I., P. I.,
 54, 15.
 योऽनेन विधिना कुर्यात् V. I., P. I.,
 432, 6.
 योऽनेन विधिना स्नाति V. I., P. I.,
 276, 10.
 योऽन्यत्र कुरुते यत्नं धर्मं V. I., P. I.,
 301, 9.
 योन्यादीन्यवगूहेत V. I., P. II.,
 79, 2.
 योऽनर्चिषि जुहोत्यग्नौ V. I., P. I.,
 316, 17.
 यो न वेत्त्यभिवादस्य V. I., P. I.,
 324, 11.
 योनीश्च नरकांश्चैव V. II., P. II.,
 209, 4.
 योऽनुष्ठानं न शक्नोति V. I., P. II.,
 229, 6.
 यो ब्रह्मचारी V. I., P. I., 50, 5.
 यो भुङ्क्ते वेष्टितशिराः V. I., P. I.,
 430, 9.
 यो भवेन्मानवः क्षुद्रः V. II., P. II.,
 220, 6.
 यो मोहादथवाऽऽलस्यात् V. I., P. I.,
 215, 3; 376, 8.
 यो यत्र विहितो धर्मः V. I., P. II.,
 68, 10.
 यो यदेषां गुणो देहे V. II., P. II.,
 215, 9.
 यो येन पतितेनैषां V. II., P. I.,
 27, 19.
 यो येन पतितेनैषां V. II., P. II.,
 90, 9.
 यो यो वर्णोऽपहीयत V. I., P. I.,
 446, 5.
 योऽयं संवृद्ध्यने नित्यं V. I., P. I.,
 95, 1.
 यो यस्य हिंस्यात् द्रव्याणि V. II.,
 P. I., 271, 4.

योऽरक्षन् बलिमादत्ते V. I., P. I.,
453, 18.
योऽवगुरेत् शतेन V. II., P. I.,
456, 17.
यो वैदिकमनावृत्य V. I., P. I.,
318, 5.
योऽवमन्येत ते तूभे V. II., P. II.,
105, 7.
योऽवमन्येत ते तूभे V. I., P. I., 13, 1.
यो वै यतीननावृत्य V. I., P. II.,
339, 19.
यो वरुणगृहीतः V. II., P. II.,
282, 16.
यो वा संवर्धते देहं V. I., P. II.,
324, 12.
योऽभ्राति भृत्यवर्गेभ्यः V. II., P. II.,
220, 10.
योऽदनीयात् V. II., P. II.,
194, 8.
योऽश्वत्थः शमीगर्भः V. II., P. II.,
35, 4.
योऽसवर्णे तु मृत्येन V. I., P. II.,
277, 3.
योऽसौ विष्ण्वाख्य आदित्ये V. I.,
P. II., 187, 14.
यो ह वा अविस्तिर्षेयः V. I., P. I.,
173, 14.
योगिकं स्नानमख्यातं V. II., P. II.,
16, 4.
योगपद्ये तु तीर्थानां V. I., P. II.,
109, 5.
यः कामतो नरः कुर्यात् V. II., P. I.,
14, 8.
यः कामतो महापापं V. II., P. II.,
72, 10.
यः कामतो महापापं V. II., P. I.,
203, 7.
यः कारणं पुरस्कृत्य V. I., P. I.,
187, 12.

यः करोति जनान् साधून् V. I.,
P. I., 479, 15.
यः कश्चिन्निर्हरेत् प्रेतम् V. I., P. II.,
275, 17.
यः क्रियाः कुरुते मोहात् V. I., P. I.,
250, 15.
यः पूज्यते ऽतिथिः सम्यक् V. I.,
P. I., 397, 4.
यः पात्रपूर्णां भिक्षां V. I., P. I.,
410, 3.
यः पुरुषः V. II., P. II., 186,
10.
यः प्राणोऽपानः V. I., P. I., 126,
11.
यः प्रत्यवसितो विप्रः V. II., P. II.,
130, 2.
यः प्रद्याद् गवां लक्षं V. I., P. I.,
376, 1.
यः क्षुद्रान् पतितान्श्चापि V. I., P. I.,
176, 4.
यः सपिण्डीकृतं प्रेतं V. I., P. II.,
330, 10.
यः समानोक्तदकं प्रेतं V. I., P. II.,
277, 17.
यः सायवैश्वेदेवान्ते V. I., P. I.,
398, 1.
यः स्वदारान्तुस्नानान् V. II., P. I.,
34, 17.
यः स्वशाखां परित्यज्य V. I., P. I.,
152, 19.

र.

रङ्गोपजीवी कूटाशः V. II., P. I.,
387, 2.
रञ्जनात् खलु राजत्वं V. I., P. I.,
451, 19.
रण्डायाम् V. II., P. II., 128, 7.
रक्ता गौरा तथा श्वेता V. I., P. I.,
271, 9.

- रक्तं तु तद्भवेत्तोयं V. I., P. I.,
248, 11.
- रक्ताणि हत्वा वासांसि V. II., P. II.,
254, 12.
- रक्त-पीतानि वस्त्राणि V. II., P. II.,
118, 11.
- रक्तपादांस्तथा जग्म्वा V. II., P. I.,
409, 8.
- रक्तवर्णं तु राजेन्द्र V. I., P. II.,
372, 14.
- रक्षणीया तथा षष्ठी V. I., P. II.,
214, 18.
- रक्षणार्थमपुत्रां वा V. I., P. II.,
109, 6.
- रक्षेत कन्यां पिता विद्वां V. II., P. I.,
355, 2.
- रक्षितं वर्धयेच्चैव V. I., P. I.,
472, 12.
- रक्षोदेविताभ्यः V. II., P. II.,
127, 2.
- रक्षोदेव स्वदेहादि V. II., P. I.,
197, 4.
- रक्षन् धर्मेण भूतानि V. I., P. I.,
453, 16.
- रक्षोभ्यः V. I., P. I., 384, 8.
- रक्षार्थं पितृसत्रस्य V. I., P. II.,
408, 21.
- रक्षार्थमस्य सर्वस्य V. I., P. I.,
447, 19.
- रक्षांसि च पिशाचाश्च V. II., P. II.,
218, 4.
- रजःकाले तु गन्धर्वाः V. I., P. II.,
78, 16.
- रजक-व्याध-शैलूष- V. II., P. I.,
347, 11.
- रजक-व्याध-शैलूष- V. II., P. I.,
334, 5.
- रजकश्चर्मकारश्च V. II., P. I.,
114, 14.
- रज्जु-वल्कल-पात्राणां V. II., P. I.,
183, 8.
- रज्ज्वाविकं चातिदुष्टं V. II., P. I.,
183, 12.
- रजतस्य सुवर्णस्य V. II., P. I.,
175, 12.
- रजसा तमसा चैवं V. II., P. II.,
215, 3.
- रजसा शुद्धयते नारी V. II., P. I.,
152, 13.
- रजसा शुद्धयते नारी V. II., P. I.,
151, 10.
- रजसा स्त्री मनोदुष्टा V. II., P. I.,
152, 11.
- रजसा स्त्री मनोदुष्टा V. I., P. II.,
152, 9.
- रजस्तत्राऽशुचि ज्ञेयं V. I., P. II.,
212, 20; 206, 2.
- रजस्तमो-मोहजातान् V. I., P. I.,
293, 6.
- रजस्युपरते तत्र V. II., P. I.,
167, 4.
- रजस्युपरते सार्धं V. I., P. II.,
110, 5.
- रजस्वला च संस्पृष्टा V. II., P. I.,
160, 17.
- रजस्वला तु भुञ्जाना V. II., P. I.,
162, 14.
- रजस्वला तु भुञ्जाना V. II., P. I.,
163, 12.
- रजस्वलां तु यो गच्छेत् V. II., P. I.,
335, 18.
- रजस्वला तु संस्पृष्टा V. II., P. I.,
162, 11.
- रजस्वलां द्विजो गत्वा V. II., P. I.,
336, 6.
- रजस्वलादिव्यवाये V. II., P. I.,
336, 14.

- रजस्वला-ऽन्त्य-चाण्डाल- V. II.,
 P. II., 239, 16.
 रजस्वलाभिगामी च V. II., P. II.,
 271, 7.
 रजस्वलाभिगमने V. II., P. I.,
 335, 10.
 रजस्वला भवेत्सा तु V. I., P. II.,
 335, 6.
 रजस्वलामृतुस्नाताम् V. II., P. I.,
 104, 1.
 रजस्वला यथा दृष्टा V. II., P. I.,
 68, 11.
 रजस्वला यथा दृष्टा V. II., P. I.,
 164, 5.
 रजस्वला-राजसुते V. II., P. I.,
 59, 6.
 रजस्वला-ऽवधूतादिगमने V. II., P. I.,
 337, 5.
 रजस्वला मूत्रिका च V. II., P. I.,
 58, 18.
 रजस्वला-सहोपतति- V. II., P. I.,
 388, 17.
 रजस्वलां हीनवर्णां V. II., P. I.,
 161, 18.
 रत्यर्थमपि दूद्रा स्यात् V. I., P. II.,
 97, 19.
 रत्यर्थमेव सा तस्य V. I., P. II.,
 96, 5.
 रत्नापहारी V. II., P. II., 258,
 7.
 रत्नापहारी भवति V. II., P. II.,
 261, 3.
 रत्निमात्राज्जलं त्यक्त्वा V. I., P. I.,
 227, 4.
 रथ्याकर्दम-तोयेन V. II., P. I.,
 187, 3.
 रथ्याकर्दम-तोयानि V. II., P. I.,
 187, 4.
- रथ्यां इमशानं चाक्रम्य V. I., P. I.,
 239, 12.
 रथा-ऽश्वबहुला सेना V. I., P. I.,
 457, 10.
 रथ्यं पशव्यमाजीव्यं V. I., P. I.,
 464, 1.
 रसज्ञाविधुरः कुब्जः V. II., P. II.,
 236, 9.
 रसा रसैर्महतो V. I., P. II., 11, 11.
 रसारसैर्निमातव्याः V. I., P. II.,
 10, 11.
 रसायनक्रियावाहं V. I., P. II.,
 183, 16.
 रयिं च पुत्रांश्च V. I., P. II., 106, 1.
 रविर्यावज्ज वृद्धयेत V. I., P. I.,
 314, 2.
 रवेस्त्वावर्तनादूर्ध्वम् V. I., P. I.,
 435, 19.
 रश्मिरश्मिरजच्छाया V. II., P. II.,
 189, 5.
 रश्मिस्त्वं पर्यावर्तयाद्ब्रह्मो V. I., P. II.,
 106, 8.
 रहस्ये V. II., P. II., 153, 2.
 रहस्यकृते V. II., P. II., 153, 5.
 रहस्याख्यायिनां चैव V. I., P. I.,
 471, 19.
 रहस्य-पञ्चरात्राणां V. II., P. II.,
 119, 7.
 रहस्ये रहस्यं V. II., P. II., 153,
 5.
 राक्षसे क्षत्रियस्यैकम् V. I., P. II.,
 86, 4.
 राक्षसोऽनन्तरस्तस्मात् V. I., P. II.,
 85, 11.
 राग-खाण्डव-चोष्यैश्च V. I., P. II.,
 371, 7.
 रागजं रोगजं चैव V. II., P. I.,
 165, 13.

- रागं द्वेषं मरं मायां V. I., P. II.,
 184, 5.
 रागो द्वेषश्च मोहश्च V. I., P. I.,
 480, 14.
 राजकोपाच्च V. I., P. II., 225, 2.
 राजगामि च V. II., P. II., 99,
 13.
 राजतेन्द्राक्षकैर्माला V. I., P. I.,
 309, 1.
 राजानं हरते तेजः V. II., P. I.,
 410, 12.
 राज्ञौ जागरणं कर्तुः V. I., P. II.,
 215, 2.
 राज्ञौ जागरणं कुर्यात् V. I., P. II.,
 214, 19.
 राज्ञौ चेष्टादित्यस्य V. I., P. II.,
 275, 5.
 राज्ञौ वानं न कर्तव्यं V. I., P. I.,
 194, 7.
 राज्यन्त्ययामनाडी द्वे V. I., P. I.,
 291, 2.
 राज्यास्तु षोडशे भागे V. I., P. I.,
 313, 18.
 राज्ञावासीत V. II., P. II., 190, 3.
 राजिशेषे शाब्ध्याम् V. I., P. II.,
 266, 14.
 राजिशेषे व्याहास्तुद्धिः V. I., P. II.,
 267, 2.
 राजिसूक्तं जपेत् स्मृत्या V. I., P. I.,
 441, 15.
 राजदण्डो न तस्यास्ति V. II., P. II.,
 64, 3.
 राजानं तेज आहते V. II., P. I.,
 378, 7.
 राज एव तु रासः स्यात् V. II., P. I.,
 12, 9.
 राज्ञीगामी भवेत्तुष्टो V. II., P. II.,
 264, 15.
 राज्ञीगर्भे पराकः स्यात् V. II., P. I.,
 335, 7.
 राज्ञा च ब्राह्मणैश्चैव V. II., P. I.,
 233, 2.
 राज्ञां च सम्पदं ब्रूहि V. II., P. II.,
 187, 10.
 राज्ञां तु सूतकं नास्ति V. I., P. II.,
 256, 16.
 राज्ञोऽनुमतिमाश्रित्य V. II., P. I.,
 233, 4.
 राज्ञःप्रतिग्रहं कृत्वा V. II., P. II.,
 116, 1.
 राज्ञी प्रव्रजिता धात्री V. II., P. I.,
 324, 17.
 राज्ञःप्रेष्यकरो यश्च V. I., P. II.,
 359, 2.
 राज्ञो माहात्मिके स्थाने V. I., P. II.,
 257, 10.
 राज्ञो बलार्थिनःषष्ठे V. I., P. II.,
 31, 11.
 राज्ञा वा समनुज्ञातः V. I., P. I.,
 483, 3.
 राजस्तथाऽऽसुरो वैदधे V. I., P. II.,
 86, 8.
 राज्ञा हि पूजितो धर्मः V. I., P. I.,
 453, 1.
 राजप्रतिग्रहो धीरो V. I., P. I.,
 199, 12.
 राजप्रतिग्रहादग्धाः V. I., P. I.,
 199, 21.
 राजप्रतिग्रहात् पुष्टः V. I., P. I.,
 199, 16.
 राजभृत्या-ऽन्ध-बधिराः V. I., P. II.,
 358, 5.
 राजा माता पिता चैव V. I., P. I.,
 449, 8.
 राजमार्गे-इमशानानि V. I., P. I.,
 225, 12.

राजमूलो महाराज V. I., P. I.,
449, 12.

राजयश्म्यामयावी च V. I., P. II.,
355, 20.

राजस्विनीक्षितानां च V. I., P. II.,
207, 17.

राजा राजसूयेन V. I., P. I., 46, 7.
राजवार्ता हि तेषां च V. I., P. II.,
180, 10.

राजा वा राजपुत्री वा V. II., P. I.,
291, 6.

राजा वा राजपुत्री वा V. II., P. I.,
290, 12.

राजा षड्भागभाक्तस्य V. I., P. I.,
452, 17.

राजा सत्यं च धर्मश्च V. I., P. I.,
449, 9.

राजसर्षपमात्रे च V. II., P. II.,
87, 14.

राजस्वस्यापहरणे V. II., P. II.,
113, 8.

राजानः क्षत्रियाश्चैव V. II., P. II.,
218, 7.

राजानमभिषेचयेत् V. I., P. I.,
451, 8.

राजन्योच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
393, 4.

राजन्योच्छिष्टाशने V. II., P. I.,
395, 8.

राजन्ये तु चतुरात्रं V. I., P. II.,
239, 4.

राजन्यबन्धोर्द्वाविधे V. I., P. II.,
47, 13.

राजानो राजभृत्याश्च V. I., P. II.,
256, 14.

राजन्यवैश्ययोर्नेति V. I., P. II.,
155, 4.

राजन्यवैश्य-सूत्राणां V. II., P. I.,
98, 1.

राजन्यां वैश्यहिंसायाम् V. II., P. I.,
102, 14.

राजन्य-सूत्रोच्छिष्टाशी V. II., P. I.,
395, 5.

राजन्यवधे षड्वार्षिकं V. II., P. I.,
97, 11.

राजन्यवधे षड्वार्षिकं V. II., P. I.,
98, 10.

राजन्यां हि धनुर्ययात् V. II., P. I.,
332, 15.

राज्यमाशस्तु येन स्याद् V. I., P. II.,
258, 16.

राष्ट्रकामास्तथोन्मत्ताः V. I., P. II.,
358, 3.

राजवान् सिंहतुण्डांश्च V. II., P. I.,
409, 5.

राजवान् सिंहतुण्डांश्च V. I., P. II.,
388, 3.

राष्ट्रवेनं बहिःकुर्यात् V. I., P. I.,
456, 9.

राहुमस्ते च सोमे V. II., P. II.,
17, 1.

राहुमस्ते यश सोमे V. II., P. II.,
9, 2.

राहुवर्धन-संक्रान्ति- V. I., P. I.,
194, 12.

राहोर्विमुक्ति- विज्ञाय V. I., P. I.,
437, 10.

रिक्तां पञ्चदशीं चैव V. I., P. II.,
30, 14.

रिक्ते च पिण्डदाने च V. I., P. II.,
462, 15.

रिच्यत इव वा V. I., P. I., 174, 3.
रीतिका-सीस-लोहानि V. II., P. I.,
175, 9.

रीत्ययः-कांस्य-सीसानां V. II., P. I.,
175, 13.

रुक्मस्तेयी सुरापश्च V. II., P. I.,
321, 1.

- रुद्रैकादशकं जप्त्वा V. II., P. II., 156, 9.
 रुद्रान् प्रपद्ये वरदान् V. I., P. I., 275, 3.
 रुधिरं बाहयेत्तेषां V. I., P. II., 7, 10.
 रुक्षं क्रिमिहतं क्षिप्तं V. I., P. II., 302, 15.
 रूपाण्यपि तथैवेह V. II., P. II., 214, 2.
 रूप-प्रविण हीनांश्च V. I., P. II., 134, 6.
 रूपवन्ति च चित्रासु V. I., P. II., 312, 17.
 रूपवतः सुतांस्त्वाष्ट्रे V. I., P. II., 314, 3.
 रूप-सत्त्व-गुणोपेताः V. I., P. II., 87, 1.
 रूप्यं वर्णास्तिला गावो V. I., P. II., 392, 11.
 रेखामात्रस्तु वृद्धयेत V. I., P. I., 314, 3.
 रेख्याऽष्टगुणं पुत्र- V. I., P. I., 309, 5.
 रेणवः शुचयः सर्वे V. II., P. I., 188, 13.
 रेतो-मूत्र-पुरीषाणां V. II., P. I., 369, 5.
 रेतो-मूत्र-पुरीषाणाम् V. I., P. I., 242, 6.
 रेतो-मूत्र-पुरीषाणां V. II., P. I., 367, 2.
 रेतःसिक्त्वा कुमारीषु V. II., P. I., 311, 6.
 रेतो-मूत्र-पुरीषाणां V. II., P. I., 369, 2; 369, 5.
 रेतः सेकः स्वयोन्यासु V. II., P. I., 310, 8.
 रेतःस्पृष्टं शवस्पृष्टम् V. II., P. I., 181, 6.
 रेवतीषु तथा रौप्यम् V. I., P. II., 313, 6.
 रोधादिना घातयित्वा V. II., P. I., 254, 4.
 रोधादिना चाङ्गिरसम् V. II., P. I., 253, 18.
 रोध-बन्धन-योक्त्राणि V. II., P. I., 271, 7.
 रोमकुर्यैर्यशःऽऽगच्छेत् V. II., P. II., 144, 2.
 रोमकाले तु सम्प्राप्ते V. I., P. II., 78, 15.
 रोमाणि प्रथमे पादे V. II., P. I., 264, 7.
 रोमसंस्थान् तिलान् कृत्वा V. I., P. I., 355, 1.
 रौरव- V. II., P. II., 174, 8.
 रौरवं कुड्मलं पूति- V. II., P. I., 5, 1.
 रौरवाद्याजिनानां V. II., P. I., 154, 1.
 रौरवे नरको घोरे V. I., P. I., 199, 19.
 रौरवे पूयनिलये V. I., P. I., 430, 17.
 रौरवं राजन्यस्य V. II., P. II., 32, 17.
 रौरवं राजन्यस्य V. I., P. II., 33, 1.
 रौक्मे च कुण्डले वेष्टं V. I., P. II., 58, 8.
 रोगी हीनातिरिक्ताङ्गः V. I., P. II., 348, 19.
 रोचनां चन्दनं हेम V. I., P. I., 320, 13.
 रौद्र उत्तरतो V. I., P. I., 385, 1.
 रौद्रे हस्ते च रोहिण्यां V. I., P. II., 454, 21.

ल.

लक्षजाप्येन च तथा V. I., P. I.,
310, 9.

लक्षाशीति जपेद्यस्तु V. II., P. II.,
198, 4.

लक्ष्यं शस्त्रभृतां वा स्यात् V. II., P. I.,
203, 11.

लक्ष्यं शस्त्रभृतां वा स्यात् V. II.,
P. II., 69, 3.

लक्षण्यां स्त्रियमुद्देहेन् V. I., P. II.,
94, 8.

लघ्वाहारां स्त्रियं कुर्यात् V. I., P. II.,
101, 10.

लताभेदाश्च निःसंख्याः V. II., P. II.,
242, 16.

लब्धलाभः पितृन् देवान् V. I., P. II.,
9, 9.

लभेदेवलको राजन् V. II., P. II.,
226, 3.

ललाटे केशवं विद्यात् V. I., P. I.,
267, 6.

ललाटसम्मितो राज्ञः V. I., P. II.,
35, 2.

लवणे मधु-मांसे च V. I., P. II.,
263, 2.

लवणाम्लौ तथा मध्ये V. I., P. I.,
421, 14.

लवणं व्यञ्जनं चैव V. I., P. I.,
428, 4.

लघुनं गृह्णनं चैव V. II., P. I.,
403, 1.

लघुनं गृह्णनं चैव V. II., P. I.,
405, 1.

लघुनं गृह्णनं चैव V. I., P. II.,
378, 20.

लघुनं गृह्णनं जग्ध्वा V. II., P. I.,
402, 12.

लघुनं च पलाण्डुं च V. II., P. I.,
404, 6.

लघुनं दीर्घपञ्च V. I., P. II.,
379, 2.

लघुन-पलाण्डु- V. II., P. I., 402, 2.

लघुन-पलाण्डु-गृह्णन- V. II., P. I.,
404, 14.

लक्षा-लवण- V. II., P. II., 119, 12.

लक्षा-लवण-मांसानां V. II., P. II.,
117, 11.

लक्षा-लवण-मांसानि V. I., P. I.,
488, 15.

लाजाभिश्च शलाभिश्च V. I., P. II.,
371, 1.

लाभालाभं च पण्यानां V. I., P. I.,
478, 18.

लाला-स्वेदसमाकीर्णः V. I., P. I.,
258, 14.

लिक्षामात्रेऽपि च तथा V. II., P. II.,
87, 15.

लिङ्गाऽपि छेदयित्वा तु V. II., P. I.,
322, 24.

लिङ्गं तु वैणवं तेषां V. I., P. II.,
172, 12; 174, 5.

लिङ्गव्याधिमवाप्नोति V. II., P. II.,
269, 9.

लिङ्गव्यक्त्यै हि धार्यास्ते V. I.,
P. II., 178, 7.

लिङ्गं वा सवृषणं V. II., P. I., 316
3.

लिङ्गं वा सवृषणमुत्कृत्य V. II., P. I.,
315, 20.

लिङ्गं स्पृष्ट्वाऽद्युतं धीमाद् V. II., P. II.,
279, 12.

लिप्यते नैनसा विप्रो V. II., P. I.,
414, 3.

लिप्यन्ते न स पापेन V. II., P. I., 413, 6.
 लुप्तधर्मास्तु चण्डालाः V. II., P. II., 11, 1.
 लूता-ऽहि-सरगनां च V. II., P. II., 253, 13.
 लेपभाजश्चतुर्थाद्याः V. I., P. II., 58, 12; 222, 2.
 लेपसम्बन्धिनश्चान्ये V. I., P. II., 58, 12.
 लेह्यं पेयं च विविधं V. I., P. I., 428, 5.
 लोकद्वेष्टाऽधमःपूसां V. II., P. II., 246, 4.
 लोक-वेशङ्ग-धर्मज्ञाः V. II., P. I., 218, 1.
 लोकवार्तादिकं श्रुत्वा V. I., P. I., 306, 16.
 लोक-वैद्विरुद्धोऽयं V. I., P. I., 91, 9.
 लोकसङ्ग्रहापार्याय V. I., P. I., 472, 18.
 लोकेऽस्मिन् मङ्गलान्यष्टौ V. I., P. I., 321, 4.
 लोभान् यः पितरौ भृत्यान् V. I., P. II., 385, 3.
 लोभान् त्यजति यस्त्वेतान् V. II., P. II., 221, 15.
 लोभ-राग-द्वेषाऽमर्ष- V. I., P. II., 76, 16.
 लोभः स्वप्नो-ऽधुतिः क्रौर्यं V. II., P. II., 266, 11.
 लोमानि V. II., P. II., 71, 2.
 लोमभ्यः स्वाहेत्येवं हि V. II., P. II., 70, 7.
 लोटमर्दी वृणुच्छेदी V. II., P. II., 235, 15.
 लोटैः स्तम्भैरुपायैर्वा V. II., P. II., 245, 10.
 लोहितं V. II., P. II., 71, 6.
 लोहितकेन V. II., P. II., 58, 1.

लोहितदर्शने V. II., P. I., 456, 10.
 लोहितान् वृक्षानिर्वासान् V. I., P. II., 379, 11.
 लोहितत्वं च नापैति V. I., P. I., 312, 16.
 लौकिके वैदिके वापि V. I., P. I., 379, 18.
 लौकिकं वैदिकं वाऽपि V. I., P. I., 322, 12.

व.

वन्ध्या तु वृषली ज्ञेया V. I., P. II., 356, 20.
 वन्ध्याऽष्टमेऽधिवेद्याऽष्टे V. I., P. II., 114, 2.
 वक्त्राधिकं तु यत्पिण्डं V. I., P. I., 422, 5.
 वक्त्रप्रमाणपिण्डांश्च V. I., P. I., 422, 4.
 वक्त्रमैधुनकर्ता च V. II., P. II., 271, 15.
 वक्रतुण्डाय V. II., P. II., 188, 8.
 वक्ष्यतेऽतः परं सर्वं V. II., P. I., 365, 8.
 वचनं सत्यं न पाह्यं V. II., P. I., 228, 15.
 वचः पूर्वमुदाहार्यं V. II., P. I., 211, 13.
 वज्रेणाऽथ कुशौर्वाऽपि V. I., P. II., 430, 19.
 वटा-ऽश्वत्था-ऽर्क-खदिर- V. I., P. I., 252, 13.
 वटे V. I., P. II., 305, 11.
 वडवायाम् V. I., P. II., 306, 10.
 वणिक्पथं कुसीरं च V. I., P. I., 476, 14.
 वणिक्पथमुपासीनैः V. I., P. I., 477, 2.
 वणिग्धर्ममुद्भूतं वै V. I., P. I., 479, 12.

- वणिजो मधुहर्षात् V. I., P. II., 358, 12.
 वस्त्रापेक्षी जुहेष्वैव V. I., P. I., 461, 4.
 वत्स राज्याभिषिक्तेन V. I., P. I., 453, 4.
 वत्सरत्रितयं कुर्यात् V. II., P. II., 62, 4.
 वदन्ति शुद्धौ तत्कार्यं V. I., P. II., 332, 6.
 वधेन शुद्धयति स्तेनो V. II., P. II., 86, 13.
 वध-बन्धपरिहृष्टः V. II., P. II., 246, 3.
 वधूं वा भ्रातृहारान् वा V. II., P. II., 267, 12.
 वनाद्गृहाद्वा कृत्वेष्टि V. I., P. II., 147, 6.
 वनाद्वा प्रव्रजेद्विद्वान् V. I., P. II., 149, 14.
 वनानि गिरयो नद्यः V. I., P. II., 303, 12.
 वनस्पतीनोषधीश्च V. I., P. I., 356, 18.
 वनी भूत्वा V. I., P. II., 136, 17; 147, 20.
 वन्यान्धेव फलान्यभन् V. II., P. II., 58, 9.
 वनवासी ह्यपः स्पृश्येत् V. II., P. II., 58, 13.
 वनस्थो धूतपापो वा V. I., P. II., 151, 18.
 वनस्थस्त्रिगुणं कुर्यात् V. II., P. II., 44, 2.
 वनेषु तु विहस्यैव V. I., P. II., 147, 2.
 वनेषूपवनेषु V. I., P. II., 307, 5.
 वपन-मेखला- V. II., P. II., 5, 12.
 वपनव्रतं चरेत् V. II., P. I., 299, 13.
 वमन्तं जृम्भमाणं च V. I., P. I., 330, 8.
 वर्जयेद्भुञ्जनं भ्रात्रे V. I., P. II., 375, 12.
 वर्जयेद्ये तथा चान्वान् V. I., P. II., 377, 2.
 वड्यां जन्तुमयी रूक्षा V. I., P. II., 303, 1.
 वर्जयेत्तादृशीं भिक्षां V. I., P. II., 190, 4.
 वर्जयेदेकपादक्षं V. I., P. II., 295, 7.
 वर्जयेद्वजिनं चरं V. I., P. II., 84, 3.
 वर्जयेदुपगन्धीनि V. I., P. II., 394, 6.
 वर्जयेत् वृक्षमूलानि V. I., P. I., 225, 15.
 वर्जयेन्मधु मांसं च V. I., P. II., 45, 18; 142, 15.
 वर्जयेन्मार्जनीरेणुं V. I., P. II., 134, 16.
 वर्जयेद्भुवनं सर्वं V. I., P. II., 377, 16.
 वर्णक्रमावन्तरज- V. II., P. I., 107, 14.
 वर्णज्येष्ठः पितृव्यश्च V. I., P. I., 331, 15.
 वर्णानां कामतः स्पर्शो V. II., P. I., 161, 16.
 वर्णानामाश्रमाणां च V. I., P. I., 452, 12.
 वर्णानां सान्तरालानां V. I., P. I., 144, 6.
 वर्णिनां हि वधो यत्र V. II., P. II., 44, 6.
 वर्णाश्रमाचारवती V. I., P. I., 183, 8.

- वर्णसङ्करभावेन V. I., P. I., 184, 8.
- वर्तन्ते याश्च सततं V. II., P. I., 58, 4.
- वर्तिनीपाकृतिं वाऽपि V. I., P. I., 266, 11.
- वर्तमानशरीरेण V. II., P. II., 276, 9.
- वर्धतामिति वैश्यस्तु V. I., P. I., 325, 6.
- वर्धयेत् पीण्डमेकैकं V. II., P. I., 303, 9.
- वर्षाणां द्वावशो लक्षे V. II., P. II., 251, 10.
- वर्षाणि ब्रह्मचर्ये तु V. II., P. I., 98, 2.
- वर्षाणां यच्छतं तस्य V. I., P. I., 95, 11.
- वर्षे द्वे परदशेषु V. II., P. I., 330, 11.
- वर्षाभ्योऽन्यत्र यत्स्थानम् V. I., P. II., 184, 14.
- वर्षाभ्योऽन्यत्र वर्षासु V. I., P. II., 182, 17.
- वर्षमर्धे तदर्थं च V. I., P. I., 356, 3.
- वर्षैरेकगुणां भार्या V. I., P. II., 69, 12.
- वर्षे-शीता-ऽऽतप-क्लेश-V. II., P. I., 251, 1.
- वर्षासु भुवशीलः V. I., P. II., 180, 16.
- वरश्चेत् कुल-शीलाभ्यां V. I., P. II., 90, 17.
- वरा-ऽतिथि-पितृभ्यश्च V. I., P. I., 135, 10.
- वरसोपास्तयैवैते V. I., P. II., 90, 15.
- वरयित्वा तु यः कश्चित् V. I., P. II., 93, 7.
- वरार्थिनां तृतीया च V. I., P. II., 318, 9.
- वराहैकशफानां च V. II., P. I., 370, 11.
- वराह-मकराभ्यां वा V. I., P. I., 458, 11.
- वलितं मानवैः सूत्रं V. I., P. II., 36, 15.
- वल्मीकं तु खानित्वा यो V. II., P. II., 249, 14.
- वल्मीकोपरि तोयान्त-V. I., P. I., 228, 7.
- वल्मीक-मुषकोत्खातां V. I., P. I., 227, 16.
- वर्ली चैव द्विजो भुक्त्वा V. II., P. I., 405, 2.
- वदयामास्य-बलो राजा V. I., P. I., 464, 15.
- वसित्वा वसनं शुष्कं V. I., P. I., 353, 6.
- वसेत्स नरके घोरं V. I., P. II., 389, 21.
- वसन्ते V. I., P. I., 48, 14.
- वसन्ति चैव ते स्नानात् V. I., P. I., 271, 2.
- वसन्ते ब्राह्मणः V. I., P. I., 162, 2.
- वसन्ते ब्राह्मणम् V. I., P. II., 32, 7.
- वसन्तो ब्राह्मणः प्रोक्तः V. I., P. I., 162, 10.
- वसन्ते ब्राह्मणस्य स्यात् V. I., P. I., 162, 9.
- वसन्तो वै V. I., P. I., 162, 2.
- वसन्ते वसन्ते ज्योतिषा V. I., P. I., 165, 8; 395, 1.
- वसन्ति स्त्रीपरित्यागात् V. II., P. I., 352, 18.

वसन्ति सर्वतीर्थानि V. I., P. I.,
 263, 16.
 वस्तूष्यमानमेत्यन्तः V. I., P. II.,
 2, 4.
 वस्त्रान्तरावृतां कृत्वा V. II., P. I.,
 170, 10.
 वस्त्रान्तरितसंस्पर्शः V. I., P. I.,
 279, 1.
 वस्त्रोदकमपेक्षन्ते V. I., P. I., 262, 4.
 वस्त्राद्यैर्भूषितं कृत्वा V. I., P. II.,
 238, 3.
 वस्त्रनिष्पीडितं तोयं V. I., P. I.,
 364, 1.
 वस्त्रापहारी V. II., P. II., 263, 5.
 वस्त्रापहारी श्वित्री स्यात् V. II., P. II.,
 260, 12.
 वस्त्र-भोज्यापहर्तारो V. II., P. II.,
 261, 2.
 वस्त्रा-ऽऽभरण-मात्यानि V. I., P. I.,
 377, 5.
 वस्त्रं वृद्धम्भसा शुद्धं V. II., P. I.,
 183, 11.
 वसेद्वाद्वा वर्षाणि V. I., P. II.,
 47, 15.
 वसा-मेदोद्भवं क्षीपं V. I., P. II.,
 395, 9.
 वसेदुन्नियताहाराः V. I., P. II.,
 366, 2.
 वसीरञ्जानुपूज्येण V. I., P. II.,
 32, 12.
 वसन् वृत्तरे ग्रामे V. II., P. I.,
 96, 12.
 वस्तू रुद्रांस्तथाऽऽदित्यान् V. I., P. I.,
 357, 12.
 वसिष्ठ-वक्ष-संवर्त- V. I., P. I., 108, 4.
 वस्त्रन्तार्थादितः पञ्च- V. I., P. II.,
 295, 10.
 वहेच्छवं तद्वायौ च V. I., P. II.,
 276, 19.

वह्निप्रज्वालनं कृत्वा V. II., P. I.,
 154, 4.
 वह्निना न च तप्ताभिः V. I., P. I.,
 236, 3.
 वान्तो विरक्तः स्नात्वा तु V. II.,
 P. II., 4, 10.
 वांशं करीरं सुरसं V. I., P. II.,
 376, 1.
 वाक्प्रदाने कृते तच्च V. I., P. II.,
 245, 16.
 वाक्शस्तमम्भुनिर्णिक्तम् V. II., P. I.,
 196, 10.
 वाक्सूक्तम् V. II., P. II., 157, 8.
 वाक्सम्बधे एतदेव V. II., P. I.,
 152, 3.
 वाग्दण्डजं च पाहृष्यं V. I., P. I.,
 473, 5.
 वाग्दण्डोऽथ मनोदण्डः V. I., P. II.,
 173, 18.
 वाग्दण्डोऽथ मनोदण्डः V. I., P. II.,
 173, 12.
 वाग्दण्डो मौनता प्रोक्ता V. I.,
 P. II., 173, 21.
 वाग्दन्ता मनोदन्ता V. I., P. II.,
 57, 14.
 वाग्वैवतैस्तु चरुभिर् V. II., P. II.,
 42, 11.
 वाग्धिग्वधः स्वकं चैव V. I., P. I.,
 455, 5.
 वाग्भावदुष्टाश्च तथा V. I., P. II.,
 377, 9.
 वागपहारी V. II., P. II., 263, 7.
 वाङ्-मनः-कायजान् शेषान् V. I.,
 P. I., 293, 7.
 वाञ्छेत् क्षुत्-दृष्टपरीतात्मा V. I.,
 P. I., 414, 14.
 वाचा कृतं कर्मकृतं V. II., P. II.,
 193, 7.

वाचा कायेन मनसा V. II., P. II.,
184, 14.
वाचिकैः पक्षि-सृगतां V. II., P. II.,
212, 12.
वाचिकश्च उपांशुश्च V. I., P. I.,
303, 17.
वाचिकस्यैकमेकं स्यात् V. I., P. I.,
305, 3.
वाचा चाक्रोशिका या तु V. II.,
P. II., 228, 8.
वाचा इत्ता मनोरत्ता V. I., P. II.,
57, 9.
वाचं नियम्य यत्नेन V. I., P. I.,
221, 18.
वाचोपहर्तारो V. II., P. II.,
247, 5.
वाचो यत्र विभिद्यन्ते V. I., P. II.,
229, 16.
वाच्यतामित्यनुज्ञातः V. I., P. II.,
437, 12.
वाचैव वाकृतं कर्म V. II., P. II.,
212, 10.
वाजे वाजे इति प्रीतः V. I., P. II.,
437, 18.
वाणिज्यलाभो नो तस्य V. II.,
P. II., 238, 6.
वाणिज्यलाभस्तत्रापि V. II., P. II.,
240, 5.
वाणिज्यलाभश्च स्वातिः V. I., P. II.,
312, 18.
वाणिज्यं पाशुपाल्यं च V. I., P. I.,
478, 4.
वाणिज्यमष्टम्याम् V. I., P. II.,
317, 1.
वाणिज्यवृद्धिं स्वातौ V. I., P. II.,
314, 3.
वातेन्द्र-गुरु-वह्नीनां V. II., P. II.,
126, 2.

वातव्याधियुतः स्तेयी V. II., P. II.,
261, 6.
वादेन ब्राह्मणं जित्वा V. II., P. I.,
454, 20.
वाक्-युद्धप्रधानाश्च V. II., P. II.,
218, 8.
वानप्रस्थः V. I., P. II., 138, 6.
वानप्रस्था अपि V. I., P. II.,
198, 20.
वानप्रस्थगृहेष्वेव V. I., P. II.,
145, 14.
वानप्रस्थो ब्रह्मचारी V. I., P. II.,
137, 16.
वानप्रस्थो यतिश्चैव V. II., P. II.,
129, 9.
वानप्रस्थो यतिश्चैव V. I., P. I.,
308, 2.
वानप्रस्थो यतिश्चैव V. II., P. II.,
49, 3.
वानप्रस्थो यतिश्चैव V. II., P. II.,
48, 17.
वानप्रस्थाश्रमस्यापि V. I., P. I.,
135, 6.
वानप्रस्थस्य बिगुणं V. I., P. I.,
229, 5.
वानरं द्येन-भासौ च V. II., P. I.,
78, 14.
वानर-सिंह-मार्जार- V. II., P. I.,
92, 9.
वापी-कूप-तडागेषु V. II., P. I.,
153, 9; 154, 9.
वापी-कूप-तडागानां V. II., P. I.,
153, 13.
वापी-कूप-तडागेषु V. I., P. I.,
228, 3.
वापयित्वा च केशासीन् V. I., P. II.,
157, 6.
वामतो वनमालायै V. I., P. I.,
369, 17.

वामदेव्यं त्रिरावर्त्य V. II., P. II.,
 156, 5.
 वामदेव्यं बृहत्साम V. II., P. II.,
 159, 5.
 वामेनावर्तनं केचित् V. I., P. II.,
 432, 15.
 वामहस्ते जलं कृत्वा V. I., P. I.,
 224, 7.
 वामहस्ते स्थिते इमे V. I., P. I.,
 248, 10.
 वायुभक्तः प्रागुशीची V. I., P. II.,
 146, 12.
 वायोरग्निः V. I., P. I., 105, 6.
 वायुर्वै गौतम V. I., P. I., 208, 10.
 वायव्यं V. II., P. II., 282, 4.
 वायव्यं गोरजः प्रोक्तम् V. II.,
 P. II., 16, 8.
 वायव्यं श्वेतम् V. I., P. I., 166, 6.
 वायवे V. II., P. II., 187, 14.
 वाय्वग्नि-विप्रानादित्यम् V. I., P. I.,
 225, 6.
 वायवे V. II., P. II., 282, 7.
 वायो शुक्रो जपेत् सूक्तम् V. II.,
 P. II., 279, 7.
 वायसानां कूर्माणां च V. I., P. I.,
 385, 6.
 वारुणं चावगाहस्तु V. II., P. II.,
 16, 3.
 वारुणीभिस्तथाऽऽदित्यम् V. I., P. I.,
 298, 16.
 वारुणं यौगिकं तद्वत् V. II., P. II.,
 15, 16.
 वारुणं यौगिकं तद्वत् V. II., P. II.,
 15, 16.
 वारुणं वा जपेत् सूक्तम् V. II., P. II.,
 279, 9.
 वाराणसी V. II., P. II., 202, 8.
 वाराणस्यां मृतो यस्तु V. I., P. II.,
 229, 1.

वाराणस्याम् V. II., P. II., 306, 6.
 वार्ताकवृत्तयः V. I., P. II., 198, 4.
 वार्तायां नित्ययुक्तः स्यात् V. I.,
 P. I., 478, 9.
 वारिहस्तमिमाप्नोति V. I., P. I.,
 190, 11.
 वार्ष्णीयस्य वर्तुलं च V. II., P. I.,
 409, 10.
 वार्ष्णीयस्य मांसेन V. I., P. II.,
 372, 8.
 वार्धुषिक-कर्ष्य- V. II., P. I.,
 388, 7.
 वाराहं च ततो भुक्त्वा V. II., P. I.,
 410, 2.
 वालखिल्याः V. I., P. II., 199, 5.
 वालखिल्यकृता ये च V. I., P. I.,
 169, 10.
 वालवासा जटी वा ऽपि V. II.,
 P. II., 81, 15.
 वालवासा द्विजोऽरण्ये V. II., P. II.,
 87, 8.
 वासः V. I., P. II., 33, 5.
 वासुकये V. II., P. II., 188, 2.
 वास्तुपाल-भूतेभ्यः V. I., P. I.,
 33, 5.
 वासन्त-शारदौर्ध्वैः V. I., P. II.,
 141, 14.
 वासिष्ठ-कश्यपा-ऽगस्त्याः V. I., P. II.,
 72, 1.
 वासो दद्याद्धयं हत्वा V. II., P. I.,
 90, 10.
 वासोदध्मन्द्रसालोक्यम् V. I., P. I.,
 190, 15.
 वासोदशा शुद्रया तु V. I., P. II.,
 98, 8.
 वासुदेवं च राजेन्द्र V. I., P. I.,
 366, 11.
 वासोभिर्दशभिश्चैव V. II., P. I.,
 169, 12.

- वासो वै दक्षिणां दद्यात् V. II., P. II., 183, 2.
- वासिष्ठो ह सास्यहव्यः V. I., P. I., 172, 17.
- वाससा चोपधूतानि V. I., P. II., 377, 10.
- वासो हिरण्यमुत V. II., P. I., 225.6.
- वाहनानि च सर्वाणि V. I., P. I., 471, 17.
- वाहयेत्तत्र धुर्यास्तु V. I., P. II., 7, 8.
- वाहयेत्तु कृतेनैव V. I., P. II., 7, 1.
- विकच्छीऽमुत्तरीयश्च V. I., P. I., 265, 5.
- विकर्मणा च जीवन्तो V. I., P. II., 74, 20.
- विकर्मणा जीवनम् V. II., P. II., 99, 18.
- विकर्मस्थान् द्विजान् स्पृष्ट्वा V. I., P. II., 279, 5.
- विकर्मस्थः सगोत्रो वा V. I., P. II., 91, 5.
- विक्रीणीत तिलान् शुद्धान् V. I., P. II., 11, 8.
- विक्रीणामि रसांश्चाहं V. I., P. I., 477, 7.
- विक्रमेण महीं लब्ध्वा V. I., P. I., 467, 15.
- विक्रीय कन्यकां गां च V. II., P. II., 132, 2.
- विक्रयी ब्रह्मणो यश्च V. II., P. I., 387, 1.
- विक्रयः सर्वपण्यानां V. I., P. I., 343, 7.
- विकिरश्च न दातव्यः V. I., P. II., 445, 5.
- विकलान् बाल-वृद्धांश्च V. I., P. I., 414, 13.
- विक्रेशं सितमस्पष्टम् V. I., P. II., 157, 15.
- विक्षिप्तेऽपि V. I., P. I., 43, 2.
- विख्यातदोषः कुर्वीत V. II., P. II., 153, 9.
- विख्यातदोषः कुर्वीत V. II., P. II., 153, 9.
- विघ्नमाचरते यस्तु V. II., P. II., 221, 3.
- विघर्षण विह्वलन- V. II., P. I., 178, 13.
- विचित्रा गतयः प्रोक्ताः V. II., P. II., 244, 5.
- विचरेन्नियतो निश्चयं V. I., P. II., 193, 19.
- विच्छिन्नं वाऽप्यधोयातं V. I., P. II., 38, 7.
- विजेतुं प्रयतेतारीन् V. I., P. I., 460, 1.
- विज्ञानं वसतो ग्रामे V. I., P. II., 339, 20.
- विज्ञानान्मृगमयं पात्रं V. II., P. I., 121, 13.
- विज्ञानमानन्दं V. I., P. I., 102, 7.
- विज्ञेयः पुण्यकालोऽयं V. I., P. I., 193, 8.
- विदपतिरतिथिरित्यन्ये V. I., P. II., 344, 23.
- विदुः शुद्रयोस्तु तानेव V. I., P. II., 85, 15.
- विदुराह-खरोष्ट्राणां V. II., P. I., 367, 10.
- विदुराह-ग्रामकुक्कुट- V. II., P. I., 370, 2.
- विदुराहो-भवेन्नित्यं V. II., P. II., 227, 3.
- विष्मन्तं तु गृही कुर्यात् V. I., P. I., 222, 14.

- विष्णुसौत्सर्गशुद्धयर्थं V. II., P. I.,
 195, 11.
 विष्णुबभक्षणे विप्रः V. II., P. I.,
 369, 8.
 विष्णुबभक्षणे विप्रः V. II., P. I.,
 368, 13.
 विष्णुबभोजनं नाम V. I., P. II.,
 102, 4.
 विष्णुबभक्षणे विप्रः V. I., P. I.,
 224, 4.
 विष्णुवरेताऽऽसव-रक्तलिप्तं V. II., P.
 I., 176, 1.
 वित्त पुत्र-कलत्रार्थी V. I., P. I.,
 355, 15.
 वित्तसाधने रहितः V. I., P. II.,
 436, 12.
 वितथाभिनिवेशी च V. II., P. II.,
 229, 3.
 वितथाभिनिवेशी च V. II., P. II.,
 214, 5.
 वितथाभिनिवेशश्च V. II., P. II.,
 212, 4.
 पितरस्तपितास्तेन V. I., P. I.,
 355, 2.
 वितस्ताद्वितयं हस्तम् V. II., P. II.,
 35, 17.
 वितस्तेर्द्विगुणोऽस्तिः V. I., P. II.,
 236, 2.
 वितस्तायाम् V. I., P. II., 306, 14.
 विद्या-चारित्र्य-बन्धु- V. I., P. II.,
 75, 6.
 विद्या-तपोभ्यां हीनेन V. I., P. I.,
 203, 6.
 विद्यते सागरस्यान्तः V. I., P. I.,
 124, 15.
 विद्युदग्नि-पयः-पन्थाः V. II., P. I.,
 22, 7.
 विद्या दिनं प्रकाशत्वात् V. I., P. II.,
 185, 3.
 विद्याधिपतिं V. II., P. II., 194, 7.
 विद्यां पश्यति V. II., P. II., 194, 6.
 विद्यापहारिणां चैव V. II., P. II.,
 245, 5.
 विद्याभ्यासे प्रमादी यः V. I., P. II.,
 185, 4.
 विद्याभ्यासो ह्युपस्पर्शः V. II., P. I.,
 428, 15.
 विद्यामभीष्टां जैवे V. I., P. II., 314,
 17.
 विद्यायुक्तो धर्मशीलः प्रधानतः V. I.,
 P. I., 184, 17.
 विद्याविक्रयी V. II., P. II., 258, 8.
 विद्यां विशिष्टां च गुरौ V. I., P. II.,
 315, 3.
 विद्यास्नातको V. I., P. II., 53, 12.
 विद्याहीनं व्रतभ्रष्टं V. I., P. II.,
 110, 10.
 विद्या ह वै ब्राह्मणमाजगाम V. I., P. I.,
 147, 1.
 विद्यार्थाश्च भृशुण्डैश्च V. I., P. II.,
 370, 7.
 विद्यार्था च भृशुण्डैश्च V. I., P. II.,
 370, 7.
 विद्वत्सर्वस्वतीप्राप्तं V. II., P. II.,
 16, 9.
 विद्वद्भिः सेवितः सद्भिः V. I., P. I.,
 89, 1.
 विद्वान् यतोपवीती स्यात् V. I., P. II.,
 169, 11.
 विद्वान् आद्धमकुर्वाणः V. I., P. II.,
 308, 20.
 विद्वद्य निम्बपत्राणि V. I., P. II.,
 293, 3.
 विधिघ्नस्तेन भवति V. I., P. II.,
 330, 11.
 विधिज्ञस्तर्पणं कुर्यात् V. I., P. I.,
 353, 7.

- विधूतपापास्ते यान्ति V. I., P. I.,
300, 12.
- विधुतिर्बलहतां च V. II., P. II.,
264, 1.
- विधिना वैवर्षे तु V. I., P. II.,
419, 16.
- विधिना शास्त्रदृष्टेन V. II., P. II.,
160, 5.
- विधेः प्राथमिकादस्मात् V. II.,
P. II., 60, 17.
- विधेःप्राथमिकादस्मात् V. II., P. I.,
200, 14.
- विधूमे लेलिहानं च V. I., P. I., 316,
16.
- विधूमे सन्नमुसले V. I., P. II.,
186, 8.
- विधूमे सन्नमुसले V. I., P. II.,
187, 6.
- विधाय देवतापूजां V. I., P. I.,
319, 15.
- विद्वध्व्यात्मपरा एव V. I., P. I.,
366, 14.
- विधूय मोहकलिलं V. I., P. I.,
58, 3.
- विधवागमने कृच्छ्रम् V. II., P. I.,
328, 8; 335, 11.
- विधिवत्तानि कुर्वीत V. I., P. II.,
454, 2.
- विधिवत् प्रैषमुद्यार्थ V. I., P. II.,
160, 2.
- विधिवत् प्रतिगृह्यापि V. I., P. II.,
92, 7.
- विधिवद् ग्राहयामास V. I., P. I.,
116, 7.
- विधिवद्दन्दनं कुर्यात् V. I., P. I.,
329, 2.
- विधवायां प्रजोत्पत्तौ V. I., P. I.,
134, 5.
- विधिहीनममुष्ट्राजं V. I., P. I.,
160, 3.
- विन्द्यादाच्छादनं वासः V. I., P. I.,
183, 5.
- विनीतः सत्त्वसंपन्नः V. I., P. I.,
462, 12.
- विनीतस्त्वथ शार्तायां V. I., P. I.,
462, 16.
- विनाऽङ्गिरप्सु वाऽप्यार्तः V. II., P. II.,
140, 13.
- विनापराधेन तथा V. II., P. II.,
234, 3.
- विना फलोपभोगेन V. II., P. II.,
276, 8.
- विना भोजनकालं तु V. I., P. II.,
195, 7.
- विना मन्त्रैश्च इर्भैश्च V. I., P. I.,
354, 8.
- विनायकोपसृष्टस्य V. II., P. II.,
184, 9.
- विनायकाय V. II., P. II., 188, 7.
- विनायज्ञोपवीतेन V. II., P. II.,
143, 13.
- विना यज्ञोपवीतेन V. I., P. I.,
246, 1.
- विना रूप्य-सुवर्णेन V. I., P. I.,
354, 7.
- विनाशयेन्मदद्रव्यं V. II., P. II.,
223, 4.
- विपाकः कर्मणां प्रेत्य V. II., P. II.,
214, 3.
- विपाको गो-वृषाणां तु V. II., P. I.,
283, 13.
- विपाके तु विपन्तिः स्यात् V. II., P. I.,
283, 17.
- विपन्नानां बहूनां तु V. II., P. I.,
284, 13.
- विप्रा द्वादश वा भोज्याः V. II., P. II.,
196, 13.

विप्रा ह्यदश वा भोज्याः V. II., P. II.,
47, 15.

विप्रदुष्टं स्त्रियं भर्ता V. II., P. I.,
353, 17.

विपक्ष- V. I., P. I., 43, 4.

विपणेन च जीवन्तो V. I., P. II.,
350, 6.

विपद्यपि न स स्वर्गो V. I., P. I.,
169, 2.

विपरीतमेकेषाम् V. II., P. I.,
300, 6.

विपर्ययेण तु V. I., P. I., 96, 16.

विप्रगर्भे पराकः स्यात् V. II., P. I.,
150, 14.

विप्राणां क्षालयेत् पाशान् V. I., P. II.,
398, 3.

विप्राणां वेदविदुषां V. I., P. I.,
480, 5.

विप्रेण वै निविष्टाश्चेन् V. II., P. I.,
329, 9.

विप्रौ तु प्राङ्मुखौ तेभ्यो V. I., P. II.,
399, 14.

विप्रे तु सकलं देयं V. II., P. I.,
100, 16.

विप्रदण्डोद्यमे कृच्छ्रः V. II., P. I.,
457, 6.

विप्रादुष्कमिच्छन्ति V. I., P. I.,
363, 6.

विपरीतं ब्रह्मचर्यम् V. II., P. I.,
312, 9.

विप्रान्तिके पितृन् ध्यायन् V. I.,
P. II., 417, 7.

विप्रान् तेषु मनुष्येषु V. II., P. II.,
243, 10.

विप्रान् दशावरान् कृत्वा V. II., P. I.,
123, 3.

विप्रानुद्धरते पापान् V. I., P. II.,
401, 3.

विप्रो नृपस्य भार्यायां V. II., P. I.,
330, 6.

विप्रान्मूर्धावसिक्तो हि V. I., P. II.,
119, 8.

विप्रः पञ्चमहायज्ञान् V. II., P. II.,
227, 2.

विप्राः पृच्छन्ति तत्कार्यम् V. II.,
P. I., 235, 18.

विप्रेभ्यो भोजनं इत्वा V. I., P. I.,
281, 7.

विप्राय इत्वा विधिषत् V. I., P. II.,
227, 12.

विप्रार्धे क्षत्रिये प्रोक्तं V. II., P. I.,
100, 19.

विप्रार्धे क्षत्रियस्य स्यात् V. II., P. I.,
395, 2.

विप्रलम्भकवाक्यानि V. I., P. I.,
10, 8.

विप्रा वाचा V. I., P. I., 75, 4.

विप्रदुष्टिबिलोपेन V. II., P. II.,
252, 9.

विप्रे शुक्ला तु मृच्छौचे V. I., P. I.,
227, 9.

विप्रा मृद्धेण संयुक्ता V. II., P. I.,
150, 19.

विप्रुषां पादसंस्पर्शः V. I., P. I.,
417, 8.

विप्रुषो माक्षिकास्पशो V. II., P. I.,
189, 6.

विप्रोष्य नृपसङ्ग्रहाः V. I., P. I.,
328, 10.

विप्रोष्य पादग्रहणम् V. I., P. I.,
329, 3.

विप्रुषश्च तथा न स्युः V. I., P. I.,
230, 14.

विप्रुषोऽष्टौ क्षिपेदूर्ध्वम् V. I., P. I.,
293, 5.

विप्रस्य कथयिष्यामि V. II., P. II.,
251, 8.

- विप्रस्य त्रिषु वर्णेषु V. I., P. II., 119, 15.
 विप्रस्य मेखला मौञ्जी V. I., P. II., 34, 5.
 विप्रस्य वधसंयुक्तं V. II., P. II., 42, 3.
 विप्रसेवैव शूद्रस्य V. I., P. I., 483, 4.
 विप्रहाऽरण्ये V. II., P. II., 65, 16.
 विपाशाग्राम् V. I., P. II., 306, 13.
 विपुल्य चिन्तयेद्धर्मम् V. I., P. I., 220, 7.
 विभागेष्वेव यत्कर्म V. I., P. I., 319, 10.
 विभज्य सह वा कुर्युः V. I., P. II., 117, 15.
 विमुक्तो योनिशेषेभ्यः V. I., P. I., 181, 4.
 विमुक्तः सर्वदा धीरो V. I., P. II., 341, 18.
 विमुक्तः सर्वपापेभ्यो V. I., P. I., 410, 4.
 विमर्शन-प्रोक्षणैः V. II., P. I., 178, 12.
 विमुञ्ज्यतेऽर्थ-धर्माभ्यां V. I., P. I., 473, 7.
 विरक्तिद्विविधा प्रोक्ता V. I., P. II., 161, 15.
 विरिञ्चिना सहोत्पन्न V. I., P. I., 255, 2.
 विराजं द्विगुणं जप्त्वा V. II., P. II., 156, 4.
 विरतो विष्णुविद्यासु V. II., P. II., 220, 1.
 विरूप एव भवति V. II., P. II., 234, 2.
 विरूपा भ्रममाणाश्च V. II., P. II., 230, 7.
 विविद्वत्तद्देशे V. I., P. I., 40, 11.
 विविकतेष्वेव मुख्यन्ति V. I., P. II., 304, 2.
 विवत्साया भन्यवत्सायाश्च V. I., P. II., 381, 3.
 विवादिनो नराश्चान्यान् V. I., P. I., 455, 8.
 विवाद्वा तथा तेन V. I., P. I., 131, 2.
 विविधानि च रत्नानि V. II., P. II., 254, 2.
 विविधानि च शिल्पानि V. I., P. II., 183, 17.
 विविधैर्हविर्विशेषैः V. I., P. II., 50, 5.
 विवशः शतमा जाताः V. I., P. I., 16, 8.
 विवाहे चोपनयनं V. I., P. I., 356, 2.
 विवाहोत्सव-यज्ञादि- V. I., P. II., 262, 14.
 विवाह-यज्ञ-वर्णेषु V. I., P. II., 258, 5.
 विशिखोऽप्युपवीतश्च V. I., P. II., 38, 10.
 विशुद्धाः कर्मभिश्चैव V. I., P. II., 74, 12.
 विशुद्धमपि आहारं V. I., P. II., 381, 10.
 विशुद्धपति चिरात्रेण V. I., P. II., 276, 2.
 विशुद्धपत्युपवासेन V. II., P. I., 110, 4.
 विशुद्धपत्युपवासेन V. II., P. I., 110, 9.
 विश्राम्येन्मध्यमे भागे V. I., P. II., 7, 6.
 विशीर्णा विमला जह्स्वा V. I., P. II., 40, 1.
 विशेषतः V. I., P. II., 306, 5.

विशेषतो विशीथे सु V. I., P. I.,
194, 9.
विशेषाङ्गाक्षणेन्द्राणां V. II., P. II.,
221, 1.
विश्वजिता यजेत V. I., P. I.,
148, 6.
विश्वेदेवाः शृणुतेति V. I., P. II.,
403, 6.
विश्वेदेवाश्च प्रीयन्तां V. I., P. II.,
437, 14.
विश्वान् देवान् यवैः V. I., P. II.,
405, 4.
विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा V. I., P. I.,
389, 13.
विश्वामित्रो जमदग्निः V. I., P. II.,
71, 14.
विश्वस्य कर्ता V. I., P. I., 105, 17.
विश्वासहर्ता तु नरो V. II., P. II.,
225, 8.
विषा-ऽग्नि-जलमृत्युनां V. II., P. II.,
221, 11.
विषप्रानि च रत्नानि V. I., P. I.,
471, 9.
विषत्रैरगवैश्चास्य V. I., P. I.,
471, 8.
विषं चापविषं भुक्त्वा V. II., P. I.,
382, 4.
विष्टानुलेपो रुदिनं मृतं च V. II.,
P. II., 3, 4.
विष्टा वार्धुषिकस्याजं V. II., P. I.,
378, 12.
विष्णुछाया ध्रुवं तैस्तु V. II., P. II.,
232, 14.
विष्णुधर्मोत्तरे वाप्सु V. I., P. II.,
413, 11.
विष्णुः पीतस्वमायाति V. I., P. I.,
132, 9.
विष्णुपदे V. I., P. II., 306, 11.

विष्णुं प्रजापतिं वाऽपि V. I., P. I.,
365, 3.
विष्णुरन्ता तथैवान्नं V. I., P. I.,
434, 3.
विष्णुरूपेण वै कुर्यात् V. I., P. II.,
193, 16.
विष्णवे नमः V. I., P. I., 375, 1.
विष्णवा-ऽऽपस्तम्ब हारीताः V. I.,
P. I., 108, 5.
विष्णुस्तिर्यग्धोर्ध्वं मे V. I., P. II.,
187, 19.
विष्णुः समस्तेन्द्रिय-वेह-वेहि- V. I.,
P. I., 433, 17.
विषाद्वन्धन-शस्त्रेण V. II., P. I.,
24, 2.
विषयान्न पुनर्यान्ति V. I., P. II.,
196, 4.
विषयामिषलुब्धस्तु V. I., P. I.,
199, 18.
विषयोपसेवा चाजस्रं V. II., P. II.,
216, 10.
विषयेष्वप्रसक्तिं वा V. I., P. I.,
452, 7.
विषुवे च तुला-मेषौ V. I., P. I.,
192, 9.
विषुवे शतसाहस्रं V. I., P. I.,
193, 2.
विष-शस्त्र-आपरा-ऽहि-V. I., P. II.,
327, 5.
विसृज्य च प्रजाः सर्वाः V. I., P. I.,
469, 4.
विसर्जयित्वा मानुष्ये V. I., P. II.,
324, 5.
विसम्भापहारी V. II., P. II., 237,
11.
विहितक्रियया साध्यो V. I., P. I.,
87, 6.
विहितत्वाच्च V. I., P. I., 69, 11.

- विहितं यदकामानां V. II., P. I.,
 23, 9; 202, 20.
 विहितं तु सपिण्डानां V. I., P. II.,
 277, 13.
 विहितं तस्य नाशौचं V. I., P. II.,
 224, 20.
 विहितस्याऽऽननुष्ठानात् V. II., P. I.,
 7, 9.
 विहितस्याऽननुष्ठानात् V. II., P. I.,
 7, 15.
 विहितं हि सपिण्डस्य V. I., P. II.,
 285, 11.
 विहायानि सभार्यश्चेत् V. I., P. I.,
 315, 9.
 विहाय सन्ध्याप्रणतिं V. I., P. I.,
 301, 10.
 विहाय सुमहागुप्तं V. II., P. II.,
 211, 2.
 विद्वत्स्य तु यथाकालं V. I., P. I.,
 471, 15.
 वीणावादनतत्त्वज्ञः V. I., P. I.,
 73, 1.
 वीतशोक-भयो विप्रो V. I., P. II.,
 146, 5.
 वीरुद्भेदास्त्वसंख्याताः V. II., P. II.,
 242, 17.
 वीरासनं सदा तिष्ठेत् V. II., P. II.,
 190, 9.
 वृकोदराय चिन्ताय V. I., P. I.,
 361, 9.
 वृको मृगेभं व्याघ्रोऽश्वं V. II., P. II.,
 254, 13.
 वृक्ष-गुल्म-लता-वीरुत्-V. II., P. II.,
 123, 17.
 वृक्ष-गुल्मावृते चापैः V. I., P. I.,
 459, 2.
 वृक्षच्छेत्ता वृथा यस्तु V. II., P. II.,
 249, 9.
 वृक्षा इवामिना इग्धाः V. I., P. I.,
 199, 20.
 वृक्षमूलनिकेतनः V. I., P. II.,
 138, 11.
 वृक्षमूलनिकेतः स्यात् V. II., P. I.,
 301, 18.
 वृक्षमूले वसेन्नित्यं V. I., P. II.,
 163, 22.
 वृक्षारोहण-लोहादि- V. I., P. II.,
 327, 8.
 वृक्ष-वलकलभेदेन V. II., P. II.,
 243, 3.
 वृक्षा-ऽश्म-विष-विषैश्च V. II., P. I.,
 23, 5.
 वृत्तिभेदेन भिन्नाश्च V. I., P. II., 172,
 11; 174, 11.
 वृत्त्या शुद्धसमस्तावत् V. I., P. II.,
 30, 2.
 वृत्ते शरावसम्पाते V. I., P. II.,
 186, 9.
 वृत्तिसङ्कोचमन्विच्छेत् V. I., P. I.,
 199, 4.
 वृत्त-स्वाध्यायसापेक्षम् V. I., P. I.,
 135, 7.
 वृत्तस्वाध्यायसापेक्षम् V. I., P. II.,
 208, 10.
 वृथा कुसर-संयाव- V. II., P. I.,
 407, 6.
 वृथा त्वश्रोत्रिये दानं V. I., P. I.,
 287, 2.
 वृथा तूष्णोदकस्नानं V. I., P. I.,
 287, 1.
 वृथा तस्य महायज्ञाः V. II., P. II.,
 145, 5.
 वृथा न विमृजेदन्नं V. I., P. I.,
 424, 7.

वृथापाकस्य भुञ्जानः V. II., P. I.,
 449, 13.
 वृथाप्रलापी यो न स्यात् V. I., P. II.,
 196, 9.
 वृथा भवति तत्सर्वम् V. I., P. I.,
 402, 16.
 वृथा-ऽऽरामा-ऽऽश्रमाणां च V. II.,
 P. I., 386, 12.
 वृथा-ऽऽलम्भेऽनुगच्छेद्वा V. II.,
 P. II., 123, 13.
 वृथा विवादवाक्यानि V. I., P. I.,
 439, 15.
 वृन्ताक-नालिका-पतित- V. I., P. II.,
 378, 13.
 वृन्ताक-नालिका-ऽलाबु V. I.,
 P. II., 378, 21.
 वृद्धौ च माता-पितरौ V. II., P. II.,
 34, 3.
 वृद्धौ च माता-पितरौ V. I., P. I.,
 198, 14.
 वृद्धं बालं गुरुं विप्रान् V. II., P. II.,
 221, 19.
 वृद्धौ वन्द्यामवृत्तां च V. I., P. II.,
 111, 10.
 वृद्धः शौच-क्रियालुभः V. I., P. II.,
 228, 5.
 वृद्धः शौचस्मृतैर्लुभः V. II., P. I.,
 20, 11.
 वृद्धिश्चाद्धे महाबालो V. I., P. II.,
 461, 2.
 वृद्धौ समर्चयेद्विद्वान् V. I., P. II.,
 459, 2.
 वृश्चिके समतिक्रान्ते V. I., P. II.,
 324, 1.
 वृषणमात्रमुत्क्रुत्य V. II., P. I.,
 322, 16.
 वृषः प्रतिष्ठितो धर्मः V. I., P. I.,
 82, 2.

वृषभैकादशा गाश्च V. II., P. I.,
 248, 8.
 वृषभैकादशा गाश्च V. II., P. I.,
 247, 3.
 वृषभैकादशा वाऽपि V. II., P. I.,
 95, 8.
 वृषभैक सहस्रागा V. II., P. I.,
 96, 10.
 वृषभैकसहस्रा गा V. II., P. I.,
 97, 5.
 वृषभं तिलधेनुं वा V. II., P. I.,
 245, 1.
 वृषभं शतशो जम्वा V. II., P. II.,
 156, 4.
 वृष-वृश्चिक कुम्भेषु V. I., P. I.,
 192, 10.
 वृषलीफेनपीतस्य V. I., P. II.,
 96, 19.
 वृषलीफेन पीताश्च V. I., P. II.,
 358, 6.
 वृषलो ब्राह्मणो गन्वा V. II., P. II.,
 267, 3.
 वृषल्यां V. II., P. II., 128, 5.
 वृषल्यामभिजातस्तु V. II., P. I.,
 333, 12.
 वृषलस्य त्रिरात्रं तु V. II., P. II.,
 42, 6.
 वृषस्य वृषणौ विलित्या V. II., P. II.,
 244, 11.
 वेत्ति विद्यामविद्यां च V. I., P. I.,
 186, 2.
 वेत्ति सर्वगतो कस्मात् V. II., P. II.,
 213, 15.
 वेन्नवत्याम् V. I., P. II., 306, 13.
 वेन्नाडुसैस्तालकन्धैः V. I., P. II.,
 371, 4.
 वेद एव द्विजातीनां V. I., P. I.,
 337, 11.

- वेदः कृत्स्नो ऽधिगन्तव्यः V. I., P. I.,
 151, 2.
 वेदोक्तेन प्रकारेण V. I., P. I.,
 120, 11.
 वेदोक्तं यः परित्यज्य V. II., P. II.,
 224, 12.
 वेदाङ्गानि पुराणानि V. I., P. II.,
 132, 10.
 वेदाङ्गानि रहस्यं च V. I., P. II.,
 132, 6.
 वेदा-ऽभिद्युक्तविप्रस्य V. I., P. II.,
 206, 18.
 वेदान्द्युत्साही V. II., P. II.,
 107, 14.
 वेदाचाराः प्रशाम्यन्ति V. I., P. I.,
 132, 16.
 वेदज्ञः सर्वशाल्मजः V. I., P. II.,
 342, 1.
 वेदन्तत्वार्यविक्रुषे V. I., P. I.,
 389, 8.
 वेदाथर्व-पुराणानि V. I., P. I.,
 348, 5.
 वेदोदितानां नित्यानां V. II., P. II.,
 141, 9.
 वेदोदितं स्वकं कर्म V. I., P. I.,
 57, 8.
 वेदान् छन्वांसि देवांश्च V. I., P. I.,
 356, 12.
 वेदनिन्दा V. II., P. II., 99, 14.
 वेदनार्विवर्धुः स्वः V. I., P. I.,
 333, 9.
 वेदोपकरणे चैव V. I., P. I.,
 158, 15; 348, 10.
 वेदोपाकरणे ग्रामे V. I., P. II.,
 129, 12.
 वेदोपजीविकाः पाराः V. II., P. II.,
 228, 1.
 वेदपारमर्शना ये V. II., P. I., 209,
 17.
 वेदाभ्यासं ततः कुर्यात् V. I., P. I.,
 336, 13.
 वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्यता V. II., P. I.,
 223, 6.
 वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्यता V. I., P. I.,
 216, 6.
 वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्यता V. II.,
 P. II., 27, 13.
 वेदाभ्यासस्तपो ज्ञानं V. II., P. II.,
 216, 7.
 वेदाभ्यासो हि विप्रस्य V. I., P. I.,
 337, 3.
 वेदमेकगुणं कृत्वा V. II., P. II.,
 156, 8.
 वेदमादौ समारभ्य V. I., P. I.,
 347, 20.
 वेदमधीत्य V. I., P. II., 130, 1;
 130, 17.
 वेदमध्यापयेद्धर्मं V. I., P. I.,
 146, 5.
 वेदमध्यापयेत् पश्चात् V. I., P. I.,
 153, 8.
 वेदमध्येष्य माणश्च V. I., P. I.,
 238, 15.
 वेदमेव सदा ऽभ्यस्येत् V. I., P. I.,
 337, 2.
 वेदयज्ञैरहीनानां V. I., P. II.,
 41, 8.
 वेदार्थनिन्दका ये च V. II., P. II.,
 224, 14.
 वेदार्थवित् उद्येष्टसामा V. I., P. II.,
 337, 11.
 वेदविक्रयके चैव V. I., P. I.,
 189, 1.
 वेदविक्रयिको मूर्खः V. II., P. II.,
 234, 9.
 वेदवित्त्वमभिजिति V. I., P. II.,
 313, 4.

- वेद-विद्या-व्रतस्नातः V. II., P. I., 230, 10.
 वेद-विद्या-व्रतस्नातः V. II., P. I., 64, 10.
 वेद-विद्या-व्रतस्नातः V. I., P. II., 339, 2; 342, 3.
 वेदं वेदौ तथा वेदात् V. I., P. II., 54, 1.
 वेदं व्रतानि वा पारं V. I., P. II., 52, 7; 131, 1.
 वेदोऽङ्गानि धर्मो- V. I., P. II., 343, 6.
 वेदांस्तथाऽऽमुयास्स्वान् V. I., P. II., 318, 13.
 वेदस्वीकारणं पूर्वम् V. I., P. I., 153, 15.
 वेदमापहारी V. II., P. II., 259, 5.
 वेदयां कुलवधूं कृत्वा V. II., P. II., 239, 12.
 वेदयातिसक्त- पतित- V. I., P. II., 355, 2.
 वेषा-ऽऽभरणसंशुद्धाः V. I., P. I., 471, 11.
 वेष्टितान् कृष्णगोवाल- V. I., P. II., 157, 10.
 वैकङ्कतं नालिकेरं V. I., P. II., 369, 13.
 वैकारिके देवगणाः V. I., P. I., 96, 10.
 वैकारिकस्तैजसश्च V. I., P. I., 96, 11.
 वैखानसा औदुम्बराः V. I., P. II., 198, 20.
 वैखानसो वाऽपि भवेत् V. I., P. II., 51, 19.
 वैष्णविशस्त-वार्धुष्य- V. I., P. II., 384, 14.
 वैष्ण-ऽभिशास्त वार्धुष्य- V. II., P. I., 380, 12.
 वैष्णवा ये स्मृता इण्डाः V. I., P. II., 178, 6.
 वैतानिकं च जुहुयात् V. I., P. II., 141, 10.
 वैतानं प्रक्षिपेदप्सु V. I., P. II., 226, 17.
 वैदिको हानमार्गोऽयं V. I., P. I., 182, 10.
 वैदिकैर्य वा मन्त्रैः V. I., P. I., 366, 6.
 वैदिकैः स्मर्यमाणत्वात् V. I., P. I., 12, 3.
 वैद्याघ्नपाद् गोत्राय V. I., P. I., 362, 3.
 वैद्याघ्ना व्यासगीताश्च V. I., P. I., 110, 1.
 वैरिणं नोपसेवेत् V. I., P. II., 134, 7.
 वैरे महति मद्वाक्यात् V. I., P. I., 142, 3.
 वैवस्वताय कालाय V. II., P. II., 161, 16.
 वैवस्वताय कालाय V. I., P. I., 361, 7.
 वैशाखी कार्तिकी माघी V. I., P. I., 192, 15.
 वैशाखमासस्य च या तृतीया V. I., P. I., 156, 8.
 वैशाखमासस्य च या तृतीया V. I., P. II., 311, 1.
 वैशाखस्य तृतीया तु V. I., P. II., 310, 2.
 वैशंपायनगीताश्च V. I., P. I., 110, 3.
 वैश्यो V. I., P. I., 46, 8.
 वैश्यकर्मा च यो विप्रः V. II., P. II., 241, 1.
 वैश्य-क्षत्रिय-विप्राणां V. I., P. II., 220, 13.
 वैश्यं क्षेमं समागम्य V. I., P. I., 325, 9.

- वैद्ये च्छित्ति नान्येन V. I., P. I.,
478, 12.
- वैद्योच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
393, 14.
- वैद्योच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
395, 14.
- वैद्योच्छिष्टाशी V. II., P. I.,
393, 6.
- वैद्योच्छिष्टाशने V. II., P. I.,
395, 7.
- वैद्यानु-करणः शूद्रां V. I., P. II.,
119, 11.
- वैद्ये तदेव कर्तव्यं V. II., P. I.,
150, 15.
- वैद्ये त्रैवार्षिकम् VII., P. I., 97, 13.
- वैद्योऽङ्गिः प्राशिताभिस्तु V. I., P. I.,
236, 12.
- वैद्यानां त्रिगुणा चैव V. II., P. I.,
231, 6.
- वैद्यानां त्रिगुणा प्रोक्ता V. II.,
P. II., 74, 4.
- वैद्यानां त्रिगुणा प्रोक्ता V. II., P. II.,
67, 12.
- वैद्यानां याजकश्चैव V. II., P. I.,
231, 8.
- वैद्येन शूद्रां V. I., P. II., 120, 8.
- वैद्येन सह भुक्त्वाजम् V. II., P. I.,
396, 6.
- वैद्ये पञ्चदश प्रोक्ताः V. I., P. II.,
289, 16.
- वैद्या प्रतीतम् V. I., P. II., 98, 15.
- वैद्यम्प्रति तथैवैते V. I., P. I.,
339, 5.
- वैद्यः पञ्चदशाहेन V. I., P. II.,
209, 16.
- वैद्यः पञ्चदशाहेन V. I., P. II.,
209, 8.
- वैद्यः पञ्चदशाहेन V. I., P. II.,
204, 14.
- वैद्यां भार्या गुरोर्गत्वा V. II., P. I.,
323, 5.
- वैद्यान्मागध-वैदेहौ क्षत्रियात् V. I.,
P. II., 121, 7.
- वैद्यान्मागध-वैदेहौ राज-V. I., P. II.,
121, 2.
- वैद्यायां V. II., P. II., 128, 3.
- वैद्यायां क्षत्रियायां च V. I., P. II.,
121, 11.
- वैद्यायां चतुर्थकालाहारो V. II., P. I.,
332, 9.
- वैद्याया द्वौ पती ज्ञेयौ V. I., P. II.,
95, 12.
- वैद्ययोषितो ब्राह्मण- V. II., P. I.,
348, 15.
- वैद्येऽर्धे पादमेकं तु V. II., P. I.,
100, 17.
- वैद्य-राजन्य-विप्राश्च V. I., P. II.,
121, 4.
- वैद्यं वा क्षत्रियं वाऽपि V. II., P. I.,
199, 5.
- वैद्यवृत्त्याऽपि जीवन्नो V. I., P. I.,
484, 14.
- वैद्यवृत्त्याऽपि जीवंस्तु V. I., P. II.,
4, 4.
- वैद्यवत् क्षत्रियास्तु V. II., P. I.,
103, 3.
- वैद्यो विंशतिरात्रेण V. I., P. II.,
205, 2.
- वैद्यश्च ब्राह्मणाशौचे V. II., P. I.,
420, 15.
- वैद्यश्चेत् ब्राह्मणमभि- V. II., P. I.,
331, 7.
- वैद्याशौचे तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
418, 19.
- वैद्याशौचे ब्राह्मणः V. II., P. I.,
420, 13.
- वैद्यः शूद्रोच्छिष्टाशी V. II., P. I.,
393, 7.

वैश्य-शूद्रावपि प्राप्तौ V. I., P. I.,
 400, 15.
 वैश्य-शूद्रौ सखा चैव V. I., P. I.,
 400, 12.
 वैश्यां शूद्रहिंसायाम् V. II., P. I.,
 102, 15.
 वैश्या-शूद्रास्तु राजन्यात् V. I., P. II.,
 119, 10.
 वैश्ये षष्ठिर्भवेद्वाति V. II., P. I.,
 418, 12.
 वैश्यस्तु कृतसंस्कारः V. I., P. I.,
 448, 8.
 वैश्यस्य V. I., P. II., 220, 19.
 वैश्यस्य च तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
 419, 3.
 वैश्यस्य चैन्दवं प्रोक्तं V. II., P. I.,
 41, 14.
 वैश्यस्य तु द्वयं कुर्यात् V. II., P. I.,
 95, 17.
 वैश्यस्य त्वधिकं प्रोक्तं V. II., P. I.,
 424, 2.
 वैश्यस्य धनसंयुक्तं V. I., P. II.,
 25, 11.
 वैश्यस्यापि V. II., P. II., 149, 17.
 वैश्यस्यैवं पञ्चदश V. I., P. II.,
 207, 4.
 वैश्यस्य वर्ण एकस्मिन् V. I., P. II.,
 119, 16.
 वैश्यहाऽब्दं चरेच्छैव V. II., P. I.,
 97, 7.
 वैश्यहत्यां तु सम्प्राप्य V. II., P. I.,
 96, 2.
 वैश्यं हत्वा चरेदेवं V. II., P. I., 98, 7.
 वैश्यां हत्वा मासत्रयं V. II., P. I.,
 104, 8.
 वैश्वदेवं ततः कुर्यात् V. I., P. I.,
 378, 9.
 वैश्वदेवाद्वात् V. I., P. I., 381, 7.

वैश्वदेवान्तिके प्राप्तम् V. I., P. I.,
 403, 4.
 वैश्वदेवादयो होमाः V. I., P. I.,
 217, 5.
 वैश्वदेवं न पित्रर्थे V. I., P. II.,
 442, 2.
 वैश्वदेवनिमित्तं वै V. I., P. I.,
 439, 20.
 वैश्वदेवे नियोक्तव्याः V. I., P. II.,
 345, 17.
 वैश्वदेव प्रकुर्वीत V. I., P. I.,
 379, 1.
 वैश्वदेवावसाने वा V. I., P. I.,
 344, 2.
 वैश्वदेवविहीनं तु V. I., P. II.,
 300, 5.
 वैश्वदेवस्तु कर्तव्यः V. I., P. I.,
 379, 10.
 वैश्वदेवस्तु कर्तव्यः V. I., P. I.,
 379, 19.
 वैश्वदेवाद्दत्तरिमौ V. I., P. II.,
 442, 19.
 वैश्वानरीं ब्रातपतीं V. II., P. II.,
 28, 9.
 वोढा चैवामिषाता च V. I., P. II.,
 275, 2.
 वोढुः स गर्भो भवति V. II., P. I.,
 46, 16.
 व्यङ्गैः पतित-चाण्डालैर् V. II., P. I.,
 366, 10.
 व्यङ्गाश्चाधर्मिणश्चैव V. II., P. II.,
 246, 19.
 व्याघ्रीवदुद्धरेत् पुत्रं V. I., P. I.,
 461, 6.
 व्याघ्रं श्वानं खरं सिंहं V. II., P. I.,
 92, 1.
 व्युत्क्रमश्च प्रसीतानां V. I., P. II.,
 455, 16.

- अक्षरमिण सुतानां च V. I., P. II., 455, 19.
 व्यतीति त्वासौथे V. I., P. II., 234, 1.
 व्यतीपातो गजच्छाया V. I., P. II., 308, 8.
 व्यतीपाते वैभूतौ च V. I., P. I., 193, 4.
 व्यत्यये कर्मणां साम्यं V. I., P. II., 123, 18.
 वस्तुस्तपाणिना कार्यम् V. I., P. I., 327, 19.
 व्यस्तकः केवलं विप्राः V. I., P. I., 113, 4.
 व्यानाय स्वाहेति V. I., P. I., 418, 6.
 व्याधितो बन्धनस्यो वा V. I., P. II., 11, 8.
 व्याधिनाशो भवेच्छीघ्रं V. II., P. II., 281, 10.
 व्याधिरोगशतैर्मुक्ताः V. II., P. II., 251, 14.
 व्याधिता वाऽधिवेत्तव्या V. I., P. II., 113, 13.
 व्याधितां विप्रपुष्टां वा V. I., P. II., 92, 8.
 व्याधितश्चाजहती स्यात् V. II., P. II., 260, 11.
 व्याधितस्यार्थहीनस्य V. I., P. I., 411, 8.
 व्याधितस्य कर्तृस्य V. I., P. II., 218, 14.
 व्याधितस्य यथा वैद्याः V. II., P. I., 207, 1.
 व्याधिः स्यात् प्राणसन्देशो V. II., P. II., 238, 7.
 व्यपेतकल्मषो विप्रः V. II., P. I., 305, 10.
 व्यापादनापहारेषु V. II., P. II., 113, 4.
 व्यापादयेद्य भालानं V. I., P. II., 224, 19.
 व्यापन्नानां बहूनां च V. II., P. I., 284, 9.
 व्यभिचारास्तु V. II., P. I., 36, 5.
 व्यभिचारादुक्तौ शुद्धिः V. II., P. I., 150, 6; 353, 13.
 व्यभिचारिणीं भार्या V. II., P. I., 36, 17.
 व्यभिचारिणीति सा ज्ञेया V. II., P. I., 359, 16.
 व्यामं नविक्षित्तव्यं स्यात् V. I., P. II., 37, 3.
 व्यायम्याऽऽप्तस्य मध्याह्ने V. I., P. I., 471, 5.
 व्यर्थमन्नाद्यप्ये दानं V. I., P. I., 188, 18.
 व्यालम्राही यथा व्यालं V. II., P. I., 57, 14.
 व्यवहारपक्ष- V. II., P. II., 237, 5.
 व्यवहारी पुष्पवत्यां V. II., P. II., 239, 17.
 व्यवहारिष्वमध्यस्यः V. II., P. II., 238, 5.
 व्यस्तैश्चैव समस्तैश्च V. I., P. I., 469, 17.
 व्यसनानि च सर्वाणि V. I., P. I., 472, 17.
 व्यसनानि परित्यज्य V. I., P. I., 474, 1.
 व्यसन्यधी हि व्रजति V. I., P. I., 473, 15.
 व्यसनासक्तचित्तस्य V. I., P. II., 218, 16.
 व्यसनस्य च मृत्योश्च V. I., P. I., 473, 14.
 व्याहृतयः V. II., P. II., 157, 5.
 व्याहृतीनिस्तथा पात्रम् V. I., P. II., 160, 9.

व्याहरद्वैष्टव्यं मन्त्रं V. I., P. I.,
306, 14.

श.

शक्तिं प्रतिषिद्धाञ्च V. II., P. I.,
389, 16.

शङ्खपुष्पीविपकेन V. II., P. I.,
445, 11.

शङ्खपुष्पीविपकेन V. II., P. I.,
445, 5.

शङ्खपुष्प्यवपकं तु V. II., P. I.,
444, 15.

शङ्खपुष्पीलता-मूल- V. II., P. I.,
345, 11.

शङ्खाय नमः V. I., P. I., 371, 1.

शङ्खरूप्यमयी माला V. I., P. I.,
308, 17.

शङ्ख-शुक्ति-सुवर्ण- V. II., P. I., 122, 1.

शङ्ख-शुक्तयज-मेषांश्च V. II., P. I.,
101, 15.

शं नो देवीरभिष्टये V. II., P. I.,
437, 13.

शक्तिं चावेश्य राक्षस्यं च V. I., P. I.,
482, 12.

शक्तिं चावेश्य पापं च V. II., P. I.,
461, 4.

शक्ति-जाति-गुणान् इष्ट्वा V. II., P. II.,
204, 5.

शक्तो बहुवृत्ते तीव्र- V. I., P. II.,
161, 7.

शक्त्या च यत्तकृन्मोक्षे V. I., P. II.,
147, 9.

शक्त्यानि कास्त्येन V. II., P. II.,
272, 17.

शयो मिथ्याविनीतश्च V. I., P. I.,
188, 2.

शणसूचमयं राज्ञो V. I., P. II.,
35, 16.

शत जप्ता तु सा देवी V. I., P. I.,
310, 7.

शतमूर्तीरे V. I., P. II., 306, 14.

शतपर्यायमावर्त्य V. II., P. I.,
64, 11.

शतमिन्दुक्षये शनं V. I., P. I.,
193, 1.

शतरुद्रीयम् V. II., P. II., 57, 10.

शतवर्षा च यो वृष्ट्वा V. I., P. II.,
185, 12.

शतं स्यात् शंखमणिभिः V. I., P. I.,
309, 6.

शतसाहस्रिकं कालं V. II., P. II.,
264, 6.

शतसाहस्रिका नद्याम् V. I., P. I.,
298, 2.

शतसाहस्रमभ्यस्य V. II., P. I., 339,
15.

शन्नोदेवीतिमन्त्रेण V. I., P. II.,
398, 9.

शन्नोदेवीतिमन्त्रेण V. I., P. II.,
399, 15.

शन्नोदेव्या पयः क्षिप्त्वा V. I., P. II.,
405, 1.

शनैरुच्चारयेन्मन्त्रम् V. I., P. I.,
304, 6.

शनैरार्द्रशाखया V. I., P. I., 477,
12.

शनैश्चरे भवेदायुः V. I., P. II.,
315, 4.

शब्दे षष्ठ्यसि कल्पे च V. II., P. I.,
230, 8.

शब्दार्थचिन्तनं भूयः V. I., P. I.,
304, 11.

शमग्निरग्निभिः V. II., P. I., 437,
10.

शमो वमस्तपः शौचं V. I., P. I.,
86, 3.

शमयन्स्वाशु मे पापं V. I., P. I.,
275, 5.

शमी-रोहितका-ऽश्वत्थाः V. I., P. II.,
40, 6.

शयनोत्थापनात् प्राग् यत् V. I., P. II.,
188, 12.

शयनस्थो न भुञ्जीत V. I., P. I.,
423, 16.

शय्यां कुशान् गृहान् गन्धान् V. I.,
P. I., 202, 13.

शय्यादेशे V. II., P. I., 384, 16.

शय्यापहारी V. I., P. II., 259,
10.

शरः क्षत्रियया प्राह्यः V. I., P. II.,
98, 7.

शरणागतं परित्यज्य V. II., P. II.,
138, 16.

शरणागतेषु कारुण्यं V. I., P. I.,
467, 7.

शरणागतहन्तश्च V. II., P. I.,
204, 10.

शरीरकर्षणात् प्राणाः V. I., P. I.,
468, 3.

शरीर-काल-धर्माश्च V. I., P. I.,
81, 4.

शरीरजैः कर्मशेषैः V. II., P. II.,
212, 11.

शरीरेणैव V. II., P. II.,
213, 8.

शरीरनाशे कल्पः स्यात् V. II., P. I.,
73, 13.

शरीरापह्वयेष्वत्र V. I., P. I.,
315, 1.

शरीरोपरमान्ते V. I., P. II.,
50, 8.

शरीरमभैवर्षैः V. I., P. I., 404,
18.

शरीरप्रभवैर्षैः V. I., P. II.,
336, 16.

शरीरं बलमायुश्च V. II., P. I.,
131, 19; 235, 5.

शरीरारम्भकं कर्म V. II., P. II.,
276, 7.

शरीरशुद्धिर्विज्ञेया V. I., P. I.,
286, 12.

शरीरशोषणं यत्तत् V. I., P. I.,
120, 12.

शरीरस्यात्यये चैव V. I., P. II.,
194, 14.

शरीरस्य विमोक्षणं V. II., P. I.,
315, 14.

शर्करा-कीट-पाषाणैः V. I., P. II.,
377, 4.

शरत्काले तु वैद्यस्य V. I., P. I.,
162, 16.

शरदि V. I., P. I., 48, 15.

शरद्गात्रः स्वयं वैद्यो V. I., P. I.,
163, 1.

शरदि वैद्यः V. I., P. I., 162, 6.

शरद्याधानमेवं वै V. I., P. I., 163,
2.

शरद्वै वैद्यस्य V. I., P. I., 162,
6.

शर्मन्तं ब्राह्मणस्योक्तं V. I., P. I.,
358, 15.

शर्मवद्ब्राह्मणस्य स्यात् V. I., P. II.,
25, 10.

शरयूतीरे V. I., P. II., 306, 8.

शरं यस्मात् ततः प्रोक्तः V. I.,
P. I., 74, 9.

शवं तत्स्पृष्टिनं चैव V. I., P. I.,
277, 3.

शव-विष्णु-शुक्रैस्तु V. II., P. I.,
183, 6.

शवस्पृशमथोरुकां V. I., P. I.,
277, 6.

- शश-कूर्मयोस्तु मांसेन V. I., P. II., 372, 6.
 शस्त्राणि चैव वस्त्राणि V. I., P. II., 28, 2.
 शस्त्रेण तु हता ये वै V. I., P. II., 316, 13; 327, 11.
 शस्त्रादिभिश्च हत्वा गां V. II., P. I., 253, 17.
 शस्त्रमुद्धन्धनं जलम् V. II., P. I., 20, 4.
 शस्त्रविक्रायि-कर्मार- V. I., P. II., 384, 18.
 शस्त्रविक्रायि-कर्मार- V. II., P. I., 381, 4.
 शस्त्रासव-मधुच्छिष्ट- V. I., P. I., 484, 10.
 शस्त्राल्लधारणं सेवा V. I., P. I., 85, 5.
 शस्त्राल्ल-भृत्त्वं क्षत्रस्य V. I., P. I., 339, 9; 454, 5.
 शाक-काष्ठ-दण्डेष्वप्सु V. I., P. II., 263, 2.
 शाकाद्रौषधि-पिण्याक- V. I., P. I., 484, 18.
 शाकेनाप्यपरपक्षं V. I., P. II., 323, 2.
 शाकापहारी V. II., P. II., 259, 9.
 शाकभक्षाः पयोभक्षाः V. I., P. II., 189, 5.
 शाकम्भयोस् V. I., P. II., 306, 2.
 शाक-मूल-फलेभूणां V. I., P. I., 424, 5.
 शाक-मूल-फलानां च V. II., P. I., 182, 10.
 शाकं मांसमपूर्णं च V. I., P. II., 383, 7.
 शाक-रज्जु-मूल-फल- V. II., P. I., 182, 1.
 शाके-राज्यम् V. I., P. II., 314, 5.
 शाकं वा यदि वा पत्रं V. I., P. I., 382, 1.
 शाकं वा यदि वा पत्रं V. II., P. I., 302, 13.
 शाकाशी V. I., P. II., 144, 5.
 शाकहर्ता च हारीतः V. II., P. II., 257, 6.
 शाठ्यं च दीर्घशैरस्वम् V. I., P. I., 480, 15.
 शाण-क्षौमाजिनानि V. I., P. II., 33, 5.
 शाणी वल्कलचीरी वा V. II., P. I., 301, 4.
 शाणसूत्री तु वैद्यस्य V. I., P. II., 34, 6.
 शानिचं चैव विप्राणां V. I., P. I., 136, 5.
 शारीरश्चार्थदण्डश्च V. I., P. I., 447, 13.
 शारीरस्ताडनादिस्तु V. I., P. I., 447, 14.
 शालामौ तु पचेदन्नं V. I., P. I., 379, 12.
 शालामौ लौकिकेवाऽथ V. I., P. I., 379, 9.
 शालामौ वा पचेदन्नं V. I., P. I., 379, 15.
 शालमाने च गोकर्णे V. I., P. II., 304, 17.
 शालां तु कारयेद्यस्तु V. II., P. II., 250, 13.
 शालीनवृत्तयः V. I., P. II., 198, 9.
 शालिना सक्तुभिर्वापि V. I., P. II., 290, 20.
 शाला-प्रपा-तडागानि V. I., P. I., 406, 15.
 शावे च सूतके चैव V. II., P. I., 419, 8.

- शावान्तः शाव भायाते V. I., P. II.,
 265, 10.
 शावेन शुद्धयते सूतिः V. I., P. II.,
 264, 12.
 शावे मानुस्त्रिरात्रं स्यात् V. I., P. II.,
 239, 18.
 शावासाँचे समुत्पन्ने V. I., P. II.,
 264, 11.
 शावासाँचे न कर्तव्यं V. I., P. II.,
 231, 5.
 शाश्वती भूतिमन्विच्छन् V. I., P. I.,
 283, 5.
 शास्त्रकर्ता मन्थकर्ता V. II., P. II.,
 221, 7.
 शास्त्रज्ञा दुष्टकर्माणः V. II., P. I.,
 210, 2.
 शासनाच्छंसनाच्चैव V. II., P. II.,
 288, 7.
 शास्त्रापहारी V. II., P. II., 259, 7.
 शिम्बिकानि करीराणि V. I., P. II.,
 376, 12.
 शिखिनस्तु भुताः केचित् V. I., P. II.,
 172, 14.
 शिखिभ्यो धातुरक्तेभ्यः V. I., P. II.,
 339, 15.
 शिखी यज्ञोपवीती स्यात् V. I.,
 P. II., 116, 2.
 शिखा-यज्ञोपवीत- V. I., P. II.,
 170, 8.
 शिखां यज्ञोपवीतं च V. I., P. II.,
 162, 16.
 शिखां-यज्ञोपवीतं च V. I., P. II.,
 164, 10.
 शिखा-यज्ञोपवीतेन V. I., P. II.,
 165, 12.
 शिखां यज्ञोपवीतं V. I., P. II.,
 166, 1.
 शिखा ज्ञानमयी यस्य V. I., P. II.,
 169, 8.
 शिरःकपाली ध्वजवात् V. II., P. II.,
 55, 8.
 शिरःप्रभृति पाशान्तं V. I., P. II.,
 408, 18.
 शिरः प्रावृत्य कुर्वीत V. I., P. I.,
 222, 2.
 शिरोऽभ्यङ्गं वर्जयेत् V. I., P. I.,
 283, 2.
 शिरोव्रतैश्च स्नातानाम् V. II., P. I.,
 216, 12.
 शिरोव्रतैश्च स्नातानाम् V. II., P. I.,
 217, 15.
 शिरसो मार्जनं कुर्यात् V. I., P. I.,
 295, 9.
 शिलतीऽप्युच्छतो नित्यं V. I., P. I.,
 402, 7.
 शिलोच्छे तस्य कथिते V. I., P. I.,
 340, 10.
 शिलोच्छा-ऽयाचितैर्जावन् V. I., P. II.,
 216, 12.
 शिल्पिनश्चित्रकाराद्याः V. I., P. II.,
 255, 15.
 शिल्पैर्वा विविधैर्जावेत् V. I., P. I.,
 342, 10.
 शिवगङ्गेति विज्ञेयं V. I., P. I.,
 280, 8.
 शिवनेत्रोद्भवं यस्मात् V. I., P. II.,
 405, 18.
 शिवेन मे जपित्वेष्टम् V. I., P. I.,
 274, 8.
 शिवे मन्त्रे गुरौ यस्य V. I., P. I.,
 377, 3.
 शिवलिङ्गसमीपे तु V. I., P. I.,
 280, 7.
 शिव-विद्यागुरुणां च V. I., P. I.,
 377, 2.
 शिशुरप्यग्निहोत्री च V. I., P. II.,
 341, 12.
 शिष्टाः खलु V. I., P. I., 144, 9.

शिष्टशीर्ष- V. II., P. II., 288, 1.
 शिष्यो गुरोर्नरभ्रेष्ठ V. I., P. I.,
 152, 4.
 शिष्याणां न तु कारुण्यात् V. I.,
 P. II., 185, 2.
 शिष्ये पञ्चस्वमापन्ने V. I., P. II.,
 235, 5.
 शिष्यभार्या गुरोर्भार्या V. II., P. I.,
 318, 5.
 शिष्यैः शतहताद्धोमात् V. I., P. I.,
 312, 2.
 शिष्य-सतीर्थ- V. I., P. II.,
 249, 6.
 शिष्यस्य गुरुशरेषु V. I., P. I.,
 136, 9.
 शीतकृच्छ्रेण वा शुद्धिः V. II.,
 P. II., 187, 19.
 शीत-वातोष्णाति- V. II., P. I.,
 249, 10.
 शीत-वाताहता वा स्यात् V. II., P. I.,
 281, 4.
 शीतास्वप्सु निविध्योष्णाः V. I.,
 P. I., 288, 10.
 शीर्णपर्णे वर्जयित्वा V. I., P. I.,
 434, 19.
 शीर्णपर्णाशनो वा स्यात् V. I., P. II.,
 144, 12.
 शीर्णपर्णे हरेहायुः V. I., P. I.,
 434, 17.
 शुके द्विहायनं वत्सं V. II., P. I.,
 80, 14.
 शुक्तानि यानि सर्वाणि V. I., P. II.,
 45, 19.
 शुक्तानि हि द्विजोऽज्ञानि V. I.,
 P. II., 384, 8.
 शुक्त-पशुपितोच्छिष्ट- V. II., P. I.,
 383, 2.
 शुक्रपक्षादिनियतः V. II., P. I.,
 300, 11.

शुक्रमहतं वासः V. I., P. II.,
 33, 10.
 शुक्राम्बरधरो नित्यं V. I., P. II.,
 54, 10.
 शुक्राष्टम्यां तु माघस्य V. I., P. I.,
 362, 1.
 शुक्लैस्तु तर्पयेद्देवान् V. I., P. I.,
 355, 4.
 शुक्लाः सुमनसः भ्रेष्टाः V. I., P. II.,
 393, 2.
 शुचौ देशे आसीनः V. I., P. I.,
 235, 1.
 शुचौ देशे अपन् जप्यम् V. I., P. I.,
 303, 3.
 शुचिदेशानु सङ्ग्राह्याः V. I., P. I.,
 271, 8.
 शुचि देशं विरिक्तं तु V. I., P. II.,
 302, 10.
 शुचौ देशे शुचिर्भूत्वा V. I., P. I.,
 254, 18.
 शुचौ देशे समासीनो V. I., P. I.,
 242, 3.
 शुचिना कर्म कर्तव्यम् V. I., P. II.,
 203, 7.
 शुचिना कर्म कर्तव्यम् V. I., P. II.,
 297, 11.
 शुचि पूतं स्वयं शुद्धं V. II., P. I.,
 365, 9.
 शुचिरुत्कृष्टशुभ्रशुः V. I., P. I.,
 480, 7.
 शुचिर्धर्मपरो राजा V. II., P. I.,
 191, 6.
 शुचिर्भूतेन शतव्यं V. I., P. II.,
 332, 17.
 शुचिवस्त्रधरः स्नातो V. I., P. I.,
 351, 1.
 शुचीनामशुचीनां च V. I., P. I.,
 201, 7.

- शुच्यप्यशुचिसंस्पृष्टं V. II., P. I., 366, 5.
 शुचौ संवृते V. I., P. I., 419, 12.
 शुद्धानामपि लोके ऽस्मिन् V. II., P. I., 205, 8.
 शुद्धं पवित्रभूतं च V. II., P. I., 365, 14.
 शुद्धा भर्तुश्चतुर्थे ऽङ्कि V. II., P. I., 165, 3.
 शुद्धघेद्विप्रो दशाहेन V. I., P. II., 209, 7.
 शुद्धये चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I., 442, 11.
 शुद्धये चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I., 367, 18.
 शुद्धघेत् त्रिषवणस्नायी V. II., P. II., 73, 12.
 शुद्धघते सोऽर्धमासेन V. II., P. I., 244, 9.
 शुद्धघेद्विप्रो दशाहेन V. I., P. II., 204, 13.
 शुद्धघेरत् स्त्री च शुद्धश्च V. I., P. I., 236, 8.
 शुद्धघर्थमिति तत् प्रोक्तं V. I., P. II., 301, 2.
 शुद्धैर्द्रव्योपकरणैः V. I., P. I., 167, 12.
 शुद्धिर्विज्ञानता कार्या V. II., P. I., 181, 2.
 शुद्धवत्यः V. II., P. II., 157, 1.
 शुद्धा स्यान्तु चतुर्थे ऽङ्कि V. I., P. II., 385, 9.
 शुना वटखिराजमुपवसेत् V. II., P. I., 68, 4.
 शुनां च पतितानां च V. I., P. I., 385, 15.
 शुनीं चैव द्विजो गत्वा V. II., P. I., 339, 18.
 शुना वटख्यहं यावकाहारः V. II., P. I., 67, 8.
 शुनोच्छिष्टस्थिता आपो V. II., P. I., 445, 10.
 शुनो मांसं शुष्कमांसम् V. II., P. I., 410, 4.
 शुनां मांसाक्षने च V. II., P. I., 408, 5.
 शुना लीढं हविर्यथा V. II., P. I., 206, 1.
 शुभानामशुभानां च V. II., P. II., 208, 15.
 शुभाशुभफलं कर्मे V. II., P. II., 211, 15.
 शुभ्रुषित्वा नमस्कृत्य V. II., P. I., 246, 4.
 शुभ्रुषित्वा नमस्कृत्वा V. II., P. I., 247, 16.
 शुभ्रूषा ब्राह्मणानां च V. I., P. I., 472, 10.
 शुभ्रूषा-लाभ-पूजार्थं V. I., P. II., 185, 1.
 शुभ्रूषवै तु शुद्रस्य V. I., P. I., 480, 6.
 शुभ्रूषा सर्वत्र कार्या V. I., P. II., 45, 12.
 शुष्का ब्रह्मवर्चसकामः V. I., P. II., 39, 15.
 शुष्कवासा स्थले कुर्यात् V. I., P. I., 249, 6.
 शुद्रतुल्या भविष्यन्ति V. I., P. I., 133, 3.
 शुद्रकर्मे तथा मन्त्रः V. I., P. I., 85, 9.
 शुद्रं गत्वा चरेद्द्वेया V. II., P. I., 151, 6.

- शूद्रां गत्वा तु वै विप्रः V. II., P. I.,
 338, 1.
 शूद्रागमने V. II., P. II., 265, 3.
 शूद्रगर्भे तु सन्त्यागः V. II., P. I.,
 150, 16.
 शूद्रगर्भे द्विजः कुर्यात् V. II., P. I.,
 335, 18.
 शूद्राचार्यः V. II., P. II., 258, 19.
 शूद्राचार्यः सुताचार्यः V. I., P. II.,
 359, 10.
 शूद्राणां कुशवारिपानं V. II., P. I.,
 394, 2.
 शूद्राज्जातस्तु चण्डालः V. II., P. I.,
 69, 16.
 शूद्राज्जातस्तु चण्डालः V. I., P. II.,
 121, 16.
 शूद्राज्ज्ञानागमश्चैव V. II., P. I.,
 378, 2.
 शूद्राणां हीनजातीनां V. II., P. I.,
 333, 15.
 शूद्रास्पृशति चाण्डालो V. II., P. II.,
 228, 19.
 शूद्रावपि महीतव्यम् V. I., P. I.,
 197, 16.
 शूद्रासायोगवः क्षत्ता V. I., P. II.,
 121, 10.
 शूद्रासायोगवः क्षत्ता V. I., P. II.,
 121, 3.
 शूद्रासायोगवं वैदया V. I., P. II.,
 121, 18.
 शूद्रसारां गतो विप्रो V. II., P. I.,
 329, 4.
 शूद्रधर्मो द्विजातिशुश्रूषा V. I., P. I.,
 343, 2.
 शूद्रधर्मस्त्रिवर्णशुश्रूषा V. I., P. I.,
 481, 6.
 शूद्रानुमहकर्ता च V. II., P. II.,
 221, 17.
 शूद्राज्ञेनोदरस्थेन V. II., P. I.,
 377, 5.
 शूद्राज्ञेनोदरस्थेन V. II., P. II.,
 221, 4.
 शूद्राज्ञेनोदरस्थेन V. II., P. II.,
 241, 8.
 शूद्राक्षं ब्राह्मणो भुक्त्वा V. II., P. I.,
 384, 8.
 शूद्राक्षरसपुष्टस्य V. II., P. I.,
 376, 15.
 शूद्राक्षरसपुष्टस्य V. II., P. I.,
 376, 7.
 शूद्राक्षं शूद्रसम्पर्कः V. II., P. I.,
 378, 1.
 शूद्राक्षं सूतकाक्षं च V. II., P. I.,
 410, 9.
 शूद्राक्षं सूतकाक्षं च V. II., P. I.,
 417, 6; 422, 3.
 शूद्रप्रेष्यं हीनसख्यं V. II., P. II.,
 103, 5.
 शूद्रभुक्तावशिष्टं तु V. I., P. I.,
 424, 16.
 शूद्राभिजननम् V. II., P. II., 135, 14.
 शूद्रभाण्डस्थितं तक्रं V. II., P. I.,
 145, 15.
 शूद्रयाजकः V. II., P. II., 115, 2.
 शूद्रयाजकः सर्व- V. I., P. I., 175, 4.
 शूद्राद्योनौ पतद्वीजं V. I., P. II.,
 97, 1.
 शूद्रायाः प्रातिलोभ्येन V. I., P. II.,
 95, 10.
 शूद्रायां वा V. I., P. II., 96, 2.
 शूद्रायाः शूद्रसेवने V. II., P. I.,
 348, 17.
 शूद्र-विद्-क्षत्रियाणां तु V. I., P. II.,
 220, 1.
 शूद्रावेदी पतत्यग्नेः V. I., P. II.,
 96, 15.

शूद्रा वस्त्रवशाम् V. I., P. II., 98, 15.
 शूद्राशौचे द्विजो भुक्त्वा V. II., P. I.,
 422, 9.
 शूद्रश्च द्विजाशौचे V. II., P. I.,
 420, 18.
 शूद्रश्चेत् ब्राह्मणीम् V. II., P. I.,
 331, 3.
 शूद्रश्च ब्राह्मणीं गत्वा V. II., P. II.,
 265, 13.
 शूद्रश्च राजन्य-वैश्ययोः V. II., P. I.,
 332, 4.
 शूद्रः शूद्राशौचे V. II., P. I., 421, 1.
 शूद्रां शयनमारोप्य V. I., P. II.,
 96, 17.
 शूद्रशिष्यो गुरुश्चैव V. I., P. II.,
 350, 14.
 शूद्रेषु दास-गोपाल- V. I., P. I.,
 136, 7.
 शूद्रेषु दास-गोपाल- V. II., P. I.
 431, 2.
 शूद्रस्तु ब्राह्मणीं गत्वा V. II., P. I.,
 330, 16.
 शूद्रस्तु मासमासीत् V. I., P. II.,
 209, 13.
 शूद्रस्तु वृत्तिमाकाङ्क्षन् V. I., P. I.,
 483, 11.
 शूद्रे समगुणं दानं V. I., P. I.,
 186, 4.
 शूद्रः समाचरेत्पादम् V. II., P. II.,
 74, 11.
 शूद्रस्य गमने चैव V. II., P. I.,
 151, 14.
 शूद्रस्य चैवृशं पापं V. II., P. II.,
 251, 7.
 शूद्रस्योच्छिष्टभोजी तु V. II., P. I.,
 398, 2.
 शूद्रस्य तु तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
 379, 12.

शूद्रस्य तु नवभ्रात्रे V. II., P. I.,
 424, 3.
 शूद्रस्य द्विजशुश्रूषा V. I., P. I.,
 485, 10.
 शूद्रस्य द्विजशुश्रूषा V. I., P. I.,
 342, 6.
 शूद्रस्याभिवाकने V. II., P. II.,
 149, 18.
 शूद्रस्यैव तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
 418, 20.
 शूद्रस्य सूतके भुक्त्वा V. II., P. I.,
 419, 2.
 शूद्रसेवनं V. II., P. II., 135, 14.
 शूद्रां हत्वा नवमासान् V. II., P. I.,
 103, 4.
 शूद्रां हत्वा सार्धमासं V. II., P. I.,
 104, 8.
 शूद्रां हत्वा संवत्सरम् V. II., P. I.,
 102, 16.
 शून्यागारे उपेक्षायां V. II., P. I.,
 281, 5.
 शून्यागार-नदी-पर्वत- V. II., P. II.,
 56, 12.
 शूद्रे विनश्यत् प्रोक्तं V. I., P. II.,
 282, 18.
 शूद्रेणसह भुक्त्वाजं V. II., P. I.,
 396, 7.
 शूद्रो वा ब्राह्मणं हत्वा V. II., P. II.,
 67, 15.
 शूद्रे वेदफलं याति V. II., P. I.,
 375, 12.
 शूद्रे संवत्सरमृषभ- V. II., P. I.,
 97, 14.
 शूद्रैव भाव्यो शूद्रस्य V. I., P. II.,
 95, 5.
 शूद्रो नक्तम् V. II., P. I., 442, 5.
 शूद्रो मासेन V. I., P. II., 205, 2.
 शूद्रो वाप्यर्धमासं वै V. II., P. I.,
 117, 9.

शूद्रो विंशतिरात्रेण V. I., P. II.,
 206, 5.
 शूद्रो ज्ञानावलेपेन V. II., P. I.,
 229, 1.
 शूद्रोच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
 396, 1.
 शूद्रोच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
 396, 10.
 शूद्रोच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
 393, 16.
 शूद्रयोच्छिष्टया स्पृष्टा V. II., P. I.,
 162, 7.
 शूद्रोच्छिष्टाश्च पित्वापः V. II., P. I.,
 394, 9.
 शूद्रोच्छिष्टाशने मांसं V. II., P. I.,
 396, 14.
 शूद्रोच्छिष्टस्थिता आपो V. II., P. I.,
 445, 6.
 शूद्रो धर्मफलैरिष्टैः V. I., P. I.,
 482, 7.
 शून्या प्रेतपुरी सर्वा V. I., P. II.,
 323, 18.
 शून्यालये दमशाने च V. I., P. I.,
 442, 1.
 शूरादयं प्राप्तसंपूर्णं V. I., P. I.,
 464, 13.
 शूराणां निर्धनानां च V. I., P. II.,
 77, 3.
 शूलेन शूली भवति V. II., P. II.,
 248, 4.
 शूलेऽप्यर्धं कबन्धस्य V. II., P. I.,
 22, 5.
 शृङ्गि-संष्टि-नखि-व्याल-V. II., P. I.,
 29, 21.
 शृङ्गि-संष्टि-नखि व्याल-विष-वह्नि-V. I.,
 P. II., 225, 14.
 शृङ्गि-संष्टि-नखि-व्याल-विष-विद्युत्--
 V. I., P. II., 227, 19.

शृङ्गमङ्गेऽस्थिमङ्गे च V. II., P. I.,
 267, 15.
 शृणु पाण्डव तत् सर्वम् V. I., P. I.,
 366, 3.
 शृणुष्व भो इवं विप्र V. II., P. I.,
 236, 18.
 श्रुतं च V. II., P. II., 193, 2.
 श्रुतान्नं द्रोणमात्रस्य V. II., P. I.,
 143, 5.
 श्रुतमन्नं परैर्देयं V. I., P. II.,
 262, 11.
 शृगाल-कुक्कुट-संष्टि- V. II., P. I.,
 368, 2.
 शूलं गव्यं च पीयूषं V. I., P. II.,
 379, 12.
 शूलं च वृथा कृसर- V. II., P. I.,
 403, 13.
 शेषमुद्धृत्य भोक्तव्यं V. I., P. I.,
 417, 7.
 शेषमन्नमनुज्ञातं V. I., P. II.,
 443, 13.
 शेषं विसृजेत् V. I., P. II., 167, 9.
 शैलूष-तन्नुवाय- V. II., P. I.,
 388, 13.
 शैवं च वैष्णवं शाक्तं V. I., P. I.,
 365, 16.
 शोचन्ति जामयो यत्र V. I., P. II.,
 112, 1.
 शोचन् विनिन्दन्नात्मानं V. II., P. II.,
 59, 5.
 शोणितं वृश्यते तत्र V. II., P. II.,
 145, 9.
 शोणितं यावत् पांसून् V. II., P. I.,
 457, 4.
 शोणस्य V. I., P. II., 366, 18.
 शोभ्याऽऽशौ शोधनीयं च V. II., P. I.,
 183, 7.
 शोधयेन्मुख-हस्तौ च V. I., P. I.,
 431, 5.

शोषयित्वा तथा किञ्चित् V. II., P. I.,
184, 13.
शौचं कुर्याच्छनैर्धीरो V. I., P. I.,
230, 13.
शौचाऽऽचारविहीनस्य V. I., P. I.,
233, 13.
शौचं तु द्विविधं प्रोक्तं V. I., P. I.,
233, 6.
शौचं ब्राह्मणशुश्रूषा V. I., P. I.,
85, 8.
शौचं महार्घरोम्णां तु V. II., P. I.,
181, 5.
शौचे यत्नः सदा कार्यः V. I., P. I.,
233, 12.
शौचवच्छोधनं कुर्युः V. II., P. II.,
74, 6.
शौचावशिष्टां गेहाच्च V. I., P. I.,
227, 17.
शौचशुद्धिर्माप्रीतिः V. I., P. I.,
181, 6.
शौचं स्नानं जपो होमः V. I., P. II.,
343, 14.
शौण्डिकाजं नटस्याजं V. II., P. I.,
385, 9.
शौनकस्य सुतोत्पत्त्या V. I., P. II.,
96, 15.
शौर्यं तेजो धृतिर्दाक्ष्यं V. I., P. I.,
86, 6.
इमशानाभ्यन्तरस्थो वा V. I., P. I.,
423, 15.
इमशुचाऽऽस्यगतं दन्त- V. I., P. I.,
244, 12.
इयेनं गृध्रमुलूकं च V. II., P. I.,
78, 8.
इयेनाभिचरन् V. I., P. I., 68, 17.
इयेनो मार्गमिषं हृत्वा V. II., P. II.,
256, 7.
इयामं शान्तिकरं प्रोक्तं V. I., P. I.,
266, 7.

इयालके तस्मिन् चैव V. I., P. II.,
252, 6.
इयावस्तन्ताः कुनखिनः V. I., P. II.,
358, 11.
श्रीकृच्छ्रः श्रीफलैः प्रोक्तः V. II.,
P. II., 181, 10.
श्रीकामः सर्वश स्नानं V. I., P. I.,
281, 12.
श्रीकरं पीतमिस्त्याहः V. I., P. I.,
266, 7.
श्रान्तस्य यानं दूषितस्य पानम् V. I.,
P. I., 191, 12.
श्रौतं कर्तुं नचेच्छक्तः V. I., P. I.,
318, 10.
श्रुतिं पदयन्ति मुनयः V. I., P. I.,
12, 6.
श्रुता मे मानवा धर्माः V. I., P. I.,
108, 15.
श्रौतं यत्तस्त्वयं कुर्यात् V. I., P. I.,
317, 15.
श्रुत-वृत्ते विदित्वास्त्य V. I., P. I.,
466, 11.
श्रोत्रापहर्तारो V. II., P. II., 247, 4.
श्रोत्रिये तूपसम्पन्ने V. I., P. II.,
248, 6.
श्रोत्रियाय वरिद्राय V. II., P. I.,
252, 18.
श्रोत्रियायैव देयानि V. I., P. II.,
339, 6.
श्रोत्रियायैव देयानि V. I., P. I., 396, 1.
श्रोत्रियास्त्रिक्- V. II., P. II., 93, 19.
श्रोत्रियास्त्रिगुपाध्याय- V. II., P. II.,
15, 14.
श्रोत्रियं सुभगं गां च V. I., P. I.,
221, 10.
श्रोत्रे संस्पृश्य V. I., P. I., 328, 3.
श्रुत्या प्रत्यक्षया पूर्वं V. I., P. I.,
300, 6.
श्रुत्वा चोर्ध्वं V. I., P. II., 233, 14.

श्रुत्वा तद्दिनमारभ्य V. I., P. II.,
234, 16.

श्रुत्वा भवति बुद्धिः V. II., P. II.,
233, 12.

श्रुत्वा यो न शृणोतीव V. I., P. II.,
186, 2.

श्रोतव्यो मन्तव्यः V. I., P. II.,
195, 17.

श्रोत-स्मार्तक्रियाहेतोः V. I., P. I.,
466, 1.

श्रोतं स्मार्तं तथा कर्म V. I., P. I.,
265, 6.

श्रोतं स्मार्तं फल-स्नेहैः V. I., P. II.,
143, 9.

श्रुति-स्मृतीममेवाऽऽज्ञे V. II., P. I.,
9, 21.

श्राद्धकृच्छ्राश्रुक् चैव V. I., P. II.,
443, 20.

श्राद्धकृत् शुकृवासाः स्यात् V. I.,
P. II., 396, 18.

श्राद्धं कृतं तेन समाः सहस्रं V. I.,
P. II., 311, 7.

श्राद्धं कृत्वा तु तस्यैव V. I., P. II.,
470, 10.

श्राद्धं कृत्वा तु यो विप्रो V. I., P. II.,
443, 5.

श्राद्धकर्ता न कुर्वीत V. I., P. II.,
368, 2.

श्राद्धकर्मणि वज्र्यानि V. I., P. II.,
376, 3.

श्राद्धकर्मणि शस्तानि V. I., P. I.,
370, 13.

श्राद्धकर्मविहीनाश्च V. II., P. I.,
22, 1.

श्राद्धं कुर्याद्वद्व्यं तु V. I., P. II.,
308, 13; 445, 10.

श्राद्धं कुर्याद्वद्व्यं तु V. I., P. II.,
464, 18.

श्राद्धं कुर्याद्भूतान्ते च V. II., P. II.,
195, 15.

श्राद्धं कुर्वन्नमावास्याम् V. I., P. II.,
319, 1.

श्राद्धं कुर्वन्तथाऽऽप्नोति V. I., P. II.,
313, 7.

श्रद्धा च नो मा व्यगमत् V. I., P. II.,
437, 16.

श्राद्धे जन्मदिने चैव V. I., P. I.,
257, 11.

श्राद्धं तदा न कर्तव्यं V. I., P. II.,
334, 21.

श्राद्धं तु नैकवर्गस्य V. I., P. II.,
325, 19.

श्राद्धं तेनापि कर्तव्यं V. I., P. II.,
324, 13.

श्रद्धा-स्यागविहीनस्य V. I., P. II.,
218, 17.

श्राद्धदः पञ्चदश्यां तु V. I., P. II.,
316, 5.

श्राद्धादौ पितृयज्ञे च V. I., P. II.,
258, 9.

श्राद्धदेशं सम्प्रोक्ष्य V. I., P. II.,
428, 2.

श्राद्धे न देया पालक्या V. I., P. II.,
374, 17.

श्राद्धे नोद्गासनीयानि V. I., P. II.,
440, 10.

श्राद्धे नियुक्तान् भुञ्जानान् V. I.,
P. II., 425, 14.

श्राद्धान्यूनान्दिकारीनि V. I., P. II.,
450, 12.

श्राद्धं निर्वर्त्य विधिवत् V. I., P. II.,
441, 6.

श्राद्धानि षोडशापाद्य V. I., P. II.,
449, 15.

- आद्धर्षकां तु भुञ्जानो V. I., P. II., 425, 1.
 आद्धम्पति रुचिश्चैव V. I., P. II., 308, 9.
 आद्धे प्रशस्तास्तितथो V. I., P. II., 323, 5.
 आद्धभुक् प्रातरुत्थाय V. I., P. II., 368, 1.
 अद्धा भक्ती च दानानां V. I., P. I., 179, 18.
 आद्धभुग्यो नख-इमभु- V. I., P. II., 391, 2.
 आद्धभूमौ गयां ध्यात्वा V. I., P. II., 401, 11.
 आद्धे यज्ञे च नियमात् V. I., P. I., 253, 14.
 अद्धया परयेपेतः V. I., P. II., 183, 10.
 अद्धायां प्राणे V. I., P. I., 421, 5.
 अद्धया विमलं हत्तं V. I., P. I., 201, 18.
 आद्धीयेऽहनि सम्प्राप्ते V. I., P. II., 335, 12.
 आद्धार्हगुणयोगेऽपि V. I., P. II., 359, 16.
 आद्धविघ्ने द्विजातीनाम् V. I., P. II., 336, 1.
 आद्धविघ्ने समुत्पन्ने V. I., P. II., 331, 21.
 आद्धविघ्ने समुत्पन्ने V. I., P. II., 332, 9.
 आद्धे वा पितृयज्ञः स्यात् V. I., P. I., 387, 12.
 अद्धाविरहितं यज्ञं V. I., P. I., 160, 4.
 आद्धे विवाहकाले च V. I., P. I., 352, 14.
 आद्धेषु रत्नैः प्रीयन्ते V. I., P. II., 370, 16.
 आद्धेषु विकिरं इत्वा V. I., P. II., 427, 11.
 आद्धस्य पूजितो देशो V. I., P. II., 303, 17.
 अधिरं बाहुके वामे V. I., P. I., 267, 11.
 अधिर्वते V. I., P. II., 306, 9.
 अप्यमाणे V. II., P. II., 193, 13.
 अधीः प्रजाः पशवश्चैव V. I., P. I., 162, 15.
 अधीकैरंशुपदानां V. II., P. I., 180, 19.
 आमणकेन V. I., P. II., 138, 10.
 अद्यात् परिग्रहो राज्ञां V. I., P. I., 201, 4.
 अद्यात् भवति V. I., P. I., 173, 17.
 अभियं प्राप्नोति पंचम्यां V. I., P. II., 318, 10.
 अभियं प्रत्यङ्मुखो भुङ्क्ते V. I., P. I., 429, 19.
 अथः साधनता ह्येषां V. I., P. I., 87, 12.
 अभियं सार्पे V. I., P. II., 313, 20.
 अवणे च शुभांशोकात् V. I., P. II., 313, 3.
 अवणेन तु यत्कर्म V. I., P. II., 128, 4.
 आवणी पौर्णमासी तु V. I., P. II., 128, 10.
 आवणपौर्णमास्याम् V. I., P. II., 127, 19.
 आवण्यां पौर्णमास्याम् V. I., P. I., 157, 5.
 आवण्यां प्रौष्टपद्यां वा V. I., P. II., 127, 9.
 अवणाधि-धनिष्ठार्द्रा- V. I., P. II., 309, 8.
 आवणस्य तु मासस्य V. I., P. II., 127, 15.

श्रावणस्याष्टमी कृष्णा V. I., P. II.,
 311, 16.
 श्रावणस्याष्टमी कृष्णा V. I., P. I.,
 156, 3.
 श्रेष्ठयमभिजिति V. I., P. II., 314, 7.
 श्यावा-ऽनुशोचनाभ्यां वा V. I., P. I.,
 183, 12.
 श्लेष्मातकस्य छायायां V. I., P. I.,
 158, 11.
 श्लेष्माश्च बान्धवैर्मुक्तं V. I., P. II.,
 292, 19.
 श्व-कुक्षुद-वराहांश्च V. II., P. I., 109,
 15.
 श्वक्रीडी इयेनजीवी च V. I., P. II.,
 351, 10.
 श्वः कर्ताऽस्मीति निश्चित्य V. I., P. II.,
 360, 8.
 श्व-काकोष्ठ-खरोलूक- V. II., P. I.,
 188, 16.
 श्व-क्रोष्टु-गर्दभोलूक- V. I., P. I.,
 155, 2.
 श्व-गौधोलूक-काकाश्च V. II., P. I.,
 88, 7.
 श्व-गोमायु-कपीनां च V. II., P. I.,
 370, 14.
 श्वा च नित्यं विवर्ज्याः स्युः V. II.,
 P. I., 366, 11.
 श्व चर्मणि यथा क्षीरम् V. II., P. I.,
 228, 12.
 श्वा चैव सप्त जन्मानि V. II., P. I.,
 377, 4.
 श्वोच्छिष्टाशने V. II., P. I., 392, 3.
 श्व जीवि-शौण्डिक- V. II., P. I.,
 388, 16.
 श्वा ततो जायते मूढः V. II., P. II.,
 267, 6.
 श्वेतानि पुष्पाणि तथा शर्मी च V. I.,
 P. I., 322, 1.

श्वित्रि-कुष्ठिकुलासीनां V. I., P. II.,
 73, 10.
 श्वित्रि वस्त्रं श्वा रसं च V. II., P. II.,
 255, 11.
 श्वासीनां चैव विण्मूत्रे V. II., P. I.,
 368, 14.
 श्व नकुलं-सर्प- V. II., P. I., 88, 12.
 श्वोऽनभ्यायेऽद्यशर्वर्या V. I., P. I.,
 154, 21.
 श्वानयोनिशतं गच्छेत् V. II., P. II.,
 251, 5.
 श्वानो वा क्रोष्टुको वापि V. II., P. I.,
 66, 11.
 श्वानं हत्वा त्रिरात्रमुपवसेत् V. II., P. I.,
 89, 14.
 श्वपाक-चण्डालपरिमहेषु V. II., P. I.,
 112, 3.
 श्वपाकं पतितं व्यङ्गम् V. II., P. I.,
 109, 13.
 श्वपाकोपहता या तु V. II., P. I.,
 353, 7.
 श्वपाक-पुल्कसासीनां V. II., P. II.,
 229, 12.
 श्वपाक-पुल्कसासीनां V. II., P. II.,
 234, 12.
 श्वपाको वृषलो भोक्तुं V. II., P. I.,
 192, 16.
 श्वपदेनाङ्कुयित्वा तं V. II., P. II.,
 13, 3.
 श्व-बिडाल-खरोष्ट्राणां V. II., P. I.,
 367, 6.
 श्वा भूत्वा कृकलासस्तु V. II., P. II.,
 267, 7.
 श्वभ्यश्च श्वपचेभ्यश्च V. I., P. I.,
 385, 10.
 श्वधेतु मरणं लोके V. II., P. II.,
 234, 14.
 श्वध्रुपपात-सर्पाद्यैर् V. II., P. I.,
 281, 10.

श्वे वा पतिते ऽकस्मात् V. II., P. I.,
 281, 2.
 श्वभिर्हृतस्य यन्मांसं V. II., P. I.,
 192, 10.
 श्वभिः स्पर्शो जपेद्देव्याः V. II., P. I.,
 170, 23.
 श्व-माज्जर-नकुल-V. II., P. I., 87, 4.
 श्वमांसमिच्छन्नात्तोऽनुं V. II., P. I.,
 415, 1.
 श्वयोनौ तु स संभूतः V. II., P. II.,
 266, 15.
 श्वयोनिं स समासाद्य V. II., P. II.,
 224, 11.
 श्ववित् कृत्तानं विविधं V. II., P. II.,
 254, 10.
 श्व-शृगालेभगृध्रेषु V. II., P. II.,
 265, 8.
 श्व-शृगाल-वृक-हृषि- V. I., P. II.,
 388, 15.
 श्व-शृगालस्ततो गृध्रो V. II., P. II.,
 266, 10.
 श्वभूः पितामही ज्येष्ठा V. I., P. I.,
 332, 2.
 श्वभूमारुह्य धार्त्री च V. II., P. I.,
 318, 15.
 श्वशुरयोश्च भगिन्यां च V. I., P. II.,
 251, 18.
 श्व-सूकर-खरोष्ट्रादि- V. II., P. I.,
 194, 1.
 श्व-सूकर-खरोष्ट्रादि- V. II., P. II.,
 277, 8.
 श्व-सूकर-खरोष्ट्राणां V. II., P. II.,
 242, 8.
 श्व-सूकरावलीढं च V. II., P. II.,
 193, 10.
 श्वासकासी ड्वरी सर्व-V. II., P. II.,
 239, 8.
 श्व-सृगाल-खरैर्वष्टो V. II., P. I.,
 66, 3.

श्वहस्ताश्च मृगा मेध्याः V. II., P. I.,
 189, 11.
 श्वो भविष्यति मे श्राद्धं V. I., P. II.,
 360, 4.
 श्वोभूतां पौर्णमासीमुपवसेत् V. II.,
 P. I., 299, 13.

ष.

षट्कर्मेको भवत्येषां V. I., P. I.,
 341, 14.
 षट्त्रिंशत् वा वर्षाणि V. I., P. II.,
 47, 16.
 षट्त्रिंशद्गुणोपेतः V. I., P. I.,
 462, 20.
 षट्त्रिंशदादिकं चर्यं V. I., P. II.,
 47, 18.
 षट्स्वेतेषु हरेः सम्यक् V. I., P. I.,
 367, 4.
 षट्पादं पञ्चपादं वा V. I., P. II.,
 157, 14.
 षण्डं तु ब्राह्मणं हत्वा V. II., P. II.,
 73, 7.
 षण्डः पलालहरणे V. II., P. II.,
 257, 4.
 षण्डश्च जायते लोके V. II., P. II.,
 269, 6.
 षण्डश्च कुलदायाश्च V. II., P. I.,
 384, 8.
 षण्णां तु कर्मणामस्य V. I., P. I.,
 149, 17.
 षण्णामेकैकमेतेषां V. II., P. I.,
 31, 11.
 षण्मासास्तिस्रिमासोति V. I., P. I.,
 368, 15.
 षण्मासानिषयो वाऽपि V. I., P. II.,
 142, 14.
 षण्मासानथ यो भुङ्क्ते V. II., P. I.,
 376, 9.

षण्मासान् यो द्विजो भुङ्क्ते V. I., P. II.,
 386, 6.
 षण्मासात् द्विगुणं प्रोक्तं V. II., P. I.,
 22, 13.
 षण्मासात् पक्षिणी V. I., P. II.,
 233, 17.
 षण्मासात् पक्षिणी V. I., P. II.,
 233, 4.
 षण्मासान् शूद्रहाऽप्येतत् V. II., P. I.,
 97, 8.
 षण्मासाभ्यन्तरं यावत् V. I., P. II.,
 239, 14.
 षण्मासं भुवि निःक्षिप्य V. II., P. I.,
 173, 4.
 षण्मासान् च्छागमांसेन V. I., P. II.,
 372, 3.
 षष्ठे काले पयोभक्षः V. II., P. II.,
 116, 2.
 षष्ठी च द्वादशी चैव V. I., P. I.,
 157, 13.
 षष्ठे च सप्तमे चैव V. I., P. I.,
 319, 9.
 षष्ठेऽध्वशीलोऽक्षशीलः V. I., P. II.,
 317, 17.
 षष्ठेऽन्नप्राशनं मासि V. I., P. II.,
 19, 12.
 षष्ठौ प्रतिपद् चैव V. I., P. II.,
 30, 13.
 षष्ठे मास्यन्नप्राशनं V. I., P. II.,
 27, 13.
 षष्ठ्यां गम्या महाभाग V. I., P. II.,
 110, 13.
 षष्ठ्यां वृत्तमवाप्नोति V. I., P. II.,
 315, 17.
 षष्ठिर्वान्ये प्रजायन्ते V. I., P. II.,
 125, 17.
 षष्ठिषषसहस्राणि V. II., P. II.,
 251, 3.

षष्ठेऽष्टमे वा सीमन्तो V. I., P. II.,
 19, 10.
 षडङ्ग-वेदवित् विप्रो V. I., P. I.,
 197, 1.
 षडेतानि न गृह्णीयात् V. I., P. II.,
 183, 15.
 षडेतानि यतिर्नित्यं V. I., P. II.,
 184, 6.
 षड्-दश द्वादशाहं च V. I., P. II.,
 207, 12; 216, 8.
 षडन्या नखशुद्धौ तु V. I., P. I.,
 231, 1.
 षडानुपूर्व्यां विप्रस्य V. I., P. II.,
 85, 14.
 षडब्दं वा चरेत्कृच्छ्रं V. II., P. II.,
 88, 9.
 षडभक्तानशनेनाज- V. I., P. I.,
 136, 6.
 षड्वाचं च त्रिरात्रं च V. II., P. I.,
 397, 12.
 षड्वाचं तु चरेद्द्वैश्यः V. II., P. II.,
 41, 18.
 षड्वाचं तु तदा प्रोक्तं V. II., P. I.,
 127, 13.
 षड्वाचं वा त्रिरात्रं स्यात् V. I., P. II.,
 220, 12.
 षड्विपाकयुगुद्दिष्टं V. I., P. I.,
 182, 1.
 षड् वैश्यम् V. II., P. I., 98, 14.
 षडशीतिमुखे चैव V. I., P. I.,
 192, 4.
 षडशीतिमुखाः प्रोक्ताः V. I., P. I.,
 192, 13.
 षडहो-द्वादशाहानि V. II., P. II.,
 204, 3.
 षण्मासिके तु संसर्गे V. II., P. I.,
 29, 11.
 षोडशारण्यवासिनः V. I., P. II.,
 146, 8.

षोडशचूर्निशाः स्त्रीणां V. I., P. II.,
99, 9.

स.

संक्षेप-विस्तराभ्यां हि V. I., P. II.,
2, 3.

सङ्कटे विषमे चैव V. II., P. II.,
39, 9.

सङ्गमन्तीह पापानि V. II., P. I.,
28, 3.

सङ्गान्तौ यानि इत्तानि V. I., P. I.,
192, 5.

सङ्क्रान्त्यां भानुवारे च V. I., P. I.,
288, 3.

संक्रान्त्यामुपवासं च V. I., P. I.,
438, 6.

संक्रान्तावुपरागे च V. I., P. II.,
329, 5.

सङ्क्रान्तावुपवासेन V. I., P. II.,
327, 1.

सङ्करीकरणं ज्ञेयं V. II., P. I., 17, 8.

सङ्करीकरणं कृत्वा V. II., P. II.,
137, 8.

सङ्कल्पिते तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
425, 4.

संकल्पं तु यदा कुर्यात् V. I., P. II.,
445, 1.

संकल्पं तु यदा श्राद्धं V. I., P. II.,
445, 4.

सङ्कल्पोऽध्यवसायश्च V. II., P. I.,
312, 7.

सङ्कल्पयेद् यदाहारः V. I., P. I.,
382, 2.

संकल्पश्राद्धमेवासौ V. I., P. II.,
444, 11.

संह्रिष्टाः पक्षिभावेन V. II., P. II.,
243, 16.

सङ्कृत्संस्कृतसंस्काराः V. I., P. II.,
21, 15.

सङ्कल्यांविना च यज्जसं V. I., P. I.,
306, 17.

सङ्क्रमेषु V. I., P. II., 307, 3.

सन्नामेध्वनिवर्तित्वं V. I., P. I.,
472, 9.

संभ्रामस्थश्च राजन्यो V. I., P. II.,
258, 2.

संघातं लोहितोदं च V. II., P. I.,
5, 2.

संजायते महावक्त्रो V. II., P. II.,
256, 2.

सञ्चितं यद्गृहस्थस्य V. I., P. II.,
196, 16.

सञ्चयं कुरुते यश्च V. I., P. I.,
188, 13.

सञ्चयः क्रियते लोके V. II., P. II.,
228, 16.

सञ्चयांश्च न कुर्वीत V. I., P. I.,
482, 1.

सञ्चरेत्तानि शनकौ V. II., P. II.,
59, 9.

सन्तर्पेन ममोच्छेदः V. I., P. I.,
142, 5.

सन्तानस्याऽविनाशं तु V. I., P. II.,
107, 2.

सन्तापः क्रान्तिरल्पायुः V. I., P. I.,
282, 8.

सन्त्यज्य ग्राम्यमाहारं V. I., P. II.,
139, 7.

सन्तर्प्य धर्मराजानं V. I., P. I.,
361, 15.

संतुष्टो भार्ययाभर्त्ता V. I., P. II.,
112, 7.

सन्तुष्टाः सज्जनहिताः V. I., P. II.,
74, 15.

सन्दिग्धमाने स्थानं स्यात् V. II.,
P. I., 167, 9.

सन्धिं च विग्रहं चैव V. I., P. I.,
469, 18.

सन्धिर्न्यनिर्देशाऽवस्था V. I., P. II.,
380, 4.

सन्धौ सन्ध्यामुपासीत V. I., P. I.,
260, 13; 289, 7.
सन्ध्याकर्मावसाने तु V. I., P. I.,
311, 10.
सन्ध्याकर्मावसाने तु V. I., P. I.,
311, 10.
सन्ध्याकाले यथा राहुः V. I., P. I.,
437, 1.
सन्ध्या-गर्जित-निर्घात- V. I., P. I.,
157, 18.
सन्ध्यां चोपास्य शृणुयात् V. I., P. I.,
471, 18.
सन्ध्यात्रयं तु कर्तव्यं V. I., P. I.,
289, 9; 298, 10.
सन्ध्यां नोपासते विप्राः V. I., P. II.,
164, 19.
सन्ध्यां पञ्चमहायज्ञान् V. I., P. II.,
211, 9.
सन्ध्यां प्रतिग्रहं होमं V. I., P. II.,
444, 3.
सन्ध्यापासनहानौ तु V. I., P. I.,
168, 7.
सन्ध्याभापहि नोपास्ते V. II., P. II.,
148, 14.
सन्ध्यामुपासते ये तु V. I., P. I.,
300, 11.
सन्ध्यामिष्टिं च होमं च V. I., P. I.,
302, 8.
सन्ध्यामिष्टिं चरुं होमं V. I., P. II.,
210, 14.
सन्ध्या येन न विज्ञाता V. I., P. I.,
301, 2.
सन्ध्यायोरुभयोस्तद्वत् V. I., P. I.,
242, 19.
सन्ध्यास्वाङ्गि विशेषेण V. I., P. II.,
193, 10.
सन्ध्याहीनोऽशुचिर्नित्यम् V. I., P. I.,
300, 20.

सन्निकृष्टं द्विजं यस्तु V. I., P. II.,
348, 1.
सन्निकृष्टमधीयानम् V. I., P. I.,
187, 1.
सन्यसेद्वृत्तोद्वाहो V. I., P. II.,
149, 8.
संन्यासस्तान् रहेत् सर्वान् V. I.,
P. II., 152, 5.
संन्यस्यन्तं द्विजं वृद्धा V. I., P. II.,
196, 18.
संन्यस्य दुर्मतिः कश्चित् V. II., P. II.,
129, 12.
सन्निरुद्धेन्द्रियमामं V. I., P. II.,
154, 10.
सम्पृक्ता स्याद्याऽन्त्यैर्या V. II., P. I.,
345, 20.
सम्पादितो विशेषस्तु V. I., P. II.,
459, 3.
सम्पादयेद्यमाहारं V. II., P. I.,
302, 14.
सम्पुङ्ग्य ब्राह्मणमुखे V. II., P. II.,
161, 9.
सम्प्रोक्ष्य मृगमयं भाण्डं V. II., P. I.,
194, 15.
सम्प्रोक्ष्य विप्रो गृह्णीयात् V. I., P. II.,
386, 13.
सम्प्राप्तो यातनास्थानं V. II., P. I.,
57, 12.
सप्तर्काज्जायते शेषः V. I., P. II.,
261, 21.
संपूर्णं वक्षिणां दद्यात् V. II., P. I.,
* 269, 2.
सम्बन्धिनस्तथा सर्वान् V. I., P. II.,
348, 12.
सम्भावयति चान्येन V. I., P. I.,
331, 2.
सम्भावयति चान्येन V. II., P. I.,
319, 12.

सम्भाषणे ब्राह्मणानि- V. II., P. I.,
109, 10.

सम्भाष्य V. II., P. II., 142, 5.

सम्प्राप्तेनाञ्जनेन V. II., P. I.,
194, 6.

संयोगं च वियोगं च V. I., P. II.,
184, 9.

संयोगं पतितैर्गत्वा V. II., P. II.,
223, 12.

संयतवाक् V. I., P. II., 49, 11.

संरक्षेत् सर्वतश्चेत् V. I., P. I.,
466, 12.

संरक्षणार्थं जन्तूनां V. I., P. II.,
194, 13.

संरक्षणार्थं जन्तूनां V. I., P. II.,
183, 6.

संज्ञाप-स्पर्श-निःश्वासात् V. II., P. I.,
28, 15.

संश्रितांगो वीतमत्सरः V. II., P. I.,
249, 10.

संवृत्त्याद्भुष्टमूलेन V. I., P. I.,
237, 13.

संवत्सरं V. II., P. II., 151, 9.

संवत्सरे V. II., P. II., 72, 16.

संवत्सरकृतोऽध्यायः V. I., P. II.,
128, 15.

संवत्सरकृतं पापं V. I., P. I.,
362, 2.

संवत्सरेण पतति V. II., P. I.,
32, 14.

संवत्सरेण पतति V. II., P. I.,
28, 4.

संवत्सरेण पतति V. II., P. I.,
28, 7.

संवत्सरोत्सर्जे V. II., P. II., 108, 8.

संवत्सरं तु कुम्भीरः V. II., P. II.,
225, 4.

संवत्सरातिक्रमे V. II., P. II.,
108, 19.

संवत्सरं तु गध्येन V. I., P. II.,
372, 7.

संवत्सरनिचयी V. I., P. II.,
142, 8.

संवत्सरेऽन्नप्राशनम् V. I., P. II.,
27, 11.

संवत्सरे पूर्णे त्रिपक्षे V. I., P. II.,
456, 18.

संवत्सरे पूर्णे द्वादशाहे वा V. I., P. II.,
451, 6.

संवत्सरं यवाहारः V. II., P. II.,
138, 17.

संवत्सरार्थं कुर्वीत V. II., P. II.,
111, 12.

संवत्सरं व्रतं कुर्यात् V. II., P. II.,
146, 9.

संवत्सरे व्यतीतिं तु V. I., P. II.,
233, 11.

संवत्सरे व्यतीतिं तु V. I., P. II.,
235, 2.

संवत्सरं व्रतं कुर्यात् V. II., P. II.,
124, 7.

संवत्सरं शुद्धस्य V. II., P. I., 98, 17.

संवत्सरोषिते शिष्ये V. I., P. I.,
146, 6.

संवत्सरं सावयवं V. I., P. I.,
356, 14.

संविशेद्यथाकालम् V. I., P. I.,
472, 4.

संविशन्तीषु संविशेत् V. II., P. I.,
292, 12.

संवेशमानासु संविशन् V. II., P. I.,
249, 9.

संशोध्य त्रिविधं मार्गं V. I., P. I.,
458, 3.

संशये तु नभोक्तव्यं V. II., P. I.,
206, 12.

सञ्चितेषु समस्तेषु V. II., P. II.,
277, 12.

संस्कृते तु त्रिरात्रं स्यात् V. I., P. II.,
247, 15.

संस्कृतान्नेर्हि विविधैः V. I., P. I.,
379, 2.

संस्कृतासु स्त्रीषु V. I., P. II.,
241, 21.

संसदि ब्रीडया तुल्ये- V. I., P. I.,
180, 9.

संसर्गे चाङ्गिके कुर्यात् V. II., P. I.,
29, 12.

संसर्गशेषस्तेनाद्यैः V. I., P. II.,
185, 9.

संसर्गात् दुष्यते तद्धि V. I., P. II.,
382, 5.

संसर्गशेषः पापेषु V. II., P. II.,
90, 15.

संसारमेव निःसारं V. I., P. II.,
149, 11.

संसारात् प्रतिपद्यन्ते V. II., P. II.,
242, 7.

संस्थितेष्वथ हेवेषु V. I., P. I.,
96, 3.

संस्थिते पक्षिणीं रात्रिं V. I., P. II.,
247, 14.

संस्पृशेच्च वतः शीर्षम् V. I., P. I.,
238, 10.

संस्पृष्टे हृदये चास्य V. I., P. I.,
250, 11.

संस्पर्शे सूतिकायास्तु V. I., P. II.,
212, 9.

संस्पर्शने सचैलं V. II., P. I., 109, 11.

संहताङ्गुलिना तोयं V. I., P. I.,
237, 6.

संहताङ्गुलिपाणिस्तु V. I., P. I.,
332, 13.

संहिताध्ययनमधीयानः V. II., P. I.,
421, 10.

संहतान् बोधयेदल्पान् V. I., P. I.,
458, 18.

संहताभिलिभिः पूर्वम् V. I., P. I.,
237, 14.

स ईक्षां चक्रे V. I., P. I., 103, 16.

स ईक्षत लोकान् V. I., P. I., 97, 14.

स इमांल्लोकान् V. I., P. I., 97, 14.

स एतम् V. I., P. I., 47, 7.

स एतं चतुर्विंशति रात्रम् V. I., P. II.,
47, 14.

स एव धर्मजः पुत्रः V. I., P. II.,
105, 13.

स एवैतं V. II., P. II., 283, 4.

स एवैनं तस्मात् V. II., P. II.,
284, 5.

स एवापपत्तिर्ज्ञेयो V. I., P. II.,
357, 6.

स एवास्मिन् V. II., P. II., 282, 11.

स क्रीतकः सुतस्तस्य V. II., P. I.,
46, 18.

स कर्मम् तु वर्षासु V. II., P. I.,
188, 1.

स कर्मणाम् V. I., P. I., 172, 13.

स कुर्यात् कृच्छ्रमभ्रान्तः V. II., P. II.,
129, 13.

स कुर्यादर्थशौचं तु V. I., P. I.,
230, 10.

स किल्बिषात् समुत्थाय V. II., P. I.,
253, 8.

सकल्पं सरहस्यं च V. I., P. II.,
207, 16.

सकल्पं सरहस्यं च V. I., P. I.,
148, 7; 333, 17.

संकेशं वपनं कुर्यात् V. II., P. I.,
123, 7.

सकृच्चोद्धरणान्तस्य V. I., P. II.,
38, 13.

सकृज्जन्त्वाऽस्य वामीयं V. II.,
P. II., 167, 2.

सकटाजं च नाभीयात् V. I., P. II.,
278, 13.

- सकृत् V. II., P. II., 189, 2.
 सकृ-यावक-भैक्ष्याशी V. II., P. I.,
 244, 7.
 सकृत् पूजयते यस्तु V. I., P. I.,
 376, 3.
 सकृत् प्रदीयते कन्या V. I., P. II.,
 89, 14.
 स कृत्वा प्राकृतं कृच्छ्रं V. II., P. I.,
 328, 11.
 सकृदस्वा गुरोर्भार्याम् V. II., P. I.,
 322, 11.
 सकृदुक्त्वा तदज्ञात् V. II., P. I.,
 379, 16.
 सकृदंशो निपतति V. I., P. II.,
 89, 17.
 सकृदाह ददानीति V. I., P. II.,
 89, 18.
 स कन्याः केवलाः सुते V. II., P. II.,
 230, 10.
 स कुबेरः स वरुणः V. I., P. I.,
 448, 1.
 सखिभार्या गुरोर्भार्या V. II., P. II.,
 265, 11.
 सखिभार्या गुरोर्भार्या V. II., P. II.,
 266, 2.
 सखिभार्या समारह्य V. II., P. I.,
 328, 10.
 सखिभार्या समारह्य V. II., P. I.,
 326, 16.
 सखा मेत्यादिना इण्डं V. I., P. II.,
 160, 6.
 सख्युः पुत्रस्य च स्त्रीषु V. II., P. I.,
 310, 9; 311, 3; 325, 1.
 सखि-सयोनि-सगोत्रा- V. II., P. I.,
 325, 1.
 सखि-सयोनि-सगोत्रा- V. II., P. I.,
 341, 12.
 सगुडं मरिचावतं तु V. I., P. II.,
 379, 18.
 स गच्छेत् परमं स्थानं V. I., P. I.,
 362, 8.
 स गच्छत्यञ्जसा विप्रो V. I., P. II.,
 50, 17.
 स गच्छन्नरकं घोरं V. II., P. I.,
 421, 6.
 सगोत्रां चैवमत्या V. I., P. II.,
 72, 11.
 स गोत्रां चैवमत्योपवच्छेत् V. II.,
 P. I., 337, 18.
 सगोत्रां च सवर्णां च V. II., P. II.,
 271, 3.
 सगोत्राभिगामी V. II., P. II.,
 270, 1.
 सगोत्रासु सुतस्त्रीषु V. II., P. I.,
 310, 13.
 स गद्री शरयति V. II., P. II.,
 248, 3.
 स गर्भं V. I., P. I., 50, 6.
 स गुरुर्व्यः क्रियाः कृत्वा V. I., P. I.,
 331, 5.
 सगौरसर्षपैः क्षौमं V. II., P. I.,
 180, 13.
 स गृहे गूढ उत्पन्नः V. II., P. I.,
 46, 10.
 स गोहत्याकृतं पापं V. I., P. I.,
 288, 1.
 स गोहत्याकृतं पापं V. II., P. I.,
 247, 2.
 सघृतं यावकं पीत्वा V. II., P. I.,
 64, 18.
 सच्चिदानन्दरूपम् V. I., P. I.,
 99, 3.
 स चण्डालोऽपि पूतात्मा V. I., P. I.,
 268, 2.
 स चाण्डालस्त्वमाप्नोति V. I., P. I.,
 413, 5.
 स चेन्मनुष्यतां गच्छेत् V. II., P. II.,
 246, 2.

स चाऽर्वाक् तर्पणात् कार्यः V. I.,
P. I., 344, 1.

सचैलौ बहिरागृत्य V. II., P. II.,
140, 14.

सचैलं वाग्यतः स्नात्वा V. II., P. I.,
207, 4.

सचैलं स्नानमन्येषां V. I., P. II.,
284, 4.

सचैलः सशिराः स्नात्वा V. II., P. I.,
109, 16.

सचिवान् सप्त चाष्टौ वा V. I., P. I.,
463, 8.

सच्छास्त्रादिविनोदेन V. I., P. I.,
429, 8.

सजातीयगृहेष्वेव V. I., P. II.,
40, 19.

सजातीयेष्वयं प्रोक्तः V. II., P. I.,
48, 4.

सजातीयेषु वर्णेषु V. I., P. II.,
221, 12.

स जीवन्नेव शुद्धत्वम् V. II., P. I.,
19, 2.

स जीवन्नेव शुद्धत्वम् V. I., P. I.,
54, 2; 150, 4.

सत्कृत्यान् प्रशतव्यं V. I., P. I.,
396, 15.

सत्कृत्य भिक्षवे भिक्षां V. I., P. I.,
406, 13.

सत्कृत्य भिक्षवे भिक्षां V. I., P. I.,
407, 10.

सत्कृतिश्चानसूया च V. I., P. I.,
181, 7.

सत्क्रिया-काल-पात्रादि- V. I., P. II.,
364, 7.

सत्क्रियां देश-कालौ च V. I., P. II.,
364, 1.

स तु चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I.,
116, 11; 368, 6.

स तु जातिविहीनेषु V. II., P. II.,
229, 15.

स तु जीवन् भवेच्छूद्रो V. I., P. II.,
386, 7.

सततं प्रातरुत्थाय V. I., P. I.,
260, 5.

सततं प्रातरुत्थाय V. I., P. I.,
147, 7.

सततमादित्येऽङ्गि V. I., P. II.,
314, 15.

स तु त्र्यहेण जुद्धयेत् V. II., P. I.,
113, 11.

स तदा तदुणप्रायं V. II., P. II.,
215, 10.

स तद्वधकृतं द्वाभ्यां V. II., P. I.,
248, 7.

स तानुवाच धर्मात्मा V. II., P. II.,
211, 13.

स तप्तकृच्छ्रसहितं V. II., P. I., 25, 2.

स तप्तकृच्छ्रसहितं चरेत् V. II.,
P. II., 43, 9.

सति मूले V. II., P. II., 205, 8.

सत्यं ज्ञानमनन्तं V. I., P. I., 99, 13.

सत्यं ब्रूयात् प्रियं ब्रूयात् V. I., P. II.,
134, 1.

सत्यात्प्रच्यवमानानां V. I., P. I.,
132, 11.

सत्यं त्वर्तेन V. I., P. I., 117, 11.

सत्यं शानं तपः शौचम् V. I., P. I.,
217, 15.

सत्यानृते V. I., P. II., 170, 7.

सत्यानृताभ्यामपि वा V. I., P. I.,
340, 11.

सत्यानृतं तु वाणिज्यं V. I., P. I.,
341, 3.

सत्येन तु विशुद्धयन्ति V. II., P. I.,
236, 6.

सत्येन तेनाजमशेषमेतत् V. I., P. I.,
434, 1.

सत्येन तेन मे भुक्तं V. I., P. I., 434, 4.
 सत्येन द्योतते बद्धिः V. II., P. I.,
 236, 1.
 सत्येन द्योतते राजा V. II., P. I.,
 235, 21.
 सत्यपूतां वदेद्वाचं V. I., P. II.,
 194, 6.
 सत्यप्रवृत्ताश्च नराः V. I., P. I., 132, 6.
 सत्य-बोध-सुखा-ऽनन्त- V. I., P. I.,
 95, 17.
 सत्यामन्यां सवर्णायां V. I., P. II.,
 115, 18.
 सत्यामेव तु तीव्रायां V. I., P. II.,
 161, 6.
 सत्यवचनं सन्तोषो V. I., P. II.,
 343, 15.
 सत्यं वदेत् V. II., P. II., 174, 7.
 सत्यव्रतो भरद्वाजो V. I., P. I.,
 108, 8.
 सत्यस्य इह विभंशः V. I., P. I.,
 132, 10.
 स तु यद्यन्यजातीयः V. I., P. II.,
 91, 4.
 सत्री च ब्राह्मणो नित्यं V. I., P. II.,
 258, 3.
 सन्नरीक्षा च सर्वेषां V. I., P. I.,
 135, 2.
 सन्नि-व्रति-ब्रह्मचारि- V. I., P. II.,
 257, 15.
 स तीर्थफलप्राप्नोति V. I., P. I.,
 276, 11.
 सतिलं नाम-गोत्रेण V. I., P. II.,
 436, 9.
 स तुल्यं भूणहत्यायाः V. I., P. II.,
 100, 9.
 सत्वज्ञानव्रणान् सौम्यान् V. I., P. II.,
 157, 9.
 सत्त्वं ज्ञानं तमोऽज्ञानं V. II., P. II.,
 215, 10.

सत्त्वं रजस्तमश्चेति V. II., P. II.,
 215, 7.
 सत्त्वस्य लक्षणं धर्मः V. II., P. II.,
 217, 8.
 स तु सान्तिपनं कृच्छ्रं V. II., P. I.,
 113, 8.
 स तस्मिन्नेव कर्तव्यो V. I., P. II.,
 68, 7.
 स तस्योत्पादयेत्तुष्टिं V. II., P. I.,
 271, 5.
 स तस्य दुष्कृतं दत्त्वा V. I., P. I.,
 115, 11.
 स तस्य व्रतं कुर्यात् V. II., P. II.,
 89, 10.
 स तस्यैव व्रतं कुर्यात् V. II., P. I.,
 27, 20.
 स तस्य सुकृतं दत्त्वा V. I., P. II.,
 190, 15.
 * * सत्सु विप्रेषु V. I., P. II.,
 440, 3.
 सदा कामिकुलं वड्यं V. I., P. II.,
 73, 11.
 स दग्धव्य उपेतश्चेत् V. I., P. II.,
 285, 17.
 सदा चात्यशनं नाद्यात् V. I., P. I.,
 422, 8.
 सदाचाराः कुलीनाश्च V. I., P. I.,
 178, 11.
 सदाचारस्य च तथा V. I., P. I.,
 153, 10.
 सदान-मान-सत्कारैः V. I., P. I.,
 466, 4.
 सशोषशीतिना भाग्यं V. I., P. II.,
 38, 9.
 सदाऽपहृतसर्वस्वः V. II., P. II.,
 236, 17.
 सद्भिश्च निन्दिताचारः V. I., P. II.,
 359, 8.

सद्य एव विशुद्धिः स्यात् V. I., P. II.,
230, 9.

सद्य एवाश्व- V. II., P. II., 68, 8.

सद्यः शौचं तथैकाहं V. I., P. II.,
207, 11; 216, 7.

सद्येन पादौ सर्वाङ्गः V. II., P. II.,
14, 9.

सद्योजातां यथा नारीं V. I., P. II.
185, 11.

सद्योनिःसंशये पापे V. II., P. I.
206, 10.

सद्यः पतति मांसेन V. I., P. I.,
485, 13.

सद्यः प्रक्षालिको वा स्यात् V. I., P. II.,
142, 13.

सद्योवधूनां V. I., P. II., 82, 14.

सद्यः शौचं भवेत्तत्र V. I., P. II.,
245, 13.

सद्यः शौचमहल्लयहः V. I., P. II.,
243, 12.

सद्यः शौचं सनाख्यातं V. I., P. II.,
232, 2.

सद्यः भ्राज्जी V. I., P. II., 367, 9.

सद्यस्त्वप्रौढकन्यायां V. I., P. II.,
245, 20.

सद्यः स्नानं प्रकुर्वीत V. II., P. II.,
144, 4.

स द्विजो वैश्यतामेति V. II., P. II.,
241, 2.

सदैवोदरमुखः प्रातः V. I., P. I.,
223, 13.

सदैव वा पर्ववर्जं V. I., P. II.,
104, 12.

स देवांश्च पिद्वंश्चैव V. I., P. I.,
431, 12.

सदेवसोम्येहः V. I., P. I., 100, 1.

सदैव स्वपतः पुंसो V. I., P. I.,
441, 9.

सदृशं तु प्रकुर्याद्यं V. II., P. I.,
46, 7.

सदृशानेव तानाहः V. I., P. II.,
119, 2.

सदृशौ विवसच्छिद्र- V. I., P. I.,
193, 15.

सदृशं प्रीतिसंयुक्तं V. II., P. I.,
46, 6.

सदा सम्भवतः कार्यम् V. I., P. II.,
36, 4.

सदस्यं समदशं V. I., P. I., 172, 13.

स धर्मो यं विगर्हन्ते V. I., P. I.,
88, 10.

स नित्यं हन्ति पापानि V. I., P. I.,
256, 11.

स नैव व्यभवत् V. I., P. I., 111, 8.

सन्धि समाधौ V. I., P. II.,
167, 15.

सन्निहत्यां गयायां च V. I., P. II.,
304, 10.

सन्निमीलितदृष्टौ मौनी V. I., P. I.,
291, 15.

सनाऽऽरमत V. I., P. I., 126, 8.

स पक्षः सकलः पुण्यः V. I., P. II.,
321, 21.

सपिण्डीकरणं कुर्युः V. I., P. II.,
458, 2.

सपिण्डीकरणं कुर्यात् V. I., P. II.,
453, 6.

सपिण्डीकरणं कुर्यात् V. I., P. II.,
452, 1.

सपिण्डीकरणान्तं च V. I., P. II.,
330, 8.

सपिण्डीकरणान्तं च V. I., P. II.,
330, 1.

सपिण्डीकरणं तेषां V. I., P. II.,
458, 13.

सपिण्डीकरणं तस्य V. I., P. II.,
452, 22.

सपिण्डीकरणं तस्यां V. I., P. II., 451, 17.	सप्तागारान् चरैश्चैथं V. II., P. II., 126, 4.
सपिण्डीकरणादूर्ध्वं V. I., P. II., 329, 9.	सप्तजन्मनि कुप्री स्यात् V. II., P. I., 6, 20.
सपिण्डीकरणादूर्ध्वं V. I., P. II., 446, 8.	सप्तत्यूर्ध्वगता वृद्धाः V. II., P. I., 122, 6.
सपिण्डीकरणादूर्ध्वं V. I., P. II., 454, 7.	सप्तत्रिंशद्वन्ध्यायान् V. I., P. I., 155, 9.
सपिण्डीकरणादूर्ध्वं माता-पित्रोः V. I., P. II., 447, 3.	सप्तद्वीपवती भूमिः V. I., P. II., 53, 1.
सपिण्डीकरणादूर्ध्वं V. I., P. II., 454, 15.	सप्तहारावकीर्णी च V. I., P. II., 194, 10.
सपिण्डीकरणादूर्ध्वं V. I., P. II., 454, 5.	सप्त-पञ्च-त्रिरात्रैस्तु V. I., P. II., 221, 2.
सपिण्डीकरणश्राद्धम् V. I., P. II., 454, 20.	सप्तधौनर्भवाः कन्याः V. I., P. II., 57, 8.
सपिण्डता तु पुरुषे V. I., P. II., 222, 11.	सप्त पूर्वान् सप्त परान् V. I., P. II., 348, 9.
सपिण्डता तु पुरुषे V. I., P. II., 60, 13; 222, 16.	सप्तभिः पावमानीभिः V. II., P. II., 122, 5.
सपिण्डानां तु सर्वेषां V. I., P. II., 242, 7.	सप्तमी नवमी चैव V. I., P. I., 281, 13.
सपिण्डनं त्रिपक्षे स्यात् V. I., P. II., 468, 14.	सप्तमे ब्रह्मवर्चसकामम् V. I., P. II., 32, 1.
सपिण्डा-ऽपत्यद्वारेषु V. II., P. I., 311, 7.	सप्तमे मासि V. I., P. II., 21, 9.
सपिण्डो वा सगोत्रो वा V. II., P. I., 43, 6.	सप्तम्यां चैव कन्यार्थी V. I., P. II., 110, 14.
सपिण्डसन्ततिर्वाऽपि V. I., P. II., 462, 22.	सप्तम्यां तु ततो वासी V. I., P. I., 368, 6.
सपिण्डीकरणात् प्रेते V. I., P. II., 452, 10.	सप्तम्यां रविभुक्तायां V. II., P. II., 281, 8.
सप्तागारं चरैश्चैथम् V. I., P. II., 162, 13.	सप्तम्यां रविवारे च V. I., P. I., 355, 18.
सप्तागाराण्यपूर्वाणि V. II., P. II., 59, 8.	सप्तम्यां रविवारे च V. I., P. I., 355, 11.
सप्तागाराण्यसंकल्पितानि V. II., P. II., 58, 5.	सप्तमी वामकन्यां तु V. I., P. I., 367, 14.
	सप्तमे वर्षे राद्धिः V. II., P. II., 317, 17.

सप्तमेऽङ्कि तृतीयेऽङ्कि V. I., P. II., 448, 10.	स भूषहा सुरापथ V. I., P. I., 428, 8.
सप्तरात्रं V. II., P. II., 194, 3.	सभार्यस्तु शुचिः स्नातो V. I., P. I., 379, 6.
सप्तरात्रं तथा कुर्यात् V. II., P. I., 86, 10.	स भवेत्स्मूकरो ग्राम्यः V. II., P. I., 377, 6.
सप्तार्षे V. I., P. II., 306, 11.	सम्भाव्यवेदमूलत्वात् V. I., P. I., 12, 4.
सप्तर्षीणामगस्त्याष्टमानां V. I., P. II., 71, 16.	सभा वा न प्रवेष्टव्या V. I., P. I., 16, 5.
सप्तर्षीन् पृष्ठतः कृत्वा V. I., P. I., 457, 1.	सभासु चैव सर्वासु V. I., P. I., 327, 9.
सप्तवित्तागमा धर्म्याः V. I., P. I., 339, 1.	समीक्ष्य धर्मविकृष्ट्या V. II., P. I., 235, 6.
सप्तविंशतिका कार्या V. I., P. I., 309, 12.	समाजोत्सवसम्पन्नं V. I., P. I., 464, 14.
सप्त-षट्-पञ्चभिः पुण्ड्रं V. I., P. I., 267, 4.	समाच्छिद्य तु तां कन्यां V. I., P. II., 90, 19.
सप्ताहेन तु कृच्छ्रोऽयं V. II., P. I., 31, 4.	स मूढो नरकं याति V. I., P. I., 352, 11.
सप्तहस्तेन हंडेन V. II., P. II., 36, 1.	समुत्कर्षेऽनृते V. II., P. II., 107, 9.
स पापिष्ठो विवाहानां V. I., P. II., 85, 6.	समता चैव सर्वस्मिन् V. I., P. II., 194, 2.
स पारयन्नेवशवस् V. II., P. I., 47, 6.	समित्-पुष्प-कुशा-ऽऽज्या-ऽम्बु- V. I., P. I., 330, 2.
सपवित्रेण पार्ष्णिना V. I., P. I., 295, 1.	समित् पुष्प-कुशादीनां V. I., P. I., 337, 18.
सपवित्रेण हस्तेन V. I., P. I., 248, 13.	समत्वं ब्राह्मणैर्गच्छेत् V. II., P. II., 83, 7.
सम्बाधिनः स्त्रियो गत्वा V. II., P. I., 328, 7.	समत्त्वमागतस्यापि V. I., P. II., 328, 1.
सम्बान्धि-बान्धवादीनाम् V. I., P. II., 329, 17.	समुत्सृजेदुक्तवताम् V. I., P. II., 427, 2.
सम्बन्धासत्तिमालोच्य V. I., P. II., 466, 19.	समता सौम्यता V. I., P. II., 343, 9.
स ब्रह्मपरमप्येति V. I., P. I., 310, 16.	समृद्धिं तत्र जानीयात् V. II., P. II., 2, 2.
स भूत्वाधनिनां वंशे V. II., P. II., 240, 4.	

- समुद्रगानदीतीरे V. I., P. II., 304, 14.
 समुद्रदर्शनाद्वाऽपि V. II., P. I., 45, 20.
 समुद्रयानसिद्धिमाप्ये V. I., P. II., 314, 6.
 समुद्रयायी बन्दी च V. I., P. II., 350, 18.
 समुद्रयायी बान्तासी V. I., P. II., 359, 3.
 समुद्रो वा एष V. I., P. I., 313, 2.
 समुद्रे समतां याति V. I., P. I., 201, 8.
 समुद्रसंयानम् V. II., P. II., 135, 12.
 सम-द्विगुण-साहस्रम् V. II., P. II., 65, 14.
 समानगोत्र-प्रवरां V. I., P. II., 72, 16.
 समाऽन्ते सोमयज्ञानां V. I., P. I., 168, 9.
 समानोदकभावस्तु V. I., P. II., 222, 17.
 समानानि विजानीयात् V. II., P. II., 78, 1.
 समानप्रवरां चैव V. I., P. II., 63, 21.
 समानप्रवरां चैव V. II., P. I., 337, 15.
 समानाय स्वाहेति V. I., P. I., 418, 8.
 समा निरुद्धका चैव V. I., P. I., 457, 5.
 समानवर्णास्तु V. I., P. II., 120, 1.
 समानाद्यौ च सम्पाते V. I., P. II., 24, 1.
 समाने सर्वहस्तेन V. I., P. I., 418, 22.
 समाप्तिं प्रेततन्त्रस्य V. I., P. II., 291, 4.
 समेऽधुमान् पुं-स्त्रियोर्वा V. I., P. II., 101, 17.
 समाप्य चोदकं पिण्डान् V. I., P. II., 291, 7.
 समाप्य वेदं द्युतिशम् V. I., P. I., 157, 19.
 सम्मितानि दुराचारो V. I., P. II., 389, 22.
 सममन्त्राह्मणे दानं V. II., P. II., 65, 10.
 सममन्त्राह्मणे दानं V. I., P. I., 185, 17.
 सम्यक् पञ्चमहायज्ञैः V. I., P. I., 413, 12.
 सम्यक् पालयिता भागं V. I., P. I., 453, 7.
 सम्यक् पालयिता भागं V. I., P. I., 452, 15.
 सम्यगाचम्य तोयेन V. I., P. I., 240, 14.
 समयानां च भेत्तारः V. I., P. II., 358, 15.
 समयं नातिक्रामेत् V. II., P. I., 367, 15.
 समयश्चापि साधूनां V. I., P. I., 137, 11.
 समयं धनमुद्धृत्य V. I., P. II., 353, 21.
 समयं पण्यमाहृत्य V. II., P. I., 386, 10.
 समरविजयं कौञ्जि V. I., P. II., 314, 6.
 समर्थस्तोषयित्वाऽर्थैः V. I., P. II., 114, 14.
 समालिंगेत् स्त्रियं वाऽपि V. II., P. I., 315, 16.

समूलाः पितृवैवस्थाः V. I., P. I.,
255, 6.

समावृत्तौ V. I., P. II., 130, 10.

समावृत्तेन सर्वे V. I., P. I., 335, 17.

समे शुचौ V. I., P. I., 41, 6.

समवस्कन्द्येच्चैनं V. I., P. I.,
459, 10.

समस्तानां च कार्येषु V. I., P. I.,
463, 12.

समस्ताभिर्व्याहृतिभिः V. I., P. II.,
399, 11.

समं स्यादश्रुतत्वात् V. I., P. II.,
362, 14.

स महालयसंज्ञः स्यात् V. I., P. II.,
319, 8.

समाहृत्य तु तद्वैश्यं V. I., P. II.,
42, 14.

स याति नरकं घोरं V. II., P. I.,
229, 2.

स याति नरकं घोरं V. II., P. II.,
268, 1.

स याति नरकं घोरं V. I., P. I.,
479, 16.

स याति नरकान् घोरान् V. I., P. I.,
444, 11.

स याति नरकान् घोरान् V. I., P. II.,
177, 15.

स यदाऽर्था समीपे स्यात् V. I., P. II.,
413, 12.

स यद्यनेन V. I., P. II., 107, 10.

स राजभयमाप्नोति V. II., P. II.,
234, 4.

स राजसो मनुष्येषु V. II., P. II.,
214, 16.

सरितोऽथ मनुष्याश्च V. I., P. I.,
356, 16.

सरिद्वरासु V. I., P. II., 307, 3.

सर्पस्य नकुलस्याथ V. II., P. II.,
139, 9.

सर्पहन्ता माषमात्रं दद्यात् V. II.,
P. I., 87, 2.

सर्प-व्याघ्रहतेषु V. II., P. I.,
287, 5.

सर्वे एते पुण्यलोकाः V. I., P. I.,
56, 7.

सर्वक्रतुयाजिनाम् V. I., P. I.,
421, 9.

सर्वकामांस्तथा विद्यां V. I., P. II.,
315, 9.

सर्वे कर्माऽपसव्येन V. I., P. II.,
437, 3.

सर्वाकरेषु V. II., P. II., 100, 4.

सर्वाकरेष्वधीकारो V. II., P. I.,
66, 10.

सर्वकालं तिलैः स्नानं V. I., P. I.,
281, 10.

सर्वकालमुपस्थानं V. I., P. I.,
302, 1.

सर्वाङ्गकुष्ठी तिमिरी V. II., P. II.,
236, 13.

सर्वाङ्गरोगी पापात्मा V. II., P. II.,
240, 7.

सर्वप्रासप्रमाणम् V. II., P. I.,
299, 21.

सर्वे चान्ते पञ्चगव्यं पिबेद्युः V. II.,
P. I., 442, 4.

सर्वे चैव त्रिदण्डिनः V. I., P. II.,
173, 9.

सर्वजलजमांसाशने च V. II., P. I.,
389, 8.

सर्वेण तु प्रयत्नेन V. I., P. I.,
464, 7.

सर्वाण्येतानि शुद्धानि V. II., P. I.,
191, 4.

- सर्वाण्यस्वामिकान्याहः V. I., P. II., 303, 11.
 सर्वाण्यहानि सन्तिष्ठन् V. II., P. I., 301, 5.
 सर्वे तत्तस्य वेदामिह V. II., P. II., 155, 8.
 सर्वतो धर्मषड्भागो V. I., P. I., 453, 14.
 सर्वे तन्निष्फलं याति V. I., P. I., 323, 10.
 सर्वतः प्रतिगृह्णीयात् V. I., P. I., 202, 17.
 सर्वतः प्रतिगृह्णीयाद् V. II., P. I., 414, 6.
 सर्वत्र सर्वपापेषु V. II., P. I., 461, 15.
 सर्वे तस्याऽऽकृता धर्माः V. I., P. I., 377, 12.
 सर्वथा वर्तते यज्ञः V. I., P. I., 313, 15.
 सर्वधर्मसमुद्देशो V. I., P. I., 167, 19.
 सर्वान् कामान् बौधे V. I., P. II., 314, 17.
 सर्वान् कामान् पैत्र्ये V. I., P. II., 313, 20.
 सर्वान् कामान्वामोति V. I., P. II., 319, 2.
 सर्वान् कामान् वैश्वदेवे V. I., P. II., 314, 7.
 सर्वान् कामान् श्रवणे V. I., P. II., 314, 18.
 सर्वेन्द्रियाणां चापल्यं V. I., P. II., 424, 15.
 सर्वज्ञानुमतिश्च V. II., P. I., 418, 1.
 सर्वान् पञ्चनखांस्तथा V. I., P. II., 388, 19.
 सर्वान् पित्रुगणान् सम्बद्ध् V. I., P. I., 388, 1.
 सर्वोश्च प्राणिनः स्थूलान् V. II., P. I., 94, 2.
 सर्वान् लोकात् V. I., P. II., 151, 2.
 सर्वापेक्षा च V. I., P. I., 59, 1.
 सर्वे पृच्छामि तत्त्वेन V. II., P. I., 214, 16.
 सर्वे पुनाति धर्मात्मा V. II., P. II., 185, 9.
 सर्वे पुनन्तु मे पार्ष V. II., P. II., 193, 6.
 सर्वपापप्रक्षमनं V. II., P. II., 162, 13.
 सर्वपापप्रसक्तोऽपि V. II., P. II., 162, 4.
 सर्वपापविनिर्मुक्तो V. I., P. I., 216, 4.
 सर्वपापेषु सर्वेषां V. II., P. II., 194, 14.
 सर्वपापापहा जमुर् V. II., P. I., 428, 18.
 सर्वपापहरो विव्यो V. II., P. II., 191, 10.
 सर्वोपायैरसाध्या स्यात् V. I., P. II., 86, 11.
 सर्वे प्रकृतं दत्त्वा V. I., P. II., 421, 3.
 सर्वे पशुषितं भोज्यं V. I., P. II., 383, 9.
 सर्वे भैक्षभुजस्तस्य V. I., P. II., 189, 6.
 सर्वभक्ष्य- V. II., P. II., 212, 15.
 सर्वभक्ष्यापूप- V. I., P. I., 420, 12.
 सर्वभूतहितः शान्तः V. I., P. II., 181, 2.
 सर्वेभ्यो भूतेभ्यः V. I., P. I., 384, 7.
 सर्वाभावे स्त्रियः कुरुः V. I., P. II., 463, 10.

सर्वाभावे स्वयं पत्न्यः V. I., P. II.,
458, 1.

सर्वाभिश्च शिरः पश्चात् V. I., P. I.,
238, 4.

सर्वमाच्छिन्नमिष्टुङ्गत्वा V. I., P. II.,
421, 5.

सर्वसृग्मयभाण्डभेदनम् V. II., P. I.,
121, 19.

सर्वमज्ञमुपाशय V. I., P. II., 428, 10.

सर्वमन्त्रयुक्तयेदेहम् V. II., P. I., 195, 8.

सर्वमायतनं पुण्यं V. II., P. II.,
201, 11.

सर्वमर्थं त्रिपादं च V. II., P. I.,
107, 13.

सर्वमर्हति शुद्धात्मा V. I., P. I.,
258, 18.

सर्वैरनुमतिं कृत्वा V. I., P. II., 290,
18.

सर्वलक्षणयुक्तापि V. I., P. I., 130,
1.

सर्वं लब्धं V. I., P. II., 49, 9.

सर्वं वा एतेन V. II., P. II., 53, 6.

सर्वं वाऽपि चरेद् ग्रामं V. I., P. II.,
42, 1.

सर्वव्यञ्जनसंयुक्तं V. I., P. II.,
192, 8.

सर्ववर्णेषु तुल्यास्तु V. I., P. II.,
118, 16.

सर्ववर्णेषु शयाशः V. I., P. II.,
220, 5.

सर्वावश्यकावसानेषु V. I., P. I.,
419, 11.

सर्वाश्चैव प्रजा नित्यं V. I., P. I.,
452, 18.

सर्वेषां चैव नास्तिक्यं V. II., P. II.,
238, 17.

सर्वेषुसमवर्णानाम् V. I., P. II.,
219, 15.

सर्वेषां सत्समं तावत् V. I., P. I.,
429, 8.

सर्वेष्वेतेषु V. II., P. II., 5, 11.

सर्वेषां तु विदित्वैषां V. I., P. I.,
460, 8.

सर्वेषां तु विदिष्टेन V. I., P. I.,
463, 13.

सर्वेषां पशुजातीनां V. II., P. I.,
339, 17.

सर्वेषामप्यभावे तु V. I., P. II.,
189, 12.

सर्वेषामप्यशौचानां V. II., P. I.,
192, 14.

सर्वेषामेव वानानां V. I., P. I.,
191, 3.

सर्वेषामेव भूतानां V. II., P. I.,
249, 1.

सर्वेषामेव यागानाम् V. I., P. I.,
432, 5.

सर्वेषामेव वर्णानां V. I., P. II., 463,
13.

सर्वेषां वा V. I., P. II., 95, 17.

सर्वेषां वा गच्छम् V. I., P. II., 33, 2.

सर्वेष्वेतेषु द्विजानां V. II., P. I.,
370, 2.

सर्वेषु वेदेषु V. I., P. II., 168, 1.

सर्वेष्वेवापरपक्षस्य V. I., P. II.,
317, 10.

सर्वेषां वर्णानाम् V. II., P. II., 65,
8.

सर्वेष्वेव व्रतेष्वेव V. II., P. II., 170,
18.

सर्वेषां वा शूद्राम् V. I., P. II.,
95, 17.

सर्वेषां स्नेहपक्वानां V. II., P. II.,
117, 6.

सर्वं सुकृतमावृत्ते V. I., P. I., 402, 8.

सर्वसङ्गनिवृत्तस्य V. I., P. II.,
235, 5.

सरःसु देवस्थानेषु V. I., P. I., 269, 7.
 सर्वाः समुद्रगाः पुण्याः V. II., P. II.,
 201, 7.
 सर्वासामेव विद्यानां V. II., P. II.,
 119, 9.
 सरस्वती च सायान्हे V. I., P. I.,
 289, 12.
 सरस्वती तथा कृष्णा V. I., P. I.,
 290, 3.
 सरस्वती विष्णुरूपा V. I., P. I.,
 290, 5.
 सर्वस्वेनापि कर्तव्यं V. II., P. I.,
 6, 16.
 सर्वस्वं वा वेदविदे V. II., P. II.,
 69, 9.
 सर्वस्वं वा वेदविदे V. II., P. II.,
 55, 1.
 सर्वसंस्थाऽधिकारः स्यात् V. I., P. I.,
 161, 10.
 सर्वपा-राज्ञाकाभ्याम् V. I., P. II.,
 371, 2.
 सरीसृपादिभेदेन V. II., P. II., 243,
 4.
 सर्वेषां निश्चितं यत् स्यात् V. II., P. I.,
 236, 16.
 स वा एष V. I., P. I., 106, 13.
 स विज्ञातस्तु कालेन V. II., P. I.,
 125, 2.
 स वणिक् स्वर्गमामोति V. I., P. I.,
 479, 13.
 सविद्वद्योतनान् सैव V. I., P. I.,
 289, 15.
 स वै देवलको नाम V. I., P. I.,
 188, 9.
 सवै मृदो न सम्भाष्यो V. I., P. I.,
 151, 7.
 सव्यं गौतम-शाण्डिल्यौ V. I., P. II.,
 432, 16.

सव्यं चाक्षय पात्रे तु V. I., P. II.,
 187, 10.
 सव्यं जानुं ततोऽन्वाद्य V. I., P. I.,
 356, 19.
 सव्यं जान्वाद्य शनकैः V. I., P. II.,
 287, 12.
 सव्योत्तराभ्यां पाणिभ्यां V. I., P. II.,
 430, 16.
 सव्येन देवकार्याणि V. I., P. I.,
 351, 16.
 सव्येन वैश्वदेवार्थं V. I., P. II.,
 361, 8.
 सव्येन सव्यः स्पष्टव्यः V. I., P. I.,
 327, 20.
 सव्ये मृदं गृहीत्वाऽस्मिन् V. I., P. II.,
 37, 5.
 सव्याहृतिकां गायत्रीं V. I., P. II.,
 421, 12.
 सव्याहृति-प्रणवकाः V. II., P. II.,
 155, 3.
 सव्याहृति सप्रणवां V. I., P. I.,
 292, 1.
 स वायुमागच्छति V. I., P. II., 269, 4.
 स वायुमिवात्मानं V. I., P. I., 126,
 9.
 सवर्णागमने रक्तः V. II., P. II.,
 270, 11.
 सवर्णाऽग्ने द्विजातीनां V. I., P. II.,
 94, 12.
 सवर्णानां तु सर्वेषां V. II., P. I.,
 419, 13.
 सवर्णान्याङ्गनाहुदौ V. I., P. I.,
 136, 2.
 सवर्णेभ्यो जलं देयं V. I., P. I.,
 358, 12.
 सवर्णेभ्यः सवर्णासु V. I., P. II.,
 118, 12.
 सवर्णामधिकवर्णा V. II., P. I.,
 161, 19.

सवर्णमनुरूपं च V. I., P. II., 80, 13.
 सवर्णस्याशौचं V. II., P. I., 420, 9.
 सवर्णासु विधौ धर्म्ये V. I., P. II., 115, 19.
 सव्रतस्तु शुना दष्टः V. II., P. I., 64, 17.
 स वै वार्ध्नीणसः प्रोक्तः V. I., P. II., 372, 21.
 स वै वार्ध्नुषिकोनाम V. II., P. I., 386, 10.
 स वै वार्ध्नुषिकोनाम V. I., P. II., 353, 22.
 स वै शरीरी प्रथमः V. I., P. I., 106, 2.
 सवृषं गोशतं तेन V. I., P. I., 216, 11.
 सवृषणं शिभमुत्कृत्य V. II., P. I., 313, 15.
 स वैष्णवपदं याति V. I., P. I., 281, 8.
 सवासा जलमाप्त्य V. I., P. II., 229, 11; 235, 18.
 सवासा जलमाप्त्य V. II., P. II., 140, 8.
 स शिखीलुच्यते विद्वान् V. I., P. II., 169, 5.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. I., P. II., 168, 10.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. I., 289, 5.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. II., 11, 8.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. I., 244, 1.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. II., 121, 12.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. I., 345, 7.

सशिखं वपनं कुर्यात् V. II., P. I., 253, 2.
 स शुद्धवद् बहिः कार्यः V. I., P. I., 152, 11.
 स श्रीकलैरशुपदं V. II., P. I., 180, 12.
 स षडङ्गं ब्रह्मचर्यं V. II., P. I., 323, 12.
 स साधुभिर्बहिष्कार्यः V. I., P. I., 13, 2.
 स साधुभिर्बहिष्कार्यो V. II., P. II., 105, 8.
 सस्थापहारी V. II., P. II., 259, 6.
 सस्थान्यन्यानि वा हत्वा V. II., P. II., 256, 1.
 स सान्वयः शुद्धसमः V. I., P. I., 151, 11.
 स स्त्रीषु सारमुपासीत V. I., P. II., 103, 7.
 सहस्रपरमां देवी V. I., P. I., 708, 7.
 सहोदजोऽपविद्धश्च V. II., P. I., 47, 13.
 सह द्विजैश्च भुक्तेन V. II., P. I., 66, 17.
 सह धर्मं चरेत्तेन V. I., P. II., 80, 14.
 सह पुत्रम् V. I., P. I., 173, 3.
 सह पुष्पोत्क्रेन महादेवम् V. I., P. I., 372, 20.
 सहोभौ चरतां धर्मम् V. I., P. II., 84, 18.
 सह यज्ञाः प्रजाः सृष्टा V. I., P. I., 159, 10.
 स होवाच V. I., P. I., 10, 10.
 स होवाच महिमान् एवैषाम् V. I., P. I., 206, 2.
 स होवाच याज्ञवल्क्यः V. I., P. II., 166, 17.
 सहस्रगुणितं दानं V. I., P. I., 192, 19.

- सहस्रगुणमाहूय V. I., P. I., 124, 13.
 सहस्राणि सहस्र इत्यनुवाकं V. I., P. I., 375, 8.
 सहस्रजसा सा देवी V. I., P. I., 310, 8.
 सहस्राणि सहस्रश इति V. I., P. I., 374, 13.
 सहस्रं तु जपेदेव्याः V. II., P. I., 411, 6.
 सहस्रं तु पितृन् माता V. I., P. I., 332, 15.
 सहस्रपरमां V. II., P. II., 139, 1.
 सहस्रपरमां देवीं V. II., P. II., 156, 2.
 सहस्रं मानसः प्रोक्तः V. I., P. I., 305, 4.
 सहस्र-शत-कोटीनाम् V. I., P. I., 307, 15.
 सहस्रशीर्षाजापी च V. II., P. II., 167, 12.
 सा कन्या वृषली ज्ञेया V. II., P. I., 159, 4.
 साक्षाद्यतुर्गुणं चैव V. II., P. I., 426, 17.
 साक्षात्स्पर्शं तु यत्प्रोक्तं V. I., P. I., 279, 2.
 साक्षादेवैनं V. II., P. II., 284, 12.
 सामिकस्तु यदा कर्ता V. I., P. II., 452, 17.
 सा गोत्राद्भूयते नारी V. I., P. II., 63, 7.
 साङ्गोपाङ्गांस्तथा देशान् V. I., P. I., 402, 11.
 साङ्गुष्ठं ब्राह्मण्याः V. I., P. II., 98, 14.
 सा चाग्नेशिधिपूर्जेया V. II., P. I., 51, 6.
 सा चाग्नेशिधिपूर्जेया V. I., P. II., 357, 14.
 सा चेत् पुनः प्रदुष्येत V. II., P. I., 354, 6.
 सा तिथिस्तस्य कर्तव्या V. I., P. II., 332, 18.
 सात्त्विकानां फलं भुङ्क्ते V. I., P. I., 184, 11.
 सा तु सन्ध्या समाख्याता V. I., P. I., 288, 16.
 सादित्यां पश्चिमां सन्ध्याम् V. I., P. I., 297, 17.
 साधुजन- V. II., P. II., 238, 1.
 साधुं चाऽपतितं विप्रं V. I., P. II., 190, 14.
 साधूनां च यथावृत्तम् V. I., P. I., 143, 17.
 साधयन्तीं नरास्तत्र V. I., P. II., 83, 5.
 सा ध्वाङ्क्षी जायतेऽनुषी V. II., P. I., 34, 13.
 साध्वीनामेव नारीणाम् V. II., P. I., 58, 10.
 साऽनुज्ञाप्याऽधिवेत्तव्या V. I., P. II., 114, 7.
 सान्त्वानिकं यक्ष्यमाणम् V. I., P. II., 8, 7.
 सान्तपन्नं द्वितीयेऽङ्घ्रि V. II., P. I., 336, 7.
 सान्तपन्नं प्रकुर्वीत V. II., P. I., 327, 9.
 सान्निध्यमस्मिस्तोत्रे च V. I., P. I., 275, 2 ; 284, 13.
 सान्निध्ये विषयाणां च V. I., P. II., 186, 3.
 साधयेद्विधानार्थान् V. I., P. I., 338, 6.
 साधारणस्त्रियां नास्ति V. II., P. I., 324, 12.

सापराधमथालोक्य V. I., P. I., 454, 19.	सायं-प्रातस्त्वज्जम् V. I., P. II., 43, 15.
सा प्रशस्या द्विजातीनां V. I., P. II., 62, 21.	सायं-प्रातस्त्वज्जम् V. I., P. I., 423, 5.
साभिक्षा हिंसिता ज्ञेया V. I., P. II., 190, 19.	सायं-प्रातस्तथैवोक्तं V. II., P. II., 173, 12.
सा भर्तृपरमा निस्थं V. II., P. I., 57, 16.	सायं-प्रातः सदा सन्ध्यां V. I., P. II., 165, 1.
साऽमृताऽपि हि तेनैक्यं V. I., P. II., 456, 18.	सायमग्निश्च मेत्युक्त्वा V. I., P. I., 295, 6.
सामानि V. II., P. II., 157, 5.	सायं मन्त्रवशाच्चन्य V. I., P. I., 296, 12.
साम्ना दानेन भवेन V. I., P. I., 459, 13.	सायं सङ्गोपनार्थं तु V. II., P. I., 256, 3.
सामान्यवृक्षिणां लब्ध्वा V. II., P. II., 220, 2.	सायंसन्ध्यामुपस्थाय V. II., P. II., 160, 8.
सामानि सरहस्यानि V. II., P. II., 159, 16.	सार्धं चान्दायणं मासे V. II., P. I., 424, 4.
साम्परायिककल्पेन V. I., P. I., 458, 4.	सार्धपं गन्धतैलं च V. I., P. I., 283, 8.
सामर्थ्ये सति दुर्बुद्धिर् V. I., P. I., 178, 9.	सारसैकशफान् हंसान् V. II., P. I., 407, 4.
सायं न्यहं तथा पावः V. II., P. II., 173, 2.	सारसं चाष-भासौ च V. II., P. I., 79, 13.
सायं द्वाविंशतिर्मासाः V. II., P. II., 172, 4.	सारसं रज्जुबालं च V. I., P. II., 387, 6.
सायं-प्रातर्द्विजातीनाम् V. I., P. I., 423, 1.	सा ऽरुन्धतीसमाचारा V. II., P. I., 54, 17.
सायंप्रातर्दिनार्थं स्यात् V. II., P. II., 173, 7.	सार्धवर्णिकमन्त्रायं V. I., P. II., 427, 1.
सायं-प्रातर्वैश्वदेवं V. I., P. II., 254, 11.	सालकटे V. II., P. II., 188, 6.
सायं-प्रातर्वैश्वदेवः V. I., P. I., 380, 11.	सावित्री च जपेन्नित्यं V. II., P. II., 170, 7.
सायं-प्रातश्च जुहुयात् V. I., P. II., 89, 10.	सावित्री च जपेन्नित्यं V. II., P. I., 244, 12.
सायं-प्रातश्चतुरश्चतुरः V. II., P. I., 304, 9.	सावित्री पतिता यस्य V. II., P. II., 121, 11.

सावित्रीपतिता ब्राह्म्याः V. I., P. I.,
53, 9.

सावित्रीपतिता ब्राह्म्याः V. I., P. II.,
31, 15; 165, 5.

सावित्री प्रणवं V. I., P. I., 39, 12.

सावित्रीमात्रसौरस्तु V. II., P. I.,
217, 13.

सावित्रीमशुषौ दृष्टे V. II., P. II.,
104, 5.

सावित्र्या धूपम् V. I., P. I., 374, 5.

सावित्र्या चिद्वत् कुर्यात् V. I., P. II.,
36, 21.

सावित्र्या वशकृत्वोऽङ्गिः V. I., P. II.,
38, 16.

सावित्र्याभिनिम्नितम् V. I., P. I.,
296, 6.

सावित्र्यष्टसहस्रं V. II., P. II.,
83, 1.

सावित्र्यष्टसहस्रं तु V. I., P. II.,
148, 15.

सावित्र्यष्टसहस्रं तु V. II., P. II.,
11, 9.

सावित्री व्याहृतीश्चैव V. II., P. II.,
191, 1.

सावित्री व्याहरेद्वापि V. II., P. I.,
118, 14.

सावित्रश्च जयन्तश्च V. I., P. I.,
358, 1.

सांवत्सरिकमासैश्च V. I., P. I.,
465, 3.

साधवः क्षीणक्षीणाः स्युः V. I., P. I.,
144, 2.

सा इयेनी जायते राजन् V. II., P. II.,
228, 7.

सा सचैलाऽवगाह्याऽऽपः V. II.,
P. I., 169, 19.

सा सद्यः सन्निरोद्धव्या V. II., P. I.,
357, 12.

सा सद्यः सन्निरोद्धव्या V. I., P. II.,
115, 5.

सा सन्ध्या वृषली ज्ञेया V. I., P. I.,
294, 8.

सा सप्तजन्मकं यावत् V. II., P. I.,
35, 21.

सा स्वर्गमात्मघातेन V. II., P. I.,
56, 5.

सिद्धाः कृताश्च ये भक्षाः V. I., P. II.,
377, 8.

सिद्धक्षेत्रेषु तीर्थेषु V. I., P. I.,
307, 14.

सिद्धाज्जेन न कुर्वीत V. I., P. II.,
333, 20.

सिद्धाज्जं भुक्त्वा V. II., P. I.,
393, 9.

सिद्धं भुक्त्वा पराकः V. II., P. I.,
117, 2.

सिद्धिमेकस्य सम्पद्यन् V. I., P. II.,
179, 19.

सिद्धमज्जं तथा सर्पिः V. II., P. I.,
145, 3.

सिद्धमज्जं भक्तजनैः V. I., P. II.,
188, 18.

सिद्धाज्जविक्रये विप्रैः V. II., P. I.,
118, 9.

सिद्धस्य हविष्यस्य V. I., P. I.,
390, 18.

सिद्धयसिद्धयोः समो भूत्वा V. I.,
P. I., 61, 8.

सिद्धहविषाम् V. II., P. I., 142, 16.

सिन्धोस्तीरे V. I., P. II., 307, 1.

सिन्धु-सौराष्ट्र-सौवीराश्च V. II.,
P. II., 147, 5.

सितानि सुगन्धीनि V. I., P. II.,
394, 7.

सिंहे मे मन्थुरित्येतत् V. II., P. II.,
159, 13.

सिंह-व्याघ्र-शरभाः V. I., P. II.,
 388, 13.
 सिंह-व्याघ्र-वृकाणां च V. II., P. I.,
 92, 5.
 सिंहा व्याघ्रा वराहाश्च V. II., P. II.,
 218, 2.
 सिंहस्थौ गुरु-भौमौ चेत् V. I., P. II.,
 309, 6.
 सीरते द्विजमुख्याय V. I., P. I.,
 178, 8.
 सीरंश्चेत् प्रतिगृह्णीयात् V. I., P. I.,
 197, 12.
 सीमन्तोन्नयनं कर्म V. I., P. II.,
 22, 1.
 सीमन्तोन्नयने चैव V. I., P. II.,
 461, 9.
 सुखानि धार्मिकोऽनुष्टः V. II., P. II.,
 211, 7.
 सुखेन भुङ्क्ते विप्रो हि V. I., P. I.,
 417, 5.
 सुखं मभैतस्परिणामसम्भवं V. I.,
 P. I., 433, 15.
 सुगन्धिभिस्तथा द्रव्यैः V. I., P. II.,
 244, 7.
 सुगन्धिमस्स्यमांसं च V. I., P. II.,
 369, 15.
 सुगन्धायास्तु V. II., P. II., 306, 2.
 सुगुर्वन्यपहन्त्येनो V. II., P. II.,
 165, 11.
 सुदृष्टेषु च भुञ्जीयात् V. I., P. II.,
 7, 4.
 सुतविन्यस्तपस्नीकः V. I., P. II.,
 137, 15.
 सुहृदात् परिहर्तव्यैः V. I., P. II.,
 225, 15.
 सुहृदात् परिहर्तव्यैः V. II., P. I.,
 21, 1.
 सुपर्णं विप्राः V. I., P. I., 209, 3.

सुपूयं च सुपर्णं च V. I., P. I.,
 434, 12.
 सुप्तं मत्तां प्रमत्तां वा V. I., P. II.,
 85, 5.
 सुषवत् वर्तते नित्यं V. I., P. II.,
 186, 9.
 सुप्ता भुक्त्वा च भुक्त्वा च V. II.,
 P. II., 104, 12.
 सुप्ता भुक्त्वा च भुक्त्वा च V. I., P. I.,
 239, 11.
 सुपरीक्षितमन्त्रायाम् V. I., P. I.,
 471, 7.
 सुप्रक्षालितचरणतलो V. I., P. I.,
 440, 13.
 सुमन्तु कश्यपो बभूवुः V. I., P. I.,
 108, 7.
 सुमन्तु-जैमिनिकृताः V. I., P. I.,
 109, 7.
 सुमन्त्रिणः प्रकुर्वीत V. I., P. I.,
 163, 3.
 सुरापो V. II., P. II., 253, 9.
 सुरापो V. II., P. II., 252, 16.
 सुरापः V. II., P. II., 165, 1.
 सुरां पीत्वाप्सु निर्मज्ज्य V. II., P. II.,
 166, 2.
 सुरापाने कामकृते V. II., P. II.,
 81, 6.
 सुरापानेन तत्तुल्यम् V. I., P. I.,
 426, 12.
 सुरापानेन तत्तुल्यम् V. I., P. I.,
 426, 9.
 सुरापानापनुत्त्यर्थं V. II., P. II.,
 82, 7.
 सुरापाने ब्राह्मणः V. II., P. II.,
 82, 10.
 सुरां पिबति स व्यक्तम् V. I., P. I.,
 325, 4.
 सुरां पिबेति वक्तव्यम् V. I., P. I.,
 325, 4.

- सुरास्य आत्मत्यागिन्यो V. II., P. I.,
20, 18.
- सुरापः प्राप्यते शोनिं V. II., P. II.,
250, 10.
- सुरापी व्याधिता धूर्ता V. I., P. II.,
113, 1.
- सुराभाण्डोदिकं पीत्वा V. II., P. I.,
398, 3.
- सुवर्णकृष्णलं ह्येकम् V. II., P. II.,
87, 18.
- सुराभाण्डस्थिता आपो V. II., P. I.,
442, 20.
- सुरा-मूत्र-पुरीषैस्तु V. II., P. I.,
172, 2.
- सुरा-लघुनसंस्पृष्टं V. I., P. II.,
382, 4.
- सुराया विकृत्यं कृत्वा V. II., P. II.,
117, 10.
- सुरायाः सकृत् पाने V. II., P. II.,
81, 1.
- सुवर्णाकारानिष्पन्नं V. I., P. II.,
227, 11.
- सुवर्ण-मणि-मुक्तानि V. II., P. II.,
261, 16.
- सुवर्णैयाजकानां च V. I., P. I.,
191, 9.
- सुवर्ण-रजत-ताम्रं V. II., P. I.,
175, 16.
- सुवर्णे रजतं ताम्रं V. II., P. I.,
175, 8.
- सुवर्ण-रजताभ्यां वा V. II., P. I.,
143, 16.
- सुवर्णे रजतं चैव V. I., P. I.,
160, 10.
- सुवर्णस्तेयी V. II., P. II.,
89, 10.
- सुवर्णस्तेयी V. II., P. II., 263, 5.
- सुवर्णस्तेयकृद्भिर्भो V. II., P. II.,
86, 10.
- सुवर्णस्तेयं ब्राह्म्यत्वं V. II., P. II.,
सुवर्णस्यापहरणे V. II., P. II.,
88, 3.
- सुशुद्धैर्यजमानैश्च V. I., P. I.,
167, 11.
- सुसूक्ष्मं सूक्ष्मदन्तस्य V. I., P. I.,
251, 14.
- सुसम्पन्नमित्यनुज्ञा V. I., P. II.,
459, 12.
- सुसम्पन्नमिति दृष्टिप्रभः V. I., P. II.,
459, 11.
- सूतके मृतके चैव V. I., P. II.,
211, 13.
- सूक्त-स्तोत्रजपं मुक्त्वा V. I., P. II.,
422, 12.
- सूकरः कृमिको महुः V. II., P. II.,
265, 15.
- सूकरो जातमात्रस्तु V. II., P. II.,
267, 5.
- सूकरः पञ्चवर्षाणि V. II., P. II.,
266, 4.
- सूकरोऽङ्ग-खरान् इत्वा V. II., P. I.,
94, 1.
- सूक्ष्मेण हाऽभ्युपायेन V. I., P. I.,
462, 6.
- सूक्ष्मो धर्मो महाराज V. I., P. I.,
92, 2.
- सूचकाः प्रेष्यकाश्चैव V. I., P. II.,
358, 14.
- सूचकश्च हि V. II., P. II., 3, 10.
- सूचनान् सूत्रमित्याहः V. I., P. II.,
168, 12.
- सूच्या ब्रजेण चैवैतान् V. I., P. I.,
458, 19.
- सूतके कर्मणां त्यागः V. I., P. I.,
302, 6.
- सूतकी तु मुखं दृष्ट्वा V. I., P. II.,
260, 15.

सूतके तु समुपभे V. I., P. II.,
 211, 16.
 सूतके तु सविण्डानां V. I., P. II.,
 212, 11.
 सूतकेनैव शुद्धिः स्यात् V. I., P. II.,
 230, 18.
 सूतके सूतकं चेत्स्यात् V. I., P. II.,
 264, 8.
 सूतके सूतके चैव V. I., P. II.,
 210, 16.
 सूतके सूतके चैव V. I., P. I.,
 302, 11.
 सूतकं मातुरेव स्यात् V. I., P. II.,
 212, 15; 259, 16.
 सूतिकायां सूतायां तु V. II., P. I.,
 170, 4.
 सूतिकावासनिलयाः V. I., P. II.,
 214, 13.
 सूतकं सकलं मातुः V. I., P. II.,
 231, 13.
 सूतिकं सूतिकां नारीं V. II., P. I.,
 109, 14.
 सूतके सूतिकावर्जं V. I., P. II.,
 212, 8.
 सूतके सावित्र्या V. I., P. II., 210,
 19.
 सूत्रमन्तर्गतं येषां V. I., P. II.,
 168, 19.
 सूत्रं सलोमकं चेत्स्यात् V. I., P. II.,
 38, 15.
 सूत्रकारेण यत् कर्म V. I., P. II.,
 255, 17.
 सूमीं डवलन्तीं वाऽऽश्लिष्य V. II., P. I.,
 314, 12.
 सूमीं डवलन्तीं वाऽऽश्लिष्य V. II.,
 P. I., 315, 4.
 सूमीं डवलन्तीं वाऽऽश्लिष्येत् V. II.,
 P. I., 315, 19.

सूर्ये कन्यागते आहुं V. I., P. II.,
 323, 21.
 सूर्यमहणतुल्या तु V. I., P. I.,
 280, 15.
 सूर्यमहे तु नाग्नीयात् V. I., P. I.,
 436, 6.
 सूर्यादिदेव-भूतेभ्यो V. I., P. II.,
 192, 9.
 सूर्याप्रकाशे V. II., P. II., 237, 9.
 सूर्यादिये तु यः शोते V. II., P. II.,
 147, 9.
 सूर्यो नो दिवः सूक्तं V. II., P. II.,
 281, 1.
 सूर्याभ्युदितो V. II., P. II., 148, 2.
 सूर्याय V. II., P. II., 188, 1.
 सूर्यश्च V. I., P. I., 155, 7.
 सूर्यस्य त्रिर्नमस्कारम् V. II., P. II.,
 49, 2.
 सुगालयोनिं प्राप्नोति V. II., P. I.,
 36, 6.
 सुगाल-वृक-गो-विप्रैः V. II., P. I.,
 67, 5.
 सेनापति-बलाध्यक्षौ V. I., P. I.,
 458, 14.
 सेवया हि धनं लब्ध्वा V. I., P. I.,
 482, 2.
 सेवा श्ववृत्तिराख्याता V. I., P. I.,
 341, 4.
 सेहं निंदामवाप्नोति V. II., P. I.,
 36, 4.
 सैव तत्र-प्रशस्ता स्यात् V. I., P. I.,
 227, 13.
 सैषा चित्रा V. I., P. I., 107, 2.
 सोऽकामयत् V. I., P. I., 103, 14.
 सोऽग्निर्भवति वायुश्च V. I., P. I.,
 448, 5.
 सोऽग्निवारिमहायात्रां V. I., P. II.,
 229, 7.

- सोऽधिराह भ्रमयते राड्यात् V. I., P. I., 468, 2.
- सोऽजितास्माऽजितामास्यः V. I., P. I., 474, 8.
- सोऽतिकृच्छ्रेण शुद्धयेत् V. II., P. I., 24, 5.
- सोऽतिथिः सर्वभूतानां V. I., P. I., 398, 9.
- सोऽनपत्यस्वमाप्नोति V. II., P. II., 238, 15.
- सोपानत्कथ्यो धी भुङ्क्ते V. I., P. I., 430, 10.
- सोपानत्को जलस्थो वा V. I., P. I., 247, 7.
- सोऽपि मृत्युमवामोति V. II., P. II., 225, 6.
- सोऽपि याति पिशाचस्त्वं V. II., P. II., 222, 15.
- सोऽपि विमो मृतो जन्तुः V. II., P. II., 225, 2.
- सोमपानफलं तस्य V. I., P. I., 248, 17.
- सोमपानसमं भैक्षं V. I., P. II., 189, 8.
- सोमाय V. II., P. II., 188, 1.
- सोमलोकमवामोति V. II., P. II., 9, 3.
- सोम-सूर्याशुपातेन V. II., P. I., 155, 4.
- सोऽरण्यं परेत्य V. I., P. I., 174, 9.
- सोल्पीषो बद्धपर्वङ्गः V. I., P. I., 246, 3.
- सोपैरुदक-गोमूत्रैः V. II., P. I., 180, 11.
- सोऽहं नारायणो देवः V. I., P. II., 187, 15.
- सोऽहमस्मीत्युपासीत V. I., P. I., 290, 17.
- सौनामण्यामपि सुरा-V. I., P. I., 135, 4.
- सौनिक-कव्याह-निषाह-V. II., P. I., 384, 2.
- सौनिको वर्णिकश्चैव V. II., P. I., 387, 4.
- सौनिकानं सूतिकानं V. II., P. I., 385, 5.
- सौनिकानं सूतिकानं V. II., P. I., 385, 11.
- सौभाग्यं चान्द्रे V. I., P. II., 314, 16.
- सौभाग्यं फाल्गुनीषु V. I., P. II., 314, 1.
- सौम्यास्तु विधिपूर्वेण V. I., P. I., 163, 10.
- सौवर्णेन च पात्रेण V. I., P. I., 354, 4.
- सौवर्णे राजते चैव V. I., P. I., 249, 13.
- सौवर्णे राजते ताम्रे V. I., P. I., 466, 3.
- सौवर्णे राजते ताम्रे V. I., P. II., 191, 19.
- सौवर्ण-राजतौदुम्बर- V. I., P. II., 405, 12.
- सौवर्ण-राजताभ्यां च V. I., P. II., 419, 3.
- सौवर्णी राजती वापि V. II., P. II., 186, 7.
- सौवीर-पयो-शधि- V. II., P. I., 122, 3.
- स्कान्दं च भक्तिमार्गस्य V. I., P. I., 365, 17.
- स्कान्दितं व्रतिना रेतो V. II., P. II., 129, 6.
- स्कान्दितं व्रतिना रेतो V. II., P. I., 17, 15.
- स्कान्धयोः स्पर्शनादेव V. I., P. I., 250, 9.

स्कन्धावारे खले सार्धे V. I., P. II.,
184, 3.
स्कन्ने जुहोति V. I., P. I., 60, 15.
स्तोकानामुद्गतानां च V. II., P. I.,
154, 19.
स्तनान्तरे भुवोर्मध्ये V. II., P. II.,
48, 5.
स्तनावूर्ध्वमधो नाभेः V. I., P. II.,
38, 1.
स्तेनः प्रकीर्णकेशो V. II., P. II.,
89, 1.
स्तेयम् V. II., P. II., 100, 8.
स्तेये ब्रह्मस्वभूतस्य V. II., P. II.,
88, 15.
स्तीर्णेषु र्भेष्यासीत V. I., P. II.,
159, 6.
स्तरपासनपिण्डेषु V. I., P. I.,
225, 16.
स्तीर्त्वा तु गार्हपत्यस्य V. I., P. II.,
159, 4.
स्तीर्त्वा पितृणां त्रीण्येव V. I., P. II.,
409, 17.
स्त्रीक्षीरं तु द्विजः पीत्वा V. II., P. I.,
405, 6.
स्त्रीगर्भिणी गौगर्भिणी- V. II., P. I.,
251, 18.
स्त्रीणां क्रीडार्यसम्भोगे V. II.,
P. II., 145, 10.
स्त्रीणां च प्रेक्षणालम्बम् V. I., P. II.,
46, 4.
स्त्रीणां तु पतितो गर्भः V. I., P. II.,
238, 1.
स्त्रीणां नास्ति परित्यागो V. II., P. I.,
352, 11.
स्त्रीणाम् V. II., P. I., 396, 11.
स्त्रीणां मुखं रतिसंसर्गे
191, 11.
स्त्रीणामयात्मनः स्पर्शो V. I., P. I.,
239, 5.

स्त्रीणामसंस्कृतानां तु V. I., P. II.,
246, 3.
स्त्रीणां सुखोद्यमकूरं V. I., P. II.,
25, 12.
स्त्रीधृता शयने नीली V. II., P. II.,
146, 2.
स्त्री-पान-घृगया-ऽक्षाणां V. I., P. I.,
180, 7.
स्त्रीप्रसूत्राधिवेत्तव्या V. I., P. I.,
113, 2.
स्त्री-बाल-मशक- V. II., P. I.,
190, 4.
स्त्रीभिर्जितेषु यदक्षं V. I., P. I.,
189, 2.
स्त्रीभिर्भर्तव्यः कार्यम् V. I., P. I.,
129, 10.
स्त्रीभिक्षस्तोकको वारि V. II., P. II.,
254, 14.
स्त्री-शूद्र-पतितांश्चैव V. I., P. II.,
170, 4.
स्त्री-शूद्रयोरर्धमानं V. I., P. I.,
230, 1.
स्त्री-शूद्र-विद्व-क्षत्रवधो V. II., P. I.,
101, 9.
स्त्री-शूद्र-विद्व-क्षत्रवधो V. II., P. II.,
17, 4.
स्त्रीष्वनन्तरजातासु V. I., P. II.,
119, 1.
स्त्रीसम्बन्धो दशैतानि V. I., P. II.,
72, 21.
स्त्रिया जीवनम् V. II., P. II.,
100, 6.
स्त्रियोच्छिद्यस्थिता आशो V. II.,
P. I., 445, 4.
स्त्रियोऽतिरूपाः-प्रतिपदि V. I., P. II.,
316, 18.
स्त्री यद्यकृतसीमन्ता V. I., P. II.,
22, 5.

- स्त्रियो नवम्यां प्राप्नोति V. I., P. II., 318, 12.
- स्त्रियश्चाऽपुरुषा मार्गे V. I., P. I., 474, 17.
- स्त्रियश्च रतिसंसर्गे V. II., P. I., 191, 13.
- स्त्रियोऽप्येतेन कल्पेन V. II., P. II., 255, 2.
- स्त्रियाः शुक्लेऽधिके स्त्री स्यात् V. I., P. II., 101, 12.
- स्त्री-शूद्रौ नाभिभाषेत V. II., P. I., 301, 1.
- स्त्रियः सर्वतः V. II., P. I., 189, 15.
- शुक्रपाणिकमविज्ञातम् V. I., P. I., 330, 10.
- स्रोतःसु विधिवत् स्नात्वा V. I., P. I., 280, 18.
- स्रोतसां भेदकश्चैव V. I., P. II., 351, 8.
- स्थण्डिले पद्मकं कृत्वा V. I., P. I., 366, 4.
- स्थाणु-पाषण्ड-गणिकाः V. II., P. I., 380, 8.
- स्थिते तिष्ठद्भुजैर् याते V. I., P. I., 152, 3.
- स्थित्यर्थार्थधिकं गृह्यन् V. I., P. I., 199, 3.
- स्थितिरविच्छिन्न-V. I., P. II., 343, 5.
- स्थितिर्हि सत्ये धर्मस्य V. I., P. I., 129, 4.
- स्थाना-ऽऽसनाभ्यां V. II., P. II., 136, 2.
- स्थाना-ऽऽसनाभ्यां V. II., P. II., 60, 2.
- स्थाना-ऽऽसनाभ्यां विहरेत् V. II., P. II., 170, 5.
- स्थाना-ऽऽसनाभ्यां विहरेद् V. II., P. I., 301, 6.
- स्थाना-ऽऽसन-विहारैर्वा V. I., P. II., 143, 13.
- स्थाना-ऽऽसनशीलः V. I., P. II., 49, 11.
- स्थानं समुद्रयं गुप्ति V. I., P. I., 463, 10.
- स्थानि युद्धे च कुशलान् V. I., P. I., 458, 17.
- स्थान-वृद्धि-क्षय-ज्ञान-V.- I., P. I., 474, 3.
- स्थापितं मां ततस्तस्मिन् V. I., P. I., 366, 7.
- स्थापयेत् तत्र तद्वश्यं V. I., P. I., 460, 9.
- स्थापयित्वा तु इर्भेषु V. II., P. I., 437, 1.
- स्थालीपाकविधानेन V. II., P. II., 125, 19.
- स्थूलं विषमइन्तस्य V. I., P. I., 251, 14.
- स्थूल-सूक्ष्मशरीराभ्यां V. I., P. II., 183, 11.
- स्थले स्थित्वा जले यस्तु V. I., P. I., 353, 3.
- स्थावराः कृमि-कीटौ V. II., P. I., 217, 15.
- स्थावरं जङ्गमं बीजं V. I., P. II., 183, 14.
- स्थावरं जङ्गमं वाऽपि V. II., P. I., 365, 16.
- स्थावर-सरीसृपासीनां V. II., P. II., 124, 2.
- स्नातको जप्यनिरतः V. I., P. II., 341, 20.
- स्नातकव्रतलोपे च V. II., P. II., 141, 10.
- स्नातोऽधिकारी भवति V. I., P. II., 396, 7.

स्नातानपर्वेशुस्तान् V. I., P. II.,
292, 2.

स्नातश्चाद्र्वासः V. I., P. I., 276, 1.

स्नातस्य वद्वितसेन V. I., P. I.,
286, 11.

स्नातः सगन्धशृङ्गप्रतीतो V. I., P. II.,
103, 3.

स्नापयित्वाऽनडुहो V. I., P. II., 6,
14.

स्नायुं V. II., P. II., 71, 12.

स्नायान्नरीषु शुद्धासु V. I., P. I.,
258, 10.

स्नुषागामी V. II., P. II., 258, 3.

स्नुषा-श्वश्रोत्रोश्च पित्रोश्च V. I., P. II.,
467, 6.

स्नास्यतो वरुणः शक्ति V. I., P. I.,
427, 8.

स्नास्यस्तु गुरुणाऽऽज्ञप्तः V. I., P. II.,
52, 11.

स्नेहार्थप्रसंगाद्वा V. II., P. I.,
114, 10.

स्नेहपक्वं च तक्रं च V. II., P. I.,
416, 6.

स्नेहपैशुन्य-मात्सर्यं V. I., P. II.,
180, 11.

स्नेहापहारी V. II., P. II., 258, 14.

स्नेहापहारी V. II., P. II., 263, 5.

स्नात्वा गृहं विशेषिप्रो V. I., P. II.,
275, 8.

स्नात्वा चाऽऽचम्य विधिवत् V. I.,
P. II., 179, 4.

स्नात्वाऽऽचान्तो वारिमध्ये V. I., P. I.,
260, 16.

स्नात्वाऽऽचामेत्तहा विप्रः V. I., P. I.,
249, 2.

स्नात्वा नद्यां तु पूर्वाह्ने V. II., P. II.,
162, 1.

स्नात्वाऽनघ्नन्नहः शेषम् V. II., P. I.,
453, 7.

स्नात्वा पीत्वा भुते सुप्ते V. I., P. I.,
241, 14.

स्नात्वा माधे शुभे तीर्थे V. I., P. I.,
281, 16.

स्नात्वाऽर्कमर्चयित्वापि V. II., P. II.,
49, 7.

स्नात्वा वाससी भौते V. I., P. I.,
263, 1.

स्नात्वा शुचिः V. I., P. I., 369, 5.

स्नात्वा शुचौ देशे V. I., P. I., 372, 18.

स्नात्वा शुचिः शुचौ देशे V. I., P. II.,
186, 15.

स्नात्वा सङ्गृह्य वासोऽन्यत् V. I.,
P. I., 276, 8.

स्नात्वा सचैलमाचम्य V. I., P. II.,
287, 19.

स्नात्वा सचैलं स्पृष्ट्वाऽग्निं V. I.,
P. II., 275, 18.

स्नात्वा सचैलं स्पृष्ट्वाऽग्निं V. I.,
P. II., 281, 3.

स्नात्वा इत्वा च शिष्येभ्यः V. I., P. I.,
147, 8.

स्नानं कृत्वाऽऽर्द्रवासास्तु V. I., P. I.,
261, 1.

स्नानं कूप-तडागेषु V. I., P. I.,
285, 7.

स्नानं कुर्यात् सचैलं तु V. II., P. I.,
66, 14.

स्नानाचरणमित्येतत् V. I., P. I.,
276, 18.

स्नानं चैव न कर्तव्यं V. II., P. II.,
25, 7.

स्नानं तु द्विविधं प्रोक्तं V. I., P. I.,
268, 6.

स्नानं विषयनं कुर्यात् V. II., P. I.,
244, 10.

स्नानं शनं जपो होमः V. II., P. II.,
145, 4.

स्नावादनन्तरं तावत् V. I., P. I.,
 262, 1.
 स्नानाऽऽधान-विवाहेषु V. I., P. II.,
 461, 5.
 स्नानं प्रकुर्यात्तु पिता V. I., P. II.,
 260, 10.
 स्नाने प्रसाधने चैव V. I., P. I.,
 471, 13.
 स्नानं मध्यन्दिने कुर्यात् V. I., P. I.,
 270, 7.
 स्नानमन्तर्जले चैव V. I., P. I., 276,
 15.
 स्नानमात्रमेव V. I., P. II., 240, 9.
 स्नान-मौनोपवासेऽप्या- V. II., P. II.,
 169, 10.
 स्नानं मौनोपवासेऽप्या- V. II., P. I.,
 116, 5.
 स्नानमद्वैतैर्मन्त्रैः V. I., P. I., 259,
 9.
 स्नानं सुरार्चनं ध्यानं V. I., P. I.,
 181, 17.
 स्नानार्हस्तु यदा स्नाति V. I., P. I.,
 268, 17.
 स्नानार्हो यो निमित्तेन V. I., P. I.,
 279, 8.
 स्नाने वस्त्रे च नैवेद्ये V. I., P. I.,
 368, 11.
 स्नानशालां समागत्य V. I., P. I.,
 468, 12.
 स्नानं सद्यः प्रकुर्यात् V. I., P. I.,
 431, 15.
 स्नानं समाचरेद्यस्तु V. I., P. I.,
 269, 4.
 स्नानं समाचरेन्नित्यं V. I., P. I.,
 270, 2.
 स्नानं सहधर्म- V. I., P. II., 18, 9.
 स्पर्शमात्रोपघाते तु V. II., P. I.,
 149, 20.

स्पृशन्ति बिन्दवः पादौ V. I., P. I.,
 245, 5.
 स्पृष्टे लोचनयुग्मे तु V. I., P. I.,
 250, 7.
 स्पृष्टा देवलकं चैव V. II., P. I.,
 111, 4.
 स्पृष्टा रजस्वला ऽन्योन्यं क्षत्रिया शूद्र-
 जा V. II., P. I., 161, 10.
 स्पृष्टा रजस्वला ऽन्योन्यं वैश्य-
 शास्त्री V. II., P. I., 161, 14.
 स्पृष्टा रजस्वला ऽन्योन्यं ब्राह्मणी वैश्य-
 जा V. II., P. I., 161, 6.
 स्पृष्टा शवमुदक्यां वा V. II., P. II.,
 143, 10.
 स्पृष्टा स्नानेन शुद्धः स्यात् V. I., P. I.,
 277, 7.
 स्पृष्टा स्पृष्टा ऽवगाहेन V. II., P. I.,
 169, 11.
 स्कटिकैर्दशसाहस्रं V. I., P. I.,
 309, 7.
 स्फुलिङ्गिनी विश्वरूपी च ऐषी V. I.,
 P. I., 166, 16.
 स्मय-शर्प-शकटानां च V. II., P. I.,
 148, 14.
 स्मृतीनां वेदमूलत्वात् V. I., P. I.,
 317, 13.
 स्मृतिहीना न शोभन्ते V. I., P. I.,
 153, 12.
 स्मरणं कर्तनं केलिः V. II., P. I.,
 312, 6.
 स्वाधेस्तत् पञ्चमारुहः V. I., P. II.,
 265,
 स्वाद्याऽऽन्नायपरो लोके V. I., P. I.,
 465, 11.
 स्वास्वकामकृते यजुः V. II., P. I.,
 201, 13.
 स्वास्वकाम चार-भक्ष्योक्तिः V. I., P. II.,
 29, 15.

- स्यादेतत् त्रिगुणं वक्त्रे V. II., P. I.,
 67, 15.
 स्यादसमवायी भवति V. II., P. II.,
 211, 10.
 स्यन्विनी-यमसू- V. I., P. II.,
 380, 19.
 स्यन्वनाथैः समे युध्येत् V. I., B. I.,
 459, 1.
 स्वादीषधिदृथाच्छेदी V. II., P. II.,
 123, 18.
 स्वाज्जवम्बामेकसुरं V. I., P. II.,
 315, 19.
 स्वन्दिनी-सन्धिनी- V. II., P. I.,
 403, 16.
 स्रवत्येव दिवा-रात्रौ V. I., P. I., 258,
 16.
 स्व एवैनमृतावाधाय पशु V. I., P. I.,
 162, 7.
 स्व एवैनमृतावाधाय ब्रह्म- V. I., P. I.,
 162, 3.
 स्वकं गात्रं भवेदङ्गिः V. II., P. I.,
 164, 13.
 स्वकुटुम्बाधिरोधेन V. I., P. I.,
 189, 18.
 स्वकर्म खयापयन् प्रयात् V. II., P. II.,
 86, 11.
 स्वकर्मभिश्च्युताः सर्वे V. II., P. II.,
 219, 14.
 स्वक्षेत्रे संस्कृतायां तु V. II., P. I.,
 46, 1.
 स्वागतम् V. II., P. II., 187, 1.
 स्वगृहे चैव कन्वायाः V. I., P. II.,
 84, 2.
 स्वगृहे प्राक्क्षिराः क्षेते V. I., P. I.,
 441, 12.
 स्वाचान्तश्च ततः कुर्यात् V. I., P. I.,
 320, 11.
 स्वजातिपरनारीगः V. II., P. II.,
 271, 14.
 स्वजातीयगृहादेव V. II., P. II.,
 110, 8.
 स्वजात्युक्तमशौचं स्यात् V. I., P. II.,
 245, 11.
 स्वत एहि V. II., P. II., 186, 12.
 स्वतन्त्रः कर्ता V. I., P. I., 114, 8.
 स्वात्मानं तु घृते पश्येत् V. I., P. I.,
 521, 2.
 स्वशारादन्यत्र V. II., P. II., 270, 3.
 स्वशरानिरतः V. I., P. II., 197, 11.
 स्वशरानिरतश्चैव V. I., P. II., 104, 8.
 स्वशरेभ्यो ऽन्यतो दीव्यन् V. II., P. II.,
 272, 3.
 स्वेशभुविन्दवः केन V. II., P. I.,
 366, 8.
 स्वशतो नापितो गोपः V. II., P. I.,
 431, 10.
 स्वधाकारं प्रयुञ्जीत V. I., P. II.,
 465, 5.
 स्वधा पितृभ्यः V. I., P. I., 384, 9.
 स्वाध्यायं कलहं चैव V. I., P. II.,
 443, 21.
 स्वाध्यायः क्रियते यत्र V. I., P. II.,
 254, 10.
 स्वाध्याय-गोत्र-चरणम् V. I., P. I.,
 405, 10.
 स्वाध्यायं गुरुवृत्तिश्च V. I., P. II.,
 45, 2.
 स्वाध्याया-ऽग्नि-सुतत्यागौ V. II., P.
 II., 103, 2.
 स्वाध्यायोऽस्सर्ग-दानेषु V. I., P. I.,
 265, 2.
 स्वाध्यायं तु यथाशक्ति V. I., P. I.,
 346, 11.
 स्वाध्यायोऽध्यैतव्यः V. I., P. I., 148,
 12; 150, 9.
 स्वाध्यायोऽध्यापनं चापि V. I., P. I.,
 85, 2.

- स्वाध्यायेनाग्निहोत्रेण V. I., P. I.,
 404, 6.
 स्वाध्यायेनाग्निहोत्रेण V. I., P. I.,
 216, 14.
 स्वाध्याये नित्ययुक्तः स्वात् V. I.,
 P. II., 54, 9.
 स्वाध्यायं यजनं दानं V. I., P. I.,
 476, 17.
 स्वाध्यायो यजनं दानं V. I., P. I.,
 85, 6.
 स्वाध्यायवान् दानशीलः V. I., P. II.,
 143, 7.
 स्वाध्यायवान् धृतिमान् गोहारण्यः V. I.,
 P. I., 184, 19.
 स्वाध्यायं श्रावयेत् पित्र्ये V. I., P. II.,
 422, 6.
 स्वधर्मेण नियुक्तायां V. II., P. I.,
 46, 4.
 स्वधर्माद्यजितान् राजा V. I., P. I.,
 446, 12.
 स्वधर्मनिरताः शान्ताः V. I., P. II.,
 339, 3.
 स्वधर्मप्रच्युतो विप्रः V. II., P. II.,
 241, 3.
 स्वधर्मरतविप्राणां V. II., P. I.,
 450, 11.
 स्वधर्मविमुखा नित्यं V. II., P. I.,
 37, 10.
 स्वधर्मस्थाः क्रियावन्तो V. I., P. I.,
 132, 8.
 स्वानि कर्माण्यपाकृत्य V. II., P. II.,
 241, 5.
 स्वेन सीर्येन देवादीन् V. I., P. I.,
 261, 9.
 स्वनाम-गोचमहणं V. I., P. I.,
 358, 9.
 स्वपेदेकः कुक्षेऽप्येव V. I., P. II.,
 46, 19.
 स्वप्ने सिक्त्वा ब्रह्मचारी V. II., P. II.,
 49, 6.
 स्वप्याह भूमौ शुची राजौ V. I., P. II.,
 143, 12.
 स्वभिप्रायकृतं कर्म V. I., P. I.,
 317, 1.
 स्वभावी तु यशः कोधात् V. II., P. II.,
 41, 16.
 स्वभावात् क्रूरकर्माणः V. I., P. I.,
 133, 4.
 स्वभाविकैः स्वयं शीर्णैः V. I., P. II.,
 145, 10.
 स्वमात्रायां न कुर्याद्वै V. I., P. II.,
 163, 9.
 स्वामिद्रीहरता ये च V. II., P. II.,
 230, 3.
 स्वामिद्वयं गृहीत्वा तु V. II., P. II.,
 223, 1.
 स्वामिनेऽपहृतं देयं V. II., P. II.,
 88, 16.
 स्वामिना V. II., P. II., 237, 3.
 स्वामिद्युधैव शुद्धयन्ति V. I., P. II.,
 262, 19.
 स्वे मांसे परमाण्मेन V. II., P. II.,
 251, 11.
 स्वयं V. II., P. II., 237, 6.
 स्वयं तूपहरेद्राजा V. I., P. I.,
 467, 12.
 स्वयंश्च शौद्रश्च V. II., P. I.,
 45, 12.
 स्वयं शरानृतुस्नातान् V. I., P. II.,
 100, 5.
 स्वयं धौतेन कर्तव्याः V. I., P. I.,
 264, 10.
 स्वयं धर्मेण चरति V. I., P. I.,
 217, 20.
 स्वयममभुक् V. II., P. II., 237, 7.
 स्वयमेव न कुर्वीत V. II., P. I.,
 233, 5.

स्वयमेवोपपन्नाय V. II., P. II.,
16, 12.

स्वयमाहतपणेषु V. I., P. II., 191, 15.

स्वयमेव हि यद् द्रव्यं V. II., P. I.,
365, 15.

स्वयं वा कर्षणं कुर्यात् V. I., P. II.,
4, 15.

स्वयं वा ब्राह्मणैः कृच्छ्रम् V. II., P. I.,
233, 1.

स्वयं वा शिष्य-वृषणौ V. II., P. I.,
313, 3; 314, 13.

स्वीया शाखोज्जिता येन V. I., P. I.,
153, 1.

स्वयं होमे फलं यस्यात् V. I., P. I.,
311, 11.

स्वर्गे कृत्तिकासु V. I., P. II., 313,
17.

स्वर्गद्वारमिदं पुण्यं V. II., P. II., 184,
11.

स्वर्गमार्गप्रवेशे V. I., P. II., 306,
12.

स्वर्गार्थमुभयार्थं वा V. I., P. I., 483,
13.

स्वर्गलोकमवाप्नोति V. I., P. I., 153,
19.

स्वर्गे ह्यपत्यमोज्ञश्च V. I., P. I.,
312, 1.

स्वैर्मन्त्रैरर्चयेन्नित्यं V. I., P. I.,
365, 8.

स्वैर्मन्त्रैरर्चयेद्देवान् V. I., P. I., 320,
5.

स्वरन्ध्रगोत्राऽऽन्वीक्षिक्यां V. I.,
P. I., 462, 15.

स्वरोपपाती वाक्यं च V. II., P. II.,
261, 10.

स्वैरिण्यां V. II., P. II., 128, 1.

स्वैरिण्यां वृषल्यां V. II., P. I., 332,
8.

स्वल्पं वाऽथ प्रभूतं वा V. II., P. I.,
206, 15.

स्वल्पं वा विपुलं वाऽपि V. I., P. I.,
181, 9.

स्वल्पाद्यौ चस्य मध्ये तु V. I., P. II.,
264, 18.

स्वविद्या-सूत्रकारांश्च V. I., P. II.,
303, 16.

स्वशाखाध्ययनं विप्र V. I., P. I., 343,
16.

स्वशाखाविधिना हुत्वा V. I., P. I.,
383, 9.

स्वस्तीति ब्राह्मणो ब्रूयात् V. I.,
P. I., 325, 5.

स्वस्तीति भगवन् V. I., P. II.,
435, 14.

स्वस्तिवाचनकं कुर्यात् V. I., P. II.,
436, 8.

स्वस्तिवाच्य V. I., P. I., 407, 14.

स्वस्तिवाच्यं ततः कुर्यात् V. I.,
P. II., 435, 19.

स्वस्थानाद्य परिश्रष्टः V. II., P. II.,
241, 6.

स्वस्थः प्रशान्तचित्तस्तु V. I., P. I.,
433, 5.

स्वस्तेहो गुरुशुश्रूषा V. I., P. II.,
181, 14.

स्वसीय-कृत्स्न-जामात- V. I.,
P. II., 344, 14.

स्वसुः सख्याः सगोत्राद्याः V. II.,
P. I., 15, 15.

स्वे स्वे धर्मे नियुञ्जानः V. I., P. I.,
452, 13.

स्वैस्वैरङ्गैर्विना ऽप्येते V. II., P. I.,
230, 5.

स्वा स्वैव कुर्यात्सर्वेषां V. I.,
P. II., 115, 14.

स्वाहाकार-नमस्कार V. I., P. I.,
481, 19.

स्वाहेति च ततः कुर्यात् V. I., P. II.,
430, 10.

स्वाहेति चैव देवानां V. I., P. II.,
406, 12.

स्वाहेत्यथाऽपमार्गेण V. I., P. I.,
274, 2.

स्वाहान्ताः प्रणवाद्याश्च V. I., P. I.,
418, 11.

स्वहस्ताचमनं कार्यं V. I., P. I.,
249, 11.

ह.

हन्तकारमथामं वा V. I., P. I.,
392, 8.

हन्तकारं मनुष्येभ्यः V. I., P. I.,
389, 4.

हन्त्यल्पदक्षिणो यज्ञः V. I., P. I.,
169, 20.

हन्तानुपानमिति V. II., P. I.,
412, 6.

हन्ता मन्तोपदेष्टा च V. II., P. II.,
62, 12.

हन्ता मन्तोपदेष्टा च V. II., P. I.,
285, 11.

हंसा एकदण्डधराः V. I., P. II.,
200, 6.

हंसः कमण्डलुं शिक्यं V. I., P. II.,
163, 11.

हंसाः कमण्डलुं शिक्यं V. I.,
P. II., 164, 1.

हंसं बकं बलाकां च V. II., P. I.,
79, 12.

हंसमंत्रं जपेद्भीमान् V. II., P. II.,
280, 5.

हंसं मयि च काकोलं V. II., P. I.,
409, 1.

हंसे वषासि कन्वास्थे V. I., P. II.,
323, 9.

हंस-इवेन-कपि-कव्याद्- V. II.,
P. I., 79, 3.

हंसस्तृतीयो विज्ञेयः V. I., P. II.,
163, 19.

हह-पहनमार्गे च V. II., P. II.,
39, 10.

हतं ज्ञानं क्रियाहीनं V. I., P. I.,
317, 4.

हतानां नृप-गो-विप्रैः V. I., P. II.,
224, 3.

हतामूत्र-पुटीषाभ्यां V. I., P. I.,
255, 18.

हत्वा गर्भमविज्ञातम् V. II., P. I.,
39, 1.

हत्वा छित्त्वा च भित्त्वा च V. I.,
P. II., 85, 3.

हत्वा तु ब्रह्महत्यैव V. II., P. I.,
99, 8; 103, 14.

हत्वा त्र्यहं पिबेत्क्षीरं V. II., P. I.,
89, 1.

हत्वा द्विजस्तथा सर्पां V. II., P. I.,
86, 9.

हत्वा पूर्वविधानेन V. II., P. I.,
254, 6.

हत्वा मूषक-मार्जर- V. II., P. I.,
85, 17.

हत्वा लोकानपीमांस्त्रीन् V. II., P. I.,
226, 6.

हत्वा वधमवामोति V. II., P. II.,
235, 4.

हत्वा सान्त्तपनं कुर्यात् V. II., P. I.,
92, 6.

हत्वा सवनिनं वैश्यं V. II., P. I.,
99, 7; 103, 12.

हत्वा हंसं बलाकं च V. II., P. I.,
78, 13.

हनने प्रतिलोमानां V. II., P. I.,
107, 6.

हरते दुष्कृतं तस्य V. I., P. I.,
 146, 7.
 हरिता यज्ञिया र्भोः V. I., P. I.,
 255, 5.
 हरन्ति पुष्करं ये तु V. P., P. II.,
 263, 31.
 हरन्ति राक्षसा यस्मात् V. I., P. I.,
 194, 8.
 हरि-ब्रह्मन्धरेभ्यश्च V. I., P. II.,
 37, 8.
 हरेणुः सहसा पापाः V. I., P. I.,
 475, 16.
 हर्तारः परवाराणां V. II., P. II.,
 233, 8.
 हरश्च बहुरूपश्च V. I., P. I., 357,
 18.
 हर्षदानमिति प्राहुः V. I., P. I.,
 180, 12.
 हविर्भक्षणकाले च V. I., P. I.,
 241, 18.
 हविर्यज्ञेण्यशक्तस्य V. I., P. I.,
 169, 5.
 हविःशेषेण वर्तेत V. II., P. II.,
 281, 16.
 हविष्पांतीयकस्य V. II., P. II.,
 168, 2.
 हविषा मन्त्रपूतेन V. II., P. I.,
 248, 19.
 हविष्येण यवाग्रा वा V. II., P. I.,
 324, 6.
 हविष्यान् V. II., P. II., 174, 3.
 हविष्यान्नस्य वै मासम् V. II., P. I.,
 303, 16.
 हविष्यं ब्रह्मचर्यं च V. I., P. I.,
 281, 4.
 हविष्यभुग्वाऽनुचरेत् V. II., P. II.,
 70, 1.
 हविष्येषु यवा मुह्यताः V. I., P. I.,
 315, 19.

हविःषु चैवं दुर्वालादीन् V. I.,
 P. II., 352, 19.
 हविषा भोजयेद्यैव V. II., P. II.,
 121, 14.
 हस्ति-गो-ऽश्वोद्भ्रमको V. I., P. II.,
 351, 6.
 हस्तेऽग्नौकरणं कुर्यात् V. I., P. II.,
 413, 3.
 हस्तौ त्वाऽऽ मणिवन्धाश्च V. I., P. I.,
 231, 5.
 हस्तश्चास्तु ये स्नेहाः V. I., P. II.,
 418, 6.
 हस्तश्चानि चानानि V. I., P. I.,
 428, 7.
 हस्तिनं तुरगं हत्वा V. II., P. I.,
 91, 7.
 हस्तिनं तुरगं हत्वा V. II., P. I.,
 91, 3.
 हस्तेन मुक्तमन्नाद्यम् V. I., P. II.,
 420, 9.
 हस्तेनाग्निभिः कुर्यात् V. I., P. I.,
 391, 17.
 हस्तिनश्च तुरंगाश्च V. II., P. II.,
 218, 1.
 हस्तौ पादौ तथैवास्त्यम् V. I., P. I.,
 415, 12.
 हस्तं प्रक्षाल्य गण्डद्वयं V. I., P. I.,
 431, 11.
 हस्ताभ्यां यदि पक्ष्यां वा V. II.,
 P. II., 245, 9.
 हस्तं तु निरीक्षेत V. II., P. I.,
 302, 6.
 हस्त्यश्च-रथयानानि V. II., P. II.,
 222, 4.
 हस्त्यश्च-रथ-यानोद्भूम् V. I., P. I.,
 423, 14.
 हस्त्यश्च-रासभश्च V. II., P. II.,
 93, 15.

The General Index of Quotations,

हस्ताशास्त्र आह्वये V. I., P. I., 345, 19.	हिरण्यवर्णाः V. H., P. H., 174, 11.
हस्तहीनस्तु याऽधीते V. I., P. I., 154, 11.	हिरण्यं विश्वेभ्यो V. I., P. H., 433, 14.
हानौ च न्हासयेत् V. H., P. I., 304, 4.	हिरण्यशकलान्यस्य V. I., P. H., 287, 7.
हारिद्रं कौशेयं V. I., P. H., 33, 12.	हिरण्यं सर्पिरादित्यः V. I., P. I., 321, 15.
हारिद्रवर्णा वेदये तु V. I., P. I., 227, 10.	हियमाणानि विषयैः V. I., P. H., 197, 16.
हारिद्रं वेदयस्य V. I., P. H., 33, 7.	हीनस्तपो-ज्ञान-विज्ञाने V. I., P. H., 181, 16.
हिङ्गु-गुग्गुल- V. H., P. H., 120, 4.	हासौ वृद्धिर्यथा सोमे V. H., P. I., 303, 2.
हिङ्गुद्रव्येषु शक्रेषु V. I., P. H., 375, 5.	हिमवद्विन्ध्ययोर्नभ्यं V. I., P. H., 183, 4.
हित्वा चैवापरं जन्म V. I., P. H., 201, 15.	हिमवान् V. H., P. H., 202, 11.
हितं चास्याऽऽचरन्निजं V. I., P. I., 151, 16.	हिसकश्चविधानेन V. H., P. H., 214, 9.
हितं मितं सदाऽभीयान् V. I., P. H., 189, 20.	हिसकश्चविधानेन V. H., P. H., 229, 7.
हिताय सर्वभूतानां V. I., P. I., 113, 8.	हिसन्ति वै सदा पापाः V. I., P. I., 301, 17.
हिते सत्यं मितं यजित् V. I., P. H., 185, 10.	हिंसाऽनुमहयोः V. I., P. H., 181, 7.
हिताहिते मनोरामं V. I., P. H., 186, 1.	हिंसाप्रायां पराधीनां V. I., P. H., 4, 5.
हिरण्यमयानि पात्राणि V. I., P. H., 191, 12.	हिंसाणां च पिशाचानां V. H., P. H., 253, 14.
हिरण्यगर्भबुद्ध्या तं V. I., P. I., 405, 11.	हिंसाणां चैव सत्त्वानां V. I., P. H., 252, 3.
हिरण्यगर्भः समवर्तताम्रे V. I., P. I., 105, 12.	हिंसा भवन्ति क्रव्यादाः V. H., P. H., 268, 11.
हिरण्य-धान्य-शो-वास- V. I., P. H., 213, 15.	हिस्रयन्त्रविधानं च V. H., P. H., 103, 4.
हिरण्य भू-गवाश्वाज- V. I., P. H., 214, 3.	हिंस्रो वृषलवृत्तिश्च V. I., P. H., 351, 11.
हिरण्यमथ वा धेनुं V. H., P. I., 346, 8.	हिसार्थी निकृतप्रतः V. H., P. H., 245, 11.

